

Agrippa von Nettesheim, Heinrich Cornelius,

De occulta philosophia libri III

Lugdunum 1531

Phys.m. 6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10192450-3

6

fehlende L.

<36603963030011

<36603963030011

Bayer. Staatsbibliothek

B

33

S

^

~~1574~~

Phys. m. 6.

Philos. Theol. Nat.

Magia. 1085.

R

Exemplar manuum; desunt
etiam sequentes paginae:

Pag. 69 usque 90 inclusive:

135	—	150	—
217	—	224	—
261	—	284	—
303	—	308	—
321	—	350	—
353	—	356	—
363	—	366	—
381	—	388	—
393	—	404	—
461	—	462	—
521	—	582	—

HENRICI

COR. AGRIPPÆ

3574. *ab Netthesheym,*

DE OCCULTA PHILO-
sophia LIB. III.

I T E M,

Spurius Liber de Cæremoniis Magicis,
qui Quartus Agrippæ habetur.

Quibus accesserunt,

Heptameron Petri de Abano.

Ratio compendiaria Magiæ naturalis, ex Plinio
desumpta.

Disputatio de Fascinationibus.

Epistola de Incantatione & Adiuratione, colliq;
suspensione.

Iohannis Tritemij opuscula quædam huius argu-
menti.

Diuerfa diuinationum genera à quodam Anti-
quitatis studioso collecta.

Agrippa

*De occulta
philosophia*

LUGDUNI, PER BE-
ringos fratres.

Ex libris Jo. Baptistae ...

THE
G. R. A. G. R. I. P. V. E.

DR. JOHANNES ...
Philos.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Spuria ...
qui ...
Hesperion ...
R. ...
Diputatio de ...
Epistola de ...
Johannis ...
Liber ...
Liber ...
Liber ...

3839 ...
Liber ...

HENRICVS COR-

NELIVS AGRIPPA AB NET-

tesheym, omnibus Lectori-
bus Salutem.

Non dubito, quin titulus libri nostri
de Occulta Philosophia, siue de
Magia, raritate sua quampluri-
mos alliciat ad legendum: inter
quos nonnulli obliquæ opinionis mente langui-
di, multi etiam maligni & in ingenium nostrum
ingrati accedent, qui temeraria sua ignoran-
tia, Magiæ nomen in deteriore partem acci-
pientes, vix conspecto titulo clamabunt, Nos ve-
ritas artes docere, hæresum semina iacere: piis
auribus offendiculo, præclaris ingeniis scandalo
esse: maleficum esse, superstitiosum esse, demo-
niacum esse, Magus qui sim. Quibus si respon-
deam, Magum apud literatos viros, non male-
ficum, non superstitiosum, non demoniacum so-
nare: sed sapientem, sed sacerdotem, sed prophe-
tam: Sibyllas magas fuisse, proinde de Christo
tam apertissimè prophetasse: iam verò & Ma-
gos ex mirabilibus mundi arcanis, ipsius mundi
autorem Christum cognovisse natum, omniumq;

primos venisse ad illum adorandum, ipsumque
 Magiae nomen acceptum Philosophis, laudatū
 à Theologis, etiam ipsi Euangelio non ingratū.
 Credo ego istos tam pertinacis supercilij censors
 Sibyllis & sanctis Magis, & vel ipso Euangelio
 prius sibi interdicturos, quàm ipsum magiae no-
 men recepturi sint in gratiam: adeò conscientiae
 suae consulētes, ut nec Apollo, nec Musae omnes,
 neque angelus de cælo me ab illorum execratio-
 ne vindicare queant. Quibus & ego nunc consu-
 lo, ne nostra scripta legāt, nec intelligāt, nec me-
 minerint: nā noxia sunt, venenosa sunt: Ache-
 rontis ostium est in hoc libro, lapides loquitur, ca-
 ueant ne cerebrum illis excutiat. Vos autē qui æ-
 qua mente ad legendū venitis, si tantā pruden-
 tiae discretionem adhibueritis, quantū in melle
 legendo apes, iam securi legite. puto nanq; vos &
 utilitatis haud parum, & voluptatis plurimum
 accepturos. Quod si qua repereritis, quae vobis
 non placeant, mittite illa nec utimini: nam &
 ego vobis illa non probo, sed narro. Cetera tamen
 propterea non respuite. nam & medicorum vo-
 lumina inspicientibus contingit, cū antidotis &
 pharmacis simul etiam venena legere. Fateor
 præ-

præterea magiam ipsam multa superuacua, & ad ostentationem curiosa docere prodigia: simul hæc ut vana relinquire, causas tamē illorum ne ignorete. Quæ vero ad hominum utilitatem, ad avertendos malos eventus, ad destruendum maleficia, ad curandos morbos, ad exterminanda phantasmata, ad conseruandam vitæ, honoris, fortunæ dexteritatem, sine Dei offensa, sine religionis iniuria fieri possunt: quis illa non tam utilia censeat, quàm etiā necessaria? Sed quia admonui vos, multa me narrando potius quàm affirmando scripsisse: sic enim opus esse visum fuerat, quo pauciora præteriremus: multa in super Platoniorum cæterorumq; gentilium Philosophorū placita secuti sumus, vbi instituto nostro scribendi suggererent argumentū: ideo si alicubi erratū sit, siue quid liberius dictum, ignoscite adolescentiæ nostræ, qui minor quàm adolescens hoc opus composui: ut possim me excusare ac dicere. Dum erā paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebā ut paruulus: factus autem vir, euacuavi quæ erāt paruuli. ac in libro nostro de Vanitate ac incertitudine scientiarum, hunc librum magna ex parte retractavi. Sed hic me iterum fortè

redarguetis, inquiētes: Ecce iuuenis scripsisti, & senex retractasti, ut quid ergo edidisti? Fateor, iuuenis admodum hos libros scribere aggressus sum, spe tamen illos aliquando correctiores locu-pletioresq̃ emissurus, atq̃ ea causa Ioanni Tritemio abbati Peapolitano quondam Spanhemensi, viro arcanarum rerū admodum industrio, primū illos obtuli corrigendos. Contigit autem postea, ut interceptum opus, priusquam illi summam manum imposuissem, corruptis exemplaribus truncum & impolitū circumferretur, atq̃ in Italia, in Gallia, in Germania, per multorum manus volitaret: iamq̃ nonnulli impatientius nescio an impudentius, ipsum informe opus sub prælum exponere volebant, quo vno percussus malo, ipse edere constitui: cogitans, minus periculi fore, si libri isti paulo castigatiores mea manu prodirent, quàm si laceri per incondita fragmenta in vulgarentur per manus aliorum. Præterea nullum nefas ratus, si iuuentutis meæ specimen perire non sinerem. Addidimus autē nonnulla Capitula, inseruimus etiam pleraque quæ prætermittere incuriosum videbatur, quòd curiosus Lector ex ipsius phrasis inæqualitate facile

cile deprehendere poterit: nolimus enim opus
 ipsum totum innouare, & (vt aiunt) totā telam
 retexere, sed paululum castigare, atque aliquid
 splendoris infundere. Quapropter iterum nunc
 quaeso te candide Lector, ne de presenti tempore
 editionis ista libres: sed veniam des curiosa iu-
 uentuti, si quid fortè secus quàm placeat, in istis
 deprehendes.

R. P. D. IOANNI

TRITEMIO, ABBATI DIVI IA-

cobi in subvrbio Herbipolis, Henricus Cor-

nelius Agrippa ab Nettesheym

S. D.

Quoniam nuper tecum (reuerende pa-
 ter) in cœnobio tuo apud Herbi-
 polim aliquādiu cōversatus, mul-
 ta de chymicis, multa de magi-
 cis, multa de cabalisticis, cæteris-
 que quæ adhuc in occulto delitescūt arcanis
 sciētiis atq; artib. vnā cōtulissemus: magna in-
 ter cæteras questio erat, cur Magia ipsa, cū o-
 lim primū sublimitatis fastigiū vno omnium
 veterum philosophorū iudicio teneret, & à
 priscis illis sapientib. & sacerdotibus summa
 semper in veneratione habita fuerit: deinde
 sanctis patrib. à principio nascentis ecclesiæ
 catholicæ odiosa semper & suspecta, tandem

explosa à Theologis, damnata à sacris cano-
nibus, porro omniū legum placitis fuerit pro-
scripta: eius causam speculatus, meo iudicio
non alia est, nisi quòd fatali quadam tempo-
rū hominumq; deprauatione subintroierunt
multi pseudophilosophi ac mentito nomine
Magi, qui per varias errorum sectas, & falsa-
rum religionum factiones, multas admodū
execrandas superstitiones atque ferales ri-
tus, multa etiam ex orthodoxa religione sce-
lerata sacrilegia, in naturæ persecutionem ho-
minūq; perniciem ac Dei iniuriam conge-
rentes, multos admodum, quales hodie cir-
cunferri videmus, reprobate lectionis libros
ediderunt, quibus Magiæ honestissimum no-
men atque titulum furto & rapina præfixe-
runt. Hi itaque cum sacrosancto hoc magiæ
titulo suis execrandis nugis fidem sese conci-
liaturos sperarēt, id egerunt, quòd laudatissi-
mum olim Magiæ nomen, hodie bonis &
probis omnibus odiosissimum redditum sit:
ac capitale crimen habeatur, si quis doctrina
operibúsve magum sese audeat profiteri: nisi
fortè demens aliqua vetula rus habitans, cre-
di velit admodum perita & diuinipotens, vt
(sicvt ait Apuleius) possit cœlum deponere,
terram suspendere, fontes durare, montes di-
luere, manes sublimare, deos infimare, sidera
extinguere, tartarum ipsum illuminare: siue
vt canit Virgilius,

*Quæ se carminibus promittat soluere mentes
 Quos velit, ast aliis duras immittere curas,
 Sistere aquam fluuiis, & vertere sidera retrò,
 Nocturnosq; ciet manes, mugire videbis
 Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos,*

Tum quæ referunt, Lucanus de maga illa
 Thessala, & Homerus de Circes omnipoten-
 tia: quorum plurima, fateor, tam fallacis opi-
 nionis, tam superstitiosæ diligentiaë pernicio-
 sicq; labores existunt, vt cum sub artem non
 nefandam cadere nequeant, tamen magiæ ve-
 nerabili titulo sese vestiri posse præsumunt.
 Cum hæc igitur sic se haberent, mirabar ad-
 modum, neq; minus etiam indignabar, nemi-
 nem hæcenus extitisse, qui tam sublimem sa-
 cramque disciplinam ab impietatis crimine
 vindicasset, aut illam nobis purè syncerèque
 tradidisset. siquidem quos ex recentioribus
 ego vidi, Rogerium Bachonem, Robertum
 Anglicum, Petrum Apponum, Albertum
 Teutonicum, Arnoldum de Villa noua, An-
 selmum Parmensem, Picatricem Hispanum,
 Cicchum Asculum Florentinum, & plerosq;
 alios, sed obscuri nominis scriptores, cum se
 magiam tradere pollicentur, non nisi aut de-
 liramenta quædam nulla ratione subnixa, aut
 superstitiones probis omnibus indignas præ-
 stiterunt. Hinc concitus est in me spiritus
 meus, atq; propter ipsam cum admiratione,
 tum indignationem, volui & ego philoso-

phari, non illaudabile opus me facturum existimās, qui ab ineunte ætate semper circa mirabilium effectuum & plenas mysteriorum operationes curiosus intrepidusque extitit explorator: si Magiam ipsam, vetustam, sapientiumque omnium disciplinam, ab impietatis erroribus redimitam, purgatamque, & suis rationibus adornatam restituerem, & ab iniuria calumniantium vindicarem: quod ut iam diu ipse mecum deliberaui, nunquam tamen in hanc arenam descendere hactenus ausus fui: verum post collatum inter nos Herbipoli de his rebus sermonem, tua præcellens peritia & doctrina, tuaque ardens adhortatio audaciam mihi animumque addidit. Itaque electis è Philosophorum exploratę fidei sententiis, purgata introductione malignorum, qui simulata scientia mentientes magorum traditiones ab ipsis tenebrarum reprobatis libris, velut ab ipsis adytis mirandorum operationes requirendas docebant, discussis tenebris, tres libros de Magia compendio breuitatis complexos, recētibus his diebus composui, & de Occulta philosophia minus infenso titulo inscripsi: quos nunc tuo examini, qui harum rerum plenissimam peritiam tenes, castigandos, censendos, iudicandosque submitto, ut si quid in illis à me scriptum sit, quod aut in naturæ contumeliam, aut cœlitum offensam, religionisve iniuriã vergere queat, condemnes errorem:

errorem: sin autem dissoluta & purgata sint impietatis scandala, veritatis traditionē tuea re: sicq; cum his libris nostris, atque cum ipsa magia agere velis, ne occulteñ aliquid quod prodesse queat, nec probetur quod possit nō nisi nocere: quo sic tandem libri isti tuo examine probati, digni sint qui aliquando felici bus auspiciis in publicum egrediantur, nec timeant iudicium subire posteritatis. Vale, & his audacibus par cito cœptis.

IOANNES TRITE-

MIVS ABBAS DIVI IACOBI HER-

bipolis, quondam Spanhemensis, suo Henrico Cor-

nelio Agrippæ ab Nettesheym Salutem

& charitatem.

Pus tuū, ornatissime Agrippa, de Occultiore philosophia prænotatum, quod nobis examinandū per latorem præsentīū obtulisti, quāta cum voluptate susceperimus, nec lingua mortalis vnquam potest exprimere, nec scribentis calamus referare. Admiratione maxima ducimur super eruditione tua non vulgari, quī & iuuenis tam secreta penetrans, & arcanā, multis etiam viris doctissimis abscondita, non solum pulchrè ac verè, sed etiam propriè & ornatè proferre in lucem potuisti. Vnde in primis tuæ ad nos benevolentia gratias agimus: & si poterimus vnquā, pro viri-

bus indubitāter referemus gratias. Tuum o-
 pus, quod nemo doctīssimorum etiam viro-
 rum satis laudare sufficiet, probamus: deinde
 vñ studio pergas in altiora, quo cœpisti, nec si-
 nas tam excellētes ingenij tui vires ocio te-
 pescere, te qua possumus instātia monemus,
 petimus & rogamus, quatenus & tuo te labo-
 re ad meliora semper exercites, & lumen ve-
 ræ sapientiæ, quo maxime & diuinitus illu-
 straris, etiam ignorantibus demonstres. Nec
 te retrahat à proposito quorumcunq; consi-
 deratio nebulonum, de quibus vere dictum
 est, Bos lassus fortiter figit pedē: cum nemo,
 sapientum iudicio, veraciter doctus esse que-
 at, qui in vnius duntaxat facultatis rudimēta
 iurauit. Te autem diuinitas ingenio donauit
 & amplo, & sublimi: non ergo boues imite-
 ris, sed volucres: nec circa particularia arbi-
 treris tibi esse morandum, sed vniuersalibus
 confidenter intendito animum. tanto enim
 quisque doctior esse putatur, quanto ignorat
 pauciora. Ingenium verò tuum ad omnia ple-
 niter aptum, non paucis, nec infimis, sed mul-
 tis & sublimioribus est rationabiliter occu-
 pandum. Vnum hoc tamen te monemus cu-
 stodire præceptum, vt vulgaria vulgaribus,
 altiora verò & arcana altioribus atq; secretis
 tantū communices amicis. Da fœnum boui,
 faccarum psittaco tantum: intellige mētem,
 ne boum calcibus, vt plerisq; cōtigat, subiicia-
 ris.

ris. Vale felix amice: & si quid penes nos est, quod tibi conducere queat, iube, & factum finemora intelliges: & vires vt nostra diētim sumat amicitia, sēpius ad nos scribe, & tuarū aliquid lucubrationum mittito, instanter oramus. Iterum vale. Ex nostro cōenobio Peapolitano. V I I I. die Aprilis, Anno M. D. X.

REVERENDISSIMO

IN CHRISTO PATRI, AC PRINCIPi illustrissimo, Hermanno è Comitibus Vuydæ, Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopo, sacri Romani Imperij Principi Electori, & per Italiam Archicancellario, Vuestphaliæ & Angariæ Duci, &c. Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Legato nato, & in pontificalibus Vicario generali, Henricus Cornelius Agrippa ab

Nettesheym, S. D.

A est illustris famæ tuæ celebritas, reuerendissime & illustrissime Princeps, ea virtutum tuarū magnitudo, & doctrinæ splendor, & frequens optimarum literarum exercitium, & cum solida prudentia grauis oratio, & elegans dicendi promptitudo, multarum rerum cognitio, constans religio, ac mores laudatissimi, quibus supra munem aliorum cōsuetudinem præditus es: taceo priscas eminētis nobilitatis imagines, ac diuitiarum cū antiquarum, tum nouarū thesauros, amplitudinē dominij, sacrarūmq;

dignitatum mītras, quorum etiam præstātia
 antestas cum corporis decenti forma ac ro-
 bore. Quæ licet omnia maxima sint, ego te
 tamen his omnibus lōgē maiorem existimo
 heroicis illis & superillustribus tuis virtuti-
 bus: quibus sanē effecisti, vt quanto quisque
 doctior est, ac virtutum amantior, tanto ma-
 gis beneuolentiæ tuæ sese cupiat insinuari.
 vnde & ipse etiam illud decus tuū petendum
 mihi constitui: sed Parthorum more hoc in-
 quam est, non sine munere. Quem equidem
 salutandi Principis morem à priscorum vsq;
 seculis in hæc nostra tempora deriuatum, &
 ad vsq; huc obseruatum videmus. Cūq; vi-
 derem alios quosq; viros egregiē doctos, do-
 ctrinarum suarum pulchris magnisq; mune-
 ribus te ornare, ne solus ego velut cultus &
 venerationis tuæ desertor, ad tuam amplitu-
 dinem vacuis manibus applicare ausim: cogi-
 tabundus ac circunspiciēs in cella mea libra-
 ria, quo munere te tam insignem Principem
 condonare possem, en inter recondita offere-
 bāt sese subitò libri de Occulta philosophia,
 siue de Magia, quos iuuenis admodum scri-
 bere aggressus, & iā multis annis velut obli-
 tus intermiseram: mox tuæ amplitudinis ve-
 neratione ad illos consummandos, velut ad
 vota reddenda properaui. Sanē quòd persua-
 derem mihi, nihil me tibi gratius dare posse,
 quàm antiquissimæ abstrusissimæq; doctri-
 næ

næ nouum opus: opus inquā curiosæ iuuen-
 tutis nostræ, sed antiquitatis doctrinam, au-
 sim dicere, à nullis hæctenus restituere tenta-
 tam. Attamen non in hoc tibi adscribuntur
 hæc nostra, quòd te digna sint: sed vt patefa-
 ciant mihi aditum ad beneuolentiam tuam.
 Quæso itaq; si non est improbum, habeant
 apud te quandam excusationem. Omnia tibi
 vota præfaturus, si hæc iuuentutis meæ stu-
 dia, tuæ amplitudinis auspicio in noticiã ve-
 niant: ac fugata inuidia, perennitatis iure il-
 lorum remaneat memoria nobis ad fructum
 bonæ conscientie, cùm plura in illis etiam se-
 niori mihi visa sint, cùm vtilissima, tum co-
 gnitu necessaria. Habes itaq; opus non tam
 iuuentutis, quàm etiam præsentis ætatis no-
 stræ: multa siquidem iuuenilis operis errata
 castigauì, multa compluribus locis interful-
 si, multis capitibus adauxi, quæ ex ipsa ora-
 tionis inequalitate facile deprehendi possunt,
 atque sic cognosces me per omnem ætatem
 meam tuis obsequiis fore devotum. Vale,

felicis Coloniae felicissimus Princeps.

Ex Mecblinia, Anno M. D.

XXXI. Mense Ianua-
rio.

CAPITVLORVM

OMNIVM QVAE IN HOC

Opere continentur, Elenchus.

Numerus anterior caput, posterior pa-
ginam signat.

PRIMI LIBRI ELENCHVS.

1 *Quomodo à triplici mundo magi vir-
tutes colligant, tribus his libris
monstrabitur. Fol. 1.*

2 *Quid sit Magia, quæ eius partes, &
qualem oporteat esse Magiæ professorem. 2*

3 *De quatuor elementis, & eorundem qualitati-
bus, & in se inuicem permixtionibus. 5*

4 *De triplici elementorum ratione consideranda
pag. 6*

5 *De mirabilibus ignis ac terræ naturis. 7*

6 *De admirandis aquæ & aeris atq; ventorum na-
turis. 10*

7 *De generibus compositorum, quomodo se ha-
beant ad elementa: atq; quid elementis ipsis con-
ueniat cum anima, & sensibus, & moribus.
pag. 16*

8 *Quomodo elementa sint in coelis, in stellis, in dæ-
monibus, in angelis, in ipso deniq; Deo. 18*

9 *De virtutibus rerum naturalium ab elementis
proximè dependentibus. 19*

10 *De virtutibus rerum occultis. 21*

Quomodo

INDEX.

- 11 Quomodo virtutes occultæ infunduntur rerū speciebus ab ideis per rationes animæ mundi, stellarūq; radios: & quæ res hac virtute magis abundant. 23
- 12 Quomodo diuersis indiuiduis, etiam eiusdem speciei diuersæ virtutes influuntur. 24
- 13 Vnde proueniant virtutes rerum occultæ. 25
- 14 De spiritu mundi quis sit, & quod sit vinculum occultarum virtutum. 26
- 15 Quomodo debemus inuestigare & experiri virtutes rerum, per viam sumptam à similitudine. pag. 30
- 16 Qualiter diuersarum virtutum operationes transfundantur ab vna re in aliam, & sibi mutuò communicantur. 32
- 17 Qualiter per litem & amicitiam, virtutes rerum inuestigandæ & experiundæ sunt. 33
- 18 De inimiciarum inclinationibus. 36
- 19 Quomodo inuestigandæ & experiundæ sunt rerum virtutes, quæ illis à tota specie insunt, aut particulari ipsius indiuidui dono alicui rei sunt agnate. 38
- 20 Quòd virtutes naturales quibusdam insunt per totam suam substantiam, quibusdam verò in certis suis particulis aut membris. 39
- 21 De virtutibus rerum quæ insunt ipsis in vita tantum, & quæ remanent in illis etiam post interitum. 41
- 22 Quomodo res inferiores subsunt corporibus cæle-

- stibus, & quomodo humanum corpus, ipsaque hominum exercitia: & mores, stellis atque signis distribuuntur. 43
- 23 Quomodo cognoscendum, quibus stellis res naturales subsunt, atque quæ res sunt solares. 45
- 24 Quæ res subsint Lunæ. 48
- 25 Quæ subsunt Saturno. 50
- 26 Quæ sunt Iouialia. 51
- 27 Quæ referunt Martem. 52
- 28 Quæ sint Venerea. 53
- 29 Quæ sequuntur Mercurium. 54
- 30 Quòd totus sublunaris mundus, & quæ in eo sunt, planetis distribuitur. ibid.
- 31 Qualiter provinciæ, & regna planetis distribuuntur. 55
- 32 Quæ subsunt signis ac stellis fixis, earumque imaginibus. 56
- 33 De signaculis & characteribus rerum naturalium. pag. 59
- 34 Quomodo per res naturales earumque virtutes, possumus allicere & attrahere influxus atque virtutes corporum cœlestium. 62
- 35 De commixtionibus rerum naturalium ad inuicem, earumque vtilitate. 63
- 36 De vnione rerum commixtarum, atque introductione nobilioris formæ vitæque sensibilis. 64
- 37 Quomodo certis quibusdam præparamentis naturalibus & artificialibus, cœlestia quædam & vitalia dona de super trahimus. 66
- 38 Quo-

I N D E X.

- 38 Quomodo dona, non solum cœlestia & vitalia, verum etiam intellectualia quædam & divina de super suscipere possumus. 68
- 39 Quod certis quibusdam mundi materiis mundana numina, & horum numinum ministros demones allicere possumus. 69
- 40 De ligationibus cuiusmodi sunt, & quibus modis soleant fieri. 70
- 41 De veneficiis, earundemq₃ potentia. 71
- 42 De quorundam Veneficiorum admirandis virtutibus. 73
- 43 De suffitibus, & earum ratione & potentia. 76
- 44 Compositio quorundam suffituum planetis accommodatorum. 79
- 45 De collyriis, vñctionibus, phyltris, eorumq₃ virtutibus. 80
- 46 De alligationibus, & suspensionibus physicis. pag. 83
- 47 De annulis & eorum compositionibus. 84
- 48 De locorum virtutibus, & quæ loca cuiq₃ stellarum correspondent. 85
- 49 De lumine & coloribus, de lychnis & lampadibus, & qui colores, quibus stellis, domibus & elementis distribuuntur. 87
- 50 De fascinatione, atq₃ eius artificio. 90
- 51 De certis observationibus, admirandas virtutes producentibus. 92
- 52 De vultu ac gestu, corporisq₃ habitudine & figura, & quæ ex his quibus stellis respondeant, unde

CAPITVM

- physiognomonia, & metoposcopia & chiromantia diuinationum artificia sua fundamenta habeant. 95
- 53 De diuinatione auspiciorum, & auguriorum. 97
- 54 De diuersis quibusdam animantibus, & aliis rebus, quam in auguriis significationem habeant. pag. 99
- 55 Quomodo verificantur auspicia per lumen sensus naturæ, ac de eius experiundæ aliquot regulis. pag. 106
- 56 De aruspicina fulgurum & fulminum, & quomodo portenta & prodigia interpretanda sint. pag. 111
- 57 De Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, quatuor elementorum diuinationibus 113
- 58 De mortuorum reuiuiscencia, de longæua dormitione atque inedia. 115
- 59 De diuinatione, quæ per somnia fit. 119
- 60 De furore & diuinationibus, quæ in vigilia fiunt, de melancholici humoris potentia, quo etiam demones nonnunquã in humana corpora illiciuntur. 120
- 61 De formatione hominis, de sensibus exteris & intimis ac mente: de triplici animæ appetitu, ac passionibus voluntatis. 123
- 62 De passionibus animi, & earum origine, differentia & speciebus. 127
- 63 Quomodo passionibus animi mutant corpus proprium permu-

- permutando accidentia, & mouendo spiritum.*
 pag. 128
- 64 *Quomodo passionēs animi, immutant corpus per modum imitationis à similitudine. Item de transformatione ac translatione hominum, & quas vires vis imaginatiua non solum in corpus, sed etiam in animam obtineat.* 130
- 65 *Quomodo passionēs animi etiam operantur extra se in corpus alienum.* 133
- 66 *Quòd passionēs animi plurimum iuuātur ab opportunitate coelesti: & quān necessaria sit in omni opere ipsa animi constantia.* 135
- 67 *Quomodo animus humanus potest coniungi cum coelestium animis & intelligentiis, atque simul cum illis mirabiles quasdam virtutes rebus inferioribus imprimere.* 136
- 68 *Quomodo animus noster potest permutare & ligare res inferiores, ad id quod desiderat.* 137
- 69 *De sermone, atque virtutibus verborum.* 139
- 70 *De virtute priorum nominum.* 140
- 71 *De sermonibus complexis, & carminibus, incantamentorumque virtutibus & astrictionibus.*
 pag. 141
- 72 *De incantamentorum mirabili potentia.* 144
- 73 *De virtute scripturæ, & de imprecationibus & inscriptionibus faciendis.* 145
- 74 *De proportionē, correspondentiā, reductionē literarum ad signa coelestia & planetas secundum varias linguas cum tabella hoc indicante.* 146

- 1 **D**E necessitate mathematicarum disciplinarum, atq³ de mirandis multis operibus, quæ folis mathematicis artibus perpetrantur. 153
- 2 De numeris eorundemq³ potentia & virtute. pag. 156
- 3 Quantas virtutes numeri possideant in rebus cū naturalibus, tum transnaturalibus. 157
- 4 De vnitae & eius scala. 159
- 5 De dualitate & eius scala. 161
- 6 De triade & eius scala. 163
- 7 De quaternario & eius scala. 166
- 8 De quinario & eius scala. 173
- 9 De senario & eius scala. 176
- 10 De septenario & eius scala. 177
- 11 De octonario & eius scala. 188
- 12 De nouenario & eius scala. 190
- 13 De decade & eius scala. 192
- 14 De vndenario & duodenario cum duplici duodenarij scala, Cabalistica & Orphica. 196
- 15 De numeris qui supra duodenarium sunt, eorumq³ potentia & virtutibus. 201
- 16 De numerorum notis in certis gesticulationibus constitutis. 205
- 17 De variis numerorum notis apud Romanos obseruatis. 207
- 18 De notis Græcorum. 208
- 19 De notis Hebræorum & Chaldæorum, & quibusdam

- dam aliis Magorum notis.* 209
- 20 *Qui numeri literis attribuantur, atque de diuinatione per eosdem.* 212
- 21 *Qui numeri quibus diis sacri sunt, & qui quibus elementis adscripti.* 214
- 22 *De planetarum mensulis earumq₃ virtutibus, & formulis, & quæ illis præficiantur diuina nomina, intelligentiæ & dæmonia.* 215
- 23 *De Geometricis figuris atque corporibus qua virtute in Magia polleant, & quæ quibus elementis conueniant, atque cœlo.* 226
- 24 *De Musicali harmonia eiúsq₃ viribus ac potentia.*
pag. 228
- 25 *De sono atque concentu, & vnde illis mirabilitas in operando.* 230
- 26 *De conuenientia eorum cum cœlestibus: & qui concentus, quiq₃ soni singulis stellis respondent.* 232
- 27 *De humani corporis proportionem & mensuram harmoniaq₃.* 235
- 28 *De animæ humanæ cōpositione & harmonia.* 248
- 29 *De obseruatione cœlestium, in omni opere magico necessaria.* 250
- 30 *Quando planetae potentioris influentiæ.* 251
- 31 *De obseruatione stellarum fixarum, earumq₃ naturis.* 252
- 32 *De Sole & Luna, earumque magicis rationibus.*
pag. 254
- 33 *De XXVIII. mansionibus Lunæ, earundemq₃ viribus.* 256

- 34 De vero cœlestium motu in octaua sphaera obseruando, ac de ratione horarum planetariarum.
pag. 260
- 35 Quomodo res quæq; artificiales, vt imagines & sigilla similiaq; virtutem aliquam sortiantur à corporibus cœlestibus. 261
- 36 De imaginibus Zodiaci, quas insculptæ à suis stellis concipiant virtutes. 262
- 37 De imaginibus facierum earumq; virtutibus, atq; de his quæ extra Zodiacum sunt imaginibus.
pag. 263
- 38 De imaginibus Saturni. 268
- 39 De imaginibus Iouis. 269
- 40 De imaginibus Martis. 270
- 41 De imaginibus Solis. ibid.
- 42 De imaginibus Veneris. 271
- 43 De imaginibus Mercurij. ibid.
- 44 De imaginibus Lunæ. 272
- 45 De imaginibus capitis & caudæ Draconis Lunæ. ibid.
- 46 De imaginibus mansionum Lunæ. 273
- 47 De imaginibus stellarum fixarum beheniarum.
pag. 276
- 48 De figuris geomanticis, quæ inter imagines & characteres mediæ sunt, & earundem tabula. 278
- 49 De imaginibus, quarum figura est non ad similitudinem alicuius figuræ cœlestis, sed ad similitudinem illius quod desiderat animus operantis.
pag. 280

De obser-

- 50 De observationibus quibusdam coelestibus, & pra-
Etica quarundam eiusdem imaginum. 281
- 51 De characteribus qui ad coelestium normam imi-
tationemq³ fabricati sunt, & quomodo ex geo-
manticis figuris deducuntur cum eorundem ta-
bula. 284
- 52 De characteribus qui à rebus ipsis similitudine
quadam abstrahuntur. 287
- 53 Quòd nulla diuination sine astrologia sit perfecta.
pag. 289
- 54 De sorte, & quando, ac vnde illi diuinationis vir-
tus contingat. 291
- 55 De anima mundi & coelestium, iuxta traditiones
poetarum & philosophorum. 293
- 56 Idem confirmatur ratione. 294
- 57 Quòd anima mundi ac coelestes animae sint ratio-
nales, ac mentem participantem diuinam. 295
- 58 De nominibus animarum coelestium, eorundemq³
dominio in hunc inferiorem mundum, videli-
cet hominem. 296
- 59 De septem mundi gubernatoribus planetis, eorum-
demq³ variis nominibus, magicis sermonibus
deseruiantibus. 299
- 60 Quòd humanae imprecationes naturaliter impri-
munt suas vires in res exteriores: & quomodo
animus humanus per singulos dependentiarum
gradus ascendit in mundum intelligibilem, fitq³
similis spiritibus & intelligentiis sublimioribus.
pag. 302

- 1 **D**E necessitate, virtute, & vtilitate religionis. 310
- 2 De silentio & occultatione eorum quæ secreta in religione sunt. 311
- 3 Quæ dignificatio requiratur, vt quis euadat in verum magum, & mirandorum operatorem. pag. 314
- 4 De duobus caeremonialis Magiæ adminiculis, religione & superstitione. 316
- 5 De tribus ducibus religionis, qui nos ad veritatis semitam perducunt. 319
- 6 Quomodo his ducibus anima humana scandit in naturam diuinam, efficiturq; miraculorum effe-
ctrix. 321
- 7 Necessariam esse Mago veri Dei cognitionem, & quid de Deo veteres senserunt Magi atque phi-
losophi. 322
- 8 Quid de diuina trinitate veteres senserint philoso-
phi. 325
- 9 Quæ sit vera de Deo & sanctissima Trinitate or-
thodoxa fides. 328
- 10 De emanationibus diuinis, quas Hebræi numera-
tiones, alij attributa, Gentiles Deos & numina
nuncupabant: deq; decem Sephiroth, ac decem
sacratissimis Dei nominibus illis præsidentibus,
eorundemq; interpretatione. 329
- 11 De diuinis nominibus, eorundemq; potentia & virtu-

- virtute.* 334
- 12 *De influxu diuinorum nominum per singula media in hæc inferiora.* 342
- 13 *De membris Dei, & de eorum in nostra membra influxu.* 345
- 14 *De diis gentium, & animis cœlestium corporum, & quibus numinibus quæ loca olim sacra fuerunt.* 347
- 15 *Quid de animabus cœlestibus nostri sentiunt Theologi.* 352
- 16 *De intelligentiis & demonibus, ac triplici illorum genere, eorumq; cognomentis variis, deq; infernis & subterraneis demonibus.* 353
- 17 *De eisdem iuxta Theologorum sententias.*
pag. 357
- 18 *De ordinibus malorum demonum, eorundemq; casu, & naturis variis.* 360
- 19 *De corporibus demonum.* 364
- 20 *De infestatione malorum demonum, & custodia nobis adhibita bonorum demonum.* 367
- 21 *De obsequendo proprio genio, eiúsq; natura indaganda.* 370
- 22 *Triplicem vniuscuiusque hominis custodem esse, & à quibus singuli procedant.* 371
- 23 *De lingua angelorum, eorumq; cum inter se, tum nobiscum colloctionibus.* 374
- 24 *De nominibus spirituum, eorumq; varia impositione, deq; spiritibus qui præsunt stellis, signis, cardinibus cœli, & elementis.* 376

- 25 Quomodo Hebræorum Mecubales sacra angelorum nomina è sacris scripturis eliciant, atque de septuaginta duobus angelis qui ferunt nomen Dei, cum tabulis Ziruph, & commutationum literarum & numerorum. 379
- 26 De inueniendis nominibus spirituum & geniorum à dispositione corporum coelestium, 381
- 27 De arte Calculatoria nominum eiusmodi ex traditione Cabalistarum. 383
- 28 Quomodo nonnunquam spirituum nomina accipiuntur à rebus ipsis quibus præficiuntur. 386
- 29 De characteribus & sigillis spirituum. 388
- 30 Alius characterizandi modus, à Cabalisticis traditus. 390
- 31 Adhuc alius characterum modus, atque de signaculis spirituum, quæ sola reuelatione recepta sunt. 394
- 32 Quomodo alliciantur à nobis boni demones, & quomodo mali demones à nobis conuincantur. pag. 396
- 33 De vinculis spirituum, eorumque adiurationibus & exterminis. 399
- 34 De ordine animastico, atque heroibus. 401
- 35 De diis mortalibus atque terrenis. 403
- 36 De homine quomodo creatus ad imaginem Dei. pag. 405
- 37 De anima humana, & per quæ media iungatur corpori. 413
- 38 Quæ diuina dona homo desuper à singulis cœlorum

INDEX.

- rum & intelligentiarum ordinibus accipiat.*
 pag. 414
- 39 *Quomodo superni influxus cum sint natura boni, in istis inferioribus deprauentur, & malorum causæ efficiantur.* 416
- 40 *Quòd unicuique homini impressus est character diuinus, cuius vigore potest pertingere ad operandum mirabilia.* 419
- 41 *Quid de homine post mortem, opiniones variæ.*
 pag. 421
- 42 *Quibus rationibus Magi & Necromantes mortuorum animas euocare se posse putabant.* 436
- 43 *De humanæ animæ potestate, in mente, ratione & idolo.* 439
- 44 *De gradibus animarum, & earundem interitu, aut immortalitate.* 443
- 45 *De vaticinio & furore.* 446
- 46 *De prima specie furoris à Musis.* *ibid.*
- 47 *De secunda specie à Dionysio.* 449
- 48 *De tertia specie furoris ab Apolline.* 450
- 49 *De quarta specie furoris à Venere.* 453
- 50 *De raptu & extasi, & vaticiniis quæ iis qui morbo comitiali & syncope corripiuntur, & quæ agonizantibus contingunt.* 454
- 51 *De somnio prophetico.* 457
- 52 *De sortibus & notaminibus certam oraculorum vim possidentibus.* 461
- 53 *Quomodo se disponere debeat volens suscipere oracula.* 463

CAPITVM

54	De munditia, & quomodo obseruanda.	465
55	De abſtinentia, & ieiuniis, & caſtitate, ſolitudi- ne, & animi tranquillitate atque aſſenſu.	467
56	De poenitentia & eleemoſyna.	471
57	De his quæ extrinſecus adminiſtrata ad expiatio- nem conducunt.	473
58	De adoratiõibus & votis.	474
59	De ſacrificiis & oblationibus, eorũque generi- bus & modis.	477
60	Quas imprecationes & ritus veteres adhibere ſo- lebant ſacrificiis & oblationibus.	482
61	Quomodo hæc tum ad Deum, tum ad inferiora nu- mina exhibenda ſunt.	483
62	De conſecrationibus, & earum ratione.	484
63	Quæ dicantur ſacra, quæ conſecrata, & quomodo hæc ſe habeant inter nos atque diuos, ac de ſacris temporibus.	487
64	De religioſis quibuſdam obſervationibus, cæremo- niis, & ritibus ſuffituum, vnctionum, & ſimi- lium.	492
65	Operis totius conſuſio.	498

Finis capitum trium librorum de occul-
ta philoſophia.

CAPITA CENSVRAE, SIVE RE- tractationis de Magia cum reliquis.

De Magia in genere.	505
De Magia naturali.	ibid.
De Magia mathematica.	307
	De

INDEX.

<i>De Magia Venefica.</i>	508
<i>De Goetia & Necromantia.</i>	510
<i>De Theurgia.</i>	513
<i>De Cabala.</i>	514
<i>De Præstigiis.</i>	518
<i>De Cæremoniis magicis.</i>	521
<i>De elementis magicis.</i>	156
<i>De origine magicæ artis, quando & à quibus cœperit, & celebrata fuerit.</i>	590
<i>De speciebus magicæ, Neronisq; & magorum detesta- tio.</i>	593
<i>De magia naturali compendium.</i>	595. 620
<i>De fascinatione disputatio.</i>	631
<i>De Incantatione epistola.</i>	637
<i>De steganographia epistola.</i>	642
<i>De quæstionibus magicis lib.</i>	645
<i>Diversa divinationum genera.</i>	669

FINIS.

603	De Magna
510	De Genu
513	De Thoma
514	De Capite
518	De Vestibulo
521	De Cerebri
526	De Cerebri
520	De Cerebri
523	De Cerebri
525	De Cerebri
527	De Cerebri
529	De Cerebri
531	De Cerebri
533	De Cerebri
535	De Cerebri
537	De Cerebri
539	De Cerebri
541	De Cerebri
543	De Cerebri
545	De Cerebri
547	De Cerebri
549	De Cerebri
551	De Cerebri
553	De Cerebri
555	De Cerebri
557	De Cerebri
559	De Cerebri
561	De Cerebri
563	De Cerebri
565	De Cerebri
567	De Cerebri
569	De Cerebri
571	De Cerebri
573	De Cerebri
575	De Cerebri
577	De Cerebri
579	De Cerebri
581	De Cerebri
583	De Cerebri
585	De Cerebri
587	De Cerebri
589	De Cerebri
591	De Cerebri
593	De Cerebri
595	De Cerebri
597	De Cerebri
599	De Cerebri
601	De Cerebri
603	De Cerebri

HENRICI COR.

AGRIPPÆ, EQVITIS AVRATI,

ET VTRIVSQUE IVRIS DOCTO-

ris, sacræ Cæsareæ Maiestatis à confi-

lio & archiuis indicarij, de Oc-

culta Philosophia,

LIBER PRIMVS.

Quomodo à triplici mundo Magi virtutes colligant,
in tribus his libris monstrabitur.

C A P. I.

M triplex sit mundus, elementalis,
cœlestis & intellectualis, & quisq; in-
ferior à superiori regatur, ac suarū vi-
rium suscipiat influxum, ita vt ipse ar-
chetypus & summus opifex, per ange-
los, cœlos, stellas, elementa, animalia,
plantas, metalla, lapides, suæ omnipotentiae virtutes exinde in
nos transfundat, in quorum ministerium hæc omnia condi-
dit atque creauit: non irrationabile putant Magi, nos per
eosdem gradus, per singulos mūdōs, ad eundem ipsum arche-
typum mundum, omnium opificem, & primam causam, à qua
sunt omnia, & procedunt omnia, posse conscendere: & non-
solum his viribus, quæ in rebus nobilioribus præexistunt, frui
posse, sed alias præterea nouas desuper posse attrahere. Hinc
elementalis mundi vires, variis rerum naturalium mixtioni-
bus à medicina, & naturali philosophia venantur: deinde cœ-
lestis, mundi radiis & influxibus, iuxta astrologorum regulas,
& mathematicorum disciplinas, cœlestes virtutes illis conne-
ctunt: porro hæc omnia intelligentiarum diuersarum pote-
statibus per religionū sacras ceremonias corroborant atq; cō-
firmant. Horū omniū ordinem & processum, tribus his libris
nūc tradere conabor: quorū primus cōtineat Magiā natura-

lem, alter cœlestem, tertius cæremonialem. Sed nescio an planè
 venia dignum sit, me hominem ingenij ac literaturæ minoris,
 tam difficile, tam arduum, tam intricatum negotium, in ipsa
 mea adolescentia tam liberè aggressum esse: quamobrem quæ-
 cunq; hic à me dicta sunt, & inferius dicentur, his nolo quen-
 quam plus assentiri, neq; ipse ego plus assentior, nisi quatenus
 ab ecclesia catholica, fideiūmq; coetu non fuerint reprobata.

Quid sit Magia, quæ eius partes, & qualem
 oporteat esse Magiæ professio-
 nem. CAP. II.

Magica facultas potestatis plurimæ compos, altissimis
 plena mysterijs, profundissimam rerum secretissi-
 marum contemplationem, naturam, potentiam, qualitatem,
 substantiam, & virtutem, totiusq; naturæ cognitionem com-
 plectitur: & quomodo res inter se differunt, & quomodo cõ-
 ueniunt nos instruit, hinc mirabiles effectus suos producens,
 vniendo virtutes rerum per applicationem earum ad inuicē,
 & ad sua passa congruentia inferiora, superiorum dotibus ac
 virtutibus passim copulans atq; maritans. Hæc perfectissima
 summāq; scientia, hæc altior sanctiorq; philosophia, hæc de-
 niq; totius nobilissimæ philosophiæ absoluta consummatio.
 Nam cum omnis philosophia regulatiua diuisa sit in physicā,
 mathematicam & theologiam: physica docet naturam eo-
 rū quæ sunt in mundo, illorūmq; causas, effectus, tēpora, loca,
 modos, euētus, integritates & partes inuestigat atq; rimatur.

Quot sunt, quæ rerum species elementa vocantur,
 Quid calor efficiat, quid terra, quid humidus aër,
 Quid generent, vnde & magni primordia cœli,
 Vnde maris fluxus, varijsve coloribus Iris.
 Reddere quid faciat clamosa tonitrua nubes:
 Vnde vel ætherea fulmen iaculetur ab aula:
 Quæ secreta faces noctu, quæ causa cometas
 Proferat, & tumidas quæ cæca potentia terras

Concu-

Concutiat: quæ sunt auri, quæ semina ferri,

Totâq; naturæ vis ingeniosa latentis.

Hæc omnia naturarum speculatrix physica complectitur, & quæ canit Vergilius:

Vnde hominum genus, & pecudum, simul imber, & ignes,

Vnde tremor terris, quæ vi maria alta tumescant

Obicibus ruptis, rursusq; in seipsa residant.

Herbarum vires, animos, irasq; ferarum,

Omne genus fruticum, lapidum quoq; reptiliumq;.

Mathematica verò docet nos planâ, et in tres porrectâ dimen-
siones naturâ cognoscere, motûq; ac cœlestiû progressus susci-

Aurea quo celeri rapiantur sidera motu, (pere-

Quid caligantem modò cogat hebescere lunam,

Defectusq; pati dimisso lumine solem.

Et quæ canit Vergilius:

Quocirca certis dimensum partibus orbem

Per duodena regat mundi sol aureus astra:

Ostendit cœliq; vias, & sidera monstrat,

Defectus solis varios, lunæq; labores,

Arcturum, pleiadesq; hyadas, geminosq; triones.

Quid tantum oceano properent se tingere soles

Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.

Quæ omnia per ipsam mathematicam dignoscuntur.

Hinc tempestates dubio prædiscere cœlo

Possumus, hinc messisq; diem, tempusq; serendi,

Et quando infidum remis impellere marmor

Conveniat, quando armatas deducere classes.

Aut tempestinam in sylvis euertere pinum.

Theologia autē quid Deus, ipsa docet quid mēs, quid intelli-
gentia, quid angelus, quid deniq; dæmon, quid anima, quid reli-
gio, quæ sacra instituta, ritus, phana, observationes, sacraq;
mysteria: instruit quoq; de fide, de miraculis, de virtute ver-
borum & figurarum, de arcanis operationibus & mysterijs

signaculorum, & quod ait Apuleius, docet nos ritè scire atq; callere leges ceremoniarum, fas sacrorum, atq; ius religionū. Sed iam me recolligam. Has tres imperiosissimas facultates Magia ipsa complectitur, vnit atq; actuat: meritò ergo ab antiquis summa sanctissimaq; sciētia habita est. Hæc grauissimis autoribus clarissimisq; scriptoribus reperitur illustrata: inter quos præcipuè Zamolxis & Zoroaster effulserunt adeò, vt inventores huius scientiæ à pluribus crediti sint. Horum vestigia secuti Abbaris Hyperboreus, Charmondas, Damigeron, Eudoxus, Hermippus: & clariores alij extiterunt antistites, vt Trismegistus Mercurius, Porphyrius, Iamblichus, Plotinus, Proclus, Dardanus, Orpheus Threicius, Gog Græcus, Germa Babylonius, Apollonius Tyaneus, Osthane etiam egregiè scripsit in hac arte: cuius libros è sepulchro erutos Abderites Democritus suis commentariis illustrauit. Præterea ad hanc artem Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato, & plures nobilissimi philosophorum discendam nauigauerunt: hanc reuersi summa sanctitate prædicauerunt: hanc in arcanis habuerunt. Quin & Pythagoram Platonemq; ob eam discendam compertum habemus, Memphiticos vates accessisse, & penè totam Syriam, Aegyptum, Iudæam, & Chaldaeorum scholas peragrasse, ne sanctissima eos Magiæ monumenta laterent, diuinisq; rebus imbuerentur. Quicunq; igitur nunc in hac facultate studere affectat, si non fuerit eruditus in Physica, in qua declarantur qualitates rerum, & in qua reperiuntur proprietates occultæ cuiuslibet entis: & si non fuerit opifex mathematicæ, & in aspectibus & figuris stellarū, ex quibus cuiuslibet rei sublimis virtus & proprietas dependet: & si non fuerit doctus in theologia, vbi manifestatur substantiæ immateriales, quæ dispensant & administrant omnia, non poterit intelligere Magiæ rationabilitatem: nullum enim opus ab ipsa Magia perfectū extat, nec est aliquod opus verè magicum, quod has tres facultates non complectatur:

De qua-

De quatuor elementis, & eorundem qualitatibus,
& in se inuicem permixtionibus.

CAP. III.

QUATVOR sunt elementa & primaria fundamēta rerum omnium corporalium, ignis, terra, aqua, aer: ex quibus omnia elementata in istis inferioribus componuntur: non per modum coaceruationis, sed secundum transmutationem & unionem: rursusq; cum corrumpuntur, in elementa resoluuntur. Nullum autem sensibilem elementorum purum est, sed secundum magis & minus permixta sunt, & in se inuicem transmutabilia: quemadmodum terra lutescens dissolutaq; fit aqua, atq; illa ingrossata densataq; fit terra: per calorem autem euaporata transit in aerem, & ille supercalescēs in ignem, & hic extinctus reuertitur in aerem, in frigidatus autem ex superadustione fit terra aut lapis, aut sulphur, sicut hoc ex fulmine manifestum est. Plato autem censet terram omnino transmutabilem esse, cetera autem elementa & in hanc, & in se inuicem transmutari. Diuiditur itaque terra à subtilioribus non transmutata, sed soluta aut permixta in illa, quæ illam dissoluunt, rursusq; in seipsam remigrans. Vnumquodq; autem elementorum duas específicas qualitates habet, quarum priorem sibi propriam retinet, in altera tanquam media convenit cum sequenti. Est enim ignis calidus & siccus, terra sicca & frigida, aqua frigida & humida, aer humidus & calidus. Atq; hoc modo secundum duas qualitates contrarias elementa sibi contraria sunt, ut ignis aquæ, & terra aeri. Adhuc secundum alium modum elementa sibi opponuntur. Nam quedam graua sunt, ut terra & aqua: & alia leuia, ut aer & ignis: quamobrem priora passiuæ, posteriora verò actiuæ Stoici nuncuparunt. Proinde adhuc Plato secundum alium modum distinguens, tres unicuiq; assignat qualitates: igni videlicet acuitatem, raritatem & motum: terræ autem obscuritatem, densitatem & quietem. Et secundum has qualitates cōtra-

via sunt elementa ignis, & terra. Reliqua autem elementa ab illis qualitates mutuunt, ita ut aer duas accipiat qualitates ignis, raritatem & motum: atq; vnam terræ, videlicet obscuritatem. Contrà aqua duas quidem terræ, obscuritatem & densitatē: & vnā ignis, videlicet motum. Sed ignis aere duplo rarior, triplo mobilior, quadruplo acutior. Aer autem duplo acutior aqua, triplo rarior, quadruplo mobilior. Proinde aqua duplo acutior terra, triplo rarior, quadruplo mobilior. Quēadmodum itaque se habet ignis ad aerem, sic aer ad aquam, & aqua ad terram: rursusq; sicut terra ad aquam, sic illa ad aerem, atq; hic ad ignem. Atq; hæc est radix & fundamentū omnium corporum, naturarum, virtutum & operum mirabilium: & qui has elementorum qualitates, & eorundē mixtiones cognouerit, facile perficiet opera miranda atq; stupenda, eritq; consummatus in Magia naturali.

De triplici elementorum ratione consideranda. CAP. IIII.

Quatuor itaq; quæ diximus sunt elementa, sine quorum notitia perfecta nullū in Magia producere possumus effectum. Sunt autem singula triplicia, ut sic quaternarius compleat duodenarium: & per septenarium in denarium progrediens, ad supremam vnitatem, vnde omnis virtus & mirabilis operatio dependet, fiat progressus. Primo igitur ordine elementa pura sunt, quæ nec componuntur, nec mutantur, nec patiuntur cōmixtionem, sed incorruptibilia sunt, & non à quibus, sed per quæ omnium naturalium rerum virtutes producuntur in effectum. Virtutes illorū à nullo explicari possunt: quia in omnia possunt omnia. Hæc qui ignorat, ad nullā mirabilium effectuum operationem pertingere potest. Secundi ordinis elementa composita sunt multiplicia, & varia, & impura, reducibilia tamen per artem ad puram simplicitatem: quibus tunc ad suam simplicitatem reuersis, virtus est super omnia complementum dans, omnium operationum
occulta-

occultarum & operationum naturæ: & hæc sunt fundamen-
tum totius Magiæ naturalis. Tertij ordinis elementa hæc pri-
mo & per se non sunt elementa, sed decomposita, varia, mul-
tiplicia, & inter se inuicem permutabilia: ipsa sunt infallibile
medium: ideoq; vocantur media natura, siue anima mediæ na-
turæ: paucissimi sunt qui illorum profunda mysteria intelli-
gant. In ipsis per certos numeros, gradus & ordines est con-
summatio omnis effectus, in quacunq; re naturali, cœlesti &
supercœlesti, miranda sunt, & plena mysterijs quæ operari
possunt in Magia tam naturali quàm diuina: per ipsa enim
omnium rerum ligationes, etiam solutiones & transmutatio-
nes, & futurorum cognitio & prædictio, etiam malorum dæ-
monum exterminatio, & bonorum spirituum conciliatio ab
illis descendit. Sine his igitur triplicibus elementis eorun-
demq; cognitione, nemo confidat se in occultis Magiæ & na-
turæ scientijs quicquam posse operari. Quicunq; autem hæc
in illa, impura in pura, multiplicia in simplicia reducere noue-
rit, eorundemq; naturam, virtutem, potestatem in numero,
gradibus et ordine, sine diuisione substantiæ discernere sciue-
rit: is facile obtinebit omnium naturalium rerum, & cœle-
stium secretorum scientiam & operationem perfectam.

De mirabilibus ignis, ac terræ na-
turis. CAP. V.

AD omnium mirabilium operationē, ait Hermes, duo
sufficiunt, ignis & terra: hæc est patiens, ille agens. I-
gnis (vt ait Dionysius) in omnibus & per omnia clarè ve-
nit, & remouetur, omnibus lucidus est, simul & occultus in-
cognitusq;: ipse quando per seipsum est, non accedente ma-
teria in qua propriam manifestet actionem immensus est, &
inuisibilis, per seipsum potens ad actionem propriam, mo-
bilis, tradens seipsum omnibus quodam modo proximanti-
bus, renouatiuus, naturæ custodia, illuminatiuus, circum-

velatis splendoribus incomprehensus, clarus, discretus, resiliens, sursum ferens, acutè means, excelsus, non receptus contumelia minorationis, semper motus mouens, alterum comprehendens incomprehensus, non indigus alterius, latenter crescens à seipso, & ad susceptas materias manifestans suimet magnitudinem, actiuus, potens, simul omnibus præsens inuisibiliter, neglectus esse non patitur: ad certa autem sicut quædam vindicta generaliter & propriè subito reducens in rationem, incomprehensibilis, impalpalis, non minutus, in omnibus ditissimus suimet traditionibus. Immensa & improba rerū naturæ portio ignis est (vt ait Plinius) & in quo dubiū sit, plura absumat, an pariat. Ignis ipse vnus est, & per omnia penetrās, vt aiunt Pythagorici: sed in cælo dilatatus, collustrās, in inferno verò coarctatus, tenebrosus, & crucians, in meditullio de vtroq; participans. Ignis itaq; in se vnus, in recipiente multiplex, & in diuersis diuersa nota distributus, vt apud Ciceronem testatur Cleanthes. Est itaq; ignis hic adinuentitius, quo vtimur: est in lapidibus, qui ictu chalybis excutitur: est in terra, quæ ex refossione sumat, est in aquis, qui fontes & puteos calcescit: est in profundo mari, quod ventis agitatū tepescit: est in aere, quem sæpe feruescere videmus: & animalia quæq; & viuentia omnia, & vegetantia calore nutriuntur: & omne quod viuit, propter inclusum ignem viuit. Superni ignis propria sunt calor omnia foecundans, & lux omnibus vitam tribuens. Inferni ignis propria sunt ardor omnia consumens, & obscuritas cuncta sterilitate complens. Fugat itaq; cœlestis & lucidus ignis tenebrosos dæmones: fugat & hic noster ligneus eosdem, quatenus habet simulacrum, & vehiculū lucis illius superioris. Quin & illius, qui ait, Ego sum lux mundi, qui verus ignis est, pater luminum, à quo omne datum optimum venit: splendorem ignis sui emittens & cōmunicans primo soli, & cæteris cœlestibus corporibus, & hæc tanquam per media instrumenta illum in hunc ignem nostrum

strum influens. Sicut ergo tenebrarum dæmones in tenebris ipsis robustiores sunt: sic boni dæmones, qui sunt angeli lucis, incrementa suscipiunt à luce, non solum diuina, solari & cœlesti, sed etiam eius qui apud nos est ignis. Hinc primi religionum & ceremoniarum sapientissimi institutores orationes et psalmodias, & sacra quæq; non nisi accensis luminibus fienda decreuerunt. Hinc illud Pythagoræ symbolum, Ne loquare de Deo absq; lumine. iusseruntq; ad fugandos malos dæmones, apud cadauera mortuorum lumina accendi, & ignes: nec illa amoueri, quousq; perfectis sacro ritu expiationibus terra condantur: ipsæque omnipotens in veteri lege exquirebat omnia sua sacrificia igne offerri, atq; vt in altari semper ignis arderet, quem etiam apud Romanos Vestæ sacerdotes perpetuum seruabant custodiebantq;. Omnium autem elementorū basis & fundamentum, terra est: ipsa enim est obiectum, subiectum & receptaculum omnium radiorum influxuumq; cœlestium: ipsa in se continet omnium rerum semina seminalēsque virtutes: ideo ipsa dicitur animalis, vegetalis & mineralis: quæ ab omnibus reliquis elementis ac cœlis fœcundata, omnium ex seipsa est gignitiua. Ipsa est receptiua omnium fœcunditatum, & veluti prima parens etiam omnium pullulatiua, centrum & fundamentum & mater omnium. Tolle de illa quantumcunq; secreta, lota, depurata, subtiliata: si dimiseris aliquandiu sub diuo, mox cœlestibus viribus fœcundata & prægnans, ex seipsa producet plantas, producet vermiculos & animalia, producet lapillos, lucidāsque metallorum scintillas. In ea sunt secreta maxima, si quando fuerit per artificium ignis purgata, & ad simplicitatem suam congrua lotionem reducta. Ipsa est prima creationis nostræ materia & restorationis ac conseruationis nostræ verissima medicina.

De admirandis aquæ, & aeris atque ventorum
naturis. C A P. VI.

Non minoris potentie sunt reliqua duo elementa, aqua videlicet & aer: nec in illis natura cessat mirabilia operari. Aquæ enim tanta necessitas est, ut absq; illa nullum animal degere possit: nulla herba, nec planta quævis, citra aquæ humectationem possit progerminare. In ipsa est seminaria omnium rerum virtus animalium primo, quorum semen aqueum esse manifestum est: sed & fruticum, & herbarum semina licet terrea sint, tabefieri tamen aqua necesse est, si foecunda esse debeant: siue id fiat humore terræ imbibito, aut rore vel pluvia, vel de industria adiecta aqua. Sola siquidem terra & aqua, à Mose describuntur producere animantem viventem. Sed aquæ duplicem productionem tribuit, nantium videlicet in aquis, & volantium in aere supra terram. Terrenarum etiam productionum ipsi aquæ partim deberi, eadē scriptura testatur, inquiens, quod post creationem virgulta & plantæ non germinauerant, quia Deus non pluerat super terram. Tanta eius elementi potestas est, ut nec spiritualis regeneratio fiat sine aqua, sicut ipse Christus ad Nicodemum testatus est. Maxima quoq; eius in religione vis est, in expiationibus & purificationibus, nec minor quàm ignis necessitas. Infinitæ eius utilitates sunt, & usus multiplex, resq; omnes ex eius potestate consistunt: ut quæ generandi, alendi, augmentandi vim possidet. Inde Thales Milesius atq; Hesiodus, aquam omnium rerum principium statuerunt, omniumq; elementorum antiquissimum esse dixerunt atq; potentissimum, quippe quod cæteris omnibus imperat. Nam, ut ait Plinius, terras deuorant aquæ, flammæ necant, scandunt in sublimem, & nubium obtentu cælum sibi vendicant: eadem cadentes omnium terra nascentium causa fiunt. Innumera sunt aquarum miracula à Plinio, Solino, multisq; historicis descripta, de quarum mirabili virtute etiā meminit Ouidius in his versibus:

Medio

— Medio tua corniger Hammon
 Vnda die gelida est, ortuq; obituq; calescit.
 Admotis Athamantis aquis accendere lignum
 Narratur, minimos cum luna recessit in orbes.
 Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
 Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
 Crathis & hinc Sybaris vestris conterminus oris,
 Electro similes faciunt, auroq; capillos.
 Quodq; magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
 Verum animos etiam valeant mutare liquores.
 Cui non audita est obscœnæ Salmacis vnda?
 Aethiopesq; lacus? quos si quis faucibus hausit,
 Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.
 Clitorio quicunq; sitim de fonte leuauit,
 Vina fugit, gaudetq; meris abstemius vndis.
 Hinc fluit effectū dispar Lyncæstius amnis:
 Quem quicunq; parum moderato gutture traxit,
 Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.
 Est lacus Arcadiæ, Pheneum dixere priores,
 Ambiguus suspectus aquis, quas nocte timeto:
 Nocte nocent potæ, sine noxa luce bibuntur.
 Refert præterea Iosephus fluminis cuiusdam inter Arceam
 & Raphaneam Syriæ vrbes admirabilem naturam: qui cum
 pleno deferatur alueo, per integrum sabbathum, mox ceu ob-
 turatis fontibus deficiens, per sex integros dies siccum aluci
 sui præbet transitū: rursusq; septimo die ignotis naturæ cau-
 sis ad priorem redit aquarum abundantiam: quamobrem in-
 colæ illum Sabbathæum nuncuparunt, ob sacrum Iudæis se-
 ptimum diem. Testaturq; nobis Euangelium de piscina Pro-
 batica, in quam post commotam ab angelo aquā qui prior in
 illam descendisset, à quacunq; ægritudine liberabatur. Eadem
 vis atq; potestas fuisse legitur fonti Ionidum Nympharum,
 qui in Eliorum agro apud Heracleā pagum iuxta Cytheron

fluuium extabat : in quem qui ægroto corpore descendisset, abacto omni corporis vitio sanus & integer inde exiret. Narrat Pausanias, esse in Lyceo Arcadiæ monte fontē, qui Agriæ vocabatur, ad quem quoties regionis siccitas frugum interitum minaretur, ingressus Iouis Lycei sacerdos, post immolatas hostias sacris precibus sacros veneratus latices, quercus rānum manu tenens, ad sacrati fontis summos latices demittebat : tunc commotis aquis vapor exinde in aera sursum latus in nubes conflabatur, concurrentibusq; nebulis cœlum omne obducebatur nubibus : quibus paulo post in pluuiam resolutis, omnem regionem salubriter irrigabant. Verum de aquarum miraculis præter cæteros autores multos scripsit Ruffus Ephesius medicus miranda, & apud nullum alium, quod sciam, autorem reperta. Superest de aere dicere. Hic spiritus est vitalis, cuncta permeans entia, omnibus vitam & consistentiam præbens, ligans, mouens, & implens omnia. Hinc Hebræorum doctores illum non inter elementa numerant, sed velut medium & glutinum, diuersa in simul coniungens, & tanquam spiritum mundani instrumenti roborantem habens. Ipse enim proxime cœlestium omnium influxus in se concipit, aliisque cum elementis tum mixtis singulis communicat, non minus etiam rerum omnium cum naturalium, tum artificialium, & sermonum quorumcunq; species, velut deificum quoddam speculum in se suscipit & retinet : illasq; secum ferens corpora hominum & animalium, per poros ingrediens, tam in somno quam in vigilia illis imprimens, variorum mirabilium somniorum, præsagiorum & auspiciorum materiam præbet. Hinc etiam fieri dicunt, cur, transiens locum, in quo homo occisus fuerit, vel cadauer recens absconditum, timore atque pauore concitatur : quia aer ibidem plenus horribilibus homicidij speciebus, spiritum hominis, dum vnà inspiratur, similibus speciebus afficit atque perturbat : vnde contingit sequi pauorem. Omne nanq;

ne nanq; subito imprimens, naturam stupefacit. Hinc multi philosophi arbitrati sunt, aerem causam esse somniorū, plurimūq; aliarū animæ impressiōnū, per dilationē idolorū, seu similitudinū, seu specierum, quæ deciduntur à rebus & sermonibus in ipso aere multiplicatis, quousq; perueniant ad sensus, & tandem ad phantasiam, & animam recipientis, videlicet quæ soluta curis, nec impedita, species huiusmodi obviam expectans, ab illis informatur. Ipsæ nanq; rerum species, licet ex propria natura deferantur ad sensus hominum & animalium, possunt tamen à cælo, dum sunt in aere, acquirere aliquam impressiōnem, ex qua vnà cum aptitudine, à dispositione recipientis magis ferantur ad sensum vnius, quàm alterius. Atque hinc possibile est naturaliter, & procul omni superstitione, nullo alio spiritu mediante, hominem homini ad quamcunque, longissimam etiam vel incognitam distantiam & mansionem, breuissimo tempore posse nunciare mentis suæ conceptum: etsi tempus in quo istud fit, non possit præcise mensurari, tamen intra viginti quatuor horas id fieri omnino necesse est: & ego id facere noui, & sæpius feci. Nouit idem etiam, fecitque quondam abbas Trithemius. Quomodo etiam idola quædam, non modò spiritualia, sed etiam naturalia à rebus effluant, ut puta per influxum quendam corporum à corporibus: atque in ipso aere conualescant, tum per lumen, tum per motum, tum ad uisum, tum ad alios etiam sensus, sese nobis offerant & ostendant, & in nos mirabilia quandoque agant, probat docetque Plotinus. Et nos videmus, quomodo austro flante aer densatur in tenues nubes, in quibus veluti in speculo reflectuntur imagines valde distantes castrorum, montium, equorum & hominum, & aliarum rerum, quæ decedentibus nubibus mox evanescent. Et in Meteoris prodit Aristoteles, quomodo in nube aeris concipiatur iris, quadam speculi similitudine. Et Albertus: Effigies corporum, inquit, naturæ vi in aere humecto facile effingi possunt

*videtur per
stiliolum
Trithemius
docuit in
ab Ealesi
aggruata*

eodem modo, quo imagines rerum sunt in rebus. Et narrat Aristoteles, cuidam ex visus debilitate contigisse, ut speculum illi fieret propinquus aer, & radius visuius ad ipsum repercuteretur, nec posset penetrare, unde quorsum ibat, idolum suū aduersa facie sese præcedere arbitrabatur. Similiter speculorū quorundam artificio, quas volumus imagines in aere, etiam remotè, extra specula producantur: quæ tunc imperiti homines videntes, dæmonum aut animarum umbras se videre putant: cum tamen non sint, nisi simulacra quædam sibiipsis cognata, ac vitæ omnis expertia. Et notum est, si quis in loco obscuro, & omnis luminis experte, nisi quod per minimum foramen solis radius alicubi ingrediatur, supposita illi papyro alba, aut speculo plano, videri in ea quæcunq; fors à sole illustrata agantur. Et est aliud præstigium admirandum magis ubi pictis certo artificio imaginibus, scriptisue literis, quis nocte serena plenæ lunæ radijs opponat, quarum simulacris in aere multiplicatis, sursumq; raptis, & una cum lunæ radijs reflexis, alius quispiam rei conscius per longam distantiam videt, legit, & agnoscit, in ipso disco, seu circulo lunæ: quod equidem nunciandorum secretorum obsessis villis, & ciuitatibus vtilissimum artificium est, olim à Pythagora factitatum, & hodie aliquibus adhuc, pariter & mihi non incognitum. Atq; omnia hæc, & multo plura, maioraq; in ipsa aeris natura fundata sunt: & ex mathematica, atq; optica, suas rationes habent. Et sicuti hæc simulacra reflectuntur ad visum, ita nonnunquam etiam ad auditum, quod in echo manifestum est. Sed sunt illis occultiora artificia, quo quis etiam per remotam distantiam, audire & intelligere queat, quid alius loquatur, vel susurret in occulto. Ex aereo elemento sunt etiam venti: ipsi enim nihil aliud sunt, quàm motus aer, & cōcitatus. Horum quatuor sunt principales, à quatuor cœli cardinibus flantes, videlicet Notus ab austro, Boreas ab aquilone, Zephyrus ab occidente, & ab oriente Apelerotes siue

Eurus : quos Pontantus his duobus versiculis complexus ait:

A summo Boreas, Notus imo spirat olympo.

Occasum insedit Zephyrus, venit Eurus ab ortu.

Notus ventus meridionalis est nebulosus & humectus, & calidus, & morbosus, quem: Hieronymus vocat pincernam pluiarum. Ouidius sic describit:

— Madidis Notus euolat alis,

Terribilem picea tectus caligine vultum,

Barba grauis nimbis, canis fluit vnda capillis,

Fronte sedent nebulae, rorant, pennaeq; sinusq;.

Boreas autem Noto contrarius, septentrionalis ventus est, violentus & sonorus, qui nubes discutiens aerem serenum reddit, aqua gelu constringit: hunc Ouidius de se sic inducit loquentem,

Apta mihi vis est, qua tristia nubila pello,

Et freta concutio, nodosaq; robora verto.

Induro nubes, & terras grandine pulso:

Idem ego, quum fratres caelo sum nactus aperto,

(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,

Ut medius nostris concussibus infonet aether,

Exiliantq; cauis elisi nubibus ignes.

Idem ego, cum subij conuexa foramina terrae,

Supposuiq; ferox imis mea terga cauernis,

Sollicito manes, totumq; tremoribus orbem

Concutio. —

Zephyrus verò, qui & Fauonius, ventus leuissimus ab occidente flans, & placide spirans, frigidus est & humidus, resolvens hyemes, germina floresq; producens: huic contrarius Eurus, qui & subsolanus, & apeleotes, ab oriente, ventus aquosus & nubificus, & rapidae voracitatis, de istis ita canit Ouidius;

Eurus ad auroram, Nabathæaq; regna recessit,
 Persidaq;, & radiis iuga subdita matutinis.
 Vesper, & occiduo quæ litora sole tepescunt,
 Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemq; triones,
 Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
 Nubibus assiduis, pluvióq; madescit ab Austro.

De generibus compositorum, quomodo se habeant
 ad elementa, atq; quid elementis ipsis conve-
 niat cum anima, & sensibus, & mo-
 ribus. CAP. VII.

Post quatuor simplicia elementa, proximè sequuntur ex
 illis composita perfectorum quatuor genera, quæ sunt
 lapides, metalla, plantæ, & animalia: & licet ad singulorum
 generationem omnia elementa in compositionem conveniāt,
 singula tamen vnum præcipuum elementum sequuntur, imi-
 tanturq;. Nam lapides omnes terrei sunt, natura siquidem gra-
 ves sunt, & descendunt, & ita concreti siccitate, vt liquifieri
 nequeant. Metalla autem aquea sunt & liquabilia, & quod
 confitentur physici, experiuntur alchimici, ex aqua viscosa,
 siue ex aqueo argento viuo generata sunt. Plantæ sic cum aë-
 re conveniunt, vt nisi sub diuo non pullulent, neq; coalescant.
 Sic animalibus omnibus

Ignæus est ollis vigor & cælestis origo.

Adeóq; cognatus illis ignis est, vt eo extincto mox tota vita de-
 ficiant. Rursus vnumquodque illorum generum in se distin-
 ctum est per elementorum gradus. Nam inter lapides præci-
 pue terrei dicuntur, qui opaci sunt, & grauiores: aquei au-
 tem, quia transparentes sunt: & qui ex aqua concreti sunt, vt
 crystallus, berillus, & margaritæ in conchis: & sunt aërei
 qui aquæ supernatant: & spongiosi sunt, vt lapis, spongiæ, &
 pumex, & tophus: sunt & ignei, ex quibus ignis extrahi-
 tur, & in ipsum aliquando resoluitur: aut ex ipso geniti sunt,
 sicut lapis fulminis, & lapis pyrites atque asbestus. Similiter
 inter

inter metalla, terrea sunt plumbum & argentum: aquea, argentum viuum: aerea, cuprum, & stannum: ignea verò, aurum atq; ferrum. In plantis quoq; terram imitantur radices, propter densitatem: folia autem, aquam propter succum: flores aerem, propter subtilitatem: semina ignem, propter spiritum gignituum. Præterea aliæ dicuntur calidæ, aliæ frigidæ, aliæ humidæ, aliæ siccæ, elementorumq; nomina ab eorum qualitatibus sibi mutuantes. Inter animalia etiam quædam præ cæteris terrea sunt, & terræ viscera inhabitant, vt vermes, & lumbrici, & talpæ, & multa reptilia: alia aquea sunt, vt pisces: alia aerea, quæ extra aerem viuere nequeant: sunt & ignea ignem habitantes, vt salamandræ, & quædam cicadæ, piraustas vocant: & quæ igneo quodam calore feruent, vt columbæ, struthiones, leones, & quas vocat Sapiens bestias vaporem igneum spirantes. Præterea in animalibus terram referunt ossa, caro aerem, & spiritus vitalis ignem, aquam verò humores. Et hi etiam elementis partiti sunt. nam rubra cholera cedit igni, sanguis aeri, pituita aquæ, nigra bilis terræ. In ipsa deniq; anima, teste Augustino, refert igne intellectus, aerem ratio, aquam imaginatio, terram verò sensus. Atq; hi etiam inter se elementis dispartiuntur. nam visus igneus est, nec enim sine igne & luce percipit: auditus aereus est. nam aere percusso sonus efficitur: olfactus autem & gustus ad aquam referuntur, sine cuius humore nec sapor odor fit: deniq; tactus totus terreus est, & crassiora corpora sibi adsciscens. Actus quoq; & operationes hominis ab elementis moderantur: tardus enim motus & solidus, à terra signatur: pauorem, & inertiam, & remissum opus, aqua signat: alacritatem, & amicabiles mores, aer: impetum acutum & iracundum, ignis. Elementa itaq; omnium prima sunt, & omnia ex illis & secundum illa sunt, atq; ipsa in omnibus, & per omnia vires suas diffundunt.

Quomodo elementa sunt in cœlis, in stellis, in demonibus, in angelis, in ipso denique Deo.

CAP. VIII.

Est Platoniorū omnium vnanimis sententia, quemadmodum in archetypo mundo omnia sunt in omnibus, ita etiam in hoc corporeo mūdo, omnia in omnibus esse, modis tamen diuersis, pro natura videlicet suscipientium: sic & elementa non solum nō sunt in istis inferioribus, sed & in cœlis, in stellis, in demonibus, in angelis, in ipso deniq; omnium opifice & archetypo. Sed in istis inferioribus elementa sunt crassæ quædam formæ, immensæ materiæ, & materialia elementa: in cœlis autem sunt elementa per eorum naturas & vires: modo videlicet cœlesti & multo excellentiori, quàm infra lunam. Nam cœlestis terræ soliditas illic est absq; crassitudine aquæ: & aeris agilitas procul ab effluxu: ignis calor ibi non vrens, sed lucens, omniaq; suo calore viuificans. Ex stellis præterea ignei sunt Mars, atq; Sol: aerei, Iupiter & Venus: aquei, Saturnus & Mercurius: terrei, qui incolunt orbem octauum, atq; Luna (quæ tamen à plerisq; aquea putatur) quando videlicet terræ instar cœlestes aquas attrahit, quibus imbibita vicinitate sua illas nobis influit & communicat. Sunt etiam inter signa quædam ignea, quædā terrea, quædam aerea, quædam aquea: reguntq; in cœlis elementa, quatuor illas triplicitates distribuentes illis cuiusq; elementi principiū, medium & finem: sic & principium ignis Aries, progressum & augmentum Leo, finē Sagittarius habent: principium terræ Taurus, progressum Virgo, extremum Capricornus: aeris principium Gemini, processum Libra, terminum Aquarius: aquæ principium Cancer, medium Scorpius, finem Pisces possident. Ex horum itaq; planetarum & signorum mixtionibus simul cū elementis, conficiuntur omnia corpora. Iam verò etiam & demones hac ratione à se distincti sunt: vt alij dicantur ignei, alij terrestres, alij aeri: alij aquei. Hinc illi apud inferos quatuor

mor fluuij, igneus Phlegethon, acreus Cocitus, Styx aqueus, terreus Acheron. Quin & in Euangelijs legimus ignem gehennæ, & ignem æternum, in quem ire iubebuntur maledicti: & in Apocalypsi legitur, stagnum ignis: & Esaias de damnatis ait, Percutiet eos Dominus aere corrupto. & apud Iob, Ad nimium calorem transfiliant ab aquis niuium. & apud eundem legimus, terram tenebrosam & opertam mortis caligine, terram miseriæ tenebrarum. Proinde etiam in supra mundanis angelis & beatis intelligentiis hæc elementa ponuntur: est enim in ipsis essentiæ stabilitas, terrea vis, qua sunt firma Dei sedilia: est & clementia pietasq; aquea virtus mundans. Hinc à Psalmista vocatur aquæ, ubi de cælo ait, Qui regis aquas superiora eis. Sunt etiam in illis aer subtilis spiritus, & amor ignis relucens: hinc vocantur à sacris literis, pennæ vëtorum: & alibi de illis ait Psalmista, Qui facis angelos tuos spiritus, et ministros tuos ignem vrentem. Ex ordinibus quoq; angelicis ignei sunt Seraphin, & virtutes & potestates: terrei cherubin: aquei throni, & archangeli: aerei dominationes & principatus. De ipso etiã archetypo omnium rerum opifice nonne legitur, Aperiatur terra, & germinet Saluatorẽ? nonne de eodẽ dicitur, fons aquæ viuæ mundificans & regenerans? nonne idem spiritus spirans spiraculum vitæ: idemq; etiam Mose & Paulo testibus, ignis consumens est? Elementa igitur ubiq; & in omnibus reperiri suo modo, nemo negare potest: primũ in istis inferioribus, sed sæculenta & crassa, in cœlestibus autem puriora & nitida: in supra cœlestibus verò viuentia, & ex omni parte beata. Sunt igitur elementa, in archetypo ideæ producendorum, in intelligentijs distributæ potestates, in cœlis virtutes, in inferioribus crassiores formæ.

Elementa
omnib. in-
sunt reb.

De virtutibus rerum naturalium ab elementis
proxime dependentibus. CAP. IX.

Virtutes rerum naturales quædam sunt elementales, vt calefacere, frigefacere, humefacere, exiccare: & voca-

Virtutes
naturales
rerũ var. æ.

tur operationes seu qualitates primæ, & secundum actum. hæ enim qualitates solæ totam omnino transmutant substantiam, quod aliarum qualitatuum nulla facit: quædam verò insunt rebus ab elementis componētibus: tales etiam ultra qualitates primas, vt sunt maturatiuæ, digestiuæ, resolutiuæ, mollicatiuæ, induratiuæ, stypticæ, abstersiuæ, corrosiuæ, causticæ apertiuæ, euaporatiuæ, confortatiuæ, mitigatiuæ, conglutinatiuæ, opilatiuæ, expulsiuæ, retentiuæ, attractiuæ, repercussiuæ, stupefactiuæ, elargitiuæ, lubricatiuæ, et aliæ plures. multa enim habet agere qualitas elemētalis in mixto, quæ per se non operatur. Et hæ operationes dicuntur qualitates secundariæ, quia sequuntur naturam & mensuram mixtionis primarum virtutum: quemadmodum de his in medicorum libris copiosè tractatur: sicut maturatio, quæ est operatio caloris naturalis secundum certam mensuram in substantia materiæ: induratio operatio est frigoris: similiter & congelatio, & sic de similibus. Et hæ operationes quandoque agunt in membrum determinatum, vt prouocantes vrinam, vel lac, vel, menstrua, & dicuntur qualitates tertiæ, quæ sequuntur secundas, sicut secundæ primas. Secundum has itaq; primas, secundas, & tertiās qualitates, multæ ægritudines & curantur & inducuntur.

Artificiosa multa admiranda. Multa etiam artificialiter fiunt, quæ homines valde admirantur: sicut est ignis aquam comburens, quæ vocant ignem Græcum: cuius plures compositiones docet Aristoteles in tractatu de hoc singulari. Simili modo fit etiā ignis, qui oleo extinguitur, & aqua accenditur frigida, quando roratur desuper: & ignis qui pluuia, vel vento, vel sole accenditur: & fit ignis qui vocatur aqua ardens, cuius confectio notissima est, qui nihil cōsumit præter seipsum: & fiūt ignes inextinguibiles, & oleo incombustibilia, & lampades perpetuæ, quæ nec vento, nec aqua, nec vlllo modo extinguī possunt: quod penitus incredibile videtur, nisi fuisset famosissima illa lampas, quæ in templo Veneris quondam lucebat, in qua ardebat lapis asbestus, qui semel

semel accensus reuera, nunquam extinguitur. Contra etiam preparatur lignum, vel aliud quoddam combustibile, vt ab igne ledi non possit, & fiunt cōfectiones quibus inunctis manibus possumus portare ferrum ignitum, aut mittere manum in metallum liquefactum, seu toto corpore ire in ignem absq; vllō malo, & horum similia. Et est genus lini, quod Plinius asbestum vocat, Græci ἀσβέστηον dicunt, quòd ignibus non absorbitur, de quo Anaxilaus ait, circundatam eo arborem surdis, & qui non exaudiantur ictibus cædi.

De virtutibus rerum occultis. CAP. X.

INsunt præterea rebus virtutes aliæ, quæ non sunt alicuius elementi, sicut fugare venenum, pellere anthraces, attrahere ferrū, vel quid aliud: & hæc virtus est sequela speciei, & formæ rei huius, vel istius. Vnde etiam exigua quantitate non exiguum habet in agēdo effectum: quod non est elementalī qualitati concessum. Nam hæc virtutes, quia multum formales sunt, ideo cum minima materia plurimum possunt: elementalī autem virtus, quia materialis est, vt multum agat, multam etiam desiderat materiam. Vocantur autē proprietates occultæ, quia causæ earum latentes sunt, ita quòd humanus intellectus non potest eas vsquequaque inuestigare: quare philosophi maximam earum partem longa experiētia plus quàm rationis indagine adepti sunt. nam vt in stomacho cibus digeritur per calorem, quem cognoscimus, sic transformatur per virtutem quandam occultam, quam ignoramus: non quidem per calorem, quia sic in foco potius apud ignem, quàm in stomacho trāsformaretur. Sic sunt rebus vltra elementales qualitates, quas cognoscimus innatæ quædam aliæ virtutes, & ita à natura cōcreatæ, quas admiramur, ac sæpe stupeſcimus nobis ignotas, vel rarò vel nusquam conspectas: vt de phœnice que vnica seipsam renouante legitur apud Ouidium:

Vna est quæ reparat, sese ipsa reseminat ales,

Assyrii phœnica vocant.

Et alibi:

b 3

Proprietates occultæ
cur dictæ.

Conuenit Aegyptus tanti ad miracula visus,
Et raram volucrem turba salutat ouans.

Matres fe-
ra.

Admirationē grandem tum Græcis tum Romanis olim de se Matreas peperit. Is dicebat feram à se nutriri, quæ ipsa semet voraret. Vnde & hodie adhuc anxie multi scrutantur, quæ nam sit Matrea fera. Quis non miretur fossiles ex terra pisces, de quibus Aristoteles, Theophrastus & Polybius historicus prodiderūt? Et quæ de canētib; lapidibus tradidit Pausanias, omnia sunt occultarum virtutum opera. Sic auis struthio ferrum frigidum atque durissimum coquit, & digerit in corporis sui nutrimentum: cuius stomachus traditur etiā ferro ignito non lædi. Sic pisciculus ille echines, ita frenat ventorum impetus, & domat æquoris rabiem, vt quantumcunque etiam imperent & sæuiant procellæ, infinitis etiam velis per ventum tensis, tamen vsque adeo solo tactu compescit & cogit stare nauigia, vt moueri nullo modo possint: sic salamadræ & pyraustæ bestiolæ viuunt in igne: licet quandoque ardere videantur, tamen non læduntur. Simile est de quodam bitumine, quo oblita dicuntur fuisse arma Amazonum, quod nec ferro, nec igne soluitur: cū quo etiā & portæ Cassiæ ex ære fabricatæ illitæ fabulantur ab Alexandro magno: simili etiā bitumine legitur arcam Noë conglutinatam fuisse, ipsa à tot milibus annorum super montibus Armeniæ adhuc durante. Sunt horum mirabilium alia multa vix credibilia, quæ tamē experientia ipsa cognita sunt: cuiusmodi de Satyris prodit antiquitas, quæ animalia semihumana ac semibruta figura constant, sermonis tamen & rationis capacia: quorum vnum quempiā beato Antonio eremitæ quondam locutum. & gentilem errorem in se animalibus colendis damnassee, cōmunemq; Deum pro se precandum orasse. ipse refert sacer Hieronymus, eorumq; viuentem vnum olim in publicū productum affirmat, & mox ad Constantinum principem destinatum.

Quomo-

Quomodo virtutes occultæ infunduntur rerum
speciebus ab ideis, per rationes animæ mundi,
stellarumq; radios: & quæ res hac virtute
magis abundant. CAP. XI.

Platonici omnia inferiora ferunt esse ideata à superioribus ideis: ideam autem definiunt esse formam supræ corpora, animas, mentes, vnam, simplicem, puram, immutabilem, indiuisibilem, incorpoream & æternam: atque eandem idearum omnium esse naturam. Ponunt autem ideas primò in ipso quidem bono: hoc est, Deo, per causæ modum, solum esse relatiuis quibusdam rationibus inter se distinctas: ne, quicquid est in mundo, sine vlla varietate sit vnicum: conuenire tamen inter se essentia, ne Deus sit substantia multiplex. Ponunt secundo in ipso intelligibili, hoc est, in anima mundi, per formas propriè, atque insuper absolutis formis inuicem differentes, ita vt ideæ in Deo quidem omnes vna forma sint: in anima mundi verò multæ: ponuntur in sequentibus mentibus siue corpori coniunctis, siue à corpore separatis, participatione iam quadam, & gradatim iam magis magisque distinctæ. Ponunt in natura tanquam semina quædam infima formarum ab ideis infusa: ponunt in materia denique vt vmbra. Accedit ad hæc, quod totidem sunt in anima mundi rationes rerum seminales, quot ideæ sunt in mente diuina: quibus ipsa rationibus ædificauit sibi in coelis vltra stellas etiam figuras, impressitq; his omnibus proprietates. Ab his itaque stellis, figuris ac proprietatibus omnes specierum inferiorum virtutes & proprietates dependent, ita vt quælibet species habeat figuram cœlestem sibi conuenientem, ex qua etiam prouenit sibi mirabilis potestas in operando, qualem per rationes animæ mundi seminales propriam ab idea sua suscipit dotem. Sūt enim ideæ nō modo causæ essendi alicuius speciei, sed etiam sunt causæ cuiusque virtutis, quæ tali speciei inest: & hoc est, quod multi dicunt philosophorum, quod virtutibus certis, scilicet certam & sta-

bilem rationem habentibus, non fortuitis, nec casualibus, sed efficacibus, sed potentibus & indeficientibus, nihil frustra, nihil incassum agentibus, mouentur virtutes in natura rerum existentes, quæ quidem virtutes sunt idearum operationes: quæ non errant nisi per accidens, ex impuritate videlicet, & inæqualitate materie. hoc enim modo inueniuntur res etiam eiusdem speciei magis ac minus potentes, secundum puritatem vel confusionem materie. omnes enim influxus cœlestes impediri possunt per confusionem & inhabilitatem materie.

— Vnde Platonici ipsis in prouerbio fuit, secundum merita materie infundi virtutes cœlestes. de quo & Vergilius meminit ubi canit:

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo

Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Quare hæ res, in quibus minus immergitur idea materie, hoc est, quæ separatorum maiorem accipiunt similitudinem, virtutes habent potentiores in operatione, similes operationi idee separatae. Scimus itaque situm ac figuram cœlestium. causam esse omnis mobilis virtutis, quæ est in speciebus inferioribus.

Quomodo diuersis indiuiduis, etiam eiusdem speciei, diuersæ virtutes influant.

CAP. XII.

Indiuiduorum singulares etiam dotes plurimis insunt tam mirabiles, quam in speciebus, etiam à figura cœlestium, situq; stellarum. Omne enim indiuiduum quando incipit esse sub determinato horoscopo & constellatione cœlesti, contrahit cum esse mirabilem quandam virtutem operandi & patiendi, rem mirabilem, etiam præter eam quam habet à sua specie, cum per influxum cœlestium, tum per obedientiam materie generabilium ad animam mundi: quæ quidem talis est qualis est obedientia nostri corporis ad nostras animas. Nos enim sentimus in nobis id, quod ad quamcunq; formam concipimus

cipimus, mouetur corpus nostrum delectabiliter, vel horrendo, vel fugiendo: sic frequenter animæ coelestes, quando diuersa concipiunt, tunc materia mouetur per obedientiam ad illud: sic in natura multa apparent prodigia ex imaginatione superiorum motuum: sic etiam virtutes diuersas, non modò res naturales, sed etiam quandoq; res artificiales concipiunt, & hoc maximè si anima operantis in idem nititur. Vnde inquit Aui-cenna: Quæcunq; hic fiunt, oportet præexistere in motibus & conceptionibus stellarum, & orbium. Sic fiunt in rebus varij effectus, inclinationes & mores, non tantummodo à materia variè disposita, vt pleriq; opinantur, sed ab influxu vario & forma diuersa: non quidē diuersitate specifica, sed particulari & propria. Et horum gradus variè distribuuntur ab ipsa omnium prima causa Deo, qui idem manēs distribuit singulis vt vult: cui tamē cooperantur secundæ causæ, angelicæ & coelestes, corpoream materiam, & alia illis cōmissa disponentes. Infunduntur itaq; virtutes omnes à Deo per mundi animam, particulari tamē virtute imaginum & intelligentiarum præ-sidentium, & concursu radiorum & aspectuum stellarum peculiari quodam & harmonico concentu.

Vnde proueniant virtutes rerum occultæ.

C A P. XIII.

OMnibus notum est, virtutē quandam magneti inesse, qua ferrum attrahit: & quòd adamas sua præsentia virtutem magnetis tollit: sic electrum & balagius confricati & calefacti paleam deducunt: lapis asbestus accensus, nunquam aut vix extinguitur: carbūculus in tenebris lucet: aëtites fœtus mulierum & plantarum, superpositus corroborat, suppositus trahit: iaspis sanguinem comprimit: echineis nauem sistit: rhebarbarum choleram depellit. Chamæleontis iecur summis regulis exustum, imbres & tonitrua excitat. Heliotropius lapis visū perstringit, & gestantē inuisibilem reddit: lyncurius lapis prestigia ab oculis aufert: lipparis suffi-

tus omnes bestias euocat. Synochitides umbras inferorū educit: Anachitides diuorum imagines apparere facit: Ennectis somniantibus suppositus oracula reddit. Est herba Aethiopica, qua ferūt siccari stagna, & clausa omnia aperiri: & Latacem herbam legimus à Persarum regibus dari legatis, vt quocunq; venissent, rerum copia abundarent. Est & herba Spartanica, siue Scythica, qua gustata vel saltem in ore detenta, ferunt Scythas duodecim dies fame & siti durare. & dicit Apuleius se à numine edoctum multa herbarum & lapidum genera esse, quibus homines etiam perpetuā vitam sibi contribuere possunt: sed fas nō esse, scientiam eorum homines cognoscere, qui cum paruum tempus viuentes, malis auidē studeant, & nullum non scelus audeant, si prolixitatem temporis accipiant, neq; dijs ipsis parsuros. Verū vnde nam sint hae virtutes, nemo ex his prodidit, qui de rerū proprietatibus ingētia volumina ediderūt, non Hermes, non Bochus, non Aron, non Orpheus, non Theophrastus, non Thebith, non Zenothemis, non Zoroaster, non Euax, non Dioscorides, non Isaac Iudæus, nō Zacharias Babylonius, non Albertus, non Arnoldus: & tamen omnes hi fassi sunt, quod Zacharias ad Mithridatem scribit, magnam vim, & humana fata lapidum herbarumq; virtutibus inesse. Vnde igitur hae veniant, altior speculatio requiritur. Opinatur Alexander Peripateticus, à suis sensibus & qualitatibus non discedens, hae ab elemētis earūdemq; qualitatibus prouenire: quod fortē verū putari posset, nisi qualitates illae sint eiusdem speciei, operationes autem lapidum multae, nec in specie, nec in genere conuenientes. Ideo Academici cū suo Platone ideis rerum formatricibus has virtutes attribuunt: Auicenna autem ad intelligentias, Hermes ad stellas, Albertus ad formas rerum specificas huiusmodi operationes reducunt. Et quamuis hi autores sibi inuicem aduersari videantur, nullus tamen eorum, si rectē intelligatur, à veritate discedit: cum omnia eorum dicta ad eūdem effectum in pluribus con-

bus conueniant. Deus enim in primis omnium virtutum finis
et origo, sigillum idearum ministris suis præstat intelligētijs:
qui tanquam fideles executores, res quasq; sibi creditas ideali
virtute consignant cœlis atq; stellis, tanquam instrumēta, ma-
teriā, interim disponētibus ad suscipiendum formas illas, quæ
in maiestate diuina, vt ait Plato in Timæo, per astra deducen-
da resident: easq; dator formarum distribuit per ministeriū in-
telligentiarum, quas super opera sua constituit rectrices et cu-
stodes, quibus ea facultas in rebus sibi commissis credita est, vt
omnis virtus lapidum, herbarum, metallorum et cæterorum
omnium sit ab ipsis intelligētijs præsidentibus. Prouenit ita-
que forma et virtus primò ab ideis: deinde ab intelligentijs
præsidētibus et regentibus, postea à cœlorū aspectibus dispo-
nentibus, porrò ab elementorum dispositis complexionibus
correspondentibus cœlorum influxibus, à quibus ipsa elemen-
ta disponuntur. Habent igitur operationes eiusmodi in rebus
istis inferioribus per expressas formas, in cœlis autem per vir-
tutes disponentes, in intelligentijs per rationes median-
tes, in archetypo per ideas et formas exemplares, quas omnes in cu-
iusq; rei effectus et virtutis executione conuenire necesse est.
Virtus igitur et mirabilis operatio est in vnaquaq; herba et
lapide, sed maior in stella, vltra quam etiam ab intelligentijs
præsidentibus vnaquæque res multa sibi comparat: potissimè
autem à suprema causa, cui omnia mutua et cōsummata cor-
respondent, consonantia suo harmonico concentu, veluti hym-
nis quibusdam, semper summum illum opificem collaudantes,
quemadmodum in fornace Chaldaica à sanctis illis pueris in-
uitantur cantantibus: Benedicite Dominū vniuersa germinan-
tia in terra, et omnia quæ mouentur in aquis, omnes volucres
cœli, bestię et pecora simul cum filiis hominum. Nulla itaq;
est causa necessitatis effectuum, quàm rerum omnium conne-
xio cum prima causa, et correspondentia ad illa diuina exē-
plaria et ideas æternas, vnaquæq; res determinatum habet in

archetypo particularē locum, vnde viuit & originem trahit: omnisq; virtus herbarum, lapidum, metallorum, animalium, verborum & orationū & omniū quæ sunt à Deo, insita est. Qui licet per intelligentias, & coelos in hæc inferiora operatur, nonnunquam tamē omiſſis his medijs, aut ſuſpenſo eorum ministerio, immediate ex ſeipſo illa facit Deus, quæ opera tunc miracula vocantur. nam cum primæ causæ imperio et ordine, ſecundariæ causæ, quas ministras Plato & alij vocāt, neceſſario agant, & effectus ſuos neceſſario producant: nonnunquam tamen pro libitu ſuo ſic illas abſoluit aut ſuſpendit Deus, vt ab illius imperij & ordinis neceſſitate penitus deſiſtant. Et hæc maxima Dei ſunt miracula. Sic ignis in fornace Chaldaica non combuſſit pueros: ſic ſol ad imperium Iosue à curſu ſuo vnus diei ſpacio retroceſſit: ſic ad Ezechie petitionem, per decem lineas ſiue horas reſreſſus eſt: ſic patiente Chriſto in plenilunio defectum ſol ſuſtinuit. Et harum operationum rationes nullo rationis diſcurſu, nulla magia, nulla quantumcūque occulta ſeu profunda ſcientia inueſtigari aut attingi poſſunt, ſed ſolis diuinis oraculis addiſcenda ſunt & exquirenda.

De ſpiritu mundi quis ſit, & quod ſit vinculum occultarum virtutum. CAP. XIII.

Democritus autem & Orpheus, & multi Pythagoricorum, coeleſtium vires inferorumq; naturas diligentiffimè perſcrutati, omnia plena diis eſſe dixerūt: nec abs re: ſiquidem nulla res eſt tam præſtantibus viribus, quæ viduata diuino auxilio ſui natura contenta ſit. Deos autem vocabant virtutes diuinas in rebus diſfuſas: quas Zoroaſter diuinas illices, Syneſius ſymbolicas illecebras, alij vitas, alij etiam animas nominabant: & ab his virtutes rerum depēdere dicebāt: quia ſolius animæ ſit, ab vna materia extendi in res alias, circa quas operatur, ſicut homo, qui extendit intellectum ad intelligibilia, & imaginationem ad imaginabilia: & hoc eſt quod intelligebant dicentes, videlicet vnus entis animam e-
gredi,

gredi, & in aliud ingredi, & fascinare ipsum, & suas operationes impedire: quemadmodum adamas impedit magnetem, ne ferrum attrahat. Cum verò anima primum mobile sit, & vt dicunt, sponte & per se mobile: corpus verò vel materia per se ad motum inefficax, & ab ipsa anima longè degenerans: ideo ferunt opus esse excellentiori medio, scilicet, quod sit quasi non corpus, sed quasi iam anima, siue quasi non anima, & quasi iam corpus, quo videlicet anima corpori connectatur. Medium autem tale fingunt esse spiritum mundi, scilicet, quem dicimus essentiam quintam: quia non ex quatuor elementis, sed quoddam quintum super illa aut præter illa subsistens. Talis igitur spiritus necessario requiritur tanquam medium, quo animæ coelestes insint corpori crassiori, et mirificas dotes largiantur. Hic quidem spiritus talis formæ est in corpore mundi, qualis in humano corpore noster. sicut enim animæ nostræ vires per spiritum adhibentur membris, sic virtus animæ mundi per quintam essentiam dilatatur per omnia. Nihil enim reperitur in toto mundo quod suæ virtutis scintilla careat, magis tamen ac maximè infunditur his, qui huiusmodi spiritus plurimum hauserint: hauritur autem per radios stellarum, quatenus res his se reddunt conformes. Per hunc itaque spiritum omnis occulta proprietas propagatur, in herbas, lapides, & metalla, & in animantia, per solē, per lunā, per planetas, perque stellas planetis sublimiores. Potest autē hic spiritus nobis prodesse magis, si quis illum sciuerit ab alijs elementis plurimum se gregare: aut saltem his rebus plurimum vti, quæ hoc spiritus plurimum abundant. Hæ siquidem res, in quibus spiritus ille minus immergitur corpori, ac minus cohibetur materia, potentius perfectiusque agunt, tum etiam promptius generant sibi simile. est enim omnis generatiua & seminaria virtus in eo: quare Alchimistæ nituntur eum spiritum ex auro argentoque secernere: quem ritè segregatum & extractum, si postea illum cuius eiusdem generis materiae, hoc est, cuius metallorum

archetypo particularē locum, vnde viuit & originem trahit: omnisq; virtus herbarum, lapidum, metallorum, animalium, verborum & orationū & omniū quæ sunt à Deo, insita est. Qui licet per intelligentias, & coelos in hæc inferiora operatur, nonnunquam tamē omīssis his medijs, aut suspensio eorum ministerio, immediate ex seipso illa facit Deus, quæ opera tunc miracula vocantur. nam cum primæ causæ imperio et ordine, secundariæ causæ, quas ministras Plato & alij vocāt, necessario agant, & effectus suos necessario producant: nonnunquam tamen pro libitu suo sic illas absoluit aut suspendit Deus, vt ab illius imperij & ordinis necessitate penitus desistant. Et hæc maxima Dei sunt miracula. Sic ignis in fornace Chaldaica non combussit pueros: sic sol ad imperium Iosue à cursu suo vnius diei spacio retrocessit: sic ad Ezechie petitionem, per decem lineas siue horas regressus est: sic patiente Christo in plenilunio defectum sol sustinuit. Et harum operationum rationes nullo rationis discursu, nulla magia, nulla quantumcūque occulta seu profunda scientia inuestigari aut attingi possunt, sed solis diuinis oraculis addiscenda sunt & exquirenda.

De spiritu mundi quis sit, & quod sit vinculum occultarum virtutum. C A P. XLIII.

Democritus autem & Orpheus, & multi Pythagoricorum, coelestium vires inferorumq; naturas diligentissime perscrutati, omnia plena diis esse dixerūt: nec abs re: siquidem nulla res est tam præstantibus viribus, quæ viduata diuino auxilio sui natura contenta sit. Deos autem vocabant virtutes diuinas in rebus diffusas: quas Zoroaster diuinas illices, Synesius symbolicas illecebras, alij vitas, alij etiam animas nominabant: & ab his virtutes rerum depēdere dicebāt: quia solius animæ sit, ab vna materia extendi in res alias, circa quas operatur, sicut homo, qui extendit intellectum ad intelligibilia, & imaginationem ad imaginabilia: & hoc est quod intelligebant dicentes, videlicet vnius entis animam egredi,

gredi, & in aliud ingredi, & fascinare ipsum, & suas operationes impedire: quemadmodum adamas impedit magnetem, ne ferrum attrahat. Cum verò anima primum mobile sit, & ut dicunt, sponte & per se mobile: corpus verò vel materia per se ad motum inefficax, & ab ipsa anima longè degenerans: ideo ferunt opus esse excellentiori medio, scilicet, quod sit quasi non corpus, sed quasi iam anima, siue quasi non anima, & quasi iam corpus, quo videlicet anima corpori connectatur. Medium autem tale fingunt esse spiritum mundi, scilicet, quem dicimus essentiam quintam: quia non ex quatuor elementis, sed quoddam quintum super illa aut præter illa subsistens. Talis igitur spiritus necessario requiritur tanquam medium, quo animæ coelestes insint corpori crassiori, et mirificas dotes largiantur. Hic quidem spiritus talis formæ est in corpore mundi, qualis in humano corpore noster. sicut enim animæ nostræ vires per spiritum adhibentur membris, sic virtus animæ mundi per quintam essentiam dilatatur per omnia. Nihil enim reperitur in toto mundo quod suæ virtutis scintilla careat, magis tamen ac maximè infunditur his, qui huiusmodi spiritus plurimum hauserint: hauritur autem per radios stellarum, quatenus res his se reddunt conformes. Per hunc itaque spiritum omnis occulta proprietas propagatur, in herbas, lapides, & metalla, & in animantia, per solē, per lunā, per planetas, perque stellas planetis sublimiores. Potest autē hic spiritus nobis prodesse magis, si quis illum sciuerit ab alijs elementis plurimum se gregare: aut saltem his rebus plurimum uti, quæ hoc spiritus plurimum abundant. Hæ siquidem res, in quibus spiritus ille minus immergitur corpori, ac minus cohibetur materia, potentius perfectiusque agunt, tum etiam promptius generant sibi simile. est enim omnis generatiua & seminaria virtus in eo: quare Alchimistæ nituntur eum spiritum ex auro argentoque secernere: quem ritè segregatum & extractum, si postea illum cuius eiusdem generis materiae, hoc est, cuius metallorū

adhibuerint, aurum statim argentumue conficiat. Et nos illud facere nouimus, & aliquando vidimus: sed non plus auri fabricare potuimus, nisi quantum erat illud auri pondus, de quo spiritum extraximus. Nam cum sit ille spiritus forma extensa & non intesa, non potest ultra suam mensuram imperfectum corpus in perfectum permutare: quod tamen fieri posse alio artificio non inficior.

Quomodo debemus investigare & experiri virtutes rerum, per viam sumptam à similitudine. CAP. XV.

PAtet ergo, in rebus proprietates occultas non ab elementalī natura, sed coelitus insitas, sensibus nostris occultas, rationi vix denique notas: quæ quidem à vita spirituumq; mundi per ipsos stellarum radios proficiscuntur, quæ à nobis non aliter quàm experientia & coniecturis indagari possunt. Vnde o cupiens, qui in hoc studio operari affectas, considerare debes, quòd vnaquæque res mouet & cōuertit ad suū simile, & inclinatur ad seipsum, secundū totum posse suū, tā in proprietate, scilicet in virtute occulta, quàm in qualitate, scilicet virtute elementalī. Quandoque etiā in ipsa substantia, sicut in sale videmus. nam quicquid diu steterit cum sale, fit sal: omne enim agens cum agere cœperit, non ad inferius seipso mouet: sed quodāmodo quoad fieri potest, ad sui par & consentaneū: quod etiam manifestè videmus in animantibus sensibilibus, in quibus cibum non in herbā, vel plantā, nutritiua virtus trāsmutat, sed in carnem conuertit sensibile. Quibus igitur in rebus inest alicuius qualitatis, vel proprietatis excessus, vt calor, frigus, audacia, timor, tristitia, iracūdia, amor, odium, vel quæuis alia passio, aut virtus, siue insit ipsis per naturam, siue quandoque etiam per artem vel casum, vt audacia in meretrice: hæ res ad talē qualitatem, passionē, virtutem, maximè mouent & provocāt. Sic ignis mouet ad ignē, & aqua mouet ad aquā, & audax mouet ad audaciam. Et est

notum

notū apud medicos, quòd cerebrū iuuat ad cerebrū, & pulmo iuuat ad pulmonē: sic ferūt, quòd ranæ dexter oculus dextro, sinister sinistro, suspensi è collo natiui coloris panno, lippitudines sanāt: simile etiam de cācri oculis ferunt: sic pedes testudinis conferunt podagricis, adalligati ita, vt pes pedi, manus manui, dextro dexte, sinistro læuus suspendatur. Hoc modo dicunt, quòd omne animal sterile prouocat ad sterilitatem: & ex eo maximè testiculi, & matrix vel vrina. Sic ferunt mulierem non concipere, quæ accipit omni mense de vrina mule, vel aliquid infusum in ea. Si igitur volumus operari ad aliquā proprietatem vel virtutem, quæramus animantia, vel alias res, quibus talis proprietas excellētius inest, & ex his assumamus nobis partem, in qua talis proprietas, vel virtus maximè viget: vt si quando velimus promouere amorem, quæramus aliquod animal, quod maximè diligit, cuiusmodi sunt columba, turtur, passer, hirūdo, motacilla: & ex his assumamus mēbra, vel partes, in quibus maximè viget Veneris appetitus, quæ sunt, cor, testiculi, matrix, priapus, sperma, menstruum. Atque id fiat eo tempore, quādo hæc animalia tali affectu maximè capiuntur, & intendunt: tunc enim valde prouocant amorem, & inferunt. Simili modo ad augendā audaciam, quæramus leonem, vel gallum, & ex his capiamus cor, vel oculos, vel frontem. Et sic intelligendum est, quod dicit Psellus Platonius, quòd canes, & corui, & galli, conferunt ad vigiliam: etiam philomela, & vespertilio, & noctua, atque ex his maximè caput, cor, & oculi. Ideo dicunt si quis cor corui, vel vespertilionis super se portauerit, non dormitabit donec deponatur. Idē facit caput vespertilionis aridū alligatum in dextro brachio vigilātis. nā si ponatur super dormientem, fertur nō excitari, donec depositum fuerit. Eodem modo rana & bubo efficiūt loquacem, & ex his maximè lingua & cor, sic lingua ranæ aquaticæ supposita capiti, facit loqui in somnis: & cor bubonis impositum mammæ mulieris dormientis sinistræ, fer-

tur efficere, vt omnia secreta pronuntiet: idem fertur efficere cor noctuæ, & sebum leporis positū supra pectus dormiētis. Eodem modo omnia animalia longæua ad vitam conferunt longæuam: & quæcunque habentia in se virtutem renouatiuam, conferunt ad nostri corporis renouationem & iuuentutis restitutionem, quod medici se nosse multoties ostenderūt: sicut manifestum est de vipera & serpentibus. Et notum est, quod serui renouant senectutem suam comestione serpentum: eodē modo phoenix renouatur per rogum, quem sibi cōstruit, & similis virtus est in pellicano: cuius dexter pes si sub fimo calido ponatur, post tres mēses regeneratur ex eo pellicanus. Idcirco medici quidam quibusdam confectionibus ex vipera & elleboro, & ex quorundam eiusmodi animalium carnibus confectis, promittunt restituere iuuentutem, & restituūt quādoque, nonnunquam etiam talem, qualem Medea Peliae seni promissam restituit. Creditum quoque est, vrsi sanguinem applicato ore ē recenti vulnere haustum, hoc potionis genere corporei roboris incrementa præstari: quia id animal robustissimum sit.

Qualiter diuersarum virtutum operationes transfundatur ab vna re in aliam, & sibi mutuò communicantur. C A P. XVI.

Scire debes, tantam esse rerum naturalium potentiam, quod non modò cunctas res sibi propinquantes sua virtute efficiant: verumetiam præter hoc, infundunt ipsis cōsimilem potentiam, per quam hac eadem virtute ipsæ etiam cætera afficiant, quemadmodū in magnete videmus: qui quidem lapis nō solum annulos ferreos trahit, sed vim etiam annulis ipsis infundit: qua hoc idem efficere possunt, qualem vidisse referunt August. & Albertus. Hoc modo fertur, quod meretrix publica in qua est audacia & impudentia exterminata, hac ipsa proprietate cūcta sibi propinqua afficit, quæ deinde reddunt eā alijs. Ideo dicūt, quod si quis induat vestem
vel

vel camisiam meretricis, vel secum habuerit speculum in quo ipsa se quotidie speculauerit, reddetur audax, intimidus, impudens & luxuriosus: simili modo dicunt pannum, qui fuerit in funere, concipere ex hoc proprietatem aliquam tristitiae & saturnalem: & laqueum suspendiosum similiter aliquas mirabiles habere proprietates. Simile est quod narrat Plinius, si quis terram substernat lacertae viridi excacatae, & una in vitreo vase annulos includat ferro solido vel auro, cum recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrum emissis annulos contra lippitudinem valere. Idem quoque in mustela & annulis valere, cuius oculis punctim erutis, constat etiam visum reuerti: simili modo ponuntur annuli per certum tempus in nido passerum siue hirundinum, quibus postea ad amorem vel beneuolentiam utimur.

Qualiter per litem & amicitiam, virtutes rerum inuestigandae, & experiundae sunt.

CAP. XVII.

Restat nunc videre, quod omnes res habent inter se amicitiam & inimicitiam: & omnis res habet aliquod timendum & horribile, inimicum & destructiuum: contra, aliquod exultans, laetificans & confortans. sic in elementis, ignis aduersatur aquae, & aer terrae: caeterum inter se conueniunt. Rursus in coelestibus Saturno amici sunt, Mercurius, Iupiter, Sol & Luna: inimici eius Mars & Venus: Iouis amici sunt omnes planetae praeter Martem: sic & Martem omnes odio habent, praeter Venerem: Solem amant Iupiter & Venus, inimicantur Mars, Mercurius & Luna: Venerem diligunt omnes praeter Saturnum: Mercurij amici sunt, Iupiter, Venus & Saturnus: inimici, Sol, Luna, Mars: Lunae autem amici sunt, Iupiter, Venus, Saturnus: inimici, Mars & Mercurius. Est alia stellarum inimicitia, quando videlicet habent domus oppositas: sicut Saturnus ad luminaria, Iupiter ad Mercurium, Mars ad Venerem. Et fortior inimicitia est eorum, quorum exalta-

tiones oppositæ sunt: ut Saturni & Solis, Iouis & Martis, Veneris & Mercurij. Fortissima autem est amicitia eorum qui concordant in natura, qualitate, substantia, potestate, sicut Mars cum Sole, & Venus cum Luna, similiter Iupiter cum Venere: & est amicitia eorum quorum exaltatio est in domo alterius: ut Saturni cum Venere, Iouis cum Luna, Martis cum Saturno, Solis cum Marte, Veneris cum Ioue, Lunæ cum Venere. Et cuiusmodi sunt amicitia & inimicitia superiorum, tales sunt inclinationes rerum illis subditarum in istis inferioribus. Habitudines ergo istæ amicitia et inimicitia, nihil aliud sunt, quam inclinationes quædam rerum in se invicem, appetendo talem vel talem rem, si absit: et moueri ad illam, nisi impediatur, & requiescere in adepto, fugiendo contrarium, & horrendo proximationem eius, nec quiescere in illo. Hac itaque sententia ductus Heraclitus, professus est omnia fieri per litē, & amicitiam. Inclinationes verò amicitia in vegetabilibus, et mineralibus sunt, qualem habet magnes attractiuā in ferrū: et smaragdus in diuitias, & gratiā: iaspis in partū: achates in facultatē. Simili modo naphtha trahit ignē, profilitque in eam vndecunque visam: similiter aproxis herba radix, à longinquo attrahit ignem, ut naphtha: & similis inclinatio est inter palmam masculinam & foeminam: quarum cum ramum vnius ramus alterius tetigerit, complicant se in mutuum amplexum, nec fructum fert foemina absque masculo: et amygdala solitaria minus foecunda est. Amant vites vlmum, & opium: & oliua myrtum mutuò diligit: similiter oliua & ficus. In animalibus verò amicitia est inter merulam & turdum, cornicem & ardeolam, inter pauones & columbas, turtures & psittacos. Vnde scribit Sappho ad Phaonem:

Et variis albæ iunguntur sæpe columbæ,

Et niger à viridi turtur amatur aue.

Animalium
cū aliis reb.
amicitia.

Rursus amici sunt musculus & balena. Nec solum animalium inter se amicitia est, sed etiam cum aliis rebus, ut cū metallis,

tallis, & lapidibus, & cū vegetabilibus: sic feles siue catus gau-
 det nepta herba, ad cuius affricationem concipere traditur, et
 defectum masculi supplere: & equæ in Cappadocia se flatui
 venti exponunt, atq; ex eius afflatu & attractu concipiūt: sic
 ranæ, buffones, serpentes, & quæcunq; venenosa reptilia, gau-
 dent in planta quæ apium risus dicitur, de qua ferūt medici, si
 quis comederit, ridendo moritur. Rursus testudo quando ve-
 natur à serpente, comedit origanum, et confortatur per illud:
 & ciconia in serpentum pastu origano sibi salutem quærit: et
 mustela pugnatura contra regulum, comedit rutam: vnde co-
 gnoscimus origanū & rutam virtutem possidere cōtra vene-
 na. Sic in quibusdam animalibus est naturalis peritia, & ars
 innata medicinalis. nam buffo quādo alieno morfu et veneno
 vulneratur, solet adire rutam, vel saluiam, & locum vulneris
 affricare, & sic se à periculo veneni liberare. Sic homines à
 brutis multa admodum morborum remedia, & rerum virtu-
 tes edocti sunt: sic chelidoniam visui salubrem herbam hiru-
 dines monstrauēre, quæ cum ea pullorum suorum oculis me-
 dentur: & pica cum ægrotat, lauri folium in nidum immittit,
 & ita conualescit. Similiter palumbi, graculi, perdices, meru-
 le laurifoliis annuū fastidiū purgāt, quo etiā corui chamæleō-
 tis venenum extinguunt: & leo si febricitat, vorata simia con-
 ualescit: & pupa vna pasta læsa, adianto sibi medetur: sic dictā-
 num herbam ad extrahendas sagittas vtilem cerui docuerunt:
 siquidem percussi telo, hoc eius herbæ pastu eijciunt: idem fa-
 ciunt capræ Cretenses: sed & ceruæ paulò ante partum, pur-
 gant se quadam herba, quæ seselis dicitur: similiter phalangio
 tacti, canculos edendo sibi salutem quærent. Sues etiam à ser-
 pentibus læsæ, eodem sibi pastu medentur: & corui cū venē-
 natos se sentiunt toxico Gallico, quercum, vel, vt alij dicunt,
 coruatiuam quærent pro medela. Elephantes chamæleonte
 deuorato, sibi succurrunt oleastro. Vrsi à mādāragora læsi de-
 voratis formicis euadunt: medentur sibi anseres, anates, cæte-

Homines à
 brutis quæ-
 nam didi-
 cerint.

reque aquaticae aues herba sideritide: Columbae, turtures, gallinae, herba helxine: Grues iunco: Pantherae contra aconitum sibi humanis stercorebus medentur: Apri hedera: Ceruae herba cinnare.

De inimicitiarum inclinationibus. CAP. XVIII.

E Conuerso se habent inimicitiarum inclinationes: sunt autem sicut odium naturae inclinationes eiusmodi, et tanquam ira, indignatio et contrarietas quaedam imperiosa, ut res fugiat suum contrarium, ut propellat tanquam fugientia a facie eius. Eiusmodi inclinationes habet rheubarbarum in choleram, theriaca in venenum, saphirus in anthracem, et ardores febriles, et aegritudines oculorum: amethystus in ebrietatem: iaspis in fluxum sanguinis, et noxia phantasmata, smaragdus, et agnus castus in libidinem: achates in venena: Paeonia in morbum caducum, corallus in atrae bilis illusiones, et dolores stomachi: topazius in ardores spirituales, ut sunt auariciae, luxuria, et omnes excessus amoris. Similis est inclinatio fornicarum ad origanum herbam, et ad alam vespertilionis, et ad cor vrpupae, a quorum praesentia fugiunt: estque etiam origanum solifugis contrarium, et salamandris resistit: et cum brassica tam pertinaci odio dissentit, ut alternatim sese conficiant: sic oleum oderunt cucumeres, ut in hamum sese curuent, ne attingant: et dicitur quod fel corui fugat et deterret homines a loco ubi absconditum fuerit cum quibusdam alijs rebus: sic adamas dissidet cum magnete, ut iuxta positus non sinat ferrum attrahi: et apium raninum fugiunt oues tanquam mortiferum: et quod mirabilius est, signum huius mortis natura pinxit in hepatibus ouium, in quibus figura apij ranini descripta naturaliter apparet: similiter caprae sic odiunt ocimum, ut nihil sibi ducant pestilentius. Rursus inter animalia dissentiant mures et mustelae: vnde caseos, si cerebrum mustelae coagulo addatur, negant a muribus attingi, nec corrupti praeterea vetustate: sic scorpionibus contrarius est stellio in-

Animalium
anthipatia
atque dissi-
dium.

lio intantū, vt visu quoq; pauorē eis afferat, & torporē frigidisudoris: itaq; in oleo putrefaciūt: & interficiūt cū eo ictus inungentes scorpionū. Est etiā inimicitia inter scorpiones & mures: quare etiā mus suppositus pūcturæ scorpionis, curare eam traditur. Inimicantur etiam scorpius & stalabores, aspidēs, & ichneumones. Fertur quoq; serpentibus nihil æquē aduersari quàm canculos, suesq; percussos hoc pabulo sibi mederi. Sol etiam cum sit in cācro torqueri serpentes, etiam scorpius & crocodilus se mutuò perimunt. & si quis crocodilum ibidis penna tangat, immobilem reddet: otidis auis euolat viso equo, & ceruus fugit viso ariete, fugit etiam visa vipera: elephas audito grunnitu suis, & leones viso gallo timent: & pantheræ non attingunt perunctos iure gallinarum, præcipuè si allium fuerit ei incoctū. Est etiam inimicitia inter vulpes, cygnos, tauros & cornices. Inter aues quoq; perpetuum bellum gerunt cornices & noctuæ, miluius & coruus, pitalles & turtures, bicuthus & pagrus, clorius & turtur, ægepij & aquilæ, cerui & dracones. Inter aquatilia etiam inimici sunt, delphines & balenæ, cestris & lupus, muræna & cōgrus. Itē polypum intantum locusta pauet, vt si iuxtā videat, omnino moriatur, Locustam congri, rursus polypum congri lacerant: pātheris quoq; esse in metu hyæna dicitur, vt ne conetur quidem resistere, & aliquid de corio earum attingere: & si pelles vtriusque contrariæ suspendantur, ferunt decidere pilos pantheræ, dicitq; Orus Apollo in hieroglyphicis, si quis hyæne pelle succinctus medios feratur in hostes, à nullo læditur, & intrepidè præterit. Similiter habet agnus inimicitias & noxietatem lupi contra se, & horret & fugit ipsum atq; timet. Et dicunt quòd si suspendatur cauda, vel pellis, vel caput lupi supra præsepe, tristantur oues, nec comedunt aliquid præ nimio timore. Et refert Plinius, quòd esalō parua auis oua corui frangens, cuius pulli infestantur à vulpibus, inuicem hæc catulos ipsius, ipsamq; vellit: quod vbi viderint corui, contrā au-

xiliantur, velut adversus communē hostem. Acanthis auicula in spinis vivēs, iccirco asinos odit flores spinæ deuorātes. Egi thus verò auis minima intantum cum asino dissentire fertur, vt sanguinem eorum constet nō coire, quo etiam rudente egi thi oua & pulli pereunt. Oliua quoq; cum meretrice intantum dissentire fertur, quòd si ab eadem plātata fuerit, vel infructuosa perpetuò manere, vel omnino arescere dicitur. Nihil magis timet leo, quàm faces ardentes, neq; vlla alia re atq; his domari creditur: & lupo neq; ferrum timet, neq; hastam, sed lapidem, cuius proiectu vulnere factò gignuntur lupo vermes. Reformidat camelum equus, adeò vt nec quidem speciem eius intueri nec sentire sustineat. Elephas furens viso ariete mitescit. coluber nudum hominem timet, quem vestibis persequitur. taurus ferociens si ficui alligetur, conflagrescit impetus eius. Electrum omnia trahit præter ocymum, & quæ oleo perlita sunt, cum quibus naturali quadam antipathia dissidet.

Quomodo inuestigandæ & experiundæ sunt rerum virtutes, quæ illis à tota specie insunt, aut particulari ipsius individui dono alicui rei sunt agnatæ. CAP. XIX.

Virtutes rebus dupliciter insunt.

Insuper considerare debes, virtutes rerū inesse quibusdam secundum speciem: vt audacia & animositas in leone & gallo, timiditas in lepore & agno, rapacitas seu voracitas in lupo, insidiositas & fraudulentia in vulpe, adulatio in cane, auaricia in coruo & cornice, superbia in equo, ira in tygride & apro, tristitia & melancholia in cato, libido in passere, et sic de similibus. Maxima enim pars naturalium virtutum species comitatur. Quædam verò insunt rebus secundum individuum, quemadmodum sunt quidam homines, qui vehementer abhorrent aspectū cati, ita vt sine horrore grauißimo aspicere non possint, qui quidem horror non inest ipsis secundum speciem

speciem humanam, quod manifestum est. Et narrat Auicēna, tempestate sua vixisse hominem, quem fugerent venenata omnia, morientibus omnibus, quæ fortè mordicus illum apprehendissent ipso omnino illæso: & refert Albertus se in Agrippina Colonia vidisse puellā, quæ araneas in escam venabatur, eoque sibi genere oblectata insigniter aleretur. Sic sunt audacia in meretrice, timiditas in fure. Et hoc modo dicunt philosophi, quòd indiuiduum aliquod quod nunquam passum sit ægritudinem, confert omni ægritudini, ideo dicunt quòd os hominis mortui, qui nunquam habuerit febres, suspensum supra patientem liberat à quartana. Insunt etiam indiuiduis singulares multæ virtutes, à corporibus coelestibus infusæ, quod superius monstrauimus.

Quòd virtutes naturales quibusdam insunt per totam suam substantiam, quibusdam verò in certis suis particulis aut membris.

CAP. XX.

Rursus considerare debes, virtutes rerum quibusdam inesse secundum totum, hoc est, secundum totam suam substantiam, vel eius omnes partes: sicut pisciculus ille eche-neis, qui solo tactu fertur nauem sistere, hoc non agit secundum aliquam præcipuam suam partem, sed secundum suam totam substantiam. Sic hyæna habet secundum suam totam substantiam, quòd vmbrae eius contactu canes obmutescant: sic chelidonia confert visui, non secundum aliquam, sed secundum omnes suas partes non minus radice, quàm foliis & semine: & sic de similibus. Quædam autem virtutes insunt rebus secundum aliquas eius partes, puta solum in lingua, vel oculis, vel aliis quibusdam membris, siue partibus: sic in oculis basilisci & catablepæ est virtus violentissima occidendi homines, vbi ipsos viderit: similis virtus est in oculis hyænæ, quæ quodcunque animal lustrauerit, euestigiò hæret, stupefcit, & mouere se non potest. Similis virtus est in oculis luporum

quorundam, qui si quem prius viderint, stupefcit, & raucescit adeò, vt si clamare voluerit, non habeat vocis ministerium. de hoc Vergilius meminit, vbi canit:

—Vox quoq; Mœrim

Iam fugit ipsa, lupi Mœrim vidère priores.

Cur oculis
et non alijs
partibus po-
tissimū vtā-
tur fascina-
tores.

Sic & fœminæ quædam erant in Scythia, & apud Illyricos & Triballos, quæ quoties quem iratæ aspexerant, interemisse feruntur. Similiter & Telchines Rhodi populi leguntur fuisse, qui omnia aspectu suo in peius commutauerant, propterea à Ioue submersi. Iccirco fascinatores huiusmodi animalium oculis in collyrijs vtuntur ad similes passiones, per fascinatores operaturi. Simili modo formicæ fugiunt ex corde vpupæ, non ex capite, pede vel oculis: sic fel stellionum in aqua tritum, fertur congregare mustelas, non cauda, vel caput: & fel caprarum vase æneo in terram conclusum, ranas congregat: & iecur caprinum papilionibus & tineis omnibus contrarium est: & cor canis habentem fugiunt canes: & vulpes gallinaceos non attingunt, qui vulpinum iecur comederint. Sic habent res plurimæ diuersas virtutes per diuersas suas partes diuersimode dispersas, prout ipsis secundum receptibilem diuersitatem coelitus infunduntur: quemadmodum in corpore humano ossa non recipiunt nisi vitam, oculi verò visum, & aures auditum. Et est in humano corpore os quoddam minimum, quod Hebræi Luz appellant, magnitudine ciceris mundati, quod nulli corruptioni obnoxium, nec igne quidem vincitur, sed semper conseruatur illæsum: ex quo (vt dicunt) velut planta ex semine, in resurrectione mortuorum corpus nostrum animale repullulasceat. Et hæ virtutes non declarantur ratione, sed experientia.

De vir-

De virtutibus rerum quæ insunt ipsis in vita tantum, & quæ remanent in illis etiam post interitum. CAPVT XXI.

Scire præterea oportebit, quasdam proprietates inesse rebus tantummodo in vita, quasdam etiam permanere post mortem: sic echeneis sistit nauigia: & regulus, & catalepa interimunt visu, quando viuunt: post mortem verò nihil tale agunt: sic tradunt in torminibus anate viua apposita ventri transire morbum, anatémq; emori: simile est quod dicit Archytas, Si accipiatur cor recenter extractum ex animali, & adhuc calens, atq; viuens suspendatur supra patientem febrem quartanam, tollit eam. Sic si quis transglutit cor vpupe, vel hirundinis, vel mustelæ, vel talpæ, eo adhuc viuento & palpitante, confert ei ad memoriam, reminiscentiam intellectum & diuinationem. Hinc totum est generale præceptum, quòd scilicet quæcunq; colligenda sunt ex animalibus, siue lapides, siue membra, siue excrementa, vt pili, stercus, vngulæ, hæc ab animalibus, illis adhuc viuentibus, auferri debent: atque etiam, si fieri potest, ipsis postea adhuc viuis remanentibus. Vnde præcipiunt, quando colligis linguam ranae, eam viuam remittas in aquam: si colligas dentem vel oculum lupi, non interficias lupum: & sic de similibus. Sic tradit Democritus, Si quis extrahat ranae marinae viuenti linguam, nulla alia parte corporis adhærente, ipsaq; demissa in mare, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunque interrogauerit, vera responsuram. Simili modo oculos ranarum ante solis ortum adalligatos agro, ita vt cæcas demittat in aquam, tertianas abigi promittunt: eosdémq; cum carnibus luscinia in pelle ceruina adalligatos præstare vigiliam somno fugato, tradunt. Similiter pastinacæ radius adalligatus vmbilico, fertur faciles partus facere, si viuenti ablatus sit, ipsaq; denuò in mare demissa. Sic ferunt serpen-

tis oculum dextrum adalligatum contra epiphoras prodesse,
 si serpens viuus dimittatur. Et est quidam piscis, siue serpens
 maximus nomine myrus, cui si eruatur oculus, & alligetur
 fronti patientis, ophthalmiam sanare dicitur, pisci verò ocu-
 lum renasci: sed altero illum capi lumine, qui viuentem non
 dimiserit. Item dentes omnium serpentum, quando viuus ex-
 empti sunt, suspensi supra patientem, quartanam sanare dicū-
 tur: similiter dente talpæ viuæ exēpto ea dimissa, sanari den-
 tium dolores: nec adlatrare canes, caudam mustelæ, quæ dimis-
 sa sit, habentes. Et narrat Democritus, linguam chamæle-
 ontis, si viuenti erepta sit, ad iudiciorum euentum pollere,
 eandemq; salutarem esse parturientibus circa domum: cauē-
 dum autem, ne domo inferatur, quia esset perniciosissimum.
 Sunt adhuc proprietates post mortem remanentes: ac de his
 dicunt Platonici, quòd res in quibus minus mergitur idea ma-
 teriæ, in his adhuc postquam mortuæ sunt, & defunctæ fue-
 rint, id quod immortale est, mirabilia operari non cessat. Sic
 in herbis & plantis, auulsis & arefactis adhuc viget & ope-
 ratur ipsa virtus ab idea quondam infusa. Inde est, quod si-
 cut aquila in vita sua omnes aues superat & vincit: sic etiam
 ea defuncta, pennæ eius omnes aliarum auium pennas & plu-
 mas destrunt & corrodunt: eadem ratione pellis leonis o-
 mnes alias pelles consumit: et pellis hyænæ destruit pelles pā-
 theræ: & pellis lupi corrodit pellem agni. Et quædam hæc
 non agunt solum in contactu corporeo, sed etiam quandoq;
 in harmonia vocali: sic tympanum factum de pelle adib, hoc
 est lupi, obmutescere facit tympanū de pelle agni. Simili mo-
 do tympanum factum de pelle ericiij marini, procul fugat om-
 nia reptilia, per quamcunq; distantiam sonus eiusmodi auditus
 fuerit: & fides factæ ex intestinis lupi, si cum ouinis fidibus in
 lyra, aut cythara tensæ fuerint, nullam inde fieri posse
 consonantiam, manifestum est.

Quæ post
 mortem vi-
 res suas reti-
 neant.

Tympano-
 ri ex diuer-
 sis pellibus,
 diuersi effe-
 ctus.

Quomodo res inferiores subsunt corporibus cœlestibus, & quomodo humanum corpus ipsaque hominum exercitia & mores, stellis, atq; signis distribuuntur.

CAP. XXII.

Manifestum est quòd omnia inferiora subsunt superioribus, & quodam modo (vt inquit Proclus) sibi invicem insunt, scilicet in infimis suprema, & in supremis infima: sic in cœlo sunt terrena, sed sicut in causa modòque cœlesti: & in terra sunt cœlestia, sed modo terrestri, scilicet secundum effectum: sic dicimus esse hic entia quædam solaria, quædam lunaria, in quibus Sol & Luna causant aliquid suæ virtutis. Vnde res huiusmodi recipiunt plures operationes & proprietates consimiles operationibus stellarum ac figurarum, quibus subsunt: sic cognoscimus solaria esse respectiua cordis & capitis, propter leonem solis domum, & arietem solis exaltationem: sic martialia conferunt capiti & testiculis, propter arietem & scorpionem: hinc quibus vino inebriatis sensus titubant, & caput dolet, missis in aquam frigidam testibus, acetove dilutis, præsentaneum remedium est. Sed circa ista necessarium est scire, quomodo corpus humanum distribuitur planetis atque signis. Scias itaque iuxta Arabum traditionem, solem præesse cerebro, & cordi, femori, medullis, oculo dextro & spiritui vitæ: linguæ verò & ori, & cæteris instrumentis siue organis sensuum, tam interiorum quàm exteriorum: insuper manibus, pedibus, cruribus, nervis, & virtuti phantasticæ præesse: Mercurium spleni, lienì, stomacho, vesicæ, matrici ac auri dextræ, ipsiq; receptiuæ virtuti: Saturnum hepati & carnosiori parti stomachi: ventri quoque, & vmbilico Iouem: unde in Iouis Ammonij templo effigiem vmbilici repositam tradit antiquitas. Sunt præterea qui illi etiam costas, pecten, intestina, sanguinem, brachia & dextram manum, ac sinistram

Vmbilici effigiescur in templo Iouis Ammonij.

Humani
corporis
partes qui-
bus plane-
tis atq; zo-
diaci signis
subsint.

aurem, ac virtutem naturalem attribuunt: sanguini autem & venis, & renibus, & chysti fellis, natibus, & dorso, & decursui spermatis, & vi irascibili, præficient Martem. Iterum renibus & testiculis, vuluæ, & matrici, & genitali semini, & vi concupiscibili Venerem: insuper & carni, & pinguedini, ventri, pectini, & umbilico, & eiusmodi omnibus quæ operi Venero inserviunt, ut ossi sacro, & spinæ dorsi, & lumbis: præterea, capiti & ori, quo osculum amoris pignus donatur, præesse dicitur. Luna verò etsi totum corpus, & singula membra pro varietate signorum sibi vendicet, tamen peculiariter sibi adscribuntur cerebrum, pulmo, medulla spinæ dorsi, stomachus, & menstrua, & omnia excrementa, atq; oculus sinister cum crescendi vigore. Ipse verò Hermes in animalis capite septem dicit esse foramina, septem planetis distributa: videlicet aurem dextram, Saturno: sinistram, Ioui: na-rem dextram, Marti: Veneri, sinistram: oculum dextrum, Soli: sinistrum, Lunæ: os autem Mercurio. Singula perinde signa zodiaci sua membra curant: sic Aries caput atq; faciem regit: Taurus, collum: Gemini, brachia atq; humeros: Cancer præest pectori, pulmone, stomacho & lacertis: Leo præest cordi & stomacho, & iecori, atq; dorso: Virgo respicit intestina, & fundum stomachi: Libra gubernat renes, & femur, atq; nates: Scorpius genitalia, & vuluam, & matricem: Sagittarius dominatur femori atq; subinguinibus: Capricornus regit genua: Aquarius crura & tibias: Pisces regunt pedes. Et sicut horum signorum triplicitates sibi correspondent, & conveniunt in cœlestibus, sic etiam conveniunt in membris, quòd ea experientia satis constat: quoniam ex frigore pedum dolet venter & pectus, quæ membra eidem triplicitati respondent. Vnde & medela vni apposita, alteri prodest: ut calefactis pedibus cessat dolor ventris. Huius itaq; ordinis memor, scias quòd res quæ alicui planetarum subsunt, singulare quendam habent aspectum, siue inclinationem ad membra eidem planetæ,

planetæ, & suis præcipuè domiciliis & exaltationi attributâ: reliquæ enim dignitates, vt triplicitates & termini, & facies in hac parum habent. Hac igitur ratione Pæonia citraria, gariophyllon, cortices citri, amaracus, dorycnium, cynamomum, crocus, lignum aloes, thus, ambra, muscus & partim myrrha, medentur capiti & cordi: propter Solem, Arietem & Leonem: sic arnoglossa herba Martis, medetur capiti & testibus propter Arietem & Scorpionem: & sic de reliquis. Præterea conferunt Saturnalia ad tristitiam & melancholiam: Iouialia ad læticiam & ad dignitatem: Martialia ad audaciam, rixam & iram: Solaria ad gloriam & victoriam & animositatem: Venerea ad amorem, libidinem & concupiscentiam. Mercurialia ad facundiam: Lunaria ad vulgarem vitam. Ipsaq; hominum exercitia & mores secundum planetas distributa sunt. Nam Saturnus regit senes & monachos, & melancholias, & thesauros absconditos, & quæ longis itineribus & cum difficultate acquiruntur: Iupiter verò habet religiosos, prælatos, reges & duces, & lucra licitè acquisita: Mars tonsores, chirurgos, medicos, lictores, carnifices, macellarios, furnarios, pistorum, milites, qui passim Mauortij dicuntur. Similiter & reliquæ stellæ sua exercitia significant, prout hæc in Astrologorum libris descripta sunt.

Hominum
mores et ex
ercitia pla
netis subia
cent.

Quomodo cognoscendum, quibus stellis res naturales subsunt, atque quæ res sunt solares. CAP. XXIII.

QUæ verò res cui stellæ vel signo subsint, cognoscere difficile est valde: cognoscuntur tamen per imitationem radiorum, vel motus vel figuræ superiorum: quædam etiam per colores & odores, quædam etiam per suarum operationum effectus quibusdam stellis consonantes. Sic solaris sunt inter elementa ignis, & lucida flamma: in humoribus sanguis purior, & spiritus vitæ: inter sapes, qui est acutus

dulcedini mixtus. Inter metalla aurum propter splendorem habetque à sole, quod sit cordis confortatium. Inter lapides verò qui aureis guttis solares radios imitantur: sicut lapis actites aureis guttis solem imitans, virtutem habet contra morbum caducum, & contra venena: sic lapis, qui dicitur Solis oculus, figuram habens similem pupillæ oculi, ex cuius medio radius emicat, confortat cerebrum, confert visui: sic carbunculus nocte lucens, virtutem habet contra omne venenum aereum

Chrysolithus lapis.

& vaporosum: sic chrysolithus lapis habens in colore tenuem & lucidam viriditatem, in qua quando soli opponitur, stella aurea emicat, confortat spiritualia, confert asthmaticis: & quando perforatur, & fetis asini in foramen repletus, sinistro brachio alligatus, fugat phantasmata, & terrores melancholicos stulticiamque repellit: sic lapis Iris similis in colore crystallo, qui ut frequenter, reperitur hexagonus, quando sub tecto pars eius radiis solis opponitur, & pars altera in umbra tenetur, colligit radios in se solares, quos proiciens reflectendo facit apparere Irim in opposito pariete. Item heliotropius lapis viridis ad modum iaspidis, vel smaragdi, guttis rubeis stellatus facit constantem, gloriosum & bonæ famæ, confert ad vitæ longitudinem: & est virtus eius mirabilis, quam habet in radios solares, quos in sanguinem convertere dicitur, hoc est, apparere sanguineos, quasi sol pateretur eclipsim, quando videlicet inungitur succo herbæ eiusdem nominis, & in vas plenum aquæ ponitur: & est alia virtus eius mirabilior in oculos hominum, quorum aciem ita præstringit, atque ita obcecat visum hominum, ut videri non permittat gestantem se: quod tamen non facit sine adiutorio herbæ eiusdem nominis, quæ & heliotropium vocatur, hoc est solsequium. Has virtutes & Albertus Magnus, & Gulielmus Parisiensis in scripturis suis confirmant. Hyacinthus etiam habet virtutem à sole contra venena, & pestiferos vapores, reddit gestantem tutum & gratum, confert ad diuitias & ingenium, confortat cor: retentus

Iris lapis.

in ore,

Hyacinthi virtutes.

in ore,

more, vehementer animum exhilarat. Item pyrophilos lapis ^{Pyrophilus.} rubicundus permixtus. de hoc teste Alberto refert Aesculapius in vna epistolarum suarū ad Octauium Augustum, quod aliquod venenum est tantæ frigiditatis, quod cor hominis interempti conseruat ab vstione, ita quod si aliquandiu ponatur in igne, convertitur in lapidem: & hic est ille, qui vocatur pyrophilos, ab igne. Habet mirabile virtutem cōtra venena, & reddit gestātem gloriosum, & formidolosum adversariis. Præ omnibus autem solaris est lapis, quem inuenisse fertur Apollonius, nomine pantaura, qui alios lapides ad se trahit, quemadmodum magnes ferrum, contra omnia venena efficacissimus, ab aliis pantherus dictus, quia pātheræ animali maculoso assimilatur: ideo etiam Pantochras dicitur, quia omnes colores continet. Aaron illum Euanthum nuncupat. Solares præterea sunt, topazius, chrysopassus, rubinus, balagius. Item solaria sunt auripigmentum, aureiq; coloris, & luminis plurimi. Ex plantis verò & arboribus, sunt solares, quæ vertuntur ad solem, vt heliotropium, & quæ implicāt in se folia recedente sole, oriente verò, explicant paulatim: vt lotos, quam quidam arbusculam solarem esse, & fructuum & foliorum figura testatur. Sic Pæonia, chelidonia, citraria, zinziber, gentiana, dictamnus, verbena quoque præstans vaticinium & expiationem, fugānsque cacodæmones. Laurus etiam Phœbo sacer, ac cedrus, palma, & fraxinus, & hederā, & vitis: & quæcunque venena, & fulgura repellunt, & perpetuò virentes hyemis algores non verentur. Item solaria sunt menta, mastix, zedoarea, crocus, balsamus, ambra, muscus, mel flauum, lignum aloes, gariophyllum, cinnamomum, calamus aromaticus, piper, thus, amaracus, & Libanotis: quod Orpheus vocat solis thymiana. Inter animalia verò solaria sunt magnanima, animosa, studiosa victoriæ & gloriæ: vt leo ferarum rex, crocodilus, lynx, aries, caper, taurus armentorum rex, ab Aegyptiis apud Heliopolim soli sacratus, quem Veritem

Cynote-
phalū in hy-
drologijs
Aegyptij
cur pinxe-
rint.

nominant: & bos Apis in Memphi, & in Hermintho taurus nomine Pathim. Lupus etiam Apollini & Latonæ sacer est. Præterea solaris est cynocephalus: qui per singulas horas duodecies in die latrat, & æquinoctij tempore duodecies per singulas horas mingit: idem & in nocte, unde illum in hydrologijs sculpebant Aegyptij. Item solares sunt inter aues, phoenix auis unica, & aquila auium regina: item vultur, olor siue cygnus: & quæ quasi quibusdam hymnis applaudunt surgenti soli, & quasi advocant, vt gallus & coruus: accipiter etiam, quia in Aegyptiorum theologia spiritus & lucis symbolum est, à Porphyrio inter solares numeratur. Præterea solaria sunt quæcunq; colligunt solis operum similitudinem, vt vermiculi nocte lucentes, scarabeus quoq; quem felem vocant, forma lucida, quem etiam cantharum dicunt, qui pilulas voluit, ac desuper incubat, aliosque Appionis interpretatione hoc ipso solis operum similitudinem colligens, cuius oculos etiam iuxta solis cursum variari constat, solaris esse iudicatur: & quæ ex eis sunt. Ex pisciculis autem maximè solaris est vitulus marinus, fulguri resistens, item dactylus, & pulmo nocte lucentes, & stella ob adurentem feruorem, strombi regem secuti, similiter & margari regem habentes, exiccatiq; in lapidem aurei coloris durescunt.

Quæ res subsint lunæ. CAP. XXIIII.

Lunaria verò sunt inter elementa terra, deinde aqua, tanquam maris quàm fluuiorum, & omnia humida, humores arborum, & animalium, maximè albi, vt albumina ouorum, pinguedines, sudores, pituitæ & superfluitates corporū. Ex saporibus salsus & insipidus. Inter metalla verò argentum: inter lapides illius est crystallus, argentea marcasita, & omnia alba & viridia. Item lapis selenites, id est lunaris, ex candido translucens, melleo fulgore, motum imitans lunarem, lunæ figuram in se habens, reddensq; eam in dies singulos crescen-

crescentis, minuendisve numero. Item margaritæ, quæ ex aquæ stillicidiis in conchis generantur, similiter & crystallus, & berillus. Inter plantas & arbores lunares sunt, selenotropion, quæ vertitur ad lunam, quemadmodum heliotropion ad solem, et palma arbor ad singulū lunæ ortū, singulū ramum emittens: hyssopus etiā species rorismarini minima arbor & maior plantarum, de vtrisque participans: est etiam lunaris hagnus castus, siue casta arbor, & oliua. Similiter & herba chinostares, quæ crescit & decrescit cum luna: scilicet in substantia & numero foliorum, non solum in humore & virtute: quod singulæ plantæ quodammodo commune habent, præter cepas Martias, quæ solæ contra lunæ augmenta & decrementa minuendi & augendi vires contrarias habent: quemadmodum inter volatilia origis Saturnia avis lunæ simul ac soli inimicissima est. Animalia lunaria sunt, quæ humana consuetudine gaudent, & quæ vario naturæ amore & odio pariter excellunt, vt canis omnis generis. Lunaris etiam est chameleon, qui pro varietate coloris obiecti similem semper induit, quemadmodum luna pro varietate signi, in quo reperitur, naturam variat. Item lunares sunt, porcæ, ceruæ, capræ, & animalia quæcunque, quæ lunarem motum observant & imitantur: vt cynocephalus & panthera. fertur enim hæc in armo habere similem lunæ maculam crescentem in orbes, & cornua pari modo curuantem. Lunares sunt & feles, quorum oculi ad lunæ vices ampliores aut minores fiunt: & quæ huiusmodi sunt, vt sanguis menstruus, cum quo multa mira & monstrosa fiunt apud magos. Hyæna etiam sexum mutans, variisque obnoxia veneficiis, & animalia omnia, quæ amphibia dicuntur, vt quæ terram simul cum aqua incolunt, vt castores & lutres, & quæ venantur pisces: præterea animalia omnia monstrosa, & quæ absque manifestis seminibus aut æquivocè generantur, vt mures ex coitu & ex terræ cōputrescentia. Inter aves lunares sunt anseres, anates,

Arbores &
plantæ luna-
res.

Animalia
lunaria.

Aves luna-
res.

Pisces lu-
nares.

merguli: & omnes aquatiles & piscium venatrices, vt ar-
deæ: & quæ æquivocè producuntur, vt vespæ, ex cadaue-
ribus equorum: apes ex putrefactione vaccarum, musciliones
ex vino corrupto, & scarabei ex carnibus asinorum. Maxi-
mè verò lunaris est scarabeus bicornis, quem tauriformem
vocant: qui pilulam desodiens, relinquit octo & viginti die-
bus, quibus luna totum zodiacum metitur: nono autem &
vigesimo die, quibus luminarium coniunctionem futuram pu-
tat, adaperiens in aquam proiicit, vnde tunc prodeunt scar-
abei. Inter pisces lunares sunt ælurus, cuius oculi ad vices lunæ
variantur: & quicunque lunæ motum observant, vt torpedo,
echeneis, cancer, ostrea, conchylia & ranæ.

Quæ sunt sub Saturno. CAP. XXV.

Cupressus
feralis ar-
bor.

Apium co-
ronamen-
tæ olim
interdictum.

Saturnalia sunt inter elementa terra, & etiam aqua: in-
ter humores atrabilis humectans, tam nativa, quàm ad-
venticia præter adustam. Ex saporibus acetosi, acriores,
& graues. Inter metalla, plumbum, & propter pondus au-
rum, aureæque marcasita. Inter lapides onychinus, ziazaa,
camoinus, sapphirus, fuscus iaspis, chalcedonius, magnes,
& omnia terrea fusca, & ponderosa. Inter plantas & arbo-
res, asphodelus, serpentaria, ruta, cuminum, helleborus,
silphium, mandragora, opium: & quæ stupefaciunt, & quæ
neque feruntur vnquam, neque fructus ferunt, & quæ nigran-
tes baccas, nigræve fructus producunt: vt ficus atra, pinus
& cupressus, arbor feralis, & non regerminans baccis, tor-
ua, sapore amara, odore violenta, vmbra nigrata, pice acer-
rima, fructu superuacua, duratione incorrupta, funesta &
Diti sacra, sicut apium, quo antiquitus tumulorū thecas, an-
tequam in illis mortuorū imponerent corpora, sternere con-
sueuerunt: quam obrem in conviuiorū coronamentis ex omni-
bus passim herbis & floribussertanectere fas erat præter-
quam ex apio: quoniam lugubre sit, & hilaritati nō cōueniat.
Animalia reptilia segregata, solitaria, nocturna, tristia, con-
templa-

templatiua, vel penitus bruta, auara, timida, melancholica, multi laboris, tardi motus, immundi victus, & quæ foetus suos devorant. Ex istis ergo sunt, talpa, asinus, lupus, lepus, mulus, catus, camelus, ursus, sus, simia, draco, basiliscus, buso: serpentina omnia & reptantia, scorpiones, formicae, & quæ ex putrefactione nascuntur in terra, in aquis, in ædium ruinis, vt mures vermesq; multiplices. Inter aues verò Saturniæ sunt, quæ sunt longi colli & grossæ vocis, vt grues, struthiones, & pauones, Saturno & Iunoni sacræ. Itē bubo, noctua, vespertilio, pupa, coruus, & origis avis inuidiosissima. Ex piscibus verò anguilla, seorsum ab aliis piscibus degens, muscipula, & canicula foetus suos deglutiētes. Item testudines, ostreae, conchylia, & spongiae marinae, & quæ ex eis sunt.

Quæ sunt Iouialia. CAP. XXVI:

Iouialia sunt inter elementa aer: inter humores sanguis, & spiritus vitæ, cuncta quoq; ad vitæ augmentum nutrimentumque & vegetationem spectantia. Ex saporibus, qui sunt dulces & suaues. Ex metallis, stannum, argentum & aurum, propter temperantiam. Inter lapides, hyacinthus, berillus, sapphirus, tuthia, smaragdus, iaspis viridis, & perpetuò virides aereiq; colores. Inter plantas & arbores, barba Iouis, ocymum, buglossa, macis, spica, menta, mastiche, inula, viola, lolium, hyoscyamus, populus: & quæ felices arbores traduntur, vt quercus, æsculus, ilex, fagus, corilus, populus, sorbus, ficus alba, pyrus, malus, vitis, prunus, fraxinus, & cornus, atq; oliua & oleum. Insuper frumentum, hordeum, triticum, passulæ, liquiricia, zacharum, & omnia quorum dulcedo est manifesta & subtilis, participans aliquid styptici & acuti saporis, vt sunt nuces, amygdalæ, pineæ, auelanæ, pistacæ, radices pæoniæ, mirobalani, & rheubarbarum, & manna. Orpheus quoq; illi attribuit styracē. Inter animalia sunt, quæ præferunt aliqualem dignitatē & sapientiā: & quæ sunt mitia et bonæ disciplinæ, ac bonorū morū, vt ceruus,

Aquila Imperatorum
insigne, et
iusticię sym-
bolum.

taurus, elephas: & mansueta quæq; animantia, vt ouis & agnus. Ex auibus autem quæ sunt complexionis temperatæ, vt gallinæ & vitella ouorum. Item perdix, phasianus, hirundo, pellicanus. Item cucupha & ciconia, aues pijsimæ & gratitudinis signacula: estq; ei sacrata aquila, Imperatorũ in-
signe, ac iusticiæ cum clementia symbolum. Inter pisces au-
tem delphinus, anchia, silurus, propter pietatem.

Quæ referunt Martem. C A P. XXVII.

Martialia sunt inter elementa, ignis: pari modo adu-
sta & acuta omnia, inter humores, cholera. Sapo-
res autem amari, acres, & linguam percrentes, & qui di-
cuntur lachrymosi: inter metalla, ferrum, æs rubeum, &
omnia ignea, rubea & sulphurea: inter lapides, adamas,
magnes, lapis sanguinaris, iaspis, multigenius amethystus:
inter plantas & arbores, elleborus, allium, euphordium, car-
tabana, armoniacum, raphanus, laureola, napellus, scam-
monia, & omnia venenosa ex caloris superabundantia: &
quæ pungentibus spinis munitæ sunt, vel contactu suo cutem
vrunt, pungunt vel ampullant, vt cardo, vrtica, flammula:
& quæ comesta lacrymas excutiunt, vt cepæ, ascolonia, por-
rum, sinapium, castoreum: & arbores omnes spinosæ, atque
cornus Marti sacer. Animalia autem quæ sunt bellicosa, ra-
pacia, audacia, & perspicuæ imaginationis, vt equus, mu-
lus, hircus, hœdus, lupus, pardus, onager: serpentes quoq;
& dracones veneno infensi: & quæcunq; hominibus infesta,
vt pulices & muscæ, cynocephalus, propter iracundiam.
Aues omnes rapaces, carniuoræ, ossifragæ, vt aquila, falco,
accipiter, vultur: & quæ diræ & ferales aues dicuntur, no-
ctuæ, vlulæ, tinnunculi, miluij: & quæ semper famelicæ ac
rapacissimæ sunt: & quæ glutunt, & quasi vocem strangu-
lantis emittunt, vt corui & cornices, & picus præ cæteris
Marti sacer est. Ex piscibus habet lucium, mullum, pastina-
cam,

canem, arietem, hircum, lupum, glaucum, qui voracissimi simul ac rapacissimi sunt.

Quæ sunt Venerea. CAP. XXVIII.

Venerea sunt inter elementa, aër atque aqua: inter humores pituita cum sanguine, spiritu ac semine genitili: inter sapes habet dulcem, vinctuosum, & delectabilem: inter metalla habet argentum, & æs croceum atque rubeum: inter lapides conveniunt illiberillus, chrysolithus, smaragdus, sapphirus, iaspis viridis, corneola, lapis aëtites, lapis lazuli, corallus, omnesq; pulcri, varij, albi vel viridis coloris. Inter plantas & arbores, verbena, viola, capillus Veneris, herba lucia, siue valeriana, quæ Arabicè dicitur phu. Item thymus, ladanū, ambra, muscus, sandalum, coriandrum, & omnia thymiamata, & fructus delectabiles, & suaves, vt pyra dulcia, ficus & mala Punica, quæ poëtæ dicunt in Cypro à Venere primò sata. Præterea dedicata illi sunt Luciferi rosa, Hesperii etiam myrtus: Animalia habet luxuriosa, deliciosa, fortis amoris, vt catuli, cuniculi, foetose oues, capræ & hircus, & cæteris animantibus citius generans, quem etiam post septimum diem abortu coire dicunt. Item taurus propter fastum, & vitulus propter lasciuiam, etiam Venerei sunt. Ex auibus verò cygnus, motacilla, hirundo, pellicanus, & chenalopex, pullorum maximè amantes. Item coruus & columba Veneri sacra, & turtur, quarum auium alterutra offerri iubebatur in purificationem partus: passer etiam Veneri sacer, qui iubente lege dabatur in purificationem lepræ Martij mali, quo nil æquè proficuum resistit: aquilam etiam Aegyptij Venerem vocant, quòd sit in Venerem prona. terdecies enim in die oppressa, si mas vocet, denuò accurrit. Ex piscibus verò Venerei sunt, grues libidinosi, scari salacissimi, merulae ob foetus amorem & cancharus pro coniuge pugnans, & tithymallus ob odoris fragrantiam & suauitatem.

Hirci salacitas.

Mercurialia sunt inter elementa aqua, licet indistinctè omnia moueat: similiter & humores, præcipuè tamen permixtos: sed & spiritum animale, regulat, sapesq; varios & peregrinos permixtosque: ex metallis illius sunt, argentum viuum, stannum, marcasita argentea. Inter lapides: smaragdus lapis, achates, porphyrites, topazius, & qui sunt diuersorum colorum, & quibus figuræ variæ à natura insitæ, aut qui ab arte factitij sunt, vt vitrum, & quæ croceum cum viridi miscent. Inter plantas & arbores, corilus, pentaphyllon, mercurialis, fumus terræ, pinpinella, maiorana, petroselinum, & quæ breviores & minores in foliis sunt, mixtisq; naturis & vario colore compositæ. Animalia sagacia, ingeniosa, strenua, versatilis ingenij, velocis cursus, & facilem consuetudinem cum hominibus habentia, vt canes, simiæ, vulpes, mustelæ, ceruus, & mula: & animalia Hermaphroditica, & quæ vtrumq; sexum vicissim mutant, vt lepus, & hyena & similia. Inter aues quæ à natura ingeniosæ, canoræ & musicæ sunt & versatiles, vt cardueles, ficedulæ, merula, turdus, alauda, philomela, calandris, psittacus, pica, ibis, porphyrio, & scarabeus, unicornis. Inter pisces verò trochus qui seipsum inuit, quocirca masculofoeminam vocant. Item polypus fraudulentus, & colore versatilis, & pastinaca ob solertiam: similiter & mugil cauda cibum hamo excutiens.

Quòd totus sublunaris mundus, & quæ in eo sunt, planetis distribuitur.

CAP. XXX.

Præterea quicquid in toto mundo reperitur, iuxta planetarum dominia efficitur, virtutemq; sortitur: sic in igne viuificum lumen, Soli calor, Marti in terra, superficies varia Lunæ & Mercurio & stellato cælo, moles autem tota

tota Saturno. At in mediis elementis, ubi regit, humor æreus subiacet Ioui, aqueus verò Lunæ, mixtus autem obtemperat Mercurio & Veneri. Simili ratione à natura causæ agētes sequuntur Solem, materia verò Lunā: fœcunditas causarū agentium Iouem, fœcunditas materiæ Venerem, expeditio velox ad effectū Martem & Mercuriū illum propter vehementiā, hūc propter dexteritatē multiformemq; virtutē: cunctorū autem continuatio permanens Saturno dedicatur. Sed & in vegetabilium numero omne fructū ferens à Ioue est, & omne flores ferens à Venere, & omne semen & cortex à Mercurio: omnis autem radix à Saturno, & lignum omne à Marte, & folia à Luna. Hinc omnia quæ fructum ferunt, & nō florescunt, Saturni & Iouis sunt: quæ verò florescunt, & semina, non autem fructum producunt, hæc Veneris sunt, atq; Mercurij: quæ autem sine semine sponte producuntur, à Luna & Saturno sunt: pulcritudo omnis à Venere est, & robur à Marte: & unusquisq; planetarum regit & disponit id, quod ei assimilatur. Similiter in lapidibus, pondus, glutimen & stypticitas est à Saturno, beneficium & temperamentum à Ioue, durities à Marte, vita à Sole, gratia et pulchritudo à Venere, occulta virtus à Mercurio, commune beneficium à Luna.

Qualiter provinciæ, & regna planetis distribuuntur. CAP. XXXI.

IPse etiam terrarum orbis per sua regna & provincias, planetis atq; signis distributus est. Nam Saturno cum Capricorno subiiciuntur Macedonia, Thracia, Illyria, India, Arriana, Gordiana, quarum regionum multe sunt in Asia minori. Cum Aquario autem subsunt illi, Sauromatica regio, Oxiana, Sogdiana, Arabia, Phazania, Media, Aethiopia, et hæ regiones pro maiori parte ad Asiam interiorem pertinet. Ioui autem subiiciuntur cum Sagittario, Tuscia, Celtica, Hispania, & felix Arabia. Cum piscibus, Lycia, Lydia, Cilicia, Pamphylia, Paphlagonia, Nasamonia, & Garamantica.

Mars regit cum Ariete, Britanniam, Galliam, Germaniam, Parthianam, concava Syriae, Idumæam & Iudæam. Cum Scorpione autem Syriam, Comagenem, Cappadociam, Metagontidem, Mauritaniam & Getuliam. Soli cum suo Leone subiectæ sunt Italia, Apulia, Sicilia, Phœnices, Chaldæi, Orsenij siue Orchenij. Venus cum Tauro habet Cyclades, maritima parvæ Asiæ, Cyprum, Parthiam, Mediã & Persidem. Cum Libra autem imperat, Bactrianis, Cassis, Sericæ, Thebaidi, Oasidi, & Troglodytis. Mercurius cum Geminis tenet Hyrcaniam, Armeniam, Mantianam, Cyrenaicam, Marmaricam, & inferiorem Aegyptum. Cum Virgine verò, Græciam, Achaiam, Cretam, Babylonem, Mesopotamiam, Assyriam, & Elam, unde Elamitæ in Scriptura dicti sunt. Lunam cum Cancro sequuntur, Bithynia, Phrygia, Colchica, Numidia, Aphrica, Carthago, & tota Carchædonia. Hæc ita ex Ptolemæi sententia collegimus: quibus iuxta aliorum astrologorū scripta alia multa addi possent. Verum qui has provinciarum partitiones supra sideralem hanc distributionem cum regentiū intelligentiarum ministeriis, ac Israëliticorū tribuū benedictionibus, Apostolorū sortitionibus, ac sacrarum litirarum typicis signaculis conferre nouerit, grandia, quin & prophetica super vnamquamq; regionem elicere poterit futurorum oracula.

Quæ subsunt signis, ac stellis fixis, earumq; imaginibus. CAP. XXXII.

Similis est per omnia ratio de figuris stellarum fixarum habenda: sic Arieti cœlesti volunt subiici arietem terrestrem, & Tauro cœlesti, taurum, atque bouem terrestrem: sic Cancro, cancros, Leoni leones, Virgini virgines, & Scorpionem præsidere scorpionibus, & Capricornum capricornis, & Sagittarium equis, & signo Piscium subesse pisces. Similiter Vrsa cœlestis præsidet vrsis: Hydra serpentibus: & Cani subsunt canes: & sic de singulis. Ipse verò Apuleius

leius signis atq; planetis, præcipuas veluti proprias quasdam
 herbas distribuit, videlicet Arieti eleliphacon, Tauro peri-
 stereona orthion, Geminis peristeriona hyption, Cancro sym-
 phyton, Leoni cyclaminum, Virgini calamynthum, Libræ
 scorpiuron, Scorpioni arthemisiam, Sagittario anagallidem,
 Capricorno lapathum, Aquario draconthea, Piscibus aristolo-
 chiam: Planetis verò, Saturno sempervivum, Ioui eupatoriū,
 Marti peudanum, Soli heliotropiū, Veneri panacē, siue calli-
 trichū, Mercurio phlomū, Lunæ agloophotim. Verum Her-
 mes, quem sequitur Albertus, Planetis dat Saturno asphode-
 lum, Ioui hyoscyamū, Marti arnoglossam, Soli polygoniā, Ve-
 neri verbenam, Mercurio pentaphyllon, Lunæ chenostacen.
 Iamq; etiam experiētia cognoscimus, asparagos subesse Arie-
 ti, & basilicon Scorpioni. Nam seminata rasura cornu arie-
 tis, nascuntur asparagi, & basilicon contritum inter duos lapi-
 des gignit scorpiones. Præterea ex stellis insignioribus, iuxta
 Hermetis & Thebit doctrinam, hic aliquot enumerabo, qua-
 rū prima dicitur caput Algol, & præest ex lapidibus adaman-
 ti: ex plantis elleboro nigro & Arthemisiæ. Sequuntur Ple-
 iades, præsidentes ex lapidibus crystallo & diodoco: ex plan-
 tis herbæ diacedon, & thuri, & fœniculo: præterea subesse
 sibi volunt ex metallis argentum vivum. Tertia Aldeboran ha-
 bet sub se ex lapidibus, carbunculum & rubinum: ex plantis
 tithymallum, & matrysyluam. Quarta dicitur Hircus, hic te-
 net ex lapidibus sapphirum, ex plantis marrubiū siue prasiū,
 mentam, arthemisiam & mandragoram. Quinta canis maior,
 hic habet ex lapidibus sub se berillum, ex plantis sauinam, ar-
 themisiam, & draconteam: ex animalibus linguam colubri.
 Sexta canis minor, habet ex lapidibus achatem: ex plantis flo-
 rem heliotropij & pulegij. Septima cor Leonis, habet ex la-
 pidibus granatum: ex plantis chelinodiam cum arthemisia, &
 mastyche. Octava cauda Vrsæ maioris, habet ex lapidibus
 magnetem: ex plantis cichorium, cuius folia & flores volun-

Asparagorū
 satio mira.
 Scorpionū
 productio.

tur ad septentrionem, & Arthemisiā cum flore pervincæ: ex animantibus dentem lupi. Nona dicitur Ala corui, huic subest ex lapidibus onychinus niger: ex plantis lapacium, quadraginum, hyoscyamus, & consolida: ex animantibus verò, lingua ranæ. Decima spica, habet sub se ex lapidibus, smaragdum: ex plantis, saluiā, trifolium, pervincā seu promarullam, arthemisiā & mandragorā. Undecima dicitur Alchamech, præest ex lapidibus, iaspidi: ex plantis, plantagini. Duodecima Elpheia, huic subest ex lapidibus, topazius: ex plantis præest rorimarino, trifolio & hederæ. Decimatertia dicitur cor Scorpionis, huic subest ex lapidibus, sardonius, & amethystus: ex plantis aristolochia longa, & crocus. Decimaquarta, vultur cadens, huic subest ex lapidibus chrysolithus: ex plantis satireia, & fumus terræ. Decimaquinta, cauda capricorni dicitur, hæc tenet ex lapidibus chalcedonium: ex plantis maioranam, arthemisiā, nepetam, & quam calamintham dicunt, pulegio similem, et radicem mandragoræ. Illud præterea sciendum est, non quamlibet, aut lapidem, aut plantam, aut animal, aut aliud vno solo fidere regi: sed multa etiam à pluribus recipere influxum, & non tam separatum, quàm coniunctum: sic inter lapides chalcedonius subest Saturno & Mercurio, cum cauda Scorpionis, & Capricorni: Sapphirus autem Ioui & Saturno, & stellæ Alhayoth: Tuthia Ioui & luminari- bus: Smaragdus Ioui, Veneri & Mercurio, ac spicæ: Amethystus autore Hermete, subest Marti cum Ioue, & corde Scorpionis: Iaspis multigenus Marti, & Ioui, ac stellæ Alchamech: Chrysolithus Soli, Veneri & Mercurio, & stellæ quæ dicitur Vultur cadens: Topazius Soli, & Elpheia: Adamas Marti & capiti algol. Simili modo ex vegetabilibus herba serpentaria subest Saturno & Serpentario cœlesti: mastiche & menta Ioui atque Soli: sed mastiche etiam cordi Leonis, & menta hirco adhærent: sic elleborus Marti & capiti algol, Muscus & sandali, Soli cum Venere: coriandrum

viandrum Veneri cum Saturno dicata sunt. Ex animalibus etiam vitulus marinus subest Soli ac Ioui. Vulpes & simiæ Saturni sunt & Mercurij, & canes domestici Mercurij sunt & Lunæ, & iam plura ex istis in superioribus docuimus.

De signaculis & characteribus rerum naturalium, CAP. XXXIII.

OMnes stellæ suas proprias habent naturas, proprietates, conditiones: quorum signacula & characteres per suos radios etiam in istis inferioribus producant, in elementis, in lapidibus, in plantis, in animalibus & eorum membris. Vnde vnaquæque res à dispositione harmonica, & à sua stella ipsam irradiante sortitur speciale aliquod signaculum, seu characterem sibi impressum, illius stellæ siue harmoniæ significatiuum, ac specialem in se continentem virtutem, ab aliis differentem, vel genere, vel specie, vel numero præiacentis materiæ. Habet itaque quælibet res suum characterem ad aliquem peculiarem effectum sibi à sua stella impressum, maxime ab illa quæ in ipsa præ cæteris obtinet principatum: & hi characteres has stellarum suarum proprias naturas, virtutes & radices in se continent atque retinent, earumque consimiles operationes in res alias, super quas reflectuntur, producant, & stellarum suarum influxus provocant adiuvantque, siue planetarum, siue etiam stellarum fixarum, & imaginum, & signorum coelestium, quoties videlicet in debita materia, suo tempore debitisque solennitatibus fuerint fabricati. Quod considerantes antiqui sapientes, qui ad investigandas occultas rerum conditiones plurimum laborauerunt, stellarum imagines, figuras, signacula, sigilla, characteres adnotarunt, quos natura ipsa per stellarum radios in istis inferioribus depinxit, alios in lapidibus, alios in plantis & ramusculorum iuncturis atque nodis, alios in animalium membris diuersis. Nam laurus, lotus, heliotropium, plantæ solares

Res quælibet suam habet characterem.

Spatularia
vnde pro-
cesserit.

In humana
natura cœ-
lestiū influ-
xiū signa-
cula abun-
dē reperiū-
tur.

in suis radicibus ac nodis præcis, Solis characteres ostendunt: sic & in animalium ossibus, & spatulis: vnde spatularia diuinationis species processit: atque in lapidibus, & lapidicinis, characteres & imagines cœlestium non raro inventæ sunt. Sed cum in tanta rerum diuersitate non sit tradibilis scientia, nisi in paucis, quæ humana prudentia percipi possunt: ideo relinquentes nunc ea quæ in plantis & lapidibus, cæterisque rebus, & multorum animalium membris investigari possunt, in sola humana natura gradum sistamus: quæ cum sit totius vniuersi completissima imago, in se ipsa omnem cœlestem continens harmoniam, proculdubio in ea ipsa omnium stellarum, cœlestiumque influxuum signacula characteresque abunde reperimus: & illa quidem eo efficaciora, quo ab cœlesti natura minus sunt remota. Verum sicut stellarum numerus soli Deo cognitus est, sic etiam eorum circa hæc inferiora effectus & signacula: quare nullus humanus intellectus ad ea cognoscenda ascendere potest. Vnde valde pauca innotuerunt, quæ veteres Philosophi & Chiromantici partim experientia sunt adsecuti, & multa adhuc in naturæ thesauris delitescunt occlusa. Igitur pauca quædam planetarum signacula, siue characteres hîc adnotabimus, quos veteres Chiromantici in hominum manibus cognouerunt. Has Iulianus sacras, siue diuinas literas vocat, quum iuxta verbum scripturæ sacræ, per illas scripta sit uita hominum in manibus eorum: suntq; vbilibet nationum & linguarum semper eadem atque sibi consimiles permanentesq;: quibus adinvenierunt post ea multas alias, cum veteres, tum recentiores Chiromantici: quas qui nosse velit, eorum volumina requirat. Satis hic est ostendisse vndenam characteres naturæ suam ducant originem, atque in quibus rebus sunt perquirendi.

LIBER PRIMVS.
SEQUVNTVR FIGVRÆ
literarum diuinarum.

62

Literæ seu characteres Saturni.

I F A M I X E W

Literæ seu characteres Iouis.

I A H I N J X
t b e m

Literæ seu characteres Martis.

W F C D S A

Literæ siue characteres Solis.

D H E N A E W H I M

Literæ siue characteres Veneris.

N T F 8 B

Literæ siue characteres Mercurij.

X V 3 3 C H V A

Literæ siue characteres Lunæ.

X □ F A W W

Quomodo per res naturales earumq; virtutes, possumus
allicere & attrahere influxus atque virtutes cor-
porum cœlestium. C A P.

XXXIII.

Nunc si optas ex aliqua mundi parte stellæve virtutem accipere adhibitis quæ ad stellam hanc attinent, eius proprium subis influxum, velut lignum per sulphur, picem et oleum, paratum ad suscipiendum flammam. Nihilominus quando cuidam rerum speciei vel individuo ritè adhibes multa, quæ sparsa sunt eiusdem inter se idæ ac stellæ conformia, mox per materiam hanc ita opportunè paratā singulare munus ab idea infunditur per rationem animæ mundi. Dico autem opportunè paratam, scilicet sub harmonia simili harmoniæ, quæ quandam virtutem infuderat materiæ. Nam licet res virtutes aliquas, quales diximus, habeant: tamen illæ virtutes ita delitescunt sunt, quòd rarò opus aliquod ab illis tali virtute perfectum extat: sed sicut in grano sinapis contuso latentem excitat acuitatem: & sicut calor ignis literas scriptas succo cepæ vel lacte, producit in aspectum prius delitescentes. & literæ hirci adipe lapidi inscriptæ, & prorsus occultæ, quando submergitur lapis aceto, prodeunt, & quasi sculptæ eminentes extant: atq; sicut tactus scopo vel arbuti rabiem suscitatur consopitam, sic ipsa harmonia cœlestis latentem in materia virtutem prodit, excitat, corroborat, & manifestam efficit: atque, ut ita loquar, de potentia producit in actum, quando res illi sub cœlesti opportunitatè ritè exponuntur. Exempli gratia: si cupis uirtutem à Sole attrahere, quære quæ sunt solaris: inter vegetabilia, plantas, metalla, lapides, & animalia, hæc sunt adhibenda, hæc sumenda: potissimè verò quæ in ordine solari sunt superiora, hæc enim magis conferunt: sic singulare munus à Sole trahes per radios Solis simul opportunè susceptos, perq; spiritum mundi.

De commixtionibus rerum naturalium ad inuicem,
earumq; utilitate. CAP. XXXV.

Compertum habemus, in natura inferiori non inueniri in vno quodam comprehensas cunctas superiorum corporum dotes: sed per plures apud nos species esse dispersas, sicut sunt plures res solares, quarum tamen vnaqueque non cunctas Solis complectitur virtutes, sed alia alias habet à Sole proprietates. Quare aliquando necesse est, in operationibus fieri mixtiones, ut si centum, vel mille Solis virtutes per tot plantas, animalia & similia sparsæ fuerint, possumus has simul conflare, & in vnâ redigere formam, in qua dictas virtutes iam omnes vnitas videbimus contineri. Est autem in commixtione virtus duplex: vna videlicet, quæ partibus suis prius insita est, & cœlestis, alia per certam & artificiosam multarum rerum inuicem confusarum, & secundum certas proportionales commistionum, quales cum cœlo consentiant sub certa constellatione acquisita: & hæc virtus descendit per similitudinem & habitudinem quandam rerum ad inuicem cum superioribus, in quantum sequentes virtutes antecedentibus gradatim correspondent, vbi præsertim patiens ad suum insuper agens accommodatur: sic ex certa quadam herbarum, vaporum & similium compositione, cum physicè, tum astronomicè confecta, resultat quædam communis forma, pluribus siderum dotata muneribus: sicut in melle apum, quod ex innumerabilium florum succis exceptum, & in vnâ formam redactum, omnium continet virtutem diuino propè & admirabili muscarum artificio. Quod tamen haud minus mirandum est, quod Eudoxus Gnidius refert de melle facticio, quod gigantum in Libya gens quædam ex floribus conficere nouit optimum, adeò ut ab apum melle minimum distare videatur. Omnis autem commixtio quæ constat ex pluribus, tunc est perfectissima, quando ita ex suis partibus conglutinatur, ut v-

Duplex in
commixtio
ne virtus.

num fiat, vndique sibi constet, neque facile dissipetur: sicut videmus aliquando lapides & corpora diuersa, vi quadam naturali sic conglutinari & vniri, vt penitus vnum videantur: sicut duæ arbores per insitionem, & ostreae cum lapidibus vti quadam naturæ occulta: visaq; sunt animalia in lapides versa, atque sic cum lapidis substantia vnita, vt iam vnum corpus, & illud homogeneous efficere viderentur. Sic Hebenus in arborum genere, modò lignum, modò lapis est. Quando itaque aliquis commixtionem fabricat ex multis materiis sub coelestibus influxibus, tunc varietas illinc quidem coelestium actionum, hinc verò potentiarum naturalium congregata, facit quædam mirabilia, per vnguenta, per collyria, per suffumigationes, per similia, qualia videlicet leguntur in libris Chiramidis, Archytæ, Democriti & Hermetis, qui Alchorat inscribitur, & aliorum plurimum.

De vnione rerum commixtarum, atque introductione nobilioris formæ, vitæque sensibus. C A P.

XXXVI.

Sciendum verò, quò alicuius rei nobilior forma est, eò res ipsa promptior est, & propensior ad recipiendum, eò etiam potentior ad agendum. Redduntur itaq; incomprehensibilia rerum mirabilia, quando scilicet materiis commixtis, opportunisq; temporibus præparatis, ad viuificandum ponuntur, vitam illis ex stellis, animamq; sensibilem, tanquam nobiliorem formam conciliando. Tanta quippe est in materiis præparatis potentia, quas tunc vitam adipisci videmus, quando qualitatum perfecta commixtio priorẽ iam cõtrarietate fregisse videtur: perfectiorem verò adeptæ sunt vitam, quatenus cõplexio à cõtrarietate est remotior. Cælum verò causa præpotens ab initio cuiusq; rei generandæ, concoctione materiæ & digestionem perfecta, coelestes influxus dotesq; mirificas cū vita simul largitur, quatenus in ipsa vita animamq; sensibili est comprehensio

fio ad nobiliores virtutes ac sublimiores concipiendas. Virtus
 præterea coelestis alibi quidē sopita iacet, ceu sulphur à flam-
 ma remotum: in viventibus autē corporibus sæpe flagrat, sic-
 ut sulphur accensum, tum vapore suo proxima omnia com-
 plet: sic miranda quædam opera procreantur, qualia legun-
 tur in libro Nemith, qui & legum Plutonis inscribitur, quia
 eiusmodi generationes monstrosæ sunt, neq; secundum leges
 naturæ producuntur. Nos enim scimus, quod ex vermibus ge-
 nerantur culices, ex equo vespæ, ex vitulo & boue apes, ex
 cæcro ablatis pedibus inhumato generatur scorpius, ex ana-
 te tosta donec in puluerem teratur, illo in aquam proiecto, ge-
 nerantur ranæ: si autem in pastillo cocta, & per frusta inci-
 sa in loco humido & subterraneo dimittatur, generantur bu-
 fones: ex basilicone herba inter duos lapides trita, generatur
 scorpiones: & ex capillis mulieris menstruatae sub fimo loca-
 tis, fiunt serpentes: & pilus ex cauda equi in aquam proiectus,
 vitam concipit, & transit in vermem perniciosum. Et est ar-
 tificium, quo in ovo excubante gallina generatur forma simi-
 lis homini, qualem ego vidi, & componere noui, quam magi
 mirandis virtutibus efficacem perhibent, & hanc veram man-
 dragoram dicunt. Oportet igitur cognoscere, quæ & quales
 materiæ, siue natura, siue arte inchoatæ, vel perfectæ, siue ex
 plurib. aggregatæ, quales coelitus influxus suscipere possunt.
 Congruitas enim rerum naturalium ad coelestia sufficit, ut ab
 illis hauriamus influxum: quia cum nihil prohibeat ad inferio-
 ra coelestia lumen suum diffundere, materiam nullam permit-
 tunt expertem fore suæ virtutis. Quapropter quantumcunq;
 materiæ perfectum ac purum est, ad coelestem influxum non
 ineptum est. Ea enim est colligantia & continuitas materiæ
 ad animam mundi, quæ quotidie influit super naturalia, &
 super omnia quæ natura præparauit, ut impossibile sit præpa-

Varia vario-
 rum anima-
 lium pro-
 creatio

Materiæ ad
 animam mun-
 di colligam-
 tia

rata materia non influi vitam aut nobiliorem
 quandam formam.

Quomodo certis quibusdam præparamentis naturalibus & artificialibus cœlestia quædam & vitalia dona desuper trahimus.

CAP. XXXVII.

Magia unde emanet.

Dicunt Academici simul cum Trismegisto, & Iarchas Brachmanus, atq; Hebræorum Mecubales fatentur, omnia quæ sunt sub lunari globo in hoc inferiori mundo generationi & corruptioni subiecta, eadem etiam esse in cœlesti mundo, sed modo quodam cœlesti: deinde etiam in mundo intellectuali, sed multo perfectiori & meliori nota, perfectissimo tandem in archetypo. Atq; hac serie unum quodq; infernum suo superiori, & per hoc supremo, pro suo genere respondere: & ab eisdem suscipere, è cœlis quidem vim illam cœlestem, quam quintam essentiam, siue spiritum mundi, siue mediam naturam vocant: ab intellectuali autem mundo spirituales, viventemq; vigorem, omnem qualitativam uirtutem transcendentem: ab archetypo denique per hæc intermedia pro gradu suo originalem vim totius perfectionis. Hinc ab istis inferioribus ad sidera, ab illis ad eorundem intelligentias, & inde ad archetypum unaquæq; res aptè reduci potest: ex quarum serie tota magia, & omnis occultior philosophia emanat. Trahitur enim quotidie aliquid naturale per artem, trahitur quotidie diuinum aliquod per naturam: quod intuentes Aegyptij, naturam magam vocauerunt, hoc est, vim ipsam magicam, in attractu similium per similia, & convenientium per convenientia. Attractus autem huiusmodi, per rerum mutuam convenientiam ad se inuicem superiorum cum inferioribus, Græci *συμπάθειαν* vocauerunt: sic convenit cum terra aqua frigiditate, aqua cum aere humore, aer cum igne calore, ignis convenit cum cœlo in materia: nec miscetur ignis cum aqua, nisi per aerem: nec aer cū terra, nisi per aquam. Sic nec miscetur anima corpori, nisi per spiritū: nec intellectus spiritui, nisi per animam

nam: Sic videmus, cum natura foetus corpus humanum figurauerit, hoc ipso præparamento, spiritum statim ab vniuerso deducit: spiritus hic fomes est in spiritu corporeq; ad intelligentiam, mentemq; diuinitus consequendam: sicut in ligno siccitas parata est ad penetraturum oleum: oleum huic imbibitum esca est ad ignem, ignis ipse luminis est vehiculum. His exemplis videmus quomodo certis quibusdam præparamentis naturalibus & artificialibus, cœlestia quædam donâ desuper suscipere possumus. Conueniunt enim lapides & metalla cum herbis, & hæc cum animalibus: hæc verò cum cœlis, & hi cum intelligentiis, et istæ cum diuinis proprietatibus & attributis, atque cum ipso Deo, ad cuius similitudinem & imaginem omnia creata sunt. Prima autem Dei imago mundus, mundi homo, hominis animal, animalis zoophytum: illius verò planta, plantæ autem metalla, & horum lapides similitudines imaginationesq; repræsentant. Rursus in spiritualibus convenit planta cum bruto vegetatione, brutum cum homine sensu: hic cum dæmone intellectu, illi cum Deo immortalitate iunguntur: diuinitas menti, mens intellectui: hic intentioni, hæc imagini: illa sensationi, ea sensibus, ipsi tandem rebus. Ea enim est naturæ colligantia & continuitas, vt omnis virtus superior per singula inferiora longa & continua serie radios suos dissipando vsq; ad vltima fluat: & inferiora per singula sua superiora ad suprema perveniant. Sic enim inferiora ad superiora inuicem connexa sunt, vt influxus ab eorum capite prima causa, tanquam chorda quædam tensa, vsque ad infima procedat: cuius si vnum extremum tangatur, tota subito tremat, & tactus eiusmodi vsq; ad alterum extremum resonet, ac moto vno inferiori, moueatur & superius, cui illud correspondet, sicut nerui in cythara bene concordata.

Naturæ
mi
ra colligan
tia.

Quomodo dona, non solum cœlestia & vitalia, verumetiam intellectualia quædam & diuina desuper suscipere possumus.

CAP. XXXVIII.

TRadunt Magi per inferiora superiorib. conformia, posse opportunis cœli influxibus cœlestia dona trahi: atque sic quoque per hæc cœlestia cœlestes dæmones, quatenus stellarum pedissequos nobis conciliari & insinuari. Quare certis quibusdam materiis naturalem vim diuinitatis habentibus, hoc est, quæ naturaliter superis consentaneæ sunt, ritè collectis, partim physicè, partim astronomicè, vndique opportunè conflatis, dona non solum cœlestia aut vitalia, verumetiam intellectualia quædã dæmoniaca & diuina desuper suscipi posse, Iamblichus, Proclus, atq; Synestius, cum tota Platoniorum schola confirmant: & Mercurius Trismegistus scribit, ex proprijs certisq; rebus certo cuidam dæmoni congruentibus, compositam ritè statuam, confestim per dæmonem congruum animari. Cuius etiam meminit Augustinus de ciuitate Dei libro octauo. Ea enim est mundi concordia, vt etiam supercœlestia trahantur à cœlestibus, & supernaturalia à naturalibus conspirent ac trahantur: quia vna virtus opifex & specierum participatio per omnia diffunditur: quæ quidem virtus opifex, sicut ex occultis rationibus manifesta producit, ita magus assumit manifesta, occulta vt attrahat: puta, per stellarum radios, per suffumigationes, per lumina, per sonos, per res naturales cœlestibus congruas: quibus ultra corporeas qualitates insunt etiam rationes, & sensus, & numeri, & mensuræ incorporeæ atq; diuinæ. Sic legimus antiquos certis rebus naturalibus sæpe diuinum aliquod & mirandum suscipere solitos: sic lapis qui nascitur in pupilla oculorum hyenæ, sub lingua retentus, diuinationem præstare dicitur. Idem fertur selenites lapis lunaris efficere: sic anchitide dicunt evocari imagines deorum, synochitide vmbas infero-

Magus per
manifesta
occulta attrahit.

purei, obscuriores, aureiq; argēteo mixti, pertinet ad Iovem.
Colores autem rubei, ardentes, ignei, flammei, violacei, purpurei, sanguinei & ferrei, referunt Martem. Colores autem aurei, crocei & purpurei, lucidiores referunt Solem. Colores vero omnes albi, pulchri, varij, virides, rubicundi, aliquantulum

Fascination
quid.
Fascinationis
instrumentū, spi-
ritus.

De fascinatione, atque eius artificio.

C A P. I.

Fascination est ligatio, quæ ex spiritu fascinantis per oculos fascinati ad cor ipsius ingressa pervenit. Fascinationis autem instrumentū spiritus est, scilicet vapor quidā purus, lucidus,

lucidus, subtilis, à cordis calore ex puriori sanguine generatus: hic similes sibi radios per oculos semper emittit: radij isti emissi vaporem spiritalem secum ferunt: vapor ille sanguinem, sicut apparet in lippis ac rubentibus oculis, cuius radius vsq; ad obuios spectantis oculos emissus, vaporem vnà secum corrupti sanguinis trahit, cuius contagione cogit spectantis oculos morbo simili laborare. Sic patefactus, & in aliquem intentus oculus cum forti imaginatione pro suorum radiorum aculeis, qui spiritus vehicula sunt, ipsos in aduersos oculos iaculatur: qui quidem lentus spiritus fascinati diuerberans oculos, cum à percutientis corde incitatur, percussi præcordia, tanquam regionem propriam sortitus, cor vulnerat, & spiritum inficit peregrinus hic spiritus. Vnde Apuleius: Isti, inquit, oculi tui per meos oculos ad intima delapsi præcordia, acerrimum meis medullis commouent incēdium. Scias itaque homines tum maxime fascinari, quando frequentissimo intuitu aciem visus ad aciem dirigentes, oculi oculis reciproce inhiant, radij radiis copulantur, & lumina luminibus iunguntur, tunc spiritus spiritui iungitur, & scintillas defigit, sic fortissimæ ligationes, sic amores acerrimi solis oculorum radiis accenduntur etiam vel repentino quodam intuitu, veluti iaculo seu ictu totum corpus penetrante: vnde tunc spiritus & sanguis amatorius sic vulnerati, non aliter in amantem & fascinantem feruntur, quàm sanguis & spiritus vindictæ alicuius cæsi prolabuntur in cædentem. vnde Lucretius de his amatoriiis fascinationibus cecinit:

Radij, vehicula spiritus.

Fascinatio quomodo fiat.

Idq; petit corpus mens vnde est saucia amore,

Nanq; omnes plerunq; cadunt in vulnus, & illam

Emicat in partem sanguis quaq; icimur ictu:

Et si cominus est, hostem rubor occupat humor.

Tanta est fascinationis potentia, præsertim quando affectui vapores oculorum subseruiunt. Iccirco vtuntur fascinantes collyriis, vntionibus, alligationibus & huiusmodi, ad spiritum tali

vel tali modo afficiendum & corroborandum. Vt ad inducendum amorem collyriis vtuntur Venereis, ex hippomane, sanguine columbarum vel passerum, & ex similibus: Ad inducendum timorem, collyriis vtuntur Martialibus, vt ex oculis luporum, hyænæ & similibus. Ad calamitatem vel ægritudinem, vtuntur Saturnalibus. Similis de singulis ratio est habenda.

De certis obseruationibus, admirandas virtutes
producentibus. CAP. LI.

Resegminū
vnguīū ef-
fectus.

Actus quoq; certos & obseruationes, certam natura-
lium vim possidere tradunt, vt credant morbos quos-
dam sic vel sic auferri posse aliquando, vel inferri: sic fe-
runt quartanas abigi, si resegmina vnguium ægri ligentur
ad collum anguillæ viuæ in linteolo, ipsa sic in aquam remis-
sa. Et narrat Plinius, quòd ex ægro resegmina vnguium è
pedibus manibúsq; cera permixta, ita vt dicatur, quartanæ,
tertianæ vel quotidianæ feбри remedium fieri, atque sic ante
solis ortum alienæ ianuæ affigantur, remedium fore in his
morbis. Simili modo omnia resegmina vnguium, si ad cauer-
nas formicarum adiiciantur, eam quæ primo cœperit trahere,
correptam iubent collo subnecti, atque ita discuti morbum: è
ligno fulgure ictò, reiectò post terga manibus, aliquid demor-
bari ferunt: & in quartanis fragmentum clauis è cruce invo-
lutum lana, subnectunt collo, aut spartum è cruce, libera-
tòque condunt cauerna, quam sol non attingat. Item immatu-
ra morte raptorum manu, strumas parotidas gutture tactò,
sanari affirmant. Item dicunt difficiles partus statim solui,
cum quis lectum in quo sit grauida, transmiserit, lapide vel
missili, ex his quæ tria animalia singulis ictibus intersece-
runt, scilicet, hominem, aprum, vrsam. Idem quoque effice-
re hastam militarem, evulsam à corpore hominis, si terram
non attigerit: sagittas etiam corpore eductas, si terram non
attigerint, subiectas cubantibus, ferunt amatorium esse, di-
cunt

cunt etiam, comitiales morbos sanari cibo è carne feræ occisæ eodem ferro quo homo interfectus sit: negantur oculorum vitia fieri, nec lippire eos, qui cum pedes lauent aqua, inde ter oculos turgent: inguinibus medentur aliqui licitum telæ detractum, nouenis septenisve nodis adalligantes, ad singulos nodos viduam aliquam nominantes. Item pecudis lien super dolentes lienem extenditur, dicente eo qui medetur lieni se remedium facere: post hæc iubent ipsum in pariete dormitorij, testæve includi & obsignari annulo, ter noniesque carmen dici: liberat eodem vitio lacertæ viridis vrina, in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur suspensa, ita quod æger egrediens revertensque attingat manu. Item in vrina vituli lacertæ necata, Venerem eius qui fecerit, cohiberi dicunt: qui verò in vrinam canis suam ingesserit, dicitur ad Venerem pigrior fieri, ac lumborum torporem sentire: ferunt contra omnia mala medicamenta auxiliari suam cuique vrinam matutinis horis instillatam in pedem. Est rana parua arborem scandens, in eius os si quis expuat, ipsamque dimittat, tussim liberare dicitur. Mirum quoque est, sed experimento facile, quod narrat idem Plinius, si quem poeniteat ictus eminus cominusve illati, & statim expuat, mediam in manum qua percussit, leuatus ilico percussus à poena, hoc de lumbata quadrupede approbari, statim à tali remedio correcto animalis ingressu: quidam etiam aggrauant ictus ante conatum. Simili modo saliuam manu ingesta, expuere similiter in calceamentum dextri pedis antequam induatur, bonum est cum quis transit locum, in quo aliquod periculum aderit. Despuimus quoque comitiales morbos, contagia, repercutiendo: veniam etiam à diis spei alicuius audacioris petunt aliqui in sinum despuendo. Simili modo terrena despuere deprecatione in omni medicina mos fuit, atque ex hoc effectus adiuuari. Tradunt lupos in agrum non accedere, si capti vnus pedibus infractis, cultróque adactio paulatim sanguis circa fines agri spargatur, atque ipse fodiat

Sputi vel saliuæ efficaciam.

Lupi quomodo à finibus arcedi.

tur in eo loco, à quo coeperit primò trahi. Methanenses Tre-
zeniorum oppidani contra Noti iniuriam ad præservandas
vites præsentaneum remedium certissimo semper experimen-
to compertum habuerunt, si flante adhuc vento, gallum galli-
naceum album duo viridi diuersum trahentes discerperet me-
dium, & vterque suam partem retinens vineta perlustrarent,
quovsque circuitu peracto ad eum ex quo mouerant loco am-
bo sibi obuij redissent, tuncq; eo loci gallinacei frusta defodis-
sent. Tradunt etiam si quis viperam in vaporem baculo susti-
neat, eum futura præcinere, baculum quoque quo angui rana
excussa sit, parturientibus auxiliari. hæc Plinius ipse recitat.
Iubent etiam in colligendis radicibus & herbis tribus circulis
antè gladio circumscribere, postea effodere, cauere præterea cō-
trarium ventum. Item dicitur, quòd si quis mensurauerit ho-
minem mortuum cum fune, primò à cubito ad maiorem digi-
tum, deinde ab humero ad eundem digitum, & postea à capi-
te vsque ad pedes, faciendo ter omnes istas mensurationes, si a-
lius quispiam postea cum eodem fune simili modo mensuretur,
ferunt illum improsp̄rari, & infortunari, ac cadere in cala-
mitatem & tristitiam. Et narrat Albertus ex Chyrannide,
quòd si qua mulier te ligauit maleficiis in amorem suum, acci-
pe camisiam suam & per caputium, & per manicam eius dex-
tram minge foras, & dissoluetur maleficium. Et narrat Pli-
nius, quòd adsidere grauidis, vel cum remedium alicui adhibe-
tur, digitis pectinatim inter sese complexis, veneficiū esse, idq;
compertum Alcumena Herculem pariente: peius autem fore, si
circa vnum ambòve genua id fiat. Similiter poplites alternis
genibus imporere, veneficium est: ideòq; hæc in consiliis ducū
potestatūq; fieri vetitum, velut omnes actus impediencia: &
dicitur, si quis ante ostium stans nomine vocet cum muliere ia-
centem, atque ille respōdeat, si tunc aut cultrum, aut acum in-
figat ostio, frangátq; acie demissa, nō poterit iacens coire cum
illa, quam diu hæc vbi fuerint.

De vultu ac gestu, corporisq; habitudine & figura, & quæ ex his, quibus stellis respondeant, vnde physiognomoniam, & metoposcopia, & chiromantia, diuinationum artificia, sua fundamenta habeant.

CAP. LII.

Vultus verò ac gestus, corporisque motus & situs, & figuræ nobis insuper adhibitæ, ad cœlestia munera capienda conducunt, nosque superis exponunt, certos in nobis effectus producant, non secus atque in elleboro: quam quidem herbam colligens, siue folium sursum trahat, siue deorsum, hoc ipso motu causat, vt humores sursum trahat, vel deorsum. Quantum etiam vultus atque gestus visum, imaginationem spiritumq; animalem afficiunt, nemo ignorat: sic coeuntes ad prolem, plerunque vultus quos ipsi tunc vel agunt, vel imaginantur, solent nascituris filiis imprimere: sic clemens ac lætus in vrbe principis vultus lætificat populum: ferox vel tristis, repente perterret: sic facile misericordiam mouet gestus ac figura lugentis: sic facile amorem excitat amabilis personæ figura. Scire autem debes, huiusmodi gestus ac figuras tanquam corporis harmonias ipsum non secus exponere cœlestibus, quàm odores & medicinae spiritum, atque passionibus interiores animam. Nam quemadmodum medicinae & passionibus animi certis cœli dispositionibus coalescunt: sic etiã gestus ac motus corporis certis cœlestium influxibus efficaciam nanciscuntur. Sunt autem gestus Saturnum referentes, qui sunt tristes ac mœsti, vt sunt planctus, capitis ictus: item religiosi, vt genuflexio, aspectu deorsum fixo, veluti deprecantis: pectoris ictus vultusq; consimiles, & austeri ac Saturnini hominis qualem describit Satyricus:

Vultus atq;
gestus quã-
tum imagi-
nationē af-
ficient.

Qui gestus,
quosnã re-
ferant pla-
netas.

Obstipo capite, & figentem lumina terra,
Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodit,
Atq; exporrecto trutinatur verba labello.

Iouem verò referunt, vultus hilares & honesti, gestus honorifici, manuum coniunctio, quasi plaudentis, siue laudantis: item genuflexio capite sursum elevato tãquam adorantis. Martem referunt, gestus acres, feroces, crudeles, iracundi, truces, vultusque consimiles. Solares sunt animosi, honorifici, vultusque consimiles: itẽ deambulationes & genuflexio, vnico genu tanquam honorantis regem. Veneri sunt, vt choreæ, amplexus, risus, vultus amabiles ac læti. Mercuriales sunt inconstabiles, strennui, lubricosi & huiusmodi, vultusq; consimiles. Lunares sunt mobiles, venefici, pueriles & eiusmodi. Et quemadmodũ de gestibus loquuti sumus, sic etiam hominum figuræ discretæ sunt. Saturnus enim hominem indicat, colore inter nigrum & croceum, macrum, recuruum, cute aspera, eminentibus venis, corpore pilosum, paruis oculis, iunctis superciliis, rara barba, grossis labris, aspectu in terram demerso, ponderoso incessu, confricantem pedes ambulando, callidum, ingeniosum, seductorem, interfectorem. Iupiter verò hominem significat colore album, rubore suffusum, pulchri corporis, bonæ stature, caluum, habentem oculos maiusculos, non prorsus nigros, pupillam latam, nares breues, non æquales, dentes anteriores maiusculos, barbam crispam, boni animi & bonorum morum. Mars hominem facit rubeum, capillitio ruffo, facie rotunda, oculis croceis, horribilis & acuti prospectus, audacem, festiuum, superbum, callidum. Sol hominem significat colore fuscum, inter croceum & nigrum, cum rubore superfusum, stature breuioris, pulchri tamen corporis, corpore caluum, & crispum, oculis croceis, sapientem, fidelem, laudis cupidum. Venus hominem significat album, tendentem ad nigredinem, plus tamen album, & rubore adornatũ, pulchro corpore, pulchra facie & rotunda, pulchro capillitio, pulcris oculis, quorum nigredo est intensior, bonorum morum, boni amoris, beniuolum, patientem & iocundum. Mercurius significat ex figuris hominem non multum album, neq; nigrum, facie oblonga,

Figure quibus plane-
eis respon-
deant.

longa, fronte eleuata, pulcris oculis, non ex toto nigris, naso recto & longiusculo, rara barba, & longos habentem digitos, ingeniosum, subtilem inquisitorem, versipellem, & variis fortunis subiectum. Luna verò significat hominem colore al-
 bum, mixto rubore, pulcra statura, facie rotunda, & sæpe si-
 gnata, oculis non ex toto nigris, iunctisq; superciliis, benevo-
 lum, facilem & sociabilem. Habent etiam signa, et facies signo-
 rum suas figuras, quas qui scire velit, in Astrologorum libris
 eas requirat. Ex istis deniq; figuris & gestibus, physiognomo-
 nia, & metoposcopia, diuinationum artes dependent: ipsaq;
 etiã chiromantia, prædicentes futuros eventus, non vt cause,
 sed vt signa per effectus consimiles, ab eadem causa causatos:
 & licet hæ diuinationum species per inferiora & debiliora si-
 gna vaticinari videantur, non tamen aspernanda nec damnan-
 da sunt eorum iudicia, quando nõ ex superstitione, sed ex par-
 tium omnium corporis harmonica correspondentia progno-
 sticantur. Quicunq; autem nunc natura, studio, actione, mo-
 tu, gestu, vultu, animi affectibus temporisq; opportunitate cœ-
 lestia melius imitatur, is tãquam superis illis similior, amplio-
 res inde potest recipere dotes.

De diuinatione auspiciorum & auguriorum.

C A P. LIII.

SVnt quedam alia diuinationum genera, à naturalibus
 causis dependentia, quæ sua arte & experientia constat
 in variis rebus: quibus medici, agricolæ, pastores, nautæ,
 vnusquisq; ex probabilibus signis prognosticantur: quorum
 multa tradidit Aristoteles libro de Tēporibus. Inter quæ diui-
 nationum genera, auspicia & auguria, principatum tenent:
 quæ tanto olim apud Romanos in precio fuerunt, vt nihil eo-
 rum quæ ad publica vel priuata negocia pertinerent, inauspi-
 catè perfecerint: populum verò Hetruscum hoc artificio ma-
 ximè præstitisse, Cicero in libro Diuinationum, copiosè decla-
 rat. Sunt verò auspiciorum plures species: nã quedam dicun-

Romani nil
 inauspicatū
 fecerunt.

Auspiciorū
 species.

Auguriorū
genera duo
decim.

tur pedestria, quæ videlicet ex quadrupedibus capiuntur: quedam auguria, quæ ex auibus: quedam coelestia, quæ ex tonitruis & fulmine: quedam caduca, ut cum in templo vel alibi, quid decidisset: quedam sacra, quæ ex sacrificiis capiebantur. Horum quedam dicebantur piacula & tristia auspicia, ut cum hostia profugisset ab ara, vel percussa mugitum dedisset, vel in aliam partem corporis, quam oportet, concidisset. His superadditur Exauguratio, quando videlicet è manu augurantis virga decidisset, qua contemplari & auspicium capere mos fuit. Michael Scotus duodecim recitat auguriorum genera, sex videlicet à dextris, quorum nomina dicit, fernoua, feruetus, confert, emponentem, sonnasarnoua, sonnasaruetus: & alia sex à sinistris, quorum nomina sunt, confernoua, conferuetus, viaram, herrenam, scassarnoua, scassaruetus. deinde exponens ea nomina inquit: Fernoua est augurium, quando tu exiueris domum tuam causa faciendi aliquid, & eundo vides hominem, vel auem: eundo vel volando, ita quòd se ponat ante te in sinistra parte tui: istud est tibi signum bonæ significationis super negotium. Feruetus est augurium, quando tu exiueris domum causa faciendi aliquid, & eundo prius inuenis vel vides auem, vel hominem pausantem ante te in sinistra parte tui: istud est tibi malum signum super negotio. Viaram est augurium, quando homo, vel auis suo itinere vel volatu ante te transit, veniens à dextra parte tui, & tendens in sinistram, euanescit: istud est tibi bonum signum super negotio. Confernoua est augurium, quando prius inuenis hominem vel auem, euntem vel volantem, & pauset ante te à dextris, te vidente: istud est tibi bonum signum super negotio. Conferuetus est augurium, quando prius inuenis vel vides hominem vel auem, reclinantem à dextris tuis vidente te: est tibi signum malum super negotio. Scimasarnoua auguriū est, quando homo vel auis post terga consequitur te, & transit te, sed antequā perveniat ad te, vel tu ad

tu ad eā, alicubi pauset te vidente à dextris tuis : est tibi signū bonum. Scimasaruetus est augurium, quando vides post te hominem vel auem à dextro latere pausantem : est tibi signum malum. Scassarnoua est, si videris post te hominem vel auem, sed antequam perveniat ad te, vel tu ad eam, pauset in loco te vidente : signum est bonum. Scassaruetus est, si videris hominem vel auem prætereuntem, & in loco pausantem à sinistro latere : signum est tibi malum. Emponentem, quando homo vel avis veniens à sinistris, & transiens ad dextram, euanescit à cōspectu tuo absq; quòd videas repausantem : signum est tibi bonum. Herrenam augurium est, si homo vel avis à dextris veniens, post terga tua transiens in sinistram, viderisq; eam alicubi pausantem : hoc signum est malum. Hæc Scotus hætenus. Augurabantur etiam veteres ex sternutamentis, quorum meminit etiam Homerus in Odyssæa libro decimo septimo : quia putabant illa procedere ex loco sacro, videlicet capite, in quo viget & operatur intellectus : vnde & sermo quicunq; mane surgenti inopinato in buccā mentēve venerit, præfagium & augurium aliquod habere traditur.

De diuersis quibusdam animantibus, & aliis rebus,
quam in auguriis significationem ha-
beant. CAP. LIIII.

PRima quæq; auspicia in operis cuiusq; initio accipiēda sunt : vt si vestem tuam in initio operis à soricibus corrosam senseris, desine ab inceptis : si egrediens offenderis in limine, aut in via impegeris pedem, contine iter : si quid mali ominis in principio negotiorum tuorum tibi occurrerit, differ inchoata : ne vel tota intētio frustretur, aut inutiliter cōpleatur : sed expecta donec omine meliore faustam agendis arripias horam. Videmus animalia permulta ex vi quadam ipsis à natura insita, præstigiōsa atq; fatidica. nōne gallus cantu horas solertissimè indicat, & alis apertis leonem fugat? aues cōplures cātu & garritu, muscæ acri punctura pluuiam præ-

Ominales
aves quæ
sint.

nunciant: & delphines crebris supra aquas saltibus tempe-
states præcurrunt. Longū esset retexere omnia præfagia quæ
ex auibus, & animalibus didicere Phrygij, Cilices, Arabes,
Umbri, Tusci, & alij populi, qui auguria sequuti sunt: quæ
per illos multis experimētis & exēplis cōprobata sunt. In om-
nibus nanq; sunt abscondita futurorū oracula: maxima autem
quæq; tibi aves ominales pronunciabunt. Hæ sunt quas ex ho-
minibus in aves conversas esse referunt poetæ. Itaq; quid cor-
nix loquatur, diligenter ausculta, sitūmq; eius sedentis, aut
volantis à dextris an à sinistris loquax an clamosa an silens,
præcedat an sequatur, transeunti sive expectet adventum, an
fugiat, quove discedat, omnia diligenter attende. Dicit Orus
Apollo in hieroglyphicis: Geminae cornices nuptias signifi-
cant, quoniam hoc animal duo ova parit, ex quibus marē &
fœminam generari oportet: si autem, quod rarissimè evenit,
duo mares generentur, aut duæ fœminæ, iugatæ mares cum
fœminis alteri cornici non admiscuntur: itidem neq; fœminæ
alteri mari, sed dissociatæ, solæ degunt. Ideo vnicæ cornici
occurrentes, augurantur futurum, vt viduali vita sibi viuen-
dum sit. Idem etiam portendit columba nigra: hæc enim post
maris interitum, semper sola degit. Coruos autem non minore
diligentia observabis. hos nanq; rebus maioribus præferri, &
cornici præiudicare dicunt: & sensit Epictetus Stoicus philo-
sophus & grauis autor, si cui coruus adversum crocitaret,
vel corpori vel fortunæ, vel honori, vel uxori, aut natis ad-
versa portendere. Deinde cygnos, qui aquarū secreta præno-
scunt considerabis. eorū nanq; hilaritas non modò nautis, sed
quibusq; præterea peregrinātibus felices præsagiūt eventus,
nisi fortioris superentur superventu, vtputa aquilæ, quæ po-
tentissima imperij sui maiestate, omniū auium fidem, si contrā
loquatur, evacuat: cunctis siquidem auibus altius volat, pro-
fundiusq; perspicit, & ab ipsius Iouis arcano nunquā excludi-
tur: altitudinem & victoriā, sed per sanguinē portendit: quia
non

non aquam, sed sanguinem bibit. Locrensibus adversus Crotonenses dimicantibus, aquila superuolans contulit victoriam: Hieroni ad prima belli egredienti, aquila ex improvviso resedens in clypeo, regem illum futurum prænunciauit. Nascente Alexandro Macedone duæ aquilæ tota die supra domum sedentes, omen duplicis imperij Asiæ & Europæ ei portenderunt. Eadē Lucio Tarquinio Prisco Demarathi Corinthij filio ob seditionē domo profugo, et in Hetruriā profecto, Romamq; petenti, pileum auferens, ac altè volans, rursus capiti reponens, Romanorum regnum illi portendit. Iam verò & vultures significant difficultatē, duritiem, & rapacitatem, quod in origine urbis condendæ experientia verificatum est: futuræ quoq; stragis loca ostendunt septem diebus prævenientes: & quoniam in eam partem respiciunt, in qua altera pars inferior futura est, tanquam inhians occidendorum maiori numero, ideo solebant antiqui reges speculatores mittere, qui renunciarent, quam in partem versi respicerent vultures. Phoenix autem singularis felicitatis successus pollicetur, qua visa nova Roma, melioribus auspiciis condita est. Pellicanus, quia filiorum causa periclitatur, significat hominem amicitie suæ pietate subiturum discrimen. Picta avis Pictavorum urbi nomen dedit, ac gentis lenitatem colore, & voce præfiguravit. Ardea rerum arduarum auspiciū est. Ciconia, concordie avis concordiam facit. Grues à gruere antiquo verbo, quasi congruere dicti, semper adferunt quod expedit, atque inimicorum insidias cauere faciunt. Cucupha gratitudinem indicat, sola enim hæc parentibus senio confectis gratiam refert: contra Hippopotamus parricida, ingratitude meritorum & iniusticiā nunciat. Origis avis invidiosissima, invidiā significat. Iamq; etiam ex minoribus auibus, pica loquax, hospites nunciat: albanellus prætervolans, si à sinistris ad dextram feratur, hospitij hilaritatem: si contrario, contrariū indicat. Strix avis semper infesta est, et etiā noctua: quæ quia noctu ex im-

Auguria &
maioribus
auibus sumenda.

A minoribus quæ sumantur auguria.

proviso aggreditur pullos, quemadmodum mors de improviso supervenit, ideo mortem prænunciare dicitur: nonnunquā tamen quia noctis tenebris non cæcatur, hominis diligentiam & vigilantiam significat, quòd residens in Hieronis hasta comprobavit. Bubonem verò Dido, dum miseretur Aeneæ, infau-
stum sensit. inde cecinit Poeta:

Soláq; culminibus ferali carmine bubo

Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces.   & alibi:

Ignavus bubo dirum mortalibus omen.

Idem in Capitolio cecinit, quū res Romana apud Numantiam inferior fuit, atq; quū Fregellæ ob factam in Romanos coniurationem sunt dirutæ. Inquit Almadel: Bubones & nyctico-
races cum ad insolitas regiones mansionesq; divertunt, iudicio esse earundem regionum & ædium homines morituros, propterea quòd aves illæ delectantur cadaucris, eaq; præ-
sentiūt: morituri autem homines, iam potestate cadauera sunt. Sed & de accipitre litis prænuncio canit Naso:

Odimus accipitrem, quia vivit semper in armis.

Lælius Pōpei legatus in Hispania inter pabulatores occidi-
tur, id fatum accipiter supra caput volitans, sibi prænunciasse dicitur. Et inquit Almadel, quòd eiusdem speciei aves inter se pugnantes, regni mutationem significant: si verò specie di-
verse contra se invicem bellum gerant, & quæ amplius non visæ conveniant, novam regionis illius fortunam portendunt. Minutulæ etiam aves, adventu vel recessu suo familiam auge-
ri vel minui portendunt: earū verò volatus quanto serenior, tanto laudabilior. Vnde Melampus augur, ex auicularum vo-
latu Græcorū stragem coniecit, quando ait: Vides ut nulla se-
renos ales agit cursus. Hirundines quoniam moribundæ pul-
lis latebras parant, patrimonium amplum vel à mortuis legatum portendūt. Vespertilio fugienti occurens, evasionē significat. nam ipsa licet pennas non habeat, tamē evolat. Passer autem fugienti malum omē est. Ipse enim accipitrē fugiēs ad noctuā per-

percurrit, apud quam æquè periclitatur: tamen in amoribus boni auspicii est, siquidem libidine concitus, septies in hora coit. Apes regibus bona omnia sunt, nam populū obsequentē mōstrant: muscæ verò importunitatē & impudentiam significant, quia sæpius abactæ, continuo nihilominus redeunt. Aues Domestica
rū auguria. etiam domesticæ, auguriorū non sunt expertes: nam galli cantu suo spem & iter inchoantis promouent. Quin & Tiberio nascituro prægnans Liuia mater ouum gallinæ subductū, eo-
vsque sinu suo fouit, donec gallus insigniter cristatus exclusus est: vnde augures interpretati sunt, nasciturum puerum fore regnaturum. Et scribit Cicero, apud Thebaidam gallos gallinaceos canendo totis noctibus Bœotiis, aduersus Lacedæmones præfagisse victoriam: quod augures ita interpretati sunt, quoniam avis illa victa silet, canit autem si vicerit. Simili ratione etiam ab animalibus & bestiis, eventuum omnia capiuntur: nam occursum mustelæ ominosus est. Leporis occursum, itineranti timendus est, nisi captum ceperit. Mulus quoque infensus est, quia sterilis est. Porcus verò perniciosus, talis est enim eius natura, ideo perniciosos homines significat. Equus iurgiorum & pugnæ rationem habet. Vnde apud Vergilium visis equis albis exclamat Anchises:

Ab animalibus omnia
quæ sumantur.

—Bellum ô terra hospita portas,

Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur.

Tamen quando curru iuncti occurrunt, quia concordī iugo trahunt, pacem significāt sperandam. Asinus inutilis est: profuit tamen Mario: qui cum hostis patriæ pronuntiatus, vidit asinum oblatum pabulum spernentem, ad aquam properantem, quo augurio ostensam sibi salutis viam ratus, auxiliarem amicorum turbam orauit, hoc vnum auxilij genus exhiberēt, & se ad mare conducerent: quo impetrato, parvæ superimpositus carinæ, Sillæ victoris minas evasit: vtcunq; tamē asellus in augurio occurrat, semper laborē, patientiā, impedimentā significat. Lupus verò obuius, bonus nuncius est, cuius

efficacia visa est in Hierone Siculo, cui lupo in literario ludo tabulam eripiens, successum regni firmavit: tamen eius quæ ante viderit vocem præludit. P. Africano & C. Fulvio Cos. Minturnis lupo vigilem lanauit, quædo Romanus exercitus in Sicilia à fugitiuis superatur. Quin & perfidos significat, et malæ fidei homines: quod notum est in Romuli progenie. nam fides quam matre lupa olim suxerunt, & sibi invicem ab initio seruauerunt, velut lege quadam naturæ, manauit ad posteros. Leoni occurrere, cū sit hoc animal inter cætera fortissimum, omnibus terrorē incutiens, bonū est: sed leonā mulieri occurrere, malū est, quia conceptum impedit. nā leona non parit secundo. Ouibus & capris occurere bonum est. Legitur quoque in Ostentario Tuscorum, si hoc animal insolito colore fuerit indutum, portendi imperatori rerum omnium cum felicitate largitatem. Vnde Virgilius ad Pollionem canit:

Ipsa sed in pratis aries iam suaue rubenti.

Murice, iam croceo mutabit vellera luto.

Bonum etiam est occurrere bobus triturantibus, sed melius arantibus: qui etsi viam rumpentes iter tardāt, moram tamen hanc auspicij gratia compensant. Canis in itinere faustus est, quod Cyrus expositus in syluis, à cane ad regnū enutritus est: quem & angelus, Tobie socius, non est aspernatus comitem. Castor quia venatoribus testiculos suos demordens, abiectos relinquit, mali ominis est, & homini sibiipso damnum illaturum portendit. Iamq; etiā ex minutis animalibus mures damnum significant: quæ quum in Capitolio aurum roserunt, eodem die ambo consules iuxta Tarentum insidijs ab Annibale intercepti sunt. Locusta quasi loco stare faciens, aut loca exurens, vota præpedit, & mali ominis est: contra cicada iter promouent, & bonum rerum nunciant eventum. Aranea à superioribus filū ducens, spē venturæ pecuniæ nunciare dicitur. Similiter & formica, quia norūt sibi providere, & tutas parare

Minutorū
omina ani-
malium.

parare latebras, ideo securitatem & diuitias portendunt, multitudinisque exercitum significant. Hinc cum Tiberij Cæsaris mansuefactū draconem formicæ deuorassent, responsum fuit, ut caueret multitudinis tumultum. Si tibi occurrat anguis, caue à maledico inimico: nā hoc animal nullo alio membro pollet, quàm ore. Anguis in regiam irrepens, Tarquinio casum suum augurata est. Duo angues in lecto Sempronij Gracchi reperti sunt: dictum illi ab aruspice, si marem aut foemellam emitteret, aut sibi aut vxori breui moriendum: ille vxoris vitā suæ præferēs, occiso mare foemellam emisit, paucisq; pòst diebus vita excessit. Sic vipera mulieres prauas scelestosq; filios significat, & anguilla hominem significat omnibus infensum. hæc enim seorsum ab aliis piscibus degit, nec iuncta cum aliis inuenitur. Inter omnia autem auspicia & omina, nullum homine efficacius est, nullum potentius, nullum quod evidentius veritatem exponat: eius igitur occursanti conditionem, ætatem, sexum, professionem, situm, gestum, motum, exercitium, complexionem, habitum, nomen, verba sermonemq; omnia diligenter notabis, & requires. nam cum cæteris animalibus tā multa insunt præsagiorum lumina, non dubium est, hæc multo efficaciora clarioraq; humanæ animæ esse infusa. quod & Tullius ipse testatur inquiens, humanis animis naturaliter quoddam auspiciū inesse suæ æternitatis, ad omnes rerum series & causas cognoscendas. In fundamentis Romanæ vrbs caput hominis integra facie repertum, magnitudinem imperij præsagiuit, & monti capitolij nomen indidit. Brutiani milites contra Octauium & M. Antonium præliaturi, in castrorum porta Aethiopem offenderunt: quem licet, ut aduersæ rei augurium ilico trucidarent, tamen infelicitèr pugnatum est, atq; Brutus & Cassius ambo duces interiøre. Ipse etiam monachorum occursum vulgò ominosus habetur, magis autem si matutinus fuerit: quia id hominum genus plurimum è mortuario veluti vultures ex morticiniis victitat.

Efficacissimum ab homine auspiciū.

Quomodo verificantur auspicia per lumen sensus naturæ, ac de eius experiundæ aliquot regulis. CAP. LV.

Auspicia & auguria, quæ ex animantibus & auibus futura prædocent. Orpheum illum theologum primò monstrasse legimus, quæ de post apud omnes gentes magni habita sunt. Verificatur autem ipsa per luminositatem sensus naturæ, quasi ab hoc quædam lumina diuinationis descendant super quadrupedia, volatilia & alia animantia, per quæ habeant nobis de eventibus humanis præsagire. quod etiam sentire videtur Vergilius, ubi canit :

Haud equidem credo, quia sit diuinius illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.

Sensus naturæ sublimitas.

Eiusmodi autem sensus naturæ, ut inquit Gulielmus Parisiensis, ipse est omni humana apprehensione sublimior, & prophetiæ vicinissimus vehementerq; similis. Ab hoc sensu mirabilis quidam diuinationis splendor aliquibus animalibus naturaliter inditus est: quemadmodum in quibusdam canibus manifestè apparet, qui latrones & occultos homines, & sibi & hominibus penitus incognitos, huiusmodi sensu agnoscunt, inveniunt, investigant, comprehendunt, in eos faucibus & dentibus irruentes. Simili sensu vultures futuras prævident strages ex præliis, & congregantur in locis ubi futuræ sunt, tanquam prævideant sibi futuram escam cadauerum. Eodem sensu perdices cognoscunt matrem suam, quam nunquam viderunt: & relinquunt perdicem, quæ furatur oua matris, & fouet ea. Hoc eodem sensu, omnino ignorante anima humana sentiuntur quædam nociua & terrifica, unde terror & horror invadit plurimum homines nihil de rebus huiusmodi sentientes vel cogitantes. Sic latro latens in domo aliqua, qui cum omnino ibi esse nesciatur vel cogitetur, horrorem, timorem & cordis inquietudinem incutit eiusdem domus habitatoribus, fortasse non omnibus: quia eiusmodi splendor non omnibus

omnibus hominibus inest, sed paucis. Sic meretrix abscondita in domo aliqua amplissima, aliquando ab aliquo omnino ignorante, ibi esse sentitur. Proditum est historiis, Heraiscum quendam Aegyptium, diuinæ naturæ virum, immundas mulieres non oculis tantum, sed voce procul audita cognouisse, statimq; capitis dolore eam ob rem non mediocriter affectū. Refert quoq; Gulielmus Parisiensis, mulierem quandam suo tempore, virum quem adamabat, quando adiret locum in quo ipsa morabatur, eiusmodi sensu longe à duobus miliaribus præsensisse venientem. Refert etiam tempore suo ciconiam quandam adulterio convictam per olfactum masculi, congregata à masculo multitudine ciconiarum, ac detegente ipso crimē fœmellæ, ipsam à tota illa multitudine tanquam omnium iudicio ream iudicatam, deplumatam ac laceratam fuisse. Recitat etiam de quodam equo, qui cum ignorans cum matre sua concubuerat, postea id deprehendens, ipsum sibi propriis dentibus genitalia abscidisse, tanquam vindicantem in se incestum. Similia de equis recitant Aristoteles, Varro & Plinius. Narrat ipse Plinius de aspide quadam simile factum, quæ cum ad mensam cuiusdam veniens in Aegypto quotidie aleretur, enixa catulos quorum ab vno filius hospitis interemptus est: illa reversa & cognita culpa, necem intulisse catulo, nec postea in tectum id reversam fuisse. Iam his exemplis videmus quomodo super animantia quædam præsagiorum lumina descendere possunt, velut signa rerum in eorū gestu, motu, voce, volatu, incessu, cibo, colore, & eiusmodi constituta. Nam iuxta Platoniorum doctrinam, est rebus inferioribus vis quædam insita, per quam magna ex parte cum superioribus conveniunt, vnde etiam animalium taciti consensus cum diuinis corporibus consentire videntur, atq; his viribus eorum corpora & affectus affici, quarū nomine suis adscribuntur numinibus. Considerare igitur oportet quæ animantia sunt Saturnalia, quæ referunt Iouem, quæ Martem, & sic de singulis, & secun-

dum eorum proprietates elicere præsagia: sic quæ Saturnum referunt & Martem, diræ omnes dicuntur & ferales aues: ut noctuæ, vlulæ, & cæteræ quas suprà recitauimus: bubo quoque, quia auis Saturnalis solitaria & nocturna inauspicatissimi ominis esse fertur, de qua ait poeta:

Fœdâq; sic volucris venturi nuncia luctus,

Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Cygnus verò auis deliciosa, Venerca, atq; etiam Phæbo sacra, felicissimi dicitur esse præsagij, præsertim in auspiciis nautarum, quia aqua non mergitur. vnde canit Ouidius:

Cygnus in auspiciis semper lætissimus ales.

Oscinæ aues.

Sunt præterea oscinæ aues, quæ ore cantuq; auspicium faciunt: ut sunt coruus, picus, cornix. vnde Vergilius:

Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix.

In auium volatu quid considerandum.

Aues verò quæ futura volatu portendunt, sunt, sicut buteones, sanquale, aquilæ, vultures, grues, cygni, & similes. in volatu nanque considerantur, vtrum tardè an festinanter volent: si quando ad dextram, vel ad sinistram volitent, quot numero insimul conuolitent: hoc modo grues quando festinanter volant, significant tempestatem: quando silenter, serenitatem. Item quando duæ aues simul conuolant, & ferales sunt, malum portendere dicuntur, quia numerus confusionis est. Simili modo de cæteris investigabis, rationem de numeris huc transferendo: præterea similitudinem obseruare in his cōiecturis magistrale est, quemadmodum apud Vergilium dissimulata ipsa Venus filium Aeneam his carminibus edocet:

Ni frustra augurium vani docuere parentes,

Aspice bis senos lætantes agmine cygnos,

Aetherea quos lapsa plaga Iouis alës aperto

Turbabat cœlo, nunc terras ordine longo,

Aut capere, aut captas iam despectare videntur:

Vt reduces illi ludunt stridentibus alis,

Et cœtu cinxere polum, cantusq; dedere:

Haud

Haud aliter puppésq; tuæ pubésq; tuorum
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.

Mirabilissimum autem augurandi genus est eorum, qui audiunt
et intelligunt sermones animalium, sicuti apud veteres Me-
lampus et Tiresias et Thales, atq; quo legitur excelluisse A-
pollonius Tyaneus, quem auium sermonem calluisse ferunt: de
quo narrat Philostratus et Porphyrius, quod cum olim Apol-
lonius in cœtu amicorum consedisset, spectans ad passerem in
arbore confidentes, venisse vnum aliunde passerulum garri-
tu et voce obstrepentem, cunctosq; illum sequutos evolasse, di-
xit ad socios: Passer ille reliquis nunciauit asinū prope urbem
in angiportu onustum tritico cecidisse, triticūq; humi diffu-
sum. his verbis affatim permulti commoti iuere spectatum, et
ita factum esse vt Apollonius dixerat, mirabundi invenerunt:
Porphyrius autem Platonius libro tertio de sacrificiis hiru-
dinem fuisse dicit. Certum enim est, quia omnis vox cuiuscun-
que animalis significatiua est alicuius animæ suæ passionis, vel
affectus læti, vel tristis, vel iracundi, quas voces ab hominibus
circa has exercitatis intelligi posse non est adeò mirandum.
Verum Democritus ipse hanc artem tradidit, vt ait Plinius, no-
minando aues, quarū confuso sanguine serpens gignatur: quē
quisquis ederit, intellecturus sit auium colloquia. Et ait Her-
mes: Si quis certo die Calendarum Nouembrium egressus ad
venandum, primam auem quam ceperit, coxerit cum corde
vulpis, omnes qui ex hoc ederint, auium cæterorumq; anima-
lium voces intellecturos. Tradiderunt etiam Arabes, eos bru-
torum callere sensa, qui cor aut epar draconum comedissent.
ipseq; Proclus Platonius credidit tradiditque, cor talpæ ad
præfagia conferre. Erant etiam diuinationes et auspicia, quæ
ab extis et fibris sacrificiorum capiebantur, quarum inven-
tor fuit Tages, de quo Lucanus cecinit:

Et fibris sit nulla fides, sed conditor artis

Finxerit illa Tages. —

Animalium
voces pas-
sionum ani-
mæ signifi-
cativæ sunt.

Iecur exto-
rum caput.

Extorum caput Romanorum religio putavit iecur. Hinc aruspices in extis futura perquirentes, iecur primum inspiciebāt, duobus in eo cōstitutis capitibus: quorum vnum ciui, alterum hosti nuncupabant, collatisq; capitibus huius aut alterius partis pronuntiabant victoriam, quemadmodum apud Lucanum Pompeianorum cædem, ac Cæsareanorum victoriam exta significasse legimus in his versibus:

Quodq; nefas nullis impunè apparuit extis,

Ecce vidit capiti fibrarum increescere molem,

Alterius capitis pars ægra & marcida pendet,

Pars micat, & celeri venas mouet improba pulsu.

Deinde perfectis viscerib. cor perquirebant. Quod si hostia sine corde reperta esset, aut caput in iocinore defuisset, pestifera hæc erant auspicia, & piacularia dicebātur. Similiter etiam si hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitū dedisset, aut in aliam quàm oporteret corporis partem cecidisset. De his legimus, Iulio Cæsari quo die veste purpurea processit, & in sella aurea sedit sacrificanti cor in extis bis defuisse. Et C. Mario Uticæ immolanti, iecur in extis defuit. Similiter & Caio principi, & M. Marcello, C. Claudius et L. Petellius Coss. cum immolassent victimas, iecur subito tabuit: nec multo post hic morbo, alter Ligurum armis interiit, extis ita prædicentibus: quod profectò aut deorum virtute, aut dæmonum opera fieri putatur. Hinc maximi semper apud veteres momēti habitum est, quoties insolitum quid in extis appareret: quemadmodum Syllæ apud Laurentum sacrificanti similitudo coronæ in capite iecoris apparuit: quod Posthumius aruspex illi victoriæ cum regno portendere interpretatus est, admonuitq; iecirco, vt solus Sylla extis illis vesceretur. Ipse etiam extorum color suam considerationem habet. De istis meminit Lucanus:

Terruit ipse color vatem: nam pallida tetrīs

Viscera tincta notis, gelidoq; infecta cruore,

Plurimus asperso variabat sanguine lior.

Tanta

Tanta olim veneratio fuit harum artium, vt potentissimi & sapientissimi quique viri illas sectarentur, imò senatus atque reges nihil in auspicate agerent. Sed hæc omnia hodie cum negligentia hominum, tum autoritate patrum abolita sunt.

De aruspicina fulgurum & fulminum, & quomodo portenta & prodigia interpretanda sunt. CAP. LVI.

CAETERUM autem in augurio fulgurum, & fulminum, ostentorumque, & quomodo portenta & prodigia interpretanda sunt, Hetrusci vates, & sacerdotes scientiam tradiderunt. Statuerunt enim sexdecim cœli regiones, & cuique sua numina adscripta: præterea vndecim fulminum genera, & nouem deos qui ea iacularentur, rationes prodendo quid ex quaque parte significant. Portenta verò & prodigia, ostentaque quotiescunque contingunt, semper aliquid magnum prænunciare certum est. Oportet autem illorum interpretem esse similitudinum optimum coniectorem, simul ac curiosum indagatorem, eorum qui in tempore illo versantur principum, provinciarumque negotia. Solorum siquidem principum, & populorum provinciarumque, ea cœlestium cura est, vt præ cæteris per astra, per sidera, per portenta, perque prodigia præfigurentur, admoneanturque. Quod si etiã præteritis seculis idem aliquod, vel consimile quid apparuerit, id ipsum quoque & quid inde secutum sit, considerare oportebit, & iuxta hæc, vel eadem, vel consimilia prædicere: quia eadem sunt signa rebus eisdem, similiãque similibus. Sic multos excellentes viros & reges, prodigia prævenerunt in ortu aut obitu: vt de Mida puero refert Cicero, cui dormienti formicæ tritici grana in os coniecere, quòd omen fuit magnarum diuitiarum. Sic Platoni cum in cunis dormienti apes in ore consedissent, orationis suauitas prænunciata est. Hecubæ Paridem parituræ, visum fuit parere ardentem facem,

Prodigiorum interpretem qualem esse oporteat.

quæ Troiam & totam Asiam incenderet. Matri Phalaridis visum fuit Mercurij simulacrum sanguinem in terram effundere, quo tota domus inundaret. Genitrici Dionysij visum fuit parere satyriscum, quæ prodigiosa somnia, ipse eventus secutus est & comprobavit. Tarquinij Prisci vxor videns flammam lambere Seruij Tullij caput, regnum illi prædixit. Simili modo post captam Troiam disceptante Aenea cum Anchise patre de fuga, apparuit flamma verticem lambens Ascanij, nullamq; ei inferens lesionem, quod cum Ascanio regnum porteret, discedere persuasit. Omnes & insignes clades portentis & prodigijs præventæ sunt. Sic legimus apud Plinium, M. Attilio & C. Portio consulibus lac & sanguinem pluuisse, quod sequenti anno pestem validam Romam invasuram prænunciavit. Item in Lucanis pluit ferrum spongiarum ferè simile anno, antequam Marcus Crassus in Parthis interemptus est: omnesq; Lucani milites, quorum magnus numerus in exercitu erat, cum eo occisi sunt. Item L. Paulo, & C. Marcello consulibus lana pluit circa castellum Corisanum, iuxta quod post annum T. Annius Milo occisus est. Item Cimbricis bellis armorum crepitus & tubæ sonitus è cælo auditus est. & Liuius de bello Macedonico: Anno inquit, quo discessit Annibal, per biduum pluit sanguis. Item de secundo bello Punico, refert aquam sanguini permixtam de cælo descendisse in modum pluuiæ, tempore quo Annibal lacerabat Italiam. Lacedæmoniis paulo ante Leuctricam calamitatem in phano Herculis arma sonuerunt, & eodem tempore Thebis in templo Herculis valvæ clausæ repagulis seipsas aperuerunt, & arma parietibus adfixa humi inventa sunt. Similes eventus de similibus prognosticare convenit, quemadmodum diuersis temporibus olim ex illis aliquid prædiuinatum est. Sed & oportet circa ista etiam cælestium influxuum iudicia non negligere, de quibus latius loquemur in posterioribus.

De Geomantia, Hydromantia, Aëromantia, Pyromantia, quatuor elementorum diuinationibus. CAP. LVII.

IAmq; etiam ipsa elementa nos fatales eventus edocent, unde quatuor illa famosa diuinationum genera, Geomantia, Hydromantia, Aëromantia, Pyromantia nomen adeptæ sunt, de quibus apud Lucanum venefica illa sese iactare visa est, quando inquit:

At verum, tellus, aerq;, ætherq;, chaósq;,

Aequoráq;, & campi, Rhodopeiaq; saxa loquentur.

Prior itaq; Geomantia, ex terræ motibus, crepitu, tumore, tremore, scissura, voragine, exhalatione, cæterisq; impressionibus suis futura præmonstrat: cuius artem tradidit Almadel Arbs. Sed est & alia Geomantiæ species, quæ per puncta vi quadam, in casu terræ inscripta diuinatur, quæ præsentis speculationis non existit, sed de illa inter sortes dicemus in sequentibus. Hydromantia autem vaticinia præstat, per impressiones aqueas, illarũq; fluxus & refluxus, excrescētias & depressiones, tempestates & colores, et similia: cui iunguntur etiam visiones quæ in aquis fiunt. Genus diuinationis à Persis repperit, qualem refert Varro, puerum vidisse in aqua Mercurij effigiem, quæ centum quinquaginta versibus omnem Mithridatici belli eventum prænunciauit. Legimus etiam Numam Pompilium hydromantiam exercuisse: in aqua enim deorum imagines eliciebat, & ab illis futura discebat. Quòd artificium etiã Pythagoras longo tempore post Numam exercuit. Erat etiam olim apud Assyrios in magno precio hydromantiæ species, Lecanomantia nuncupata, à pelui aquæ plena: cui imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, & lapides preciosi, certis imaginibus, nominibus & characteribus inscriptæ: ad quam etiam referri potest artificium, per quod plumbo aut cera liquefactis, & in aquam proiectis, rem quam scire cupimus, manifestis exprimunt imaginum notis. Erant

Lecanomantia Hydromantiæ species.

etiā olim fontes fœtidici, sicut hodie patras fons Achaïæ, et quæ dicebatur aqua Iunonis apud Epidaurū, de quib. plura in sequētibus, ubi de oraculis loquemur. Verū huc etiā referri poterit Aruspicina piscium, cuiusmodi olim apud Lycios capiebatur in loco qui Dina dicebatur, iuxta mare in sacro Apollinis luco sicca in arena excavatus, in quem cōsulturus de futuris assatas carnes demittens, subito locus ille aquis replebatur, magnāq; pisciū multitudo ac admirabiliū figurarū hominib. ignotorum apparebat, è quorū formis vates quod futurū esset prædicebat. Hæc latius ex Polycharmo in Lyciorum historiis refert Athenæus. Simili modo Aeromātia prognostica præbet, per impressiones cereas, per ventorū flatus, per irides, per halones, per nebulas & nubes, perq; imaginationes in nubibus, et visiones in aere. Ita etiā Pyromātia diuinatur per impressiones igneas, per stellas caudatas, per igneos colores, perq; visiones et imaginationes in igne. Sic Ciceronis vxor illū sequenti anno consulem futurū prædixit, eo quòd cū quædā post peractum sacrificiū in cinerib. cōspicere vellet, flāma repentē exiliuit. Huius generis sunt quæ dicit Plinius, quòd terreni ignes pallidi murmurātesq;, tempestatū nunciij sentiuntur: pluuiæ etiam si in lucernis fungi: fluxuosè volitet flamma ventū portendi: & lumina cū per se flammās elidūt, aut vix accendūtur: itē cū in eo pēdētes coaceruātur scintillæ, vel cū tollētib. ollas carbo adhærescit, aut cū cōtētus ignis è se fauillā discutit, scintillāmve emittit, vel cū cinis in foco cōcrescit, et cū carbo vehemēter perlucet. His adiūgitur Capnomātia, à fumo sic dicta, quæ flāmā & fumū scrutatur, eorūq; colores, sonos et motus: quando in rectū protenditur, vel in obliquū fertur, siue in orbē voluitur, quemadmodum de his legitur apud Statiū his versibus:

Vincatur pietas, ponecia altaria virgo,
 Quæramus superos. facit illa acieq; sagaci
 Sanguineos flammarum apices, genitumq; per auras
 Ignem, & clara tamen mediæ fastidia lucis

Orta, docet tunc in speciem serpentis inanem

Ancipiti gyro volui, frangiq; rubore.

Iam verò etiā in Aetnæis crateribus atq; in Nymphæis campis apud Apolloniatas auguria ab igne & flammis capiebantur, læta quidem, si quæ iniecta fuissent corripere: tristia, si respuissent. Atq; de his etiam in posterioribus inter oraculorum responsa dicemus.

De mortuorum reviviscentia, de longæua dormitione atq; inedia. CAP. LIII.

Conveniunt philosophi Arabes, quòd aliqui homines possunt se eleuare supra vires corporis, & supra vires sensitiuas, illisq; superatis perfectione cœli & intelligentiarum diuinum in se recipere vigorem. Cum itaque animæ hominum omnes perpetuæ sint, perfectis quoq; animis omnes spiritus obediunt, putant magi perfectos homines per suæ animæ vires alias inferiores animas iam quodammodo separatas morbundis corporibus suis posse restituere, rursusq; inspirare, non secus atq; mustela interempta spiritu & voce parentis revocatur in vitam: atque leones inanimè partum inhalando viuificat: & quoniā, vt aiunt, omnia similia similib. applicata similiū naturarū efficiuntur, et omne patiens & actū alicuius agentis in se recipiens etiā agentis illius natura induitur atq; connaturatur: hinc putant ad hāc viuificationē haud parū cōferre, etiā herbas quasdam & magicas confectiones, quales ex cinere Phœnicis, & serpentū exvuiis confici tradūt, quòd tamē plerisq; fabulosum et multis etiā impossibile videri posset, nisi historica fide haberetur cōprobatū. Nā plerosq; aqua submersos, alios ignibus iniectos, et rogo impositos, alios in bello occisos, alios aliter exanimatos post plures etiā dies revixisse legimus, quemadmodū de Auiola viro cōsulari, de L. Lamia, Cælio Tuberone, Corfidio, Gabieno, & plerisq; aliis testatur Plinius. Similiter Aesopum fabulatorem, Tindoreum quoque & Herculem, atque Palicos Iouis & Thaliæ filios

mortuos iterum revixisse legimus: plurimos etiam per magos & medicos in vitā revocatos, sicut de Aesculapio ab historiis proditū est, & nos superius narraimus ex Iuba & Xantho, & Philostrato, de Tillone & Arabe quodam atq; Apollonio Tyaneo. Legitur etiam Glaucus quispiam mortuus, quem præter omnium expectationē accurrentibus medicis: herba, quam draconem vocant, vitæ restitutum dicunt: alij gustato mellito pharmaco revixisse aiunt, vnde ortum est adagium: Glaucus poto melle resurrexit. Apuleius etiam ritum huiusmodi revocationum referens de Zachla Aegyptio propheta inquit: Propheta sic propitiatus herbulam quampiam ob os corporis, & aliam pectori eius imponit, tunc orientem obversus, vel incrementa solis augusti tacitus imprecatus, venerabili scena facies ad studia præsentium tantum miraculum certatim adrexit, iam tumore pectus extolli, iam salubris vena pulsari, iam spiritu corpus impleri, & adsurgit cadauer, & profatur adolescens. Quæ si vera esse debeant, oportet moribundas animas nonnunquam in corporibus suis latere vehementioribus extasibus oppressas, & ab omni corporea actione solutas: sicut vita, sensus, motus, corpus omne deserant, ita tamen, quòd homo verè nondum mortuus sit, sed iaceat exanimis, & tãquam mortuus, etiam per diuturnum tempus. Atq; id sæpiissime compertum est, pestilentiarum temporibus multos videlicet qui pro mortuis tumulandi ferebantur, in sepulcris revixisse: multoties etiã mulieribus accidisse legimus ex suffocatione matricis laborantibus: & narrat Rabi Moyses ex libro Galeni, quem transtulit Patriarcha, quòd accidit homini suffocatio, quæ duravit diebus sex, nec comedit, nec bibit, & redduntur eius arteriæ duræ. Et dixit in eodem libro, quòd accidit homini repletio ex aqua, amittitur pulsus totius corporis, & non mouetur cor, & iacet sicut mortuus. Et dicit quòd accidit ex casu à loco alto, vel clamore magno, vel ex longa mora sub aqua syncopis, durans quadraginta octo horis,

Suffocatio
nis & exta-
sis mira ex-
empla.

horis, & iacet homo sicut mortuus, in cuius facie surgit pulvis viriditas. Et refert in eodem libro, de eo qui sepeliuit mortuum ante septuaginta duas horas post mortem ipsius, & interfecit eum, quia sepeliuit eum viuum, & dedit ibi signa quibus cognoscitur, quod isti viui licet similes mortuis sint, & certò moriantur, nisi succurratur illis, aut per phlebotomiã, aut alias curationes, & hæc sunt ex his quæ valde rarò contingunt. Hic est modus per quem intelligimus magos & medicos suscitare mortuos, sicut per serpentum ictus exanimati olim per Marforum & Psillorũ gentem vitæ restituebantur. Posse autẽ huiusmodi extases lōgo tempore durare, absq; hoc quod homo verè mortuus sit, non secus arbitrandum est atq; in gliribus & crocodilis, & plerisque serpentibus, quæ per totam hyemem sic obdormierunt, sic somno expirāt, vt vix igne revocari queant: & ego sæpe vidi dissectum glirem immobilem manere, tanquam mortuum, donec coqueretur, atq; tunc primum in bullienti aqua dissecta membra vitam demonstrasse. Similiter licet difficile creditu sit, legimus tamen apud probatos historicos, etiam homines quosdam longæuo somno plurimos annos continuos dormiuisse, interim donec evigilassent, nihil seniores effecti: quod ipse testatur Plinius, de puero quodam, quẽ æstu & itinere fessum in specu septẽ & quinquaginta annos dormiuisse narrat. Legimus etiã Epimenidem Gnosium annis quinquaginta septem dormiuisse in spelunca. Hinc natũ adagiũ: Ultra Epimenidem dormire. Narrat M. Damascenus suo tempore in Germania defessum rusticum sub fœni tumultu per totum autũnum, sequentemq; hyemem continuo dormiuisse, donec æstate fœno paulatim depasto experrectus tanquam semimortuus, totusq; extra se positus, inventus est. Confirmant hanc opinionem Ecclesiasticæ historiæ de septem dormientibus, quos annos centum & nonaginta sex dormiuisse ferunt. Est in Noruegia sub eminenti littore antrum, vbi vt Paulus Diaconus & Methodius martyr scribunt,

Somni diuturni exempla.

septem viri dormientes iacuerunt sopiti longo tempore sine
 vlla corruptione, & sæpe populos ad ipsos lædendum ingres-
 sos continuò fuisse contractos: denique accolæ pæna præ-
 senti cautos ab ipsorum læsione destitisse aiunt. Ipse autem
 inter philosophos nō infimi nominis Xenocrates, longæuam
 hanc indormitationem, quandam naturalem pœnam, certis
 quibusdam animarum demeritis ab æterno deputatā putauit.
 Ipse M. Damascenus multis rationibus possibilem et omnino
 naturalem probat, nec absurdū putat, quòd cum cæteris ani-
 mantibus quibusdā cōcessum est, vt sine cibo et potu, sine ex-
 cretione, sine tabefactione & corruptione pluribus mensibus
 dormire possint, id etiam homini, siue hic accidat illi portione
 aliqua venefica, aut ægitudine soporifera, seu meticuloso quo-
 dam sopore, aut similibus de causis, pluribus diebus, aut men-
 sibus, aut annis, secundum intentionem vel remissionē viriū,
 & passionum animæ suæ posse contingere. Et narrant medi-
 ci antidota, de quibus si quis minimā portiunculā ederit, diu-
 turnam deinde posse perferre inediā, ceu quondā Helias certo
 esculento ab angelo pastus, ambulauit & ieiunauit in fortitu-
 dine cibi illius quadraginta dies. Et recitat Ioannes Bocatius,
 fuisse suo tempore virum apud Venetias, qui in singulos annos
 per quadraginta dies absq; vlllo cibo ageret ieiunium. Quòd-
 que magis mirū est, fuisse eodem tempore in inferiori Germa-
 nia mulierem, quæ in tricesimum annum nihil vnquam cibi
 sumpsisset: quod quidem nobis incredibile videri posset, nisi
 confirmaret hanc rem recens, & nostri seculi miraculum in
 fratre Nicolao de Saxo, natione Heluetio, quem in eremo duo-
 bus & viginti annis, quousq; vita excessit, sine omni cibo vi-
 xisse constat. Mirum & illud quod prodidit Theophrastus
 fuisse Philinum quendā, qui nullo sit vsus potu vel cibo, præ-
 terquam lactis. Et sunt graues auctores qui herbam quandam
 Spartanicam describunt, qua Scythas duodecim dies durare
 sine cibo & potu, ea semel gustata, vel in ore retenta, tradunt.

De diui-

Mira ieiuniorum exempla.

De diuinatione, quæ per somnia fit. CAP. LIX.

Est etiam diuinationis species, quæ inter dormiendum fit, somniorum scilicet, & philosophorum traditionibus, & theologorum autoritatibus historiarumq; exemplis, & quotidiana experientia comprobata. Somnium autem dico hic, non quod phantasma, vel insomnium: hæc enim vana sunt, & nihil diuinationis habent: sed ex vigiliarum reliquiis aut corporis turbatione nascuntur. quoties nanque oppressi corporis vel fortunæ commodis vel incommotis, tunc qualis animus vigilantem fatigauerat, talis se ingerit dormienti: vel aliquando contrarius in somnio decepti. Somnium Somnium. igitur dico hic, quod in spiritu phantastico, animo & corpore bene se habentibus, cœlestium causatur influxu. Huius quidem interpretandi regula apud astrologos invenitur, in ea parte, quæ de quæstionibus inscribitur, sed tamen parum sufficiens, quia somnia huiusmodi diuersis hominibus, diuersimodè vsuveniunt, iuxta diuersam spiritus phantastici qualitatem ac dispositionem: quapropter non potest eadem communisq; regula somniorum interpretandorum singulis adhiberi: sed iuxta Syneſij sententiam, cum accidentia sunt eadem rebus, eisdem similiaq; similibus: sic qui in idem aut simile visum sæpius inciderit, eandem aut similem sibi designauerit sententiam, passionem, fortunam, actionem, eventum denique, quemadmodum inquit Aristoteles, sensu confirmatur memoria, ex memoria verè eiusdem rei sæpius obtenta nascitur peruia, ex pluribus peritiis paulatim cumulatur ars & scientia: simili ratione & circa somnia oportebit incedere. Vnde iubet Syneſius, vnumquenque somnia sua & suos inde obseruare eventus, scilicet, quæ visa in quales eventus inciderunt, ac huiusmodi regulas, scilicet visa & accidentia, cum somniis, tum vigiliis memoriæ commendare, atque sedula quadam hac obseruatione huiusmodi per plurimas regulas penes seipsum accumulare: ex qua quidem accumula-

tione, ars quædam diuinatori, & suorum cuique somniorum interpretandorum pulatim consurgit, dum nihil dilabitur à memoria. Efficaciora autem sunt somnia, quando luna illud prævertit signum, quod fuit in nona radicis natiuitatis vel revolutionis illius anni, vel in nono signo à signo profectiois. Verissima autem atque certissima diuinatione neque natura neque humanis artibus, sed purgatis mentibus provenit, inspiratione diuina. Quod verò hic ad vaticinia & oracula spectat, discutiemus.

De furore & diuinationibus, quæ in vigilia fiunt, de melancholici humoris potentia, quo etiam demones nonnunquam in humana corpora illiciuntur. CAP. LX.

Furor diuinationis species.

Contingit etiam, non modò dormientes, sed & vigilantes nonnunquam soluto animo, suisq; stimulis impulsio diuinare, quam diuinationem Aristoteles furorem vocat, & ab humore melancholico procedere docet in tractatu de Diuinatione inquit: Melancholici propter vehementiam longè bene coniectant, & citò habitum imaginantur, facillimeq; cœlestium recipiunt impressioem. Et in Problematibus ait: Sibyllas, & Bacchides, & Niceratum Syracusanum, & Ammonem à naturali melancholica complexionem fuisse diuinatores atque poëtas. Causa itaque furoris, si qua intra humanum corpus est, humor est melancholicus: non quidem ille qui atra bilis vocatur, qui adeò praua horribilisq; res est, vt impetus eius à physicis ac medicis ultra maniam, quam inducit, etiam malos demones ad obsidenda humana corpora illicere perhibeatur. Humorem igitur hic intelligimus melancholicum, quæ naturalis & candida bilis vocatur. Hæc enim quando accenditur, atque ardet, furorem concitat, ad scientiam nobis ac diuinationem conducentem, maximè autem si iuuetur influxu aliquo cœlesti, præci-

præcipuè Saturni: qui cum ipse frigidus sit atque siccus, qualis est humor melancholicus, illum quotidie influit, auget atq; conseruat. Præterea cum sit ipse arcanae contemplationis auctor, ab omni publico negotio alienus, ac planetarum altissimus, animam ipsam cum ab externis officiis ad intima semper revocat, tum ab inferioribus ascendere facit, trahendo ad altissima, scientiasque ac futurorum præsagia largitur: & hoc est quod intendit Aristoteles in lib. Problematum: Ex melancholia, inquit, quidam facti sunt sicut diuini, prædicentes futura, & quidam facti sunt poetæ. Ait præterea omnes viros in quavis scientia præstantes, ut plurimum extitisse melancholicos: quibus etiam Democritus & Plato attestantur, asserentes melancholicos nonnullos intantum præstare ingenio, ut diuini potius quàm humani videantur. Sic melancholicos per plures primum rudes, ineptos, insanos, quales extitisse aiunt Hesiodum, Ionem, Tynnichum, Calcinensem, Homerum & Lucretium, sæpe furore subito corripì, ac in poetas evadere, & miranda quædam diuinâq; canere, etiam quæ ipsimet vix intelligant. Vnde diuus Plato in Ione: Pleriq; inquit, vates postquam furoris remissus est impetus, quæ scripserunt, non satis intelligunt, cum tamen rectè de singulis artibus in furore tractauerint, quòd singuli harum artifices legendo diiudicant. Tantum præterea tradunt melancholici humoris imperium esse, ut suo impetu etiam cœlestes dæmones in humana corpora nonnunquã rapiantur, quorũ præsentia & instantu, homines debacchari, & mirabilia multa effari omnis testatur antiquitas: idq; sub triplici differentia, iuxta triplicem animæ apprehensionem, videlicet imaginatiuã, rationalem & mentalem contingere putant. Dicunt itaq; quãdo anima melancholico humore impulsã, nullo cohibente, habenas corporis membrorumq; vincula transgressa, tota in imaginationem transfertur, subitò efficitur inferiorum dæmonum habitaculũ, à quibus manualium artium sæpe miras accipit rationes. Sic

Melancholici ingenio pollent.

Melancholici humoris imperiũ.

videmus rudissimum aliquem hominem subito in pictorem egregium aut architectum, vel alterius cuiusque artis evadere magistrum. Quando vero eiusmodi daemones futura nobis portendunt, tunc ostendunt quæ ad elementorum turbationes, temporumque vicissitudines attinent, ut futuram pluuiam, tempestatem, inundationem, terræmotum, mortalitatem, famem, stragem & eiusmodi: quemadmodum apud Aulum Gellium legimus, Cornelium sacerdotem, quo tempore Cæsar & Pompeius in Thessalia confligebant, Patauij furore correptum, & tempus, & ordinem, & exitum pugnae prænarasse. Quando vero anima tota in rationem convertitur, mediorum demonum efficitur domicilium: hinc rerum naturalium humanarumque nanciscitur scientiam atque prudentiam. Sic videmus hominem aliquem subito in philosophum, vel medicum, vel oratorem egregium evadere, ex futuris autem prædicere quæ ad regnorum mutationes & seculorum restitutiones pertinent, quemadmodum Sibylla Romanis. Cum vero anima tota in mentem assurrexerit, tunc sublimium demonum receptaculum effecta, ab illis arcana ediscit diuinorum, puta Dei legem, ordines angelorum, & quæ ad æternarum rerum cognitionem animarumque salutem pertinent. De futuris vero prævidet, quæ diuinæ providentiæ adiacent, ut futura prodigia seu miracula, futurum prophetam, vel legis mutationem. Sic de Christo Sibyllæ ante adventum eius longo tempore vaticinatae sunt. Sic Vergilius nasciturum Christum iam in propinquo intelligens, Cumanæ Sibyllæ recordatus, cecinit ad Pollionem:

Ultima Cumæi iam venit carminis ætas,
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.

Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,

Iam nova progenies cœlo demittitur alto.

Et paulo post innuens originalem culpam irritam fore, ait:

Te duce si qua manent sceleris vestigia nostri

Irrita, perpetuo soluent formidine terras. & subiungit:

ille

Ille Deum vitam accipiet, diuisq; videbit
 Permixtos heroes, & ipse videbitur illis,
 Pacatumq; reget patriis virtutibus orbem.
 Subditque inde serpentis occasum, & ligni mortis, siue ligni
 scientiæ boni & mali venenum sopitum iri, inquiens:
 Occidet & serpens, & fallax herba veneni.
 Mansuram tamē originalis peccati fomitem innuit, cum dicit:
 Pauca tamen suberunt priscae vestigia fraudis.
 Tandem, qua potest maxima hyperbole hanc prolem accla-
 mando Dei sobolem, adorat his verbis:

Chara Deum soboles magnum Iouis incrementum,
 Aspice convexo nutantem pondere mundum,
 Et terras, tractusq; maris, coelumq; profundum:
 Aspice venturo latentur vt omnia seculo.
 O mihi tam longæ maneat pars vltima vitæ,
 Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta.
 Sunt etiam quædam prognostica, quæ inter confinia naturalis
 & transnaturalis diuinationis media sunt, vt in his qui morti
 proximi, & senectæ debilitati, nonnunquam futura prævidēt:
 quia, vt inquit Plato in Repub. qui sensibus minus præpediti
 sunt, eo acutius intelligunt: & quia loco quo sunt migraturi
 viciniore sunt, & quasi iam paululum relaxatis vinculis, cum
 omnino corpori amplius obnoxij sunt, diuinæ reuelationis lu-
 mina facile percipiunt.

De formatione hominis, de sensibus exteris & in-
 timis, ac mente: de triplici animæ appeti-
 tu, ac passionibus voluntatis.

CAP. LXI.

Est Theologorum quorundam opinio, Deum ipsum ho-
 minis primæui corpus non immediatè creasse, sed cœli-
 tum adiutorio ex elementis composuisse atq; formasse. cui opi-
 nioni adstipulatur etiam Alcinous ex Platonis dogmate, putās
 summum Deum mundi totius deorumq; & demonum crea-

Sensus exte-
riores qui-
bus elemen-
tis respon-
deant.

Gustu & ta-
ctu homo
reliqua præ-
cellit ani-
malia.

torem esse, atq; illa iccirco immortalia esse, cætera autem & mortalium animantium genera iuniores deos ad mandatū summi Dei procreasse. nam si ipse hæc etiam genuisset, immortalia nata fuissent. Dij itaq; ex terra & igne aereq; et aqua, portiones quasdam mutantes ligantēsq; inuicem, corpus vnum ex omnibus confecerunt, quòd animæ ad ministerium subiecerunt singulis illius potentiis singulas in eo prouincias assignantes, humilioribus quidem humiliores sedes assignantes: quippe iracundiæ præcordia, cupidini vterum, nobiliores autem sensus in caput, veluti in totius corporis arcem: deinde sermonis organa multifaria. Diuidunt autem sensus in externos, & intimos: externos deinde in quinque omnibus notissimos partiūtur, quibus pariter quinque organa siue subiecta, quasi fundamenta quædam attribuuntur sic disposita, vt quæ eminentiore parte corporis collocantur, potiore quoque puritatis ordinem obtineant. oculi enim supremo loco collocati, purissimi sunt, ignis lucisque naturæ sunt cognati: deinde aures secundū & loci & puritatis ordinem obtinentes, comparantur aeri: tertium possident nares, mediam inter aerem aquamq; continentes: deinceps verò gustandi organum crassius & aqueæ naturæ similitum: postremo gradu tactus per totum diffusus, terræ crassitudini deputatur. Puriores autem sensus sunt, qui non appropinquantes sensibilibus à longinquo percipiunt, vt visus, & auditus: deinde etiam odoratus per medium aerem non appropinquantia percipit: gustus autem non nisi propinqua sentit. Tactus vtroque modo se habet. nam appropinquantia corpora sentit: & quemadmodum visus per medium aerem cernit, ita etiam tactus per mediam virgam vel baculum, dura, mollia & humida sentit. Verum tactus solus è sensibus omni animali communis est: certissimum autem hunc sensum homo possidet. hoc nanque & gustu reliqua animalia præcellit: sed in aliis tribus sensibus à quibusdam animalibus evincitur, sicut à cane qui homine acutius videt, audit, at-
que

que olfacit, similiter acutius multis cæteris animantibus & homines vident, lynces & aquilæ. Sensus verò interiores, vt vult Auerrois, in quatuor partiti sunt: quorum primus communis appellatur, eo quòd omnes quæ per externos sensus hauriuntur imagines, primus colligit atque perficit. Secundus, vis imaginatiua, cuius officium est cum ipsa nihil præsentiat, imagines à prioribus sensibus acceptas retinere, easq; tertiæ sentiendi naturæ, quæ phantasia existimandi atq; cogitandi vis est, offerre, cuius opus est, acceptis imaginibus, quid aut quale sit id cuius illæ imagines sunt, percipere atq; iudicare, atque ea ipsa quæ sic discreuerit, coniunxerit, perceperit, iudicauerit, quartæ potentie, quam memoriam dicimus, seruanda commendare. Etenim illius in genere virtutes sunt, discursus, dispositiones, persecutiones & fugæ, atq; concitationes ad agendum. At in specie intellectualium intellectiones, virtutes, disciplina ratio, consiliū, electio. Hæc aut est, quæ per somnia nobis futura monstrat: vnde phantasia aliquādo nominatur intellectus phantasticus. est enim vltimū vestigiū intelligentiæ, quæ, vt ait Iamblichus, omnibus animi viribus adnata, omnes figuras effingit, similitudines specierū, & operationes, visaq; seu impressiones virium aliarum transmittit in alias: quæ quidem à sensu micant, in opinionem excitat: quæ verò ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed à seipsa ab omnibus imagines suscipit, atque per suam proprietatem, secundum assimilationem propriè designat, omnes actiones animæ fingit, atq; externas accommodat intimis, etiam corpori impressiones imprimit. Habent autem sensus isti sua organa in capite. nam sensus communis cum imaginatione, priores cerebri cellulas possidet, licet Aristoteles organum sensus communis posuerit in corde: cogitativa autem virtus, supremum, & medium capitis obtinet, deinde memoria postremum. Porro organa vocis atq; sermonis, multa sunt, siquidem interni pectoris inter latera, muscoli, thorax, pulmo, thracea, arteria, fauces, & horum maxime,

Sensuū organa in capite.

Mentis ge-
mina natu-
ra.

quod est cartilaginosum, secundum recurrentes nervos, & plectrum linguae, & omnes hae particulae & muscoli, qui ex vfflationis organa sunt. Sermonis verò organum propriū os est. in quo plasmantur, formantur, & figurantur verba & loquelae, lingua & gurgulione, in illo plectri obtinentibus vicem, et palato sonum faciente, dentium & oris apertione, veluti in lyra chordarum similitudinem referentibus, naso insuper ad sonoritatem bonam aut malam cōferente. Supra sensibilem animā, quae per corporis organa vires suas explicat, supremum locū occupat mens ipsa incorporea, & haec geminam naturam habens. Vnam rerum earū quae naturae ordine continentur, causas, proprietates progressūsque perquirentem, & in veritatis contemplatione contentam, quem iccirco cōtemplatiuum intellectum vocant. Alteram mentis natura siue vis, quae agenda, quaeq; fugienda sint consultando discernens, tota in consultatione & actione versatur, quem iccirco actiuum intellectū vocant. Hunc itaq; ordinem potentiarum, natura statuit in homine, vt per exteriores sensus cognosceremus corporalia, per interiores vltra hoc similitudines corporum, & vltterius per mētem siue intellectum abstracta, quae nec corpora sunt, nec illis similia. Et iuxta hunc triplicem potentiarum animae ordinem tres nascuntur in anima appetitus. Primus naturalis, qui est inclinatio quaedam naturae in suum finem, vt lapidis deorsum qui inest omnibus: alius animalis, qui sequitur sensus, diuisus in irascibilem & concupiscibilem: tertius intellectiuius, qui appellatur voluntas, in hoc differens à sensitiuo, qui est per se illorum, quae possunt offerri sensibus, nihil concupiscens, nisi aliquo modo comprehensum. Voluntas verò etsi sit per se omnium possibilium, quia tamen libera est per essentiam, potest etiam esse impossibile, qualis fuit in demone appetente se esse aequalem Deo: itaque voluptate & dolore continuo alteratur & deprauatur, dum inferioribus potentiis assentitur. Vnde quatuor ex eius deprauato appetitu nascuntur in eo passiones,

passiones, quibus similiter corpus nonnunquam afficitur: quarum prima vocatur oblectatio, quæ est mentis siue voluntatis quædam mollities atque assentatio, quia illi quomodo sensus porrigunt suauitati libentissimè consentit, paret, atque obsequitur: quam ideo definiunt esse inclinationem animi ad emollientem voluptatem. Secunda verò dicitur effusio, quæ est remissio aut dissolutio virtutis, quando videlicet ultra oblectationem tota mentis vis atque intentio præsentis boni dulcedine deliquescit ac defluit, penitusq; se diffundit & effert ad eo fruendum. Tertia dicitur iactantia, scilicet elatio gestiens, existimans se maximum quoddam bonum consequutum, cuius possessione se insolentius efferens, exultat & inaniter gloriatur. Quarta & vltima est malevolentia, voluptas quædam ex malo alterius sine suo emolumento. Dicitur autem sine emolumento suo, quia si quis ob vtilitatem suam ex malo alterius gaudeat, hoc erit potius ex benevolentia in seipsum, quàm ex malevolentia in alios. Atque his quatuor passionibus ex deprauato voluptatis appetitu genitis, totidem contrarias passionibus generat ipse dolor, puta horrorem, tristitiam, metum, & de bono alterius sine suo detrimento dolorem, quam dicimus inuidiam, hoc est, in alienis bonis tristitiam, quemadmodum misericordia tristitia quædam est in alienis malis.

De passionibus animi, & earum origine, differentia & speciebus. CAP. LXII.

Passiones animi nihil aliud sunt, quàm quidam motus siue inclinationes provenientes ex apprehensione alicuius rei, tanquam boni vel mali, convenientis vel disconuenientis. Apprehensiones autem huiusmodi sunt triplices, videlicet sensuales, rationales, mentales. Et secundum has triplices sunt in anima passionibus. nam quandoque sequuntur apprehensionem sensitivam, & tunc respiciunt bonum, aut malum temporale, sub ratione commodi vel incommodi, delectabi-

lis & offensiui, & dicuntur passionēs naturales siue animales: quandoque sequuntur apprehensionem rationalem, & sic respiciunt bonum aut malum sub ratione virtutis & vitij, laudis & vituperij, vtilis & inuutilis, honesti & turpis: & dicuntur passionēs rationales seu voluntariæ: quandoque sequuntur apprehensionem mentalem, & respiciunt bonum & malum sub ratione iusti & iniusti, veri & falsi, & tunc dicuntur passionēs intellectuales, siue syndæresis. Subiectum autem passionum animæ, est ipsa vis animæ concupitiua, & diuiditur in concupiscibilem & irascibilem, & vtraque respicit bonum & malum, sed diuersimode. Vis enim concupiscibilis quandoque respicit bonum & malum absolute, & sic causatur amor seu libido, & econtrario odium: vel respicit bonum, vt absens, & sic causatur cupiditas: seu desiderium & malum, vt absens, sed vt imminens, & sic causatur horror, fuga & abominatio: vel respicit bonum & malum, vt præsens & adeptum, & sic oritur hinc delectatio, læticia, voluptas: inde tristitia, angustia, dolor. Vis autem irascibilis respicit bonum & malum sub ratione difficultatis ad adipiscendum siue obtinendum, fugiendum vel depellendum: & hoc quandoque cum fidentia: & sic causatur, hinc quidem spes, inde verò audacia: quandoque cum diffidentia, & sic oritur desperatio, & metus, siue timor. Quandoque vis ipsa irascibilis surgit in vindictam, & hoc fit solum circa malum præteritum tanquam illatæ iniuriæ seu lisionis, & causatur ira. Et sic reperimus vndecim passionēs in ipso animo, quæ sunt, amor, odium, desiderium, horror, læticia, dolor, spes, desperatio, audacia, timor, ira.

Quomodo passionēs animi mutant corpus proprium permutando accidentia, & mouendo spiritum. CAP. LXIII.

Passionum autem animæ, quando sensualem apprehensionem sequuntur, vim regitiuam habet phantasia, seu
virtus

virtus imaginatiua. Hæc enim de sua potentia iuxta passionum diuersitatem primò diuersimodè alterat & transmutat corpus proprium transmutatione sensibili, mutando accidentia in corpore, & mouendo spiritum sursum vel deorsum, ad extra vel ad intra, & diuersas qualitates producendo in membris. Sic in gaudio spiritus expelluntur, in timore retrahuntur, in verecundia mouentur ad cerebrum. Sic in gaudio dilatatur cor ad extra paulatim, in tristitia constringitur paulatim ad intra. Simili modo in ira vel timore, sed subitò. Rursus ira vel cupiditas vindictæ producit calorem, rubedinem, amarum saporem, & alui influxum. Timor inducit frigus, cordis trepidationem, vocis defectum, atque pallorem. Tristitia sudorem, & albedinem cæruleam. Misericordia etiam, quæ tristitia quædam est, sæpe miserantis corpus malè afficit, vt alterius corpus videatur affectum. Palàm quoq; est inter amantes aliquos, tam fortem esse ligaturam amoris, vt quod patitur vnus eorum, patiatur et alter. Anxietas etiam inducit siccitatem, & nigredinem: quantos etiam colores cupido amoris concitet, in hepate & in pulsu, noscunt medici, eo iudicio nomen amatae in passione heroica deprehendentes. Sic Naustrotus cognouit Antiochum amore Stratonicæ captum. Manifestum præterea est, passionibus eiusmodi quando vehementissimæ sunt, posse mortem inferre: et hoc apud vulgus palàm est, nimia læticia, tristitia, amore, odio, interdum mori homines, sæpe etiam morbo leuari. Sic legimus Sophoclem & Dionysium Siciliae tyrannum, vtrunq; accepto tragicæ victoriæ nuncio, subitò mortuos. Sic mater viso filio è Cannensi prælio redeunte repentè obiit. Quid etiam tristitia possit, omnibus notum est. Scimus etiam canes nimia tristitia de morte dominorum suorum sæpe mortuos fuisse. Nonnunquam etiam ex huiusmodi passionibus morbi diuturni sequuntur, & quandoq; curantur. Sic ex alto despicientes aliqui præ timore nimio contremiscunt, caligant, infirmantur, quandoque sensus amit-

Animi passionibus mortem nonnunquam inferunt.

tunt. Sic singultus, febres, morbi comitiales quādoq; sequuntur, quandoq; verò recedunt, quandoq; mirabiles quidam effectus proveniunt, ut in Croesi filio, quem genitrix mutum ediderat, metus vehemens auiditasq; vocem excussit, quam natura diu negauerat. Sic repentino quodam casu affectum, sæpe vite, sensus, motus, subito membra deserunt, ac sæpe statim revertuntur. Quantum etiam coniuncta magnanimi audaciæ vehemens ira faciat, ipse ostendit Magnus Alexander, qui in india prælio circumventus, lumen & ignem ex se profunderè visus est. Theodorici pater ignis scintillas ex toto corpore profudisse legitur, ita, ut scintillantes flammæ hinc inde etiam cum sono prosilirent. Atque horum similia nonnunquā in belluis apparent, sicut de Tiberij equo, quem ore flammigerasse proditum est.

Quomodo passionēs animi immutant corpus per modum imitationis à similitudine. Item de transformatione ac translatione hominum, & quas vires vis imaginatiua non solum in corpus, sed etiam in animam obtineat.

CAP. LXIII.

Passionēs supradictæ quandoq; alterant corpus per modum imitationis, propter virtutem quam habet similitudo rei ad transmutandum, quam vehemens mouet imaginatio, sicut in stupore & congelatione dentium ex visu vel auditu aliquo, vel quia videmus vel imaginamur alium comedere res acres: sic videns alium oscitare etiam oscitat, & aliqui cum audiunt acida nominare, lingua acescit: molestia etiam tetri alicuius spectaculi gustum inficit, & provocat nauseam: quidam sanguinis humani aspectu syncopantur: nonnulli cum alicui amarum cibum afferri vident, sentiunt in ore saliuam amaram. Et narrat Gulielmus Parisiensis se vidisse hominem, qui solo aspectu medicinæ mouebatur, quoties opus erat motu expurgationis: cum tamē nec substantia medicinæ,
nec

nec sapor, nec odor ipsius ad ipsum pervenisset: sed sola similitudo apprehensa. Hac ratione somniantes se ardere, vel esse in igne, quandoq; cruciantur intolerabiliter, tanquam si verè ardeant, cum tamen veritas & substantia ignis apud eos non est, sed sola similitudo per imaginationem apprehensa. Nonnunquam etiam ipsa humana corpora transformantur transfiguranturq; & transportantur, sæpe quidem in somniis, nonnunquam etiam in vigilia. Sic Cippus qui postea electus est rex Italiae, dum taurorum pugnam victoriamq; vehementius admirans meditatur, in illa cura obdormiens noctem manè corniger repertus est, non aliunde quàm virtute vegetatiua vehemente imaginatione stimulata, corniferos humores in caput eleuante, & cornua producente. Vehemens enim cogitatio, dum species vehementer mouet, in illis rei cogitatae figuram depingit, quam illi in sanguine effingunt: ille nutritis à se imprimit membris, cum propriis, tum aliquando etià alienis: sicut imaginatio prægnantis in foetum imprimit rei desideratae notam: & imaginatio morfi à cane rabido, in urinam imprimit imagines canum. Sic multi subito canescunt: alius è puero, vnius noctis somnio, in virum perfectum excreuit. Huc multi etiam Dagoberti regis cicatrices, & Francisci stigmata referre volunt, dum ille correptionem vehementer timet, alter Christi vulnera vehementius contemplatur. Sic multi etiam transportantur de loco ad locum transeuntes flumina, & ignes, & loca inaccessa: quando videlicet vehementis alicuius concupiscentiae, aut timoris, vel audaciae species spiritibus impressae, vaporibus permixtae mouent organum tactus in sua origine, vñà cum phantasia, quæ motus localis principium est. Vnde concitantur membra & organa motus ad motum, mouenturq; sine errore ad locum imaginatum, non quidem ex visu, sed ex phantasia interiore. Tanta est vis animæ in corpus, vt quorsum ipsa imaginatur & somniat, ipsum corpus simul attollat atq; traducat. Legimus alia pleraque exempla,

Mira imagi
natiōis visa

Francisci
stigmata

quibus vis animæ in corpus cum admiratione explicatur, quale illud scribit Avicēna de quodam, qui cū vellet, corpus suum paralysi oblædebat. Narratur de Gallo Vibio, cui hoc accidit vni, vt in insaniam non casu incideret, sed iudicio perveniret. nam dum insanos imitatur, dum ingenij lenocinium furorem putat, quam ad simulabat insaniam, ad veram redegit. Et Augustinus refert, quosdam qui aures pro arbitrio moverent, & qui immoto capite verticē totam deponerent ad frontem, revocarentq; cum vellent: & alium quendam solitum sudare, vbi vellet. Notum quoque est, aliquos flere cum volunt, & vbertim lacrymas profundere: quosdā etiam repertos, qui eorum quæ deglutissent, varia paulatim tanquam de sacculo, quòd placuisset, proferrent. Et hodie adhuc videmus plures, qui ovium, pecorum, canum, hominumq; quorūmq; voces sic imitantur exprimuntq;, vt discerni omnino non possint. Iam verò & foeminas in mares mutatas fuisse, multis exemplis narrat Plinius: similia & suo tempore accidisse testatur Pontanus, de quadam muliercula Caietana, & altera quadam Aemilia: quæ, cum vtraque nupta, post plures annos in viros mutatae sunt. Quantum autem ipsa imaginatio possit in animam, nemo ignorat: est enim substantiæ animæ vicinior quàm sensus, quare etiam plus agit in animam quàm sensus: sic mulier per introductas certis magicis artificiis fortes imaginationes, somnia, suggestiones, sæpissime ligantur in amorem alicuius arctissimum. Sic perhibent Medeam ex solo somnio exarsisse in amorem Iasonis. Sic anima nonnunquam per vehementem imaginationem, vel speculationem à corpore omnino abstrahitur, quemadmodum Celsus narrat de quodam presbytero, qui quoties collibuisse, auferebat se à sensibus, & iacebat similis mortuo, vt cum pungeretur & vreretur, non sentiret vllum dolorem, iacebatq; immotus & sine anhelitu: hominum tamen voces, si altius inclamassent, tanquam ex longinquo se audisse postea referebat.

referbat. Verum de his abstractionibus latius in posterioribus differemus.

Quomodo passiones animi etiam operantur extra se
in corpus alienum. CAP. LXV.

Passiones animæ quæ phantasiam sequuntur, quando vehementissimæ sunt, non solum possunt immutare corpus proprium, verumetiam possunt transcendere ad operandum in corpus alienum: ita, quod admirabiles quædam impressiones inde producantur in elementis, & rebus extrinsecis, atque etiam morbos quosdam animi siue corporis, sic possent auferre, vel inferre. Nam passiones animæ sunt potissima causa temperamenti corporis proprii. Sic anima fortiter eleuata, & vehementi imaginatione accensa, immittit sanitatem, vel ægritudinem, non solum in corpore proprio, sed etiam in corporibus alienis. Sic putat Auicenna, quod ad imaginationem alicuius cadat camelus. Sic qui morsus à cane rabido in rabiem incidit, apparent in vrina eius figuræ canum. Sic prægnantis mulieris cupiditas in corpus alienum agit, quando inficit foetum in aluo, rei desideratæ nota. Sic multæ monstrosæ generationes prodeunt ex monstrosis prænantium imaginibus, ceu qualem refert Marcus Damascenus apud Petram sanctam, oppidum in Pisanis confinibus situm, Carolo Boemiæ regi & Imperatori oblatam puellam, toto corpore feræ instar hirsutam & villosam, quam mater religioso quodam horrore, in imaginem diui Iohannis Baptistæ, quæ ad lectulum erat, dum conciperet affecta, talem postea progenerauit. Atque id non solum in hominibus, sed etiam brutis animantibus fieri spectamus. Sic legimus Iacobum patriarcham, virgis in aquam proiectis, discolorasse oues Laban. Sic pauonum aliarumque volucrum cubantium imaginariæ vires, pennis colorem imprimunt: vnde albos producimus pauones, cubantium habitacula albis linteis

Pauones albi quomodo producuntur.

circumpendentes. Iamq; his exemplis patet, quomodo phantasia affectus, ubi vehementius se intenderint, non modò corpus proprium, sed & alienum afficiunt. Sic etiam maleficorum nocendi cupiditas, fixis obtutibus quàm perniciosissimè homines fascinat. Assentiunt istis Avicenna, Aristoteles, Algazel & Galenus. Manifestum enim est, corpus à vapore alterius corporis morbidì facillimè infici, quod in peste & lepra palàm videmus. Rursus, in vaporibus oculorum tanta vis est, quòd possunt proximum fascinare atq; inficere, sicut regulus & catablepa aspectu suo homines interimunt: & fœminæ quædam in Scythia, apud Illyricos & Triballos, quem iratæ aspexerant, interimebant. Nemo ergo miretur, corpus atque animam vnius, ab animo alterius posse similiter affici, cum sit animus longè potentior, fortior, feruentior, motuque valentior, quàm vapores ex corporibus exhalantes, nec etiam desunt media, per quæ operetur: neq; præterea minus subiicitur corpus alieno animo, quàm alieno corpori. Hoc modo ferunt hominem, solo affectu atque habitu agere in alterum: idèòq; præcipiunt philosophi, consortium malorum atq; infelicium hominum procul fugiendum, horum siquidem anima noxiarum plena radiorum, calamitosa contagione propinquos inficit: contrà, bonorum ac felicium consortia præcipiunt appetenda, quoniam sua propinquitate multū nobis prosunt. Sicut enim odor ex asa foetida, vel musco: sic ex malo mali, & ex bono boni, aliquid profilit in proximum, ac diu quandoq; perseverat infusum. Nunc verò si passionēs supradictæ tantam vim habent in phantasia, certè maiorem habent in ratione, quatenus iam ratio ipsa, phantasia est excellentior. Multo deniq; maiorem in mente. hæc enim quando ad beneficium aliquod, tota animi intentione erga superos defigitur, sæpe corpus tam proprium quàm alienū, circa quod est affectum, diuino aliquo munere afficit. Hoc modo legimus ab Apollonio, Pythagora, Empedocle, Philolao multisq; prophetis, & etiam

Ratio excellentior
phantasia.

AMPISSIMO DOMI-
NO, PRINCIPI ILLVSTRISSIMO,
 Hermanno ab Vuyda, Principi electori, Vuestphaliae &
 Angariae Duci, Domino & Archipræsuli Coloniensi &
 Padebornensi, Domino suo gratiosissimo, Hen-
 ricus Cornelius Agrippa ab Nettez-
 heim, S. D.

N nunc (Princeps illustrissime amplissi-
 méque præsul) reliquos occultioris philo-
 sophiae siue magiae libellos, quos nuper me
 editurum fuisse, quando priorem illorum
 in lucem dedi, tuæ magnidecentiae promiseram: sed re-
 pentina fermè & inopinata Diuæ Margarethæ Au-
 striacæ principis meæ obitus superueniens, ab illo eden-
 distudio tunc me retardauit. Deinde quo minus ede-
 rentur, obstitit nonnullorum rostratorum sycophan-
 tarum, atque scholasticorum aliquod sophistarum im-
 probitas, ob editam de Vanitate scientiarum & excel-
 lentia Verbi Dei declamationē, sine intermissione con-
 tra me seuientium & acerba odij, inuidiae, liuoris &
 calumniarum cōtinuatione contra me certantiū, quo-
 rum alij elato supercilio, plenis buccis, declamatoria vo-
 ce in templis apud promiscuum populum me impieta-
 tis traducebant: alij angularibus susurramentis per sin-
 gulas domos viciatim imperitorum aures mea infamia
 complebant: alij per publica & priuata conciliabula,
 Pontifices & principes ipsūmq; Cæsarem cōtra me in-
 stigabāt. Hinc hæsitare coëpi, essēne residuos hos libel-
 los editurus, quum subdubitarē hoc ipso me maioribus

obiicere calumniis, et veluti ex fumo in flammâ conii-
 cere, timorque quidam rusticus inuasit, ne illos eden-
 do tibi molestus plus quàm officiosus viderer, ac etiam
 tuæ sublimitati Zoilorum illorum cōflarem inuidiam,
 pariterque detrahentium linguis te obijcerem. Quæ o-
 mnia cū me varia desperatione perturbaret, hæsita-
 tionem meā tuæ intelligentiæ perspicacitas, exacta dis-
 cretio, candor iudicij, sine superstitione religio, cæteræq;
 in te notissimæ virtutes, & maior omni exceptione au-
 toritas atq; integritas, quæ obtrectantium linguas facile
 continere, atq; etiam refrenare possent, excusso timore
 erexerunt impuleruntq; id rursus audentius aggredi,
 quod iam propè ex desperatione deseruerā. Accipe igitur
 nunc (princeps illustrissime) bono animo hunc se-
 cundum occultioris philosophiæ librum, in quo cœlestis
 magiæ mysteria intimamus, patefactis omnibus atque
 monstratis quæ de iis perita rerum prodit antiquitas,
 quæq; ad notiā nostram pervenerunt, quo studiosis
 & horum arcanorū curiosis post naturalium virium
 ostensionem, etiam cœlestis magiæ arcana (hactenus
 neglecta, & parum iusta noticia à posteris apprehen-
 sa) nunc tuo auspicio per eos proponantur: è quibus
 quotusquisque posthac profecerit, aut aliquid fructus
 excerpserit, tibi referat adscribatq; gratiam, qui huius
 editionis occasio fuisti: quodq; foribus patefa-
 ctis hæc è vinculis emitterentur, fa-
 cultatem præstitisti.

HEN.

HENRICI COR.

AGRIPPAE DE OCCVLTIO-

re Philosophia, siue de
Magia,

LIBER II.

De necessitate Mathematicarum disciplinarum,
atq; de mirandis multis operibus, quæ so-
lis mathematicis artibus perpe-
trantur. C A P. I.

Athematicæ disciplinæ ad Magiam tam sunt necessariae atq; cognatæ, vt qui hanc absq; illis profiteatur, is tota aberret via, frustra que laboret, minimè que desideratum adsequatur effectum. quæcunque enim sunt & fiunt in istis inferioribus naturalibus virtutibus, omnia hæc numero, pondere, mēsurā, harmonia, motu & lumine fiunt atq; reguntur: & omnes res quas videmus in istis inferioribus, habent radicem & fundamentum in illis: nihilominus tamen etiam absque naturalibus virtutibus, ex solis mathematicis disciplinis, opera naturalibus similia produci possunt, vt inquit Plato, res non quidem veritatis & diuinitatis particeps, sed simulacra quædam sibiipsis cognata, vt corpora euntia, vel loquentia, quæ tamen carent virtute animali, quales fuerunt, quæ apud antiquos Dædali simulacra, & αὐτόματα appellata sunt, & quorum Aristoteles meminit, Vulcani & Dædali tripodes seipsos mouentes, quos sponte sua in certamen prodisse narrat Homerus: & quos legimus in Hiarbæ Gymnosophistæ conuiuio seipsos motasse, aureasq; statuas pincernarum, & structorum operā conuiuis præstasse. Leguntur etiam statuæ Mercurij quæ loquebantur, & colūba Architæ quæ lignea volabat: & quæ narrat Cassiodorus Boethij miracula, Diomedē in ære

Speculorū
mira artifi-
cia.

buccinantem, æneū anguem insibilantem, simulatas aues can-
tilenæ dulcedinem emittentes. Huiusmodi generis sunt quæ-
cunque ex Geometria, & Optica prodeunt simulacrorum mi-
racula, de quibus in prioribus, ubi de elemento aeris locuti fui-
mus, fecimus mentionem. Sic fiunt specula, alia cōcava, alia co-
lumnaria, facientia rerum simulacra in aere, remotis extra se
spaciis velut umbras videri, cuiusmodi Apollonius, et Vitellius
in suis libris de Perspectiva & speculis docuere. & legimus
Magnum Pompeiū speculum quoddam inter spolia ex orien-
te Romam attulisse, in quo armatorum conspiciebantur exer-
citus. Et fiunt specula quædam tralucida, quæ certis quibusdā
herbarum succis infecta, artificialiq; lumine irradiata, totum
circumvicinum aerem mirabilibus implent phantasmatibus.
Et novi ego fabricare duo specula reciproca, in quibus lucen-
te sole omnia quæcunq; illius radiis illustrātur, per remota plu-
rium miliariū spacia evidentissimè cernuntur. Hinc magus ex-
pertus philosophiæ naturalis, & matheseos, cognitisq; mediis
scientiis ex his utrisq; existentibus, Arithmetica, Musica, Geo-
metria, Optica, Astronomia, & quæ ponderibus, mēsuris, pro-
portionibus, articulis & iuncturis scientiæ sunt: cognitisq; e-
tiam mechanicis, artibus ex illis resultantibus, quid mirum si
supra cæteros homines arte & ingenio præcellens, mirabilia
multa operetur, quæ etiam prudentissimi quiq; & scientissi-
mi valde admirentur. Nōne in hunc diem vestigia extant an-
tiquorum operum, puta Herculis & Alexandri columna, por-
tæ Caspiæ ex ære cōflatæ, & ferreis trabibus obseratæ, ut nul-
lo ingenio, nec arte elidi possint? & Iulij Cæsaris Romæ iuxta
Vaticanū erecta pyramis, & in medio mari extructi arte mon-
tes & arces saxorumq; moles, cuiusmodi ego in Britannia vi-
di vix credibili arte congestas. Et legimus apud fidos histori-
cos, similibus artibus olim abscissas rupes, completas valles, &
actos in planum montes, perfossa saxa, ad aperta mari promō-
toria, excavata terræ viscera, diducta flumina, iuncta maribus
maria,

maria, coercita æquora, scrutatâq; maris profunda, exhaustos lacus, exiccatas paludes, factas novas insulas, rursusq; alias restitutas continenti. Quæ omnia etsi cum natura ipsa pugnare videantur, tamen legimus facta, & in hunc diem cernimus illorum vestigia eiusmodi vulgus daemonum opera fuisse fabulatur, cum eorum artes atq; artifices à memoria perierint, nec sint qui curent ea intelligere atque scrutari. Ideoq; mirandum spectaculum aliquod videntes, cæcutientes intellectu, effectum omnem in dæmones reiiciunt, aut miracula putant, quæ aut naturalium, aut mathematicarum disciplinarum sunt opera. Ut si quis ignoret virtutem magnetis, videatq; graue ferrum sursum ferri, aut in aera suspendi, sicut olim Mercurij idolum ferreum apud Treuerim in medio templi magnetis lapidibus legitur suspensum, hoc attestante versiculo:

Ferreus in mediis volitat caducifer auris.

Simile cuius etiam de Solis idolo in Serapis templo apud Aegyptum factum legimus: nonne protinus dicet, quoniam daemonum opus est? si verò cognouerit virtutem magnetis ad ferrum, & expertus fuerit illam, cessat omnis sua admiratio, & nullus supererit scrupulus illud esse opus naturæ. Atq; hic vos scire convenit, quòd sicut per res naturales virtutes colligimus naturales: ita per res abstractas mathematicas & coelestes, virtutes suscipimus coelestes, puta motum, vitam, sensum, sermonem, præsagium & diuinationem: etiam in materia minus disposita, ut quæ non natura, sed arte sola fabricata sit: & ita dicuntur fieri posse imagines loquentes, & futura prædicentes, sicut narrat Gulielmus Pariensis de capite æneo sub ortu Saturni conflato, quod humanis vocibus loqui perhibent. Qui verò eligere nouerit materiam dispositam, & patiendi paratissimam, agensque fortissimum, hic indubios potentioresq; producet effectus. Est enim Pythagoreorum generalis sententia, sicut mathematica sunt formaliora Phy-

sicis, ita esse actualiora, & sicut in suo esse minus dependent, ita etiam in suo operari: inter omnia autem mathematica, numeros, ut sunt formaliores, ita etiam esse actualiores, quibus virtutem & efficientiam tam ad bonum quam ad malum, non solum ethnicorum philosophi, sed etiam Hebræorum, ac Christianorum attribuunt theologi.

De numeris, eorundemque potentia & virtute. C A P. II.

INquit Seuerinus Boethius: Omnia quaecunque à primæ rerum natura constructa sunt, numerorum videntur ratione formata. hoc enim fuit principale in animo conditoris exemplar: hinc elementorum multitudo mutuata est, hinc temporum vices, hinc motus astrorum, & cœli conversio, omniumque status numerorum colligatione subsistit. Sunt itaque numeri magnarum sublimiumque virtutum potentes. Neque enim mirum est, cum in rebus naturalibus sint tot ac tantæ virtutes occultæ, licet manifestarum operationum, esse in ipsis numeris multo quidem maiores occultiores, mirabiliores atque efficaciores, quatenus ipsi sunt formaliores, perfectiores, cœlestibus insiti, separatis substantiis immixti, denique maximam & simplicissimam habentes cum ideis in mente diuina commixtionem, à quibus proprias & efficacissimas vires sortiuntur: quamobrem etiam ad dæmoniaca & diuina munera consequenda plurimum valent, plusque possunt, quemadmodum in rebus naturalibus qualitates elementales in transmutando ad aliquod elementale multum valent atque possunt.

Rursus omnia quæ sunt atque fiunt, certis numeris subsistunt. virtutemque sortiuntur. Tempus enim constat numero, omnisque motus & actio, & omnia quaecunque temporis & motui subiecta sunt: concentus etiam atque voces per numeros, eorumque proportionem vim habent atque constant, proportionemque ex numeris ortæ, per lineas & puncta constituunt characteres & figuras: & hi sunt proprii operibus magicis, medio existente

Omnia certis constant numeris.

existente inter vtrosq; appropriato per declinationem ad extrema, vt in vsu literarum. Deniq; omnes species naturalium & eorum quæ supra naturam sunt, certis numeris astringuntur: quod intuens Pythagoras, numerum esse inquit, quo cuncta constant, distribuitque singulis singulas virtutes. & Proclus ait, Numerus semper existit: alius tamen in voce, alius in earum proportionem, alius in anima & ratione, & alius in diuinis. Themistius verò & Boethius & Auerrois Babylonius cum Platone, sic numeros extollunt, vt neminem absque illis posse rectè philosophari putent. Loquuntur autem de numero rationali & formali, non de materiali, sensibili siue vocali, numero mercatorum, de quo Pythagorici & Academici & Augustinus noster nihil curant: sed intendunt ad proportionem ex illo resultantem, quem numerum naturalem, & formalem & rationem vocant, ex quo magna sacramenta emanant, tam in naturalibus, quàm diuinis atque coelestibus. Per illum habetur via ad omnia scibilia indaganda & intelligenda. Per illum habetur proximus accessus ad prophetiam naturalem atque ipse abbas Ioachim in prophetiis suis alia via quàm per numeros formales non processit.

Quantas virtutes numeri possideant in rebus
cum naturalibus tum transnaturalibus.

CAP. III.

IN numeris itaq; mirandam latere efficaciam & virtutem, tam ad bonum quàm ad malum, non modò splendidissimi philosophi vnanimiter docent, sed etiam doctores catholici: præ cæteris Hieronymus, Augustinus, Origenes, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Athanasius, Basilius, Hilarius, Rabanus, Beda, & plures alij confirmant. Hinc Hilarius in commentariis super Psalmos, testatur septuaginta seniores secundum numerorum efficaciam psalmos in ordinem rede- gisse. Rabanus quoq; doctor præclarus, de numerorū virtutibus singularem librum composuit. Cæterum nunc in natura

**Pentaphyl-
li herbę vir-
tutes.**

**Septenarij
mirum ex-
perimentũ.**

**In numeris
hic quid cõ-
siderandũ.**

**Numerorũ
significa-
tio.**

quantas virtutes possident numeri, patet in herba quę pentaphyllon, hoc est, quinquefolium dicitur. hæc enim virtute quinarij resistit venenis, pellit dæmonia, confert expiationi: atque eius folium bis quotidie vnum vino sumptum, curat ephemeram: tria, tertianam: quatuor, quartanam. Similiter seminis heliotropij grana quatuor pota, quartanis: tria verò, tertianis prodesse dicuntur. Simili modo verbenaca febribus in vino mederi fertur, si in tertianis à tertio geniculo: in quartanis, à quarto incisa fuerit. Serpens si semel calamo percutiatur, interit: si secundario, confirmatur. Hæc & eiusmodi plura apud varios autores testificata leguntur. Vnde autem hæc fiant, causam certè habent, quę est ipsa varia variorũ numerorum ad se inuicem proportio. Mirum quoq; de septenario experimentũ, quòd masculus omnis septimus absq; fœmella intermedia natus, vim habet curandi scrophulas solo tactu vel verbo. Similiter filia quęq; septima nata, miro modo partum adiuuare traditur: nec attenditur hic numerus naturalis, sed formalis ratio, quę est in numero. Illudque quod suprà diximus, semper mente teneatur, non in vocalibus & mercatoris numeris has vires esse, sed in rationalibus, formalibus & naturalibus, hæc Dei & natura sacramenta distincta atq; contenta. Quicumque autem nouerit numeros vocales & naturales cum diuinis coniungere, & eandem consonantiam temperare, hic per numeros poterit operari mirabilia, & etiam cognoscere. Pythagorici etiam multa sese prognosticare profitebãtur per numeros nominũ, in quibus profectò nisi magnum aliquod latèret mysterium, non dixisset Ioannes in Apocalypsi: Qui habet intellectum, computet nũmerum nominis bestię, qui est nũmerus hominis: & hic modus computandi, penes Hebræos & Caballistas celeberrimus est, sicut infrà ostendemus. Sed illud sciendum est, quòd numeri simplices significãt res diuinas: denarij, cœlestes: centenarij, terrestres: millenarij, quę futuri sunt seculi. Præterea cum partes animi secundum Arithmeticam

ficam mediocritatem, propter identitatem seu excessuum æqualitatem inuicem copulantur: corpus verò, cuius partes magnitudinibus differunt, secundum Geometricam mediocritatē compositum sit: animal verò ipsum, ex utroq; , anima scilicet & corpore, secundum eam quæ harmoniæ convenit, mediocritatem constet: hinc est quòd numeri plurimum operatur in animā, figuræ in corpora, concentus autem in ipsum animal.

De vnitate, & eius schala.

C A P. I I I I.

Nunc particulatim de numeris ipsis determinemus: quia verò numerus nihil aliud est quàm vnitatis repetitio, primò ipsam vnitatem consideremus. Vnitas enim omnem numerum simplicissimè penetrat, omniumq; numerorū communis mensura, fons & origo, omnem numerum in se vnicè coniunctum cōtinet, multitudinis omnis in sors, semper eadem & immutabilis: vnde etiam in seipsam multiplicata, nihil producit nisi seipsam: indivisibilis est, partium omnium expers: quòd si diuidi aliquando fingatur, non secatur, sed multiplicatur, scilicet in vnitates: nulla tamen harum vnitatum maior, vel minor est tota vnitare, quemadmodum pars minor est toto: multiplicatur itaque non in partes, sed in seipsam: ideòque hanc alij concordiam, alij pietatem, alij amicitiam nuncupare, quòd ita nectatur, vt non secetur in partes: sed & Martianus ex Aristotelis sententia, Cupidinem asserit nominatam, ex eo quòd vnum solum ipsa sit, & se queri semper velit, & ultra nihil habeat, sed expers totius elationis aut copulæ, in se proprias detorquet ardores. Vnum itaque omnium rerum principium est & finis, neque ipsum principium aut finem habens: nihil vno prius est, nihil vno posterius. Vnum omnium rerum principium est, & vsque ad vnum omnia sunt, & ultra ipsum nihil est, & omnia quæ sunt, vnum ipsum desiderant: quia omnia ab vno processerant, & vt sint eadem omnia, ab illo vno participare necesse est: & sicut omnia ab

Vnitatis nomina.

Vnitatis essentia.

vno in multa processerunt, sic cuncta quæ ad illud vnum à quo
 processerunt, redire conantur, necesse est exuere multitudi-
 nem. Vnum igitur ad summum refertur Deum, qui cum ipse
 sit vnus & innumerabilis, innumeras tamen res de se creat, &
 intra se continet. Vnus itaque est Deus, vnus Dei vnus mun-
 dus, vnus mundi vnus sol, vnus quoque in mūdo phoenix, rex
 vnus in apibus, dux vnus in gregibus: in armentis rector vnus,
 & grues vnā sequuntur, & multa alia animantia vnitatem
 venerantur. Inter membra corporis, vnum est principium, à
 quo reliqua reguntur, siue id sit caput, siue (vt alij volunt) cor.
 Vnum est elementum vincens, & omnia penetrans, ignis. Vna
 res est à Deo creata, subiectū omnis mirabilitatis, quæ in terris
 & in cœlis est, ipsa est actu animalis, vegetalis & mineralis,
 vbique reperta, à paucissimis cognita, à nullis suo proprio no-
 mine expressa: sed innumeris figuris & ænigmatibus velata,
 sine qua neque alchymia, neque naturalis magia, suum com-
 pletum possunt attingere finem. Ab vno homine Adamo, o-
 mnes producti sunt: ab vno illo omnes mortui sunt. ab vno
IESV CHRISTO rursus regenerati sunt: & quod
 ait Paulus, Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Vnus
 Deus & pater omnium, vnus mediator Dei & hominum. v-
 nus altissimus creator qui super omnes, per omnia & in o-
 mnibus nobis. vnus enim pater Deus, à quo omnia, & nos in
 illo: vnus Deus **IESVS** Christus, qui per omnia,
 & nos per ipsum: vnus Deus spiritus san-
 ctus, in quem omnia, & nos
 in ipsum.

SCALA VNITATIS.

In mundo Arche typo.	Iod	Vna diuina essentia, fons omnis virtu- tis & potestatis, eiusq; nomen vnica simplicissima litera expressum.
In mundo Intel- lectuali.	Anima mū- di.	Vna suprema intelligentia, prima crea- tura, fons vitarum.
In mundo cœle- sti.	Sol.	Vnus rex stellarum, fons lucis.
In mundo elemē- tali.	Lapis phi- losopho- rum.	Vnum subiectum & instrumentum o- mnium virtutum naturalium & trās naturalium.
In minore mun- do.	Cor.	Vnum primum viuens, & vltimum moriens.
In mundo infer- nali.	Lucifer.	Vnus princeps rebellionis angelorum & tenebrarum.

De dualitate, & eius scala.

CAP. V.

Binarius primus numerus est, quia prima multitudo est, à nullo potest numero metiri præterquam à sola vni-
tate omnium numerorum mensura communi: non est compo-
situs ex numeris, sed ex sola vnitatem vna & vna coordinatus:
nec dicitur numerus incompositus, sed magis propriè, nō com-
positus: ternarius autem primus numerus incompositus dici-
tur: binarius autem primum vnitatis germen & prima pro-
creatio: hinc Genesis dicitur, & Iuno, & opinabilis corpora-
tio, motusque primi probamentum, primaq; forma paritatis.
Numerus primæ æqualitatis, extremitatis & intervalli, i-
deoque iusticiæ peculiaris, eiusq; proprius actus, eo quòd duob.
gaudeat pariter ponderatis: diciturque numerus scientiæ, &
memoriæ, & lucis, & numerus hominis, qui alter & minor
mundus dicitur: diciturq; numerus charitatis & mutui amo-
ris, nuptiarum & societatis, sicut dictum est à Domino: Erunt

Binarij ap-
pellatio-
nes.

duo in carne vna. & Ecclesiasticus ait: Melius duos esse simul quam vnum: habent enim emolumentum suae societatis: si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Vae soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se: & si dormierint duo, fouebuntur mutuo, vnus quomodo calefiet? & si quispiam praeualeat contra vnum, duo resistunt ei. Et dicitur numerus connubij & sexus. duo enim sunt sexus, masculinus & foemineus: & columbae bina oua pariunt, ex quorum primo masculum, ex secundo foeminam excludunt. Diciturq; medietas capax, bona malaque participans, principium diuisionis, multitudinis & distinctionis, & significat materiam. Dicitur aliquando hic etiam numerus discordiae & confusionis, infortunij & immundiciae. vnde diuus Hieronymus contra Iovinianum inquit, quod ideo in secundo die creationis mundi non fuit dictum, Et vidit Deus quoniam bonum: quia binarius numerus sit malus. Hinc est etiam, quare iusserit Deus omnia animalia immunda in arcam bina ingredi: quia binarius (vt dixi) numerus immunditiae est, estq; in auspiciis infelicissimus, praesertim si res illa a quibus auspiciu capitur, Saturniae sint vel Martiae: nam haec duae infortuniae numerantur ab astrologis. Fertur etiam binarium adferre occursacula umbrarum, terriculamenta laruarum, nocumenta malorum spirituum his qui nocte iter faciunt. Pythagoras (vt Eusebius refert) vnitatem Deum esse dicebat, & bonum intellectum: dualitatem vero demonem ac malum, in quo materialis est multitudo: quare Pythagorici dicunt binarium non esse numerum, sed confusionem quadam vnitatum. Et Plutarchus scribit, Pythagoricos vnitatem Apollinem nuncupare: diada litem & audaciam: triada iusticiam, quae est summa perfectio, neque tamen vacat multis mysteriis. Hinc duae tabulae legis in Sina, duo cherubim respicientes in propiciatorium apud Moysen, duae oliuae stillantes oleum apud Zachariam, duae naturae in Christo, diuina & humana: hinc duas Dei apparitiones, videlicet facies & posteriora, vidit Moyses:

item

item duo testamenta, duo præcepta charitatis, duæ primæ dignitates, duo primi populi, duo genera demonum, boni & mali, duæ creaturæ intellectuales, angelus & anima, duo luminaria magna, duo solstitia, duo æquinoctia, duo poli, duo elementa producentia animam viuentem, terra & aqua.

SCALA BINARII.

In Archetypo.	יְיָ Iah אֱלֹהִים El		Nomina Dei duarum literarum.
In mundo intellectuali.	Angelus	Anima	Duæ substantiæ intelligibiles.
In mundo cælesti.	Sol	Luna	Duo luminaria magna.
In mundo elementalī.	Terra	Aqua	Duo elementa producentia animam viuentem.
In minore mundo.	Cor	Cerebrum	Duæ principales sedes animæ.
In mundo infernali.	Beemoth Fletus.	Leuiathan Stridor dentium.	Duo duces demoniorum. Duo quæ comminatur Christus damnatis.

De Triade & eius scala. C A P. VI.

Ternarius primus numerus incompositus, numerus sacer, numerus perfectionis, numerus potentissimus: tres enim sunt personæ in Deo, tres sunt virtutes theologales in religione. Hinc est quòd ad caeremonias Deorum & religionis plurimum hic numerus confert, vt cuius auspicio preces & libamina tertio repetuntur. Vnde canit Virgilius:

— Numero Deus impare gaudet.

Et Pythagorici utebantur eo in sanctificationibus & purificationibus. vnde apud Vergilium:

Idem ter socios pura circumluit vnda.

Estq; etiam ligationibus aptissimus. hinc illud Vergilij:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore

Licia circundo, terq; hæc altaria circum

Effigiem duco. — Et paulo post:

Necte tribus nodis, ternos Amarylli colores,

Necte Amarylli modo, & Veneris, dic, vincula necto.

Et de Medea legimus:

Verbâq; ter dixit placidos facientia somnos,

Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Et apud Plinium, Terna despuere deprecatione in omni medicina mos fuit, atq; ex hoc affectus adiuuati. Ternarius siquidem trino augmento perfectus, longo, lato, profundo, ultra quæ nulla datur dimensionis progressio, vnde primus numerus cubicus dicitur. Hinc dicitur, quod corpori trimetro, & numero cubico nihil addi potest. Quare Aristoteles in principio sermonum de cælo, illum quasi legem vocat, secundum quam omnia disponuntur. Tribus enim corporalia & spiritualia constant, principio, medio, fine. tribus (vt Trismegistus ait) perficitur mundus, hemarmene, necessitate, & ordine: hoc est, conventionem causarum adinuicem, quam pleriq; fatum dicunt, & executione ad foetum, ac foeturae debita distributione. Tota temporis mensura ternario concluditur, videlicet, præterito, præsentis, futuro. Omnis magnitudo tribus continetur, linea, superficie, corpore. Tribus intervallis constat omne corpus, longitudine, latitudine, crassitudine. Tres symphonias continet harmonia, diapason, hemiolion, diatessaron. Tria quoq; sunt animarum genera, vegetatiua, sensitiua & intellectualis: atq; hanc rationis, iracundiae, cupiditatisq; distribuit trinitas. Iamq; etiam iuxta prophetam tribus à Deo disponitur mundus, numero, pondere & mensura: deputaturq; idealibus formis, sicut binarius materiae procreanti, & unitas fabricatori Deo. Magi quoq; tres mundi principes distribuunt,

Oroma-

In rebus
tria quæ
sunt.

Ternarius
idealibus
formis de-
putatus.

Oromasim, Mitrim, Araminim: hoc est, Deum, mentem, & spiritum. Per ternarium cubicum siue solidum, distribuuntur tres rerum productarum enneades, videlicet supercoelestium, in nouem intelligentiarum ordines: coelestium, in nouem orbis: inferiorum, in nouem genera generabilium & corruptibilium. In hoc deniq; cubo ternario, videlicet viginti septem, omnes musicae proportionales includuntur, vt Plato & Proclus longa serie differunt: habetque ternarius in harmonia diapente, gratiam vocis quintae. Iamq; etiam in intelligentiis tres sunt angelicorum spirituum hierarchiae. Tres sunt intellectualium creaturarum potentiae, memoria, mens & voluntas. Tres sunt ordines beatorum, videlicet martyrum, confessorum, innocentium. Tres sunt coelestium signorum quaterniones, videlicet fixorum, mobilium, communium: similiter & domorum, videlicet cardinum, succedentium & cadentium. Tres quoq; sunt in quouis signo facies & decani, tresque cuiuslibet triplicitatis domini. Tres sunt inter planetas fortunae: tres inter diuas, gratiae: tres apud inferos, parcae: tres iudices, tresque furiae, triicepsq; cerberus. Legimus etiam, Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianae. Tres personae in supersubstantiali diuinitate. Tria tempora, naturae, legis & gratiae. Tres theologicae virtutes, spes, fides, charitas. Tribus diebus Ionas fuit in ventre piscis: totidem Christus in sepulchro.

In Archetypo	Pater	^{יְהוָה} Sadai Filius	Spiritus sanctus	Nomen dei trilaterum Tres personae in diuinis.
In mundo intellectuali	Suprema Innocentes	Media Martyres	Infima Confessores	Tres hierarchia angelorum Tres gradus beatorum
In mundo aelesti	Mobilia Cardines Diurnus	Fixa Succedentes Nocturnus	Communia Cadentes Particeps	Tres quaterniones signorum Tres quaterniones domorum Tres domini triplicitatum
In mundo elementalī	Simplicia	Composita	Decomposita	Tres gradus elementorum
In minore mundo	Caput, in quo viget intellectus respondens mūdo intellectuali	Pectus, vbi cor, sedes vite, respondens mūdo caelesti.	Venter, vbi generatiua virtutis membraq; genitalia respondēs mundo elementalī.	Tres partes respondentes triplici mūdo
In mundo infernali	Alecto Minos Malefici	Megera Aeacus Apostatae	Tisiphone Radamanthus Infideles	Tres furiae infernales Tres iudices infernales Tres gradus damnatorum.

De Quaternario, & eius scala. C A P. VII.

Quaternarium numerum Pythagorici Tetractyn appellant, ipsūq; omnibus numerorū virtutibus praeferrunt, quia ipse fundamentum & radix omnium aliorum numerorum, vnde & omnia fundamenta tam in artificialibus, quā in naturalibus & diuinis quadrata sunt, vt infra ostendemus: significatque soliditatem, quae per figuram quadrariam etiam demonstratur. Est enim quaternarius, quadratus planus primus, qui constat duabus proportionibus, quarum

rum prior est vnus ad duo: posterior, duorum ad quatuor: nasciturq; gemina processione & proportionem, videlicet vnus ad vnum & duorum ad duo, ab vnitatem incipiens, in quaternitate desinens: quæ proportionem in eo differunt, quod iuxta arithmetica sunt sibi inæquales: iuxta geometricam verò æquales. Itaq; quadratus Deo patri adscribitur, quin & totius trinitatis mysterium cōplectitur. nam ipsius simpla proportionem, prima scilicet vnus ad vnum, vnitas paternæ substantiæ significatur, ex qua vnus procedit filius, illi æqualis: altera autem processione, etiā simpla, videlicet duorum ad duo, notatur secunda processione ex vtroq; spiritus sanctus, vt sic sit æqualis patri filius, processione prima: æqualis vtriq; spiritus sanctus, processione secunda. Hinc superexcelsum Deo diuinæq; trinitatis nomen tetragrammaton est, scilicet Iod, He & Vau, He: vbi aspiratio He, spiritus ab vtroq; processionem denotat. ipsa enim He duplicata, vtranq; syllabam totumq; nomē terminat: pronuntiatur autem Ioua, vt aliqui volunt, vnde gentium ille Iouis, quem & veteres quatuor auribus pingebant. Vnde quaternarius est fons & caput totius diuinitatis. Vocantq; Pythagorici ipsum perpetuum naturæ fontem. quatuor enim sunt gradus in scala naturæ, scilicet esse, viuere, sentire, intelligere. Quatuor sunt in natura motus, scilicet ascendens, descendens, progrediens, circularis. Quatuor sunt in cœlo cardines, scilicet ortus, occasus, medium cœli, & imum cœli. Quatuor sunt sub cœlo elementa, scilicet ignis, aer, vndaq;, tellus: secundum hæc, quatuor in cœlo triplicitates: quatuor sub cœlo qualitates primæ, scilicet frigidum, calidum, siccum, humidum: ab his quatuor humores, sanguis, phlegma, cholera, melancholia. Itē annus diuiditur in quatuor partes, quæ sunt ver, æstas, autumnus & hyems: similiter aer in Eurum, Zephyrū, Austrum & Boream diuiditur: quatuor quoq; sunt flumina paradisi, & totidem inferni. Quaternarius præterea omnē implet scientiā: primo omnem numerorum simplicem progressum quatuor im-

plet terminis, videlicet vno, duobus, tribus & quatuor, consti-
tuens denarium. Omnem implet numerorum differentiam, pri-
mum parem, & primum imparem in se continens. Habet in
musica diateffaron, gratiam vocis quartæ: item tetrachordum
& diagramma Pythagoreum, quo ille primum musicos con-
centus invenit, omnemq; musicæ harmoniam continet. nam du-
pla, tripla, quadrupla, sesquialtera, sesquitertia, diapason, dis-
diapason, diapente, diateffaron, omnisque consonantia inter
quaternarij limites arcetur. Totam etiam mathematicam qua-
tuor terminis complectitur, scilicet puncto, linea, planitie &
profunditate. Totam naturam quatuor terminis colligit, sci-
licet substantia, qualitate, quantitate & motu. Omnem etiam
physicam implet, in qua sunt naturæ virtus seminaria, natu-
ralis pullulatio, adolens forma, & compositum. Quatuor e-
tiam terminis metaphysica complectitur, scilicet esse, essentia,
virtute & actione. Complectitur moralem philosophiam qua-
tuor virtutibus, scilicet prudentia, iusticia, fortitudine & tem-
perantia. Habet etiam vim iusticiæ. hinc quadruplex lex, scili-
cet providentiæ, à Deo: fatalis, ab anima mundi: naturæ, à cœ-
lo: prudentiæ, ab homine. Quatuor insuper iudiciariæ poten-
tiæ in rebus existentibus, scilicet intellectus, disciplina, opinio,
sensus. Multam quoque & maximam in mysteriis vim habet:
hinc Pythagorici ipsum quaternarium iureiurando testaban-
tur, tanquam summum, quo fides nitatur, & credulitas firma-
ri possit: hinc dictum Pythagoricum iusiurandum, quod in
his versibus sic expressit:

Iuro ego per sanctum pura tibi mente quaternum,
Aeternæ fontem naturæ animiq; parentem.

Item quatuor sunt flumina paradisi, quatuor euangelia, à to-
tidem euangelistis per vniuersam ecclesiam recepta. Hebræi
præcipuum Dei nomen quatuor literis scriptum acceperunt.
Similiter Aegyptij, Arabes, Persæ, Magi, Mahumetistæ, Græ-
ci, Tusci, Latini, tantum quatuor literis nomen Dei scribunt:

ita,

ita, scilicet Theut, alla, sire, orsi, abgdi, dios, esar, Deus. Hinc Lacedæmonij summum Iouem quatuor auribus depingere solebant. Hinc apud Orphicam theologiam, fertur Neptunus quadriuges currus impellere. Quatuor quoque sunt diuini furoris species, à singulis numinibus procedentes, scilicet à musis, Dionysio, Apolline & Venere. Item Ezechiel propheta vidit quatuor animalia iuxta fluuium Chobar, & quatuor Cherubim in quatuor rotis. Item apud Danielelem, quatuor animalia magna ascendebant de mari, & pugnabant quatuor venti. Item in Apocalypsi, quatuor animalia plena oculis antè & retrò, stabant in circuitu sedis Dei: & quatuor angeli, quibus datum est nocere terræ & mari, stabant super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

SCALA QUATERNARII AD QUA-
tuor elementorum correspon-
tiam.

Nomen dei quadrilite- rum.	יהוה				In mūdo archety- po vnde lex pro- viden- tia.
Quatuor tri- plicitates si- ne hierar- chia intelli- biles.	Seraphim Cherubim Throni	Domina- tiones Potestates Virtutes	Principa- tus Archange- li Angeli	Innocen- tes Marty- res Confesso- res	In mūdo intelle- ctuali, vnde lex fatalis.
Quatuor an- geli presiden- tes cardini- bus cœli.	מכאל Michael	רפאל Raphael	גבריאל Gabriel	אוריאל Vriel	
Quatuor præfeti ele- mentorū.	שרת Seraph	כרוב Cherub	תרשיש Tharsis	אריאל Ariel	
Quatuor a- nimalia san- ctitatis.	Leo	Aquila	Homo	Vitulus	
Quatuor tri- plicitates tri- buum Israel.	Dan Asser Nephthalim	Iehuda Isachar Zabulon	Manasse Beniamin Ephraim	Ruben Simehon Gad	
Quatuor tri- plicitates a- postolice.	Matthias Petrus Iacobus ma- ior	Symon Bartholo- meus Matthæus	Ioannes Philippus Iacobus minor	Thadæus Andreas Thomas	
Quatuor eu- angelistæ.	Marcus	Ioannes	Matthæus	Lucas	In mūdo cœlesti à quo lex natura.
Quatuor tri- plicitates si- gnorum.	Aries Leo Sagittarius	Gemini Libra Aquarius	Cancer Scorpius Pisces	Taurus Virgo Capricor- nus	

Stellæ

Stellæ & planete ad elementa relati.	Mars & Sol	Iupiter & Venus	Saturnus & Mercurius	Stellæ fixæ & Luna	
Quatuor qualitates cœlestium elementorum.	Lumen	Diaphanū	Agilitas	Sodalitas	
Quatuor elementa.	אֵשׁ Ignis	אֵר Aer	מַיִם Aqua	עֶפֶר Terra	In mūdo elementali ubi lex generationis & corruptionis.
Quatuor qualitates.	Calidum	Humidum	Frigidum	Siccum	
Quatuor tēpora	Aestas	Ver	Hyems	Autumnus	
Quatuor cardines orbis.	Oriens	Occidens	Septentrio	Meridies	
Quatuor minorū genera perfecta.	Animalia	Plantæ	Metalla	Lapides	
Quadruplicia animalia	Progressiva	Volatilia	Natantia	Reptilia.	
Quæ respondent elementis in plantis.	Semina	Flores	Folia	Radices	
Quæ in metallis.	Aurum & ferrum	Cuprum et stannum	Argentum vivum	Plumbum & argentum	
Quæ in lapidibus.	Lucentes & ardētes	Leues & trāsparētes	Clari & cōgelati	Graves & opaci	
Quatuor hominis elementa.	Mens	Spiritus	Anima	Corpus	In minore mūdo scilicet homine, à quo lex prudentia

Quatuor potentia anime.	Intellectus	Ratio	Phantasia	Sensus	
Quatuor iudiciaria potestates.	Fides	Scientia	Opinio	Experimentum	
Quatuor virtutes morales.	Iusticia	Temperantia	Prudentia	Fortitudo	
Sensus respondentes elementis.	Visus	Auditus	Gustus et olfactus	Tactus	
Quatuor humani corporis elementa.	Spiritus	Caro	Humores	Ossa	
Quadruplex spiritus.	Animalis	Vitalis	Gignitivus	Naturalis	
Quatuor humores.	Cholera	Sanguis	Pituita	Melancholia	
Quatuor complexionum mores.	Impetus	Alacritas	Inertia	Tarditas	
Quatuor principes demoniorum nocentes in elementis.	סמאל Samael	אזאזל Azazel	אזאל Azazel	מחזאל Maha- zael.	In mundo infernali ubi lex ira & pu- nitionis.
Quatuor flumina inferna.	Phlegeton	Cocytus	Stryx	Acheron	
Quatuor principes demoniorum super quatuor angulos orbis.	Oriens	Paymon	Egyon	Amaymon.	

De quinario, & eius scala.

CAP. VIII.

Quinarius numerus haud paruae est potentiae: constat enim ex primo pari, & primo impari, tanquam ex foemina & masculo. impar enim numerus mas est, par verò foemina. Vnde Arithmetici illum quidem patrem, hunc verò matrem vocant. Igitur haud paruae perfectionis atque virtutis est quinarium, qui ex horum numerorū permixtione generatur: estq; praeterea vniuersi numeri, videlicet denarii, iustissima medietas. Nam si altrinsecus circa quinarium, denarium diuidendo adsumas, hinc nouem, inde verò vnum: vel, hinc octo, inde verò duo: siue septem & tria, seu sex & quatuor, vnaquaeq; collectio denarium constituit, & semper eius perfectum medium est quinarium, & eius aequedistans: & iccirco numerus connubij appellatur à Pythagoricis: dicitur & iusticiae, quia denarium ex aequilibrio secat. Sensus in homine quinque sunt, visus, auditus, olfactus, gustus, tactus: quinque in anima potestates, vegetatiua, sensitiua, concupiscibilis, irascibilis, rationalis: quinque sunt in manib. digiti, quinque sunt in coelestib. errantes planetae, secundum quos quintuplices in quouis signo termini. In elemētis quoq; quinque genera mixtorum, videlicet lapides, metalla, plāta, zoophyta, animalia: totidemq; animalium genera, puta homines, quadrupedia, reptantia, nautantia, volantia. Sunt & quinque genera quibus à Deo componuntur omnia, scilicet essentia, idem, alterum, sensus, motus. Hirundo nō nisi quinque pullos parit, quos magna pascit equitate, incipiens ab eo qui maximus est natus, & ita in cæteris ortus rationem habēs. Habet quoque hic numerus vim magnam in expiationibus. nam in sacris, pellit malos demones: in naturalibus, pellit venena. Dicitur quoque numerus felicitatis & gratiae, & est sigillum Spiritus sancti, & nexus omnia ligans, atque numerus crucis, etiam Christi vulneribus principalibus, quorum cicatrices etiam in glorificato corpore suo seruare.

Quinarij
nomen cla-
eura.

uare dignatus est, insignis. Gentium philosophi illum Mercurio sacrum dedicarunt, tantòq; vim eius quaternario excellentiorem, quantum animatum inanimato præcellentius. In hoc enim numero Noah pater invenit gratiam coram Domino, & præservatus fuit in diluvio aquarum. In huius numeri virtute Abraham centenarius ex Sara nonagenaria steriliq; foemina, supra quàm à natura concessum est, genuit filium, crevitq; in populum magnum. Hinc in tempore gratiæ, quinque literis invocatur, nomen diuinæ omnipotentiae. Nam in tempore naturæ, invocabatur nomen Dei trigrammaton יְהוָה, sa dai: in tempore legis, nomen Dei tetragrammaton יְהוֹהָו ineffabile, cuius loco Hebræi exprimunt אֲדֹנָי adonai: in tempore gratiæ, nomen Dei pentagrammaton יְהוֹשֻׁעַ

Ihesu, quod non minore mysterio etiam trilaterum invocatur יֵשׁוּעַ.

SCALA

SCALA QVINARIJ.

Nomina dei pentagram- mata. Nomen Chri- sti pentagrá- maton.		אל-ל-י-ון אל-ה-י-ם י-ה-ו-ה	Elion Elohim Ihesus			In mūdo Archety- po.
Quinq; sub- stantie intel- ligibiles.	Spiritus primæ hie- rarchiæ, vocati dij, siue fi- lij dei.	Spiritus secundæ hierar- chiæ, di- cti intelli- gentiæ.	Spiritus tertiæ hie- rarchiæ, vocati angeli qui mit- tuntur.	Ani- ma cor- porum cæle- stium.	Heroes siue ani- ma bea- ta	In mūdo intelle- ctuali.
Quinq; stella erraticæ, do- mini termi- norum.	Saturnus	Iupiter	Mars	Venus	Mercu- rius	In mūdo cælesti.
Quinque ge- nera corru- ptibilium.	Aqua	Aer	Ignis	Terra	Mixtum	In mūdo elementa- li.
Quinq; spe- cies mixto- rum.	Animal	Planta	Metallū	Lapis	Zoophy- tum	
Quinque sen- sus.	Gustus	Auditus	Visus	Ta- ctus	Olfactus	In mino- re mūdo.
Quinque tor- menta corpo- ralia.	Amaritu- do mortifi- cans	Uulatus horroris	Tenebræ terribiles	Ardor inex- tingui- bilis	Fœtor pe- netrans	In mūdo inferna- li.

De senario, & eius scala.

CAP. IX.

Senarius numerus est perfectionis, quia perfectissimus natura, in toto numerorum contextu: ab unitate usque ad denarium: solus ipse adeo est perfectus, ut collectione suarum partium idem resultet, nulla inopia deficiens, nec ulla abundantia superfluous. Nam si partes eius, mediam scilicet, tertiam & sextam, quæ sunt tria, duo, unum, cōgregantur, totum senarij corpus perfectè implent: qua quidem perfectione cæteri numeri carent: hinc à Pythagoricis genesi, nuptijsque prorsus accommodatus asseritur, mundi que signaculum appellatur. Senario enim numero constitutus mundus, neque immoderata abundantia superfluous, neque frustratus egensque necessarijs. Hinc est, quoniam die sexto perfectus est & consummatus à Deo mundus: sexto enim die vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Igitur perfecti sunt cœli, & terra & omnis ornatus eorum. Dicitur etiam numerus hominis, quia sexto die homo creatus est: & dicitur etiam numerus redemptionis. nam sexta die Christus pro redemptione nostra passus est: unde illi etiam cum cruce magna cognatio. Dicitur etiam numerus laboris & servitutis: hinc in lege præceptum erat, sex diebus faciendum opus, sex diebus colligendum manna, sex annis seminanda terra, & quod servus Hebræus sex annis serviaret domino suo. Sex diebus gloria Domini inclinavit super monte Sina, cooperiens eum nube: sex alæ sunt cherubinjs, sex circuli in firmamento, arcticus, antarcticus, duo tropici, æquinoctiales & ecliptica: sex sunt erronei planetæ, Saturnus, Iupiter, Mars, Venus, Mercurius, Luna, per signiferi latitudinem ultra citraque eclipticam discurrentes. Sex sunt in elementis substantificæ qualitates, videlicet acuitas, raritas, motus: & horum opposita, obtusitas, densitas, quies. Sex sunt differentiæ positionis, sursum, deorsum, ante, retro, dextrorsum, & sinistrorsum. Sex sunt naturalia officia, sine quibus esse nihil potest,

potest, videlicet magnitudo, color, figura, intervallum, status, motus. solida etiam figura quadrati sex superficies habet. Totius harmonie toni sunt sex; videlicet quinque toni, & duo hemitonia, quæ faciunt tonum vnum qui est sextus.

SCALA SENARII.

In archetypo. אל גבור אלהים Nomina sex literarum.

In mūdo intelligi- bili	Sera- phin	Cheru- bin	Thro- ni	Do- mi- na- tio- nes	Pote- sta- tes	Vir- tutes	Sex ordines ange- lorū qui ad inferio- ra non mittuntur
In mūdo cœlesti	Satur- nus	Iupiter	Mars	Veu- nus	Mer- cu- rius	Lu- na	Sex planeta per zo- diaci latitudinem ab ecliptica aber- rantes
In mūdo elementa- li	Quies	Rari- tas	Acui- tas	Ob- tusi- tas	Den- sitas	Mo- tus	Sex substantificæ qualitates elemen- torum
In mino- re mūdo	Intelle- ctus	Memo- ria	Sensus	Mo- tus	Vita	Essen- tia	Sex gradus homi- nis
In mūdo inferna- li	Acteus	Mega- læsus	Orme- nus	Ly- cus	Ni- con	Mi- mon	Sex dæmones cala- mitatum omnium autores

De septenario, & eius scala.

CAP. X.

Septenarius numerus variæ & multiplicis potentie est. Constat enim ex vno & sex, vel ex duobus & quinque, vel ex tribus & quatuor, habetque unitatem tanquam copulam geminæ trinitatis: vnde si singula eius membra, eorumque compages consideremus; proculdubio fatebimur eum tam ex suarum partium colligantia, quam seorsum sua plenitudine, omni maiestate esse plenissimum. Vocantque ipsum Pythagorici humanæ vitæ vehiculum, quod non tam ex partibus suis mutuatur, quam totalitatis suæ proprio iure perficit: complectitur enim corpus & animam. nam corpus constat ex quatuor

elementis, & quatuor qualitatibus afficitur: ternarius quoque ad animam spectat propter triplicem vim eius, scilicet rationalem, irascibilem & concupiscibilem. Septenarius itaque, quia ex tribus constat & quatuor, animam corpori coniungit: ad generationem quoque hominum vis huius numeri pertinet: hominemque concipi, formari, edi, nutriri, vivere, omninoque constare facit. Nam cum in aluo mulieris genitale semen receptum est, si per horas septem absque effusione permanserit, hæsisse in vitam certum est: tum primis septem diebus coagulatur, fitque ad recipiendum figuram humanam idoneum: deinde maturos infantes producit, qui septimestres vocantur, hoc est qui septimo mense nati. Post partum deinde an victurus sit infans, septima hora discernit: ultra hunc enim numerum, qui aeris halitum sustinuerit, intelligitur natus ad vitam. Post dies septem, iacet reliquias umbilici: post bis septem, incipit ad lumen visus eius moveri: in tertio septenario, iam liberè oculos totamque faciem vertit: post septem menses, fiunt dentationes: post secundum mensium septenarium, sedet sine casus timore: post tertium septenarium, sonus eius in verba prorumpit: post quartum septenarium, stat firmiter & ambulat: post quintum septenarium mensium, incipit lac nutricis horrescere: post annos septem, cadunt primidentes, & nascuntur alij ad cibum solidum aptiores, absoluiturque integritas loquendi: post secundum annorum septenarium, pueri pubescunt, fitque generationis initium: ad tertium annorum septenarium, crescit homo in longum, ostenditque flores, & lanugines, fitque genitura pollens atque robusta. Usque ad quartum septenarium, crescit homo in latum, & consummantur incrementa staturæ. In quinto, omne virium, & roboris completur augmentum. Sextus verò annorum septenarius, vires servat collectionis: septimo septenario consummatur prudentia, perfectamque reddit hominum ætatem. Cum verò ad decadas septenas pervenitur, ubi septenarius per numerum completum conducitur, tunc metam communem vivendi habet,

dicente

dicente Propheta: Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Summus etiam humani corporis crescendi modus, est septem pedum. Septem quoque sunt gradus in corpore, qui dimensionem altitudinis ab imo complent in superficiem, scilicet medulla, os, nervus, vena, arteria, caro, cutis. Septem sunt quæ à Græcis nigra membra vocantur, lingua, cor, pulmo, iecur, lien, & duo renes. Septem sunt corporis principales partes, caput, pectus, manus, pedesque & pudendum. De spiritu quoque, & cibo constat, quod sine haustu spiritus ultra horas septem vita non durat: tum quibus inedia mori constitutum est, post septimum diem non viuunt. Venæ quoque & arteriæ (vt tradunt medici) numero mouentur septenario. Iudicia quoque in morbis maiori apparentia fiunt diebus septimis, quos medici creticos, hoc est, iudiciarios vocant. Ex septenis quoque portionibus creat Deus animam, vt testis est diuus Plato in Timæo. Anima quoque septenario recipit corpus. Ad septimum vsque gradum omnis vocum progreditur discrepantia, post quem fit eadem reuolutio. Rursus septem sunt ipsarum vocum modulamina, ditonius, semiditonius, diatessaron, diapente cum tono, diapente cum semitonio, & diapason. Estque in cœlestibus potentia septenarij potentissima: nam cum sint quatuor cœli cardines diametraliter sese contuentes, qui quidem aspectus plenissimus, & potentissimus habetur, septenario numero constat: fit siquidem à septimo signo, crucemque constituit, figuram omnium potentissimam, de qua suo loco dicemus. Sed illud non ignoretur, septenarium magnam habere in cruce communionem. Simili ratione & numero distant solstitium à bruma, & æquinoctium hyemale ab æstiuale, quæ omnia septenis signis fiunt. Septem præterea in cœlo sunt circuli, iuxta axis longitudinem: septem circa polum arcticum triones, maiores minoresque. Item septem Vergiliæ, quas Pleiades vocant: septem quoque planætæ, secundum illos quoque septem dies constituentes hebdomada

madam. Luna quoq; planetarum septima, & nobis proxima, hunc numerum præ cæteris obseruat, motumq; eius, ac lumen hic numerus dispensat: nã in viginti diebus & octo, totius zodiaci ambitum circuit, quem quidem dierum numerum, septenarius septem suis terminis, ab vno videlicet vsque ad septem, quantum singuli numeri exprimunt, antecedentibus addendo, conficit & implet, efficitq; quatuor septenarios dierũ, quibus Luna omnem zodiaci longitudinem atq; latitudinem emetiendo remetiendoq; circum perq; discurrit: similibusq; dierum septenariis lumen suum sempiterna lege variando dispensat. Primo enim septenario vsq; ad medietatem tanquam diuisi orbis, crescit: secũdo septenario orbem totum lumine complet: tertio decrescendo, rursus in orbem contrahitur diuisum: post quartum verò septenarium vltima luminis sui diminutione renouatur, eisdemq; septenariis maris incrementa decrementaq; disponit. nam primo ac initio crescentis lunæ septenario, minuitur paulisper: secundo, gradatim augetur: tertius quoq; septenarius fit similis primo, & quartus eadem facit quæ secundus. Accommodatur etiam Saturno, qui ab inferioribus ascendendo septimus est planetarum, qui requiem innuit, cui septimus dies adscribitur, qui millenarium septimum indicat, quo (teste Ioanne) captiuato dracone, malorum suggestore diabolo, quiescent mortales, tranquillam vitam degentes. Septenariũ præterea Pythagorici numerum virginitatis appellant: quia primus est, qui neq; generatur, neq; generat. neque enim potest in duas partes diuidi æquales: itaq; vt gignatur ex aliquo numero repetito, nec vllum ex se etiam numerum parit duplicatus, qui intra denarij limites coarctetur, quem primũ limitem constat esse numerorum: & iccirco septenarium Palladi sacrum fecere. Habet & in religione potētissima suæ venerationis indicia, & vocatur numerus iuramenti. Hinc apud Hebræos iurare dicitur septenare, quasi per septẽ obtestari. Sic Abraham quando pepigit foedus cum Abimelech, statuit septem agnas in te-

in testimonium. Dicitur quoque numerus beatitudinis & requiei. vnde illud.

— O terq; quaterq; beati.

Scilicet in anima, & in corpore. Septimo quoq; die creator ab opificio quieuit, quamobrē hęc dies apud Moſen ſabbathū appellatur, hoc eſt, dies quietis. hinc ſeptimo die Chriſtus in ſepulchro quieuit. Habet quoq; hic numerus cum cruce, vt ſuperius demonſtratū eſt, & cum Chriſto magnā communionem. In Chriſto enim omnis noſtra beatitudo, quies et felicitas: eſtq; præterea purificationibus aptiſſimus. Vnde Apuleius: Meq;, ait, protinus purificandi ſtudio marino lauacro trado, ſepties ſubmerſo fluctibus capite. Et leproſus quoq; mundandus in lege, ſepties aſpergebatur paſſeris ſanguine: & Helizæus propheta, vt ſcriptum habetur Regum lib. 4. ait leproſo: Vade & laua te ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatē caro tua, & mundaberis. & ſequitur paulo poſt: Et lauit ſe ſepties in Iordane, iuxta ſermonem prophætæ, & mundatus eſt. Eſtq; numerus pœnitentiæ & remiſſionis. Hinc ſtatuta ſeptennis pœnitentia pro quolibet peccato, iuxta Sapientis ſententiā dicentis: Et ſuper peccatorem ſeptuplum. Septimo quoq; anno fiebant remiſſiones, & poſt quadratū ſeptenariū dabatur plena remiſſio, vt in Leuitico legitur. Septē petitionibus conſummavit Chriſtus orationem expiationis noſtræ: hinc & libertatis numerus nuncupatus, quia ſeptimo anno ſeruus Hebræus libertatē ſibi vendicabat. Eſtq; diuinis laudibus accommodatiſſimus. Vnde ait Propheta: Septies in die laudē dixi tibi, ſuper iudicia iuſtiæ tuæ. Dicitur etiam numerus ultionis, ſicut dicit ſcriptura: Septuplū ultio dabitur de Cain. et Pſalmiſta ait: Redde vicinis noſtris ſeptuplū in ſinu eorū. Hinc ſeptem nequitie apud Salomonē, & ſeptem ſpiritus nequiores aſſumpti leguntur in Euangelio. Significat etiā præſentis circuli tēpus, quod ſeptem dierū circulo peragitur: eſtq; ſpiritu ſancto ſacer, quē ſeptuplū iuxta eius dona propheta Eſaias deſcribit, videlicet

spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilij & fortitudinis, spiritum scientiæ & pietatis, & spiritum timoris Domini, quos apud Zachariam legimus septē oculos Dei. Septē quoque sunt angeli spiritus adstantes ante faciem Dei, vt legitur apud Tobiam. & in Apocalypsi, septem lampades ardebant ante thronum Dei, & septem candelabra aurea, & in medio eorum similis filio hominis, & habebat in dextra sua stellas septem. Item spiritus septem erant in conspectu throni Dei, & septem angeli adstabant in conspectu Dei, & datæ sunt illis septem tubæ. Vidit quoq; agnum habentem septem cornua, & septem oculos, & vidit librum obsignatum septem sigillis, & cum apertum fuisset septimū sigillum, factum est silentium in coelo. Ex supradictis omnibus apparet, septenarium inter ceteros numeros meritò dici omnis efficaciae plenissimū. Habet præterea septenarius magnam cum duodenario conformitatem: nam sicut tria & quatuor septem constituunt: sic ter quatuor duodecim reddunt, qui sunt numeri coelestium planetarum, & signorum, ex eadem radice resultantes, & per ternarium de diuinitate, per quaternarium de inferiorum natura participantes. Magna admodum est in sacris literis huius numeri præ cæteris omnibus obseruantia, magnaq; & multiplicia eius mysteria, quorum multa è sacris eloquiis repetentes hic adnumerare decreuimus: quibus facile constabit, septenarium plenitudinem quandam sacrorum mysteriorum significare. Legimus enim in Genesi, septimum diem quietis Domini septimum ab Adam Enoch, virum sanctum & pium, & alium etiam ab Adam septimum virum nequam, & digamum nomine Lamech, item septima generatione abolitum peccatum Cain, sicut scriptum est: Septuplum punietur Cain. & septem vindictas exoluet, qui occiderit Cain. Ad quæ ibidem magister historiæ septem colligit fuisse peccata Cain. Item septena & septena ex omnibus animalibus mundis introducta in arcam Noe, similiter & de volatilibus: deinde post septē dies

pluisse

pluisse Dominum super terram, septimoq; die ruptos omnes fontes abyssi, & inundasse aquas super terram. Item septem agnas Abraham dedit Abimelech: & septem annis seruiuit Iacob pro Lia, & aliis septem pro Rachel: & septem diebus populus Israel luxit mortem Iacob. Præterea septem boues, & septem spicas, septem annos fertilitatis, & septem sterilitatis legimus ibidem. In Exodo verò, septimo die præcipitur sabbathum sabbathorum, requies sancta Domino: quia septimo die ab opere quieuit Dominus. Item septimo die cessauit orare Moses. Septimo die erit solennitas Domini, septimo anno liber egredietur seruus, septem diebus bos & ovis sit cum matre sua: septimo anno dimittetur quiescere terra seminata sex annis: septimus dies erit sanctum sabbathum, & requies: septimus dies quia sabbathi est, vocabitur sanctus. In Levitico etiam septimus dies erit celebrior, & sanctior, & septimi mensis primus dies erit sabbathum memoriale. Septem diebus offerentur holocausta Domino, septem diebus celebrabuntur feriæ Domini, septem diebus per annum legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Septimo mense festa celebrabitis, & habitabitis in tabernaculis septem diebus: septies asperget coram Domino qui tinxerit digitum in sanguine: septies tinget in sanguine passeris mundatus à lepra: septem diebus lauabitur aquis viuentibus qui patitur fluxum sanguinis: septies asperget digito in sanguine vituli: septies percutiam vos propter peccatum. In Deuteronomio septem populi terram promissionis habebant. Legitur & septimus annus remissionis, & septem lucernæ candelabrorum in australi parte erectæ. Et in Numeris leguntur septem agnas immaculatas obtulisse filij Israel, & quod septem diebus vescebantur azymis, & quod septem agnis, & hirco expiabatur peccatum: & septimus dies erat celeberrimus & sanctus, & septimi mensis dies venerabilis & sanctus, & septimus mensis scenopegiæ, & septem vitulos offerebat die septimo, & septem aras ere-

xit Balaam, septem diebus Maria soror Aaron leprosa egreditur extra castra, septē diebus immundus erit qui tetigerit cadaver. Et in Iosue, septem sacerdotes portabant arcam fœderis ante Hiericho, & septem diebus circuibāt ciuitates, & septem buccinæ portabātur per septem sacerdotes, & die septimo buccinabant septem sacerdotes. Item in libro Iudicum septē annis Abessa regnavit in Israel: septem diebus fecit nuptias Sampson, & septimo die exposuit vxori problema, septem funibus neruiceis ligatus est, & septem crinibus capitis sui, septem annis oppressi sunt filij Israel per regem Madian. Et in libris Regum septem vicibus, & septima vice ecce dicit Helias nubecula parua, septem diebus filij Israel dirigebant acies, & septimo die commissum est bellum: septem annorum comminata est fames Dauid propter peccatum murmurationis populi, & septies oscitauit puer resuscitatus per Helisæum, & septem viri crucifixi sunt simul in diebus messis primæ: septem lotionibus mundatur Naaman per Helisæum, septimo mense occisus est Goliath. Et in Paralipomenis legitur, quod septimo mēse completus est aceruus fundamentorum: & in Hester legimus septem eunuchos regis Persarum: & in Tobia, septem viri copulati cum Sara filia Raguelis: & apud Daniele septē vicibus incenditur fornax Nabuchodonosor, & septem leones erant in lacu, & septima die venit Nabuchodonosor. In libro Iob exprimuntur septem filij Iob, & septem diebus & noctibus sedisse amicos Iob cum eo in terra: & ibidem legitur, septimo non tanget te malum. In Esdra legimus septē hebdomadas annorum, septem consiliarios Artaxerxis: & ibidem, septimo mēse clanges buccina: septimus mensis scenopegiæ sub Esdra erat, dum filij Israel erāt in ciuitatibus: & septimi mensis primo die Esdras legit legem populo. Et in Psalmis septies in die laudem dicit Dauid: septuplum probatur argentum, septuplū reddit vicinis nostris in sinu eorum. Et Salomon ait septem columnas excidisse sibi sapientiam, & septem viros loquentes senten-

sententias, septē quæ odit & detestatur Dominus: septem nequitie in corde inimici, septem circumspectores, septem oculi insipientes. Numerat Esaias septem dona spiritus sancti, & septem mulieres virum vnum apprehendentes. Et apud Ieremiam septem mentis mulierum concupiscentie: & septem filios peperit mater quæ infirmata est, & defecit anima eius. In Ezechiele, septem diebus propheta mœrens permansit. In Zacharia septem lucernæ, & septem infusoria super caput candelabri, & septem oculi discurrentes in vniuersam terram, & septem oculi super vnum lapidem, & septimi diei ieiunium vertitur in gaudium. Et in Michæa septem pastores suscitati sunt super Assyrios. Iam verò & in Euangelis leguntur septem beatitudines, septem virtutes, quibus septem vitia opponuntur, septem petitiones orationis Dominicæ, septem verba Christi in cruce, septē verba beatæ Mariæ virginis, septē panes per Dominum distributi, septem sportæ fragmentorū, septem fratres uxorem vnā habentes, septē discipuli Domini piscātes, septem hydrie in Cana Galilææ, septem iræ, quas Dominus hypocritis comminatur, septem dæmonia eiecta de muliere peccatrice, & septem dæmones nequiores assumpti ab expulso. Item septem annis fuit CHRISTVS profugus in Aegypto, & septima hora reliquit febris filium Reguli. In Epistolis etiam canonicis describit Iacobus septem gradus sapientiæ, & Petrus septem gradus virtutum. Et in Actibus numerantur septē diaconi, & septem discipuli electi per Apostolos. In Apocalypsi quoque multa sunt huius numeri mysteria: ibi enim leguntur septem candelabra, septem stellæ, septem coronæ, septem ecclesie, septem spiritus in conspectu throni, septem flumina Aegypti, septem sigilla, septem signacula, septem cornua, septem oculi, septem spiritus Dei, septem angeli cum septem tubis, septem cornua draconis, septem capita draconis, quæ septem habebant diademata: item septem plagæ, & septem phylæ, quas habet vnus de septem angelis, septem capita bestie coc-

cineæ, septem montes, & septem reges sedentes super eos, & septem tonitrua locuta sunt voces suas. Multas præterea vires habet hic numerus, cum in naturalibus, tum in sacris, & cæremoniis, tum etiam in aliis: itaq; huc referuntur septem dies, septem Planetæ, septem Pleiades, septem ætates mundi, septem mutationes hominis, septem artes liberales, totidemq; mechanice, & totidem prohibite, septem colores, septem metalla, septem foramina in capite hominis, septem paria neruorū, septem montes in vrbe Roma, septem reges Romani, septē bella ciuilia, septem sapientes tempore Ieremiæ prophete, & septē sapientes Græciæ. Item septem diebus ardebat Roma sub Nerone: per septē reges occisa sunt decem milia martyrum. Septem fuere dormientes, septem sunt Romæ ecclesiæ principales, totidem Gregorius construxit monasteria, tot sancta Felicitas peperit filios. Septem constituti sunt electores Imperij, & septem sunt actus solennes in Imperatore coronando, septem testes requirunt leges in testamento, septem sunt pœnæ ciuiles, & septem canonicæ, & septem horæ canonicæ. septies salutat sacerdos in missa, septem sacramenta, & septem ordines clericorum, & septem annorum puer potest ordinari ordine minori, & potest obtinere beneficiū sine cura. Septē sunt Psalmi pœnitentiales, & septē mandata secundæ tabulæ, & septē horis Adam & Eva fuerunt in paradiso, & septem sunt viri per angelū prænunciati antequā nasceretur, videlicet Ismael, Isaac, Sampson, Ieremias, Ioannes Baptista, Iacobus frater Domini, & Christus Iesus. Deniq; hic numerus & in bono & in malo omnium est potentissimus. De hoc Linus vetustissimus poeta cecinit:

Septima cum venit lux, cuncta absolueræ cœpit
 Omnipotens pater, atq; bonis est septima & ipsa.
 Est etiam rerum cunctarum septima origo,
 Septima prima eadem perfecta, & septima septem.
 Vnde etiam cœlum stellis errantibus altum
 Voluitur, & circulis totidem circum vndiq; fertur.

SCALA SEPTENARIJ.

In Archetypo	Ararita	אראריתא		Affer Ebeie	אשר אהיה	Nomina dei septem literarū.
In mundo intelligibili	צפתיאל Zaphkiel	צחקיאל Zadkiel	כמאל Camael	רפאל Raphael	מיקאל Michael	Septē angeli, qui adstant ante faciem Dei
In mundo celesti	שבתיאל Saturni	צדס Iupiter	מארימ Mars	ברגה Venus	לכבה Luna	Septem Planetæ
In mundo elementalī	Vpupa	Aquila	Vultur	Columba	Noctua	Septem aves planeta
	Sepia	Delphinus	Lucius	Thimallus	Aelurus	Septem pisces planeta
	Talpa	Cervus	Lupus	Hircus	Feles	Septē animalia planeta
	Plumbum	Stannum	Ferrum	Cuprum	Argentum	Septem metalla planeta
In minore mundo	Onychus	Sapphirus	Adamas	Smaragdus	Cryſtallus	Septem lapides planeta
	Pes dexter	Caput	Manus dextra	Pudendum	Pes sinister	Septem membra integra
	Auris dextra	Auris sinistra	Naris dextra	Naris sinistra	Oculus sinister	Septem foramina capitis planeta
In mundo infernali	Gehenna	Porta mortis	Vmbra mortis	Oculus dexter	Fovea	Septem habitacula inferorum, quæ describit Rabbi Joseph Castiliensis Castalista in Horto nucis
	ציהובם	רצל מרגת	ירעש תרם	באר שחת פוטעס לוצ'פס	אכרדן פערדיו	שארל

De octonario, & eius scala.

CAP. XI.

Octonarium verò vocāt Pythagorici numerū iusticiæ & plenitudinis: primum, quia primus omniā diuiditur in numeros pariter pares, videlicet in quatuor: diuisio quoq; ipsa in bis bina eadem ratione contextitur: & propter hanc diuisionis æqualitatem, iusticiæ sibi nomen inoleuit. Alterum verò, videlicet plenitudinis nomen accepit, propter corporeæ soliditatis contextum, primus siquidem solidum corpus efficit. Hinc Orphei institutum per octo numina iurantis, sicubi diuinam iusticiam obtestari vellet, quorum nomina hæc: Ignis, Aqua, Terra, Coelum, Luna, Sol, Phanes, & Nox. Octo quoq; sunt duntaxat cœlorum visibiles sphæræ, corporalisq; naturæ proprietas per illū nobis significatur, quam Orpheus in octonario hymnorum maritimorum complexus est. Estq; hic numerus dictus etiam numerus fœderis & circumcisionis, quæ Iudæis octauo die fieri præcepta est. Octo etiam erant in vetere lege ornamenta sacerdotis, videlicet fœminalia, tunica, cingulus, tyara, stola talaris, superhumeralis, rationale, lamina aurea. Pertinet etiam hic numerus ad æternitatem, & mundi consummationem, quia subsequitur septenarium, qui temporis symbolum est: hinc etiam hic numerus beatitudinis est, tot enim beatitudinis gradus docet Christus apud Matthæum. Dicitur etiam numerus salutis & conseruationis. tot namq; animæ in arca Noe saluæ factæ sunt à diluuiio aquarum. Iam quoque & octo fuerunt filij Iesse, à quibus Dauid fuit octauus. Item Zacharias Iohannis pater, octauo die recepit loquelam. Hunc numerum Dionysio sacrum perhibent, qui octauo mense in lucem editus est, in cuius sempiternum testimonium Naxos insula illi dicata, hanc prærogatiuam obtinuit, vt solæ Naxiæ mulieres octauo mense salubriter pariant, foetusq; vitales edant, cum vbiq; ferè gentium omnes sic geniti intereant, & etiam matres manifesto versentur in periculo.

SCALA

SCALA OCTONARIJ.

Nomina dei o- cto literarum	Eloha Vedaath אלה ודעת Tetragrammaton Vedaath יהוה ודעת								In Archety- po
Octo beatorum premia	Hereditas	Incorruptio	Potestas	Victoria	Visio dei	Gratia	Regnum	Gaudiū	In mundo intelligibilis
Octo cæli visibi- les	Cælum stel- latum	Cælum Sa- turni	Cælum Io- uis	Cælum Martis	Cælum So- lis	Cælum Ve- neris	Cælum Mercurij	Cælum Lunæ	In mundo cælesti
Octo qualitates particulares	Siccitas ter- re	Frigiditas aquæ	Humiditas aeris	Caliditas ignis	Caliditas aeris	Humiditas aquæ	Siccitas i- gnis	Frigidi- tas terræ	In mundo elementali
Octo beatorum genera.	Pacifici	Esurientes & sitientes iusticiam	Mites	Persecuti propter iu- sticiam	Mundi cor- de	Misericor- des	Pauperes spiritu	Lugentes	In minore mundo
Octo damnato- rum premia	Carcer	Mors	Iudicium	Ira dei	Tenebræ	Indignatio	Tribulatio	Angustia	In mundo infernali

De nouenario, & eius scala.

CAP. XII.

NOuenarius numerus Musis sacer, coelestium sphaerarum diuinorumque spirituum ordini adiumento: hinc nouem sunt sphaerae mobiles, & secundum illas nonem sunt Musae, scilicet, Calliope, Vrania, Polymnia, Terpsichore, Clio, Melpomene, Erato, Euterpe, Thalia: quae quidem Musae nouem sphaeris nouem sunt accommodatae, ita ut prima referat supremam sphaeram, quam vocant primum mobile, & sic gradatim descendendo secundum scriptum ordinem, usque ad ultimam, quae referat sphaeram Lunae, ita scilicet: Calliope accommodatur primo mobili: Vrania, stellato caelo: Polymnia, Saturno: Terpsichore, Ioui: Clio, Marti: Melpomene, Soli: Erato, Veneri: Euterpe, Mercurio: Thalia, Lunae. Nouem quoque sunt angelorum beatorum ordines, scilicet, Seraphim, Cherubim, Throni, Dominationes, Virtutes, Potestates, Principatus, Archangeli, Angeli, quos per nouem lapides figurat Ezechiel, qui sunt, saphirus, smaragdus, carbunculus, berillus, onyx, chrysolithus, iaspis, topazius, sardius. Habet etiam hic numerus magnum & occultum crucis sacramentum: nam hora nona Dominus noster Iesus Christus emisit spiritum: nouemque diebus antiqui mortuos funerabant, totidemque annis dicunt Minoae in spelunca à Ioue leges accepisse. Vnde hic numerus ab Homero praecipue obseruatus est, ut quando leges condendae, aut responsa danda, aut seuitura clades. Astrologi etiam annos enneaticos, hoc est, nouenarios, in hominum aetatibus non secus, atque septenarios, quos climactericos vocant, obseruant, notabili mutatione insignes. Aliquando tamen notam imperfectionis & incompletionis habet, quod ad denarii non pertingat perfectionem, sed unitate minor, citra illum deficiat, sicut super Euangelio de decem leprosis interpretatur Augustinus. Nec vacat mysterio longitudo nouem cubitorum Og regis Basan, qui typus est diaboli.

SCALA

SCALA NOVENARI.

Nomina dei nouem literarum	Tetragrammaton Sabaoth. Tetragrammaton Zidkenn.					Elohim Gibor.		In Archetypo
	יהוה צבאوت					אלהים גיבור		
	Sera- phim.	Cheru- bim	Throni	Domina- tiones	Potesta- tes	Virtutes	Principa- lis	Angeli
Nouem chori ange- lorum	Metat- tron	Opha- niel	Zaphkiel	Zadkiel	Camael	Raphael	Haniel	Michael
Nouem angeli pre- sidentes cælis								Gabriel
Nouem sphere mo- biles	Primum mobile	Cælum stellatum	Sphæra Saturni	Sphæra Iouis	Sphæra Martis	Sphæra Solis	Sphæra Veneris	Sphæra Lunæ
Nouem lapides re- presentâtes nouem choros angelicos	Sapphi- rus	Sma- ragdus	Carbun- culus	Berillus	Onyx	Chrysoli- thus	Iaspis	Sardius
Nouem sensus cum extimum intimi	Memo- ria	Cogitati- ua	Imagina- tiua	Sensus cõ- munis	Auditus	Visus	Odora- tus	Tactus
Nouem ordines ca- codæmonum	Pseudo- thei	Spiritus menda- cij	Vasa ini- quitate	Vitiores scelerum	Præstigia tores	Aeræ po- testates	Furiæ se- minatri- ces malo- rum	Tentato- res siue res siue insidia- tores

In mundo in-
telligibiliIn mundo cœ-
lestiIn mundo ele-
mentaliIn minore
mundoIn mundo in-
fernali

De decade, & eius scala.

CAP. XII.

DEnarius, hic dicitur omnis numerus, siue vniuersus, atq; numerus completus, denotans plenum curriculum vitæ: ab eo enim ultra non numeratur, nisi per replicationem: vniuersosq; numeros vel intra se implicat, vel per se suosq; explicat multiplicando: quapropter multiplicis religionis habetur, & potentie, animisq; purgandis accommodatur. Hinc veteres, ceremonias denarias appellauere, quibus illos, qui expiandi, aut sacra adituri essent, per decem cōtinuos dies à certis quibusdam rebus abstinendum erat. Vnde apud Aegyptios mos erat, illi qui sacris Isidis initiari vellet, decem dierum ieiuniū indici solitum, quod testatur Apuleius de seipso, inquiens: illud planè cunctis arbitris præcepit, decem illis continuis diebus cibariam voluptatem coercerem, & neq; vllum animal essem, & inuinius essem. Decem sunt sanguinei hominis partes, menstruum, sperma, plasmaticus spiritus, massa, humores, organicum corpus, vegetatiua, sensitiua, ratio, & mens. Decem quoq; simplicia integralia hominem constituentia, os, cartilago, neruus, chorda, ligamentum, arteria, vena, panniculus, caro, cutis. Decem quoq; artus, quibus constat intrinsecus homo: spiritus, cerebrum, pulmo, cor, epas, fel, splen, renes, genitalia, matrix. Præterea decem cortinæ erant in templo, decem chordæ erant in Psalterio, decem instrumenta musica, quibus canebantur Psalmi, quorum nomina sunt: Neza, in quo canebantur odæ: Nablum, idem quod organum: Mizmor, in quo Psalmi: Sir, in quo cantica: Tephila, in quo orationes: Beracha, in quo benedictiones: Hallel, in quo laudationes: Hodaia, in quo gratiarum actiones: Asre, in quo alicuius felicitas: Halleluiah, in quo laudes Dei tantum, atq; contemplationes. Decem quoq; sunt cantores Psalmorum, videlicet Adam, Abraham, Melchizedec, Moses, Asaph, David, Salomon, et tres filij Chore. Decem quoq; præcepta legis. Et decimo die post ascensionem

sionem Christi, descendit spiritus sanctus. Hic deniq; est numerus, in quo Iacob tota nocte luctatus cum angelo, vicit in certamine, & oriente Lucifero benedictus est, & vocatum est nomen eius Israel. In hoc numero Iosue vicit triginta vnum reges, & David vicit Goliath, & Philistæos, & Daniel pericula euasit leonum. Hic numerus sicut vnitas etiam circularis est, quia coaceruatus in vnitatem redit, à qua exordium habuit: et ipse numerorum omnium finis est, & complementum, & principium decadum. Sicut denarius refluit in vnitatem ex qua processit, sic omne fluens revertitur ad id, à quo habet principium sui fluxus. Sic aqua ad mare currit, à quo traxit originem: corpus in terram, à qua sumptum est revertitur: tempus redit in eternitatem, à qua fluxit, mens à Deo facta, ad eundem revertitur: fluit deniq; omnis creatura in nihilum, ex quo creata est, nec nisi diuino verbo sustentatur, in quo cōdita sunt omnia, omniaq; cum denario & per denarium gyrū efficiunt, vt inquit Proclus, à Deo incipienti, & in ipsum desinentia. Deus quoq; ipse prima monas, priusquā sese inferioribus communicet, primo se in primum numerorum, ternarium videlicet, diffundit: dehinc in denarium, tanquam in decem ideas & mensuras omnium numerorum, & rerum omnium faciendarum, quas Hebræi decem attributa vocant, & decem diuina nomina numerant: qua de causa vltior numerus dari nequit. Hinc omnia dena, diuinum quoddam in se habent, & in lege tanquam à Deo propria exiguntur, simul cum primitiis, vt rerum primordia, velut principium numerorum, & decima quæque tanquam finis illi reddantur, qui principium & finis est omnium.

In Ar- chetypo	יְהוָה יִיְהוִה Nomen quadrilaterum col- lectum decem literarum.			יְיָ הַאֲרָרָה Nomen quadrilaterū exten- sum decem literarum.		
	אלהיה Eheie	יהוה Iod tetra- gramma- ton	אלהים יהוה Tetragr. Elohim	אל El	גיבור אלהים Elohim Gibor	אלוה Eloha
	כתר Kether	חכמה Hochma	בינה Binah	חסד Hesed	גבורה Geburah	תפארת Tiphe- reth
In mun- do intel- ligibili	Sera- phim Haioth haka- dos Metat- tron	Cheru- bim Opha- nim Iophiel	Throni Aralim Zaphkiel	Domina- tiones Hasma- lim Zadkiel	Potesta- tes Sera- phim Camael	Virtutes Mala- chim Raphael
In mun- do cœle- sti	Reschit hagal- laim Pris- mū mo- bile	Masloth Sphæra zodiaci	Sabba- thai Sphæra Saturni	Zedeck Sphæra Iouis	Madim Sphæra Martis	Schemes Sphæra Solis
In mun- do ele- mētalī	Colum- ba	Pardus	Draco	Aquila	Equus	Leo
In mi- nore mundo	Spiri- tus	Cerebrū	Splen	Hepar	Fel	Cor
In mun- do infer- nali	Pseudo- thei	Spiritus menda- cū	Vasa ini- quitatis	Vltiores scelerum	Præstigia- tores	Aeræ po- testates

אלהים צבאות Nomen Elohim Sabaoth				Nomina dei decem li- terarum
צבאות יהוה Tetra- gramma ton Sa- baoth	צבאות אלהים Elohim Sabaoth	שדי Sadai	אדני Adonai melech	Decem nomina Dei
נצח Nexah	חוד Hod	יסוד Iesod	מלכות Malchuth	Decem Sephiroth
Principa- tus Elohim	Archangeli Bne Elo- him	Angeli Cherubim	Anima bea- ta Ilsim	Decem ordines beato- rum secundum Diony- sium Decem beatorum ordi- nes iuxta traditiones Hebr.
Haniel	Michael	Gabriel	Anima Messia	Decem angeli presi- dentes
Noga	Cochab	Leuanah	Holon ieso- dot	
Sphæra Veneris	Sphæra Mer- curij	Sphæra Lu- næ	Sphæra ele- mentorum	Decem sphæra mundi
Homo	Serpens	Bos	Agnus	Decem animalia san- ctitatis ad superos re- lata
Renes	Pulmo	Genitalia	Matrix	Decem artus intrinse- ci hominis
Furia se- minatri- ces malo- rum	Criminato- res siue ex- ploratores.	Tentatores siue insidia- tores	Anima pra- ua & da- mnata	Decem damnatorum ordines

De vndenario & duodenario, cum duplici duodenarij scala, Cabalistica & Orphica.

C A P. XIII.

VNdenarius numerus sicut transgreditur denarium, qui legis & praeceptorum est, ita deficit à duodenario, qui gratiae & perfectionis est: ideo numerus peccatorum & poenitentium dicitur. Hinc in tabernaculo iussa sunt fieri vndecim saga cilicina, qui est habitus poenitentium & lugentium pro peccatis. Vnde hic numerus nullam habet cum diuinis, neque cum coelestibus communionem, nec attractum, nec scalam ad supera tendentem: nec vllum meritum habet, sed tamen aliquando gratuitam gratiam percipit à Deo, sicut ille qui ad vndecimam horam vocatus fuit in vineam Domini, accepitq; mercedem illorum, qui portauerunt onus diei & aestus. Duodenarius autem numerus est diuinus, & quo coelestia metiuntur: est enim signorum coelestium, spirituumq; principatui adiumento. Duodecim enim sunt in zodiaco signa, quibus praesunt duodecim angeli praecipui, suffulti irrigationibus magni nominis Dei. Duodecim annis Iupiter cursum suum perficit, & Luna quotidie duodecim gradus percurrit. duodecim in humano corpore praecipuae sunt iuncturae, scilicet in manibus cubitis,

cubitis, spatulis, femore, genibus, & vertebris pedum. Magna insuper in diuinis mysteriis duodenarij vis est. Elegit Deus duodenam familiam Israel, illisq; præfecit duodecim principes, totidem lapides locati in profundo Iordanis, & in pectore sacerdotis eodem numero figi præcepit. Duodecim etiam panes facierum propositionis, & totidem lapidibus altare constructum, & mare æneum à Solomone fabricatum, eodem numero leones sustinebant: totidem fontes in Helim, totidem exploratores missi ad terram promissionis, totidem Christi apostoli duodecim tribubus præfecti. duodecim millia numerantur populi signati & electi: duodecim stellis cœli regina coronata, & in Euangelio, excrescentibus panibus cophini duodecim fragmentorum colliguntur: & duodecim angeli præstident duodecim portis ciuitatis, & duodecim lapides cœlestis Ierusalem. In inferioribus etiam crescentia multa hoc numero progrediuntur: sic lepus & cuniculus fecundissimi, duodecies in anno generant, pariuntq;: & camela totidem mensibus foetum gerit: & pauo duodecim oua ponit.

SCALA DVODENARIJ

Nomina dei duodecim li- terarum	יהוה	חזק	Benedictus <i>Benedictus</i>	ipse	חקדש	יהוה חקדש	Pater, filius & spiritus <i>sanctus</i>	באבד ירהר חקדש	In Arche typo
Nomen ma- gnum in duo- decim vexilla revolutum	יהודה	יהודה	יהודה	חרה	חרה	יהודה חרה	יורה חרה	חירה חרה	In mudo intelligibili
Duodecim or- dines beatorū spirituum	Sera- phim	Cheru- bim	Throni	Domi- nationes	Potesta- tes	Virtu- tes	Princi- patus	Archangeli	Confes- sores
Duodecim an- geli presiden- tes signis	Malchi- diel	Azmo- det	Am- briel	Muriel	Verchiel	Hama- liel	Zurriel	Barbiel	Bar- chiel
Duodecim tri- bus	Dan	Ruben	Iehuda	Manasse	Affer	Symeon	Isachar	Benia- min	Ephra- im
Duodecim pro- phetæ	Mala- chias	Aggeus	Zacha- rias	Amos	Oseas	Micheas	Ionas	Abdias	Iohel
Duodecim apo- stoli	Matthias	Theodorus	Symon	Iohannes	Petrus	Andreas	Bartolemeus	Philippus	Iacobus minor

Duodecim si- gna zodiaci	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scor- pius	Sagitta- rius	Capri- cornus	Aqua- rius	Pisces	In mūdo cælesti
Duodecim mē- ses	Mar- tius	Aprilis	Maius	Iunius	Iulius	Aug- ustus	Septem- ber	Octo- ber	Novem- ber	Decem- ber	Iannua- rius	Februa- rius	
Duodecim plā- te	Elelis- phacos	Periste- reon or- thios	Periste- reon hy- ptios	Sym- phitus	Cycla- minus	Calat- minus	Scorpiu- ros	Artemi- sia	Ana- gallis	Leha- thus	Dracon- tea	Aristo- lochis	In mūdo elemen- tali.
Duodecim la- pides	Sardo- nius	Sar- dus	Topa- zius	Chalce- don	Iaspis	Sma- ragdus	Berillus	Ame- thystus	Hyacin- thus	Chryso- passus	Chry- stallus	Sapphy- rus	
Duodecim mē- bra principa- lia	Caput	Collum	Bra- chia	Pectus	Cor	Venter	Renes	Genita- lia	Anche	Genua	Crura	Pedes	In mino- re mūdo
Duodecim gra- dus damnato- rum & demo- niorum	Pseudo- thei	Spiri- tus mē- daci	Vasai- niqui- tatis	Vltiores scelerū	Præsti- giato- res	Aeree potesta- tes	Furie semina- trices malo.	Crimi- natores sue ex plorato res	Tenta- tores si- ue infi-	Malefi- ci	Apostro- phæ	Infile- les	In mūdo infernali

SCALA DVODENARIII ORPHICA.

Duodecim nu- mina	Pallas	Venus	Phœbus	Mercurius	Jupiter	Ceres	Vulcanus	Mars	Diana	Vesta	Iuno	Neptunus	In mūdo intelligi- bili
Duodecim si- gna zodiaci	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpius	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	In mūdo cœlesti
Duodecim mē- ses	Mar- tius	Aprilis	Maius	Iunius	Iulius	Augustus	September	October	Novem- ber	Decem- ber	Iannua- rius	Februa- rius	
Duodecim sa- cræ aves	Noctua	Colum- ba	Gallus	Ibis	Aquila	Passer	Anser	Picus	Cornix	Ardea	Pavo	Cygnus	
Duodecim sa- cræ animalia	Capra	Hircus	Taurus	Canis	Cervus	Porca	Asinus	Lupus	Cerva	Leo	Ovis	Equus	In mūdo elemen- tali.
Duodecim sa- cræ arbores	Olea	Myrtus	Laurus	Cory- lus	Aescu- lus	Pomus	Buxus	Cornus	Palma	Pinus	Rhanti- nus	Vlmus	
Duodecim ho- minis mēbra signis distribu- ta.	Caput	Collum	Bra- chia	Pectus	Cor	Venter	Renes	Genita- lia	Ancha	Genua	Crura	Pedes	In mino- re mūdo

De numeris qui supra duodenarium sunt, eorumq;
potentia & virtutibus. CAP. XV.

Reliqui etiam vltra duodenarium numeri multis & va-
riis effectibus decorati sunt, quorum virtutes ex origi-
ne partibusq; eorum deprehendere oportet, quatenus
ex simplicium aggregatione varia, aut multiplicationis ductu
constituuntur: nonnunquam etiam ex diminutione aut super-
gressione alterius præcedentis præcipue perfectioris, significa-
ta eorum resultant, tum etiam ex seipsis mysteriorum quorun- **XIII.**
dam sacramenta continent. Sic tertius supra decimum nume-
rus, apparitionis Christi ad gentes mysterium indicat: decimo
tertio nanque post eius natalem diem, stella duce Magis facta
est. Decimus quartus & ipse Christi typum gerit, qui decima **XIIII.**
quarta Luna primi mensis pro nobis immolatus, quo die & fi-
lij Israel Phase Domino, hoc est, transitu celebrare iussi sunt.
Hunc numerum tam sollicitè observat Matthæus, vt quo pos-
set illum in generationibus Christi vbique retinere, nonnullas
generationes prætermiserit. **XV.** numerus spiritualium ascen- **XV.**
sionum symbolum est, ideoq; canticum graduum in quindecim
Psalmis illi adaptatum est: cui etiam **XV.** anni additi regi
Ezechie deputant: & decimus quintus dies septimi mensis e-
rat venerabilis & sanctus. **XVI.** numerum ex quadrato æ- **XVI.**
quilatere, & pariete denarii compositum, idcirco Pythagorici
numerum felicitatis appellant: ipse etiam veteris Testamenti
prophetas omnes, tum noui Testamenti apostolos & Euange-
listas complectitur. Numerum **XVIII.** & **XX.** vtrunq; in- **XVIII.**
faustum interpretatur Theologi. nam in priore seruiuit Israel **XX.**
Eglon regi Moab: in altero seruiuit Iacob, & venditus est Io-
seph. Deniq; inter polypoda nullum est, quod vicensu pedom
numerum excedat. Numerus autem **XXII.** plenitudinem sa- **XXII.**
pientie significat, totidem siquidem sunt Hebraicarum litera-
rum characteres, totidemq; libris totum vetus Testamentum
continetur. Numero autem vicesimo octauo Lunæ fauor deest.

- XXVIII.** gnatur. eius enim motus distans à cursu aliorum siderum, quasi solitarius vicesimo octauo die completur, quo redit ad idem punctum zodiaci vnde processit. Hinc & viginti octo mansiones Lunæ, singulari virtute & influentia pollentes, in cœlestibus numerantur. Tricesimus numerus multis mysteriis memorabilis est, quo Dominus noster Iesus Christus appreciatus, qui ipse quoque tricesimo suæ ætatis anno baptizatus est, cœpitq; facere miracula, & docere regnum Dei. Ipse etiam Ioannes Baptista tricesimum annum agebat, cum incoepisset prædicare in deserto, & præparare vias Domini. Ipseq; Ezechiel eadem annorum ætate, incoepit prophetare: & Ioseph tricesimo suæ ætatis anno eductus de carcere, à Pharaone accepit
- XXXII.** Aegypti principatum. Tricesimum secundum numerum Hebræorum doctores sapientiæ adscribunt, totidem enim sunt ab Abrahamo descriptæ semitæ sapientiæ. Pythagorici verò hunc numerum iusticiæ appellant, quia semper divisibilis in
- XL.** partes æquales vsque ad unitatem. Quadragenarium numerum veteres magna observatione colebant, de quo & festum celebrabant tesseracoston. Fertur ad partus rationem efficere, totidem diebus semen aptari & transformari in utero, quo vsque corpus organicum perfectum, suis debitis & harmonicis mensuris conducatur dispositum ad suscipiendum animam rationalem. Totidem diebus mulieres post partum grauiori morbo conflictari, quo vsque adaptentur muliebria in partu commota, antequam purificentur: totidem etiam diebus infantes risum continere, morbidos esse, magnoq; discrimine vivere: estq; hic numerus in religione expiationis & poenitentiae, magnorumq; mysteriorum significatiuus: si quidem quadraginta dies & noctes diluuij tempore pluit Dominus super terram: quadraginta annis filij Israel habitauerunt in deserto: quadraginta dies dilata est subuersio Niniue. Idemq; numerus sanctorum ieiuniis sacer habitus est, siquidem per quadraginta dies Moses, Helias, & Christus ieiunauerunt. Quadragenta
- septima-

septimanis Christus in vtero virginis portatus est: quadragin-
 ta diebus à natiuitate mansit Christus in Bethlehem, ante-
 quàm offerretur in templo: quadraginta mensibus publicè
 prædicauit: quadraginta horis mortuus delituit in sepulchro:
 quadragesimo die post resurrectionem in cœlos ascendit, quæ
 omnia non sine huius numeri occulta proprietate & myste-
 rio facta fuisse, nostri tradunt theologi. Quinquagenarius nu- **L.**
 merus est remissionis peccatorum, & seruitutis, libertatisq; si-
 gnificatiuus: secundum legem enim quinquagesimo anno re-
 mittebantur debita, & reuertebatur vnusquisq; in possessio-
 nem suam. Hinc per Iubilæi annum, atq; per pœnitentiæ Psal-
 mum, indulgentiæ atq; pœnitentiæ sacramentum ostendit. Lex
 quoq; & spiritus sanctus in eodem declarantur: nam quinqu-
 gesimo die post exitum Israel de Aegypto, lex data est Mosi in
 monte Sina. Quinquagesimo die post resurrectionem descen-
 dit spiritus sanctus super apostolos in monte Sion: vnde dici-
 tur & numerus gratiæ, & attribuitur spiritui sancto. Erat & **LX.**
 sexagenarius numerus Aegyptiis sacer: nam crocodilo pro-
 prius, vt qui sexagenis diebus oua sexaginta pariat, totidemq;
 diebus foueat, tot annos præterea dicatur viuere, & dentes eo-
 dem numero habere: deniq; totidem diebus in secessu quiesce-
 re quotannis sine cibo. Habet & septuagenarius numerus sua **LXX.**
 mysteria. nam totidem annis ignis sacrificij in Babylonica ca-
 ptiuitate sub aqua latens vixerat: totidem annos prædixerat
 Ieremias templi destructionem: totidem annos durauit capti-
 uitas Babylonica: totidem annis complebatur desolatio Ierusa-
 lem. Item septuaginta palmæ erant in loco vbi castrametati
 sunt filij Israel: septuaginta animabus descenderunt patres in
 Aegyptum: septuaginta reges amputatis manuum & pedum
 summitatibus, colligebant cibum sub mensa Adonibesech: se-
 ptuaginta filij egressi sunt de femore Ioas: septuaginta viri o-
 mnes filij Ieroboal: septuaginta pondera argenti dabantur A-
 bimelech: totidem viros occidit Abimelech super vno lapide.

LXXII.

Septuaginta filios & nepotes habuit Abdon, qui ascendebant super septuaginta pullos asinarum. Septuaginta milia virorum erant Salomoni, qui onera portabant. Septuaginta filij Achab regis in Samaria decapitati sunt. Septuaginta iuxta Psalmistam sunt anni annorum ætatis nostræ. Septuagesies septies iudicatum est de Lamech: septuagesies septies peccata donantur delinquenti. Est & numerus secundus supra septuagesimum totidem linguarum sermonibus, totidem Synagogæ senioribus, totidem veteris Testamenti interpretibus. totidemq; Christi discipulis insignis: habetq; cum duodenario magnam communionem: hinc in coelestibus quouis signo in sex partes diuiso, resultant septuaginta duo quinarij, quibus præsident totidem angeli, & totidem influunt nomina Dei, & quilibet quinaris vni præest idiomatici, tanta efficacia, vt inde Astrologi & Physionomi cognoscere queant, cuius idiomatis quisq; fuerit oriundus: respondent istis etiam totidem patentes in humano corpore articuli, quorum in quouis digito manuum & pedum habentur tres: qui cum principalibus duodecim superius in

C. duodenario numeratis, constituunt septuaginta duos. Centenarius in quo ouis collocatur inuenta, qui etiam de sinistra transit ad dexteram, sacratus inuenitur: tum quia ex denario in seipsum ductu gignitur, completam designat perfectionem.

M. Complementum verò omnium numerorum millenarius est, qui est cubus denarij, significans consummatam & absolutam perfectionem. Sunt autem duo numeri à Platone in Republica maximè celebrati, & ab Aristotele in suis Politicis non improbati, quibus ciuitatibus magnæ mutationes portenduntur: hi sunt duodenarij quadratus, & eiusdem cubus, videlicet quadragesimus quartus supra centenarium, & septingentesimus vicesimus octauus supra millenarium, qui numerus fatalis est: ad quem cum ciuitas quæuis siue respublica peruenerit, completo cubo postea declinabit: in quadratis tamen mutationem subit, sed in melius, si prudenti disciplina regatur: nec fato tunc,

tunc, sed imprudentia collabi poterit. atq; hæc de numeris particulatim dicta sufficiant.

De numerorum notis, in certis gesticulationibus constitutis. CAP. XVI.

LEgi sæpiſſimè in magicis libris, eorundemq; operibus et experimentis mirabiles quosdam, & quales mihi videbantur, ridiculas gesticulationes, & putabã illa eſſe occulta quædam dæmonum pacta, propter quod reſpuebam, & proieci ea: ſed poſtquam rem profundius examinaui, tunc primum intellexi, in illis magicis gesticulationibus, non dæmoniũ fœdera, ſed numerorum deliteſcere rationem, qua veteres per manuum & digitorum varios inflexus & reflexus numeros repræſentabant: quorum gesticulatione magi, ineffabiliũ virtutum vocabula, ſono ignota, numeris varia, iugatis alternatiſq; digitis tacitè inclamant, veneranturq; ſacro ſilentio mundi præſules deos. Eius ritus meminit etiã Martianus de Arithmetica, inquiens: Digiti verò virginis recurſantes, & quadam incomprehenſæ mobilitatis ſcaturigine vermiculati, quæ mox ingreſſa, ſeptingentos decem & ſeptem numeros complicatis digitis, Iouem ſalutabunda ſurrexit. Tum Philoſophia, vt Tritonidem propter adſtabat, quid numero tali Arithmetica intuiſſet, exquirat. Cui Pallas: Proprio inquit, Iouem nomine ſalutauit. Vt ergo hæc melius intelligantur, placuit illa ex traditione Bedæ hic ſubiungere. inquit itaque: Cùm dicis vnum, minimum in læua digitum inflectens, in medium palmæ locum figes: cùm dicis duo, ſecundum à minimo inflexum ibidem impones: cùm dicis tria, tertium ſimiliter inflectes: cùm dicis quatuor, itidem minimum leuabis: cùm dicis quinque, ſecundum à minimo ſimiliter eriges: cùm dicis ſex, tertium nihilominus leuabis, eo ſolo qui medicus appellatur, in medium palmæ fixo: cùm dicis ſeptem, minimum ſolùm ſupra palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones: iuxta quem cùm dicis octo, medicum: cùm dicis nouem, medium è regione compones: cùm

dicis decem, vnguem indicis in medio figes articulo pollicis: cum dicis viginti, summitatem medij digiti inter nodos pollicis & indicis arctè figes: cum dicis triginta, vngues indicis & pollicis blando coniunges amplexu: cum dicis quadraginta, interiora pollicis lateri vel dorso indicis superduces, ambobus duntaxat erectis: cum dicis quinquaginta, pollicem exteriori articulo instar Græcæ literæ gamma, curuatim ad palmam inclinabis: cum dicis sexaginta, pollicem vt supra curuatim indice circumflexo diligenter à fronte præcinges: cum dicis septuaginta, indicem vt supra circumflexum, pollice in longum tenso implebis, vngue illius duntaxat erecto trans medium indicis articulum: cum dicis octoginta, indicem vt supra circumflexum, pollice in longum extenso implebis, vngue videlicet illius in medium indicis articulum fixo: cum dicis nonaginta, indicis inflexi vnguem radici pollicis erecti configes: Hactenus in læua. Centum verò in dextra, quomodo in læua decem facies: ducenta in dextra, quomodo viginti in læua, sinistraq; manu. Duo milia in dextra, quomodo duo in læua, &c. vsque ad nouem milia. Porro decem milia cum dicis, læuam in medio pectoris supinam appones, digitis tantum in cœlum erectis: viginti milia cum dicis, eandem pectori expansam latè superpones: triginta milia cum dicis, eadem prona, sed erecta, pollicem cartilagini medij pectoris immittes: quadraginta milia cum dicis, eandem in vmbilico erectam supinabis: quinquaginta milia cum dicis, eiusdem pronæ, sed erecto pollicem vmbilico impones: sexaginta milia, eadem prona femur læuū de super comprehendes: septuaginta milia cum dicis, eandem supinam femori superimpones: octoginta milia cum dicis, eandem pronam femori superpones: nonaginta milia cum dicis, eadē lumbos comprehendes, pollice ad ima verso. At verò centum milia, ducenta milia, & cætera vsque ad nongenta milia, eodem modo quo diximus, ordine in dextra corporis parte complebis. Decies autem centena milia cum dicis, ambabus sibi mani-

bus confertis, inuicem digitos implicabis. Hæc ex Beda adnota-
tata hætenus sufficiant. Plura de istis apud fratrem Lucam de Lucas de S.
S. Sepulchro in sua magna Arithmetica comperies. Sepulchro

De variis numerorum notis apud Romanos obseruatis.

CAP. XVII.

Numerorum notæ apud varias gentes diuersimodè pin-
guntur: Romani illos sequentibus notis figurabant,
quos de literis antiquis describit Valerius Probus, &
hodie adhuc in vsu sunt, sic videlicet:

Vnum.	Quinque.	Decem.	Quinquaginta.
I.	V.	X.	L.
Centum.	Ducenta.	Quingenta.	
C.	CC.	D.	
Mille.	Quinque milia.		
M.S. I.	CX.	IC.	V.
	Decem milia.		
CCIC.	CM.	DM.	IMI.
	Quinquaginta milia.		
	ICCC.	DD.	L.
	Centum milia.		
CCCCIC.	Δ	CM.	C.
Ducenta milia.	⋈	Quingenta milia.	
CC.	DM.	IC.	D.
	Mille milia.		
CM.	CCIC.	M.S.	

Sunt aliæ numerorū notæ, hodie apud Arithmeticos & calcula-
tores vsitatae, quæ iuxta numerorum ordinem his figuris pin-
guntur: 1.2.3.4.5.6.7.8.9. quibus additur nota priuationis,
orbiculo signata hac scilicet figura, . quæ licet numerum
nullum significet, alios tamen aut denarios, aut centenarios,
aut millenarios significare facit, quemadmodum hæc in Arith-
meticis manifesta sunt. Sunt etiam qui denarium per virgula-

lam, quæ lineam transversim agat, notant: quinarium autem per eam, quæ lineam contingat, non autem secet: unitatem verò per eam, quæ seorsum ponitur, sicut in hoc exemplo videre licet: † significat decem: †, significat decem & quinque: †, significat sexdecim: † I, decem & septem. orbiculus vero denotat centum, sic scilicet, o, seorsum positus: coniunctus verò, totidem quot numeris apponitur centenarios indicat, ut sic, oo, vel sic, IIO, ducenta: sic ooo, vel sic, IIIO, trecenta: †, quingenta: †, decies centena, siue mille. Atq; hæ notæ frequenter in magicis characteribus adiectæ conspiciuntur.

De notis Græcorum. CAP. XVIII.

Notis numerorum utuntur Græci literis alphabeticis, idq; tribus modis: primo singulis elementis, secundum alphabeti seriem loci sui numerum significantibus.

Nam quotum in ordine alphabeti locum quæq; litera sortita est, eiusdem numerum repræsentat, ut hîc videre licet:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A	B	Γ	Δ	E	H	Z	Θ	I	K	Λ	M	N
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
Ξ	O	Π	P	Σ	T	Υ	Φ	X	Ψ	Ω		

Et hic est primus ordo numerorum apud Græcos. Secundario diuidunt Græci totum alphabetum in tres classes, quarum prima incipiens ab Alpha, unitatum est: Secunda incipiens à Iota, denariorum est: Tertia incipiens à Rho, est centenariorum: et hic ordo à posterioribus Græcorum ita ad Hebræorum imitationem institutus est. Quia verò alphabetum eorum ab ea regula tribus literis mancum est, necesse fuit illis tres figuras ad fingere, & literis intercalare, quibus videlicet sextum, nonagesimum, & noningentesimum numeros explicarent, ut in sequentibus liquet:

Quod

1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	Γ	Δ	E	Ϝ	Z	H	Θ
10	20	30	40	50	60	70	80	90
I	K	Λ	M	N	Ξ	O	Π	Ϛ
100	200	300	400	500	600	700	800	900
P	Σ	T	Υ	Φ	X	Υ	Ω	Ͱ

Quòd si alicui harum literarum subsignetur virgula toni acuti, tunc totidem millenarios significat, vt in his exemplis:

1000.   10000.   100000.

A

I

P

Tertio modo sex duntaxat literis designandis numeris Græci vtuntur, videlicet I, pro vnitates: Π, pro quinario, quia caput est dictionis πέντε, hoc est, quinque: Δ, pro denario, à δέκα: H, pro centenario, ab ἑκατὶς: X, pro millenario, à voce χίλια: M, pro decem milibus, à μέγα. Ex quibus sex literis suo modo vsq; ad quatuor numero iunctis, vel aliis adiunctis, cæteros numeros formant, præter Π, quæ nõ multiplicatur, nec sibi iungitur, sed semper aliorum quinariorum significat, vt in sequentibus exemplis patet:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	II	III	IIII	Π	ΠI	ΠII	ΠIII	ΠIIII
10	11	12	13	14	15	16	20	21
Δ	ΔI	ΔII	ΔIII	ΔIIII	ΔΠ	ΔΠI	ΔΔ	ΔΔI
50	60	100	200	500				
⏊Δ	⏊ΔΔ	H	HH	⏊H				

1000.   5000.   10000.   50000.

X

⏊X

M

⏊M

De notis Hebræorum, & Chaldæorum, & quibusdam aliis Magorum notis. CAP. XIX.

Hebraeorum etiã literæ numerorum notas habent, sed lōgè excellentius, quàm vlla aliarum linguarum, cum maxima lateant in Hebraicis numeris mysteria, sicuti de his tractatur in ea parte Cabalæ, quam Notariacon vocant. Sunt autem Hebræorum literæ numero viginti duæ principales;

quarum quinque alias quasdam diuersas figuras in fine dictio-
nis sortiuntur, quas idcirco quinq; finales vocant: quæ supe-
rioribus additæ, viginti septem constituunt: quæ deinde in tres
gradus partitæ, quæ in primo gradu sunt, vnitates referunt:
quæ in secundo, denarios: quæ verò in tertio gradu sunt, cen-
tenarios significant: quælibet autem illarum, si grandi depin-
gatur caractere, totidem significat millenarios, vt hîc:

3000

2000

1000

Classes autem numerorum Hebraicorum sunt istæ:

9	8	7	6	5	4	3	2	1
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
90	80	70	60	50	40	30	20	10
צ	פ	ע	ס	ק	מ	ל	כ	י
900	800	700	600	500	400	300	200	100
ף	ק	ר	ש	ת	י	ח	ז	ו

Sunt tamē qui finalib. literis nō vtūtur, sed pro illis sic scribūt:

1000

900

800

700

600

500

קתת

תת

שת

רת

קת

Et ex istis simplicibus figuris earū combinatione & composi-
tione reliquos omnes compositos numeros describūt, vt vnde-
cim, duodecim, centū & decē, centū & vndecim, addēdo dena-
rio quæ vnitatū sunt: similiter et reliquis suo modo. Tamē de-
cimū quintū numerū, nō per decē & quinq;, sed per noxem et
sex scribunt, sic scilicet: טו, idq; ob reuerentiā diuini nominis
יהוה, quod quindecim importat, ne sacro nomine ad prophana
aliquando abuti contingat. Habentq; & Aegyptij, & Aethio-
pes, & Chaldaei, & Arabes suas numerorū notas, quæ & ipsæ
sepissimè inter magicos characteres occurrunt: has igitur qui
nosse velit, apud harū literarū peritos requirat. Chaldaei nan-
que

que alphabeti sui literis numeros, Hebræorū more signant: eorum alphabetum in fine primi libri adnotauimus. Inveni præterea in duobus antiquissimis libris astrologicis & magicis, quasdam elegantissimas numerorū notas, quas huc etiam subiungere decreui: erant autem in vtroq; volumine tales:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Г	Т	І	У	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ

Istis autem notis in sinistrum latus conuersis, constituuntur denarij, hoc modo:

10	20	30	40	50	60	70	80	90
7	7	1	У	Ѳ	Ѳ	7	4	9

Rursusq; notis illis deorsum conuersis, in dextro latere, centenarios: in sinistro, millenarios dabunt, ita videlicet:

100	200	300	400	500	600	700	800	900
L	Т	У	У	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ
1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000
Ј	Т	У	У	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ	Ѳ

Atque ex harum notarum compositione & mixtione, cæteri quoque mixti & compositi numeri elegantissime exeunt, sicut hoc in his paucis facile deprehendi potest:

1510.	1511.	1471.	1486	3421.
Ј	Ј	Ј	У	У

Ad quorum exemplū & in reliquis compositis procedendum

est: atq; hæc de notis numerorum hætenus satis sint.

Qui numeri literis attribuantur, atque ad diuinatione
per eosdem. CAP. XX.

Tradunt Pythagorici, adfentiunt Aristoteles & Ptole-
mæus, ipsa literarum elementa certos quosdam, diui-
nosq; possidere numeros, per quos ex propriis rerum
nominibus in summam collectos, de rebus occultis futurisq; eli-
ciamus sententiam. Vnde hanc diuinationis speciem Arithman-
tiam vocant, quia videlicet per numeros fit, sicut de illa memi-
nit Terentianus in his versibus:

Et nomina tradunt ita literis peracta,
Hæc vt numeris pluribus, illa sint minutis,
Quandoque subibunt dubiæ pericla pugnae:
Maior numerus qua steterit, fauere palmam:
Præfagia læti minima patere summa.
Sic & Patroclum Hectorea manu perisse,
Sic Hectora tradunt cecidisse mox Achilli.

Ait etiam Plinius, Pythagoræ inuentis datum, impositiuorum
nominum imparem vocalium numerum, clauditates oculo-
rumve orbitatem, ac similes casus, si sint dextris adsignatæ par-
tibus: parem verò numerum leuis: docuitq; Alchandrinus phi-
losophus, quomodo ex literarum numeris etiam natorum ho-
roscopia, dominatricesq; stellas invenire poterimus, quisq; in-
ter virum & uxorem prior moriturus sit, aut supervicturus,
ceterorumq; operum nostrorum prosperos, infelicesve even-
tus, eiusq; traditiones hic subiungere libuit, etiam à Ptolemæo
astrologo non improbatas. Sed qui numeri singulis literis de-
putentur, superius in Græcis & Hebraicis ostendimus, diuiso
alphabeto in tres classes, quarum prima est vnitatum, secunda
denariorum, tertia centenariorum: cumq; in Romano alpha-
beto ad complementum viginti septem characterum desint
quatuor, illorum locum supplent i & u consonantes simpli-
ces, vt in Iohānes, & Valentinianus nominibus: deinde hi & hu-
sonan-

sonantes aspiratae, vt in Hieronymus, & Huilhelmus, licet Germani pro hu aspirato, duplici vv vtantur, Itali verò & Galli in suo vulgari g cum v coniunctum loco eius ponunt, sic scribentes, Vuilhelmus, & Guilhelmus.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	D	E	F	G	H	I
10	20	30	40	50	60	70	80	90
K	L	M	N	O	P	Q	R	S
100	200	300	400	500	600	700	800	900
T	V	X	Y	Z	I	V	HI	HV

Quòd si nunc scire desideras nati alicuius dominatricem stellā, cōputa nomen suum, & vtriusque parentis sui per singulas literas secundū numerū suprascriptū, collectamq; totius summā diuide per nouenariū, subtrahendo illum quoties potueris: & si remanserit vnitas, aut quaternarius, vterq; Solē indicat: si verò binarius, aut septenarius, vterq; signat Lunā. Cæterū ternarius, Iouem: quinquarius, Mercuriū: senarius, Venerē: octonarius, Saturnū: nouenarius, Martē notant, & eius rationes ostenduntur alibi. Simili ratione si nati alicuius horoscopō scire desideras, computa nomen illius, & nomē matris suæ, & patris sui, & summā totam collectam diuide per duodenariū: si restabit vnitas, Leonem notat: si Iunonia dies, Aquarium: si ternarius Vestalis, Capricornum: si quaternarius, Sagittarium: si quinquarius, Cancrum: si Venerē senarius, Taurum: si Palladius septenarius, Arietem: si Vulcanius octonarius, Libram: si Martius nouenarius, Scorpiū: si denarius, Virginem: si undenarius, Pisces: si Phœbæus duodenarius, Geminos representabunt: & horū rationes etiā alibi redditæ sunt. Nemo autem miretur, per numeros nominum multa prognosticari posse, cum testibus Pythagoricis philosophis, & Hebræorum Cabalistis, in illis numeris lateant occulta aliqua mysteria, à paucis intellecta: omnia enim numero, mensura, pondere, creauit altissimus, à quibus & literarum, & nominum veritas

originem ducit, quæ non casu, sed certa (licet nobis ignota) ratione instituta sunt. Hinc Ioannes in Apocalypsi ait: Qui habet intellectum, computet numerum nominis bestię, qui est numerus hominis. Hæc tamen non de illis nominibus, quæ dissonans discrepantia nationum, ac diuersi gentium ritus, pro locorum causis, cultibusq; hominibus imposuerunt, sed quæ nascenti cuilibet ab ipso cœlo sidera compaginatione inspirata sunt, quæq; ex cuiusq; genesi elicere Hebræorum Mecubales, atq; Aegyptiorum sapientes docuerunt.

Qui numeri quibus diis sacri sunt, & qui quibus elementis adscripti.

CAP. XXI.

Dualitas.

Ternarius.

Quaternarius.

Quinarius.

IAm verò etiam & elementis & cœlestium numinibus sacros numeros Pythagorici dedicarunt: nam æri octonarium: igni, tetractyn: terræ, senarium: aquæ duodenarium assignarunt. Præterea competit vnitas Soli, qui vnicus stellarum rex est, in quo posuit Deus tabernaculum suum: hanc etiam Iouis esse, idealis illius intellectualisq; speciei vis causatiua testatur, qui idem caput & pater est Deorum, sicut monas principium & parens numerorum. Dualitas verò datur Lunæ, quæ secundum luminare est, & animam mundi figurat, vocaturq; luno, quod inter eam & monadem prima coniunctio est, consortiumq; consimile. Datur & Saturno & Marti, duabus apud astrologos infortunis. Sic ternarius competit Ioui, & Soli & Veneri, tribus videlicet fortunis: & deputatur Vestæ & Hecatæ & Dianæ: hinc dicunt,

Ter geminam Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Trias ergo dedicata est huic virgini, quam dicunt cœlo Ereboq; potentem. Quaternarius ipse Solis est qui eo numero cœli cardines constituit, temporaq; discernit: deputatur etiam Cyllenio, quod quadratus Deus solus habetur. Quinarius ex primo pari & primo impari, velut ex fœmineo & masculo utroq; sexu constans, adsignatur Mercurio: etiam mundo cœ-

lesti

lesti attribuitur, qui super quatuor elementa ipse sub alia forma est quintus. Senarius qui ex triade per diadem ducta confertur, velot ex vtriusq; sexus commixtione, à Pythagoricis genesi nuptiisq; accommodatus, pertinet ad Venerem & Iunonem. Septenarius, quietis numerus, Saturni est: idem etiam lunæ motum lumenq; dispensat: ideoq; Tritoniæ virginis vocabulum possidet, quia nihil gignit: Mineruæ adsignatur, quod à nullo nascitur: Palladi quoq; viragini, quia ex numeris tam masculis quàm foemineis constat. Hunc Plutarchus etiam dat Apollini. Octonarius ob iusticiæ sacramentum Iouis est: dicatur etiam Vulcano: nam ex primo motu & diade, quæ Iuno est, in se bis ducta, constat: etiam matri Deum Cybele attribuitur, cui omnis cubus tribuitur. Plutarchus illum Baccho seu Dionysio adsignat, qui ipse octauo mense natus dicitur: alij, quoniam octimestres partus vitales non sunt, Saturno atque Parcis illum constituerunt. Nouenarius ad Lunam omnium coelestium influxuum virtutumq; vltimum receptaculum pertinet, non minus & nouem Musis dicatus, tum etiam Marti, à quo finis omnium rerum. Denarius numerus circularis, ea ratione quæ monas ad Solem spectat: datur etiam Iano, quia primi versus finis secundæ monadis implet auxiliū: insuper etiam mundo adsignatur. similiter & duodenarius, quia sol duodecim signa permeans annū duodecim mensibus distribuit, mundo & cœlo & soli attribuitur. Vndenarius verò, quia semicircularis est, attribuitur lunæ, & deputatur etiam Neptuno.

Senarius.

Septenarius.

Octonarius.

Nouenarius.

Denarius.

Duodenarius.

Vndenarius.

De planetarum mensulis, earumq; virtutibus & formulis, & quæ illis præficiantur diuina nomina, intelligentiæ & dæmonia.

CAP. XXII.

TRaduntur insuper à magis quædam numerorum mensulæ, planetis septem distributæ, quas planetarum sacras tabulas vocant, multis admodū magnisq; coelestium virtutibus insignitas, quatenus repræsentant diuinam illam

Saturni
tabula.

coelestium numerorum rationem diuinæ mentis ideis per rationem animæ mundi coelestibus impressam, illorumque suauissimam coelestium radiorum harmoniam, secundum effigierum proportionem, intelligentias supra mundanas consignantium, quæ aliter exprimi non possunt, quam per notas numerorum et characterum: nihil enim materiales numeri et figure possunt in mysteriis rerum abditarum, nisi representatiue per numeros et figuras formales, quatenus reguntur et informantur ab intelligentiis et numerationibus diuinis, quæ nectunt extrema materiæ atque spiritus ad voluntatem animæ eleuatæ, per magnam affectum, operantis coelesti virtute, potestatem accipiens à Deo, per animam vniuersi et coelestium constellationum observationes in materiâ applicatam ad formam convenientem, dispositis mediis solertia et scientia magicali: sed nunc ad tabulas singulatim explicandas properemus. Harum prima Saturno adsignata, ex quadrato ternario constat, continens numeros particulares nouem, et in qualibet linea tres quaque versum, et per utramque diametrum constituentes quindecim: tota autem numerorum summa, quadraginta quinque. Huic ex diuinis nominibus præficiuntur, prædictos numeros implentia nomina, cum intelligentia ad bonum, et dæmonio ad malum: eliciturque ex eisdem numeris signaculum siue character Saturni et spirituum eius, quales inferius suæ tabulæ adscribemus. Dicunt hanc tabulam fortunato Saturno in lamina plumbea sculptâ adiuuare partem, reddere hominem tutum et potentem, atque præstare successus petitionum apud principes et potestates: si verò infortunato Saturno fiat, impedire ædificia et plantationes et cõsimilia, hominem deicere ab honoribus et dignitatibus, gignere rixas et discordias, et dispergere exercitus. Secunda dicitur tabula Iouis, quæ constat quaternario in se ducto, continens numeros particulares sexdecim, et in quavis linea atque diametro quatuor constituentes triginta quatuor: omnium autem summa centum triginta sex. Et præsent illi nomina diuina cum intelligentia ad bonum, cum dæmonio

Iouis
tabula.

Tabula Lunæ in abaco.

37	78	29	70	21	62	3	45	5
6	38	79	30	71	22	63	14	46
47	7	39	80	31	72	23	55	15
16	48	8	40	81	32	64	24	56
57	17	49	9	41	73	33	65	25
26	58	18	50	1	42	74	34	66
67	27	59	10	51	2	43	75	35
36	68	19	60	11	52	3	44	76
77	28	69	20	61	12	53	4	45

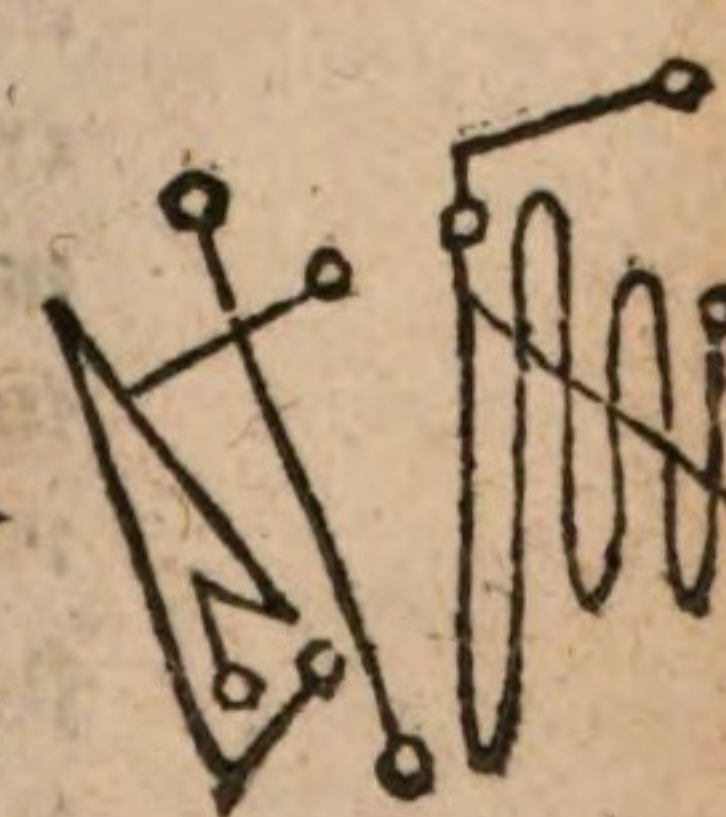
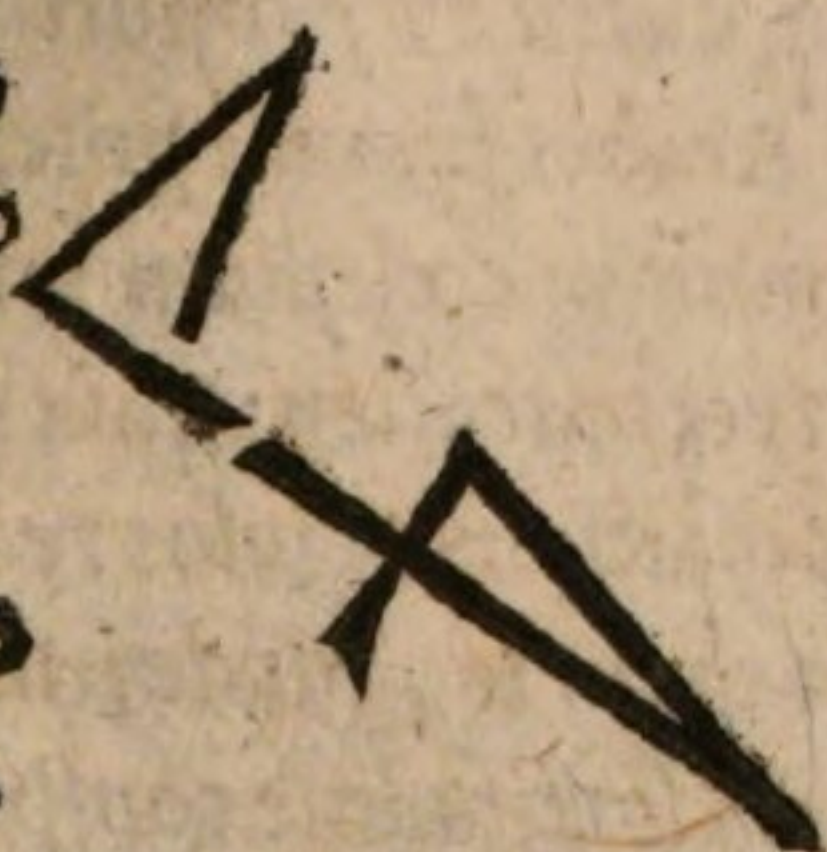
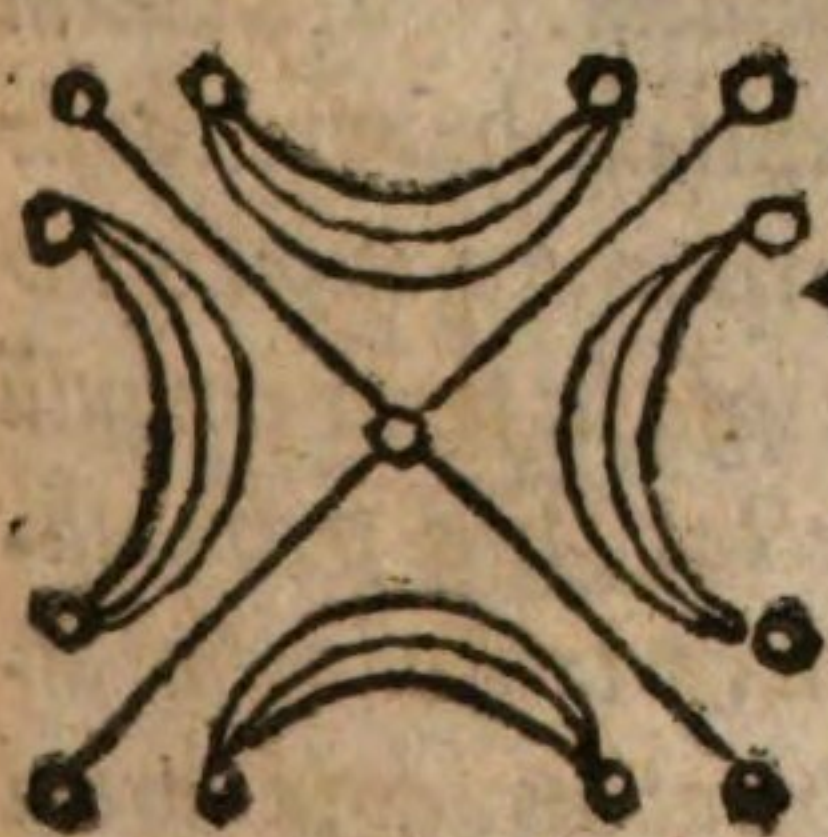
13 54

Tabula Lunæ in notis Hebraicis.

ח	מח	גי	טב	נא	ע	בט	עח	לי
מז	יד	סג	כב	עא	ל	עט	לה	ו
יה	זה	נג	עב	לא	פ	לט	ז	מז
זי	כז	סד	לב	פא	מ	ה	מה	יר
נה	סה	לג	עג	מא	ט	מט	יז	גז
סז	לז	עד	מכ	א	ז	יה	זה	נז
לה	עה	מג	נ	נא	י	גט	כז	סז
עז	מד	ג	גז	יא	ט	יט	סה	לז
מח	ד	גג	יב	סא	כ	סט	כה	שז

Signacula siue characteres

Lunæ.

Dæmonij
Lunæ.Dæmonij dæmonio-
rum Lunæ.Intelligentiæ inte-
ligentiarum Lunæ.

p

De Geometricis figuris atque corporibus qua virtute in magia polleant, & quæ quibus elementis conveniant, atque cælo.

CAP. XXIII.

Figuræ etiam Geometricæ ex numeris ortæ, non minoris potentia putantur. Ex his in primis circulus respondet unitati atq; denario. nam unitas omnium rerû centrum atque circumferentia est: ipseq; denarius coaceruatus in unitatē redit, à qua exordium habuit, numerorû omnium finis & complementum: diciturq; circulus linea infinita, in qua non est terminus à quo, nec terminus ad quem, cuius principium & finis est in quolibet puncto: unde & motus circularis dicitur infinitus, non quidem quo ad tempus, sed quo ad ubi. Hinc circularis figura omnium amplissima & perfectissima, ligationibus & exorcismis aptissima censetur. Vnde qui malos demones adiuvant, circulo sese communire solent. Ipse etiā pentagonus cum virtute quinarij numeri mirandū in malos demones habet imperiū, tum ex lineatura sua qua habet intus quinque angulos obtusos, & extra quinque acutos, quinque triangulorum hexagonorum, quibus circundatur. Interior pentagonus magna in se continet mysteria, quod ita etiā de cæteris figuris triangulo, quadrangulo, hexagono, heptagono, octogono & reliquis inquirendū & intelligendum est, quarum plures quatenus multiplicibus diversisq; intersectionibus constituuntur, diversas etiam nanciscuntur significationes atq; virtutes, iuxta diversimodū linearū numerorumq; ductū & proportionem. Figurā autem crucis Aegyptij atq; Arabes summā potentiam habere confirmabant, quodq; sit omnium coelestium virium atq; intelligentiarum firmissimum receptaculum: quia ipsa sit figura omnium rectissima, continens quatuor angulos rectos, sitq; prima superficiel descriptio, habens longitudinem & latitudinem: dicebantq; eam coelestium fortitudine conspiratam, quia eorum fortitudo per rectitudinem angulorum atque radiorum resultat:

tat: suntq; stellæ tunc maximè potentes, quando in figura cœli
 quatuor obtinent cardines, atq; radiorum suorum in se invicem
 proiectione crucem constituunt. Habetq; præterea (quod su-
 præ ostendimus) cum quinario, septenario, nouenario potentis-
 simis numeris maximam convenientiam. Ab Aegyptiis etiam
 sacerdotibus ab initio religionis inter sacras literas relata fuit,
 vitam futuræ salutis apud eos allegoricè significans. Fuit etiã
 Serapidis pectori impressa, & apud Græcos magna veneratio-
 ne habita. Verum quod hic ad religionem attinet, discutiemus
 alibi. Illud advertendum est, quicquid mirificum operantur fi-
 guræ, quando à nobis in chartis vel laminis vel imaginibus in-
 scribuntur, id non agunt nisi per virtutem ipsis acquisitam à
 figuris sublimioribus, ex amore quodam quem naturalis apti-
 tudo aut similitudo comparat: quatenus ad amussim ad illas cõ-
 figurantur; quemadmodum ex opposito pariete causatur echo,
 atq; in speculo concavo collectio radiorum solariū, quos postea
 reperiens in oppositū corpus vel lignum vel aliud combu-
 stibile, protinus comburat: siue quemadmodum cithara causat
 reboatum in alia cithara, non nisi quia figura conformis &
 consimilis è conspectu sit posita: siue ut duæ in lira fides æquo
 interstitio tractæ, & ad eandem intentionem temperatæ, quan-
 do pulsatur vna, subito tremunt & altera. Similiter & figuræ
 de quibus diximus, atq; characteres quicunq; concipiunt virtu-
 tes figurarum cœlestium, quatenus dominantibus illis opportu-
 nè fuerint rebus impressæ aut ritè fabricatæ, tanquã conspiret
 figura ad consimilem figuram atq; exigat. Et sicut hæc de figu-
 ris dicta sunt, ita pariter etiam de Geometricis corporibus in-
 telligenda sunt, quæ sunt sphaera, tetracedron, hexacedron o-
 ctocedron, icocedron, dodecacedron & consimiles. Neq; verò
 prætereundum est, quas figuras Pythagoras & illum secuti
 Timæus Locrus atq; Plato, elementis & cœlis adsignarunt. nam
 terræ primum cubum, octo angulorum solidorum & viginti-
 quatuor planorum & sex basium quadratum in forma resse-

Elemento-
 rum & cœ-
 li figuræ.
 Terræ.

Ignis. re dederunt. Igni autem pyramidem quatuor basium triangu-
 lorum, & totidem angulorum solidorum & duodecim plano-
 Aeris. rum tribuerunt. Aeri autem constituerunt octocedrontem, ex
 octo basibus triangulis & sex angulis solidis & vigintiqua-
 Aquæ. tuor planis. Aquæ denique adsignarunt icocedrontem, basium
 Cæli. viginti, angulorum solidorum duodecim. Cælo autem dede-
 runt dodecacedrontem ex duodecim basibus pentagonis & vi-
 ginti angulis solidis, planis autem sexaginta. Harum autem fi-
 gurarum & corporum vires, & eorum adinuicem respectus
 & proprietates qui nouerit, mirabilia multa operari pote-
 rit in magia naturali & perspectiua, maximè quidem in spe-
 culis: & ego noui ex illis miranda conficere, & specula in
 quibus quis videre poterit quæcunque voluerit à longissima
 distantia.

De Musicali harmonia, eiusque viribus ac po-
 tentia. CAP. XXIIII.

Musicalis etiam harmonia non est siderum muneribus
 viduata: est enim imitatrix omnium potentissima:
 quæ cum corpora cœlestia opportunè insequitur, cœlestem in-
 fluxum mirificè provocat, omniumque audientium affectus,
 intentiones, gestus, motus, actus atque mores immutat, & ad
 suas proprietates subito provocat, vt ad læticiam vel lamen-
 tationem, ad audaciam vel tranquillitatem, & ad similia: ipsas
 quoque bestias, serpentes, volucres, delphines, ad auditum suæ
 modulationis provocat. Sic aues fistulis alliciuntur: eisdem ca-
 piuntur cerui. Pisces in stagno Alexandriae crepitu detinen-
 tur. Fides delphinis hominum amicicias persuasere. Cygnos
 Hyperboreos citharæ cantus adducit. Elephantes Indicos or-
 ganicæ voces permulcent. Ipsa etiam elementa modulis gau-
 dent. Halesus fons, aliàs tranquillus & quietus, si insonent ti-
 biæ, exultabundus eleuatur, & ultra margines intumescit.
 Sunt in Lydia, quæ Nympharum insulæ nuncupantur: quæ ad
 cantum tibiæ in medium stagnum à continenti proceden-
 tes,

tes, in circulum motæ choream ducunt, dehinc ad litora re-
vertuntur. Eas M. Varro se vidisse testatur. Et sunt istis mi-
rabiliora: nam in Attico litore mare citharam sonat. Mega-
ris saxum quoddam ad singulos ictus fidicinat, adeò magna
vis est Musicæ. Ipsa quidem animum mulcet, mentem erigit,
præliatores ad bella incitat, & singulorum operum labores
fatigationemq; solatur. Lapsos & desperatos revocat, viato-
res confortat. Et dicunt Arabes, quòd cameli onera portantes
confortantur canentibus ductoribus. Simili modo ferentes o-
nera graua cantant, & habilitantur atque alleuiantur ex eo: Laus can-
tus.
cantus enim delectationem operatur & habilitationem ira-
cundos mitigat, tristes & anxios lætificat, discordes pacifi-
cat, phreneticorum rabiem temperat, vanas cogitationes
dissipat: hinc est quod morbos aliquos corporis, & animi
sic vel curari, vel inferri posse, Democritus & Theophra-
stus affirmant. Sic legimus Terpandrum & Arionem Me-
thymnæum, Lesbios, & Iones ægrotantes sanasse: & Isme-
niam Thebanum quamplurimos grauissimis morbis vexatos
concentibus curasse. Præterea Orpheû, Amphionem, Dau-
idem, Pythagoram, Empedoclem, Asclepiadem, Timotheum,
concentibus atq; sonis mira quædam facere consueuisse: nunc
enim assuetis modulis torpentes animos excitabant, nunc gra-
uioribus tonis lasciuos, furentes, iratos cohibebant. Sic David
furentem Saulem cithara repressit. Sic Pythagoras luxurio-
sum adolescentem ab immoderata libidine revocauit. Sic Ti-
motheus Alexandrum regem excitauit in furorem, rursusque
repressit. Narrat Saxo Grammaticus in historia Danica de
quodam musico, qui sonorum modulis tanta vi homines in
amentia furorem se posse pertrahere iactabat, vt audientium
nemo mente constare posset: cùmque regis iussu præstare effe-
ctum compelleretur, animorum habitus sonorū varietate in-
flectere aggressus, inuositatæ seueritatis concentu edito, pri-
ma specie audientes veluti mœsticia & stupore compleuit,

deinde vegetioribus sonis seueritate in plausum permutata,
ad iucundio rem mentis statum, petulantioresq; corporis mo-
tus, gesticulationesque inflectebat: postremo acrioribus modis
ad tantum amentiae spiritum concitauit, vt furor ad rabiem vs-
que, & temeritate in processerit. Legimus etiam eos qui in A-
pulia à phalangio tacti sunt, stupefcere, exanimésque iacere,
donec certum sonum audierint, quo quisque suo auditu saltat
aptè ad numerum, ac conualefcit: atque postea si post longum
tempus consimilem sonum audierit, subito concitatur ad sal-
tum. Et creditum est (Gellio teste) ischiacos cum maxime do-
lent, tibiae modulis minui dolorem. Narrat idem ex Theophra-
sto, viperarum morsibus adhibitum tibiae modulamen mederi:
& Democritus ipse fatetur tiliarum concentum plurimis ho-
minum morbis fuisse medicinam.

De sono atque concentu, & vnde illis mirabilitas
in operando. C A P. XXV.

Effe præterea in sono virtutem ad cœlestia dona capien-
da non negabimus, si cum Pythagora & Platone sense-
rimus, cœlum harmoniaca compositione constare, harmoni-
cisq; tonis atque motibus cuncta gubernare, ac efficere: cantus
quàm instrumentalis sonus plus potest, quatenus per harmo-
niacum concentum, ex mentis conceptu, ac imperioso phan-
tasie cordisq; affectu proficiscens, simulq; cum aere fracto ac
temperato, aerium audientis spiritum, qui animæ atque corpo-
ris vinculum est motu facile penetrans, affectum animûmque
canentis secum transferens, audientis affectum mouet affectu,
phantasiam afficit phantasia, animum animo, pulsâtque cor,
& vsq; ad penetralia mentis ingreditur, sensim quoque mores
infundit: mouet præterea membra atque sistit, corporisq; hu-
mores. Hinc in mouendis affectibus tantum confert harmo-
nia, vt non modò naturalis, sed etiam artificialis & vocalis
vim animis atque corporibus inferant. Necesse est autem o-
mnes concentus ex convenientibus fundamentis procedere, si-
ue in

ue in fidibus, siue in fistulis, siue in vocibus sint, si in vnum debeant cōvenire. Neq; enim rugitum leonum, mugitum bouum, hinnitum equorum, ruditum asini, grunnitum porci quis conuenire faciet: nec ex lupi, & agni neruis factæ fides in consonantiam aliquam deduci possunt, quia eorum dissona sunt fundamenta. Conueniunt tamen multorum hominum voces variæq; quia vnicum secundum speciem est ipsis fundamentum. Conueniunt & multæ aues, quia vnicum illis propinquum genus, & à superis symbolum. Conueniunt & artificialia instrumenta, & cum vocibus naturalibus: quia vtroque similitudo, aut vera, & expressa, aut per analogiam quādam. Omnis autem concentus, sonorum aut vocum est: sonus spiritus est, vox est sonus, & spiritus animatus: sermo est spiritus cum sono, & voce aliquid significante prolatus, cuius spiritus cum sono, & voce ex ore procedit. Chalcidius ait vocem ex penetrali pectoris & cordis gremio mitti, nitente spiritu, qua neruis obsitus limes interiectus cor à pulmone seccernitur, vteroque & vitalibus cæteris, quo faucium angustias pulsante formanteq; lingua, & cæteris vocalibus organis, articulatos edisonos, sermonis elementa, quo quidem interprete mentis arcani motus aperiantur. Verum Lactantius ait, vocis rationem admodum obscuram esse, vt non sit comprehensum quomodo fiat, aut quid sit omnino. Tota denique musica in voce, & sono, & auditu posita est. Sonus sine aere audibilis fieri non potest: qui quum adeò necessarius sit auditui, aer tamē vt aer per se non est audibilis, nec vllō sensu attingi potest, nisi per accidens: neq; enim visus videt illum nisi coloratū, nec auditus nisi sonantem, nec odoratus nisi olentem, nec gustus nisi sapidum, nec tactus nisi calidū, aut frigidum, aut eiusmodi: itaq; licet sonus sine aere non fiat, non tamen est sonus de natura aeris, nec aer de natura soni, sed corpus vitæ spiritus nostri sensitiui existit aer: & non est naturæ alicuius obiecti sensibilis, sed simplicioris & altioris virtutis. Oportet autem animam sensitiuam

aerem viuificare sibi coniunctum, & in viuificato & coniuncto spiritui aere sentire species obiectorum, in actu positas, idq; in aere viuo: sed in diaphano & subtili species visibiles, in communi audibiles, in grossiori species aliorum sensuum.

De convenientia eorum cum cœlestibus: & qui concentus, quiq; soni singulis stellis respondent. CAP. XXVI.

CAeterum nunc scias, quod ex planetis septem, Saturnus, Mars atq; Luna plus vocis habent, quam concentus. Habet autem Saturnus voces tristes, raucas, graues, tardas, & veluti ad centrum coartatos sonos. Mars verò asperas, acutas, minaces, veloces, iracundas. inter has Luna obseruat medias. Iupiter verò, Sol, Venus atque Mercurius possident concentus: habet tamen Iupiter concentus graues, constantes, intentos, suaues, hilares & iucundos. Sol venerabiles, intentos, puros, & cum gratia dulces. Venus autem lasciuos, luxuriosos, molles & voluptuosos, & in circumferentia dissolutos dilatatosq;. Mercurius verò habet concentus remissiores, multiplices, & cum quadam strenuitate lætos & iucundos. Ex particularibus verò concentibus, & proportionatis, tonus Musis nouem obtemperat. Iupiter habet gratiam vocis octauæ simul & quintæ, scilicet diapason cum diapente. Sol obtinet octaua vocis melodiam, scilicet diapason, similiter per tonos quindecim disdiapason. Venus tenet gratiam vocis quintæ, scilicet diapente: Mercurius habet diatessaron, scilicet gratiam quartæ. Veteres præterea tetrachordi veluti quatuor elementorum numero contenti, Mercurio inventore quatuor nervos habuere, vt Nicomachus autor est: quorum hypate terram, parhypate, vel mese aquam, nete, vel diezeugmenon, aut hyperboleos ignem: parenete, vel synemmenon aerem resignare voluerunt. Deinde verò Terpander Lesbicus septimam chordam inueniens, illas planetarum numero æquauit. Præterea qui elementorum numerum sequuti sunt, quatuor Musicæ genera illis simul atque

que quatuor humoribus cōvenire dicebant, & Dorium aquæ
 & phlegmati, Phrygium cholerae & igni, Lydium sanguini
 & aeri: Mixolydium atræ bili, & terræ consonare putabant.
 Alij ad cœlorum numerum virtutemq; respicientes, Dorium
 Soli, Phrygiū Marti, Lydium Ioui, Mixolydium Saturno, hy-
 pophrygiū Mercurio, hypolydium Veneri, hypodoriū Lunæ,
 hypomixolydium cœlo stellato contribuerunt. Præterea cum
 his concentuum modis etiam Musas & chordas ad cœlos refe-
 rebant, sed non eo ordine quo inter numeros, & cœlorum a-
 nimas de nouem Musis narrauimus: nam Thaliā musam di-
 cunt concentum non habere, silentio & terræ eam adscriben-
 tes: Clio autem cum Luna hypodoriū modum et chordā prof-
 lambanomenos mouent: Calliope & Mercurius hypophthigiū
 modum, & chordam hypatepatō possident: Terpsichore cum
 Venere hypolydium, & parhypatehypaton: Melpomene, &
 Soli Dorius & lichanos hypaton coaptantur: Erato cū Mar-
 te Phrygium, & hypatemesen custodiunt: Euterpe & Ioui Ly-
 dius, & parhypate meson conveniunt: Polymnia & Saturnus
 mixolydium, & lichanos meson seruant: Vrania ac cœlo stel-
 lato hypermixolydius modus atque meses chorda adscribun-
 tur: quæ ita in sequentibus versibus expressa legimus:

Germinat in primo nocturna silentia cantu,
 Quæ terræ in gremio surda Thalia iacet.
 Persephone, & Clio spirant, hypodorius ergo
 Nascitur, hinc ortum prosmeledes generat.
 Dat hypochorda sequens Phrygium, quem parturit ipsa
 Calliope, interpretes parturit ipse Deum,
 Tertius ostendit hypolydæ exordia neruus,
 Terpsichore occurrit, ordinat alma Paphis.
 Melpomene & Titan statuunt mihi crede modum, qui
 Dicitur in quarto Dorius esse loco.
 Vult Erato quintum Phrygio præscribere neruum,
 Mars quoq; non pacem, prælia semper amans.

Lydius Euterpes Iouis, & modulamen habebit,

Dulce tenens iussit sexta quod esse fides.

Septeno Saturnus agit Polymnia neruum,

Principium mixolydius vnde capit.

Vranie octauam dum perscrutatur amicam,

Versat hypermixolydius arte polum.

Nonnulli etiam coelorum concentus ex eorundem ad inuicem distantia rimantur; nam id spaciū quod à terra ad lunam interiacet, videlicet centum, & viginti sex milia stadiorum Italicorum, toni intervallum facit: à luna autem ad Mercuriū dimidium illius spaciij facit semitonium: tantundem ab illo ad Venerem facit aliud semitonium: inde verò ad solem triplum quasi tonum, & dimidium statuit diapente: à luna autem ad solem duplum cum dimidio faciens diateffaron: à sole verò ad Martem rursus tantum est intervalli, quantum à terra ad lunam, faciens tonum. inde ad Iouem dimidium illius aliud faciens semitonium, tantundem ab illo ad Saturnum etiam constituens semitonium: à quo ad stellatum orbem iterum semitonij spaciū interiacet. Est itaque à sole ad coelum stellatum diastema diatefferon duorum tonorum cum dimidio: à terra autem perfectum diapason sex tonorum integrorum. Iam verò etiam ex proportionē motuum planetarum ad inuicem, & cum octauo coelo resultat harmonia omnium suauissima. Est autem proportio motuum Saturni ad Iouem dupla sesquialtera: Iouis ad Martem sescupla: illius ad solem, Venerem & Mercurium: qui pariter iter perficiunt, proportio dupla: illorum ad lunam duodecupla: Saturni verò ad stelliferum orbem millecupla, & ducentupla, si verum sit quod ait Ptolemæus, coelum illud moueri contra primum mobile in centum annis gradu vno. Motu itaque proprio lunæ motus velocior est, & acutiorem sonum facit stellato orbi: qui omnibus tardior, sonum grauißimum facit: sed motu violento qui est primi mobilis, omnium velocissimus est, & acutissimus: lunaris verò tardis-

tardissimus, & grauissimus, quæ motuum proportio & reciprocatio, suauissimum concentum edit. Hinc nulli cantus, nulli soni, nulla musica instrumenta mouendis affectibus hominum, & inducendis magicis impressionibus potentiores sunt, quàm qui ex numeris, & mensuris, & proportionibus ad instar coelestium componuntur. Elementorum etiam concentus ex eorum basibus & angulis, de quibus in anterioribus diximus, eliciuntur. nam cum inter ignem & aerem sit proportio dupla in basibus, & sesquialtera in angulis solidis, rursumque in planis dupla, harmonia nascitur duplicis diapason, & diapente. Inter aerem & aquam proportio est in basibus dupla sesquialtera, vnde diapason, diapente: in angulis verò dupla, vnde iterum diapason: inter aquam autem & terram est in basibus proportio tripla sesquitertia, vnde consurgit diapason, diapente, diateffaron: in angulis verò sesquialtera iterum constituens diapente. Porro inter terram & ignem proportio est in basibus sesquialtera, faciens diapente: in angulis verò dupla, constituens diapason. Verum inter ignem & aquam, atque inter aerem & terram deficit quodammodo consonantia: siquidem inter hæc est plena qualitatum contrarietas: convenit autem per intermedium elementum.

De humani corporis proportionem, & mensuram,
harmoniaq; CAP. XXVII.

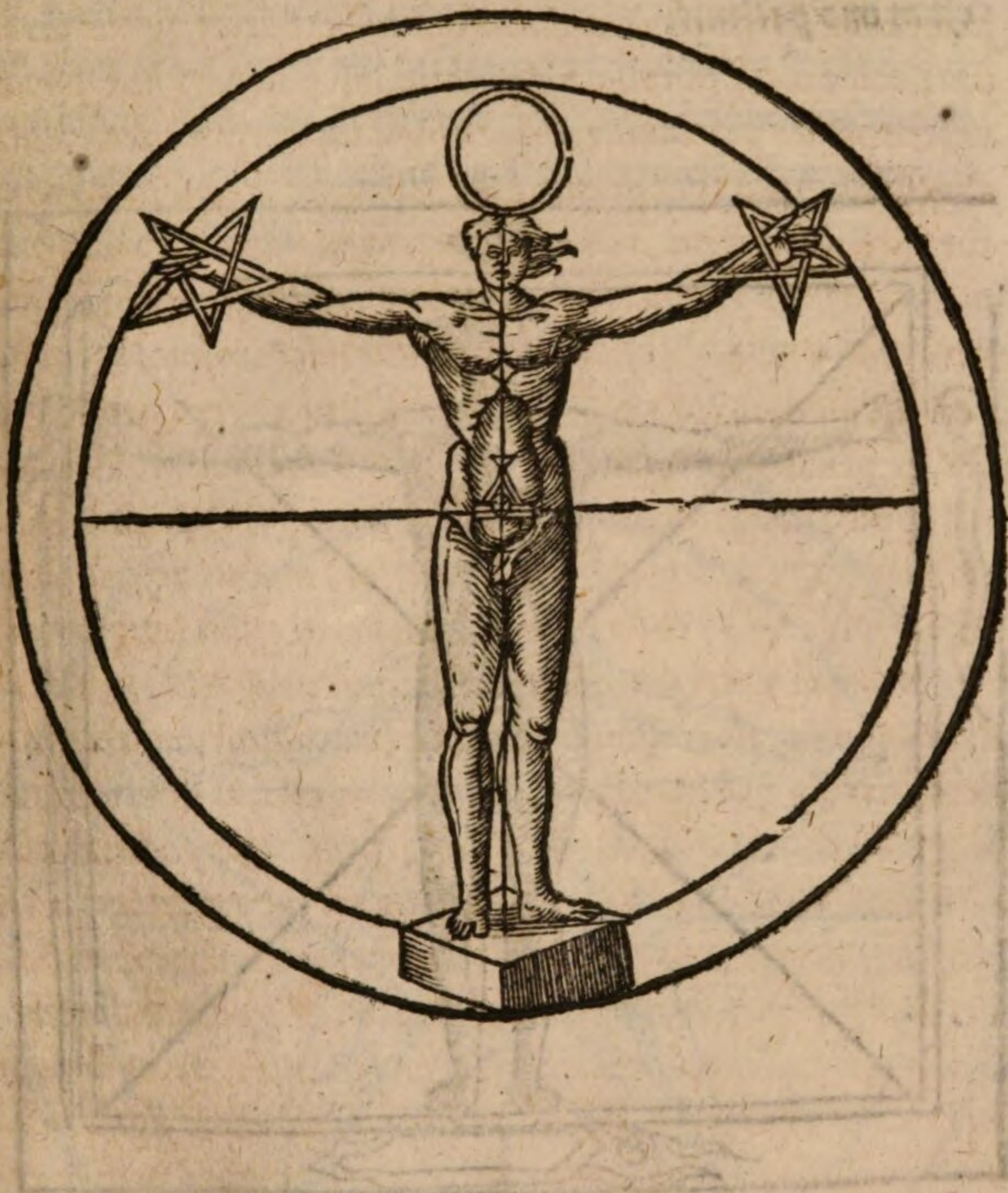
Homo quoniam pulcherrimum absolutissimūq; Dei opus, & imago, & minor mundus, ideòq; perfectiore compositione, ac suauiori harmonia, sublimioriq; dignitate omnes numeros, mensuras, pondera, motus, & elementa, ceteraq; omnia illū componentia, in se cōtinet ac sustinet, omniaque in eo velut in supremo artificio, supremā quādam sortem ultra communem consonantiam quam habent in aliis compositionis, consequuntur. hinc antiqui omnes, digitis olim numerabant, et digitis numeros indicabāt, ex ipsisq; humani corporis articulis, omnes numeros, mensuras, proportionem, ac harmo-

Ex humanis articulis numeri, & mensuræ reper-
tæ.

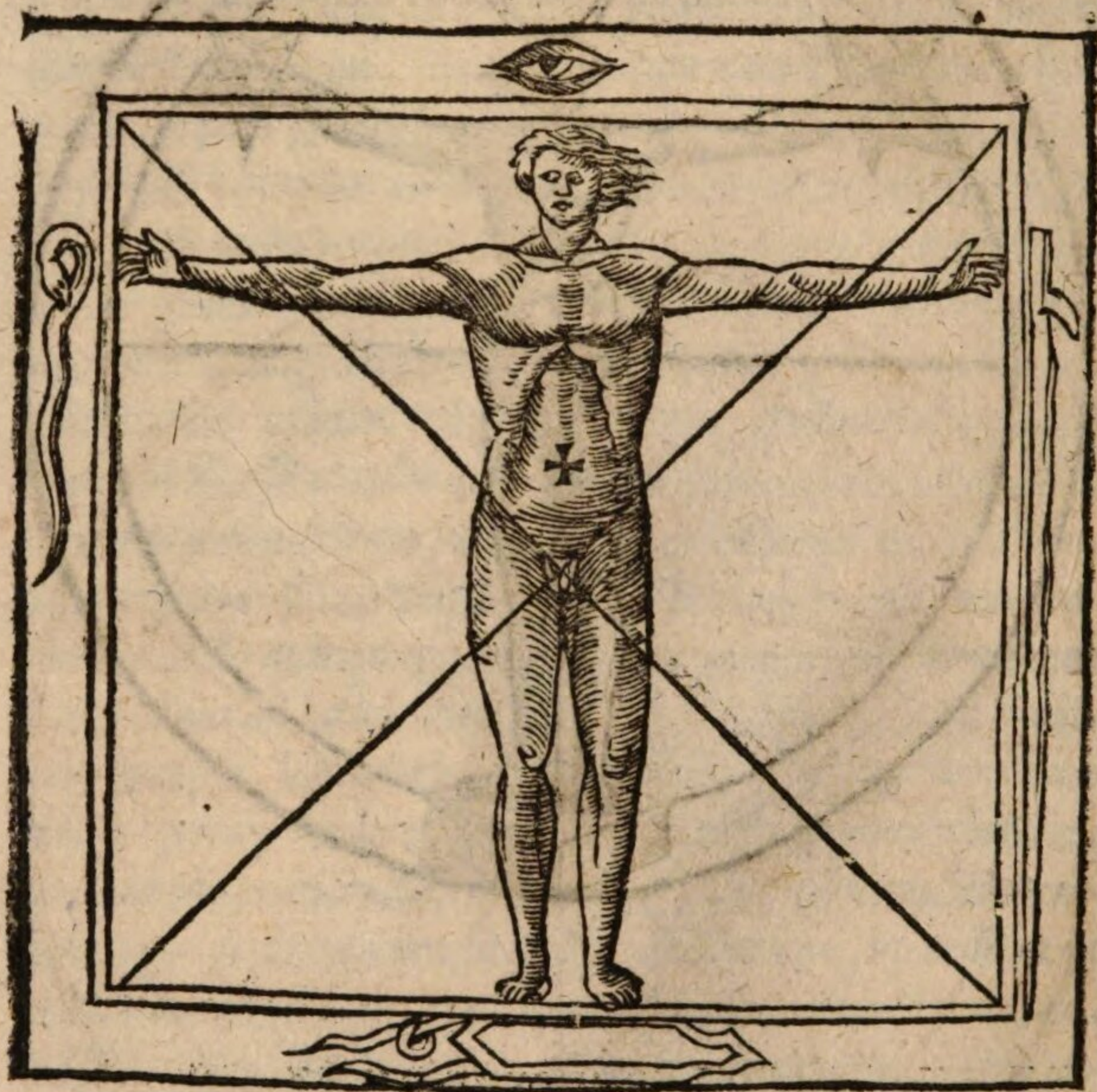
nias inventas fuisse, probare visi sunt. Vnde ad hanc corporis commensurationem, templa, ædes, domos, theatra, insuper & nauigia, & machinas, & quodcunque artificij genus, & artificiorum ædificiorumque quæcunque sunt partes, & membra, puta columnas, epistylia, bases, antes, stilobates, & huiusmodi cætera omnia partiuntur, atq; ex humano corpore deducunt. Quin & ipse Deus docuit Noe fabricare arcam ad humani corporis mensuram, vt qui ipse totam mundi machinam humano corpori symmetram fabricauit: vnde ille magnus, hic verò minor mundus nuncupatur. Hinc microcosmologi nonnulli, humanum corpus per sex pedes, pedem verò per X. gradus, & gradum quemque per minutias V. metiuntur: vnde numerantur LX. gradus, qui faciunt minutias CCC. quibus æquiparantur totidem cubiti geometrici, quibus descripta est arca à Mose: sicut enim corpus humanum est in longitudine trecentum minutorum, in latitudine quinquaginta, in altitudine triginta: sic & longitudo arcae fuit cubitorum trecentorum, latitudo quinquaginta, altitudo triginta, vt sit vtrobique longitudinis ad latitudinem sescupla proportio, ad altitudinem decupla, latitudinis ad altitudinem superpartiens duas tertias: pariq; modo omnium membrorum commensurationes sunt proportionatæ, & consonantes, & cum mundi membris atque archetypi mensuris sic convenientes, vt nullum sit in homine membrum, quod non respondeat alicui signo, alicui stellæ, alicui intelligentiæ, alicui diuino nomini in ipso archetypo Deo. Tota autem corporis mensura tornatilis est, & à rotunditate proveniens, ad ipsam tendere dignoscitur.

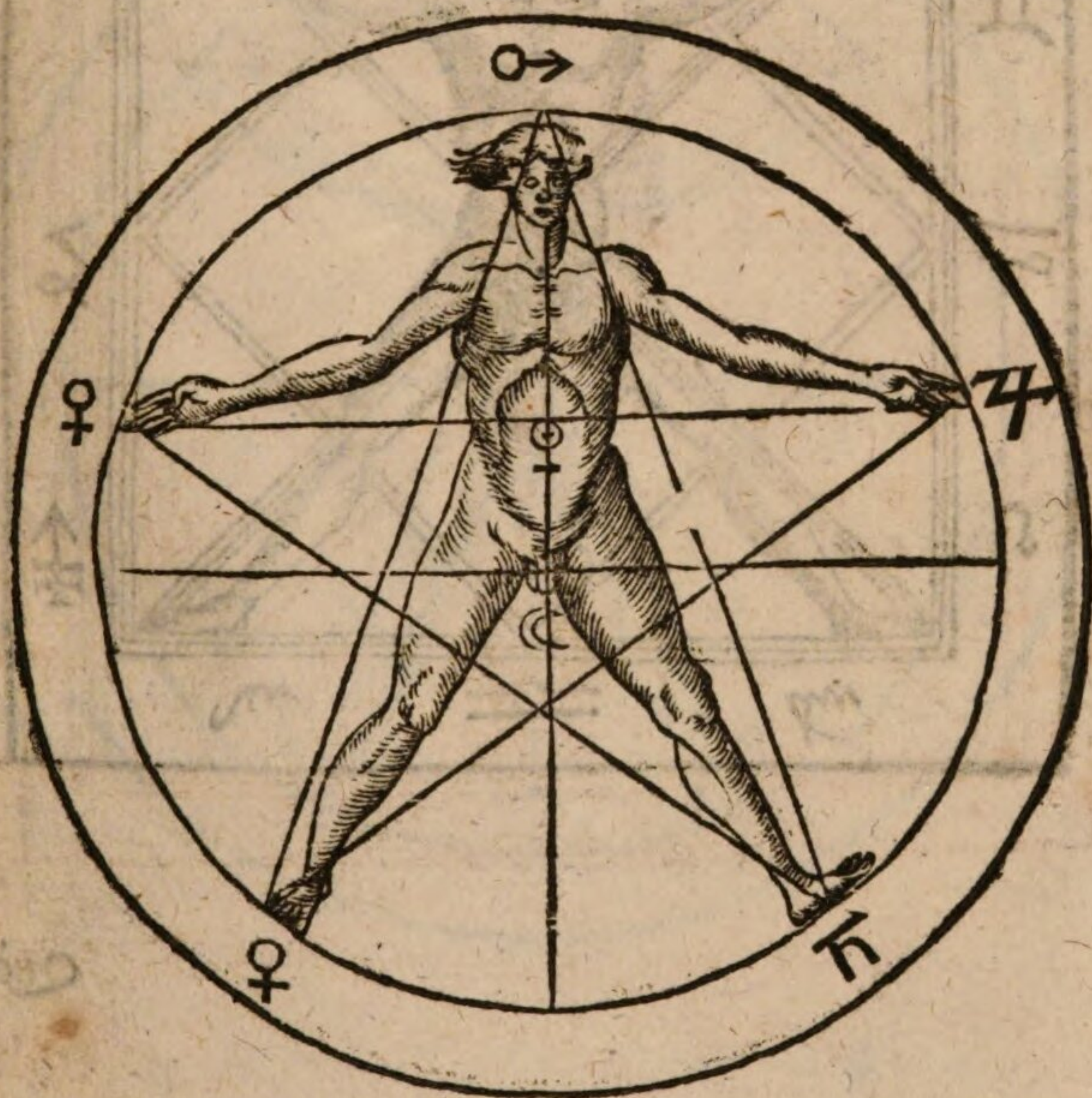
Est etiam quadrata mensura corpus proportionatissimum:
 quippe statuatur expansis brachiis in coniunctos pedes ere-
 ctus homo, quadratum constituet æqualiterum, cuius centrum
 est in imo pectinis:

Quod

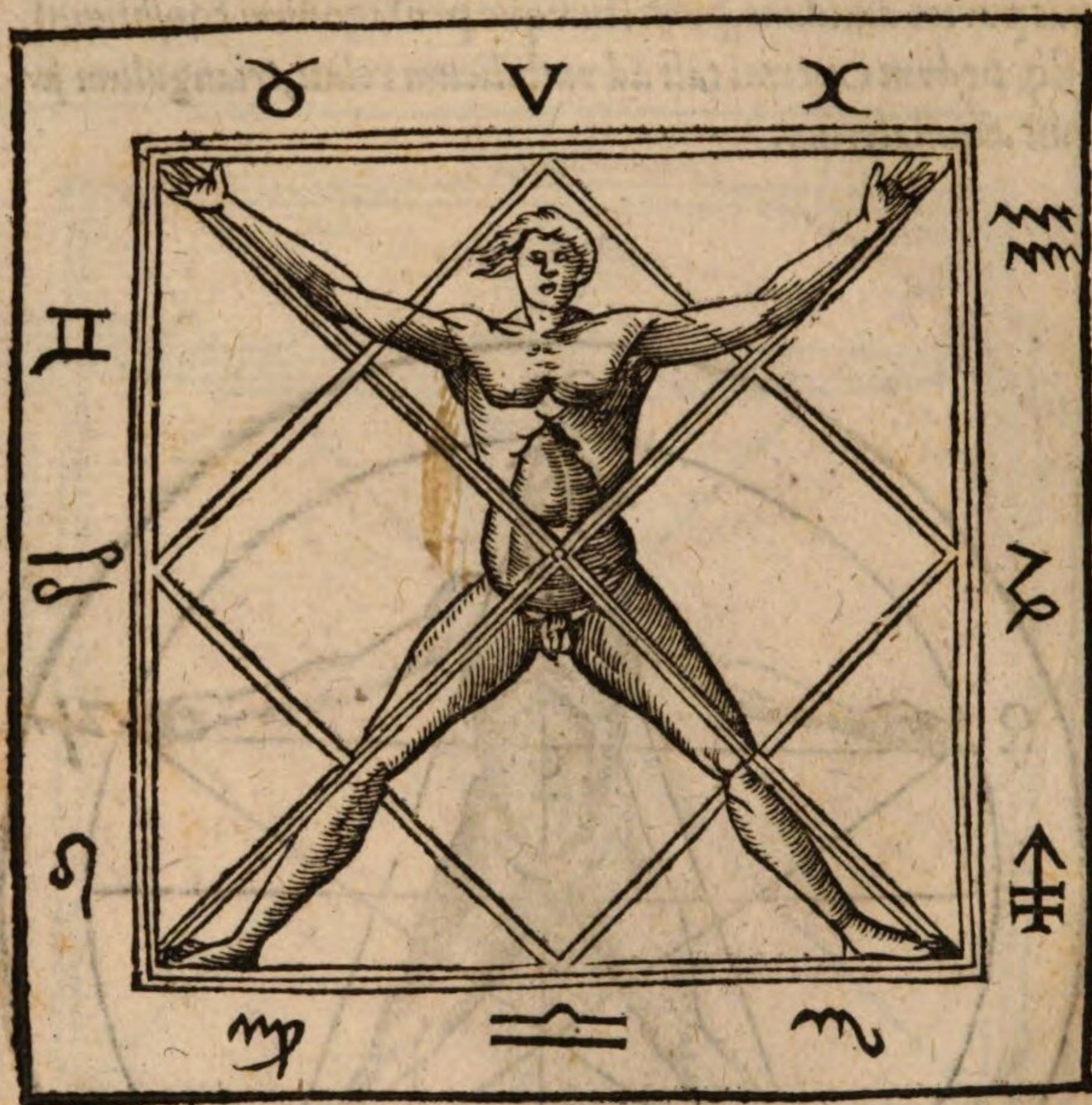

Quòd si super eodem centro circulus fabricetur per summum caput, demissi brachij quovsq; extremi digiti circuli illius circumferentiam contingant, passiq; pedes in eadem circumferentia, quantum extrema manuum à summo vertice distant, tunc circulum illum super imi pectinis centro ductum in quinque æquas partes diuidunt, perfectumque pentagonum constituunt, ipsiq; pedum extremi tali ad vmbilicum relati, triangulum faciunt æquilaterum.

Quòd si immotis talis pedes dextrorsum sinistrorsumq; in vtrumque latus protendantur, & manus ad capitis lineam eleuentur, ipsi tunc extremi pedum manuúmq; digiti æquilaterum quadratum dabunt, cuius centrum supra vmbilicum est in cinctura corporis.

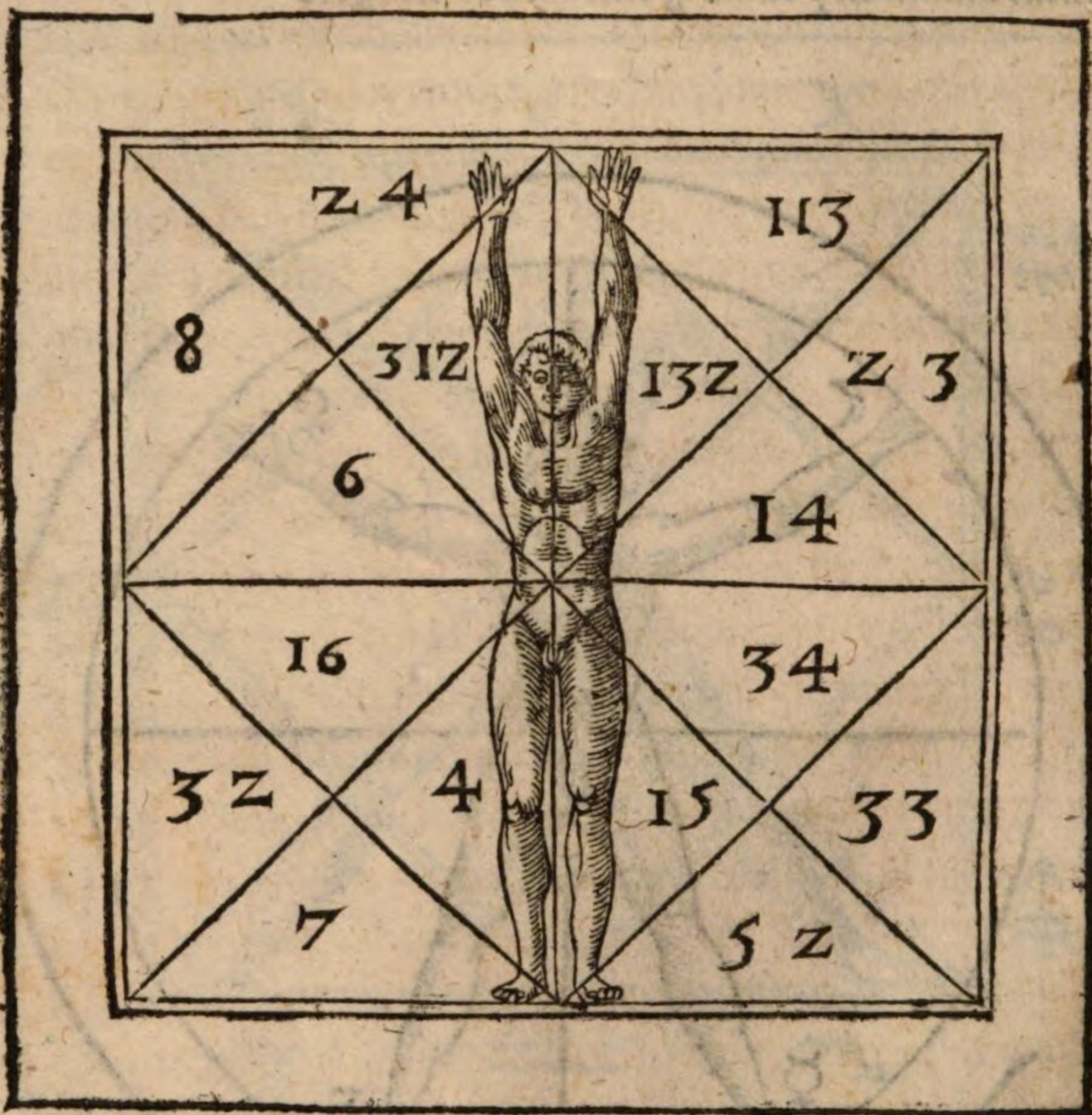
Quòd

Quòd si manus supra caput quàm altissimè extendantur, cubi-
tus æquabunt verticem: & si tunc iunctis pedibus ita stans ho-
mo in quadratum æquilaterum locetur, per extrema manuum
& pedum conductum, centrum illius quadrati in vmbilico e-
rit: qui idem medium est inter summum verticem & genua.

Sed iam ad particulares mensuras perveniamus. Circuitus ho-
minis sub alis, medietatem suæ continet longitudinis, cuius me-
dium est in imo pectine: abinde verò sursum ad mediū pectus
inter vtrasq; mamillas, & à medio pectore in summum verti-
cem, vtrobiq; pars quarta: similiter ab imo pectine vsq; sub ge-
nua, & inde ad extremos talos pars hominis quarta. Eadē est
latitudo spatularum ab vno extremo in alterum: eadem est lon-
gitudò à cubito in extremū longioris digiti, ideóq; hic cubitus
dicitur: hinc quatuor cubiti constituunt longitudinem homi-
nis:

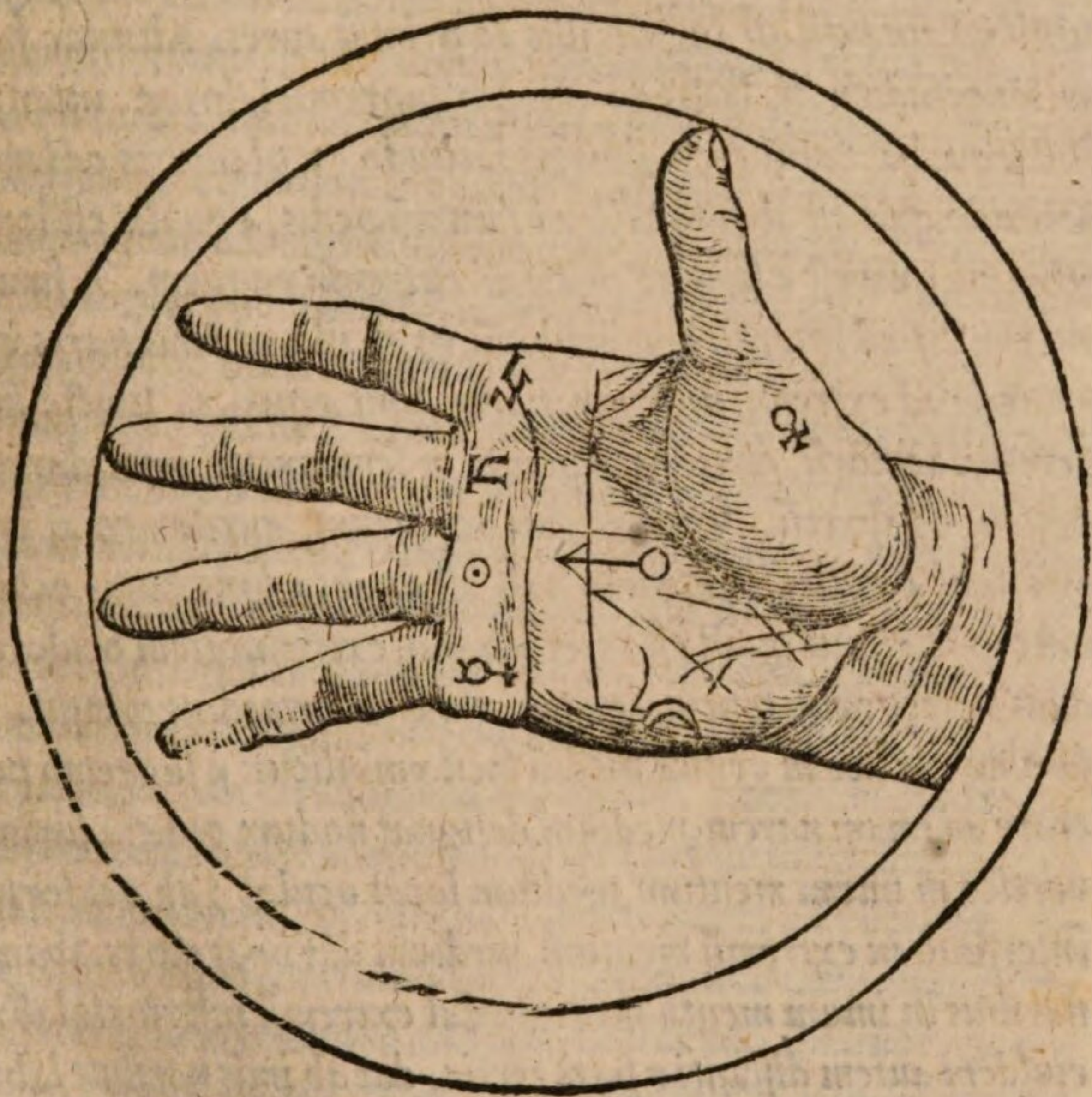
nis: latitudinem verò quæ in spatulis est, cubitus vnus: quæ verò in cinctura est, pes vnus: cubitū autem constituūt palmi sex, pedem verò quatuor: & quatuor digiti palmū: totaq; hominis lōgitudo palmorum vigintiquatuor, pedum sex, digitorū sex, & nonaginta. Ab imo pectinis ad summū pectoris, pars longitudinis sexta: à summo pectore ad supremā frontem, & radices imas capillorum, pars longitudinis septima: corporis robusti, & bene quadrati pes, est pars longitudinis sexta: procerioris autem septima: nec potest Varrone & Gellio testibus humanum corpus proceritatem septem pedum excedere. Deniq; cincturæ diameter, & quod à restricta manus vsq; in interiorē plicaturam cubiti spatiū est: & quod à pectore vsq; ad vtrasq; mamillas sursum ad suprema labra, siue deorsum vsq; ad vmbilicum est, quodq; est inter extrema ossiū supremi pectoris gulam cingentiū, & quod à planta pedis ad finē lacerti: & exinde in mediā genu rotulam, omnes hæ mensuræ sibi coequales sunt, & septimam totius altitudinis constituūt. Caput hominis ab imo mento in summum verticem, pars longitudinis octaua: totidem à cubito in finem spatularū: tantus etiā reperitur procerioris hominis cincturæ diameter. Circulus capitis per supremam frontem, & imas radices occipitis ductus, facit totius longitudinis partem quintū: tantundem etiā præstat latitudo pectoris. Hominem quadratū, & compactū consitiunt facies nouem, procerum verò decem. In nouem itaq; portiones hominis longitudine partita, facies à suprema fronte vsque in extremum mentum, vna est: deinde ab imo gutturis siue supremo pectoris ad summum stomachum, altera: abinde ad vmbilicum, tertia: ab hoc ad imum femur, quarta: ab illo coxendices ad poplitem constituunt duas: abinde vsque ad nodum pedis crura continent duas alias, quæ omnes partes sunt octo. Porro arcus à summa fronte ad summum verticem, & quod est à mento ad summum pectoris guttur, atq; quod à nodo pedis ad imam plantam, hæc tria spacia coniuncta constituunt

nonam. In latū quoq; pectus habet partes duas, & vtraq; brachia septem. Quòd verò corpus decem facies constituūt, ipsum est proportionatissimū. Huius itaq; prima portio est à summo vertice ad imas nares: abinde ad supremum pectus secunda, & consequenter ad supremū stomachū, tertia: ab eo ad vmbilicū, quarta: & inde ad inum pecten quinta, vbi est mediū humanæ longitudinis: à quo vsq; in extremas plantas, sunt quinque aliæ partes, quæ prioribus iūctæ, faciūt decem integras, quib. proinde corpus omne mēsurā proportionatissima cōmensuratur. nā facies hominis ab imo mento ad summā frontem & radices imas capilli est, quanta pars vna decima. Manus hominis à restricta vsq; ad extremū longioris digiti, etiam pars vna: similiter inter vtraq; māmillarum pūcta, pars vna: & ab vtriusq; ad imā gulā, triangulus æquilaterus. Frōtis inferioris ab vna aure ad alterā, latitudo est partis vnius: totius aut pectoris latitudo, videlicet à supremo pectore ad iūcturas spatularum, vtrobiq; partis vnius, quæ faciūt duas. Circulus capitis trāsversus ab interstitio superciliarū per supremā frontē vsq; in finē occipitis vbi terminatur capillitiū, etiā partium duarū: ab humeris extrinsecus ad iūcturas articularū manus, & intrinsecus ab axellis ad cōfinia palmæ digitorū, partes tres: circulus capitis per mediā frontē, partiū triū. Circulus cincturæ tenet partes quatuor, in robusto homine: in delicatiori corpore, partes tres cū dimidia, seu, quantū est à summo pectore in inū pecten. Circulus pectoris per alas ad tergum, partes quinq;, videlicet quantum longitudinis totius mediū. A summo vertice ad nodum gulæ, sunt totius altitudinis quæ decimæ tertie: eleuatis in altum brachiis, cubitus accedit summo vertici. Cæterum nunc quæ adhuc reliquæ commensurationis sibi æquales sunt, spectemus. Quantū est à mento ad summū pectus, tanta est latitudo colli: quantū à summo pectore ad vmbilicū, tāta est colli circulatio: quantum à mento in supremū verticē, tanta est latitudo cincturæ: quantum est ab interciliis ad summas nares, tātum à iugulo distat

distat productio menti: quantumq; à summis naribus ad mentum, tātum à iugulo ad imam gulam. Item oculorum ab inter ciliis ad interiores angulos concavitas, ac summarum narium prominentia: & quod ab imis naribus ad extremum supremi labri interstitium est, hæc tria sunt inter se æqualia.

A summo vngue indicis ad imā eius iuncturā, atq; abinde vbi manus brachio colligatur in parte syluestri, in domestica quoque à summo vngue medij vsq; in imā iūcturā, et abinde ad restrictā manus, omnes hæ portiones inter se æquales. Maior indicis articulus altitudinē frōtis æquat: residui duo, ad extremū vnguē æquant nasum, ab interciliis videlicet in summas nares: primus et maior articulus medij æquipollet illi spacio quod est ab imis narib. in extremū mentū: & secundus medij tātus est, quantū ab imo mēto ad supremū inferioris labri: tertius verò,

quantum ab ore ad inferiora narium: tota autem manus, quantum totus vultus. Maior pollicis articulus dat oris aperturam: & quod est ab imo mento ad supremum inferioris labri: minor vero quantum à supremo imi labri ad imas nares: omnium extremorum articulorum quos onychios vocant, ungues obtinent iustam medietatem. Ab interciliis ad extremos oculorum angulos tantum est, quantum ab angulis illis ad primas aures. Altitudo frontis, longitudo nasi, latitudo oris per supremum labrum, inter se sunt equalia. Similiter palmaris latitudo & plantaris eadem. Altitudo quæ est ab imo talo ad summum pedis, æqualis est longitudini, quæ est à summo pedis ad extremum unguem. A summo frontis ad interstitium oculorum, & ab illo ad imas nares, & proinde ad extremum mentum, partes sunt æquales. Iuncta supercilia oculorum, circulos æquant: & semicirculi auricularum æquant os apertum. Unde circuli oculorum, aurium & aperti oris, sunt æquales. Latitudo nasi est quanta longitudo oculi: hinc spatij illius quod est inter utranque extremitatem oculorum, duas partes oculi tenent: tertiam nasus intermedius excipit. A summo vertice in genua, medium facit umbilicus: à supremo pectore ad imam narem, medium designat nodum gulæ: à summo vertice in imum mentum, medium locat oculos: ab oculorum interstitio in extremum mentum, medium dat imas nares: ab imis naribus in imum mentum medium dat extremum inferioris labri: eiusdem autem distantie pars tertia, dat ab imis naribus labrum superius. Sunt præterea omnes istæ mensuræ per proportionem multiplices & harmonicos concentus sibi inuicem consonantes. nam digitus grossior qui pollex dicitur, ad brachium in extremo lacerti apud pulsum & iuncturam manus, in circulari mensura, est in proportionem subdupla sesquialtera: continet enim illam bis & mediam, sicut quinque ad duo. Eiusdem vero ad armum brachij in lacerto propinquo spatulis, subtripla: cruris autem siue tibiæ magnitudo ad eam quæ brachij, est proportio sesquialtera, sicut trium ad duo: similisque proportio colli, ad tibiam est,

est, quæ illius ad brachium. Coxæ autem proportio ad brachium tripla est. Totius corporis ad truncum est proportio sesquialta: à trunco siue thorace ad crura vsque ad plantas, sesquialta: pectoris à collo vsque ad vmbilicum ad lumbos vel aluum vsq; ad finem trunci, dupla, latitudo iliorum ad coxæ latitudinem sesquialtera: capitis ad collum, tripla: capitis item ad genu, tripla: eademq; ad pernā & petasonem. Longitudo frontis inter prima tempora ad eius altitudinem quadrupla. Hæ sunt quæ passim reperiuntur mensuræ, quibus corporis humani membra secundum eorum longitudinem, latitudinem, altitudinem & circumferentiam inter se, & cum coelestibus ipsis conveniunt: quæ mensuræ omnes partitæ sunt per multiplices proportionēs, aut superpartiētes, aut mixtas, ex quibus & multiplex resultat harmonia: dupla enim proportio facit ter diapason: quadrupla, bis diapason & diapente: pariq; modo elementa, qualitates & complexionēs & humores sunt proportionata. nam homini sano & bene composito hæc humorum & complexionum pondera adsignantur: videlicet, sanguinis octo: phlegmatis, quatuor: cholerae, duo: melancholiae, vnum: ut utrobique per ordinem sit proportio dupla: sed primi ad tertium, & secundi ad quartum, quadrupla: primi autem ad vltimum, octupla. Dioscorides tradidit cor hominis in primo anno pondus habere drachmarum duarum: in secundo, quatuor: & inde pro cursu pari in annum quinquagesimum habere centum drachmarum pondus, à quo decremētā rursus ad æquilibrium supputentur, quæ ambitu peracto ad metam redeant eandem, nec superesse spacia vitæ eius visceris dilapsu: ex qua ratione centum annorum hominum vitam circumscripsit: & hanc etiam Aegyptiorum hæresim fuisse testatur Plinius. Ipsi etiam humanorum membrorum motus, coelestibus motibus respondent, & habet quisque homo in se motum cordis sui, qui solis motui respondens, per arterias in totum corpus diffusus, & annos, & menses, & dies, & horas, & momenta nobis

certissima regula indicat. Compertus præterea est per anatomistas neruus quidam circa micram, qui tractus sic cuncta hominis membra mouet, vt singula propriis motibus moueantur: cuiusmodi tractu putat Aristoteles à Deo etiam mundi membra moueri. Et sunt in collo duæ venæ, quæ in iugulo vbi scinduntur, caput subeunt, quibus foris validè apprehensis, mox collabuntur homines sensibus ereptis, quosque remittantur. Ipse itaque mundi æternus opifex, missurus animum in corpus velut domicilium, prius id atq; eo dignum metitur hospitium, nobilissimūque animum etiam specioso corpore condonat, quod tunc etiam animus ipse diuinitatis suæ conscius, pro habitu suo sibi adfingit atque adornat. Hinc Aethiopum populi, qui Gymnosophistarum sapientia regebantur, quod testatur Aristoteles, reges sibi non ex his qui fortissimi & opulentissimi essent, creabant, sed eos tantū, qui forma essent pulcherrimi atque præstantissimi: quippe quoniam animorum magnificentiam ex corporis effigie sese vicissim intueri posse arbitrabantur. Quod considerantes multi admodum tum veteres tum recentiores philosophi, qui abditarum in ipsa naturæ maiestate causarum secreta rimati sunt, ausi sunt asserere, nullum corporis vitium evenire, nullamq; disproportionem corpori inesse, quæ non etiam animi vitium intemperantiāq; sequatur: quia certum sit, alterum alterius officio vicissim crescere & coalescere atque operari.

De animæ humanæ compositione & harmonia. CAP. XXVIII.

Sicut consonantia corporis constat debita membrorum mensura ac proportione, sic animi consonantia constat debito temperamento proportionēq; suarum virtutum & operationum, quæ sunt concupiscibilis, irascibilis, & ratio, quæ sic comproportionantur. nam ratio ad concupiscentiam habet proportionem diapason, ad iram verò diatessaron: irascibilis autem ad concupiscibilem habet proportionem diapente.

pente. Quando itaque cum proportionatissimo corpore etiam proportionatissima coniungitur anima, constat talem hominem etiam in donorum distributione felicissimam sortiri sortem, prout anima cum corpore in naturalium dispositione conveniunt, quæ quidem convenientia reconditissima est, tamen à sapientibus aliququaliter adumbrata. Sed ad animæ harmoniam properantes oportet illam nos à mediis illis per quæ ad nos transitum habent, inquirere, hoc est, à corporibus sphaerisque celestibus. Scientes igitur quæ animæ vires cui planetarum respondent, ex his quæ superius dicta sunt, earundem inter se concentus facile cognoscemus. Luna enim crescendi & decrescendi vires regit: phantastica vis atque ingenium à Mercurio pendet: concupiscibilis virtus à Venere, vitalis à Sole: impulsiva quæ & irascibilis dicitur, à Marte: naturalis à Ioue: receptiva omnis à Saturno: ipsa autem voluntas tanquam primum mobile & omnium illarum virium ductrix ad libitum, ipsaque cum intellectu superiori iuncta, semper est in bonum tendens: qui quidem intellectus voluntati semitas monstrat, sicut lumen oculo: non tamen ipsam mouet, sed manet suæ operationis domina, unde liberum arbitrium dicitur: & licet semper ad bonum tanquam ad obiectum sibi adæquatum tendat, aliquando tamen excæcata errore & vi animali impellente, malum eligit, credens illud esse bonum: ideoque definitur liberum arbitrium esse facultas intellectus & voluntatis, qua bonum eligitur gratia adstante: & malum, ea deserente. Ipsa itaque gratia, quam etiam charitatem siue amorem infusum vocant Theologi, est in voluntate sicut primum mouens, qua absente vniuersus concentus labitur in dissonantiam. Præterea anima correspondet terræ, per sensum: aquæ per imaginationem: acri, per rationem: coelo, per intellectum: exitque anima in illorum harmoniam secundum quod temperantur hæc in hoc mortali corpore. Sapientes igitur antiqui cognoscentes corporum & animarum harmonicas dispositiones diuersas,

Liberum arbitrium.

iuxta diuersitatem complexionum hominum, non frustra vti sunt musicis, sonis & cantibus, cum ad conseruandam corporis sanitatem & amissam restituendam, tum etiã ad conducendum animos ad salutiferos mores, quousque hominem coelesti harmoniæ contemperent, reddantq; totum coelestem. Nihil præterea pulsandis malis dæmonibus musicali harmonia efficacius, vt qui ab harmonia illa coelesti collapsi, concentum aliquem verum tanquam sibi inimicum nequunt sustinere, proculque fugiunt: sicut Saulum spiritu nequam furem, David cithara repressit. Hinc ab antiquis prophetis atque patribus, qui hæc harmonica sacramenta cognouerunt, cantus & musici soni sacris officiis illati sunt.

De obseruatione coelestium, in omni opere magico necessaria. CAP. XXIX.

OMnis virtus naturalis multo quidem agit mirabiliora, quando non solum proportionem physicam componitur, sed etiam opportuna ad hoc coelestium obseruatione electa (videlicet quando vis coelestis fortissima ad talem effectum quem desideramus, esse probatur, tum etiam coelestibus multis adiuta) informatur, inferiora coelestibus tanquam proprias scæminas suis maribus fecundandas passim subiiciendo. Sunt itaque obseruanda in quouis opere situs & motus, & aspectus stellarum & planetarum in signis & gradibus, & qualiter hæc omnia se habeant ad longitudinem & latitudinem climatis: ex hoc enim variantur qualitates angulorum, quos describunt radij corporum coelestium super figuram rei, secundum quos infunduntur virtutes coelestes. Sic quoties operaturus fueris quæ ad planetam aliquem pertinent, oportebit te cum in suis dignitatibus collocare fortunatum & potentem, in die, & hora, & in figura cœli dominantem: nec solum significatorem operis expectabis potentem, quin etiam lunam ad hunc obserues opportunè directam: nihil enim sine lunæ beneficio perfeceris. Quod si plures habueris operis patronos, omnes obser-

Quæ in
quouis opere
obseruanda.

Planete
quomodo
obseruandi.

obserua potentes, & amicabili aspectu se inuicem contuentes: quòd si nequeas eiusmodi aspectus habere, conuenit tibi saltem angulares accipere. Lunam verò obseruabis, quādo vel ambos Luna quomodo obseruanda. intuetur, vel iungitur vni, & aspicit alterum: vel quādo à conjunctione siue aspectu vnus transit ad coitum vel ad aspectum alterius. Illud etiam neutiquam credo omittendum, quin Mercurium in omni opere diligēter obserues: hic enim vtrorumq; Mercurius diligenter obseruandus. inferūm & superūm deorum commeator, quādo congregitur bonis, eorum auget bonitatem: quando malis, eorum malitiam influit. Infortunatum autem dicimus signum vel planetā, per Saturni vel Martis aspectum, maximè oppositum vel quadratum: hi enim aspectus sunt inimicitiae: coitus verò & trinus atque sextilis aspectus, sunt amicitiae: inter hos fortior est coniunctio: veruntamen si per trinum iā aspiciens, planeta etiā suscipiatur, aestimatur quasi iam cōiunctus. Solis verò coniunctionem omnes planetae timent, aspectu gaudent trino & sextili.

Quando planetae sunt potentioris influentiae. C A P. XXX.

Potentes verò habebimus planetas, quando sunt in domicilio, vel exaltatione, vel triplicitate, vel termino, vel facie, extra combustionem directi, in auge & in figura coeli dominantes: scilicet quando sunt in angulis, maximè orientis, vel decimae, vel in plagis mox succedētibus, vel in suis gaudiis. Caue dum aut, ne sint in finibus vel sub dominio Saturni vel Martis, nec sint in gradibus tenebrosis, puteis vel vacuis. Obseruabis vt anguli ascendentis & decimae & septimae sint fortunati, & ascendentis dominus, & locus solis, & locus lunae, & locus partis fortunae, & eius dominus, dominus coniunctionis vel praeventiois praecedentis: planetae verò maleuoli cadāt infortunati, nisi fortè operis tui significatores extiterint, vel quouis pacto vtilis tibi esse possint: vel si in reuolutione seu genesi tua principatū obtinuerint, tunc enim minimè sunt deprimendi. Lunam verò habebimus potētem, si sit in domicilio suo, vel

exaltatione, vel triplicitate, vel facie, & in gradu sibi ad opus optatum convenienti, atq; si mansionem ex viginti illis & octo sibi & operi competentē obtineat: non sit in via combusta, nec tarda cursu: non sit in ecliptica, nec combusta à sole, nisi fortē sit in vnitate cum sole, non descendat in latitudine meridionali, quando combustionem egreditur, nec sit opposita soli, nec lumine minuatur, non sit impedita à Marte vel Saturno. De his nolo hic longius sermonem prorogare, cum hæc & plura alia necessaria in astrologorū voluminibus sufficiēter tradita sint.

De obseruatione stellarum fixarum, earūq;
naturis. C A P. XXXI.

Stellæ fixæ
planetarum
naturas for-
suntur.

Stellarū fi-
xarum natu-
ræ vnde di-
gnoscat̃ur.
Planetarū
colores.

Stellæ fixæ
lucidiores.

Similis per omnia ratio est tibi de stellis fixis habenda. Illud scias, omnes stellas fixas esse ex significatione & natura septem planetarum: sed quædam sunt de natura vnius planetæ, quædam verò duorum: hinc quotiescunque iungitur aliquis planeta cum aliqua stellarum fixarum suæ naturæ, efficitur significatio illius stellæ potentior, & natura planetæ augmentatur: quòd si sit stella duarum naturarum, qui fuerit cum ea fortior, illius natura vincet in significatione, vt puta si sit de natura Martis & Veneris: si fuerit Mars cum ea, vincet natura Martis: si verò Venus cum ea fuerit, natura Veneris superabit. Dignoscuntur autem naturæ stellarum fixarum ex coloribus earum, quemadmodum illi certis planetis congruunt, eisq; adscribuntur. Colores verò planetarum sunt: Saturni liuidus siue plumbeus, atq; cum hoc candens: Iouis citrinus iuxta pallorem, & cum hoc clarus: Martis rubeus & igneus: Solis croceus, & cum oritur ardens, postea radians: Veneris albus, sed lucifero candens, vespere refulgens: Mercurij radians, Lunæ blandus. Scias quoq; stellas fixas quanto maiores & lucidiores sunt & apparent, tanto maior & fortior est eorum significatio, sicut sunt stellæ quæ dicuntur apud Astrologos primæ & secundæ magnitudinis. Ex his narrabo tibi aliquas potiores ad hanc facultatem, quæ sunt Umbilicus Andromedæ, in vicissimose-

simosecundo gradu Arietis, de natura Veneris & Mercurij: alij Iouiam atque Saturniam dicunt. Caput Algol, in decimo octauo gradu Tauri, de natura Saturni & Iouis. Pleiades in eiusdem gradu vicesimosecundo, sidus natura Lunare, & complexione Martium. Item in Geminorum gradu tertio Aldeborā, de natura Martis & complexione Veneris: sed Hermes hanc locat in vicesimo quinto Arietis. In eorundem Geminorū gradu decimotertio Hircus, de natura Iouis & Saturni. In Cancrī gradu septimo, Canis maior, Venereus: in eiusdem decimo septimo Canis minor, Mercurialis natura, & complexione Martius: in vicesimoprime gradu Leonis est stella regia, quæ dicitur Cor leonis, de natura Iouis & Martis. In Virginis gradu decimonono, Cauda vrsæ maioris, Venerea & Lunaris: in septimo gradu Libræ, Alacorui dextra, & in eiusdē decimotertio, Ala sinistra, vtraq; de natura Saturni & Martis: in eiusdē gradu decimosexto Spica, Venerea & Mercurialis: in eiusdem gradu decimoseptimo, Alcameth, de natura Martis & Iouis: sed huius cum lumine bene aspexerit, illius cū ex contrario. in Scorpionis gradu quarto, Elepheia, de natura Veneris & Martis: in Sagittarij gradu tertio, Cor scorpionis, de natura Martis & Iouis: In Capricorni gradu septimo, Vultur cadens, temperatus Mercurialis & Venereus: in decimosexto gradu aquarij, Cauda Capricorni, de natura Saturni & Mercurij: in Piscium tertio, Humerus Equi, de natura Iouis & Martis. Et erit tibi generalis regula, ab vnaquaq; stellarū propria dona sperare ipsa dominante: impediri verò, ipsa infortunata & opposito modo se habente, quod superius ostensum est. Corpora enim coelestia quatenus ipsa feliciter vel infortunatè sunt affecta, eatenus & nos et nostra opera, atq; ea quibus nos vtimur, feliciter vel calamitosè afficiunt. Et licet à stellis fixis plurimi procedant effectus, attribuuntur tamen planetis: cum quia nobis vicinioribus magisque distinctis & cognitis, tum quia ipsi exequuntur quæcunque superiores stellæ influunt.

De Sole & Luna, eorumq; magicis rationibus.

CAP. XXXII.

Solis præ-
stantia.

Cœlorum, & omnium quæ sub cœlo sunt corporũ ad-
 ministrationem Sol & Luna sortiti sunt: Sol elemẽta-
 lium omnium virtutum dominus, & Luna virtute Solis domi-
 na generationis augmenti & decremẽti. Hinc ait Albumasar,
 per Solem & Lunam vitam cunctis infundi, quos idcirco Or-
 pheus viuificos cœli oculos appellat, Sol omnibus lumen à sei-
 pso dat, & omnibus copiosè largitur, nõ solum in cœlo & æ-
 re, sed etiam in terra & intimis profundis abyssi: quicquid ha-
 bemus boni, vt ait Iamblichus, habemus à sole, vel ab ipso solo,
 vel ab ipso per alia. Heraclitus solem cœlestis luminis fontem
 appellat: & multi Platonicoꝝ mundi animã in sole principa-
 liter collocarunt, vt quæ globũ solis totum implẽs, radios suos
 vndiq; quasi spiritũ effundit per omnia, vitã, sensum & motũ
 ipsi vniuerso distribuẽs. Hinc veteres physici Solem ipsum cor
 cœli appellauerunt: & Chaldæi illum medium planetarũ po-
 suerunt. Aegyptij etiã illum in medio mundi collocarunt, puta
 inter duos mũdi quinarior, nempe supra Solem planetas quin-
 que collocant: sub Sole autem Lunam & quatuor elementa. I-
 pse inter reliqua sidera est imago & statua summi principis,
 vtriusq; mundi, terrestris & cœlestis, vera lux, atq; ipsius Dei
 exactissimum simulacrũ, cuius essentia, patrem: splendor, filiũ:
 calor, spiritum sanctum resignant, adeò vt non habeant Aca-
 demici aliquid per quod diuinam essentiã expressius monstra-
 re possint. Tanta consonantia Deo respondet, vt Plato eũ vo-
 cet conspicuum Dei filium: & Iamblichus illum imaginem di-
 uinæ intelligentiæ appellat: & noster Dionysius illum perspi-
 cuam Dei statuam vocat. Ipse tanquam rex sedet in meditu-
 lio aliorum planetarum, luce magnitudine, pulchritudine o-
 mnes excellens, omnes illuminans, virtutemq; illis ad inferiora
 quæq; disponenda distribuens, gressusq; eorum regulas & di-
 sponens, adeò vt inde motus eorum dicantur diurni vel noctur-
 ni,

ni, meridionales vel aquilonares, orientales aut occidentales directi vel retrogradi: & sicut ipse suo lumine fugat tenebras noctis, ita etiam quascunq; tenebrarum potestates, de quibus legitur in Iob: Cum primum apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. & Psalmista loquens de catulis leonis quærentibus à Deo deuorandi licentiam, infert: Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur: quibus fugatis, sequitur: Exhibit homo ad opus suum. Sol itaq; cum mediã mundi regionem teneat, atq; vt in animantibus vniuerso corpori ipsum cor: sic cælo & mundo præest Sol, in ipsum vniuersum mundum, & quæ in eo sunt, imperium habens, ipse temporum autor, à quo dies & annus, frigus & calor, ceteraq; temporum qualitates: & vt ait Ptolemæus, cum in aliquius stellæ locum devenerit, illius vim excitat quam in aere habet: vt, cum Marte calorem, cum Saturno frigus, ipsumq; hominis spiritum animûmq; disponit: vnde ab Homero dicitur, & ab Aristotele comprobatur, tales motus inesse menti, quales singulis diebus Sol planetarum princeps ac moderator adferat. Luna autem terris finitima, receptaculum omnium cœlestium influxuum, cursus sui pernicitate singulis mensibus Soli cæterisq; planetis & stellis coniungitur, & velut stellarum omnium vxor facta, stellarum foecundissima, Solis cæterorumq; planetarum atq; stellarû radios & influxus quasi foetum suscipiens, inferiori mundo sibi vicino velut parturiens edit: omnes enim stellæ in ipsam influunt vltimam susipientem, quæ deinceps omnium superiorum influxus inferioribus communicat, terrisque refundit: manifestiusque ipsa præ cæteris hæc inferiora disponit, motusque eius magis sensibilis est, ex familiaritate & propinquitate, quam habet nobiscum, & tanquam medium inter vtraq; superiora & inferiora, istis omnibus communicat: ideòq; motus eius præ cæteris obseruandus est, quasi omnium conceptuum parentis, quos ipsa his inferioribus variè explicat, pro varia sua cõplexione, motu, situ, &

Lunæ in inferiora vires.

Lunæ motus diligenter obseruandus.

Aurea Pla-
tonis cate-
na.

aspectibus ad planetas cæterâq; sidera diuersis: & licet ab omnibus stellis vires suscipiat, potissimum tamen à Sole, quoties illi coniungitur, viuifica virtute repletur, ac pro illius intuitu complexionem mutuatur. nã in prima quarta, vt tradunt Peripatetici, calida est & humida: in secunda, calida & sicca: in tertia, frigida & sicca: in quarta, frigida & humida. Et licet ipsa sit siderum infima, superiorum tamẽ conceptus omnes explicat. ab ea enim in cœlestibus incipit rerũ series, quam Plato vocat catenam auream, qua vnaquæq; res aut causa alteri connexa, à superiori dependet, quovsq; deveniatur ad supremam omnium causam, à qua pendent omnia. Hinc est, quòd absque ipsa Luna intermedia, vim superiorum attrahere omnino nequeamus. Vnde iubet Thebit, ad captandam alicuius stellæ virtutem, accipiendum esse lapidem & herbam illius stellæ, quando Luna eandem stellam aut feliciter subit, aut feliciter aspicit.

De xxviii. mansionibus Lunæ, earundemq; viribus. CAP. xxxiii.

ET quoniam Luna viginti octo dierum spacio totum Zodiacum metitur: hinc est quòd Indorum sapientes & vetustissimi Astrologi octo & viginti mansiones Lunæ cõcesserunt, quæ in octaua sphaera fixæ à diuersis earundem sideribus & stellis quæ in eis continentur, vt inquit Alpharus, diuersas proprietates & nomina sortiuntur: quas dum Luna peragrat, alias & alias sortitur potestates atq; virtutes. Mansionum autem illarum iuxta sententiam Abrahami, vnaquæq; duodecim gradus, vnum & quinquaginta minuta, & vigintisex ferè secundas complectitur, quarum nomina simul atq; earundem initia in zodiaco octauæ sphaeræ sunt hæc: Prima vocatur Alnath, hoc est, cornua arietis. Initium eius est à capite arietis octauæ sphaeræ. Facit ad itinera & discordiam. Secunda dicta est Allothaim siue Albocham, hoc est venter arietis: & initium eius ad eiusdem signi gradu duodecimo, minuto quinquagesimo primo, secunda vigesima secunda completis.

Confert

Confert ad inveniendos thesauros, ad retentionem captiuorum. Tertia vocatur Achaomazone siue Athoraye, id est, pluviales siue Pleiades: initium eius ab Arietis gradibus completis vigintiquinq; , minutis quadraginta duobus, & quinquaginta vno secundis. Prodest nauigantibus, venatoribus, & operibus alchymiae. Quarta mansio dicta est Aldebaram aut Aldelamen, hoc est, oculus Tauri, vel caput tauri. Initium eius à gradu octauo, minuto XXXIIII. secunda decima septima eiusdem Tauri exclusis. Facit ad destructionem & impedimenta aedificiorum, fontium, puteorum, aurisodinarum, fugam reptilium, & ad generandum discordiam. Quinta est vocata Alchataya siue Albachaya. Initium eius est post Tauri gradum vicesimum primum, minutum vicemum quintum, secunda quadraginta tria. Confert ad reditum ex itinere, ad instructionem discipulorum: confirmat aedificia, largitur sanitatem & benevolentiam. Sexta appellatur Albanna siue Alchaya, hoc est, sidus parum lucis magnae. Initium eius post quartum gradum, decimum septimum minutum & nouem secundas Geminarum. Facit ad venationem, & obsidionem urbium, vindictam principum: destruit messes & fruges, & impedit operam medetis. Septima dicitur Aldimiach vel Alarzach, id est, brachium Gemini, & incipit à gradu Geminarum decimo septimo, minuto octauo, secunda XXXIIII. & durat vsq; ad finem signi. Confert lucrum & amicitiam: prodest amanti-
bus, fugat muscas, destruit magisteria. Et ita completa est in istis septem mansionibus vna coeli quarta: similiq; ordine & graduum & minorum & secundarum numero residuae mansiones in singulis quartis, septem sua initia habent, ita videlicet, quod in primo illius quartae signo tres mansiones initia sumant: in reliquis duobus signis duae mansiones in quolibet. Incipiunt itaq; à capite Cancri septem mansiones sequentes, quorum nomina sunt Alnaza vel Anatrachya, hoc est, nebulosa aut nubilosa, mansio videlicet octaua. Facit ad amorem & amicitiam

tiam, & societatem itinerantium, pellit mures, & affligit captiuos, confirmans carcerem. Post hanc nona vocatur Archā vel Alcharph, id est, oculus Leonis: obest messibus & itinerantibus, & ponit discordiam inter homines. Decima dicitur Algelioche vel Algebh, id est, ceruix vel frons Leonis. Confirmat ædificia, largitur amorem, benevolentiam & auxilium contra hostes. Undecima vocatur Azobra vel Ardas, hoc est, capillus Leonis. Facit pro itineribus & lucro ex mercimoniis, & pro redemptione captiuorum. Duodecima dicitur Alzarpha vel Azarpha, hoc est, cauda Leonis. Prosperitatem dat messibus & plantationibus, sed obest nauigantibus: bona autem pro seruis & captiuis & sociis meliorandis. Decimatertia dicitur Alhayre, hoc est, canes aut alares virginis. Valet ad benevolentiam, lucrum, itinera, messes & liberationem captiuorum. Decimaquarta dicitur Achureth vel Arimet, ab aliis Azimeth vel Alhumech siue Alcheymech, hoc est, spica virginis, vel spica volans. Valet ad amorem coniugatorum, ad sanandū infirmos, prodest nauigantibus, sed obest itineribus per terram: & in istis completa est secunda quarta cœli. Sequuntur aliæ septem, quarum prior incipit in capite Libræ, mansio videlicet decimaquinta, & nomen eius Agrapha vel Algarpha, hoc est, cooperta vel coopertū volās: confert pro extrahendis thesauris, pro fodiendis puteis: facit ad diuortium, discordiam, & ad destructionem domorū & inimicorum, & impedit itinerantes. Decimasexta dicitur Azubene vel Ahubene, hoc est, cornua Scorpj: impedit itinera & coniugia, messes & mercimonia: valet ad liberationem captiuorum. Decimasextima dicitur Alchil, id est, corona Scorpj: facit ad meliorationem iniquioris fortunæ, ad amorem durabilem, ad firmanda ædificia, & confert nauigantibus. Decima-octaua dicitur Alchas vel Altob, id est, cor Scorpj: facit ad discordiā, seditionē et coniurationē, contra principes et potētes, et ad vindictā de inimicis: sed liberat captiuos, et cōfert ad ædificia,

ficia. Decimanona dicitur Allatha vel Achala, ab aliis Hycula vel Axala, id est, cauda Scorpij. Valet ad obsidendum ciuitates, & ad capiendum vrbes, & ad expellendum homines de locis suis, & ad destructionem nauigantium, & perditionem captiuorū. Vicesima vocatur Abnahaya, hoc est, trabs: facit ad cicurationem ferarum, ad confirmationem carcerum: destruit diuitias sociorum, compellit hominem venire ad locum aliquem. Vgesimaprima vocatur Abeda siue Albeldach, quod est desertū: facit pro messibus, lucro, edificiis & viatoribus, & pro faciendo diuortio: & in hac completa est tertia coeli quarta. restāt vltimæ septē mansiones vltimā coeli quartam complentes, quarum prior quæ est in ordine vicesimasecunda, incipiens à capite Capricorni, vocatur Sadahacha vel Zodeboluch vel Zandeldena, hoc est, pastor: promouet fugam seruorum & captiuorum, vt evadant, & valet sanandis morbis. Vigesimaltertia vocatur Sabadola vel Zobrach, hoc est, glutuens: facit pro diuortio, pro liberatione captiuorū, & sanatione egrotorum. Vicesimaquarta dicitur Sadabath vel Chadezoad, quod est sidus fortunæ: valet pro benevolētia cōiugatorum, pro victoria militum: nocet obeundis magisteriis, & impedit vt non cōpleantur. Vicesimaquinta dicitur Sadalabra vel Sadalachia, hoc est, papilio siue expansoriū: facit ad obsidionem & vindictam, destruit inimicos, facit diuortium, confirmat carceres et ædificia, accelerat nuncios: facit ad maleficia contra coitum, & ad ligandum quodcunq; membrum hominis, quod non possit facere officium suum. Vicesimasexta dicitur Alpharg vel Phtagal Mocaden, id est, hauriens primus: facit pro vnione & dilectione hominum, pro salute captiuorum, destruit carceres et ædificia. Vicesimasextima dicitur Alcharya vel Alhalgalmoad, id est, hauriens secundus: auget messes, merces, lucrū, sanat infirmitates: sed impedit ædificia, prolongat carceres, facit periclitari nauigātes, et adiuvat ad inferendū mala cui volueris. Vicesima octaua & vltima vo-

catur Albothā siue Alchalh, id est, pisces: auget messes et mercimonia, securat itinerantes per loca periculosa, facit ad gaudium coniugatorum: sed confirmat carceres, & facit perdere thesauros. Et in istis vigintiocto mansionibus latent multa secreta sapientiæ antiquorum, per quæ operabantur mirāda in omnia quæ sunt sub circulo lunæ: & attribuerūt singulis mansionibus sua simulacra, & imagines et signacula, & præsidentes intelligētias, et operabātur in virtutib. illorū variis modis.

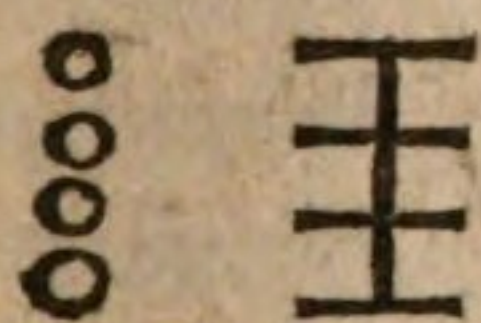
De vero cœlestium motu in octaua sphaera obseruando, ac de ratione horarum planetariorum. CAP. XXXIIII.

Q Vicunque ad cœlestem opportunitatem operaturi sunt, vtrunque, aut duorum alterum obseruare oportet, stellarum videlicet motus, aut tempora: motus inquam, quando sunt in suis dignitatibus, aut deiectionibus siue essentialibus siue accidentalibus. Tempora autem dico, dies & horas illarum dominiis distributas: de omnibus his abvndè satis in astrologorum libris docetur. Sed duo nobis hoc loci præcipuè pensitanda sunt & obseruanda: vnum, vt obseruemus motum stellarum ascensionesq; & cardines, quemadmodum in veritate se habent in octaua sphaera, ob quorum negligentiam in fabricandis cœlestium imaginibus multos contingit errare, ac effectū desiderato defraudari: alterum obseruare oportet circa tempora in eliciendis planetarum horis. nam astrologi ferè omnes omnem ab ortu solis in occasum temporis intercapedinem in duodecim æquales partes diuidunt, vocantq; illas duodecim horas diei. Deinde quod sequitur tempus ab occasu in ortum, simili ratione in duodecim æquas portiones partitum, vocant duodecim horas noctis, distribuuntq; deinde horas illas singulas singulis planetis secundū ordinem successionis eorum, dando primā semper horā diei, ipsius diei domino, deinde singulis per ordinē vsq; in finē vigintiquatuor horarum. Et in hac distributione adfentiūt illis Magi, sed in horarum

quadā proprietate coniectis: quæ quidem cœlestia, sicut in diuersis radiorū suorū ictibus inter se aliter atq; aliter incidentibus, diuersas conspirant virtutes: sic etiam characteres, iuxta diuersas eiusmodi radiorū concursus aliter atq; aliter protrahiti, diuersas subito nanciscuntur operationes: sæpe etiā multo efficaciores, quàm physicalium commixtionum proprietates. Veri autem characteres cœlorū, ipsa est scriptura angelorum, quæ apud Hebræos vocatur scriptura Malachim, per quam in cœlo sunt descripta & significata omnia cuilibet scienti legere. Sed de his in posterioribus. Iam verò etiam characteres ex Geomanticis figuris fabricant, vario modo singularum pūcta inter se colligantes, & iuxta earundem figurationū rationem ex quibus formati fuerint, planetis atq; signis illis attribuētes, horūmq; fabricam sequens tabula exponet.

Characteres Lunæ.

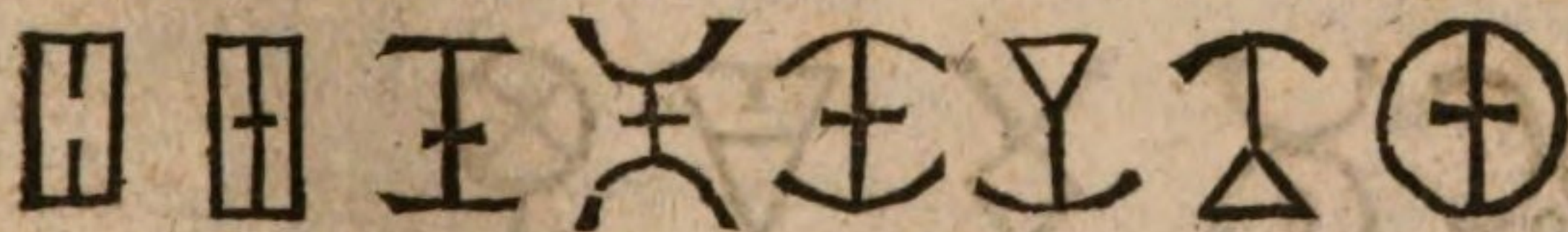

Ab via.

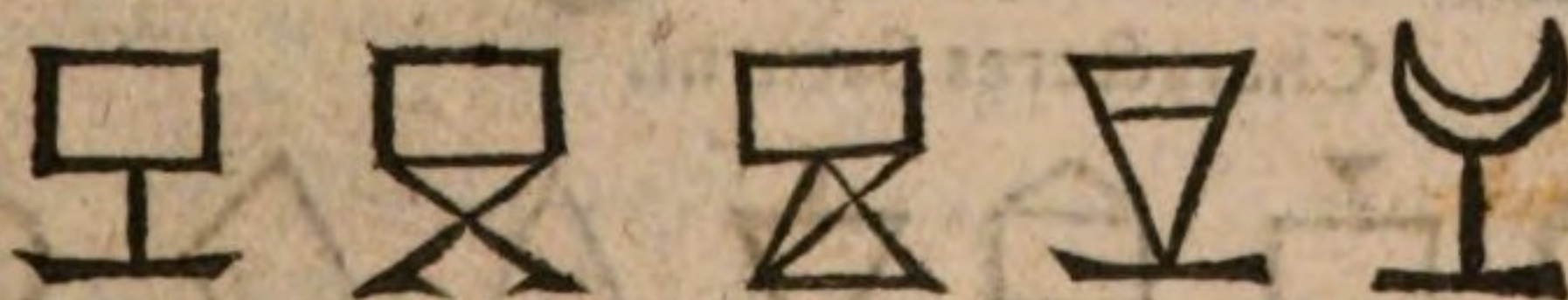
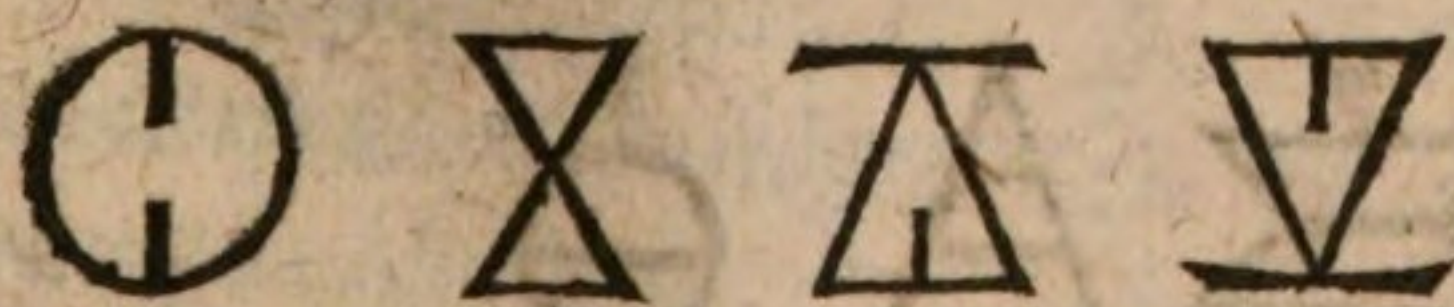

A populo.

Characteres Mercurij.

A coniunctione.

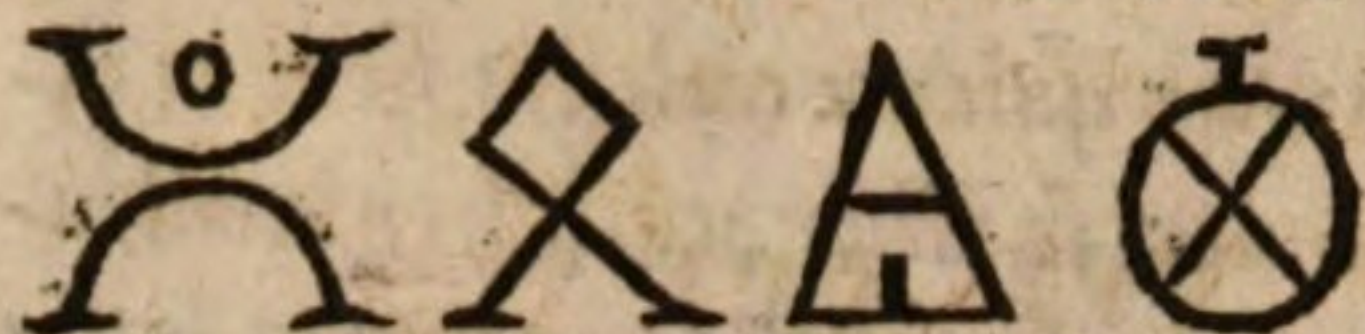
Ab albo.

Characteres Veneris.

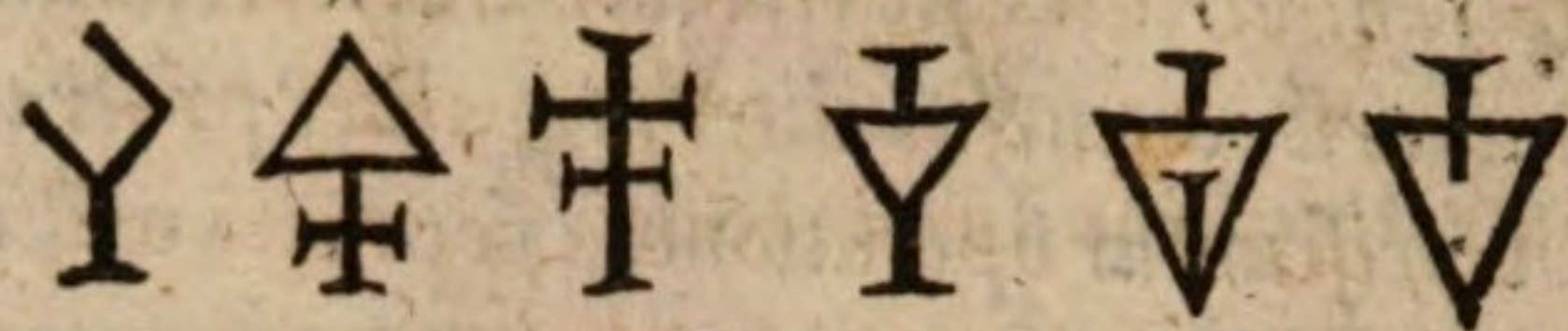

Ab amissione.

A puella.

Characteres Solis.

A fortuna
maiore.

A fortuna
minore.

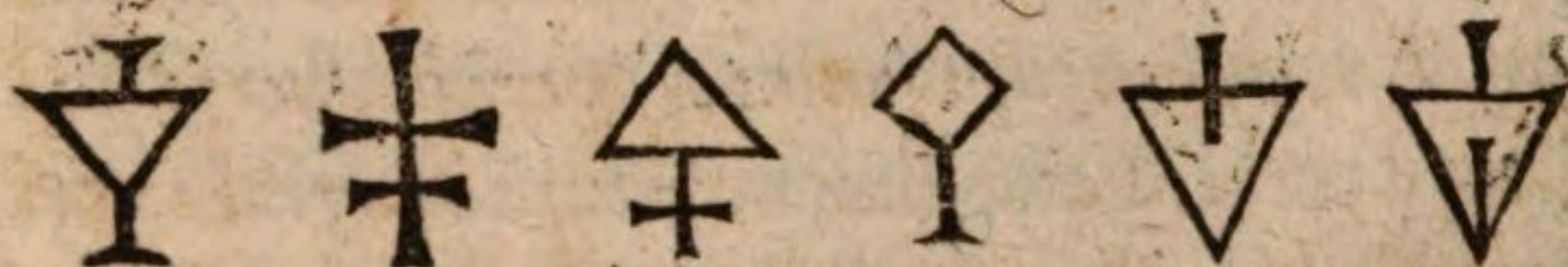

Characteres Martis.

A rubeo.

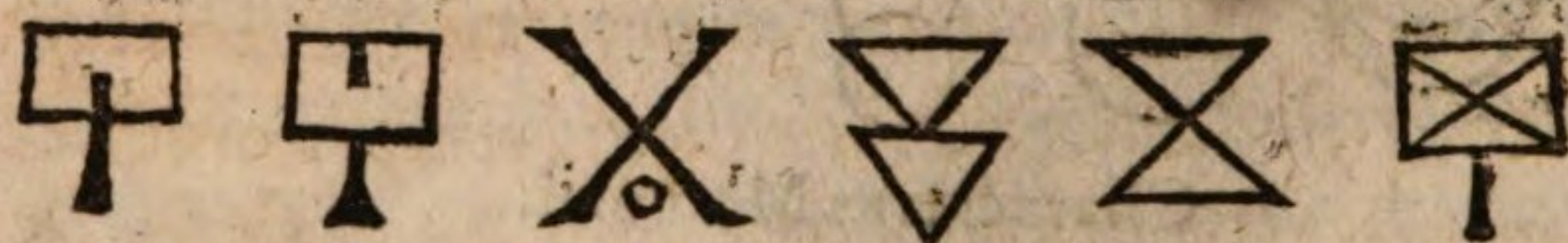

A puero.

Characteres Iouis.

Ab acqui-
sitione.

A latitia.

Characteres Saturni.

A carcere.

A tristitia.

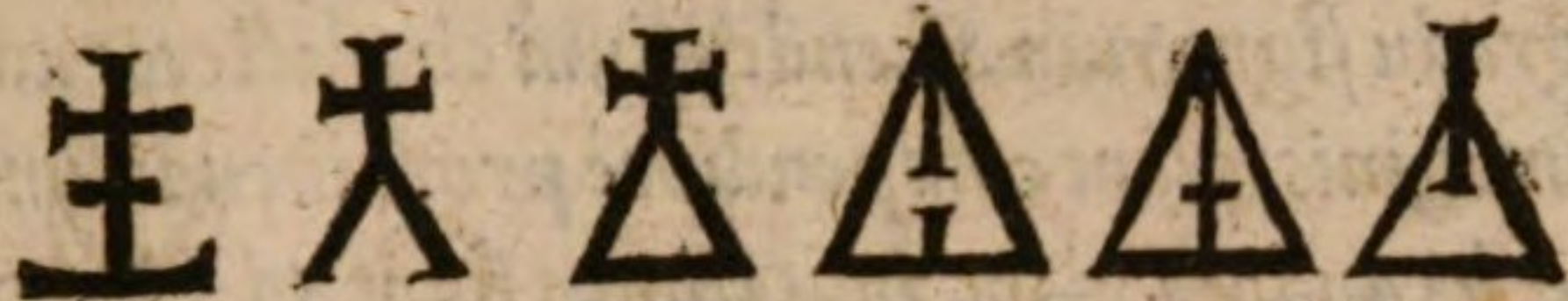
Chara-

Characteres capitis draconis.

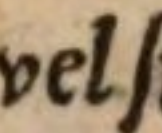
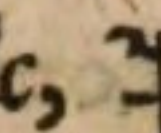
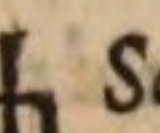
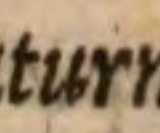
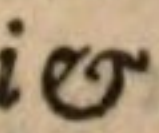
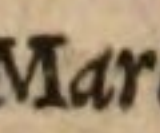
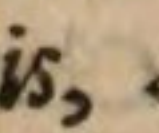
Characteres caudæ draconis.

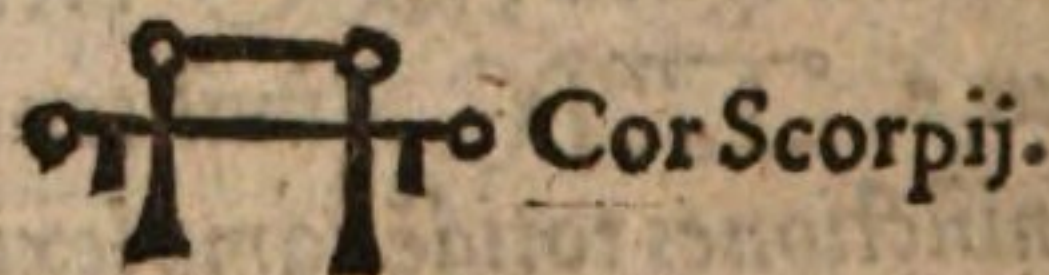
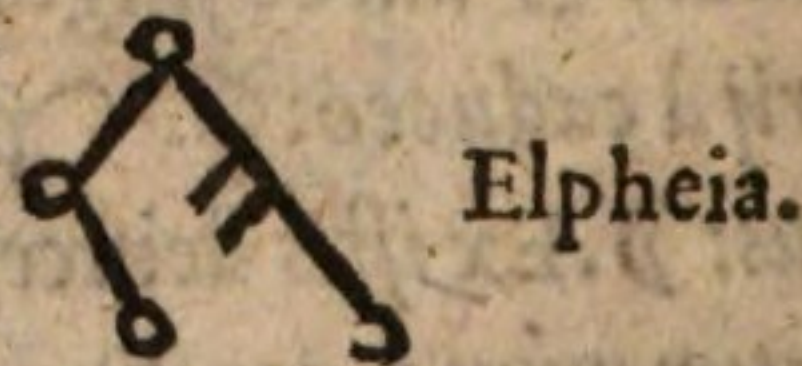
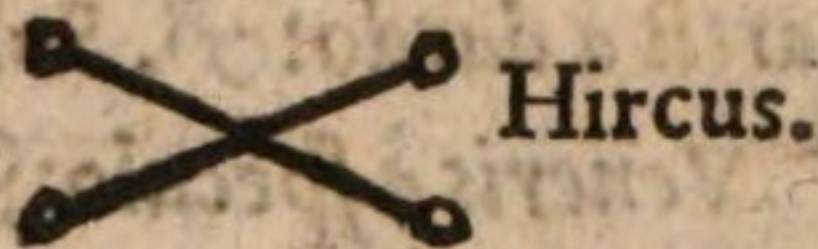
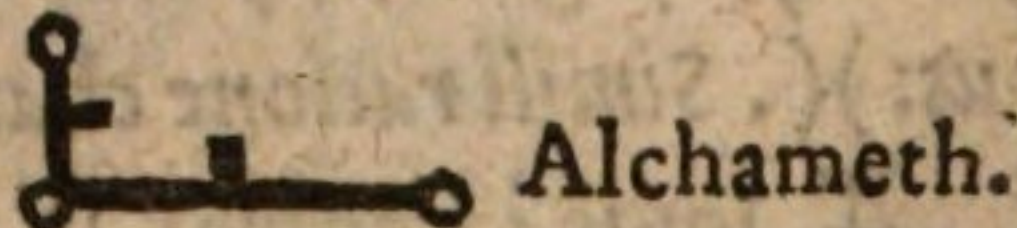
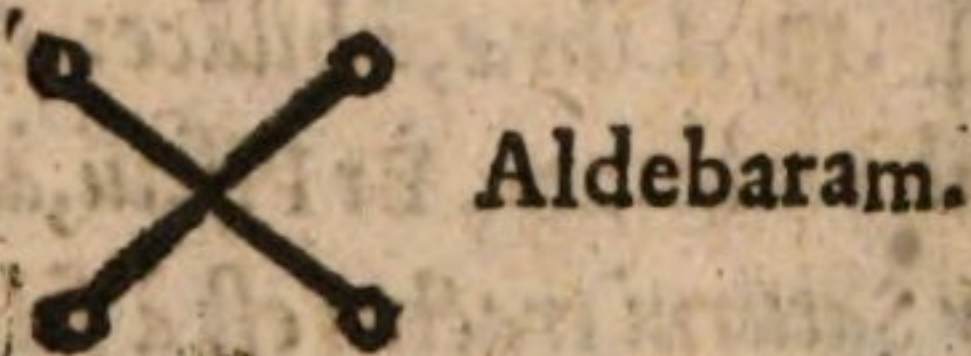

De characteribus qui à rebus ipsis similitudine quadam abstrahuntur. CAP. LII.

Diximus superius esse quendam imaginum modum, non ad similitudinem imaginum coelestium, sed secundum emulationem eius, quod desiderat animus operantis: id pari ratione etiam de characteribus quibusdam intelligendum est. Sunt siquidem nihil aliud characteres huiusmodi, quam imagines male dearticulate, habentes tamen quandam probabilem similitudinem cum imagine coelesti, aut cum eo, quod cupit animus operantis, siue id sit à tota imagine, aut à certa aliqua illius nota totam imaginem exprimere. Quæadmodum characteres Arietis et Tauri, à cornibus formamus tales: ♈. ♉. Geminorum, ab amplexu: ♊. Canceri à progressu et regressu: ♋. Leonis, Scorpionis, et capricorni, à cauda ♏. ♐. Virginis à spica: ♍. Libræ, à bilace: ♎. Sagittarii, à sagitta: ♐. Aquarii, ab undis: ♒. Et Piscium, à piscibus: ♓. Simili ratione character Saturni tractus est à falce: ♄. Iovis à sceptro: ♃. Martis à dardo: ♀. Solis à rotunditate et aureo fulgore: ☉. Veneris à speculo: ♀. Mercurij à caduceo: ☿. Lunæ à crescentis decrescētisq; eornibus: ☾. Ex istis deinceps iuxta mixtiones signorum, et stellarum, naturaliumq; constituuntur etiam characteres mixti: ut triplicitatis igneæ, ☿. terræ, ♄. aereæ, ♃. aqueæ, ♁. Similiter iuxta centum et viginti planetarum coniunctiones totidem complexi siue compositi characteres multiplicibus figuris resultant: ut Saturni et Iovis, sic scilicet ♄.

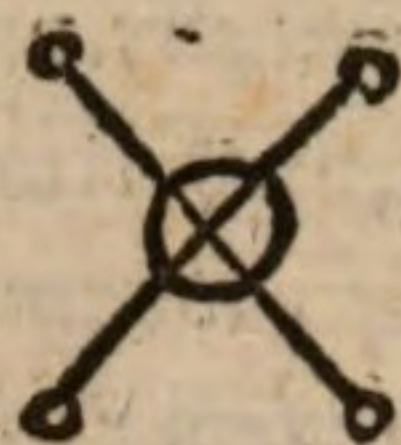
vel sic, vel sic, Saturni & Martis, vel sic, Iouis & Martis, vel sic, Saturni, Iouis, & Martis: vel sic, . Et sicut hæc de duobus et tribus exemplificata sunt, ita etiam de reliquis & pluribus formari debet: eademque ratione cæterarum imaginum cœlestium, in aliqua facie vel gradu signorum ascendentium characteres ad similitudinem imaginis quam compendiosè protrahendi sunt, sicuti in his quæ secundum viam imitationis fiunt ad id quod desiderat animus operantis: ut ad amorem, figuræ sibi permixtæ, se inuicem complectentes, sibi inuicem obedientes: ad odium verò contrario, se inuicem avertentes, impugnantes, dispares, & dissolutæ. Cæterum nunc quos characteres Hermes adsignauerit stellis fixis & beheniis, non pigebit huc adpingere. Sunt autem tales:

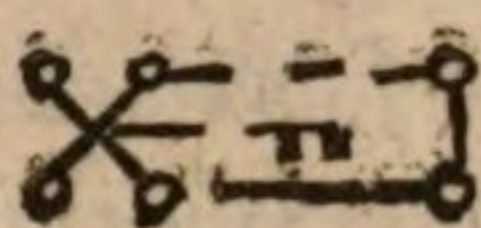
Canis minor.

Vultur cadens.

Cor Leonis.

Cauda Capricorni.

Cauda Vrsæ.

Quòd nulla diuinationo sine Astrologia sit perfecta. CAP. LIII.

Loquuti sumus in præcedētibus, de variis diuinationum generibus: sed illud animadvertendum est, omnia hæc Astrologiæ vsum, canonesq; sibi deponere, veluti clauem ad omnium arcanorum noticiam pernecessariam: omniâque diuinationum quarumcunq; genera, sic in ipsa Astrologia suas radices & fundamenta habent, vt absque hac parum aut nihil videantur adferre. Ipsa tamen Astrologica diuinationo, quatenus cœlestia sunt causæ & signa, omnium eorum quæ sunt & fiunt in istis inferioribus, ex solo situ et motu corporum cœlestium, quæcunq; occulta aut futura sunt, illorum certissimas largitur demonstrationes, de quibus plura dicere hic locus non exigit, cum de hac sciētia ab antiquis ingētia volumina scripta sunt, & palam omnib. extant. Itaq; siue corpus, siue vultū, siue frontem, siue manū inspiciat Physionomus, siue somniū, siue auspiciū cōiectator scrutatus fuerit, si rectū futurū sit iudiciū, cœli figura pariter scrutanda erit, ex cuius indiciis, vnâ cū similitudinum signorūq; cōiecturis, veridicæ significatorū nascantur opiniones. Quòd si etiā prodigiū aliquod apparuerit, cœli figura erigenda erit, scrutāda etiā quæ præcesserunt in revolutionib. annorū, ex magnis coniunctionib. et eclipsibus: deinde etiā considerāda principū, gentiū, regnorū, vrbium, vbi hæc

apparuerint, natiuitates, origines, intronizationes, fundationes, revolutiones, profectioes, directiones, et quæ ex eis sunt, atq; in quem cuiusq; locum coelestis figuræ, hæc ceciderint: vt ex his omnibus tandem rationabilem, & verissimilimā harum rerum venemur significationem. Eadem serie, minori tamen labore, etiam in somniorum expositionibus incedendum esse perhibent. Quinetiam qui furore alienati futura prædicunt, non nisi per astra, horumve inferiora instrumenta agitati, id faciunt: vnde & illorum vaticinia tandem etiam ad coelestia adaptanda sunt, quemadmodum apud Lucanum legimus Tuscum vatem:

Fulminis edoctum motus, venusq; calentes

Fibrarum, & motus errantis in aere pennæ.

Post lustratam urbem, post mactatam victimam, post inspecta exta, tandem ex coelestium siderum dispositionibus, protulisse sententiā. Iam verò etiā ipsa Geomantia sortilegiorum accuratissima, quæ per puncta terræ, aut alterius superficiei, vel casu, vel vi quadam inscripta diuinatur, illa primum ad figuras reducit coelestes, videlicet ad eas sedecim, quas superius nominauimus, ex eorum proprietatibus & rationibus, Astrologico more iudicium formans. Atq; huc spectant, quæcunq; naturalium sortilegiorum diuinacula, quorum vis aliunde esse non potest, quàm à coelo, atq; ab animo illa operantis: siquidem quicquid in his inferioribus aliquo motu mouetur, agitur & producitur, necesse est superiorum motus, influxusq; imitari, ad quos velut ad radices, & causas, atq; signa, cum reductum fuerit, eorundem nobis tunc ex Astrologicis regulis indicat sententiam. Hinc tesserae, tetracedron, hexacedron, octocedron, dodecacedron, icocedron, certis numeris, signis atq; stellis, opportunis temporibus, sub coelestium influxibus fabricatae & inscriptae, mirandam diuinandi, prædicendiq; suis iactibus obtinent virtutem, ceu qualem Prænestinae illæ tesserae, in quibus Romanorum fata contenta fuisse leguntur.

De sorte, & quando, ac vnde illi diuinationis virtus contingat. CAP. LIIII.

QUæcunq; per sortem diuinationes, ac eventuum humanorum fiunt prædictiones, præter sortem causam certè aliquam sublimem, & latentem, & occultam habere necesse est, quæ quidem non erit causa per accidens, qualent Aristoteles fortunam descripsit. Siquidem in serie causarum, cum secundum Platonicos causa per accidens nunquam possit esse prima & sufficiens causa, oportet nos altius speculari & inuenire causam, quæ effectum ipsum cognoscat, atq; intendat. Hanc autem non in corporea natura, sed in substantiis immaterialibus & incorporeis, quæ re vera sortem administrant, & ad veritatis indicium dispensant, collocare necesse est: vt in humanis animis, aut separatis spiritibus & dæmonibus, aut in cœlestib. intelligentiis, vel in ipso Deo. Quod autem in humana anima esse possit sufficiens potestas & virtus, ad sortes eiusmodi dirigendas, ex eo patet, quia inest animæ nostræ diuina virtus ac similitudo, omniumq; rerū apprehensio & potestas. Et sicut in libro primo diximus, omnes res habent naturalem obedientiam ad ipsam, & de necessitate habent motum & efficaciam ad id quod desiderat anima forti desiderio: & omnes virtutes & operationes rerum naturalium & artificialium obediunt illi, quando fertur in magnum excessum sui desiderij & omnes sortes cuiuscunq; generis, tunc adiuvant talis animæ appetitum, & acquirunt sibi mirabiles præsagiorum virtutes, cum ab illa, tum ab opportunitate cœlesti, in illa hora, qua ipsam huiusmodi appetitus excessus maximè invadit. Et hæc eadem ratio, est etiam radix omnium Astrologicarū questionū, quoniam anima eleuata in alicuius desiderij excessum, arripit ex se horā & opportunitatē magis convenientem & efficacem: super qua fabricata cœli figura, potest tunc Astrologus in ea iudicare, & planè cognoscere de eo quod querens, ipse scire cupit, atq; desiderat. Quia verò nō semper

humano animo : sed etiam, quod diximus, aliorum spirituum ministerio sortes nonnunquam diriguntur, nec semper dispositus est vatis animus ad eum, quem diximus, passionis excessum: hinc apud veteres mos erat, ante sortis projectionem sacra quaedam præmittere, quibus diuinas intelligentias & spiritus ad sortem rectè dirigendam advocabant. Quantulumcunq; ergo præfagij sortes huiusmodi portendunt, non ex casu & fortuna sit oportet, sed ex causa spirituali, cuius vi mouetur phantasia, aut manus sortem mittentis, trahentisve, siue illa vis prodeat ab anima operantis, per magnum affectus sui excessum, siue ab influxu & opportunitate cœlesti, siue à numine quodam, aut spiritu altrinsecus adsistente atq; mouente: siue hæ sortes sitæ sint in talorū iactu siue in tesserarū impulsu, siue in occurso versiculorū, quales erāt olim sortes Homericæ & Vergilianæ, de quibus legimus apud Aelium Spartianum, olim Hadrianum quæsisse, quo animo in se esset Traianus Imperator, & obvenisse illi hos Vergilianos versus:

Quis procul ille autem, ramis insignis oliuæ
 Sacra ferens? nosco crines Lucanāq; menta
 Regis Romani, primam qui legibus urbem
 Fundauit, Curibus paruis, & paupere terra,
 Missus in imperium magnum.—

Quibus versiculis in spem potiundi imperij nō frustra evasit. Similiter & apud Hebræos & penes nos Christianos, non improbantibus quibusdam Theologis, sortes ex psalmorum versiculis capiuntur. Sunt & alia plura sortium genera, & sunt sortes humanæ, quæ nihil habēt diuinationis apud veteres, & apud nos obseruatæ, etiam legibus commendatæ in diligēdis magistratibus, inuidiæ vitandæ causa, de quibus etiam Cicero in Verrem mentionem fecit, sed illa nostri propositi non existunt. Quæ verò diuinæ ac sacre sortes sunt, ad oracula & religionem spectantia, de his in sequenti libro differemus: modò illud vos admoneam, quantumcunq; præfagij,
 diuina-

diuinationis, aut vaticiniij, sortes habere comperiantur, non propter hoc quòd sortes sunt, illud habent: sed per virtutē aliquius sublimioris operationis ipsis adiunctam.

De anima mundi cœlestium, iuxta traditiones
poetarum & philosophorum,

CAP. LV.

Cœlum corporaq; cœlestia cū ipsa vim habeāt, et influxū, ac manifestā operationē in ista inferiora, necesse est ea esse animata: siquidem operatio à puro corpore provenire minimè potest. Habere igitur mundum ipsum animam, corporaq; cœlestia similiter, & illam quidem intelligentem, omnes nobilissimi tum poetæ, tum philosophi affirmant. Hinc Marcus Manilius in Astronomicis ad Augustum canit:

Manilius.

Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Membrâq; naturæ diuersa condita forma,
Aeris atq; ignis, terræ, pelagiq; iacentis,
Vis animæ diuina regit: sacrôq; meatu.
Conspirat Deus, & tacita ratione gubernat.

Item Lucanus:

Lucanus.

Aere libratum vacuo qui sustinet orbem,
Totius pars magna iouis. —

Et Boethius:

Boethius.

Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem
Connectis animam, per consona membra resoluis.
Quæ cū secta, duos motus glomeratur in orbes,
In semet reditura meat, mentemq; profundam.
Circuit, & simili convertit imagine cœlum.

Et Vergilius omnis Philosophiæ plenissimus, sexto Aeneidos canit:

Maro.

Principio cœlum, & terras, campôsq; liquentes,
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; astra,
Spiritus intus alit, totâmq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Inde hominum, pecudumq; genus, vitæq; volantum,
 Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus:
 Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo

Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Quid enim hi versus aliud velle videntur, quàm mundum non modò habere spiritum & animã, sed etiam mentis diuinæ esse participem, atq; omnium inferiorum originem, virtutem, vigoremq;, ab ipsa mundi anima dependere? Hoc Platonici omnes, hoc Pythagorici, hoc Orpheus, hoc Trismegistus, hoc Aristoteles, Theophrastus, Auicenna, Algazel, omnesq; Peripatetici fatentur, atq; confirmant.

Idem confirmatur ratione. CAP. LVI.

Habet mundus, habent cœli, habent stellæ, habent elementa animam, cum qua causant animam in istis inferioribus, atque mistis. Habent etiam spiritum, ut in priori libro diximus, qui mediante anima sua, adest corpori. nam cum mundi corpus totum quoddam est corpus, cuius particule sunt omnium animantium corpora: atque quanto totum partibus est perfectius & nobilius, tanto mundi corpus perfectius nobiliusq; est singulorum animantium corpore: absurdum foret, quòd imperfecta quæque corpuscula, & mundi particule, & vilissima quæque animalcula, muscæ & vermiculi, vita digna sint, vitam possideant, animam habeant, mundum ipsum integrum, perfectissimum, totale, ac nobilissimum corpus, neque viuere, neque animam habere. Nō minus absurdum est, cœlos, stellæ, elementa, quæ singulis vitam, animamq; largissimè præbent, ipsos vitam, animaque carere: sitq; planta, vel arbor quævis nobilioris conditionis, quàm cœlum, quàm stellæ, quàm elementa, quæ naturaliter sunt sua causa. Quis enim, nisi vitæ insors terram & aquam neget viuere, quæ ex se innumerabiles arbores, plantas, animantesq; generant, viuificant, nutriunt, augent? quod vel manifestissimè apparet in sponte nascentibus, & in his quibus semina.

semina corporalia defunt. Neq; enim possent elementa eiusmodi viuentia generare et nutrire, si ipsa vita animaq; carerent. Dicent forte aliqui, viuentia eiusmodi non ab anima terræ vel aquæ, sed ex cœlestium animarū influxibus progigni. His respondent Platonici, non posse accidens generare substantiam, nisi forte vt instrumentū proximæ substantiæ subiiciatur. Dicunt autem proximæ substantiæ, quia instrumentum ab artifice remotū non mouetur ad artis effectū: sic etiam cœlestes illi influxus cū sint accidentia quædam, à suis vitalibus substantiis, siue ab ipsa vita longè remota, vitalem substantiā in istis inferiorib. non generabūt. Et Mercurius in tractatu quem de Communi inscripsit, inquit: Totū quod est in mundo, aut crescēdo, aut decrescēdo mouetur. Quod aut mouetur, id propterea viuit: & cū omnia moueantur, etiam terra, maximè motu generatiuo et alteratiuo, ipsa quoq; viuit. Si quis aut cœlos dubitet viuere, inquit Theophrastus, is non censetur philosophus: et qui negat cœlum animatū esse, ita vt motor eius nō sit forma eius, totius philosophiæ fundamēta destruit. Viuit itaq; mundus, habetq; animam, sensum, siquidem vitam dat plantis, quæ ex semine non gignuntur: & sensum præbet animalibus, quæ non gignuntur per coitum.

Quòd anima mundi, ac cœlestes animæ sint rationales, ac mentem participantes diuinam.

CAP. LVII.

QUòd etiam animæ quas diximus, rationem habeant, ex eo patet. Nam cū vniuersa dictarum animarum opera perpetuo quodam ordine inter se conspirant, necessarium est, non casu, sed ratione regantur: quibus rationibus cunctas suas operationes ad certa dirigant & perducant. Necesse est enim terram rationes habere terrenorū, & aquam aqueorum: similiter in cæteris, quibus singula suo tempore, loco & ordine procreantur, & sæpe læsa recreantur. Non ergo

terræ animam, veluti abiecti cuiuspiam corporis animam censent philosophi: sed rationalem, insuper intelligere, & esse deam. Absurdum præterea foret, cum nos nostrorum operum possidemus rationes, animas cœlestes, ipsamq; animā vniuersi, suorum rationes non habere. Quod si (vt inquit Plato) mundus ab ipso bono quàm optimus effici poterat, est effectus: erit certè non solum vitæ, sensus & rationis, sed etiam intelligentiæ, mentisq; particeps: siquidem perfectio corporis, anima est: & illud corpus perfectius est, quod perfectiorem habet animam. Necesse ergo est, cum cœlestia corpora perfectissima sint, perfectissimas etiam habeant animas. Sunt igitur intellectus mentisq; particeps, quod Platonici etiam ex ordinis tenorisq; eorundem perseuerantia comprobant: quia motus cum sit natura sua liber, prævaricari facile potest, ac vicissim pervagari, nisi intellectu menteq; regatur: & ea quidem perfecta, clectissimam viam, atque optimum finem ab initio prævidente: quæ quidem mens perfecta, quia potentissimæ adest animæ, qualis est anima mundi, & quales sunt animæ corporum cœlestium, & elementorum, proculdubio ordinatissimè & perfectissimè adscriptum sibi opus gubernat: siquidem potentissimæ animæ corpora non resistunt, & mens perfecta non variat consilium. Est itaque anima mundi, vita quædam vnica, omnia replens, omnia perfundens, omnia colligans & connectens, vt vnā reddat totius mundi machinam: sitq; velut vnū monochordum, ex tribus generibus creaturarum, intellectuali, cœlesti & incorruptibili reboans, vnico flatu tantummodo, & vnica vita.

De nominibus animarum cœlestium, eorundemq; dominio in hunc inferiorem mundum, videlicet hominem. CAP. LVIII.

Animarum autem cœlestium nomina, multa admodum sunt, atque diuersa, pro multiiuga earum in ista inferiora potentia atque virtute: à quibus diuersa nomina sortitæ

sortitæ sunt, quibus veteres in eorum hymnis & invocationibus vsi sunt. Circa quod advertendum, quòd vnaquæque eiusmodi animarum, iuxta Orphicam theologiam, duplicem dicitur habere virtutem : vnā in cognoscendo positam, alteram in viuificando & regendo corpus suum esse sitam. Hoc modo in sphaeris cœlestibus, priorem illam virtutem vocat Orpheus Bacchum, alteram appellat Musam. Hinc non inebriatur per aliquem Bacchum, qui suæ Musæ prius copulatus non fuerit. Itaque nouem Bacchi, circa nouem Musas designantur. Vnde in nona sphaera ponit Orpheus Bacchum Cribroniū, & Musam Calliopen: in cœlo stellato Picionium, & Vraniam: in cœlo Saturni, Amphietum & Polyhymniam: in cœlo Iouis, Sabasium, & Terpsichoren: in cœlo Martis, Bassarium atque Clio: in cœlo Solis, Trietericum & Melpomenen: in cœlo Veneris, Lysium & Erato: in cœlo Mercurij, Silenum & Euterpen: in cœlo Lunæ, Bacchum Lyæum, & Thaliā Musam. Similiter & in sphaeris elementorum, animas nominat hoc modo: In igne ponit planetam & auroram in aere, fulminatorem Iouem & Iunonem: in aqua, Oceanum & Thetyn: in terra, Plutonem & Proserpinam. Animam verò mundi, siue totius vniuersi, vocant magi Iouem mundanum: mentem verò mundi, Apollinem nuncupant: naturam mundi, Mineruam. Præterea in igne Vulcanum, in aqua Neptunum: & nominabant ipsos diuersis nominibus. In sideribus quoque Zodiaci, duodecim ponebant Pythagorici particulares deos, siue animas in cordibus eiusmodi siderum sitas, atque exinde totum sidus regentes: scilicet in corde Arietis, Pallas particularis: in corde Tauri, Venus particularis: Geminorum, Phœbus particularis: Cancrī, Mercurius: Leonis, Iupiter: Virginis, Ceres: Libræ, Vulcanus: Scorpionis, Mars: Sagittarij, Diana: Capricorni, Vesta: Aquarij, Iuno particularis: in corde Piscium, Neptunus particularis. Hoc Manilius decantat his versibus:

Lanigerum Pallas, Taurum Cytheræa tuetur:
 Formosus Phœbus Geminos, Cyllenius Cancrum:
 Iuppiter & cum matre Deum regit ipse Leonem,
 Spicifera est Virgo Cereris, fabricataq; Libra
 Vulcano, pugnans Mauorti Scorpius hæret:
 Venantemq; Diana virum: sed partis equinæ
 Atque angusta fouet Capricorni sidera Vesta:
 Et Iouis aduersum Iunonis Aquarius astrum est:
 Agnoscitq; suos Neptunus in æquore Pisces.

Ipseque antiquissimus Orpheus ad Musæum scribens, ampliora istis enumerat cœlorum numina, eorundemq; varia nomina, respectusq; & officia adsignans, singulaq; propriis hymnis compellans. Nemo ergo putet hæc malorum & decipientium demonum nomina esse, sed naturalium, diuinarumque virtutum, à vero Deo in ministerium & utilitatem hominis, qui eis uti sciuerit, mundo distributarum. Ipsaque antiquitas singulis his numinibus singula hominis membra adscripsit: ut puta aurem Memoriae, quam & Vergilius Phœbo dedicat, inquiens: Cynthius aurem vellit, & admonuit. Sic dextram fortitudinis signaculum, & per quam iuramentum fit, Numa Pompilius narrante Liuius, Fidei consecrauit. Digni sub Minervæ tutela sunt: & genua Misericordiæ data, hinc ea fleunt veniam precantes. Umbilicum aliqui Veneri velut luxuriæ sedem dedicant, alij qui omnia membra ad ipsum veluti centrum referunt, Ioui illum consecratum perhibent. hinc in Iouis Hammonis tēplo, umbilici effigies celebrabatur. Multa alia prosequuntur veteres, etiam minima quæque membra, & articulos, suis numinibus adscribentes: quæ si rectè intelligentur, & vera his præsentia cognoscantur numina, nihil eorum est à debita pietate alienum, cum & sacra eloquia testentur, membra omnia nostra à supernis virtutibus regi. de quibus ampliora in sequenti libro dicemus: nec membra solummodo, sed & quæcunq; hominū exercitia, suis numinibus distributa

stributa sunt: vt venationes Dianæ, bella Palladi, agricultura Cereri, de quibus ita in oraculis ait Apollo apud Porphyriū:

Sunt calami matri diuūm, sunt tympana curæ,
 Fœmineiq; chori: dura atq; horrentia bella
 Pallas amat: nemora & saltus venatibus apti
 Dianam capiunt: Iunoniq; humidus aer
 Debetur: Cereriq; seges: perquirat Osyrim
 In latis Nili ripis fidiſſima coniunx.

De septem mundi gubernatoribus planetis, eorundemque variis nominibus, magicis sermonibus deferuentibus. CAP. LIX.

P Ræterea septem illos mundi gubernatores (vt vocat Hermes) Saturnum, Iouem, Martem, Solem, Venerem, Mercurium & Lunam, variis nominibus & epithetis nuncupabant, invocabantque. Saturnum videlicet vocantes Saturnus. Cœlium, falcigerum, patrem deorum, dominum temporis, dominum altum, magnum, sapientem, intelligentem, ingeniosum, reuolutorem longi spaciij, semen magnæ profunditatis, arcane contemplationis autorem, in cordibus hominum cogitationes magnas imprimentē vel deprimentem, omnia destruentem & conseruantem, vim & potestatem subvertentem, & constituentem, absconditorum custodem & ostensorem, facientem amittere & inuenire autorem vitæ & mortis. Sic Iupiter Iupiter. dictus, quasi iuuans pater, rex cœlicolūm, magnanimus, tonans, fulminator, invictus, altipotens, magnipotens, bonus, fortunatus, dulcis, mitis, bonæ voluntatis, honestus, mundus, bene ambulans, & in honore: dominus læticiæ & iudiciorum, sapiens, verax, ostensor veritatis, iudex omnium, omnes excellens in bonitate, dominus diuitiarum & sapientiæ. Mars Mars. ipse dicitur Mauors, bellipotens, cruentus sanguineus, armipotens, ensifer, magnanimus, audax, indomitus, generosus, fulmineus, fortis potentia, & impetuosæ festinationis: contra quem nemo defendere se potest, si ei obstare velit, qui for-

tes & potentes destruit, & reges de suis sedibus deponit, dominus caloris & potentiae, dominus igneae calefactionis: & planeta sanguinis, qui corda litigantium incendit, eisq; audaciam praestat & tribuit. Sol vocatur Phœbus, Diespiter, Apollo, Titan, Pean, Phanes, Horus, Osiris, ut est in oraculo illo:

Sol, & Osiris item, Dionysius, Horus, Apollo,
Rex & item, retinet lucis qui & noctis habenas,
Qui ventos, qui dat imbres, qui tempora mutat,
Stellarum summus rex, immortalis & ignis.

Dicitur etiam Arcitenens, ardens, igneus, aureus, flammiger, radiosus, ignicomus, auricomus, oculus mūdānus, lucifer, multifidus, omnitenens, creator lucis, rex stellarum, dominus magnus, bonus, fortunatus, honestus, mundus, prudens, intelligens, sapiens, fulgēs super vniuersum mundum, gubernans & viuificans omnia corpora animam habentia, princeps mundi, sub se omnes stellas detinens, omnium stellarum lumen & virtutem sua propinquitate obfuscans, comburens & superans, tamen ex lumine & splendore suo omnibus lumen & splendorem tribuens: vocaturque in nocte Dionysius, in die autem Apollo, quasi mala pellens. Ideoque Athenienses illum Alexicaon, & Homerus Vlium vocauerunt, hoc est, maiorum expulsores. Vocatur autem Phœbus à specie & nitore, & Vulcanus ab ignea violentia, quia vis eius ex multis ignibus constat. Dicitur autem sol, quia omnium stellarum lucem continens, hinc ab Assyriis אדאד Adad, quod solem significat: & ab Hebræis שמש Schemesch, quod proprium interpretatur. Venus vocatur domina, alma, formosa, siderea, candida, pulchra, placida, multipotens, fecunda domina amoris & pulchritudinis, seculorum progenies, hominumque parens initialis, quæ primis rerum exordiis sexuum diuersitatem geminato amore sociavit, & æterna sobole hominum animaliumq; genera quotidie propagat, regina omnium gaudiorum, domina leticie, amicabilis dux,

ATRIX, amica, misericors & bonæ receptionis, perpetuo semper mortalibus benefica, dulcem matris affectionem miserorū casibus tribuens, humani generis sospitatrix, nullum temporis momentum dimittens suis beneficiis vacuum nec ociosum, omnia virtute sua devinciens, faciens humiliari altum depresso, forte debili, nobile vili, omnia rectificans & coequans: vocaturq; Aphrodita, quia in omni sexu, in omni animo reperitur: & dicitur Lucifera, quasi lucem ferens, Solis annos ducens ad lucem: & vocatur Hesperus, quando solem subsequitur, & vocatur Phosphorus, quasi per omnia conducens quantumcunque ardua. Mercurius dicitur filius Iouis, præco deorum, Mercurius. interpretres superū, Stilbon, serpentiger, caducifer, alipes, facundus, lucrificus, sapiens, rationabilis, robustus, strenuus, potens in bono & malo, notarius solis, nuncius Iouis, utrorumq; deorum superū & inferū commeator, masculus cum masculis, fœmina cum fœminis, utroque sexu fœcundissimus: & Lucanus vocat illum arbitrum deorum. Dicitur etiam Hermes, hoc est interpretres, omnem obscuritatem elucidans, & aperiens quæ in penetralibus recondita sunt. Luna vocatur Phœbe, Diana, Lucina, Proserpina, Hecate, menstrua, semiformis, noctiluca, errans, silens, bicornis, sospitatrix, noctiuaga, cornigera, regina cœli, summa numinum, prima cœlitum deorum dearūq; regina manium, elementorum omnium domina, cui respondent sidera, redeunt tempora, serviunt elementa: cuius nutu spirant fulmina, germinant semina, crescunt germina, frugum parens initialis, Phœbi soror, lucens & fulgens, deferens lucem de vno planetarum ad alium, cuncta numina sua luce collustrans, stellarum varios meatus cohibens, solis ambagibus incerta lumina dispensans, domina magnæ pulchritudinis, domina pluviarum & aquarum, datrix divitiarum, nutrix hominum, gubernatrix omnium statuum, pia & misericors, terra marique homines protegens, fortunæ tempestates mitigās, cum fato dispensans, omnia terræ nascent-

tia enutriens, lucos diuersos inerrans, laruales impetus comprimens, terræ claustra cohibens, cœli luminosa culmina, maris salubria flumina, inferum deplorata silentia nutibus suis dispensans, regens mundum, calcans tartarum: cuius maiestatem perhorrescunt aues cœlo meantes, feræ montibus errantes, serpentes solo latentes, beluæ ponto natantes. Cæterum de his & similibus stellarum planetarumq; nominibus, epithetis, cognomentis & invocamentis, qui plura scire velit, & curiosius illa scrutari, is ad Orphicos hymnos se conferat: quos reuera qui intellexerit, magnam naturalis magiæ intelligentiam consecutus erit.

Quòd humanæ imprecationes naturaliter imprimunt suas vires in res exteriores. Et quomodo animus humanus per singulos dependentiarum gradus ascendit in mundum intelligibilem, fitque similis spiritibus & intelligentiis sublimioribus.

C A P. LX.

Cœlestes animæ virtutes suas corporibus cœlestibus influunt, quæ deinde illas huic sensibili mundo transmittunt. Non enim ab alia causa quam à cœlesti, terreni orbis virtutes proveniunt. Hinc Magus per illas operaturus, utitur invocatione astuta superiorum, verbis mystiosis, & locutione quadam ingeniosa, trahens vnum ad aliud: vi tamen naturali per quandam convenientiam inter illas mutuam, qua res sponte sequuntur, siue quandoque trahuntur inuite. Hinc dicit Arist. lib. 6. Mysticæ philosophiæ: Quòd ubi aliquis ligando aut fascinando invocet solem aliasve stellas, orans ut cooperentur operi desiderato: non sol aut aliæ stellæ sermonem illum audiunt, sed mouentur aliquo modo ex colligantia quadam naturali & mutua serie, qua partes mundi sunt sibi mutuò subordinatæ, habentq; consensum mutuum, propter magnam unionem earundem. Sicuti in corpore humano membrum vnum mouetur

tulos sophistas, ex his qui se Dei nepotes diuinitate plenissimos iactant, & de Sibyllæ foliis sibi iudicium arrogant, qui hæc nostra (cum ob dissimiles suis labris lactucas, insuetumque suis naribus amaricinum, tum etiam ex olim cõcepti aduersum me odij scintillis ægrè sub cinere latentibus) nouo incendio iudicare & damnare aggressuri sint, etiam priusquam quicquam eorum legerint, aut omnino rectè perceperint. Idcirco Princeps illustrissime sapientissimèque antistes) hoc opus à me tuarum virtutum meritis adscriptum, & iam tuum effectum, insuper tuæ censuræ subiicimus, & protectioni tuæ commendamus, vt si improbi & perfidi sophistæ, crassa liuoris & calumniandi insania illud arrodere velint, ipsum tua discretionis perspicacia ac iudicij candore, feliciter protegas atque defendas. Vale felicissime.

HENRICI COR.

AGRIPPÆ DE OCCULTIO-

re Philosophia, siue de Magia,

LIBER III.

De necessitate, virtute & utilitate religio- nis. CAP. I.

Tempus est nunc ad altiora nos convertere, & ad eam Magiæ portionem, quæ nos docet calle-
re & scire leges religionum: & quomodo veri-
tatem religione diuina debeamus adipisci: &
quomodo animum & mentem, qua sola possumus veritatem
comprehendere, ritè debeamus excolere. Est enim Magorum
vulgaris sententia, quòd nisi mens atq; animus bene value-
rint, corpus bene valere non posse. Tunc autem esse homi-
nem verè sanum, quando anima & corpus ita copulantur,
& inter se conveniunt, vt firmitas mentis & animi, corpo-
ris viribus non sit inferior. Firmam autem & robustam men-
tem (vt inquit Hermes) consequi non aliunde possumus, quàm
à vitæ integritate, à pietate, à diuina denique religione. Reli-
gio enim sacra mentem purgat, redditq; diuinam: iuuat etiam
naturam naturalesq; roborat virtutes, quemadmodum medi-
cus corporis iuuat sanitatē, & agricola terræ virtutem adiu-
uat. Quicunq; verò religione relicta naturalibus tantum con-
fidunt, solent à malis dæmonibus sæpiissime falli. Ex intelle-
ctu autem religionis, contemptus medelāq; nascitur vitiorum,
& contra malos dæmones tutamentum. Deniq; nil Deo gra-
tius & acceptius, quàm homo perfectè pius ac verè religio-
sus: qui tam homines cæteros præcellit, quàm ipse à diis im-
mortalibus distat. Debemus nos igitur prius quidem purga-
tos offerre & commendare diuinæ pietati & religioni, &
tunc diuinum illud ambrosianū nectar (nectar inquam, quod
Zacharias

Zacharias propheta appellat vinum germinans virgines) sopitis sensibus, tranquilla mente expectare, laudantes & adorantes, supercœlestem illum Bacchum, summum deorum, & sacerdotum antistitem, regenerationis autorem, quem bis natum veteres cecinere poetæ, à quo tã diuinissimi riui in corda nostra emanant.

De silentio & occultatione eorum quæ secreta
in religione sunt. CAP. II.

Q Vicunq; igitur nunc in hac scientia studere affectas, tam sacrum dogma intra secreta religiosi pectoris tui penetralia silentio tegito, & constanti taciturnitate celato. Sermonem enim tanta numinis maiestate plenissimum) (vt inquit Mercurius) irreligiosæ mentis est multorum conscientie publicare: & diuinus Plato præcepit, non esse populo inuulganda, quæ sacra & arcana in mysteriis sunt. Pythagoras quoque & Porphyrius sectatores suos silentio religioso consecrabant. Orpheus etiam ab his quos sacrorum ceremoniis initiabat, silentij iusiurandum cū terribili quadã religionis autoritate exegit, ne religionis secreta prophanis auribus proderentur. vnde in carmine de verbo sacro canit: Orpheus.

Vos qui virtutem colitis, vos ad mea tantum
Dicta aures adhibete, animosq; intendite vestros.
Contrà qui sacras leges contemnitis, hinc vos
Effugite, procul hinc miseri, procul ite prophani.
Tu verò qui diuina specularis, & alta
Mente capis Musæ, voces complectere, & illas
Aspiciens sacris oculis sub pectore serua.
Hocq; iter ingressus, solum illum suspice mundi
Ingentem autorem, solum interitūq; carentem:
Quem nos præsentis quis sit, sermone docemus.

Apud Vergilium etiam de Sibylla legimus:

Aduentante dea, procul ô, procul este prophani,
Conclamat vates, totoq; absistite luco.

Maro.

Hinc & in sacris Eleusinae Cereris celebrandis, initiati solum admittebantur, agente hoc pracone, qui procul esse prophanum vulgus acclamabat, & apud Esdram legimus idem praecceptum, de Hebraeorum Cabalistis arcanis, his versibus explicatum: Tradas eos libros sapientibus de populo, quorum corda scis capere posse & servare secreta haec. Idcirco religiosa Aegyptiorum volumina & ad caeremoniarum arcana pertinentia, ex charta hieratica, hoc est sacrata conficiebantur: in his literas ignorabiles perscribebant, quas sacras vocant. Macrobius, Marcellinus & ceteri, hieroglyphicas appellari tradunt: ne scilicet à prophanis eiusmodi scripta nosci possent, quod etiam Apuleius testatur his verbis: Peraeto, inquit, sacrificio, de opertis adyti, profert quosdam libros, literis ignorabilibus praenotatos, partim figuris huiusmodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerentes: partim nodosis, & in modum rotae tortuosis, capreolatimque condensis apicibus, à curiositate prophanorum, lectione munita. Silentes igitur & occultantes quae secreta in religione sunt, erimus eius scientiae digni discipuli. Silentij enim fides (ut inquit Tertullianus) religionibus debetur: qui verò secus agunt, periculo sunt proximi. Vnde Apuleius de arcanis sacrorum: Dicerem si dicere liceret, cognosceres si liceret audire: sed parem noxam contraherent aures & linguae temerariae curiositatis. Sic legimus Theodotum tragœdiarum poetam, cum nonnulla ex Iudaicae scripturae mysteriis, ad fabulam quandam referre vellet, luminibus priuatum. Theopompus quoque qui coeperat nonnulla ex lege diuina transferre in Graecam linguam, turbatione mentis quadam & animi ilico percussus est: unde postea magnopere Deum orans, quare id sibi contigisset, responsum accepit per somnium: quia res diuinas lenocinio inquinaret, in publicum promulgaret. Nume-nius etiam quidam occultorum curiosior, offensam numinum contraxit, quod Eleusinae deae sacra interpretando evulgauisset. Somniauit enim Eleusinas deas habitu meretricio ante apertum lu-

Tertullia-
nus.

Apuleius.

panar

panar prostantes, quod cum admiraretur, iratè responderunt, ab ipso se aditu pudicitiae suae vi abstractas, & passim adeuntibus prostitutas: per quod admonitus est, caeremonias deorum minimè invulgandas esse. Ideo antiquorū studium semper fuit, Dei & naturae sacramenta involuere, & variis aenigmatibus obtegere: quam legem sic obseruarunt Indi, Brachmanes, Aethiopes, Persae, Aegyptij. Hinc Mercurius, Orpheus, omnesq; antiqui vates, & philosophi, Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoxenus, Ammonius, inviolabili fide seruarunt. Hinc Plotinus, & Origenes, ceterique Ammonij discipuli, vt narrat Porphyrius in libro de Educatione & disciplina Plotini, iuraverunt ne Magistri dogmata ederent: & quia Plotinus, violato iureiurando Ammonio praestito, sacramenta publicavit, in transgressionis poenā, vt nonnulli adserunt, horrendo pediculorum edulio cōsumptus est. Ipse etiam Christus dum adhuc in terris ageret, ea lege & ratione loquutus est, vt tantummodo secretiores discipuli intelligerent mysteriū verbi Dei, ceteri autem solas parabolas sentirent: praecipiens insuper non dandū sanctum canibus, nec margaritas exponendas porcis. Ideo inquit propheta: Abscondi in corde meo eloquia tua, vt non peccem tibi. Non decet itaque arcana quae inter paucos sapientes solo ore communicanda sunt, publicis committere literis. Quare veniam mihi dabit, si multa eaq; potiora, ceremonialis magiae arcana sacramenta, silentio fuerim praetergressus. Satis autem me facturum arbitror, si ea quae scitu necessaria sunt, reseremus, atque vos ab huius libri lectione non abeatis mysteriorum illorum omnino inanes: sed ea lege haec vobis communicata sunt, qua Dionysius adstringit Timotheum videlicet, vt ab his qui percipiunt, indignis non exponantur arcana, sed inter sapientes collecta, ea qua decet reuerentia custodiantur. Illud praeterea vos in hoc initio admonitos esse volo, quod quemadmodum ipsa numina detestantur publica atque prophana, amantque secreta: sic experimentum omne magi-

cum fugit publicum, quærit occultari, silentio roboratur, pro palatione autem destruitur, nec completus inde sequitur effectus. Patiuntur enim hæc omnia iacturam, cum loquacibus & incredulis animis ingeruntur. Oportet igitur magicum operatorem, si fructum inde consequi velit, secretum esse, ac nullis neq; opus suum, neq; locum, neq; tempus, neq; desiderium, neque voluntatem suam propalare: nisi aut præceptori, aut coadiutori, siue socio, qualem etiam oportebit esse fidelem, credentem, & taciturnum, & à natura, aut institutione dignificatū. Siquidem ipsa etiam socij loquacitas, incredulitasq;, atque indignitas, in omni operatione effectum impedit atq; disturbat.

Quæ dignificatio requiratur, ut quis evadat in verum Magum & mirandorum operatorem. C A P. III.

Circa principium primi libri huius Operis, loquuti sumus qualem oporteat esse magum: nunc verò narrabimus rem arcanam, necessariam & secretā, unicuiq; qui in hac arte operari affectat, quæ est principium & complementum & clavis omnium magicarum operationū: & ipsa est dignificatio hominis ad hanc tam sublimem virtutem ac potestatem. Requirit enim hæc facultas in homine mirandā dignificationem: ipse enim qui in nobis est intellectus, summa mens animæ, solus est mirandorum operator: qui cum fuerit nimio carnis demersus commercio, & circa sensibile corporis animā occupatus, nullum meretur diuinarū substantiarū imperiū: ideoq; multi frustra hanc artem prosequuntur. Oportet nos itaq; qui ad tantā celsitudinem nitimur, duo potissimū meditari: vnum videlicet qua ratione affectus carnales, caducūq; sensum, materialēsq; passionē deferamus. Alterum qua via, & quo modo ad purum ipsum intellectum, deorūque virtutibus coniunctum ascendamus, sine quibus haud feliciter vnquam ad rerum secretarum scrutinia, atq; admirabilium operationū virtutem scādere

dere possumus. in his enim tota consistit dignificatio, quam præstant natura, meritum, & ars quædam religiosa, naturalis dignitas: ipsa est corporis organorumq; optima dispositio, animam ipsam nulla crassitudine obscurans: nec vlllo tumultu, aut humore præveniens: & hæc provenit à situ, motu, lumine, & influentia corporum, animarumque cœlestium, quæ in genesi cuiusq; versantur, ut sunt quorum nona domus per Saturnum, Solem, Mercuriumq; fortunata est. Mars etiam in nona domo spiritibus imperat. Sed de his copiosè tractatur in libris astrorum. Qui verò talis non fuerit, necesse est, ut naturæ defectum educatione, optimoq; regimine, & rerum naturalium prospero usu, recompenset, quousq; omni perfectione intrinseca & extrinseca cōpletus evadat. Hinc tanta diligentia cauetur in lege Mosaica de sacerdote, ut sit impollutus à mortuo, à muliere vidua, à menstruata: quòd sit liber à lepra, à fluxu sanguinis, ab hernia, sitq; integer in omnibus mēbris: nō cæcus, nō claudus, nō gibbus, nō naso deformi. Et Apuleius in Apologia sua dicit, puerum magico carmine divinationi initiandum, oportere eligere sanum, incolumen, ingeniosum, decorum, integrum, animo solertem, & ore facundum, ut in eo diuina potestas quasi bonis ædibus versetur: atq; ipse pueri animus citò expertus, ad diuinitatem suam redigatur. Meritoria autem dignitas duobus perficitur, doctrina videlicet & opere. Doctrinæ finis est, verum cognoscere. Oportet ergo, sicut circa principium primi libri dictum est, in tribus illis facultatibus eruditum & expertum esse: deinde sublatis impedimentis, animam ipsam contemplationi penitus admouere: & in seipsam convertere. Inest enim nobis ipsis rerum omnium apprehensio & potestas. Prohibemur autem quo minus his fruamur, per passionem ex generatione nobis obstantes, per imaginationes falsas, & appetitus immoderatos: quibus expulsis, subito adest diuina cognitio atq; potestas. Operatio autem religiosa, nō minorem efficaciam sortitur, quæ sæpe etiam se sola efficax est ad acqui-

rendam nobis deificam virtutem. Tanta enim est virtus sacro-
rum operum rite factorum exhibitorumque, ut etiam licet non in-
tellecta, pie tamen & integrè observata, stabiliq; fide credi-
ta, non minorem habeant efficaciam, nos diuina potestate de-
corare. Quæ verò arte religionis acquiritur dignitas, ipsa re-
ligiosis quibusdam ceremoniis, & expiationibus, consecratio-
nibus, sacrisq; ritibus perficitur ab eo, cuius spiritum publica
religio cōsecrauit: qui potestatem habet impositionis manuum,
& initiandi virtute sacramentali, ex qua imprimitur chara-
cter diuinæ virtutis atque potestatis, quem vocant diuinum con-
sensum, quo homo diuina natura subnixus, & quasi coelitum
consors effectus, insitam numinis gerit potentiam: & hic ritus
inter ecclesiastica sacramenta relatus est. Si igitur nunc fueris
homo sacra religionis mēte perfectus, qui pie constantissimēq;
de religione sentias, & sine hæsitatione credas, fuerisq; talis
cui autoritas sacrorum naturaq; præ cæteris contulerint di-
gnitatem, quem numina minimè contemnant: poteris oran-
do, consecrando, sacrificando, invocando, virtutes spiritualis
atque coelestis attrahere, & rebus tuis quibus velis imprimere,
omneq; scientiæ magicalis opus ea ipsa viuificare. Quisquis
autem præter autoritatem officij, absque sanctitatis & doctri-
næ merito, præter naturæ educationisque dignitatem aliquid
in magicis operari præsumpserit, sine fructu laborabit, ac se
simul & credentes sibi decipiet: ac numinum indignationem
cum periculo incurret.

De duobus ceremonialis Magiæ adminicu-
lis, religione & superstitione.

C A P. I I I I.

Duo sunt quæ regunt omnem ceremonialis Magiæ o-
perationem, religio videlicet & superstitio. Religio i-
psa, est diuinorum assidua contemplatio, piisq; operibus cum
Deo diuinisq; numinib. religatio, per quā reuerenti famulatu,
digna illis veneratio, & cultus sanctificatio impenditur, cere-
moniaeq;

moniaq; diuini cultus ritè exercetur. Est itaq; religio, disciplina quaedã externorũ sacrorũ, ac cæremoniarũ, per quam rerũ internarum & spiritualium, tanquã per signa quaedã admonemur: quæ ita nobis à natura insita est, vt plus illa, quàm rationabilitate, à cæteris animantibus discernamur. Quicunque igitur ea neglecta, naturalium viribus (vt suprà diximus) tantummodo confidunt, solent à malis demonibus sæpiissime falli. Incirco qui religiosius sanctiusq; eruditi sunt, nec arborem plantant, nec vineam inserunt, nec modicum quodvis opus absque diuina invocatione adgrediuntur, sicut ad Colossenses præcipit doctor gentium, inquiens: Quaecunq; feceritis, in verbo aut opere, omnia in nomine Domini IESV Christi facite, gratias illi agentes, & Deo patri per ipsum. Religionis igitur vires, physicis ac mathematicis virtutibus superaddere, tantum abest à culpa, vt non adiungere, sit impium scelus. Hinc in libro senatorum ait Rabi Henina: Quicunq; omissa benedictione, aliqua creaturarum fungitur, hanc veluti furto & rapina, à Deo & ecclesia vsurpasse creditur. de quo scriptum est per Salomonem: Qui rapit aliquid à patre aut matre, particeps est viri subversoris. Pater autem Deus est, mater verò ecclesia, sicut scriptum est: Nunquid non ipsa est pater tuus, qui possedit te? Et alibi: Audi fili disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Nihil Deo magis displicet, quàm negligi, quàm cõtemni: nihil placet magis, quàm venerari, quàm adorari. Hinc nullam mundi creaturam religionis permisit expertem, cuncta Deum venerantur, cuncta precantur (vt inquit Proclus) hymnis concinnant, ad ordinis sui duces. Sed alia quidem naturali modo, alia sensibili, alia rationali, alia quidem intellectuiali: & omnia suo modo, iuxta Canticum trium puerorum, benedicunt Domino. Religionis autem ritus, cæremoniaq;, pro temporum regionumq; varietate, diuersi sunt: & vnaquæq; religio boni aliquid habet, quod ad Deum ipsum creatorem dirigitur: & licet vnã solam Christianã religionẽ Deus approbet, cæteros tamẽ

eius gratia susceptos cultus, nō penitus reprobatur: & si non æterno, temporaneo tamē præmio irremuneratos nō relinquit, vel saltem minus punit: impios verò, & penitus irreligiosos, tanquam hostes odit, fulminat, & exterminat: maior enim est illorum impietas, quàm eorum qui falsam & erroneā religionem secuti sunt. Nulla enim religio (teste Lactantio) tam erronea est, quæ nō aliquid sapientiæ contineat: qua veniam illi habere possunt, qui summū hominis officiū, si non re ipsa, tamen proposito tenuerunt. Ad verā autem religionē homo per seipsum pervenire nō potest, nec nisi doceatur à Deo. Omnis itaque cultus qui à vera religione alienus est, superstitio est: & omnis veneratio, quæ plus exhibet in cultum diuinum quàm vera religio, etiam superstitio est. Similiter & illa, quæ exhibet cultum diuinum, vel cui non debet, vel eo modo quo non debet. Cauendum est igitur summopere, ne quando peruerso aliquo superstitionis cultu, summo ac omnipotenti Deo, sacrisq; sub illo numinibus fiat iniuria: hoc enim & nefarium esset, & philosophis indignissimum. Superstitio itaque, licet à vera religione aliena sit, non tamen tota, aut omnis reprobata est: quoniam in multis etiam toleratur, & à religionis antistitibus observatur. Dico autem superstitionem eam maximè, quæ est similitudo quædam religionis, quæ quatenus imitatur, quicquid in religione est, ex miraculis, ex sacramentis, ex ritibus, ex observationibus, & eiusmodi cæteris, haud parvam inde nanciscitur potentiā, non minorem etiam vim sortitur ex credulitate operantis. Quantum enim possit constans credulitas, in primo libro dictum est, & apud vulgus palam notum est. Credulitatē igitur requirit superstitio, quemadmodū religio fidem. Tanta siquidem potest cōstans credulitas, ut etiā miracula operetur in opinionibus & operationibus falsis. Quilibet enim in sua religione etiā falsa, modo firmissimè credat verā, spiritū suū ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec adsimiletur spiritibus illis, qui sunt duces & principes eiusdem religionis,

gionis, eaque operetur, quæ ratio & natura non discernunt. Hæsitatio autem credulitatis, & diffidentia, omne opus, non modò in superstitione, sed etiam in vera religione infirmant, & effectum quæsitum: licet fortissimorum experimentorum, enervant. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, ista tibi exempla ostendunt: videlicet, quando excommunicantur vermes & locustæ, ne noceant frugibus: quando baptizantur campanæ, & imagines, & eiusmodi plura. Quia verò prisca illi magi, & qui eius artis autores apud veteres extiterunt, fuerunt Chaldæi, Aegyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorum religio omnis perversa erat, & idololatria inquinata: cauendum nobis summopere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ catholicæ religionis rationes militare. Hoc enim blasphemum esset, & maledictioni subiectum: & ego etiam blasphemus essem in hac scientia, si vos de illis non admonerem. Vbicunq; ergo huiusmodi à nobis scripta reperietis, scitote illa vobis ex alienis autoribus narrata, & per me vobis non pro veritate tradita, sed pro coniectura, quæ est affinis veritati, & imitationis instructio, in his quæ vera sunt. Oportet igitur ex illorum erroribus, veritatem nos colligere: quod quidem non nisi profundæ intelligentiæ, integræ pietatis, difficilis & laboriosæ diligentia, existit opus: & sapientia, quæ de omni malo novit extrahere bonum, & obliqua omnia adaptare in rectum usum eorum quæ gubernat, sicut de hoc exemplum dat Augustinus de carpentario, cui necessaria & opportuna sunt instrumenta obliqua & complicata, non minus quàm recta.

De tribus ducibus religionis, qui nos ad veritatis
semitam perducunt. CAP. V.

TRes sunt religionis duces, qui nos ad veritatis semitam
vsque perducunt, & qui religionem totam gubernant:
in quibus tota consistit, scilicet amor, spes, atque fides. Amor
enim vehiculum animæ, omnium præstantissimus, supernè ab

intelligibilibus vsq; ad inferiora descendens, ad diuinam pulchritudinem mentem nostram congregat atque convertit, nos quoq; in omni operatione conseruat, & effectus ad vota largitur, virtutem supplicationibus nostris subministrans: sicut **Iliad. 1.** apud Homerũ legitur, Chrysen Apollo supplicantem exaudivit, quia multum sibi amicus erat. & de Maria Magdalena legitur in Euangelis: Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Spes verò immobiliter ad ea quæ appetit suspensa, quando indubia atque imperturbata fuerit, nutrit animum & perficit, in bono singulatim omnia sistens: fides verò virtus omnium superior, quatenus non humanis commentationibus, sed diuinæ reuelationi tota innititur, per vniuersum omnia lustrat. nam cum ipsa supernè à primo lumine descendat, atque illi vicinior existat, longè est nobilior atq; excellentior, quàm scientiæ & artes, & credulitates à rebus inferioribus, per reflexionem à primo lumine acceptã ad intellectũ nostrum accedentes. Deniq; per fidem efficitur homo aliquid idem cum superis, eadẽque potestate fruitur. Hinc **Proclus.** ait: Sicut fides, quæ est credulitas, infra scientiam est: sic fides quæ est vera fides, est supersubstantialiter supra omnem scientiam & intellectum, nos Deo immediate coniungens. Est enim fides omnium miraculorum radix, qua sola (vt Platonici testantur) ad Deum accedimus, diuinamq; adsequimur protectionem virtutẽque. Sic legimus, Daniele leonum pericula evasisse, quia credidit Deo suo: & hæmorroissæ ait Christus, Fides tua te saluam fecit: & à cæcis petentibus lumen, fidem requisivit dicens: Creditis quòd possim vos illuminare? sic **Iliad. 1.** Pallas apud Homerum his verbis consolatur Achillem: Veni ego pacificatura tuam iracundiam, si credideris. Idcirco **Linus.** poeta canit credenda esse omnia, quia facilia Deo omnia sunt: nihil est ei impossibile, ergo nihil incredibile. Credentes igitur quæ ad religionem pertinent, eorũ nanciscimur virtutem. Vbi verò de fide defecerimus, nihil admiratione,

tele teste) veterum deorum numen propè maioribus cæremo-
niis frequentioribúsq; locis veneratum legitur. Mercurium
Galli maximè colebant, Teutatem illum appellantes: præterea
Arcades & Hermopolitæ, Aegyptij & Memphitæ. Lunam
sub Dianæ nomine Taurica Scythiæ regio colebat, & in E-
pheso illi laudatissimum templum erat, & in Mycena post oc-
cisum Thoantem Tauricæ regem, ab Iphigenia & Oreste ra-
ptum eius simulacrum, mutato sacrorum ritu, prope Aricianz
cultæ est: colebatur etiam à Magnesiis Thessaliæ populis, &
in Pisa Achaiaæ vrbe, & in Tybure, & Auentino Romano
monte, & in Perga Pamphiliæ oppido, & in Agras Atticæ
regione, & Carenus populus Lunam sub masculino sexu colui-
se legitur. Erant & reliquorum numinum sacra, vt Palladi,
quæ & Minerua, sacra erant Athenæ, & Pyreus, Aracyn-
thus montes, Tritones fluuius, & Alcomeneum Bæotiaæ oppi-
dum, & Neo vna Cycladum insula. Cereris sacra loca sunt E-
leusis Attica, Enna & Catana vrbes Siciliae, & Aethna mons.
Vulcano præcipuus cultus fuit in Lemno insula, & in Imbros
insula Thraciæ, & Therasia insula Vulcano sacra, etiámq; Ci-
licia. Vesta dea erat Troianorum, quam profugus Aeneas in I-
taliâ transtulit, eidemq; tribuuntur Phryges, atque Ida &
Dindymus Phrygiæ montes, & Reatum Vmbriae oppidum:
item Berecynthus mons, & Pessinuntium Phrygiæ oppidum.
Iunonem coluerunt Carthago & Profenna, Argos & Myce-
næ ciuitates, & Samos insula, & Phalisci populi. Neptuno
sacra erat ^{Thesstus} vrbs Bæotiaæ, & Tenarus Laconiaæ pro-
montorium: & Træzenij populi, & vrbs, in Neptuni tutela
erant. Huiusmodi ergo erant dij gentium, qui præsidebant &
dominabantur illis, quos Moses ipse in Deuteronomio suo nū-
cupat deos terræ, quibus attributi sunt omnes populi,
non alios significans, quàm cœlestia sidera, il-
lorumque animas.

Quid

Quid de animabus cœlestibus nostri sentiunt
theologi. CAP. XV.

Esse igitur cœlos, corporaq; cœlestia animata, animabus quibusdam diuinis, non modo poetarum, philosophorumq; sententia est, sed etiam sacrarum literarum catholicorumque adsertio. nam & Ecclesiastes animam cœli describit: & Hieronymus super eodem hanc expressè fatetur: similiter Origenes in suo libro de Principiis, sentire describit cœlestia prorsum corpora esse animata, quoniam à Deo mandata dicuntur accipere, quod rationali naturæ tantum consentaneum est, scriptum enim est: Mandatum ego stellis iniunxi omnibus. Quinimò ab peccati labe non seiungi stellas, omnino consensisse advertitur Iob. ita enim legitur: Stellæ quoq; in conspectu eius mundæ non sunt. id quod ad corporis fulgorem utiq; referri non potest. Proinde corpora cœlestia esse animata, etiam sentit Eusebius Pāphilus in solutionibus theologicis, atq; Augustinus in Enchiridio. Ex recētioribus verò Albertus Magnus, in libro de quatuor coæquæis, & Thomas Aquinas in libris de spiritualibus creaturis, & Ioannes Scotus super secundo Sententiarum, quibus accedit vir doctissimus Nicolaus Cusanus cardinalis. Sed & ipse Aureolus hæc strenua disputatione convincit, qui nec insuper alienum fore arbitratur, cœlestia corpora Dulæ cultu venerari, earundemque suffragia auxiliâq; implorare: cui etiam Thomas ipse annuit, nisi impediret hunc ritû idololatriæ occasio. Quin & Plotinus astruit, quòd vota cognoscunt nostra, exaudiunt quoq;. Quis istis omnino adversari velit, & tanquam sacrilega dogmata habere, is audiat Augustinum in Enchirido, & in libro Retractionum, & Thomam libro secundo contra Gentiles, & in Quotlibetis, & Scotum super Sententias, & Gulielmum Parisiensem in Summa de vniuerso vnanimiter respondentes, corpora cœlestia dicere animata vel inanimata, ad fidem catholicam nihil referri. Licet igitur multis ridiculum videatur,

vocantque malos dæmones & spiritus nequam: quia etiam
 vtrò plerunque lædunt atque nocent: horum etiam plures
 computant legiones, ipsos simili modo iuxta stellarum ac ele-
 mentorum nomina ac mundi partes distinguentes, ponuntq;
 ipsis reges, & principes, & præsidentes, & eorundem nomi-
 na. Ex his præsumt cæteris quatuor reges nocentissimi, iuxta
 quatuor mundi partes: sub his alij plures dominantur prin-
 cipes legionum, multi quoque privatorum officiorum. Hinc
 Gorgones satæ Nocte, furie. Hinc Tysiphone, Alecto, Mege-
 ra, Cerberus. De hoc dæmonum genere inquit Porphyrius:
 Locum incolunt terræ vicinum, imò intra ipsam terram. Nul-
 lum est malum, quod perpetrare non audeant. Habent omni-
 no violentum & malè sanum morem: ideoq; vehementes re-
 pentinasq; insidias plurimum machinantur moliunturq;: ac
 dum agunt incurſiones, partim latere solent, partim verò in-
 ferre vic omnibusq; rebus iniquè discorditerq; factis,
 spectantur.

essent De eisdem iuxta theologorum sententias.

CAP. XVII.

Theologi verò nostri cum Dionysio similiter ponunt tri-
 plices angelorum distinctiones: harum quālibet in tres
 diuidunt ordines, vt videlicet sint tres distinctiones, nouem or-
 dines: has vocant hierarchias, illos appellant choros: quos
 & Proclus nouenario numero distinguit. Ponunt itaque in
 superiori hierarchia Seraphim, Cherubim, Tronos, tanquam
 supercoelestes dæmones, diuinæ providentiæ ordinem contem-
 plantes: primi, in Dei bonitate: secundi, in essentia Dei tan-
 quam forma: tertij, in sapientia. In media hierarchia ponunt
 Dominationes, Virtutes & Potestates, tanquam mundanos
 dæmones, ad mundi gubernationem concurrentes: horum pri-
 mi præcipiunt, quod reliqui exequuntur: secundi administrāt
 coelos, nonnunquā ad miracula facienda conspirant: tertij ar-
 cēt quæ diuinā legē perturbare posse videtur. In inferiore au-

Angelorū
 distinctio
 triplex.

tem hierarchia ponunt principatus, archangelos & angelos, quos etiam Iamblichus numerat: hi tanquam daemones ministri, ad inferiora curanda descendunt: horum primi curant publica, principes & magistratus, prouincias & regna, singuli singula. Vnde legitur in Daniele: Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti vno diebus, & Iesus filius Sirach testatur unicuique genti praepositum esse rectorem angelum: quod etiam indicare videtur Moses Deuteronomij cantico, inquiens: Cum diuideret excelsus gentes, statuit eorum terminos secundum numerum angelorum Dei. Secundi sacris intersunt, diuinum cultum circa singulos homines dirigunt, precesque hominum, & sacrificia coram diis offerunt. Tertij minora quaeque disponunt, ac singuli singulis custodes adsunt. Suntque ex ipsis etiam qui minutissimis herbis, & lapillis, et omnibus inferioribus virtutem subministrant, quibus multa cum Deo, multa cum hominibus sunt communia, suntque mediante ministri. Verum Athanasius praeter Thronos, Cherubinos, Seraphimos Deo proximos, illumque indefinentibus hymnis, & irreque laude magnificantes, & pro nostra salute orantes, septem alios nuncupat ordines: quos communi vocabulo vocat militiam caeli. Horum primus est ordo Doctrinalis, ex quo fuit ille qui locutus est Danieli, inquiens: Veni, ut docerem te quae ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Deinde est ordo Tutelaris, de quo etiam in Daniele legitur: Ecce Michael vnus de principibus venit in adiutorium meum. Et ibidem: In tempore illo consurgit Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: eius ordinis fuit etiam Raphael ille qui duxit, & reduxit Tobiam iuniorem. Post hunc est ordo Procuratorius, cuius mentio est in libro Iob, vbi legitur: Si fuerit pro eo angelus loquens, deprecabitur Dominum, et placabilis ei erit. et de eisdem exponitur etiam, quod scriptum est Ecclesiastici decimosexto capite, circa finem: In iudicio Dei opera ipsius ab initio, & ab institutione hominum ipso rum distinxit partes illorum, et initia eorum in gentibus suis: orna-
uit in

Athanasij
de angelis
opinio.

Tutelaris
ordo.

Procurato-
rius ordo.

uit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis: unusquisque proximum suum non angustabit vsque in æternum. Sequitur ordo Ministerialis, de quo Paulus ad Hebræos inquit: Nōne ones sunt administratorij spiritus, missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis? Post hos est ordo Auxiliaris, de quo apud Esaiā legitur: Egressus est angelus Domini, & percussit in castris Assyriorū cētū octogintaquinque millia. Hunc subsequitur ordo Animarū receptiuus, de quo legitur apud Lucā: Anima Lazari portata per angelos in sinum Abrahamæ. & ibidem docemur, vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Porro est ordo Adfistentium, de quo legitur apud Zachariam: Isti sunt duo filij olei splendoris, qui adfistunt dominatori vniuersæ terræ. Hebræorum autem theologi aliter hos ordines numerant nuncupantq̃: nam supremo loco sunt quos vocant **חֵירוֹתְהַקְדֵּשׁ**, id est, animalia sanctitatis, siue vitas: per quos Deus **אֱלֹהִים** essendi munus largitur: succedunt secundo loco Ophanim **אִפְּוִיִּם**, id est formæ, seu rotæ, per quos Deus **יְהוָה** chaos distinguit. Tertio loco sunt Aralim **אַרְאֵלִים** angeli magni, fortes & robusti, per quos tetragrammus elohim pronunciat, siue tetragrammus cum he coniuncto, **יהוה** formam fluxæ materiæ ministrat. Quarto loco sunt Hasmalim **חַשְׁמַלִּים**, per quos **אֵל** Deus corporum effugit effigies. Quintus est ordo Seraphim **שֶׁרָפִים**, per quos Deus Elohim Gibor **גִּבּוֹר** elementa depromit. Sextus Malachim **מַלְאָכִים**, id est angelorum, per quos Deus Eloha **אֱלֹהִים** metalla producit. Septimus Elohim **אֱלֹהִים**, id est dij, per quos Deus tetragrammus Sabaoth **יהוה צבאות** producit vegetabilia. Octaua Ben elohim **בְּנֵי אֱלֹהִים**, id est filij deorum, per quos Deus Elohim Sabaoth procreat animalia. Nonus, & infimus Cherubim **כְּרֻבִים**, per quos Deus sadai **שַׁדַּי** ge-

Ministerialis ordo.

Auxiliaris ordo.

Animarum receptiuus ordo.

Adfistentiū ordo.

Hebræi angelorū ordines quomodo numerent.

nus hominum curat. Sub istis est ordo animasticus, dictus Iſim
 אִשִּׁים id est heroes, viri fortes & beati, per quos Deus Ado-
 nai אֲדֹנָי prophetiam largitur.

De ordinibus malorum dæmonum, eorundemq;
 casu, & naturis variis. CAP. XVIII.

Primus dæ-
 monum or-
 do.

Sunt etiam ex theologorū schola, qui malos dæmonēs in
 nouem gradus distribuunt, veluti ipsis nouē angelorum
 ordinibus aduersantes. Horum itaq; primi sunt, qui pseudo-
 thæi, hoc est, falsi dii nuncupantur, qui Dei nomen vsurpan-
 tes, pro diis coli volunt, sacrificia et adorationes expetūt, sic-
 ut dæmon ille qui ait ad Christū: Si cadens in terram adora-
 ueris me, dabo tibi hæc omnia: ostēdens illi omnia regna orbis
 terrarū, atq; horū princeps est ille qui dixit: Ascendam super
 altitudinē nubium, & similis ero altissimo: qui ideo vocatur

Secundus.

Beelzebub, hoc est, vetustus Deus. Hos secundario sequuntur
 spiritus mendaciorū, cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiri-
 tus mendax in ore prophetarū Achab: & horū princeps est
 serpens ille Python, à quo Apollo Pythius dictus est, et mulier
 illa Pythonica apud Samuelem, & alia in Euangelis, quæ Py-
 thonē habebat in ventre. Hoc ergo dæmonū genus sese oracu-
 lis immiscet, & diuinationibus, & prædictionib. hominib. illu-
 dit, quousq; decipiat. Tertio ordine sunt vasa iniquitatis, quæ

Tertius.

& vasa iræ dicuntur: hi sunt inuētores malorū, omniūq; mala-
 rū artiū, qualis apud Platonē Theutus ille dæmon, qui ludos
 & aleā docuit. ex ipsis enim omne scelus, malitia, & deformi-
 tas procedit: de quibus in Genesi in benedictionib. Symeon &
 Levi, ait Iacob: Vasa iniquitatis in habitationib. eorū, in con-
 silium eorum nō veniat anima mea. quos Psalmista vocat, vasa
 mortis, Esaias vocat vasa furoris, & Ieremias vocat vasa iræ,
 Ezechiel vasa interfectionis, & interitus: & princeps eorum
 Belial, quod interpretatur sine iugo, siue inobediēs, præuari-
 cator, et apostata, de quo Paulus ait ad Corinthios: Quæ con-
 uentio Christi ad Belial? Sequuntur quarto ultores scelerū, &

Psal. 7.
 Esa. 13.
 Iere, 50.

2. Corint. 6.
 Quartus.

princeps

princeps eorum Asmodeus, videlicet faciens iudicium. Post
 hos quinto ordine veniunt prestigiatores, qui imitantur mira Quintus.
 cula, & inseruiunt Cacomagis, & maleficis, & seducunt popu-
 lum in miraculis suis, sicut serpens Euam seduxit: & princeps
 eorum Satan, de quo in Apocalypsi scriptum est, quod seducit uni-
 uersum orbem, faciens signa magna, & ignem de coelo descen-
 dere in terram in conspectu hominum, seducens habitantes in
 terra, propter signa quae data sunt illi facere. Sexto sese offe- Sextus.
 runt aereae potestates: haec se miscent tonitruis, fulminibus &
 fulguri, corrumpentes aerem, pestilentias, & alia mala indu-
 centes: e quorum numero sunt, quos narrat Apocalypsis qua-
 tuor angelos, quibus datum est nocere terrae & mari, tenen-
 tes quatuor ventos à quatuor angulis terrae: & princeps eorum
 dictus Meririm: hic est daemon meridianus, spiritus aestuans, et
 daemon furens in meridie, quem Paulus ad Ephesios vocat prin-
 cipem potestatis aeris huius, & spiritum qui operatur in filios
 diffidentiae. Septimam mansionem tenent furiae, seminatrices Septimus.
 malorum, & discordiarum, & bellorum, & vastationum:
 quorum princeps in Apocalypsi vocatus est Graece Apollion,
 Hebraice Abaddon, hoc est exterminans & vastans. Octavo Octavus.
 loco stant criminatores, siue exploratores, quorum princeps
 Astaroth, hoc est explorator: Graece dictus diabolus, hoc est,
 criminator, vel calumniator, qui in Apocalypsi vocatur accu-
 sator fratrum nostrorum, accusans illos ante conspectum Dei
 nostri die & nocte. Porro ultimum locum habent tentatores,
 siue insidiatores, qui singulis hominibus singuli adsunt, quos
 iccirco malos genios vocamus, & princeps eorum Mammon,
 qui interpretatur cupiditas. Daemones autem malos omnes
 unanimiter astruunt, in hoc inferiori mundo vagantes omni-
 bus infensos, quos iccirco diabolos vocant: de quibus ait Au-
 gustinus libro primo de Incarnatione verbi, ad Ianuarium in-
 quiens: De diabolo quoque, & angelis eius contrariis virtutibus
 ecclesiastica praedicatio docuit, quoniam sint quidem haec: quae

autem sint, aut quomodo sint, non satis clarè disposuit. Apud plurimos tamen ista habetur opinio, quòd angelus fuerit iste diabolus, & apostata effectus, quamplurimos angelorum secū declinare persuasit, qui & nunc vsque angeli ipsius nuncupantur. Hos tamen Græcia non omnes damnatos putat, nec hos quidem omnes esse ex proposito malos: sed quòd ab condito æuo rerum dispensatio ea sit ratione instituta, vt illis animarum peccatricum carnificina delegata sit. Cæteri theologi dicunt, nullos dæmones creatos malos, sed ex bonorum ordinibus propter præuaricationem cœlis pulsos et deiectos: quorum casum non solum nostri, & Hebræorum theologi docent, sed etiam Assyrij, Arabes, Aegyptij, & Græci suis dogmatibus confirmant. Pherecydes Syrus casum dæmonum describit, & Ophim, hoc est, serpentem demoniacum, caput fuisse rebellantis exercitus. Eundem casum Trismegistus in Pimandro, & Homerus sub nomine Atarū suis decantat carminibus: & Plutarchus in sermone de scœnore, Empedoclem eiusmodi dæmonum lapsum nouisse significat. Ipsi quoque dæmones multoties casum suum confessi sunt. Hi itaque deiecti in hanc vallem miseriæ, partim hoc caliginoso aere propinqui nobis oberrant: alij lacus, fluuios, & æquora habitant: alij terras, terrestria territant, & qui puteos, & metalla effodiunt, invadunt: hiatus terræ provocant, montiū fundamenta concutiunt, nec homines modò, sed & animalia vexant: alij solo risu, & illusione contenti, fatigare eos potius student quàm nocere: alij ultra proceritatē giganteo corpore sese sustollētes, nūc sese ac cliuos ad pygmæorū paruitatē submittentes, & in varias figuras sese vertentes, homines inani terrore perturbāt: alij mēdaciis student, & blasphemis, qualem unū in tertio Regū libro

3. Reg. 22. legimus, inquentem. Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarū Achab. Pessimum autem dæmonum genus eorum, qui obsident itinera, irruentes transeuntibus, gaudet bellis et effusione sanguinis, & affligunt homines seuißimis

Dæmonum
varia studia.

nis insultibus: tales legimus apud Matthæum, ob quorum me-
 tum per viam illam transire iam nullus audebat. Iam verò no-
 cturnos, & diurnos, & meridianos dæmones Scriptura cōme-
 morat: & alios nequitie spiritus variis vocabulis describit,
 quales apud Esaiam legimus, Onocentavros, ericios, pilosos, Esa. 34.
 Sirenes, lamias, vlulas, struthiones: & in Psalmis, affides, ba-
 filiscos, leones, dracones: & in Evangelio scorpius legitur, &
 mammona, & princeps huius mundi, & rectores tenebrarū,
 quorum omnium princeps Beelzebub, quem Scriptura pravi-
 tatis principē appellat. Porphyrius illorū principem esse Se-
 rapin ait, qui & Pluto à Græcis nominatur: tum & præest il-
 lis Cerberus, triceps ille canis, scilicet quia in tribus elementis,
 aere, aqua, terra versatur, perniciosissimus dæmon: vnde etiam
 quæ in illis tribus elementis plurimū potest Proserpina, illorū
 princeps est, quod et ipsa de se testatur in respōsis his versibus:

Naturæ triplicis ego sum Lucina puella,
 Taurea, itemq; triceps, missa è cœlo aurea Phœbe,
 Quam multæ variant formæq; trinaq; signa,
 Quæ terna & simulacra fero, terræ, aeris, ignis:
 Quippe meis atris terrarum est cura molossis.

ex bonis aëmonibus unicuique proprius ac patus est custos,
 corroborans spiritū hominis ad bonū: ita ex malis aliquis de-
 mittitur hostis, præsidens carni, et pruritui eius, pugnatq; pro
 nobis bonus custos pro spiritu, adversus hostem atq; carnē: ho-
 mo aut inter hos concertātes medius, & relictus in manu con-
 siliij sui, cui vult victoriā præstat: non possumus ergo angelos
 accusare, si gentes illis creditas ad veri Dei cognitionem, ad ve-
 ram pietatem, religionem non deducant, & in errores, & per
 versum cultū labi sinant: sed illis imputandū est, qui sponte sua
 à recto calle declinarūt, adhærētes spiritibus erroris, victoriā
 dātes diabolo. in manu enim hominis est cui velit adhærere, et
 quem velit vincere: à quo si semel superatus hostis dæmon est,
 eius servus effectus est, victusq; alium vltra impugnare nequit;

Gentium ma-
 litia angelis
 non impu-
 tanda.

autem sint, aut quomodo sint, non satis clarè disposuit. Apud plurimos tamen ista habetur opinio, quòd angelus fuerit iste diabolus, & apostata effectus, quamplurimos angelorum secū declinare persuasit, qui & nunc vsque angeli ipsius nuncupantur. Hos tamen Græcia non omnes damnatos putat, nec hos quidem omnes esse ex proposito malos: sed quòd ab condito æuo rerum dispensatio ea sit ratione instituta, vt illis animarum peccatricum carnificina delegata sit. Cæteri theologi dicunt, nullos dæmones creatos malos, sed ex bonorum ordinibus propter præuaricationem cœlis pulsos et deiectos: quorum casum non solum nostri, & Hebræorum theologi docent, sed etiam Assyrij, Arabes, Aegyptij, & Græci suis dogmatibus confirmant. Pherecydes Syrus casum dæmonum describit, & Ophim, hoc est, serpentem dæmoniacum, caput fuisse rebellantis exercitus. Eundem casum Trismegistus in Pimandro, & Homerus sub nomine Atarū suis decantat carminibus: & Plutarchus in sermone de scœnore, Empedoclem eiusmodi dæmonum lapsum nouisse significat. Ipsi quoque dæmones multoties casum suum confessi sunt. Hi itaque deiecti in hanc vallem miseriæ, partim hoc caliginoso aere propinqui nobis oberrant: alij lacus, fluuios, & æquora habitant: alij terras, terrestria territant, & qui puteos, & metalla effodiunt, invadunt: hiatus terræ provocant, montiū fundamenta concutiunt, nec homines modò, sed & animalia vexant: alij solo risu, & illusionem contenti, fatigare eos potius student quàm nocere: alij ultra proceritatē giganteo corpore sese sustollētes, nūc sese ac cliuos ad pygmæorū paruitatē submittentes, & in varias figuras sese vertentes, homines inani terrore perturbāt: alij mēdaciis student, & blasphemis, qualem vnū in tertio Regū libro legimus, inquentem. Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarū Achab. Pessimum autem dæmonum genus eorum, qui obsident itinera, irruentes transeuntibus, gaudet bellis et effusione sanguinis, & affligunt homines seuißimis

Dæmonum
varia studia.

3. Reg. 22.

mis insultibus: tales legimus apud Matthæum, ob quorum metum per viam illam transire iam nullus audebat. Iam verò nocturnos, & diurnos, & meridianos dæmones Scriptura cōmemorat: & alios nequitie spiritus variis vocabulis describit, quales apud Esaiam legimus, Onocentauros, ericios, pilosos, Esa. 34. Sirenes, lamias, vlulas, struthiones: & in Psalmis, affides, basiliscos, leones, dracones: & in Evangelio scorpius legitur, & mammona, & princeps huius mundi, & rectores tenebrarū, quorum omnium princeps Beelzebub, quem Scriptura prauitatis principē appellat. Porphyrius illorū principem esse Serapin ait, qui & Pluto à Græcis nominatur: tum & præest illis Cerberus, triceps ille canis, scilicet quia in tribus elementis, aere, aqua, terra versatur, perniciosissimus dæmon: vnde etiam quæ in illis tribus elementis plurimū potest Proserpina, illorū princeps est, quod et ipsa de se testatur in respōsis his versibus:

Naturæ triplicis ego sum Lucina puella,
 Taurea, itemq; triceps, missa è cœlo aurea Phœbe,
 Quam multæ variant formæq; trinaq; signa,
 Quæ terna & simulacra fero, terræ, aeris, ignis:
 Quippe meis atris terrarum est cura molossis.

Dæmones
an saluādi.

li eremite historia ab Hieronymo conscripta, & per ecclesiam
canonicis horis venerata: atque ex Brandini legenda, ita edo-
cti, illorūque preces exaudiendas, vel hoc argumento adse-
runt, quòd in Euangelis legitur, Christum exaudisse preces
dæmonum, ac concessisse illis, quòd ingressi sint gregem por-
corum. Adstipulatur istis etiam Psalmus septuagesimus pri-
mus secundum nostram supputationem, secundum supputa-
tionem autem Hebræorum septuagesimus secundus: ubi nos
legimus, Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius
terram lingent: ibi iuxta Hebraicam veritatem legitur, Co-
ram ipso flectent genua inhabitantes solitudinem, hoc est,
aerei spiritus eum adorabunt, vt Cabalistæ adserunt: & ini-
mici eius puluerem lingent: quod de Zazele atque eius exer-
citu exponunt. de quo in Genesi legitur: Terram comedes cun-
ctis diebus vitæ tuæ. & alibi dicit Propheta: Quia pulvis ter-
ræ panis eius. Hinc Cabalistæ etiam dæmones nonnullos sal-
uandos putant: quod etiam sensisse constat Origenem.

De corporibus dæmonum.

C A P. XIX.

DE corporibus dæmonum magna est recentiorū theo-

De infestatione malorum dæmonum, & custodia
nobis adhibita bonorum dæmonum.

CAP. XX.

Est theologorum communis sententia, dæmones malos omnes eius esse naturæ, ut deos pariter oderint, & homines: ideo diuina providentia dæmones nobis puriores præfuit propinquos, quibus nos tanquam pastoribus seu rectoribus commendauit: ut nos quotidie adiuuent, dæmonesque malos arceant, compescant, & religant, ne noceant nobis quantum velint: quemadmodum legitur in Tobia, quod apprehendit Raphael dæmoniū nomine Asmodeus, & relegauit ipsum in deserto superioris Aegypti. De his ait Hesiodus: Ter decem mille sunt super terra viuentes pascente immortales Iouis custodes mortalium hominū, qui utique obseruent iusticias, & miseranda facta aerem induti, ubique eūtes super terram: nullus enim principum, nullus magnatū incolumis persisteret, non vlla mulier incorrupta remaneret, nullus hominū in hac ignorantie valle ad constitutum sibi à Deo finem perveniret, si boni dæmones nobis pro custodia non adfisterent: vel si mali dæmones malis hominū voluntatibus satisfacere permetterentur. Sicut igitur ex bonis dæmonibus unicuique proprius deputatus est custos, corroborans spiritū hominis ad bonū: ita ex malis aliquis demittitur hostis, præsidens carni, et pruritui eius, pugnatque pro nobis bonus custos pro spiritu, adversus hostem atque carnē: homo autem inter hos concertantes medius, & relictus in manu consilij sui, cui vult victoriā præstat: non possumus ergo angelos accusare, si gentes illis creditas ad veri Dei cognitionem, ad veram pietatem, religionem non deducant, & in errores, & peruersum cultū labi sinant: sed illis imputandū est, qui sponte sua à recto calle declinarūt, adhærentes spiritibus erroris, victoriā dātes diabolo. in manu enim hominis est cui velit adhærere, et quem velit vincere: à quo si semel superatus hostis dæmon est, eius seruus effectus est, victusque alium ultra impugnare nequit.

Gentium malitia angelis non imputanda.

velut vesp̃a amisso aculeo. cui sententiæ adstipulatur etiam O-
 rigenes in libro Periarchon, concludens, quòd sancti repugnā-
 tes adversus malos dæmones, & vincentes, eorum minuunt e-
 xercitum, ne ultra fas sit illi qui ab aliquo superatus est, alte-
 rum deinceps molestare. Sicut igitur unicuique homini da-
 tus est spiritus bonus, ita etiam datus est spiritus diabolicus ma-
 lus, quorum vterque unionem quærit cum spiritu nostro, &
 illum ad se trahere nititur, & illi commisceri, ceu vinum cum
 aqua: bonus quidem per bona opera ipsi conformia, nos in
 angelos uniendo trāsmutat, sicut de Ioanne Baptista scriptum
 est in Malachia: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
 tuam. de qua transmutatione et unione alibi scriptum est: Qui
 adhæret Deo, unus spiritus efficitur cum eo. Malus etiam dæ-
 mon per mala opera nos sibi conformes & unitos reddere stu-
 det, sicut de Iuda ait Christus: Nōne ego vos elegi duodecim,
 & unus ex vobis diabolus est? & hoc est quòd ait Hermes, quā-
 do dæmon in humanā influit animā, semina propriæ notionis
 inspergit: vnde anima talis, seminibus conspersa, furore præ-
 gnans. parit inde mirabilia, & qualiacunq; dæmonū sunt offi-
 cia. bonus enim dæmon quando in sanctā influit animā, extol-
 lit eam ad sapientiæ lumen: malus verò dæmon, in prauā trās-
 fusus animam, incitat eam in furti, in homicidia, in libidines,
 & quæcunque malorum dæmonum sunt officia. Boni dæmo-
 nes (vt inquit Iamblichus) animas perfectissimè purgant: ex-
 hibent insuper alij nobis alia, ipsi præsentēs dant corpori sa-
 nitatem, virtutem animo, menti securitatē quod in nobis est le-
 tiferū delent, calorem fouent, efficaciorēq; reddūt ad vitam,
 & harmonia intelligibili menti lumen semper infundunt. An
 autem multi sint hominis custodes, vel unus solus, inter se con-
 tendunt theologi: nos plures putamus, dicente Propheta: An-
 gelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.
 quod teste Hieronymo, non solū in Christo, sed in quocunq; ho-
 mine locū habet. Omnes itaq; homines diuersorum spirituum
 ministerio

ministerio reguntur: ducunturq; ad quemcunq; gradum virtutum, meritorum & dignitatis, qui se illis dignos præstiterint: qui verò indignos, hi à malis demonibus, simulátque à bonis spiritibus, deponuntur & detruduntur vsque ad extremum miserie gradum, provt eorum exquirunt mala merita: quicunque autem sublimioribus angelis attributi sunt, hi aliis etiam hominibus præferuntur. nam angeli eorum curam habentes illos evehunt, aliósque illis subiiciunt vi quadam occulta: quã etsi neuter illorũ percipit, sentit tamẽ subditus iugũ quoddam præsentia, à quo facile se absolvere, nequit, imò timet & reveretur vim illam, quam superioribus superiores angeli influunt, & terrore quodam inferiores in præsentia timorem inducunt. Hoc sensisse videtur Homerus, ubi ait, Musas Ioue genitas, regibus Ioue genitis indiuulsas semper comites assistere, perq; illas fieri eos venerabiles & augustos. Sic legimus M. Antonium olim cū Octaviano Augusto singulari amicitia iunctum, sæpe vnà ludere solitos: verum cum semper Augustus victor abiret, magum quendam M. Antonium in hanc sententiam submonuisse: Quid tibi, ô Antoni, cum adolescente isto? Fuge illum, et vita. nam etsi tu natu grandior, & peritia rerum præstantior es, etiam genere illustrior, & plurimum imperator bella multa exantlasti: tamen huius adolescentis genium genius reformidat tuus, & tua fortuna illius fortunæ subblanditur: ni procul fugeris, tota ad illum defectura videtur. Nõne princeps homo est cæteris hominibus similis? quomodo eum timerent & revererentur cæteri homines, nisi terror diuinus eum eveheret, & cæteris timorem incutiens eos deprimeret, vt ipsum tanquam principem revereantur? quare nitendum nobis est, vt expurgati rectè agendo, sublimiaq; sequendo, etiam tempora, & loca opportuna eligendo, sublimiorum potentiorumq; angelorum gradu committamur, qui de nobis curam gerentes, aliis meritò præferamur.

Augusti genius, M. Antonij genio præstatiore.

De obsequendo proprio genio, eiusq; natura indaganda. CAP. XXI.

Sicut unaquæq; regio in coelestibus certam stellam coelestemq; imaginem obtinet, sibi præ cæteris influentem: ita etiam in supercoelestibus certam nanciscitur intelligentiam præsentem atque tuentem, cum sui ordinis infinitis aliis ministris spiritibus, siue dæmonibus, qui omnes communi vocabulo dicti sunt filij Elohim sabaoth בְּנֵי אֱלֹהִים צְבָאוֹת, hoc est, filij Dei exercituū. Hinc quoties bellū aut stragē, aut regni alicuius desolationē, populiq; subactionē deliberat Altissimus in istis inferioribus, tunc non secus atque hæc in terris ventura sunt, præcedit cōflictus spirituum illorum in superis, sicut scriptum est in Esaia: Visitabit Dominus exercituum super exercitū excelsi in excelsis, & super reges terræ in terra. de quo spirituum ac præsidum cōflictus, etiam apud Danielem legimus, videlicet de principe regni Persarum, de principe Græcorum, de principe populo Israel, eorundemq; adinvicem cōflictus. De quo etiam quondam fuisse videtur Homerus, ubi cecinit:

Tantus cœlisti rumor percrebuit aula,
Cum sæva alterni ruerent in prælia diui.
Neptunum contra bellabat Phœbus Apollo.
Aduersus Martem certabat Pallas Athene.
Iunoni obstiterat bello pharetrata Diana.
Latonem telis volucer Cyllenius vrget.

Genius ad
loci muta-
tionem mu-
tatur.

Veruntamen cum in singulis regionibus sint omnis generis spiritus atque dæmones, illi tamen præ cæteris ibi potentiores sunt, quæ eiusdē ordinis sunt cū præside illius regionis. Sic in solari regione præ cæteris vigent spiritus solares: in lunari lunares, & ita de reliquis: atque ex hoc provenit atque consequitur, ut nobis loca & prouincias mutantibus, varij sese offerant sequanturq; rerum & negotiorum nostrorum eventus, alibi & alibi fortunatiores; ubi videlicet dæmon

genius

genius noster maiorem sortitus fuerit potentiam, aut nos eiusdem ordinis potentiores ibi adepti fuerimus demonem. Sic solares homines, si in solarem commigrarint regionem siue provinciam, longè ibi fortunatiores reddentur: quia potentiores commodioresq; ibi suos habituri sunt duces, siue genios, quorum præstanti ibidem præsidio, omnia sua sæpe etiam præter opinionem, & suarum virium mensum, ad felices exitus perducuntur. Hinc est quòd loci, & regionis, & temporis electio, ubi quis se ad sui genij naturam & institutum exercitet, habitet & frequentet, ad vitæ felicitatem plurimum conducat. Conducit etiam nonnunquam nominis mutatio. nam cum proprietates nominum ipsarum rerum indices sunt, tanquam de speculo declarantes suarum formarum conditiones: inde fit, vt mutatis nominibus, sæpe res mutari contingat. Hinc Scriptura sacra non sine causa introducit Deum, dum benedicturus esset Abramo, & Iacob eorum nomina immutasse, & vocasse hūc Abrahamum, illum Israelem. Naturam autem genij vniuscuiusq; hominis antiqui sapientes ex sideribus, & influxu eorum, eorundemq; aspectibus, qui in genesi cuiusq; versantur, cognoscere docent: sed tam diuersis & dissidentibus inter se institutis, vt difficilimum sit hæc cælorum sacramenta è manibus eorum posse eripere. Nam Porphyrius ex stella genituræ domina, genium quærit. Maternos verò, vel inde, vel ex planetis, qui plures ibi habent dignitates: vel ex eo cuius domicilium ingressura est luna post illud, quod nascente homine detinet. Chaldæi autem non nisi aut à sole, aut à luna genium inquirunt. Alij autem, & Hebræorum multi, ex aliquo cælorum cardine, aut omnibus illis, hunc exquirendum censent. Alij bonum genium ab vna decima domo, quam iccirco bonum demonem vocant: malum autem genium à sexta, quam malum demonem appellāt, requirunt. Horum itaque cum laboriosa, & occultissima sit inquisitio, multo facilius ex nobis ipsis genij nostri naturam

Nominis
mutatio nō
unquam
conducit

Genij natura
vnde di-
nosipossit

perquiremus, attendentes ad ea, quæ à primæua ætate nullis contagiis distracta, aut ea quæ expurgata mente ab inanibus curis, & sinistris affectibus, amotisq; impedimentis suggerit animus, dictat naturæ instinctus, cœlūmq; inclinat. Hæc proculdubio genij suadela sunt, qui unicuique datus est à principio suæ natiuitatis, eò nos ducens, & persuadens, quò nos illius fides inclinat.

Triplicem vniuscuiusque hominis custodem esse,
& à quibus singuli procedant.

CAP. XXII.

TRIPLEX unicuiq; homini dæmon bonus est proprius custos, vnus quidem sacer, alter genituræ, tertius professionis. Dæmon quidem sacer, hic iuxta Aegyptiorum doctrinam, non ab astris neque à planetis, sed à superna causa, ab ipso dæmonū præside Deo descendenti animæ rationali assignatur, vniuersalis, supra naturam. Hic vitam animæ dirigit, cogitationesq; bonas menti semper exhibet, assidue agens in nobis illuminando, quamvis non semper enim advertimus: sed quando purgati sumus atque tranquille viuimus, tunc à nobis percipitur, tunc quasi nobiscum loquitur, suamq; nobis communicat vocem, antea silentio præsens, studetq; assidue ad sacra nos adducere perfectionem. Huius quoq; dæmonis auxilio, possumus malignitatem fati devitare: qui si religiose colatur à nobis probitate ac sanctitudine, quod Socratem fecisse scimus, putāt Platonici, mirè nos ab eo iuuari, tū somniis, tum signis, mala auertendo, bona anxius sospitando: quare concinentes Pythagorici Iouem precari consueuerunt, vt vel ipse à malis abduceret, vel à quo dæmonum id possit præstari monstraret, Dæmon autem genituræ, qui & genius dicitur, hic à mundi dispositione siderūmq; circuitibus qui in generatione versantur descendit. hunc sunt qui opinantur animam iam iam in corpus descensuram, ex dæmonum choro custodem sibi naturaliter secernere, nec tam eligere sibi hunc ducem, quam vicissim

Sacer dæmon.

Genituræ dæmon, genius.

vicissim etiam ab illo optari in tutelam. hic exequutor vitæ, atque custos, eam corpori conciliat, & communicatam corpori curat, hominemq; ad hoc ipsum officium adiuuat, ad quod nascentem cœlestia deputarunt. Quicunque igitur genium fortunatum acceperint, redduntur in eorum operibus virtuosî, efficaces, fortes & prosperâtes: quapropter à Philosophis bene fortunati, seu bene nati dicuntur. Dæmon vero professionis, hic datur à sideribus, quibus talis professio vel secta, quam homo aliquis professus fuerit, subiicitur, quem anima quando iam in hoc corpore electione vti cœperit, atq; sibi mores induerit, latenter optat. Hic dæmon mutatur mutata professione, tum pro dignitate professionis, digniores ac etiam sublimiores adsunt nobis professionis dæmones, qui successiue curant hominem, qui alium & alium sibi in dies comparat professionis custodē, prout conscēdit de virtute in virtutē. Quando itaq; professio cum natura nostra consentit, similis nobis atq; cū genio cōcors adest professionis dæmō, vitāq; magis efficitur trāquilla, felix atq; prospera: quādo verò professionē genio subimus dissimilē vel cōtrariā, vita nobis redditur laboriosa, et discordantibus patronis perturbata. Sic evenit vt proficiat aliquis in aliqua scientia, aut arte, aut ministerio, exiguo tempore & labore, qui in aliis multo sudore & studio frustra laborat: & licet nulla scientia, nulla ars, nulla virtus sit contemnenda, tamen vt prosperē viuas, feliciterq; agas, in primis cognosce genium tuum bonum, & naturā tuam, & quid tibi boni promittat dispositio cœlestis, atque horum omnium distributor Deus, qui distribuit singulis vt vult, horum exordia sequaris, hæc profitearis: in ea virtute versare, ad quā te summus distributor eleuat atq; conducit, qui Abrahamum iusticia & clementia, Isaac timore, Iacob robore, Mosē mansuetudine & miraculis, Iosue bello, Phineen zelo, Dauidem religione & victoria, Solomonem scientia & præconio, Petrum fide, Ioannem charitate, Iacobum devotione, Thomam pru-

Professio-
nis dæmon.

dentia, Magdalenam contemplatione, Martham ministerio excellere fecit. Itaq; in qua virtute facilius te proficere senties, ad eius apicem conscendere cures, ut in vno præstes, qui in omnibus non potes: in cæteris tamen quantum vales proficere ne contemnas: quod si concordēs habueris naturæ & professionis custodes, geminum naturæ & professionis senties profectum & augmentum: si verò dispares fuerint, sequere meliorem. nam melius aliquādo fomentum percipies egregiæ professionis, quàm natiuitatis.

De lingua Angelorum, eorumq; cū inter se, tum nobiscum colloctionibus. CAP. XXIII.

Angelorū
sermo quis.

Angelorū
sermo nobis
occultus.

DVbitare possemus, si angeli siue dæmones cum sint puri spiritus, sermone aliquo vocali aut lingua, cū inter se, tum ad nos vtantur, nisi Paulus alicubi diceret: Si linguis hominum loquar, & angelorum. Sed quis sit istorum sermo, quæ lingua, adhuc apud multos in dubio versatur. Putant enim plerique, si aliquo idiomate vtantur, ipsum esse Hebræum, quia hoc omnium fuit primum, emanauitq; de cælo, fuitq; ante exortam in Babylone confusionem linguarū, in quo data est à Deo patre lex, et à Christo filio prædicatum Euangelium, & per Spiritum sanctum data in prophetis tot oracula: & cū omnes linguæ passæ sint, & cōtinuò patiantur varias immutationes & corruptiones, hæc sola semper perseuerat inuiolata. Præterea opinionis huius evidens signum est, quod cum dæmones & intelligentiæ singulæ, singularum gentium cum quibus habitant, sermonem, exerceant: scientib. tamen Hebræum sermonem, nunquam in alio idiomate, sed in illo solo loquuntur. Quomodo autē angeli loquuntur, occultū nobis est, sicut & ipsi: nobis autē ut loquamur, lingua necessaria est cum cæteris instrumentis, quæ sunt fauces, palatū, labia, dentes, guttur, pulmo, spiritalis arteria, & pectorales lacerti, qui motionis eius ab anima principium obtinent. Verū si quis procul alteri loquatur, vehementiori clamore indiget.

diget: sic propinquus in audientis aurem susurrat: & si posset cum audiente strictiori spiritu copulari, nullo prorsus sono sermo eius indigeret, sed sine strepitu audienti, velut imago oculo aut speculo illaberetur. Sic animæ à corpore egressæ, sic angeli, sic dæmones loquuntur: & quod homo facit sensibili voce, ipsi faciunt imprimendo sermonis conceptum, in his quibus loquuntur, meliori modo, quàm si per audibilem vocem exprimeretur. Sic dicunt Platonici Socratem suum dæmonem sensu quidem percepisse, sed non corporis huius, sed sensu ætherei corporis in hoc delitescētis: qua item ratione ab prophetis videri audiriq; solitos angelos credit. Auicenna illud instrumentum, qualiscunq; ea virtus sit, per quam innotescere facit spiritus alteri spiritui, aut homini, quæ in mente ebulliunt, ab apostolo Paulo angelorum lingua nuncupatur. Sæpißime tamen etiã sensibilem vocem emittunt, vt in ascensione Domini clamantes, Viri Galilæi, quid statis spectantes Act. 1. in cœlum? Et in vetere lege cum multis patribus sensibili voce loquuti sunt: sed hoc non nisi in adsumptis corporibus. Verùm quibus sensibus ipsi spiritus atq; dæmones nostras invocationes precesq; audiant, nostrasq; videant ceremonias, penitus ignoramus. Est enim spirituale dæmonum corpus magna parte vbiq; & vndiq; sensibile natura, ita quod absq; medio tangit, videt, audit, nihilq; illis impedimēto esse potest: nec tamen ea ratione qua nos discretis organis sentiunt, sed fortè velut spongiæ aquam, sic toto corpore, sua sensibilia quæque hauriunt, aut alio modo nobis ignoto. neq; enim cuncta quæ videmus animantia, sensoriis eisdem sunt communita. nam & multa auribus carere nouimus, tamen sonum ab his concipi scimus, sed qua ratione, ignoramus.

De nominibus spirituum, eorumq; varia impositione,
deq; spiritibus, qui præsunt stellis, signis,
cardinibus cœli, & elementis.

CAP. XXIII.

Spirituum tam bonorum quàm malorum multiplicia & diuersa sunt vocabula: eorum autem propria & vera nomina, quemadmodum astrorum, soli Deo nota sunt, qui solus numerat multitudinem stellarum, & omnibus illis nomina vocat: quorum nulla à nobis nisi diuina revelatione cognosci possunt, atque admodum pauca nobis in Sacris literis expressa sunt. Verum Hebræorum magistri putant spiritibus ipsis ab Adamo nomina imposita esse, iuxta illud quod scriptum est: Adduxit Deus cuncta quæ fecerat ad Adam, vt nominaret illa, & quomodocunque vocauit rem, hoc est nomen illius. Hinc putant Hebræorum Mecubales, vnà cum Magis esse in potestate hominis & spiritibus nomina imponere: sed illius duntaxat, qui iam ad hanc virtutem diuino quouis munere, aut sacra potestate dignificatus & sublimatus est: quia verò nequit vlla humana voce componi nomen, quod diuinitatis naturam, omnimodamq; angelicæ essentiæ virtutē, exprimere possit, iccirco ab operibus nomina spiritibus plurimum imponuntur, significantia certum aliquod officium siue effectum, qualis à spirituum choro desideratur: quæ nomina tunc non secus atque oblationes et sacrificia diis devota, efficaciam virtutemq; sortiuntur, ad spirituales aliquam substantiam desiderati affectus operatricem de superis & inferis educendam. Vidi ego & noui quendam inscribentem in charta virginea nomen & signaculum spiritus cuiusdam in hora Lunæ: quam cum dediisset postea ad devorandum ranæ fluuiali, & carmen quoddam obmurmurasset, remissa rana in aquam, mox pluuia & imbres oborti sunt. Vidi per eundem in scriptum alius spiritus cum suo signaculo nomen in hora Martis, idq; coruo datum, quo post immurmuratum carmen dimisso, pro

Homo spiritibus nomina imponere potest.

Vnde spiritibus nomina imponantur.

so, protinus ab ea coeli plaga quam ille involasset, obortis nubibus fulmina, concussiones, horribiliâque tonitrua consecuta sunt: neque tamen erant illa spirituum nomina ignotæ linguæ, nec alia quam officiorum illorum significatiua. Huius generis sunt angelorum istorum nomina, Raziel, Gabriel, Michael, Raphael, Haniel: quæ sonant, visio Dei, virtus Dei, fortitudo Dei, medicina Dei, gloria Dei. Simili modo in malorum dæmonum officiis leguntur eorum nomina, lusor, deceptor, somniator, fornicator, & huiusmodi plura. Sic accepimus ab antiquis Hebræorum patribus, nomina angelorum præsentium planetis atque signis, Saturno, Zapkiel: Ioui, Zadkiel: Marti, Camael: Soli, Raphael: Veneri, Haniel: Mercurio, Michael: Lunæ, Gabriel. Hi sunt spiritus illi septem, qui semper adstant ante faciem Dei, quibus credita est dispositio totius regni cœlestis & terreni, quod sub orbe Lunæ est. Hi enim (vt dicunt secretiores theologi) omnia regunt vicissitudine quadam horarum, dierum & annorum, quemadmodum de planetis, quibus præsunt, tradunt Astrologi: quos Trismegistus Mercurius idcirco vocat septem mundi gubernatores, qui per cœlos tanquam per instrumenta, coaceruatis omnium stellarum & signorum influentiis, eas in hæc inferiora distribuunt. Sunt autem qui illos paulo diuersis nominibus stellis adscribunt, dicentes quòd Saturno præsit intelligentia nomine Oriphiel: Ioui, Zachariel: Marti, Zamael: Soli, Michael: Veneri, Anael: Mercurio, Raphael: Lunæ, Gabriel: & horum vnusquisque mundum gubernat annis trecentis quinquaginta quatuor, & mensibus quaternis: & incipit regimen ab intelligentia Saturni, post quam per ordinem regnant intelligentiæ Veneris, Iouis, Mercurij, Martis, Lunæ, Solis: revertiturque deinde regimen ad spiritum Saturni. Scripsit de istis specialem tractatum ad Maximilianum Cæsarem Abbas Tritemius: quem qui medullitus exa-

Abbatie
Tritemij
tractatus.

Angeli duo
decim si-
gnis præsi-
dentes.

Apocal. i.

Apocal. ii.

Angeli mā-
fionum Lu-
cz.

Ventorum
quatuor an-
geli totidē.

Elemento-
rū angeli.

minauerit, magnam futurorum temporum cognitionem in-
de elicere potest. Ex signis verò duodecim præsumunt Arie-
ti, Malchidael: Tauro, Asmodel: Geminis, Ambriel: Can-
cro, Muriel: Leoni, Verchiel: Virgini, Hamaliel: Libræ,
Zuriel: Scorpioni, Barchiel: Sagittario, Aduachiel: Capri-
corno, Hanael: Aquario, Gambiel: Piscibus, Barchiel. De
istis spiritibus præsidentibus planetis & signis, meminit e-
tiam Ioannes in Apocalypsi: de prioribus in fronte inquit,
Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni Dei sunt,
quos reperi præsidere etiam planetis. In calce autem vo-
luminis, ubi supernæ ciuitatis fabricam describit, testatur
quòd in duodecim portis eius erant duodecim angeli. Sunt
rursus viginti octo angeli, qui dominantur in viginti octo
mansionibus Lunæ, quorum nomina per ordinem sunt, Ge-
niel, Enediel, Amixiel, Azariel, Cabiell, Dirachiel, Sche-
liel, Amnediel, Barbiel, Ardesiel, Neciel, Abdizuel, Ia-
zeriel, Ergediel, Ataliel, Azeruel, Adriel, Egibiel, Amu-
tiel, Kiriel, Bethnael, Geliel, Requiell, Abrinael, Azriel, Ta-
griel, Alheniel, Amnixiel. Sunt etiam quatuor angelorum
principes, qui præfecti sunt super quatuor ventos, & super
quatuor partes mundi, quorum Michael præfectus est su-
per ventum orientalem: Raphael, super occidentalem: Ga-
briel, super borealem: Nariel, qui ab aliis Vriel dicitur,
super australem. Adsignantur etiam elementis: aeri, Che-
rub: aquæ, Tharsis: terræ, Ariel: igni, Seruph, aut iux-
ta Philonem, Nathaniel. Quisque autem horum spirituum
grandis princeps est, & habens potestatem multæ liberta-
tis in dominio suorum planetarum & signorum, & in eo-
rum temporibus, annis, mensibus, diebus & horis, & in
suis elementis, & partibus mundi, & ventis: & unusquis-
que illorum dominatur pluribus legionibus. Eadem ratio-
ne in malis spiritibus præsumunt cæteris quatuor reges poten-
tissimi, iuxta quatuor partes mundi, quorum nomina ap-
pellantur

pellantur, Vrieus, rex Orientis: Amaymon, rex meridiei: Paymon, rex Occidentis: Egyn, rex Septentrionis, quos Hebræorum doctores fortè rectius vocant Samael, Azazel, Azael, Mahazael: sub quibus plures alij dominantur principes legionum, & præsides: innumeri quoque priuatorum officiorum dæmones. Quinetiam Græcorum vetusti Theologi sex dæmones numerant, quos Telchines vocant: alij Alastores appellant, qui hominibus malefici, Stygis aquam manibus haurientes, in terras spargunt: ex quo calamitates, pestes, & fames consequuntur: hiq; fuisse perhibentur Acteus, Megalefius, Ormenus, Lycus, Nikon, Mimon. Cæterum qui angelorum & etiam dæmonum malorum distincta nomina, officia, loca, tempora, exactè noscere cupit, illa in Rabi Simonis, Templorum volumine requirat, ac in eiusdem libro Luminum, atque in tractatu de Magnitudine stature, & in tractatu Templorum Rabi Ismaelis, atque in omnibus ferè commentariis libri Formationis de istis copiosè scriptum inveniet.

Quomodo Hebræorum Mecubales sacra angelorum nomina è Sacris scripturis eliciant, atque de septuaginta duobus angelis, qui ferunt nomen Dei, cum tabulis Ziruph, & commutationum literarum & numerorum.

CAP. XXV.

SVnt & alia tam bonorum quàm malorum spirituum ad singula officia deputata sacra nomina, prædictis illis multo validiora, quæ ex Sacris scripturis secundum artem, quam de istis tradunt Hebræorum Mecubales, extrahuntur, sicut etiam quædam nomina Dei ex certis locis eliciuntur. Horum generalis regula est, quòd ubicunque in Sacris literis aliquid de diuina essentia exprimitur, ex eo loco diuinum nomen ritè colligi potest: ubicunque verò in Sacris literis diuinum nomen expressum invenitur, ibi ministerium, quod

illi nomini subiacet, perpende. Vbicunque ergo de spiritus alicuius, boni vel mali ministerio vel opere Scriptura loquitur, ex eo loco eiusdem spiritus nomen, siue boni, siue mali, extrahi potest, hoc obseruato immobili canone, vt ex bonis bonorum, ex malis malorum spirituum accipiamus nomina, nec albo nigrum, nec diem nocti, nec lucem tenebris confundamus. quod ex istis versiculis veluti exemplo elucescit:

Sint tanquam puluis ante faciem venti, & angelus Domini propellens eos.

Sint viæ illorum tenebræ & lubricum, & angelus Domini persequens eos.

יהיר במרע לפני דתח ומאל אף יחר חרתח

יהי דרבם חשר וחלק לקחת ומלאך יחרח דרבם

Psalmo tricesimo quinto apud Hebræos, apud nos tricesimo quarto, è quibus angelorum illorum nomina extrahuntur, מידאל Midael, & מיראל Mirael, de ordine Militantium. Sic ex versiculo, Constitues super eum impium, & Satan stet à dextris eius. Psalmo centesimo nono apud Hebræos, apud Latinos autem centesimo octauo.

חפחד עלי דשע ושתן יאמר אל מיגר extrahitur nomen cacodæmonis Schihi שיעי, quod dæmonem machinatorem designat. Est certus textus in Exodo, tribus versiculis contentus, quorum quilibet septuaginta duobus scribitur literis, incipientes: primus Vaiisa ויסע: secundus, Vaiau ויא: tertius, Vaiot ויט: qui vnā in lineam extensi, videlicet primus & tertius à sinistra in dextram, medius verò conuerso ordine à dextra incipiens terminetur in sinistram, tunc singulæ tres literæ sibi subalternatæ constituunt vnum nomen, quæ sunt septuaginta duo nomina, quæ Hebræi Schemhamphoras vocant: quibus si in fine addatur nomen diuinum El אל, vel Iah יה, producant septuaginta duo angelorum nomina trisyllaba, quorum quilibet fert magnum nomen Dei, sicut scriptum est: Angelus meus præcedet te, obserues eum.

est

ſteria tradidiſſe, & ſymbolicis quibuſdam figuris explicaffe, ut cum pila & rotunda omnia, mundo, ſoli, lunæ, ſpei & fortunæ dedicarunt circulum, cœlo: circuli autem partes, lunæ: pyramides & obeliſcos, igni atq; diis Olympiis: cylindrum, ſoli & terræ: penem, generationi atque Iunoni, cui & propter muliebrem ſexum, figuram triangularem. Quare hoc genus characterum aliam radicem non habent, præter arbitrium & auctoritatem inſtituētis, illius inquam, qui huiusmodi literarum inſtituendarum & conſecrandarum acceperit poteſtatem, cuiusmodi apud diuerſas nationes & religionum ſectas plures fuerunt ſacrorum antiſtites, quorum inſtituta ad nos non pervenerunt, præter pauca quædam ſparſim aut per fragmenta ab autoribus tradita. Ex horum itaque characterum genere ſunt, quos notat Petrus Apponus ab Honorio Thebano traditos, quorum figura eſt talis ad noſtrum alphabetum relata:

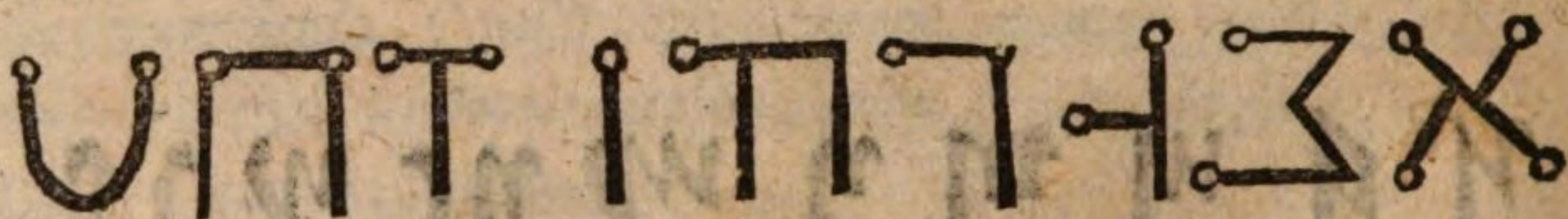

Alius characterizandi modus, à Cabalisticis traditus. CAP. XXX.

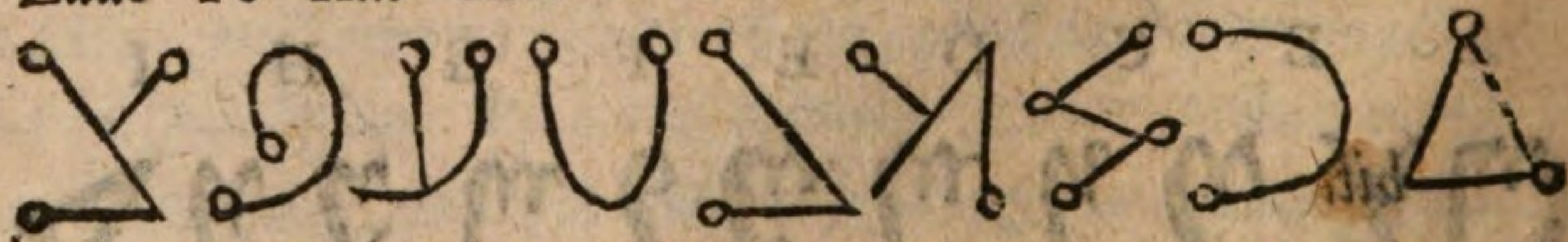
A pud Hebræos plures characterum invenio modos, quorum unus est antiquissimus, scriptura videlicet antiqua, qua vsi sunt Moyses & Prophetae, cuius forma nemini temerè reuelanda est. nam quibus hodie vtuntur literis, ab Esdra institutæ sunt. Est etiam apud eos scriptura, quam vocant coelestem, quia inter sidera collocatam & figuratam ostendunt, non secus atque cæteri Astrologi signorum imagines è stellarum lineamentis educunt. Est etiam quam vocant scripturam Malachim vel Melachim, hoc est angelorum, siue regalem. Et est alia, quam vocant Transitus fluuij. Et horum omnium characteres & figuræ tales sunt:

Scriptura coelestis.

Theth Cheth Zain Vau He Daleth Gimel Beth Aleph

Zade Pe Ain Samech Nun Mem Lamed Caph Iod

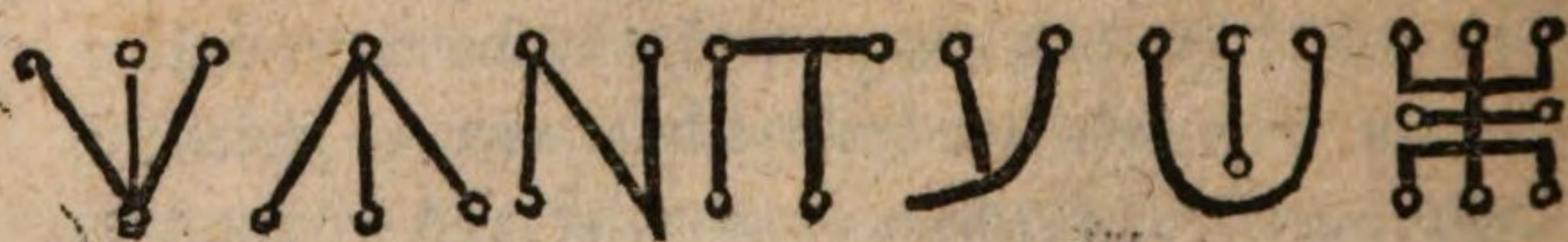

Tau Schin Res Kuff

Scriptura Malachim.

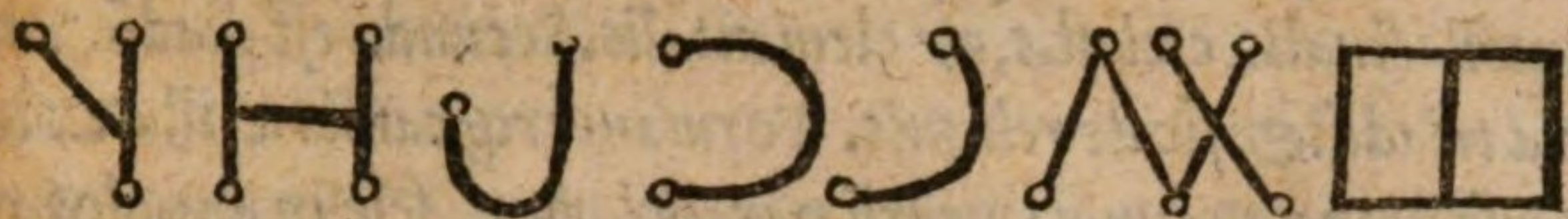
Zain Vau He Daleth Gimel Beth Aleph

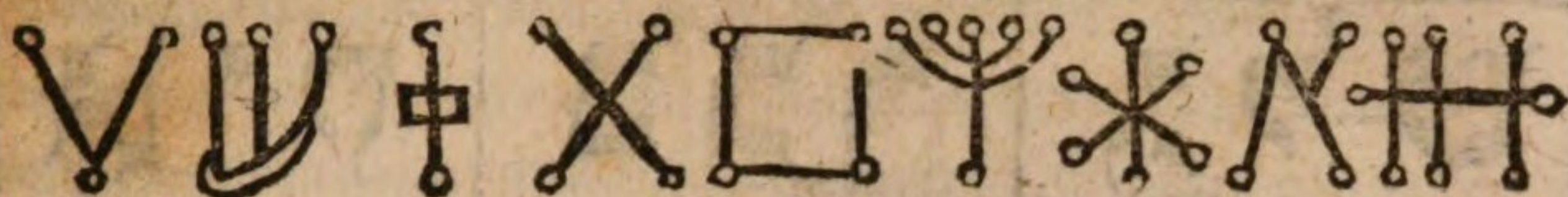
Cheth

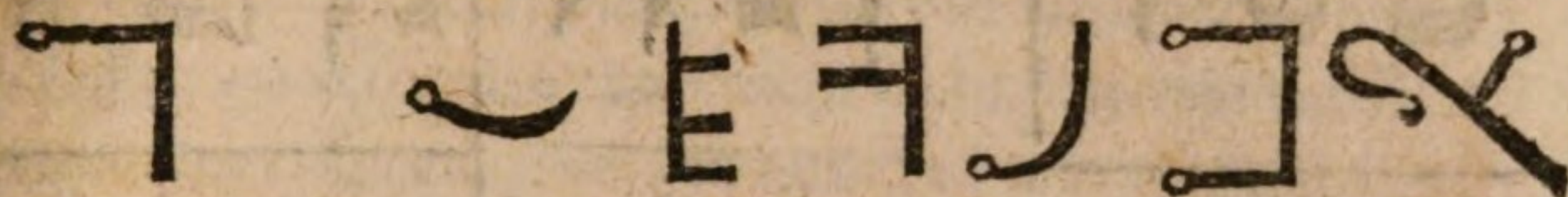
Nun Mem Lamed Caph Iod Theth Cheth

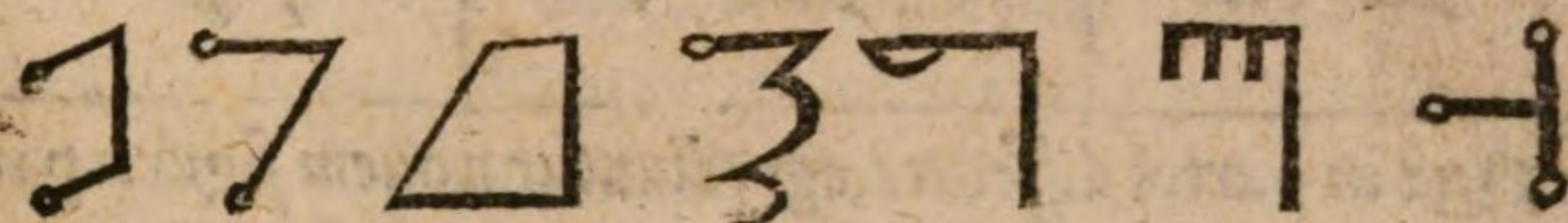
Res Kuff Zade Pe Ain Samech Samech Schin Tau.

Scriptura Transitus fluij.

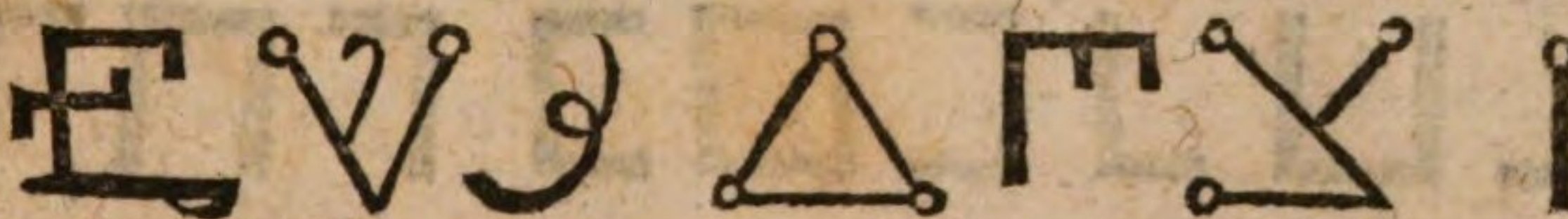
Cheth Zain Vau He Daleth Gimel Beth Aleph

Samech Nun Mem Lamed Caph Iod Theth

Tau Schin Res Kuff Zade Pe Ain.

Est adhuc alius modus apud Cabalistas, olim magna veneratio-
 ne ha- us, sed hodie tã cõmunis effectus, vt ferè inter prophã-
 na locũ sortitus sit. Est aut talis: Diuidantur viginti septẽ He-
 bræorũ characteres in tres classes, quarũ quælibet nouẽ conti-
 neat literas: Prima scilicet, אבגדהוזחט qua sunt signacula
 numerorũ simplicium, rerũq; intellectualium, in nouẽ angelorũ
 ordines distributorũ: secũda tenet טפצסעפז signacula de-
 nariorũ, rerũq; cœlestium, in nouẽ orbibus cœlorũ: tertia verò
 tenet quatuor reliquas literas, cũ quinque finalibus per ordinẽ,
 scilicet, קמנפסז signacula cœtenariorũ, rerũq; inferio-
 rũ, videlicet quatuor elementorũ simplicium, & quinque generũ
 compositorũ perfectorum. Has tres classes subinde in nouem

cameras distribuunt, quarū prima est trium vnitatū, videlicet intellectualis, coelestis, & elementalis. Secunda est diadū. Tertia triadū: & sic de reliquis. Formanturq; camerae illae ex intersectione quatuor linearū parallelarum, sese in angulos re-ctos intersecantium, sicut in hac sequenti figura exprimitur:

ש ל ג	ב ב ר	א י ה
ז ס מ	ה נ ר	ז מ ה
ט צ ז	ה פ ת	ז ע ז

Qua in partes diffecata, egrediuntur nouem figurae particu-lares, scilicet:

ל ו ך ך ך ך ך ך ך ך ך

Quae sunt nouem camerarum suas literas characterizantiū per suprā scriptum notariacon: qui si vnus puncti est, primā illius camerae literam indicat: si duplicis, secundam: si triplicis, tertiam literā refert: vt, si characterē Michael מִיכָאֵל forma-re velis, is egredietur talis, quinq; figuris extensus, scilicet:

ך ך ך ך ך

Quae deinde contrahuntur ad tres figuras, hoc modo:

ך ך ך

Quae

Danorum olim regibus. Nec alia ratione Gotthi nuncupati sunt, quàm quòd summum Deum eorū lingua nuncupat Gotthum. Hinc & Teutones dicti, quia quem colebant Deū Martem, nuncupabant Teutanem: quo nomine Galli etiā Mercurium vocabāt. Sunt itaq; reges & pontifices (modò iusti sint) deorum complices, similiq; potestate pollentes. Hinc solo tactu, aut verbo morbos curant, temporibus & coelis nonnunquam imperant, sicut de Augusto cecinit Vergilius:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula manè,

Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

Et de Iosue testatur Scriptura, qui pugnās in Gabaon præcepit soli & lunæ, inquiens: Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon: steteruntq; ad præceptum eius sol & luna, nec occubuit sol spacio vnius diei, donec vlcisceretur se de inimicis suis, & obediuit Dominus voci hominis. Diuisit etiam Moses mare rubrum, & Iosue Iordanem, & traduxerūt populum siccis pedibus. Simile fecit Alexander Macedo traducens exercitū. Nonnunquam etiam prophetico spiritu pollet, sicut de Caipha legimus in Scriptura sacra, quòd prophetauit, eo quòd esset pontifex anni illius. Cū igitur ita sit, quòd reges & pontifices terræ Dominus voluit dici deos, per communicationem nominis & potestatis: certè & nos decet de illis bene mereri, & illorū iudicia nostris anteferre, planeq; obedire, supplicare & adorare, & omni venerationis genere colere, atq; ipsum summum Deum in illis reuereri.

De homine quomodo creatus ad imaginem

Dei. CAP. XXXVI.

EXuperantissimus Deus (vt Trismegistus ait) duas sibi similes finxit imagines, mundum videlicet atque hominem: in quorum altero luderet miris quibusdam operationibus, in altero verò deliciis frueretur: qui cum ipse sit vnus, mundum creauit vnum: cum ipse sit infinitus, mundum creauit rotundum: cum ipse sit æternus, mundum creauit incor-

Mercurius
Trismegistus.

ruptibilem & æuiternum: cum ipse sit immensus, mundū crea-
uit omnium maximū: cum ipse sit summa vita, mundum etiam
vitalibus seminibus exornauit, ex sese cuncta gignentem: &
cum ipse sit omnipotens, sola volūtate sua, nō vlla naturæ ne-
cessitate mundū non ex præiacente materia, sed ex nihilo crea-
uit: & cū sit summa bonitas, verbū suū quod est prima omnīū
rerū idea, optima sua volūtate essentialiq; amore complexus,
mundum hunc extrinsecum ad exemplar mundi intrinseci, vi-
delicet idealis fabricauit, nihil tamen extramittendo de essen-
tia ideæ, sed ex nihilo creauit, quod ab æterno habuit p̄ ideā.

Dei imago,
mūdus: mū-
di, homo.

Creauit Deus etiam hominem ad imaginem suam. nam sicuti
imago Dei, mundus est: sic imago mundi, homo est, hinc putāt
quidam dictum esse, quod homo non simpliciter imago Dei
creatus est, sed ad imaginem, quasi imaginis imago: iccirco mi-
crocosmus dictus est, hoc est, minor mundus. Mundus animal
est rationale, immortale: homo similiter animal est rationale,
sed mortale, hoc est, dissolubile. Nam (vt inquit Hermes) cum
mundus ipse immortalis sit, impossibile est partem eius aliquā
interire: mori igitur nomen vanum est. Et quemadmodum va-
uum, nusquam est mori. Igitur dicimus hominem, quando
anima & corpus separantur, nō quod aliquid eorum intereat
siue convertatur in nihilum: veruntamen vera Dei imago ver-
bum suum est, sapientia, vita, lux & veritas, per seipsum exi-
stens, cuius imaginis, animus humanus imago est: propter quā
ad imaginem Dei facti esse dicimur, non ad imaginem mundi,
aut creaturarum. Nam sicut Deus nec tangi potest, nec auri-
bus percipi, nec oculis intueri: ita animus hominis nec vide-
ri, nec audiri, nec tangi potest: & sicut Deus ipse infinitus est,
& à nullo potest compelli: sic & humanus animus liber est,
& nec cogi nec mensurari potest: tum vt Deus totū hunc mun-
dum, et quicquid in eo est sola mente gerit: sic illum humanus
animus etiam cogitatione complectitur: atq; quod soli illi cum
Deo peculiare est, vt Deus mundum totum solo nutu mouet
atque

Mortis no-
men vanū.

atque gubernat: sic animus humanus nutu solo corpus suum agit atque regit. Animum igitur hominis sic verbo Dei sigillatum, necesse fuit etiam corporeum hominem ad consummatissimum mundi exemplar induere. Homo itaq; alter mundus vocatus est, & altera Dei imago: quia in seipso habet totum quod in maiori mundo continetur, ut nihil relictum sit, quod ipsum non etiam verè & realiter in ipso homine reperiatur. Et hæc omnia apud eum, eisdem quibus in maiori mūdo officiis fungatur. Sunt in ipso elemēta, per verissimas naturæ suæ proprietates: Et in ipso æthereum corpusculū, animæ vehiculum, cœlo proportionē correspondens. Sunt in ipso plantarū vita vegetatiua, animalium sensus, cœlestis spiritus, angelica ratio, mensq; diuina: & omnium horum simul in vñū confluentium vera coniūctio, & diuina possessio. Hinc in sacris literis vocatur homo omnis creatura: nec solum homo alter mundus effectus ipsius partes omnes in se complectitur, sed etiā ipsum Deū concipit & continet. Hinc Xystus Pythagoricus ait, hominis animum esse templū Dei: quod etiā multo lucidius expressit Paulus inquit: Templum Dei estis vos. idemq; pluribus locis sacra scriptura testatur. Est igitur homo expressissimū Dei simulacrum, quādo homo omnia in se cōtinet, quæ in Deo sunt: sed Deus per eminentiā quandam omnia continet virtute sua, & simpliciter, sicut omniū causa & principiū: homini autē dedit virtutē, ut similiter contineret omnia, sed actū & compositione quadam, velut omniū nexus, vinculū atq; nodus. Itaq; solus homo hoc honore gaudet, quod cum omnibus symbolum habet, & cū omnibus operationem, cum omnibus conuersationem. Symbolizat cum materia, in proprio subiecto: cum elementis, in quadrifario corpore: cū plantis, in vegetatiua virtute: cum animalibus, in sensitiua: cum cœlis, in æthereo spiritu, atque influxu partium superiorum in inferiores: cum angelis, in intellectu, & sapientia: cum Deo, in omnium continentia: conseruatur cum Deo & intelligentiis, per fidem

Homo templum Dei.

& sapientiam: cum cœlis & cœlestibus, per rationem et discursum: cum inferioribus omnibus, per sensum & dominium: agitq; cum omnibus, & in omnia posse habet, etiam in Deum ipsum, illum intelligendo, & amando: & sicut Deus cuncta cognoscit, sic etiam homo omnia cognoscibilia cognoscere potest, cum pro obiecto adequato habeat ens in communi, vel (ut alij dicunt) ipsum verum: nec reperitur aliquid in homine, non vlla dispositio, in quo non fulgeat aliquid diuinitatis: nec quicquid est in Deo, quod ipsum non etiam repræsentetur in homine. Quicūq; igitur seipsum cognouerit, cognoscet in seipso omnia, cognoscet in primis Deum, ad cuius imaginem factus est: cognoscet mundum, cuius simulachrum gerit: cognoscet creaturas omnes, cum quibus symbolum habet: & quid fomenti à lapidibus, à plantis, ab animalibus, ab elementis, à cœlis, à demonibus, ab angelis, & ab vnaquaq; re habere, & impetrare possit, & quomodo singula singulis suo loco, tempore, ordine, mensura, proportionem & harmonia aptare queat, & ad se trahere atq; deducere, non secus atq; magnes ferrum. Et Geber in summa Alchimie docet, neminem ad eius artis perfectionem pervenire posse, qui illius principia in seipso non cognouerit: quanto autem magis quisque seipsum cognoscet, tanto maiorem vim attrahendi consequitur, tantoque maiora & mirabilia operatur, ad tantamq; ascendet perfectionem, quod efficitur filius Dei, transformaturq; in eandem imaginem, quæ est Deus, et cum ipso vnitur, quod neq; angelis, neq; mundo, nec cuiquam creaturæ datum est, nisi soli homini, posse scilicet filium Dei fieri, & vniri Deo: homine autem Deo vnito, vniuntur omnia quæ in homine sunt, mens in primis, deinde spiritus & animales vires, vegetandiq; vis, & elementa vsq; ad materiam trahens secum etiã corpus, cuius forma extitit, deducens illud in meliorem sortem, & cœlestem naturam, quovsq; glorificetur in immortalitatem: & hoc quod iam diximus, est peculiare hominis donum, à quo hæc dignitas diu-

Hominis
 perfectio et
 dignitas.

nae imaginis sibi propria est, & cum nulla alia creatura com-
 munis. Sunt alij autem theologi, qui tres hominis potentias,
 memoriam, intellectum, voluntatem diuinæ trinitatis imaginē
 adsignant: & sunt qui vltius progredientes, non tantum in
 tribus illis potentiis, quos vocant actus primos, sed etiam in a-
 ctibus secundis hanc imaginem locant: vt sicut memoria patrē,
 intellectus filium, voluntas Spiritum sanctum representant:
 sic etiam verbum ab intellectu nostro productum, & amor à
 voluntate manans, ipsēque intellectus habens obiectum præ-
 sens, & producens, eundem filium spiritum atq; patrem deno-
 tant: docentq; secretiores theologi, quòd insuper singula mem-
 bra nostra aliquid in Deo representant, cuius gerant imagi-
 nem: quòdque etiam in passionibus nostris Deum repræsen-
 tamus, sed quandam per analogiam. nam in Sacris literis legi-
 mus de Deo, iram, furorem, pœnitentiam, complacentiam, di-
 lectionem, odium, ludum, delectationem, delicias, indignatio-
 nem, & horum similia: & nos de membris diuinis aliqua lo-
 quuti sumus in superioribus, quæ huc congruere possunt. Mer-
 curius etiam Trismegistus diuinam trinitatem confessus, illam
 describit intellectum, vitam & fulgorem, quæ alibi vocat ver-
 bum, mentem & spiritum, hominemq; ad imaginem Dei fa-
 ctum, eandem trinitatem representare ait. inest enim illi mens
 intelligens, & verbum viuificans, & spiritus tanquam fulgor
 diuinus sese vndiq; diffundens, omnia replens, mouens & con-
 nectens: non tamen hoc intelligendum de spiritu naturali, qui
 est medium, per quod vnitur anima cum carne & corpore,
 per quem corpus viuit, & operatur, & vnum membrum o-
 peratur in aliud, de quo spiritu in primo libro loquuti sumus:
 sed hic agitur de spiritu rationali, qui tamen etiam corporeus
 quodammodo est: non tamen habet corpus crassum, tangibi-
 le & visibile: sed corpus subtilissimum, & facile vnibile cum
 mente scilicet superiori, & diuino illo quod est in nobis. Nec
 miretur quispiam, si animam rationalem dicimus esse illum

Trinitatis
 mysterium
 agnouit
 Mercurius
 Trismegis-
 tus.

Tria in ho-
mine ponit
Platonici.

spiritum, & quid corporeum, siue habere, & sapere aliquid corporeitatis, dum est in corpore, & illo utitur tanquam instrumento, si modò intellexeritis quid sit apud Platonicos æthereum illud animæ corpusculum, ipsius vehiculum. Plotinus itaq; & Platonici omnes post Trismegistum similiter tria ponunt in homine, quæ vocant supremum, infimum, & mediū. Supremum est illud diuinum, quam mentem, siue portionem superiorem, siue intellectum illustratum vocant. Moses in Genesi vocat ipsum spiraculum vitarum, à Deo videlicet, vel à spiritu eius in nos spiratū. Infimum est sensitiua anima, quam etiam idolum dicunt. Paulus Apostolus animalem hominem nuncupat. Medium est spiritus rationalis utraque connectens extrema, atq; ligans, videlicet animam animalem cum mente, & utriusque sapiens naturam extremorum: differt tamen ab illo supremo, qui intellectus, illuminatus, mens, lux & portio suprema dicitur: differt etiam ab anima animali, à qua nos illum separare debere per virtutē verbi Dei docet Apostolus dicens: Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ, & spiritus. Sicut enim portio illa suprema nunquam peccat, nunquam malo consentit, semperq; errori resistit, & ad optima hortatur: sic inferior illa portio, & animalis anima, in malo, & peccato, & concupiscentia semper demergitur, & trahit ad pessima. de qua ait Paulus: Video aliam legem in membris meis, & captiuantem me in lege peccati. Mens igitur suprema portio nunquam damnatur, sed puniendis fociis illæsa abit ad suam originem: spiritus verò, quæ rationalis anima à Plotino dicitur, cum sit natura sua liber, & utriq; ad libitum adherere potest: si superiori portioni constanter adhæreat, illi tandem vnitur, & beatificatur, donec adsumatur in Deum: si adhæreat animæ inferiori, deprauatur, & demeretur, donec efficiatur malus daemon. Sed hæc de mente & spiritu hætenus: de sermone siue de verbo nunc videamus. Hunc Mercurius eiusdem

ad

ad immortalitatem precij existimat. Est enim sermo siue verbum, sine quo nihil factum est, nec fieri potest: quin est expressio exprimentis, & expressi, & loquentis locutio, & id quod loquitur, sermo & verbum est: & concipientis conceptio: & id quod concipit, verbum est: & scribentis scriptio, et id quod scribit, verbum est: & formantis formatio, & quod format, verbum est: & creantis creatio, & quod creat verbum est: & facientis factio, & quod factum est, verbum est: & scientis scientia, & scitum, verbum est: & omne quod dici potest, non est nisi verbum, & dicitur æqualitas: æquè enim se ad omnia habet, cum non sit vnum plusquam aliud omnibus æqualiter largiens, vt sint id quod sunt, nec plus nec minus, ipsūmq; sensibile se, & omnia sensibilia facit: sicut lux se, & omnia visibilia facit, ideoque verbum dicitur à Mercurio lucens mentis filius: conceptio autem qua mens seipsam concipit, est verbum intrinsecum à mente generatum, scilicet suiipsius cognitio: verbum autem extrinsecum, & vocale, est illius verbi partus, & ostensio, & spiritus cum sono, & voce aliquid significante ex ore procedens: verum omnis vox nostra, verbum atque sermo, nisi Dei voce formetur, aeri miscetur atque evanescit: spiritus autem & verbum Dei manent sensu & vita comitante. Omnis itaque sermo noster, omnia verba, omnis spiritus, & vox nostra, nullam virtutem habent in magia, nisi quatenus diuina voce formentur: & Aristoteles ipse in Meteoris & in fine Ethicorum, fatetur nullam esse virtutem siue naturalem siue moralem, nisi per Deum: & in secretis dogmatibus, adserit intellectum nostrum bonum, & sanum posse plurimum in naturæ secreta, dummodo adsit diuinæ virtutis influentia, aliàs nequaquam. Sic & verba nostra plurima producere possunt miracula, modò formentur verbo Dei, in quibus etiam univoca nostra generatio perficitur, sicut inquit Esaias, A facie tua Domine concepimus sicut mulieres rectè concipiunt à facie maritorum, & peperimus spiritum.

Sermo, siue
verbum.

Huc quodammodo pertinet, quod apud Indorum Gymnosophistas, quasi per manus huius opinionis autoritas traditur, Buddam principem dogmatis eorum, è latere suo virginem generasse. Et apud Machometistas constans opinio est, plerosque quos sua lingua Nefesogli vocant, occulto quodam diuinæ dispensationis modo, sine carnali coitu nasci: quorum vita iccirco mirabilis & impassibilis sit, & velut angelica, totaq; supernaturalis: sed illis nugis dimissis, solus rex Messias, verbum Patris, caro factum IESVS CHRISTVS hoc arcanum reuelauit, quadam temporis plenitudine apertius manifestaturus. Mentem propterea persimilem sibi (vt cecinit Lazarellus in Cratere Hermetis)

Sermonemq; homini iam genitor dedit,

Vt diis consimiles parturiat Deos

Sensu desuper indito.

Felix ille nimis, qui sua nouerit

Sortis munera, persecerit & libens.

Inter nanq; Deos connumerandus est:

Nec diis est superis minor.

Hi fati reprimunt quæq; pericula,

Morborumq; fugant perniciem procul:

Hi dant somnia præsaga, feruntq; opem

Aerumnis hominum, dantq; mala impiis:

Dant præclara piis præmia, sic Dei

Complent imperium patris.

Hi sunt discipuli, hi sunt filij Dei.

Qui non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, nec menstruatae, sed ex Deo nati sunt. Est autem univoca generatio, in qua filius est patri similis omnimoda similitudine: et in qua genitum secundum speciem idem est cum generante. Atq; hæc est potentia verbi à mente formata in subiectum dispositum ritè suscepti, veluti semē in matricē ad generationē & partū coaliti: dico aut dispositū, & ritè suscepti, quia nō omnia eodem modo

verbi

verbi participes evadunt, sed alia aliter. Et hæc sunt de reconditis naturæ secretis, de quibus non est aliud publicè per tractandum.

De anima humana, & per quæ media iungatur corpori. CAP. XXXVII.

Anima humana est lux quædam diuina, ad imaginē verbi, causæ causarum, primi exemplaris creata, substantia Dei, sigillòq; figurata, cuius character est verbum æternū. Item anima humana est substantia quædam diuina, individua, & tota cuiq; corporis parti præsens. ab incorporeo autore ita producta, ut ex agentis virtute solum, non ex materiæ gremio dependeat. Est anima numerus substantialis, uniformis, ad seipsum conversivus, & rationalis, corpora omnia, & materialia longo superans intervallo, cuius partitio nō est secundū materiam, nec ab inferioribus & crassioribus, sed ab efficiente causa proveniens. nō est enim numerus quantus, sed semotus ab omnibus corporeis legibus: vnde nec diuiditur, nec per partes multiplicatur. Est itaq; anima diuina quædam substantia, à diuinis fontibus emanans, ducens secum numerum: nō quippe illum diuinum, quo opifex omnia disposuit, sed rationalem numerum, quo cum omnibus proportionem habens omnia intelligere possit. Talis itaque humana anima, iuxta Platoniorum sententiam, immediatè procedens à Deo per media competentia corpori huic iungitur crassiori: vnde primo quidem in ipso descensu, cœlesti aereòq; involuitur corpusculo, quod æthereū animæ vehiculū vocāt, alij currū animæ appellāt: hoc medio, iussu Dei, qui mundi centrū est, in punctū cordis mediū quod est cētrū corporis humani, primū infunditur, & exinde p̄ universas corporis sui partes membráq; diffunditur, quādo currū suū naturali iungit calori, per calorē spiritui ex corde genito: per hūc se immergit humorib. per illos inhæret membris, atq; his omnib. æquè fit proxima, licet per aliud in aliud transfundatur, quēadmodū calor ignis, aeri et aquæ hæret proximè, licet

Anima humana quid.

per aerem tollatur ad aquam. Ita patet quomodo immortalis anima per immortale corpusculum, videlicet æthereum vehiculum, corpore clauditur crassiore & mortali. Quando verò per morbum malumue solvuntur, vel deficiunt hæc media, tunc anima ipsa per singula media sese recolligit, refluitque in cor, quod primum erat animæ susceptaculum: cordis verè deficiente spiritu, extinctoque calore, ipsum deserit, & moritur homo, & evolat anima cum æthereo hoc vehiculo, illamque egressam genij custodes dæmonesque sequuntur, & ducunt ad iudicem, ubi lata sententia, bonas animas Deus tranquillè perducit ad gloriam, malas violentus dæmon trahit ad pœnam.

Quæ diuina dona homo desuper à singulis cœlorum & Intelligentiarum ordinibus accipit. C A P. XXXVIII.

A planetis
quidnā ho-
mo acci-
piat.

PER septem planetas tanquam per instrumenta à summo bonorum fonte, omnes virtutes in homines diffunduntur: per Saturnum sublimis contemplatio, profunda intelligentia, gravitas iudicij, firma speculatio, stabilitas immobileq; propositum: per Iovem inconcussa prudentia, temperantia, benignitas, pietas, modestia, iusticia, fides, gratia, religio, æquitas, clementia, regalitas: per Martem imperterrita veritas, constans robur & fortitudo, animositatis ardor, visq; agendi & practica, inconvertibilisq; animi vehementia: per Solem nobilitas animi, imaginandi perspicuitas, sciendi & opinandi natura, maturitas, consilium, zelus, iusticiæ lumen, ratio & iudicium recta ab iniquis disgregans, lucem ab ignorantie tenebris purgans, veritatisq; inventæ gloria, & charitas virtutum omnium regina: per Venerem feruens amor, suavisissima spes, desiderij motus, ordo, concupiscentia, pulchritudo, suavitas, incrementi desiderium, & suimet propagatio: per Mercurium penetrans fides & credulitas, dilucida ratiocinatio, interpretandi & pronunciandi vigor, gravitas eloquij, acuitas ingenij, discursus

discursus rationis, sensuumq; mobilitas velox: per Lunam pacifica consonantia, fecunditas, vis generandi & augendi, crescendi & decrescendi, & moderata temperantia, fidesq; quæ in apertis occultisq; versans omnibus ducatum præbet, tū motus ad terrena pro modo vitæ colendæ, & augmentum sibi cæterisq; tribuendum. Trahuntur autem principaliter isti influxus à septem illis intelligentiis. quæ stant ante faciem Dei, quæ animam virtutum illarum sedem disponunt. Planetæ autem tantummodo disponunt corpus, reddentes complexionem tractabilem, & ad omnia bona comproporcionatā & contemperatam, suntq; velut instrumenta intelligentiarū: Deus verò & influxum & incrementum tanquam primaria causa omnibus præstat. Qui itaq; animarum virtutes & varias dispositiones scrutati sunt, pro mediorum per quæ ad nos transitum habent diuersitate, varias naturas sortiri diiudicant, & has cum corporibus ipsis non nisi per stellas ipsas proportionatis coniungi. Sic in corpore à Iouio temperamento conducto, animam opinantur infundi contemperatam à numine & intelligentia Iouis, & sic de reliquis. Secundū quam dispositionem si bene operetur anima in hoc corpore, purgata & expiata revertitur ad numen & mansionem, à qua descendit. Iamq; etiam ab angelicis ordinibus homo miris virtutibus corroboratur, puta ab angelis, vt sit diuinæ voluntatis nuncius, & diuinæ mentis interpres: ab Archangelis, vt dominetur omnibus quibus illi præsidere datum est: bestiis terræ, piscibus maris, & volatilibus cœli: à principatibus, vt subdantur illi omnia, ipse omnium vires amplectens, & omnes ad se vi quadā occultissima & supercœlesti attrahēs: à virtutibus vim suscipit, qua in hostes veritatis & brauij, pro quo in hac vita stadium currimus, cōstanter pugnās roboretur: à Potestatibus, præsidium aduersus humani huius domicilij inimicos: à Dominationibus auxilium, quo subiicere possimus, quem semper nobiscum gerimus domesticum inimicum, debitumq; finem adsequamur: à Thronis

Ab angelicis ordinibus homo quid capiat.

unde compaginemur, & unde in nos ipsos collecti, memoriam in illa æterna spectacula figamus: à Cherubinis mentis lumen, sapientiæ vim, superexcelsas imagines & figuras, quibus diuina ipsa contemplari possimus: à Seraphinis, vt perfectio amoris incendio ipsis tandem inhæreamus. Hi sunt gradus, hæ scæle: per quas facile ascendunt homines ad quæcunque virtutum genera naturali quodam nexu & curriculo, pro varia dispositione corporis & animi, atq; fauore stellarum in disponendo corpore, & intelligentiarum, præsentium illis, quarum in descensu anima induit naturam, sicut lux colorem vitri per quod transit, fauente etiam superna opificis virtute, à qua omne bonum, & sine qua nihil boni nec perfecti attingi potest. Ideoque in vanum laborant omnes, qui naturali cursu, inferiorum viribus & fauore duntaxat confidentes, ad diuina pertingere opinantur, quiq; in cælis pedem figentes, à cœlesti fauore ea capere nituntur, quæ à Deo vno suscipi debent. Habent siquidem hæc inferiora, dico animalia, herbæ, lapides, metalla, suam vim subministratam à cœlo: cœlum verò ab intelligentiis, hæ autem ab opifice, in quo omnia virtute maxima præexistunt: sicut & in homine ipso minore mundo non est membrum, quod non respondeat alicui elemento, alicui planetæ, alicui intelligentiæ, & alicui mensuræ, ac numerationi in archetypo, sicuti superius ostendimus.

Quomodo superni influxus cum sint natura boni, in istis inferioribus deprauantur, & malorum causæ efficiantur.

CAP. XXXIX.

Quoniam omnis virtus & potestas desuper est à Deo, ab intelligentiis & astris, qui nec errare, nec malum agere possunt: necesse est mala omnia, & quicquid in istis inferioribus discors & dissonum reperitur, non ex influentiæ malitia, sed ex mala dispositione recipientis provenire, sicut rectè cecinit Chrysippus:

Quant

Quàm falso accusant superos, stulteque queruntur
Mortales: etenim nostrorum causa malorum
Ipsi nos sumus, et sua quæque recordia lædit.
Hinc Iupiter Aegysthi casus ab Oreste interfecti reminiscens,
apud Homerum in Deorum concilio ait:

O' facinus, mortale genus nos numina primum
Incusat, causamque putat fontemque malorum
Quæ veniunt: sua sed pereunt ob facta nefanda,
Cum præter fatum sibi spontè incommoda quærant.
Quando igitur subiecti perversitas perversè suscipit influ-
xus, vel eius debilitas tolerare non potest efficaciam superio-
rum, tunc ab influxu coelestium sic in materiam discordiis ple-
nam recepto, resultat quid dissonum et deforme, malumque,
coelestibus tamen viribus semper bonis permanentibus: quæ
dum in se existunt, et à datore luminum per sanctas intelli-
gentias et coelos influuntur, quousque ad lunam pervenerint,
eorum influentia bona est, tanquam in primo gradu: deinde
autem quādo in subiecto viliori suscipitur, ipsa etiam vilescit.
tunc enim propter diversam recipientis naturam diversimo-
dè suscipitur, et qualitatibus in eodem subiecto inter se dissi-
dentibus, et ipsa variatur, et patiente subiecto patitur: unde
ex omnibus tandem in subiecto comprehensis, aliud quiddam
quàm superi influunt, resultat. Itaque qualitas nocens in istis
inferioribus, longè aliena est ab influxu coelestium. Ideoque sicut
lippientis calamitas luci, et incendium igni, et vulnera ferro,
vincula et carceres iudici imputari non debent, sed malè di-
spositis et malè operantibus: ita nec in coelestes influxus ma-
lorum culpa reiicienda est. Itaque in nobis bene dispositis supe-
riorum influxus omnia cooperantur in bonum: malè au-
tem dispositis, et in quibus propter peccata nostra diui-
num illud quod nobis inest recessit, omnia cedunt in malum.
Omnium itaque malorum nostrorum causa peccatum est,
quod est deordinamentum et distemperamentum animi

Malis supe-
riora quæ
influant.

nostri: cui tunc sic malè regente aut prostrato, ac declinante ab eo quod coelestes influxus requirunt: rebellant omnia, & distemperatur in nostram perniciem: tunc in humano corpore aliàs temperatissimo & consonantissima harmonia composito, oritur elementorū distemperamentum, insurgunt humores mali, & etiā boni deordinati & segregati ab invicem, & vicissitudine quadam corpus vexant & torquent: tunc vehementissima sentitur dissonantia, aut ex superfluitate, aut ex diminutione, aut ex intrinseco accidente, aut superfluo cibo: vnde superflui gignuntur humores, eademq; ex causa infirmitates suboriuntur, etiam animales spiritus amisso freno in pugnam congregiuntur: tunc coelestes influxus aliàs de se boni, redduntur illis nocui, quemadmodum lux Solis malè dispositis: tunc Saturnus influit anxietatem, tedium, melancholiam, deliramenta, tristitiam, pertinaciam, rigiditatem, blasphemiam, desperationem, mendacium, larvas lemurum, terriculamenta sepulchrorum, expauescentiam bustorum, iritamenta demonum. Iupiter autem tunc influit auariciam & diuitiarum occasiones prauas, & tyrannidem: Mars impetuosam iram, prophanam arrogantiam, audaciæ temeritatem, & ferocem pertinaciam: Sol autem superbiam imperiosam, & inexplabilem ambitionem: Venus cōcupiscentiæ deceptiones, lasciuos amores turpesq; libidines: Mercurius fraudes, dolos, mendacia, machinationes malorum, & peccandi promptitudinem: Luna rerum omnium instabilem progressum, & quaecunque sunt humanæ naturæ contraria. Atque hoc modo homo ipse propter suam cum coelestibus dissimilitudinem, nocumentum suscipit, vnde beneficium reportare deberet. Propter eandem cum coelestibus dissonantiam (vt inquit Proclus) etiam subiiciuntur tunc homines malis demonibus, qui veluti Dei lictores in torquendis illis sese expediunt. Tunc veniunt illis immisiones per angelos malos, quousque debitis expurgationibus rursus expientur, reuertantur.

revertaturq; homo ad coelestē naturā. Optimus igitur magus multa mala prohibere potest, à stellarū dispositione profectura, cū eorū naturā præsentiit, præveniēdo, præcauēdo et præmuniēdo ne occurrāt, et ne malè dispositū subiectū, sicut diximus, nocumentū, suscipiat, vnde beneficiū reportare deberet.

Quòd vnicuique homini impressus est character diuinus, cuius vigore potest pertingere ad operandum mirabilia. CAP. XL.

Non mediocri experientia comprobatum est, insitam homini à natura quandam dominandi & litigandi vim. nam quod testatur Plinius, elephas homini obvio in solitudine erranti, clemens placidusq; demonstrare viam traditur: idem vestigia hominis prius quàm hominem animadvertens, ab insidiarum metu contremiscere, subsistere, circumspectare, & expauescere dicitur. Eodem modo tygris, feris cunctis truculentior, viso homine catulos protinus transferre dicitur: & plura his similia legimus apud varios autores, qui de animalibus magnis voluminibus scripserunt: verum vnde cognoscant animalia hæc hominem timendum, quem nunquam viderunt, & si sæpe viderint & cognouerint, vnde timent, tātis illo magnitudine, viribus & velocitate præstantiores? quæuē sit hæc hominis natura feris hunc timorem incutiens, omnes quidem illi animalium historiographi inquirunt & innuunt, sed aliis reliquerunt docendum atq; probandum. De hoc igitur Apollonius Tyaneus (vt legitur apud Philostratum) viso puero ducente ingentem elephantem, roganti Damo, vnde hæc tam vasti animalis erga paruulum obedientia esset? respondit, id esse ex terrore quodam actiuo, homini ab opifice immisso: quem præsentes inferiores creaturæ & animalia omnia ipsum hominem timent & reuerentur, qui est velut character terrificus & signaculum Dei homini impressum, quo quæcunque illi subiiciuntur, superioremq; agnoscunt, siue seruus siue

Homine fragile truces, feræ curtimeant.

animal sit: alioquin enim nec puer regeret armenta et elephantes: neque rex perterreret populum, nec iudex reos. Hic itaque character hominibus à diuina idea impressus est, quā Hebræorum Cabalistæ Phahad פֶּהַחַד vocant, & sinistram & gladium Dei. Neque verò tantummodo habet homo signum quod timeatur, sed etiam quod diligatur, cuius idea in diuinis numerationibus vocatur Hæsed חֶסֶד quod clementiam significat, & dextram & sceptrum Dei. Ab his diuinis numerationibus per intelligentias & stellas nobis imprimuntur signa & characteres, unicuique secundum capacitatem & puritatem suam, quæ signa primus protoplastes in omni integritate & plenitudine proculdubio possidebat, quando placida mansuetudine attracta & terrore subiecta venerunt ad eum cuncta animalia veluti ad dominum, ut eis nomina imponeret. Verum post præuaricationis peccatum à dignitate illa decidit, cum omnibus posteris suis, neque tamē omnino character ille in nobis extinctus est: sed quāto magis quis grauatur peccato, tātō magis à diuinis istis characteribus longius abest, minusque recipit: & unde benignitatem & reverentiam recipere deberet, ipse in aliorum cadit seruitutem atque timorem, cum animalium, tum hominū & demonū. Quod sentiens Cain timebat, inquiens ad Deū: Omnis qui inueniet me, occidet me: bestias quippe & demones timebat, non tam homines qui paucissimi erant. Antiquitus autem multi homines qui in innocentia vivebant, optimam vitam agentes, adhuc illa fruebantur obedientia & potestate, sicut Sampson, David & Daniel in leones, Heliseus in vrsas, Paulus in viperam, & multi Anachoretæ habitabant in desertis, in cauernis et speluncis ferarum, non timentes, nec nocumentum vllum accipientes. sicut enim per peccatum ob-

tenebratur diuinus ille character: sic expurgato
& expiato peccato, rursus ille ma-
gis magisque illucescit.

Quid

Quid de homine post mortem, opiniones variae. CAP. XLI.

OMnibus hominibus communiter semel mori statutum est, mors omnib. fatalis est: sed alia naturalis, alia violenta, alia voluntariè suscepta: alia ob delictum humanis legibus irrogata, aut propter crimen infligente illam Deo, ut non naturæ debitum, sed pro delictis poenam reddidisse videantur: quam (ut dicunt Hebræorū magistri) Deus nulli remittit. Unde tradidit conventus Ezechiae, quod post dirutam sanctuarij domum, licet nullus iudiciariæ executionis superfuisset ordo, tamen quadrifaria suppliciorum genera, quibus condemnari solebant, neminem mortis reum sine retaliationē evasisse. nam qui lapidibus mortem promeruerat, is dispensante Deo, aut tecto præcipitabatur, aut à feris conculcabatur, aut ruina aut casu obruebatur: qui verò meruisset ignem, hic aut incendio absumebatur, aut venenato morsu, aut serpentis ictu aut toxico vitā finiuit: qui autem gladio interiturus fuisset, aut imperij violentia, aut populi tumultu, aut factione, aut prædonum insidiis trucidabatur: qui laqueo suspendendus erat, aut aquarum vortice suffocabatur, aut alia quavis strangulatoria lue extinguebatur. Et hac doctrinæ ratione etiam magnus ille Origenes enarrandum censuit Christi euāgelium: Qui gladio ferit, gladio perit. Quin et ethnici philosophi eiusmodi retaliationis ordinem Adrastiam esse pronunciant, videlicet diuinarum legū inevitabilem potestatem, qua futuris circuitibus re- Adrastia. pendatur unicuique pro ratione et meritis vitæ prioris, ut qui iniuste dominabatur in vita priore, vita alia in servilem relabatur statum: qui manus sanguine polluerit talionē subire cogatur: qui bestialē vixerit vitā, in brutale corpus revolutus præcipitetur. de istis scribit Plotinus in libro de Proprio cuiusque dæ- Plotinus. mone inquit: Quicūque proprietatē servauerūt humanā, homines iterū nascuntur: quicūque verò solo vti fuerint sensu, bruta animalia redeunt, ita tamen, ut qui sensu præcipuè unā cum

Animæ ter
in hanc vi-
tam redeunt.

ira, animalia fera exoriantur: quicunq; autem sensu per cōcū-
piscētiā voluptatēq; utantur, salacia & ingluuiosa ani-
malia revertantur. Verū si non tam sensu vna cū his, quā
sensus degeneratione vixerint, vna cū ipsis plantæ repullulāt.
solū nanq; vel maxime in his vitale viguit, omnisq; illis cura
fuit, ut in plantas commutarentur. Verū qui musicis modu-
lis nimium delimiti vixerunt, in cæteris nō deprauati, anima-
lia musica renascuntur. Et qui sine ratione regnarunt, aquilæ
fiunt, nisi prauitate aliqua sint infecti. Qui verò civilem vir-
tutem consecutus est, homo revertitur. Et Salomon ipse in
Proverbiis, hominem nunc leonē, tygridem, vrsū vel aprum
appellat: nūc leporem canem leporariū, aut cuniculum: nunc
formicam, ericiū, serpentem vel araneam: nunc aquilam, stellio-
nem, gallum, vel auē aliam nominat, & multa huiusmodi. Ve-
rū Hebræorū cabalistæ animas in bruta præcipitari nō ad-
mittunt: quæ tamen penitus rationē excusserint, brutali affe-
ctui imaginationiq; relinqui in alia vita nō abnuūt: ter quoq;
nec amplius animas huc revolui astruunt: quaniā numerus hic
purgationi peccatorū abundē sufficere videatur, iuxta illud
Iob: Liberavit animā suā ne pergeret in interitum, sed viuens
lucem videret. Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus
per singulos, ut revocet animas eorū à corruptione, & illumi-
net luce viventium. Sed iam tādē quid de mortuis senserint ve-
teres videamus. Cum moritur homo, corpus in terram rever-
titur, de qua sumptum est: mens vnde descendit, in coelos re-
meat, sicut ait Ecclesiastes: Revertitur pulvis in terram suam
vnde erat, & spiritus redit ad Deum qui dedit illum. quod his
versiculis expressit Lucretius:

Cedit item retrò, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum coeli fulgentia templa receptant.

Sed melius Ovidius his versibus:

Bis duo sunt hominis, manes, caro spiritus, umbra.

Quatuor

Quattuor ista loca bis duo suscipiunt.

Terra tegit carnem, tumulum circumvolat umbras:

Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Caro itaq; derelicta, & vita defunctum corpus, cadauer nuncupatur: quod ut dicunt Hebræorum theologi, linquitur in potestate demonis Zazelis, de quo dictum est in Scriptura: Terram comedas omnibus diebus. et alibi: Pulvis terræ panis eius. Creatus est autem homo pulvis terræ, unde & demon ille dicitur Dominus carnis & sanguinis, quandiu corpus non fuerit iustis exequiis expiatum & sanctificatum. Hinc non sine causa ordinarunt antiq; patres expiationes cadaueris: ut quod valde immundum est, aspergatur aqua benedicta, thurificetur incenso, exorcizetur sacris orationibus, illustretur luminibus, quovsq; super terram fuerit, demum sacro in loco sepeliatur. Hinc apud Homerum Elpenor: Te rogo (inquit) Vlysse, mei sis memor, neq; inde discedes, me inhumatum relinque, ne insepultus deorum ira fiam. Mens verò humana, cuius sacra natura & diuinū genus existit, quia culpæ semper insors, etiam omnis poenæ expers evadit. Anima verò si bene operata fuerit, congaudet menti, & cum æthereo suo vehiculo egrediens, libera ad heroum choros transcendit, aut superos petit: ubi omnib. sensibus & potentiis suis perpetua felicitate beata, perfecta omnium rerum cognitione, insuper & diuina visione ac regni cœlorum possessione fruitur, diuinæq; potestatis particeps, in inferiora hæc benefica, varia dona largitur, ceu immortalis Deus: si malè egerit, mens iudicat illam, atque relinquit demonis arbitrio: at mœsta anima, sine mente, vagatur apud inferos idolum, quam vocant imaginem, sicut apud Vergilium conqueritur Dido:

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Quare hæc anima tunc expers intelligibilis essentiae, furentis phantasiæ imperio relicta, etiā corporearū qualitātū cruciatu subiicitur, cognoscēs sese iusto Dei iudicio, ob suā culpā, diuinā

visione ad quam creata erat, perpetuò priuatam: quæ quidem diuina visio, sicut testatur Scriptura, est præsentia omnium malorum, quæ poena est omnium acerbissima, quã vocant Sacrae literæ effusionem iræ Dei. Hæc itaq; animæ imago, quandoq; aereū corpus ingreditur umbram, qua involuta nunc consulit amicos, nunc exagitat hostes, quemadmodum apud Vergilium Dido minatur Aeneæ, inquiens:

Omni^{bus} umbra locis adero, dabis improbe poenas.

Nam cum anima seiuncta à corpore, perturbationes & memoriæ sensusq; remanent, dicunt Platonici animas, præcipuè interfectorum, hostes exagitare, non tam humana indignatione id efficiente, quàm etiam diuina Nemese ac dæmone providente & permittente. Sic spiritus Naboth (vt interpretantur Hebræorum magistri) quia in ipsius vitæ extremo cum ultionis desiderio emigravit, factus fuit (ad explendum vindictam) spiritus mendacij: & egressus est permittente Deo, spiritus mendax in ore omnium prophetarum, donec faceret ascendere Achab in Ramod Galaad. Et Vergilius ipse cum Pythagoricis & Platoniciis, quibus adhæret etiam noster Augustinus, fatetur animus separatas eorum quæ in hac vita gesserunt, nondum extinctam retinere memoriam atque voluntatem, vbi canit:

— Quæ gratia curruum

Armorumq; fuit viuis, quæ cura nitentis

Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.

Et Algazel in libro de Scientia diuina, cæteri^{q;} Arabes et Mahometistæ philosophi, sentiunt quòd operationes animæ coniuncto corpori communes, imprimunt in animam vsus & exercitij characterem: quo fortiter impresso vtetur, separata ad consimiles operationes & passionem, quæ in vita nō sunt deletæ: itaq; licet corrūpatur corpus et organū, non cessabit propterea operatio, sed remanebūt affectiones et cōsimiles dispositiones. Et has animas prisci cōmuni vocabulo manes vocant:

quarum

Manes.

quarum quæ in hac vita innocentes, aut virtutibus moralibus purgatæ: atq; vt canit Vergilius,

Qui manus ob patriam pugnando vulnera passi,

Quiq; sacerdotes casti, dum vita manebat,

Quiq; pij vates & Phœbo digna locuti,

Invenias aut qui vitam excoluere per artes,

Quiq; sui memores alios fecere merendo:

licet extra gratiam & fidei iusticiam decesserint, putant illas pleriq; theologi, impatibiles in quosdam campos fortunatos rapi: & vt ait Vergilius,

Devenire locos lætos & amœna vireta,

Fortunatorum nemorum sedesq; beatas.

Vbi fruantur miris quibusdam voluptatibus: atq; etiam cognitione, cum sensitiva, tum intellectuali, & reuelata gaudere, forte etiam erudiri in fide & iusticia, haud minus atq; quondam spiritus illi, quibus Christus prædicavit Euangelium in carcere. Nam vt certum est neminem sine fide Christi posse saluum fieri, ita probabile est, hanc fidem adhuc multis Paganis & Saracenis post hanc vitam prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atq; in illis veluti in communi custodia detineri, donec tempus adveniat quo maximus iudex meritorum factururus sit examen: à qua opinione etiam Lactantius & Irenæus, & Clemens, & Tertullianus, & Augustinus, & Ambrosius, & multi præterea Christiani scriptores non abhorrent. Quæ verò impuræ incontinentesque, & peccatis iniustæ migrant animæ, nō tam felicibus somniis aguntur, sed horribilibus phantasmatibus, locisq; deterioribus vagantur, nulla libera cognitione freti, nisi abstracta per concessionem aut manifestationem, tum continua carnis & sanguinis appetentia, ob corporeæ labis æruginem etiam sensui doloris subiiciuntur, timentq; gladios & enses. Hæc proculdubio sensisse videtur Homerus, quando in vndecimo libro Odysseæ introducit matrem Ulyssis defunctam illi immolanti astantem: sed illum nec co-

gnouisse, nec allocutam esse, quātisper ipse evaginato gladio
 umbras à sacrificij sanguine prohibebat. Postquam verò sua-
 dente Tyresia vate, de sacrificio illo libasset mater, bibitq; san-
 guinem nebula nigrum, statim cognouit filium, & lacrymans
 allocuta est. Verum Tyresiae vatis anima, nulla obstante evagi-
 nati gladij prohibitione, etiam ante libatum sanguinem, & a-
 gnouit Vlysssem, & allocuta est, & matris umbram adstare in-
 dicauit. Quae ergo animae contracta in corpore scelerum vi-
 tia, in hac vita non expiarunt, illorum habitus secum ferentes
 apud inferos eluere coguntur, & expendere commissorū poe-
 nas, quod poeta explicauit his versibus:

Quin & supremo cum lumine vita reliquit,
 Non tamen omne malum miseros, nec funditus omnes
 Corporeae excedunt pestes, penitusq; necesse est
 Multa diu concreta modis inolescere miris.
 Ergo exercentur poenis, veterumq; malorum
 Supplicia expendunt. —

Quales enim sunt mores & habitus hominum in hac vita, ta-
 les plerunque animam affectiones sequuntur post mortem,
 quae secum adhuc memori mente volutat, quae quondam in vi-
 ta gesserat: quae tunc eo intentius & acutius occurrunt, pro
 quanto cessant tunc varia vitae officia, nutriendi, vegetandi,
 generandi, sensuumque & humanorum negotiorum variae oc-
 cupationes & solatia, & crassioris corporis obstacula. Oc-
 currunt autem tunc phantasticae rationi species illae eo turbu-
 lentiores, maximèque furentes, quanto in eiusmodi anima la-
 tet intellectualis scintilla plus aut minus sopita, penitusve ex-
 tincta, quibus tunc etiam à malis daemonibus species aut falsis-
 simae, aut terribiliores ingeruntur: vnde nunc in virtute con-
 cupiscibili, concupiscentia imaginarij boni eorumque quae
 quondam in vita affectauerat, torquetur, potiundi facultate
 priuata: quamvis nonnunquam sibi videatur propemodum
 delicias suas adipisci, sed à daemonibus ad poenas acerbiores ab
 illis

illis arceri: quemadmodum apud poetas Tantalus à convi-
vio: Sardanapalus, ab amplexu: Midas, ab auro: Sisyphus, à
potentia: & has animas lemures vocarunt: quarum si qua do- Lemures.
mesticarum rerum curam agens, quietè domum habitat, lar di Lar.
citur familiaris. Acerrimè autem in virtute irascibili torquen-
tur, odio imaginarij mali, cuius perturbationes & suspiciones
falsissimas horribilissimæque phantasmata tunc incidunt, ver-
santurque secum tristes imagines, nunc cœlum in caput ruere,
nunc flammarum impetu absumi, nunc vasto, aquarū sub gur-
gite mergi, nunc terræ hiatibus absorberi, nunc sese in varias
beluas transformari, nunc à deformibus monstris lacerari aut
deuorari, nunc per sylvas, per maria, per ignes, per æra, per
teterrima inferorum loca passim exagitari: nunc sese à dæmo-
nibus comprehendi & torqueri suspiciūt: quæ omnia illis post
mortem non secus contingere arbitramur, quàm in hac vita
his qui phrenesi aut mania, siue melancholico humore deli-
rant, aut qui in somniis horribilibus visis perterriti torquen-
tur, ac si verè hæc illis contingerent, quæ tamen verè apud il-
los non sunt, sed solæ illorum species in imaginatione appre-
hensæ: sic & animas illas post mortem veluti somniantes, hor-
ribiles peccatorum imagines perterrent, & conscientia scele-
ris agit per diuersa præcipites: quos iccirco Orpheus vocat
populos somniorum, inquiens: Reserari nequeunt portæ Plu-
tonis, intus est populus somniorum. Tales itaque scelerosæ a-
nimæ nullis bonis sedibus fretæ, quando in aereo corpore va-
gabundæ quamlibet aspectibus nostris formam repræsentant, Laræ aut
terricula-
menta.
laræ dicuntur, aut terriculamenta: bonis quidem inania, sed
noxia malis: modò tenuioribus, modò crassioribus exvuiis, sub
diuersorum animalium & monstrorum specie, quorum mo-
ribus sese olim, in vita similes præstiterunt occurrentes, sicut
canit poeta:

Tum variæ illudunt species, atq; ora ferarum.

Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,

Squamosusq; draco, & fulua ceruice leæna.

Aut acrem flammis sonitum dabit,

Omnia transformans sese in miracula rerum,

Ignemq; horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.

Anima enim hominis immunda, quæ in hac vita nimium habitum contraxerit ad corpora, intimo quodam elementalis corporis affectu, aliud sibi corpus ex elementorū vaporibus contextit, ex materia facili, quasi haustu quodam reficiens corpus illud iugiter evanescens: cui insuper veluti carceri & sensibili instrumento lege quadam diuina mancipata, in illo patitur frigus & ignem: & quæcunq; corpus, & spiritum, & sensum offendunt, foetores, ululatus, planctus, stridores, verbera, lacertus & vincula, sicut cecinit Vergilius:

Ergo exercentur poenis, veterumq; malorum

Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes

Suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto

Infectum eluitur scelus, aut exvritur igni.

Et apud Homerum in eius Necyomantia Alcinous Ulyssi enarrat:

Vidimus & Tytium celebrem telluris alumnum,

Expansumq; nouem corpus per iugera, cuius

Vtrinq; assidens contundit viscera vultur.

Nonnunquam animæ illæ non hæc figuralia corpora solum inhabitant, sed nimio carnis sanguinisq; affectu, etiam in animalia sese præcipitant, & reptilium brutorumq; corpora, cuiuscunque speciei ingressa, demonum instar illa obsidentes, corripunt. Adstipulantur istis Pythagoras, & ante illum Trismegistus, adserentes prauas animas sæpe in reptilia & bruta præcipitari. Neq; tamen illa corpora veluti essentielles formæ viuificant & informant, sed inquilini more veluti carcerem inhabitant, siue per indistantiam localem illis adsistunt, vt motor intrinsecus suo mobili: aut circa illa alligata cruciantur, vt Ixion ad serpentum rotas, Sysiphus ad saxum: neque solum
bruta,

Animæ prauæ, in bruta præcipitantur.

bruta, sed quandoque etiam homines corripunt, sicut de anima Nabaoth diximus, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum. Hinc asseruere nonnulli, scelestorum hominum vitas siue spiritus, in quorundam corpora ingredientes, illos diu malè habere, & nonnunquam interimere. Quod multo meliori sorte etiam beatis animis concessum est, ut bonorum angelorum instar nos habitare & illustrare possint: quemadmodum de Helia legimus, quòd sublato eo ex hominibus, inclinavit spiritus eius super Helisæum: & alibi legimus, abstulisse Deum de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta viris. Magnum hic latet, sed non temerè reuelandum mysterium. Quandoque etiam (quod tamen rarissimum est) tanta insania aguntur animæ, ut non viuentium modò corpora petant, sed in relictà sua cadauera quadam Stygia vi remigrent, & veluti rediuiui horrenda patrant facinora. Sicut legimus apud Saxonem Grammaticum, Asuitum quendam & Asmundum inter se communibus votis coniurasse, quem nam illorum vita prolixior excepisset, mortuo cõtumulandum: tandem Asuitus morbo consumptus, cum cane & equo suo vasto mandatur antro: cum quo & Asmundus ob amicitie iusiurandum viuus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus vesceretur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, eò loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum (thesaurum inesse ratus) perfrangens, ad aperta specu, eductum Asmundum luci restituit: quem videns tetro oris habitu, funebri tabo obsitum, & profluo ex cruda cicatrice sanguine cruentatum (quippe Asuitus noctibus rediuiuus, crebra colluctatione læuam illi aurem abruperat) secti vulneris causam referre iussit: quam ille narrauit iis versibus:

Quid stupetis, qui relictum me colore cernitis?

Obsolescit nempe viuus omnis inter mortuos.

Nescio quo Stygij numinis ausu

Missus ab inferis spiritus Asuit,

Danica hi-
storiz lib.
5.

Sæuis alipedem dentibus edit,
 Infandoq; canem præbuit ori.
 Non contentus equi, vel canis esu,
 Mox in me rapidos transtulit vngues:
 Discissaq; gena sustulit aurem.
 Hinc laceri vultus horret imago,
 Emicat inq; fero vulnere sanguis.
 Haud impunè tamen monstri fer egit.
 Nam ferro secui mox caput eius,
 Persodiq; nocens stipite corpus.
 Non dissimile huic refert Pausanias, ex Delphorum interpræ-
 tibus acceptum: esse videlicet dæmonium quoddam infernum,
 quem Eurynomum dixerunt, qui mortuorum carnes absume-
 ret & deuoraret, ita vt vix nuda relinqueretur ossa. Legimus
 etiam in Cretensium annalibus, manes quas ipsi Catechanas
 vocant, in corpora remeare solitos, & ad relictas vxores in-
 gredi, libidinemq; perficere: ad quod evitandum, & quo am-
 plius vxores non infestent, legibus municipalibus cautum est,
 surgentium cor clauo transfigere, totumq; cadauer exorere.
 Miranda proculdubiò sunt hæc, & opinioni fortè inimica vi-
 deri possent, nisi fidem facerent & latæ leges, & creditæ anti-
 quitatum historiæ. Neque demum à Christiana religione alie-
 num est, animas multas ante vniuersæ carnis resurrectionem,
 suis corporibus restitui posse: quin & multos credimus singu-
 lari Dei beneficio cum corporibus in gloriã adsumptos, mul-
 tos etiam viuos descendisse in infernum: audiimusq; non rarò
 mortuorũ corpora è sepulchris per dæmones sublata, procul-
 dubiò non in alium vsum, quàm incarcerandis torquendisque
 suis manibus. Verum ad hos corporum carceres & vincula, ac-
 cedunt etiã vilissimorum ac teterrimorũ locorum habitacula,
 vbi Aetnei ignes, aquarum ingluuies, fulgurum & tonitruorũ
 concussus, terrarum voragines, atq; vbi regio lucis inops nec
 radiorum solis capax, ignarãq; siderum splendoris, perpetuis
 tene-

tenebris & noctis specie caligat. Quò apud Homerum pervenisse fertur Vlysses, ubi canit:

Cymmerios fama est populos hic esse, cauernis,
Perpetua nebula, cæcâq; caligine mersos,
Quos oriens nunquam, nec cum declinat in vndas
Sol videt: æterna miseri sed nocte premuntur.

Neq; verò omnia illa inanes nugæ sunt, quæ de Patricij antro, Vulcani speluncis, Aetneis crateribus, Nursiæ specu, multi memoria prodiderunt, atq; quæ inibi viderunt & cognouerunt, testati sunt. Narrant siquidem istis maiora Saxo grammaticus de Geruthi regia, & Vgarthiloci cauo: tum Plinius, Solinus, Pythias, Clearchus, de maris septentrionalis stupendis prodigiis, de quo & Tacitus in Drusi historia, Germanico pelago deuiasse milites indicat, & varia rerum miracula in eo mari illis visa testatur, vim scilicet turbinum, inauditas volucrum species, monstra maris ambiguas formas habentia, hominum atq; animalium: & in libro de Germania, Heldusios & Axionas, qui sub vultu humano, membra cætera bestiis æqualia gerunt, illic habitare ait: quæ proculdubio non nisi maniũ atq; demonum opera sunt. de istis etiam Claudianus olim cecinit:

Est locus extremum pandit quæ Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, quæ fertur Vlysses
Sanguine libato populum novisse silentium.
Illic umbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.

Narrat Aristoteles Aeolias iuxta Italiam insulas, in Lipara tumulum quendam fuisse, ad quem noctu non tutò accederetur: ibiq; cymbala & crotalorum boatus, cum inconditis quibusdam cachinnis: tumultus etiam & inanes sonos exaudiri, accolæ constanter asseuerabant. Eoq; loci aliquando ebrium iuuenem accessisse, & sub noctem apud tumuli specum obdormivisse, ibiq; post tertium tandem diem à quæritantibus repertum.

ac pro mortuo sublatum: cūque paratis exequiis educeretur funus, subito experrectum, multaque quæ vidiſſet, quæq; perpeſſus fuiſſet, magna omnium cum admiratione ſeriatim narraſſe. Eſt etiam in Noruegia mons quidam omnium formidoſiſſimus, mari circunſeptus, vulgò Hechelbergium nuncupant, inferni ſpeciem præ ſe ferens, vnde tantæ eiulantium lacrymabiles voces & clamores exaudiuntur, vt ad vnum fermè miliare circum horriſoni illi ſtrepitus dilatentur, quem inſuper horrendis clamoribus ingentes vultures atque corui nigerrimi circumvolantes, perterrefaciendo acceſſum prohibent: præterea fontes inde duo ſcaturiunt, vnus intractabili frigiditate, alter intenſiſſimo calore intolerabiles, & cætera elementa longè excedentes. Eſt & in eadem regione ad meridionalem plagam promontorium Nadhegryn nuncupatum, vbi demones loci in aereo corpore in præſentia cernuntur ab omnibus. eſt etiam in Scotia mons Doloroſus, horribili lamentantium ſtridore terrificus: & in Thuringia mons quem Horriſonum vocant, vbi Syluanos ſatyrosque inhabitare cū fama divulgauit, tum aliquorum experientia docuit, fidiq; ſcriptores teſtantur. Sunt in diuerſis regionibus & provinciis iſtis ſimilia miracula: ſed & ipſe ego quæ meis oculis vidi, & manibus tetigi, hoc loci referre nolo, ne me ob rerum ſtupendam admirationem, ab incredulis de mendacio argui contingat. Neque verò prætereundum hic cenſeo, quid de animarum receptaculis plerique ex noſtris ſenſerint, ab his quæ iam diximus non admodum discrepantes: è quibus Tertullianus libro quarto aduerſum hæreſes Marcionis ait: Apparet ſapienti cuique, qui elyſios aliquando audierit eſſe aliqualem localem determinationem, quæ ſinus dicta ſit Abrahamæ, ad recipiendas animas filiorum eius: eamque regionem non cæleſtem, ſublimiorem tamen inferis, vbi conquieſcant animæ iuſtorum, donec conſummatio rerum, reſurrectionem omnium plenitudine mercedis reſtituat. Quin & Petrus apoſtolus Clementi de

Tertullianus.

Petrus apoſtolus.

ti de

ti de his rebus interroganti: Cogis me (inquit) ô Clemens, aliqua de ineffabilibus publicare: veruntamen quo ad vsq; proferre licet, non pigebit: Christus, qui ab initio et semper erat, per singulas generationes piis, latenter licet, semper tamen aderat his præcipue, à quibus expectabatur, quibusq; frequenter apparuit: sed non erat tempus, vt tunc resolutis corporibus fieret resurrectio: sed hæc magis remuneratio videbatur à Deo, vt qui iustus inueniretur, diutius permaneret in corpore, aut certe (sicut de quodam iusto evidenter refertur in literis) quod transtulerit eum Dominus. Simili exemplo etiam cum cæteris gestum est, qui eius voluntati placuerunt, vt ad paradysum translati, seruentur ad regnum: eorum verò qui non ad integrum potuerunt explere normam iusticiæ, sed aliquas in carne sua malitiæ reliquias habuere, corpora quidem resoluuntur, animæ verò seruantur in bonis letisq; regionibus, vt in resurrectione mortuorum cum corpora sua receperint, ipsa iam resolutione purgata, pro his quæ bene gesserant, æterna hæreditate potiuntur. Ipse quoq; Irenæus in calce libri quem aduersus hæreses Valentinianorum conscripsit, ait: Cum Dominus in medio umbræ mortis abierit, vbi animæ mortuorum erant, post deinde corporaliter surrexit, & post resurrectionem adsumptus est: manifestum est, quia & discipulorum eius, propter quos & hæc operatus est Dominus, abibunt animæ in invisibile locum, definitum eis à Deo, & ibi vsq; ad resurrectionem commorabuntur, sustinentes resurrectionem, post recipientes corpora, & perfecte resurgentes, hoc est corporaliter, quemadmodum & Dominus surrexit, sic veniet ad conspectum Dei. Nemo est enim discipulus super magistrum: perfectus autem erit omnis sicut magister eius. Quomodo ergo magister noster non statim evolans abiit, sed sustinens definitum à Patre resurrectionis suæ tempus, quod & per Ionam manifestum est, post triduum resurgens adsumptus est: sic & nos sustinere debemus definitum à Deo resurrectionis nostræ tempus, præannūciatum

Lactantius

Augustinus.

Ambrosius.

à prophetis, & sic resurgētes assumi, quotquot Dominus hoc honore dignos habuerit. Accedit istis etiam Lactātius Firmianus in eo diuinarum institutionum libro, cui titulus de Diuino præmio, inquiens: Nec quisquā putet animas post mortem protinus iudicari. nam omnes in vna communiq; custodia detinentur, donec tēpus adueniat quo maximus iudex meritorum faciat examen: tunc quorum fuerit probata iusticia, hi præmiū immortalitatis accipient: quorum autem peccata et scelera detecta, nō resurgent, sed cum impiis recondentur in easdem tenebras, ad certa supplicia destinati. In eadem sententia sunt Augustinus & Ambrosius: quorum ille in Enchiridio suo inquit: Tempus quod inter hominis mortem & vltimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut quæque digna est requie vel ærumna, pro eo quod sortita est in carne dū viueret. Ambrosius verò in libro de Bono mortis ait: Scriptura Esdræ habitacula animarum promptuaria nūcupauit, quæ occurrens querelæ humanæ (eo quod iusti qui præcesserunt, videantur vsq; ad iudicij diem per plurimum scilicet tēporis debita sibi remuneratione fraudari mirabiliter) ait coronæ esse similem iudicij diem. Coronæ enim dies expectatur ab omnibus, vt intra eum diem & victi erubescant, & victores palmam adipiscantur victoriæ: ergo dum expectatur plenitudo temporis, expectant animæ remunerationem debitam: alias manet pœna, alias gloria. Et in eodem capitulo vocat infernum locum, qui non videtur, quem petunt animæ de corporibus liberatæ. Et in libro secundo, de Cain & Abel: Soluitur, inquit, à corpore anima, & post finem vitæ huius, adhuc tamen futuri iudicij ambigua suspenditur. Adstipulatur illis illud euangelicum, de extremo iudicio, dicente Christo apud Matthæum, Multi dicent mihi in illa die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia

quia nunquam noui vos. Ex quo sermone constare videtur, eos vsq; in diem illum fuisse de sententia sua incertos, ac miraculorū fiducia quæ in IESV nomine dū adhuc viuerēt, peregissent, quadam spe salutis interea fuisse suspensos. Quia igitur animarum iudicium in extremum diem dilatum est, putāt pleriq; theologi, non solum iustificandis, sed etiam damnatis, piacularia suffragia ante præstitutam iudicij diem posse opitulari. Sic Traianum Cæsarem à diuo Gregorio ab orco liberatum, iustificatumq; ad salutem, licet aliqui putent illū nō multæ noxa liberatum, sed animadversionis iusticiam in iudicij diem prorogatum. Verū Thomas Aquinas probabilius videri dicit, Traianum diui Gregorij suffragiis revixisse, vimq; gratuitā consecutū, qua à pœna, scelerūq; nexu fuerit liberatus. Et sunt ex theologis, qui suffragiorum inferiis nec pœnā tolli, nec multæ detrahi, sed duntaxat dolorum solatia & fomenta quædam adferri opinantur, idq; æstuantis geruli similitudine, qui conspersione aquæ videatur pressu ponderis leuari, siue ad facilius ferendū iuuari, quanquam nihil sit ex pondere detractum. Communis tamen theologorum sententia negat reis in Ditis antro, preces & funebria quicquam suffragari. Verū hæc omnia cum sint incomprehensibilis obscuritatis, multi in illis ingenium frustra exacuerunt. Itaq; accedentes Augustini sententiæ, sicut ille in Genesim libro decimo ait, dicamus: Melius est dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Illum quippe diuitem in ardore pœnarum, et illum pauperem in refrigerio gaudiorum, intelligendos esse nō dubito: sed quomodo intelligenda illa flamma inferni, ille sinus Abrahæ, illa diuitis lingua, ille digitus pauperis, illa sitis tormenti, illa stilla refrigerij, vix à mansuetè quærentibus, à contentiose autem certantibus nunquā invenitur. Sed istis iam omiſſis, ad vltiora properantes, de animarum restitutionibus differemus.

Præclara
Augustini
sententia.

Quibus rationibus Magi & Necromantes, mortuorum animas evocare se posse putabant. CAP. XLII.

EX his quæ iam dicta sunt patet, quòd animæ illæ quæ post mortem adhuc relictæ corpora diligunt, quemadmodum sunt animæ corporum sepultura debita carentium, seu quæ corpus suum violenta morte reliquerunt, & adhuc in turbido illo humidoq; spiritu circa cadauera sua oberrant, tanquam circa cognatum aliquod eas alliciēs, cognitis his mediis, per quæ quondam suis coniungebantur corporibus, per consimiles vapores, liquores, nidoresq; facile evocari & allici possunt, adhibitis etiam certis artificialibus luminibus, cantibus, sonis & huiusmodi, quæ ipsam animæ imaginatiuam spiritalemq; commoueant harmoniam, sacris etiā invocamentis & huiusmodi, quæ ex religione sunt, nō neglectis, propter rationalem animæ portionem natura superiorē. Sic Phytionissa evocasse legitur Samuelem: sic Thessala vates apud Lucanum cadauer erexit. Hinc legimus apud poetas, & huiusmodi rerū narratores, animas mortuorum non evocari absq; sanguine et cadauere: umbras autem ex illorum fumigiis facile allici, additis ouis, lacte, melle, oleo, vino, aqua, farina, tanquam aptum medium præstantibus animabus ad sumenda corpora, quemadmodum hæc apud Homerū longa instructione Cyrce docet Vlyssēm. Arbitrantur autem, hæc non nisi in his locis duntaxat fieri posse, ubi huiusmodi animæ plurimum versari dignoscuntur, vel propter cognatum aliquod, sicut corpus relictum eas alliciens, vel propter affectū aliquē in vita quondā impressum, animā ipsam ad certa loca trahentē, vel propter loci aliquius tartareā naturā, iccirco purgandis vel puniendis animis aptū, cuiusmodi loca plurimum experiētia visionū, nocturnarumq; incursionū, & consimiliū phantasmātū occurrence cognoscuntur, aliqua per se satis nota sunt, vt cœmiteria, & loca illa in quibus fieri solet executio criminalis iudicij, & in

in quibus recentibus annis publicæ strages factæ sunt, vel ubi occisorum cadauera necdum expiata, nec ritè sepulta recentioribus annis subhumata sunt. Expiatio namq; exorcisatioq; alicuius loci, tum ritus etiam sacer sepulturæ corporibus debite adhibitus, sæpe animas ipsas accedere prohibet, longiusq; ad loca iudicii repellit. Hinc necromantia nomen habet, quia in mortuorum cadaueribus operatur, ac per manes & mortuorum umbras, subterraneosq; dæmones responsa petit, alliciens illos in mortuorū cadauera, per stygia quædam carmina, & infernales invocationes, perq; feralia sacrificia & impias immolationes, quales apud Lucanum legimus de Erichthone illa malefica, quæ mortuum evocavit, qui Sexto Pompeio omnē Pharsalici belli eventum prædixit. Erantq; etiā in Phigalia Arcadiæ ciuitate, quidā Magi sacerdotes sacrorum peritissimi, & animarū quæ vita functæ essent evocatores: & sacræ literæ testatur, Phytonissam quandam mulierem evocasse animam Samuelis. Ita enim vero etiam sanctorum animæ sua corpora diligunt, magisq; & promptius exaudire solent, ubi reliquiarum suarum pignora seruantur. Sunt autem duæ necromantiæ species, vna necyomantia, erigens cadauer, quæ non fit absq; sanguine: altera scyomantia, in qua sola sufficit umbræ evocatio. Deniq; omnia experimenta sua per trucidatorum cadauera & ossa, & membra, & quæ ex illis sunt, operatur: quoniam adsit illis dæmonica potestas ipsis amica: ideoque improborum dæmonum defluxus facile pelliciunt, propter similitudinem proprietatemq; valde familiarem: qui cum in rebus terrenis humanisq; possunt quamplurimum, illorum opera freti necromantici, illicitos accendunt amores, immittunt somnia, & morbos, & odia, passionesq; consimiles, ad quas tunc possunt etiam conferre vires animarū illarum, quæ adhuc in spiritu humido turbidoq; involutæ, circa exuvias suas oberrantes, eadem quæ improbi dæmones committunt. Quoniam igitur hæc illis experientia comperta sunt, quod

Necroman-
tiæ species
duæ.

Animā veri
rē corpori
restituere
cupientem,
scire quid
oporteat.

prauæ & impuræ animæ à corporibus suis violenter auulsæ,
hominumq; non expiatorum & sepultura carentium, circa
corpora inmorentur, & ad cognatum sibi trahantur: facile
abvtuntur illis malefici ad maleficia sua efficienda, infelices
animas appositione corporis, vel partis eiusdem assumptione
allicientes, tum stygiis invocationibus compellentes, obtestan-
do per dispersa latis campis informia cadauera, & sepultura
carentium vagabundas vmbas, manesq; Acheronte remissos,
& hospites inferū, quos immatura mors in tartara abstra-
xit, perq; horrenda damnatorū desideria, dæmonesq; super-
bos, vltiores scelerum. Qui autem verè animas suis corporibus
restituere debeat, oportet illum scientē esse, quæ sit animæ na-
tura propria, vnde progrediatur, quātis, et quot gradib. per-
fectionis referta, qua intelligentia communita, quibus mediis
in corpus diffusa, qua harmonia cū ipso fuerit cōpacta, quam
affinitatem habeat cum Deo, cum intelligentiis, cū cœlis, cum
elementis & cæteris omnibus, quorum imaginem & simula-
crum tenet, deniq; quibus influxibus compaginatū sit corpus.
hæc enim omnia requirit ars suscitationis mortuorū, quæ non
hominum, sed solius Dei est, et quibus ille voluerit communi-
care, sicut Helizæo, qui filium Sunamitidis mortuum reuiu-
scere fecit. Sic & Alcestis narratur ab Hercule resuscitata, rur-
sum diu vixisse: & Tyanensis Apollonius, mortuam puellam
vitæ restituit. Atque hic notandum est, quia accidit aliquando
hominibus, vt retrahatur in illis spiritus viuificus, & appa-
reant mortui & nō sentientes: cum tamen intellectualis natu-
ra vnita maneat corpori, habeatq; eandem formā, & maneat
idem corpus, licet vis viuificandi se in illud actu non exten-
dat, sed retracta maneat in vnione cum intellectuali natura,
tamen non desinit esse: & licet ille homo iam verè mortuus
dici possit, quatenus mors est carentia viuificantis, tamen
non foret corpus illud veraciter separatum, potestq; rursus
expergefieri & reuiuiscere: & sic multa in his apparent
miracula,

miracula, cuiusmodi præcedentibus seculis apud gentiles, & Iudæos multa visa sunt: è quorum numero est, quod Plato recitat libro decimo de Republica, videlicet, Phereum quendam Pamphylium, inter eos qui acie ceciderant, decem diebus iacuisse, biduóq; postquam inde sublatus esset, impositum rogo revixisse, ac mira quædam quæ tempore mortis illius viderit, narrasse: & de his partim locuti sumus in libro primo, & adhuc latius dicemus inferius, ubi de oraculis, quæ in raptu, & extasi, & agone morientium proveniunt, dicemus.

De humanæ animæ potestate, in mente, ratione,
& idolo. CAP. XLIII.

Anima humana constat mente, ratione, & idolo: mens illuminat rationem, ratio fluit in idolum, omnia vna est anima. Ratio, nisi per mentem illuminetur, ab errore non est immunis: Mens autem lumen rationi non præbet, nisi lucente Deo, primo videlicet lumine: Prima enim lux in Deo est supereminens omnem intellectum: quapropter non potest lux intelligibilis vocari, sed lux illa quâdo infunditur mēti, fit intellectualis, atq; intelligi potest: deinde quando per mentem infunditur rationi, fit rationalis, ac potest non solum intelligi, sed etiam cogitari. Deinde quando per rationem infunditur in idolum animæ, efficitur non solum cogitabilis, sed etiam imaginabilis, nedum tamen corporea: quando verò exinde migrat in æthereum animæ vehiculum, efficitur primum corporea, non tamen manifestè sensibilis, donec transierit in corpus elementale siue simplex aereumq; siue compositum, in quo efficitur lux manifestè visibilis ad oculum. Hunc lucis progressum considerantes Chaldæorum philosophi, stupendam quandam narrant mentis nostræ potentiam, videlicet fieri posse, ut mēs ipsa tota acie in Deum defixa diuino numine impleatur, atq; sic impleta lumine, effusis radiis per singula media vsque ad hoc crassū, tenebrosū, graue, mortale corpus, ipsum quoq; copioso lumine circumfundat, reddatq; stellis simile & æquē

Anima humana quibus constat.

coruscans, tum etiam radiorum suorum copia ac leuitate tollat in altum, tanquam stuppam eleuatam per flammam ignis, aliquando statim corpus veluti spiritum ad longinquas partes transferat: sicut de Philippo legitur in Actibus apostolorum, quando baptizato Eunuchus in India, statim inventus est in Azoto: & de Abacuc similia apud Danielelem. Sic alij penetrantes clausas portas, custodes & vincula euaserunt, vt de Petro Apostolo, & de Petro exorcista legitur. Minus hoc miretur, qui viderit famosos istos melancholicos, qui ambulant in somniis, & per inuia vadunt, & ascendunt per inaccessa, & exercent opera vigilantium, & quæ vigilantes minimè possent: quorum non est alia ratio in natura, quàm fortis imaginatio, & externinata. In quolibet autem homine est ista virtus, & inest animæ humanæ à radice creationis suæ, sed variatur in diversis hominibus, in fortitudine & debilitate, & augetur & minuitur secundum exercitium & vsum, per quæ de potentia, extrahitur in actum: quod qui ritè nouit, potest ascendere in cognitione sua, quousque imaginatiua virtus sua transcendat, & iungatur cum virtute vniuersali, quem Alchindus Bacon, & Gulielmus Parisiensis, vocant sensum naturæ: Vergilius sensum æthereum, & Plato sensum vehiculi appellant: efficiaturq; cogitatio sua fortissima, quando effunditur super ipsam virtus illa ætherea & cœlestis, cuius splendore confortatur, donec apprehendat species, notiones, & scientiam rerum verarum, adeò vt illud quod cogitauerit in mente sua, proveniat sicut ipse cogitauit, & adipiscatur tantam potentiam, vt possit se immergere, & iungere, & insinuare hominum animis, & reddere illos certos de cogitationibus suis, & de voluntate & desiderio suo, etiam per magna & remota spacia, ac si illa sensibus suis à præsente obiecto comprehenderent: & potest immodico tempore facere multa, ac si essent facta sine tempore: atque hæc non sunt data omnibus, sed quorum virtus imaginatiua & cogitatiua est fortissima, & per

Sensus naturæ, æthereus, & vehiculi.

Et pervenit ad finem speculationis : Et is est idoneus apprehendere Et nunciare omnia per splendorem virtutis vniuersalis, siue intelligentiæ Et apprehensionis spiritualis, quæ est super ipsum: Et hæc est virtus necessaria quam sequi oportet, Et cui obedire debet omnis qui sequitur veritatem. Si itaque nunc tanta virtus imaginationis, vt se possit insinuare cui velit, nulla loci neq; temporis intercapedine impedita, neq; prohibita, atq; quorsum ipsa somniat Et imaginatur, nonnunquã secum trahat graue corpus: non est dubitandum quin maior sit potentia mentis, si quãdo fuerit suam naturam adsequuta, nec sensuum illecebris grauata, perseueraueritq; incorrupta, suiq; similis. Sed nunc ad exemplar tam copioso lumine cœlestium stellarum animæ abundant, vt ingens inde in corpora sua redundet copia luminis. Sic Mosi facies splendebat adeo, vt non possent intendere filij Israel illum ob splendorem vultus eius. Sic Socrates transfiguratus legitur, solis luciferas vti vicerit lumine rotas: sic Zoroastrem transfiguratum sublatumq; corpore sursum: sic Enoch Et Heliam igneo quodam curru cœlos ascendisse: sic Paulum in tertium cœlum raptum esse: sic corpora nostra post mundi iudicium, quæ tunc glorificata dicentur, similiter raptum iri, fulgereq; , vt solem Et lunam hac ratione dicere possimus. Quod quidem fieri posse, factumque fuisse, Auicebron Maurus, atque Arabs Auicenna, Et Hippocrates Cous, tota præterea Chaldæorum schola fatentur, Et ostendunt. Quin Et historiæ monumentis proditum est, Magnum Alexandrum in India ingenti periculo circumventum, animo sic exarsisse, visumq; barbaris lumen fundere. Theodorici pater etiam corpore toto scintillas dicitur profudisse: idipsum Et de se prodidit sapiens quidam, ita vt scintillantes flammæ hinc inde etiam cum sono prosilirent: neque ea animi vis sola in hominibus, sed etiam in brutis aliquando comperta est, sicut in equo Tiberij, qui ore flammigerasse visus est. Mens autem supra fatum in prouidentia est: iccirco nec cœlestium

Animæ ido-
lum quid.

Duæ in ido-
lo virtutes.

corporum influxibus, nec rerum naturalium qualitatibus afficitur: sola igitur illi medetur religio. Idolum autem animæ in facto est, supra naturam, quæ corporis & animæ quodammodo nodus est, sub fato, supra corpus: ideo coelestium corporum influxibus immutatur, rerumque naturalium & corporalium qualitatibus afficitur. Dico autem animæ idolum, potentiam illam viuificatiuam & reatricem corporis, sensuum originem, per quam ipsa anima in hoc corpore vires explicat sentiendi: sentit corporalia per corpus, mouet corpus per locum, regit in loco, alitque in corpore corpus. In hoc idolo duæ potentissimæ dominantur virtutes, vna videlicet, quæ dicitur phantasia, siue virtus imaginatiua, siue cogitatiua, de cuius potentia iam dictum est, atque etiam vbi de passionibus animæ tractauimus: altera virtus est quæ appellatur sensus naturæ, de quo etiā dictum est, vbi mentionem fecimus de aruspicina. Homo itaque per naturam corporis est sub fato: anima hominis per idolum in fato naturam mouet, per mentem verò est supra fatum, in providentiæ ordine, ratio autem libera sui iuris est: anima itaque per rationem ascendit in mentem, vbi diuino lumine repletur: quandoque descendit in idolum, vbi coelestium corporum influentiis, rerumque naturalium qualitatibus afficitur, sensibiliūque passionibus, & occursum distrahitur: quandoque anima sese totam replicat in rationem, vel res alias argumentando indagans, vel contemplando semetipsam. Possibile enim est, vt pars rationalis animæ, quem possibilem intellectum vocant Peripatetici, ad hoc perveniat, vt sine conversione ad phantasmata liberè discurrat, & operetur. Tantum denique est rationis ipsius imperium, vt quotiescunque aliquid incurrit, vel in mentem, vel in idolum, vel in naturam, vel in corpus, non potest transire in animam, nisi ratio sese ad hoc intendat. Hoc modo in sensibus exterioribus anima nec videre, nec audire, nec sentire, nec pati se quicquā percipit, donec ratio cogitatrix id prius comprehendat: comprehendit autem quando vacat, non quando

quando in aliud inhiat, sicut palam videmus in his qui obvios sibi non animadvertunt, dum aliud quippiam attentius cogitat. Scias igitur nec supernos influxus, neq; naturales affectiones, neq; sensationes, neq; tam corporis quam animi passionem, nec quodcunq; sensibile in animam posse agere, vel penetrare, nisi per rationis ipsius iudicium. Itaq; per suum actum, non per ullam forinsecam violentiam potest animus vel affici, vel perturbari, quod etiam innumeri martyres ipso facto comprobant. Sic Anaxarchus Abderites philosophus, iussu Nicocreontis Cypriorum tyranni, in saxum concavum coniectus, ferreis malleis dum cederetur, corporis poenam negligens, aisse fertur: Tunde, tunde Anaxarchi vasculum, Anaxarchum ipsum nihil terret. Iussitq; tyrannus illi linguam praescindi: at ille propriis dentibus praescissam in tyranni faciem conspuuit.

Anaxarchi
constantia.

De gradibus animarum, & earundem interitu
aut immortalitate. CAP. XLIII.

Mens quia à Deo est, siue à mundo intelligibili, ideo immortalis est & aeterna: ratio autem coelestis à coelo suae originis beneficio longæva est: idolum verò quia ex materiae gremio, ac sublunari natura dependet, interitui atq; corruptioni subiicitur. Anima itaq; per mentem suam immortalis, per rationem in æthereo suo vehiculo longæva, sed resolvable, nisi in novi corporis circuitu restauretur: non ergo immortalis est nisi uniatur menti immortalis: ita idolum animæ, siue ipsa sensibilis & animalis anima, quia ex corporeæ materiae gremioeducta est, resoluta corpore una illo interit, aut in corporis sui resoluti vaporibus non diu superest umbra, nihil participans immortalitatis, nisi ipsa quoq; sublimiori potentiae uniatur. Quæ igitur menti unita est anima, hæc dicitur anima stans & non cadens: verum non omnes homines mentem adepti sunt, quoniam (ut inquit Hermes) voluit illam Deus pater tanquam certam præmiūq; animarum proponere: quod qui neglexerint mentis expertes, corporeis sensibus mancipati, ir-

Non omnes
homines
mentem a-
dipiscuntur.

rationalibus animalibus similes facti, eundem cum eisdem sortiuntur interitum, sicut ait Ecclesiastes, inquiens: Unus interitus est hominis & iumentorum, & æqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius. hæc ille. Hinc putant plerique theologorum, huiusmodi animas nullam manere immortalitatem post hoc exutum corpus, nisi solam spem resurrectionis, quando omnes homines instaurandi sunt. Talem Augustinus refert fuisse Arabum hæresim, qui animas simul cum corpore interire dicebant, & in iudicio iterum cum illo surrecturas. Quicunque verò diuina gratia fulti mentem consecuti sunt, hi secundum operum comparisonem immortales evadunt. ut inquit Hermes, intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & quæ in cælis: & si quid est præter ea super cælum, ut ipsum quoque bonum intueantur: quos verò mediam vitam vivere contingit, licet diuinam intelligentiam non sint consecuti, sed eius quandam rationalem imaginem, horum animæ cum è corpore excesserint, ad secreta quædam relegate receptacula, ubi sensibilibus viribus affectæ, ac in quodam actus genere versantes, ex opinione, & irascibili, & concupiscibili virtutibus, aut effusè lætantur, aut grauius dolent: in qua opinione fuit etiam diuus Augustinus in eo libro, quem scripsit de Spiritu & anima. Hanc animam Indorum, Persarum, Aegyptiorum & Chaldæorum sapientes, corpore suo longæuè superviuere tradiderunt, tamen non protinus immortalem fieri, nisi per transcorporationem: verum theologî nostri de his lōgè aliter philosophantur. dicunt enim, quòd etsi animarum omnium communis sit origo & idem ortus, diuersis tamen gradibus ab opifice inter se distinctæ sunt, non solum accidentalibus, sed gradibus quibusdam intrinsecis, in essentia ipsarum radicatis, quibus vnaquæque anima differt ab alia, per illud quod est ipsi proprium: quam sententiam ita tenet Ioannes Scotus: & Parisienses

scientes theologi ita sentiendum esse, in eorum articulis decre-
 uerunt. Hinc ait Sapiens: Puer eram ingeniosus, & forti-
 tus sum animam bonam, videlicet meliorem quàm multi alij.
 Et secundum hanc animarum inæqualitatem in gradibus suis
 vnaquæque capax est sui muneris, quod suscipit à Deo donum
 gratuitum, sicut legitur in euangelis: Quia vni dedit quinque
 talenta, alij duo, alij vnum, vnicuique secundum propriam vir-
 tutem. & Apostolus inquit: Dedit aliquos fieri apostolos, alios
 prophetas, alios euangelistas & doctores, ad cōsummationem
 sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Chri-
 sti. Sunt enim (vt inquit Origenes) quædam invisibiles vir-
 tutes, quibus ea quæ sunt super terram dispensanda credita
 sunt, in quibus non parua differentia est, sicut & in homini-
 bus requiritur: quare alius summum gradum sapientiæ, aut di-
 gnitatis attingit, alius paulò distat à bestiis, & bestias pascens
 fit semibestia: alius virtutibus abundans & fortuna diues, alius
 vel nihil, vel modicum habet, sæpe etiam id paululum quod
 habet aufertur ab eo, & datur habenti. Atque ea est diuina
 iusticia in distributione donorum, vt corresponsdeant virtu-
 ti vniuscuiusque recipientis, quibus etiam præmia reddun-
 tur secundum opera ipsorum, vt quæ sit proportio munerum
 ad munera, & meritorum ad merita, eadem sit proportio
 præmiorum ad præmia. Illud tandem sciendum est, quia o-
 mnis nobilis anima quadruplicem habet operationem: vnā
 diuinā, per imaginem diuinæ proprietatis: alterā intelle-
 ctualem, per formalitatem participationis cum intelligentiis:
 tertiam rationalem, per perfectionem propriæ essentialitatis:
 quartam animalem siue naturalem, per communionem ad cor-
 pus, & ad hæc inferiora, vt nullum opus sit in tota mundi se-
 rie tam admirabile, tam excellens, tam miraculosum, quod ani-
 ma humana suam diuinitatis imaginem complexa, quam vo-
 cant Magi animam stantem & non cadentem, sua propria vir-
 tute absq; omni externo adminiculo nō queat efficere. Forma

Animæ no-
 bilis qua-
 druplex o-
 peratio.

Anima stās
 & non ca-
 dens.

igitur, totius magicæ virtutis est ab anima hominis stante, & non cadente.

De vaticinio & furore.

C A P. XLV.

Futurorum
præscientiā
solis diis cō
petere.

Tria vaca-
tionis gene-
ra.

Vaticinium est, quo perciti sacerdotes vel alij, et rerum causas cernunt, & futura etiam prævident, quando scilicet à diis, vel à dæmonibus descendunt in illos oracula, spiritusq; traduntur ab eis, quos quidem descensus, vocant Platonici superiorum animorum in nostros animos illapsiones: & Mercurius vocat eos dæmonum sensus, ac dæmonum animos. Cuiusmodi dæmones Eurideas & Pythonas veteres vocauerunt, quos hominum ingredi corpora solitos, & eorum uti vocibus & linguis ad futurorum prædictiones, constanter credidit antiquitas: de quibus etiam meminit Plutarchus in Dialogo de causis deficientium oraculorum. Verum Cicero Stoicos secutus, præscientiam futurorum tantundem diis competere affirmat, & Ptolemæus astrologus ait, Soli numine afflati, prædicunt particularia. Astipulatur istis Petrus apostolus, inquiens: Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. Quod autem futurorum vaticinia, deorum illapsionum propria sit, affirmat Esaias inquiens: Annunciate nobis quæ ventura sunt, & dicemus quia dii estis vos. Illapsiones vero huiusmodi, siue sensus non transferunt in animam nostram, quando illa in aliud quidem attentius inhians est occupata: sed transeunt, quando vacat: vacationis autem eiusmodi tria sunt genera, scilicet furor, raptus, & somnium. de quibus singulis nunc per ordinem dicemus.

De prima specie furoris à Musis.

C A P. XLVI.

Furor est illustratio animæ à diis, vel à dæmonibus proveniens, unde Nasonis hoc carmen:

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Seq̃ibus æthereis spiritus ille venit.

Plato

Plato hunc definit per alienationem & nexum: abstrahit si-
quidem ab his quibus corporei sensus excitantur, ab animali
homine alienus, numini adhæret, à quo suscipit, quæ propriis
viribus nequit indagare. quando enim animus liber & solu-
tus, relaxatis corporis habenis, velut incustodito carcere, li-
centius egressus, membrorum vincula transgreditur, nullo co-
hibente, suis stimulis impulsus, diuino spiritu concitatus, o-
mnia comprehendit, & futura prævidet. Sunt autem quatuor
diuini furoris species, à singulis numinibus procedentes, scili-
cet à Musis, à Dionysio, ab Apolline, & à Venere. Primus ita-
que furor à Musis procedens, hic animum suscitatur atque tem-
perat; redditq; diuinum, per res naturales superiora trahendo
ad inferiora: sunt autem Musæ sphaerarum coelestium animæ,
secundum quas singuli reperiuntur gradus, quibus superio-
rum ad inferiora fit attractus: horum inferior sphaeram lunæ
referens tenet quæ ex vegetabilibus sunt, vt plantas, fructus ar-
borum, radices, & quæ ex materiis durioribus sunt, vt lapi-
des & metalla, earum alligationes & suspensiones: sic fertur
quòd lapis selenites, & lapis hyenæ præstant diuinationem:
similiter verbena & herba theangelica vaticinium præstant,
quemadmodum de his superius dictum est. Secundus gradus
referens Mercurium, tenet quæ ex animalibus sunt, & quæ ex
diuersarum rerum naturalium adinuicem commixtione com-
ponuntur, pocula & esculenta: hoc modo cor talpæ, si quis i-
psam recens palpitansque vorauerit, diuinationi, & ad re-
rum efficiendarum eventum conferre dicitur. Et narrat Rab-
bi Moses Cusensis in commentariis super Leviticum, esse a-
nimal ידוה Iedua dictum, humanæ formæ, cui de umbilici me-
dio emittitur funiculus, quo cucurbitæ instar humo adfigi-
tur: & quantum longitudo illius funiculi protrahitur, o-
mnia circumuescens deuorat atque consumit, visumque fallens
capi nequit, nisi sagittarum ictu funis amputetur: quo præci-
so, expirat: cuius deinde ossibus certa quadam lege ori impo-

Furoris di-
uini qua-
tuor spe-
cies.
Furor à Mu-
sis.

fitis, statim quisquis id fecerit, furore corripitur, ac de expetitis quibusq; edicit oracula. Tertius gradus correspondet sphaerae Veneris: hic tenet pulveres subtilissimos, vapores & odores, & quae ex his conficiuntur unguenta & suffumigationes, de quibus superius dictum est. Quartus gradus pertinet ad sphaeram Solis: hic tenet voces, verba, cantus, & sonos harmonicos, per quorum suauem consonantiam, turbidam pellit ex anima discordiam, erigitq; animum. Vnde Hermes, Pythagoras, Plato, dissonantem animum iubent cantu & harmonia componere & erigere. Sic Timotheus Alexandrum regem sonis fertur excitasse in furorem: sic sacerdos Calamensis (teste Aurelio Augustino) solebat sese suo arbitratu querula quadam harmonia evocare à corpore in raptum & extasim. de his etiam superius sermo habitus est. Quintus gradus convenit Marti: hic tenet vehementes imaginationes, & animi affectiones, conceptus & motus, de quibus omnibus supra patet. Sextus gradus respondet Ioui: hic tenet rationis discursus, deliberationes, consultationes, moralesq; purgationes: de his partim superius mentio facta est, partim dicetur inferius. Habet praeterea sub se admirationes & venerationes, quorum stupore aliquando phantasia atque ratio sic infrenantur, ut subito omnes suos actus praetermittant: unde tunc mens ipsa libera, soli numini, siue Deo alicui, siue daemone exposita, supernos diuinósque concipit influxus, eos scilicet, de quibus antea deliberauerat. Sic legimus Sibyllas, ac Pythiae sacerdotes, in Iouis & Apollinis antris oracula suscipere solitos. Septimus gradus refert Saturnum: hic tenet secretiores intelligentias, & tranquillae mentis contemplationes: dico autem hic contemplationem, liberam mentis perspicaciam, in spectacula sapientiae cum admiratione suspensam. Nam illa excogitatio quae per aenigmata aut imagines fit, speculatio aut discursus quidam est, ad Iouem pertinens, non contemplatio. Octauus gradus refertens coelum stellatum: hic coelestium corporum observat situm,

Contem-
platio.

tum, motum, radios, & lumen: tenet quoq; imagines, annulos, & similia, quæ ad cœlestium normam fabricantur, de quib. supra dictum est. Nonus gradus correspondet primo mobili, scilicet nonæ sphæræ siue ipsi vniuerso: hic tenet res magis formales, vt numeros, figuras, characteres, & occultas intelligentiarũ cœli obseruat influētias, cæteraq; mysteria: quæ quia cœlestium numinum et invocatorum spirituum gerunt effigiem, illos facile alliciunt, et velut conformitatis quadam necessitate impulsos, accedere cogunt: atq; ne recedāt facile detinent. de quibus apud Porphyrium in oraculis legimus:

Cessa nunc tandem, & verbis parce, vitæq;
Da requiem, soluens priscas, cedensq; figuras,
Et remoue à membris, & lintea dura resolue.

Et ibidem alio loco:

Soluite ferta pedes, liquidis & spargite lymphis
Aquæ, manu ramum laurus auferte virentis,
Linea sitq; omnis deleta, omnisq; character.
De his omnibus superius ad longum satis tractatum est, & adhuc dicetur inferius.

De secunda specie à Dionysio. CAP. XLVIII.

Secundus autē furor procedit à Dionysio: hic per expiationes exteriores & interiores, & per exorcismata per sacramenta, per solennia, ritus, phana, obseruationes, animam in mentem supremam sui partem dirigit, ac tanquam dignum & incontaminatum deorũ templum efficit, in quo diuini spiritus inhabitent, quos anima tunc vitæ socios possidens, ab illis felicitate, sapientia, oraculisq; repletur, non in signis, aut notis, aut coniecturis: sed concitatione quadam animi, ac soluto liberoq; motu: sic Bacchus Bœotiis, & Epimenides Cois, & Sibylla Erythrea Troianis vaticinabantur. Nonnunquam hic furor contingit per claram visionē, quandoq; per expressam vocem: sic Socrates à suo dæmone regebatur, cuius moni-

Quot ange-
los antiqui
patres fami-
liares ha-
buerint.

tis sedulo obtemperabat, cuius vocem auribus saepenumero audi-
ebat, cui etiam forma demonis saepe visa est. Solent enim fa-
tidici spiritus bene expurgatis animis etiam sese visibiles prae-
bere & comites: cuius exempla multa sunt in sacris literis, ut
in Abrahamo & ancilla eius Agar, in Iacob, Gedeone, Helia,
Tobia, Daniele, & multis aliis. Sic Adam familiarem consue-
tudinem habuit cum angelo Raziele: Sem filius Noe, cum Io-
phiele: Abraham cum Zadkiele: Isaac & Iacob, cum Peliele:
Ioseph & Iosue & Daniel, cum Gabriel: Moses, cum Melat-
tron: Helias, cum Malciele: Tobias iunior, cum Raphaele: Da-
uid, cum Cerniele: Manue, cum Phadaele: Cenez, cum Ceruele:
Ezechiel, cum Hasmaele: Esdras, cum Vriele: Solomon, cum
Michaele. Nonnunquam spiritus isti virtute sua animarum &
organicum corpus, siue brutum, siue rationale, ingrediuntur
& corripunt, ac anima illius tanquam basi utentes, per cor-
porea instrumenta voces reddunt, sicut hoc in asina Balaam
manifestum est, et in Saul, in quem insiliit spiritus Domini, &
prophetabat. De istis sic ait Apollo in responsis apud Por-
phyrium:

Carminibus domitus Phœbeus fulgur, ab alto
Defluxit, tacitus purumque per aera vectus,
Afflatu spirans labensque in corda sonoro,
Et subiit mentem innocuam, sanctique pacem
Numinis, & peperit mortali ex gutture vocem.

De tertia specie furoris, ab Apolline.

CAP. XLVIII.

Tertius vero furor ab Apolline procedit, scilicet, mun-
di mente. Hic sacris quibusdam mysteriis, votis, sacri-
ficiis, adorationibus, invocationibus, & sacris quibusdam
artificiis, vel arcanis quibusdam confectionibus, quibus dii sui
spiritus virtutem infuderunt, animam supra mentem assur-
gere facit, ipsum cum numinibus demonibusque coniungen-
do: sicut legimus de Ephod, quo applicato mox prophetabat:

Ne

sic legimus in libro Senatorum, in capitulis Eleazar, Rabi Is-
 maelem confecisse quasdam placentulas, quibusdam diuinis an-
 gelicisq; nominibus inscriptas, atq; sic consecratas, quibus qui
 cum fide, spe & charitate vescebatur, mox prophetico sapien-
 tia spiritu effulgebat. Legimus ibidem, Rabi Iohenam, filium
 Iochahidis, rudem quendam agricolam nomine Eleazarum,
 omnis literaturæ expertem, taliter illuminasse, vt repente
 fulgore circumfusus, inopinatè tam alta legis mysteria in cœ-
 tum sapientum concionaretur, vt astantibus omnibus stupori
 fuerit: & de quodam Heraisco Aegyptio memoriæ proditum
 est, illum diuina quadam natura præditum ita vt solo simula-
 crorum contuitu, quæ aliquod in se numen haberent, diuino
 furore protinus cōcitaretur. Legimus quoque in sacris literis
 cum Saul esset inter prophetas, insiluisse super eum spiritum
 Domini, et prophetasse: cumq; à prophetarum cuneo abiret,
 cessasse prophetare. Simile accidit lictoribus illis, quos misit
 Saul, vt caperēt Dauid: qui cum vidissent cuneum propheta-
 rum, & Samuelem stantē super eos, factus est spiritus Domi-
 ni etiam in illis, & prophetarunt etiam ipsi. Tanta est sæpe in
 prophetis diuino furore correptis diuini luminis exuberantia,
 vt etiam propinquos illis corripiat, similiq; spiritu furere com-
 pellat: non ergo incredibile est aliquem ex ignorante repente
 posse fieri sapientem, & iterum ex sapiente ignorantem. est
 enim ars quædam (sed paucissimis cognita) taliter informādi, Ars miras
 exornandi & illustrandi fidelem & purum hominis animum,
 vt ex ignorantie tenebris repente ad sapientie & doctrinarū
 lumina euebatur: est e converso facultas immundos & incre-
 dulos, reconditis quibusdam artanis, eodem sapientie & do-
 ctrinarum dono rursus exuere, & pristinae suæ ignoran-
 tia restituere. Potest etiam animus humanus (teste Apu-
 leio) præsertim simplex & purus, sacrorum quorundam
 avocamento ac delinimento soporari et exterminari ad præ-
 sentium obliuionem, ita vt remota corporis memoria, redi-

Vates numi
ne afflati
neminem ti
ment.

redigatur in naturam suam diuinam, atq; sic diuino lumine lustratus, ac furore diuino afflatus, futura rerum præſagire, tum etiam mirabilium quorundam effectuum cum hoc ſuſcipere virtutem. Vnde inquit Iamblichus: Cum vates Dei numine afflantur, nihil timent, nihil verentur. nam per inuia vadunt, atque in ignem illæſi feruntur, & flumina tranſeunt. Sic legimus antra quædam, vt Apollinis & Trophonij, & tripodas, & ſpecus, & fontes, & lacus, & eiufmodi hoc modo diis ſacrata, vel eo myſterio fabricata fuiſſe, vt exinde ſacerdotes vaticinandi ſpiritum hauſerint, quemadmodum Iamblichus ad Porphyrium: Sibylla (inquit) in Delphis duplici ratione Deū ſuſcipere ſolita eſt. aut enim per tenuem ſpiritum & ignem, qui alicubi ex ore antri prorumpebat: aut ipſa etiā in adytu ſedens, ſuper æneam ſellam tripodem numini dicatam, & vtrobiq; hoc diuino ſpiritu acta, vaticinia fundebat: tum plurimus ignis ex antro volans, vati vndiq; circumfunditur, eamq; ſuo numine repletam agit, aut ſacræ ſedi adhærens, per quam Deo afflata, protinus ad vaticinia erūpit. Sed & vates fatidica in Branchis, quæ in axe conſedit, aut virgam manu geſtat à numine ſibi aliquo conſeſſam, vel pedes interdum lymbūmq; vndis proluit, vel ignis vaporem ex vndis haurit. His omnibus diuino ſplendore repletur, editaq; plena rerum pandit oracula. Legimus etiam in Thraciæ regione adytum fuiſſe Libero ſacrū, ex quo vaticinia & oracula reddi ſolebant: cuius templi antiſtites vino affatim epoto res peragebant. Apud Clarios etiam, vbi Clarij Apollinis templum erat, quibus diuina effari permiſſum fuerat, aqua prius aſſumpta, res peragebant. Erat etiam fatidicus Achaia Patris fonticulus, ante Cereris templum conſtitutus, vbi de ægrotorum ſucceſſibus conſulentes, ſpeculum tenui funiculo alligatum, uſque ad ſupremas fontis aquas ſenſim demittebant: peractisq; certis ſupplicationibus & ſuffitibus, rei ipſius eventus in ſpeculo ſeſe offerebat. Erat etiā haud procul ab Epidauro Laco-

niæ

niæ ciuitate alta palus, quæ Iunonis aqua vocabatur: in quam coniectis frumentaceis placentulis responsa dabantur: prospera, si vnde iniectas placidæ retinuissent: aduersa autem, si veluti aspernatæ illas reiecissent. Simile etiam Aetnæ crateres factitasse proditum est, in quas iniecta numismata, aut victimæ, idem præsagij læti aut tristici, iniectorum retentione, vel reiectu ostendebant. Similia quoque narrat Dion in Romana historia, de loco quem Nymphæum appellatum dicit: ubi thure hoc modo in flammam coniecto, oracula capiebantur de omnibus, quæ quis scire cupiebat, præterquam de morte, et quæ ad nuptias pertinerent. Mirum quoque quod de Paliscorum Siciliæ fonte tradidit Aristoteles, ad quem iuraturi accedentes, quæcunque affirmare voluissent, tabellis inscripta et obsignata in fontem dei ciebant: quæ si recta fuissent, super aquas fluitare videbantur: sin verò falso et dolo malo peierata, statim mergebantur ima petentes: tum exiliës subito ignis, correptum periurij reum, in cineres exurebat. Erat quoque in vrbe Dodona quercus, quæ ubi quis ad capiendum responsum ingrediebatur, protinus movebatur, et sonitum edebat: erat et ibidem statua virgam ferens, quæ lebetem (scilicet peluim) quæ propè aderat percutiebat, ex qua responsum moderatis ictibus peluis referebat. Vnde legitur in epistola Ausonii ad Paulinum:

Nec Dodonei cessat tinnitus aheni,
Ad numerum quoties radijs ferientibus ictæ,
Respondent dociles moderato verbere pelues.

De quarta specie furoris à Venere. CAP. XLIX.

Quartus autem furor à Venere proveniens, hic feruenti amore animum in Deum convertit, et transmutat, efficitque Deo penitus similem, tanquam propriam Dei imaginem. Vnde inquit Hermes: O Asclepi, magnum miraculum est homo, animal honorandum et adorandum. hic enim in naturam Dei transit, quæ ipse sit Deus: hic demonum genus nouit,

Amor cur
cæcus.

Miraculū.

Anima ho-
minis.

utpote qui cum iisdem ortū se esse cognoscat: hic humanæ na-
turæ partē in seipso despiciens, alterius partis diuinitate con-
fusus. Anima itaque iam conversa, Deo quoque similis effecta,
sic à Deo formatur, ut supra omnem intellectum essentiali
quodam diuinitatis contactu omnia cognoscat: ideoq; amo-
rem Orpheus sine oculis describit, quia est supra intellectum.
Iamq; etiam anima amore in Deum sic conversa, et supra in-
tellectualem sphaerā sublimata, præter hoc quod integra sua
virtute vaticiniū ac prophetiæ spiritum adsecuta sit, aliquan-
do etiam mirabilia & maiora quam ipsa mundi natu-
ra operatur, quod quidem opus miraculum appellatur: nam
quemadmodum coelum imagine sui, & suo lumine atque ca-
lore ea agit, quæ vis ignis naturali non efficit qualitate (quod
in Alchymicis, vel ipsa experientia notissimum est) sic e-
tiam Deus per sui imaginem, ac lucem ea perficit, quæ mun-
dus innata sibi virtute agere non potest: imago autem Dei
homo est, saltem qui iam Venereo furore Deo similis effectus,
sola viuit mente, atque capit toto pectore Iouem. Tamen
anima hominis secundum Hebræorum doctores, ac Cabali-
stas definitur, esse lumen Dei, & ad imaginem verbi cau-
sæ causarum primi exemplaris creata, substantia Dei, sigillōq;
figurata, cuius character est verbum æternum. Quod intuens
Hermes Trismegistus, talē hominē ait esse, vel coelicolis præ-
stantiorem, vel saltem æquali sorte potiri.

De raptu & extasi, & vaticiniis quæ iis qui morbo co-
mitiali & syncopi corripiuntur, & quæ ago-
nizantibus contingunt. CAP. L.

Raptus
quid.

Raptus est abstractio, & alienatio & illustratio ani-
mæ, à Deo proveniens, per quem Deus animam à su-
peris delapsam ad infera, rursus ab inferis retrahit ad supe-
riora. Huius causa est in nobis continua contemplatio subli-
miorum, quæ quatenus profundissima mentis intentione ani-
mum

num incorporeæ sapientiæ coniungit, eatenus vehementioribus suis agitationibus, ipsum à sensibilibus corporeq; se-
vocat, & (vt inquit Plato) taliter quandoque quòd nonnun-
quam corpus ipsum vel effugiat, & quasi dissolui videatur,
quemadmodum Aurelius Augustinus narrat de sacerdote Ca-
lamensi (cuius supra meminimus) iacebat, inquit, similimus
mortuo, sine anhelitu: & cum vreretur & secaretur, non sen-
tiebat. Tantum igitur est animæ imperium, quando scilicet
suam naturā fuerit adsecuta, nec sensuum illecebris grauata,
vt virtute sua subito ascendat, non modò in corpore manens,
sed etiam aliquādo compedibus soluta extra corpus volitans
ad supercoelestem cohabitationem, vbi iam Deo quàm pro-
xima & quàm similima, diuinorum effecta receptaculum, di-
uino lumine oraculisq; repletur. Vnde inquit Zoroastes: A-
scendendum tibi est ad lumen ipsum, & ad patris radios, vn-
de tibi missa est anima, plurimam induta mentem. Et Tris-
megistus ait: Ascendere te oportebit supra coelos, chorisq; dæ-
monum longè abesse. & Pythagoras ait: Si tu relinquendo
corpus in ætherem liberum transieris, eris immortalis Deus.
Sic legimus Hermetem, Socratem, Xenocratem, Platonem,
Plotinum, Heraclitum, Pythagoram & Zoroastem, raptu so-
litos sevocari, atq; sic multarum rerum ediscere sapientiam.
Legimus etiam apud Herodotum fuisse in Proconneso philo-
sophum mirificæ scientiæ, Atheū nomine, eiúsq; animā quan-
doq; corpus exire, ac post visa lōginqua spacia, rursus in cor-
pus redire doctiorem. Idem tradit Plinius, consueuisse animā
Harmonis Clazomenij, eamq; relicto corpore vagari solitā,
multa quoq; ac vera è lōginquo nūciare. Et sunt adhuc in hūc
diē apud Noruegios et Pilappios perplures, qui se in totū tri-
duū sevocāt à corpore reversiq; multa à lōginquis renunciāt:
atque illos interea custodire oportet, ne quod viuum animal
illos supergrediatur contingátq;, alias ferunt in corpus suum
non reverti. Sciendum ergo, quòd (iuxta Acgyptiorum do-

Anima à corpore soluta omnē locū & tempus cōprehendit.

Strinam) cum anima lumen sit quoddam spirituale, quando à corpore est soluta, omnem locum & omne tempus comprehendit, non secus atq; lumen in laterna inclusum, qua aperta, vsquequaq; diffunditur, neque deficit. nam vbique est, & semper. & Cicero in suo de Diuinatione libro ait: Nec aliquando animus hominis diuinat, nisi cū ita solutus est, vt ei planè nihil sit cum corpore, aut parum. Cum igitur pervenerit ad illū statum, qui est supremus gradus contemplatiuæ perfectionis, tunc rapitur ab omnibus creatis speciebus, & intelligit non per species acquisitas, sed per inspectionem ad ideas, omniaq; in idearum lumine cognoscit; cuius luminis Plato dicit paucissimos homines participes fieri in hac vita, sed penè Deos omnes. Syncopis etiam morbiq; comitiales raptum quodammodo imitantur, atq; in ipsis sæpiissime sicut in raptu vaticinia proveniunt, quo quidem vaticinandi genere legimus Herculem, Arabesq; quàm plures excelluisse. Et sunt quædam vaticinia, quæ inter confinia naturalium diuinationum & transnaturalia oracula media sunt, videlicet quæ ex passionis alicuius excessu, vt amore nimio vel tristitia, vel inter crebra suspiria, aut imo mortis agone futura pronunciant, sicut apud Statium de matre Achillis;

— Nec vana parentum

Expauit vitreo sub gurgite remos.

Inest enim animis nostris quædam vis perspicua, & capax rerum omnium, sed caligine corporis & mortalitatis obsita & impedita, post mortem autem immortalitatem consecuta, & à corpore soluta, plenam & perfectam habet cognitionem. Hinc accidit morti vicinis, & senectæ debilitatis, nōnunquam aliquid insueti luminis, quia anima tunc sensibus minus præpedita est, & acutius intelligit, & iam quasi paululum relaxata vinculis, corpori amplius non omnino obnoxia, & quasi loco quo migratura est vicina, revelationes facile percipit, quæ agoniis suis permixta, sibi tunc offeruntur. Vnde

Ambrosius

Ambrosius libro de Fide resurrectionis ait: Anima nostra corporeum istud euadere gestit ergastulum, quæ motu aereo libera nescit quò vadat, aut vnde veniat. Scimus tamen quòd corpori superviuat, & ea iam depositis proprii sensus repagulis expedita, libero cernat obtutu, quæ antè sita in corpore nō videbat: quod exēplo dormiētiū possumus æstimare, quorū animi velut quieti sepulto corpore ad altiora se subrigūt et renū-
ciant corpori rerum absentium, vel etiam coelestium visiones.

De somnio prophetico. CAP. LI.

Somnium dico nunc, quod ex spiritu phantastico & intellectu inuicem vnitis, aut per illustrationem intellectus agentis supra animam nostram, aut per meram reuelationem numinis alicuius, purgata atque tranquilla mente procedit: ab hoc enim anima nostra vera recipit oracula, affatimque nobis vaticinia præstat: nam in somniis & interrogare videmur, & discere, & legere, & inuenire: multa quoq; dubia, multa consilia, multa incognita inopinataq; neq; vnquam tētata animis nostris, nobis in somniis patefiunt, apparentq; imagines ignotorum locorum & simulacra hominum tam viuentium quàm mortuorum; portentunturque futura quæ nondum provenerunt, & reuelantur provenisse vssiam, quæ nulla adhuc scientiæ fama innotuerunt. & hæc somnia nulla egent alia interpretandi arte, sicut illa de quibus in primo libro locuti sumus, quæ diuinationis sunt, non præscientiæ: contingitque eos qui viderunt, vt plurimum non intelligere: quia (vt inquit Abdala Arabs) sicut videre somnia, est à fortitudine imaginationis: ita intelligere ea, est à fortitudine intellectus. Cuius ergo intellectus nimio carnis demersus commercio sopitus est, aut spiritus imaginatiuus siue phantasticus tam hebes ac impolitus est, vt superni intellectus species influentēsque imagines nequeat excipere, exceptasq; retinere hic ad somniorū vaticinia planè inutilis est. Oportet ergo volentem vera recipere somnia spiritum phantasticū purum, incōcussū,

Somnia videre, & ea intelligere, vnde contingat.

imperturbatūmq; seruare, atq; ita componere, vt dignus efficiatur cui mens atque intellectus præsideat, atq; innotescat: talis nanque spiritus vaticiniis aptissimus, omnium idolorum à rebus vndique manantium (vt inquit Synesius) speculum est clarissimum. Cum igitur corpore iam sani sumus, non perturbati animo, non cibo potūve grauati, nec moerentes inopia, nullisq; nobis obstrepentibus libidinis, aut iracundiae vitiis, castè cubitum euntes dormimus, tunc anima nostra pura atque diuina, ab omni noxia cogitatione soluta, per somnium iam libera, hoc diuino spiritu instrumento freta, radiantes, & resurgentes, à mentibus diuinis, in se suscipit radios & effigies, atque tanquam in quodam deifico speculo, omni intellectus vulgari indagatione, rationisq; discursu longè quidem certius, clariùs efficaciusque contuetur, instruētib; diuinis potestatibus inuitatam ad coetum illorum animā nocturnæ solitudinis opportunitate, neq; etiam tunc vigilanti deerit propitia diuinitas, quæ illius actus moderetur. Quicunq; igitur spiritum suū meditatione tranquilla ac religiosa, tum per victum temperatum ac moderatum secundum naturam conseruat purum, hoc vtitur admodum præparato, vt eiusmodi ratione diuinitus evadat atque sciens: quicunq; verò contrā phantastico spiritu languet, non recipit perspicua discretāq; uisa: sed quemadmodum luscus oculus propter debilitatem confuse indiscretęque iudicat: sic etiam quando crapula vinōq; repleti sumus, tunc spiritus noster noxiis vaporibus oppressus (sicut aqua turbida sub eadem forma solet dissimiliter affici) decipitur atq; hebescit: quam ob causam Amphiaræus vates (vt legimus apud Philostratum) volentem recipere oracula, iussit integrum diem à cibo, à vino autem triduo abstinere: quia non possit rectè vaticinari anima, nisi esset vino cibōq; liberata. sobriis enim animis, ac religiosis, diuinōq; cultui vacantibus, solent dii tribuere oracula. Vnde Orpheus exclamat:

Nuncie futurorum vaticinator maxime,

Accedis

Simile.

Philostrophus lib. 2.
cap. 14.

Accedis ad animas somni quiete demulctas:

Easq; compellans suscitās mentem,

Sententias numinū beatorum eis per somnium subinseris,

Silens silentibus animis ventura pronuncians,

His inquā animis, quorū mēs diuino cultu rectissimē vtitur.

Hinc apud veteres moris erat, vt qui respōsa accepturi essent, prius celebratis sacris quibusdam expiationibus & sacrificiis, peracto diuino cultu, etiam: sacrato cubiculo, vel saltem suarū immolationum velleribus, religiosius incubarēt. cuius quidem ritus meminit Vergilius in his versibus:

In dubiis responsa petunt, huc dona sacerdos

Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Et paulo pōst canit:

Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,

Centum lanigeras mactabat ritē bidentes,

Atq; horum effultis tergo stratisq; iacebat

Velleribus. —

Et qui Lacedæmoniis præerāt (quod ait Cicero) in Pasiphaes phano somniandi causa recubare solebant: idem fieri in templo Aesculapij, à quo vera immitti somnia putabantur: & Calabri Podalyrium Aesculapij filium consulturi, iuxta illius sepulchrum in agninis pellibus obdormiscebant. sic nanque in somniis, de qua quisq; re scire cuperet, admonebatur. Familiarissimum autem tempus somniorum est nox, quando sensus vagis obiectis & erroribus meridianis vanisq; affectibus liberati, nec metus pulsāt animum, nec vacillat cogitatus, & pacatissima mens diuinitati perseueranter inhæreat. Sunt autem (vt ait Rabbi Iohenan in libro Senatorum) somniorum verorum quatuor genera: Primum matutinum, quod inter somnium & vigiliam fit: secundum, quod quis viderit de altero: tertium, cuius interpretatio visione nocturna ipsi somniatori ostenditur: quartum, quod est eidem somniatori repetitum, iuxta

Somniorū
tēpus nox
est.

Somniorū
verorū ge-
nera qua-
tuor.

Inanes res
somnia
permixta.

Ad diuina-
rum somnio-
rum susce-
ptionē quæ
requiratur.

illud quod ait Ioseph ad Pharaonem, inquiēs: Quòd autem vi-
disti secundo ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis in-
diciū est. Est autem firmissimum somnium, quod est de his
quæ secum quisq; revoluit, & mente agitat eundo dormitum,
sicut scribitur: Tu rex cogitare coepisti in stratu tuo quod esset
futurum post hæc. Oportet autem alienorum somniorum
interpretem habere scientiam, qua possit distinguere & discer-
nere similitudines rerum omnium, & cognoscere mores o-
mnium gentium, secundum leges quas receperunt de Deo, &
de angelis. Illud præterea sciendum, vix aliquod, aut nullum
somnia esse absq; re aliqua inani, sicut nullum frumenti gra-
num absque paleis: quod etiam ipsius Iosephi patriarchæ so-
mnium testatur, quod interpretatus pater Iacob inquit: Quid
sibi vult insomnium hoc quod vidisti? num ego & mater tua,
& fratres tui, adorabimus te super terram? quod quidem de
extincta postmodum matre effectum non est consecutum. Hæc
etiam Rabbi Iohenam in libro prænominato, cui accedēs Rab-
bi Leui, omne somnium propheticum non pluris quàm ad vsq;
duos & viginti annos ait effectu suo posse fraudari: sic Ioseph
anno ætatis suæ decimo septimo somniauit, quòd postea æta-
tis suæ tricesimonono prodiit in actum. Volens itaque nunc di-
uina suscipere somnia, sit corpore bene dispositus, & cerebro
à vaporibus, animo à perturbationibus libero, eòq; die absti-
neat à coena, nec bibat quod inebriare possit: habeat cubiculū
mundum & nitidum, etiam exorcizatum & sacratum, in quo
facto suffitu, inunctis temporibus, obvinctis digitis somniorū
annulis, supposita capiti cœlesti imagine, sacrâq; charta, invo-
cato sacris orationibus numine, stratum petat, intenta cogita-
tione super re quam scire desiderat. sic enim verissima & in-
dubia videbit somnia cum vera intellectus illuminatione. Qui
cunque igitur ea quæ in his libris sparsim de hac re dixi-
mus coniungere nouerit, oraculorum & somnio-
rum donum facile obtinebit.

Quomodo se disponere debeat volens susci-
pere oracula. C A P. LIII.

Q Vicunque ad supremum animæ statum accedere cu-
piens, ad oracula petenda proficiscitur, oportet eum
castè sanctèq; dispositum, purum mundumque accedere, ita vt
nullius sordis impetigine anima eius inquinetur, nullasq; pec-
catorum cicatrices pectori gerat impressas: oportebitq; ani-
mum penitus segregare & purgare, quatenus naturæ permit-
tat necessitas, ab omni morbo, hebetudine, malitia & eiusmodi
passionibus, omniq; irrationali conditione, quæ sequitur
eam tanquam ferrum rubigo, ritè componendo & disponen-
do quæ ad mentis pertinent tranquillitatem sic enim verio-
ra efficacioraque accipiet responsa. Quibus verò purgetur a-
nimus, & in diuinam suam restituatur puritatem, à religione
nobis scientiæque est perdiscendum. neque enim sine religio-
ne scientia, nec sine scientia probanda est religio. Scien-
tia enim (inquit Solomon) lignum vitæ est his, qui apprehen-
derint eam. & Lucretius ait, eam esse inuentum Dei, seu spi-
raculum Dei, vbi canit:

Hic Deus ille fuit, Deus inclyte Memmi,

Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ

Nunc appellatur scientia, quiq; per artem

Fluctibus è tantis vitam tantisq; tenebris

In tam tranquilla & tam clara luce locavit.

Intelligit quoq; eam esse illustrationem diuinam, vnde Demo-
critus nullos viros sapientes arbitratur, præter illos qui su-
rore quodam diuino perciti sunt, quemadmodum Minos ille
Cretensis, quem ferunt à Ioue cuncta didicisse, cum esset ei in
Ida monte frequens cum Deo conversatio: sic etiam Melesago-
ram Eleusinum Athenienses ferunt à nymphis edoctum: sic &
Hesiodum cum esset pecudum pastor in Bœotia, gregem iuxta
quendam Heliconæ montem egisset, legimus à Musis condo-
natum fuisse aliquot calamis: quibus acceptis, poesim repente

Homo, Dei
templum.

Pedetentim
ad animi pu-
ritatem per-
veniendū.

adeptum esse: quæ quidem & huiusmodi in momento adsequi, pro certo non est humani animi, sed diuinitus inspirati, videlicet cui inest Deus omnia operans. ipse nanq; Deus in animas sanctas se transferens, prophetas & mirandorum opifices constituit potentes in opere & sermone, sicut asserunt Plato & Mercurius, atque ipse etiam Xystus Pythagoricus, asserentes, eiusmodi hominem Dei templum, Deum autem hospitem: cui astipulatur & noster Paulus, hominem vocans templum Dei: & alibi de seipso inquit, Omnia possum in eo qui me confortat Deus. ipse enim est virtus nostra, sine quo (vt ipsemet perhibet) nihil possumus. quod etiam Aristoteles in Meteoris & Ethicis fatetur, nullam esse virtutem, siue naturalem, siue moralem, nisi per Deum: et in secretis suis astruit, intellectum bonum & sanum posse in naturæ secreta, dummodo adsit diuinæ virtutis influentia, aliàs nequaquā. Hanc autem influentiam tunc solum suscipimus, quando nos absoluiamus ab impedimentis aggrauantibus, à carnalibus & terrenis occupationibus, & ab omni externa agitatione. neque enim potest lip-
pus & immundus oculus res nimium lucentes intueri: nec capere poterit diuina, qui purgationem animi ignorarit. Oportet autem pedetentim & velut per gradus quosdam ad hanc animi puritatem pervenire. neque enim unusquisq; de nouo iis mysteriis initiatus, statim lucida omnia comprehendit, sed assuefaciendus paulatim est animus, quo usque in nobis emineat intellectus, ac diuinæ luci applicans illi permisceatur. Anima itaque humana quando ritè fuerit purgata & expiata, tum ab omni varietate soluta, libero motu foras emicat, sursum ascendit, diuina capit, etiam seipsam erudit, quando fortè alibi de erudiri videtur. neq; enim commemoratione neque demonstratione tunc indiget, ob naturalem sui solertiam, tum per mentem suam, quæ animæ caput & auriga est, suapte natura angelos imitata, non successione, non tempore, sed subitaneo momento quod cupit assequitur. David enim literas nō didicit,

didicit, & ex pastore effectus est vates, & diuinarum rerum scientissimus. Solomon in vnius noctis somnio, omnium superiorum & inferiorum sapientia repletus fuit: sic Esaias, Ezechiel, Daniel, ceterique prophetae & apostoli eruditi sunt: potest enim anima (quae communis Pythagoreorum & Platoniorum sententia est) per viam purgatoriam absque alio studio, vel investigatione, per solam modicam, & facilimam collationem, & adventitiam, super iam desuper habita intelligibilia, perfectam omnium scibilium scientiam acquirere: potest etiam per extrinsecam expiationem ad hoc devenire, ut omnia per substantialem suam formam indivisibiliter intelligat. Purgatur autem animus, & expiatur per munditiam, per abstinentiam, per poenitentiam, per eleemosynam: tum etiam conferunt ad idem sacra quaedam instituta, ut hic inferius patebit. curanda enim est anima per religionum studia, vulgo quidem occulta, ut sanitati restituta, veritate firmata, & diuinis praesidiis munita, non timeat suborientes concussiones.

David, Solomon, ceterique, et prophetae, et apostoli, subito edocti.

Animus
quomodo
expiandus.

De munditia, & quomodo observanda.

CAP. LIIII.

Munditiam igitur in primis oportebit servare, in victu, in operibus, in affectibus, sordisque omnes & animi perturbationes, & quaecunque sensum, ac spiritum offendunt, expellere: & quae insunt homini dissimilia caelo, non solum si animo & spiritu, verum etiam si in corpore, si circa corpus fuerint. talis namque munditia exterior animi puritatem haud parum creditur adiuuare. Hanc ob causam philosophi Pythagorici auiditate oraculorum capti, diuinis laudibus celebratis, lauabant in flumine vel balneo, vestibus induebantur albis, atque lineis. nam lana prophanum vestitum arbitrabantur, tanquam beluae sordis excrementum pecori detractum: cubile purum, & prorsus immaculatum habitabant. Simili modo solebant Bragmani indorum sapientes, in fonte qui Dirce appellatur in Boeotia,

Lana vestitus prophanus.

Bragmanorum habitus et gestus.

G

exutis vestib. lauari, oblito prius capite guttis electreis, & odoribus ei rei aptis: deinde postquam pro ritu satis mundi erant, exeundum circiter meridiem, vestiti lino candido, mytra alba, in digitis ferētes anulos, & baculos gestātes manibus. Simili modo apud Gymnosophistas in die ter, & nocte bis lauari aqua frigida sanctum fuit, prius quā sacrorum penetralia ingredi: utebantur etiam lineis vestibus quotidie recēter ablutis. Legimus quoque eiusdem ablutionis ritum apud Hesiodum in Operum atque Dierum libro, ubi canit:

Nemo sub aurora Ioui audet fundere vina
 Illotis manibus, sed & immortalibus vllis,
 Non sic exaudire volunt, spernuntq; precati.

Et alibi:

Prauus ubi fluuium manibus non lotis obiuit,
 Huic dii succensent, tribuentes inde dolores.

Hinc apud Vergilium sic patrem Aeneas alloquitur:

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates,
 Me bello ex tanto digressum & cæde recenti
 Attrectare nephās, donec me flumine viuo
 Abluero. —

Mos enim erat gentibus, quando diis superis sacra facturi essent, corpus ablutione purgare: quando verò diis inferis litandum erat, sola sufficiebat aspersio. Hinc apud Vergilium Dido cum sacra diis inferis institueret, ait:

Annam chara mihi nutrix huc siste sororem,
 Dic corpus properet fluuiali spagere lympa.

Et alibi, ubi infert Aeneam apud inferos ramum Proserpinae adferentem, ita canit:

Occupat Aeneas adytum, corpusq; recenti
 Spargit aqua. —

Nec non ubi Misenum sepeliendum narrat, canit:

Idem ter socios pura circumtulit vnda,
 Spargens rore leui, & ramo felicitis oliuæ.

Munditia

Munditia enim comparata homo cœlestis atq; spiritalis evadit, & ad Dei contuitum vnionemq; sic disponitur, dum mundo corpore & pura mente Deo ministrat, & in omnibus munditiam amplectitur, in visceribus, in cute, in vestibus, in utensilibus, in habitaculis, in muneribus, oblationibus, hostiis, sacrificiis: quorum omnium munditia, etiam aerem purificat, influxumq; illum mundissimum cœlestium & diuinorum attrahit, & mundos Dei ministros dæmonesq; bonos allicit, & convertit: licet nonnunquam etiam immundi spiritus & mali dæmones, veluti bonorum simiæ, vel vt adorentur & decipiāt, huiusmodi munditiam exquirunt: ideoq; in primis obseruandum est, vt habeatur animus mundus, & cor purum, atq; tunc immundæ potestates nequeunt ascendere.

De abstinentia & ieiuniis, & castitate, solitudine, & animi tranquillitate atq; ascensu. CAP. LV.

Abstinentia quoque suos passim obseruatores contrahit vitia, & malos dæmones familiariter munit atque tutetur, & quasi templum Dei incontaminatum reddit animum, mentemque Deo coniungit: nihil etiam ad sanitatem complexionisque temperantiam melius, quàm superflua minime congregare, modumque necessarij victus non excedere. neque enim nutrimentum natura valentiùs adsumendum est, sed quo potius natura sit valentior, sicuti de Christo asserunt nonnulli, quòd ea meta cibum sumebat, vt non generaret superfluum quartæ digestionis. Multi quoque alij parcitate cibi, simul & sanitate & agilitate corporis gauisi sunt, vt Moses & Helias, qui vsque ad quadragesimum diem ieiunium protraxerunt. Vnde ille splendebat facie, & iste subiectus corpus suum veluti spiritum facile ducebat ad nutum. Nam asserunt magi & philosophi, spiritum nostrum non quemadmodum terrenum, aut corpus ex ciborum aut potuum concoctione per certa organa recepto alimento nutriri, sed spongiarum more, per totum corpus vndiq; alimentum

Temperan-
tiae effectus

A quib. po-
tissimū ho-
mini absti-
nendum.

suum haurire, videlicet ex vaporibus tenuissimis corpus vni-
dique penetrantibus. Itaque qui spiritum hunc cupiunt ha-
bere purum & potentem, cibis vtuntur siccioribus, corpusq;
hoc crassum ieiuniis extenuant, ac facile permeabile reddunt,
ne eius pondere aut crassescat spiritus, aut suffocetur, tum lo-
tionibus, & fricationibus, & exercitiis, & amictu corpus i-
psum mundum conseruant, spiritumq; lustrationibus & sus-
sitibus corroborant, & ad puram tenuemq; sinceritatem per-
ducunt. Debemus igitur in sumendis cibis esse puri atque
abstinentes, quemadmodum philosophi Pythagorici, mēsam
sacram atque sobriam seruantes, vitam in omni temperantia
protrahebant. Temperantia enim vitæ complexionisque,
quia talis nullum infert nobis alicuius superantis humoris tu-
multum, qui ad nullam imaginem commoueat phantasiam,
efficit vt anima nostra sæpissime somnians, nonnunquam e-
tiam vigilans, semper supernis influxibus subiiciatur. In-
super Pythagorici, si quis per abstinentiam prudenter mode-
retur singulas tum animi tum corporis sui motiones, perpe-
tuam vtriusq; sanitatem, ac etiam diuturnam vitam pollicen-
tur. Sic Bragmani nullos ad ipsorum admittebant collegium,
nisi abstinentes à vino, & carnibus, & vitiis: dicentes, nemi-
nem posse Deum intelligere, nisi qui illum diuina conversa-
tione æmularetur: quod etiam inferiores Indos apud Philo-
stratum docuit Phraotes. Præterea abstinere nos oportet ab
omnibus quæcunque animum spiritumq; inficiunt, à cupidi-
tatibus & inuidia, quæ iniusticiæ famulæ sunt (vt inquit
Hermes) ad mala facinora mentem ac manum impellentes: i-
tem ab ocio & luxuria. anima enim torpore & libidine suf-
focata, cœleste aliquid prævidere non potest. Quapropter
sacerdotes Atheniensium, qui Græcè Hierophantæ appellantur
(vt refert Hieronymus) quo castius in sacris agerent, diuinisq;
rebus incuberet, cōsueuerunt sorbitioni cicutæ seipsos castra-
re. Castitas præterea mentis Deo devotæ, ipsa animam nostrā
(vt

(vt docet Orpheus Musæum in omnium Deorum hymno) sempiternum ac semper paratum efficit Dei templum. Insuper abstinere debemus ab omni multitudine & varietate sensuum, affectuum, imaginationum, opinionum, & eiusmodi passionibus, quæ lædunt animum, ac iudicium rationis pervertunt: sicut palam videmus in philocaptis, invidis & ambitiosis: quapropter has passiones Cicero (in Tusculanis quæstionibus) tanquam animi ægritudines & pestiferos nominat morbos. Horatius verò furores appellat, vel insanias, ubi canit:

Mille puellarum, puerorum mille furores.

Sentire quoque videtur idem, in hoc omnes homines in aliquo stultos esse: vnde legitur in Ecclesiastico, Stultorum infinitus est numerus. Iccirco Stoici negant passiones cadere in sapientem: passiones inquam, quæ sequuntur apprehensionem sensitivam. nam passiones rationales et mentales, sapienti cōcedunt. Sic sentire videtur etiā Boethius ubi canit, passiones aliquas abiiciendas in inquisitione veritatis, his versibus:

Tu quoq; si vis	Pelle timorem,
Lumine claro	Nec dolor adsit,
Cernere verum,	Spemq; fugato.
Tramite recto	Nubila mens est,
Carpere callem:	Vinctaq; frenis,
Gaudia pelle,	Hæc ubi regnant.

Oportet nos igitur animum ab omni multitudine & eiusmodi passionibus penitus denudare & avertere, vt veritatem simplicissimam adsequamur: quod quidem multi philosophorum longi temporis solitudine leguntur assecuti. Animus enim per solitudinem ab omni humanorum negotiorum cura solutus, sacris numinibus, ac cœlestibus vacans, eadem quotidie sentit, quæ cœlestia munera cogitat efficere. Sic Moyses Hebræorum legislator, et maximus prophetarum, ac omni Chalæorum & Aegyptiorum sapientia eruditus, cum sese à sen-

sibus abstrahere vellet, in vastas Aethiopiae solitudines concessit, ubi cunctis humanis negociis praetermissis, ad solam diuinarum rerum contemplationem animum mentemque conuertit, in quo sic omnipotenti Deo placuit, ut illum facie ad faciem videre & intueri meruerit, accepta etiam miraculorum illorum stupenda potentia, quae Sacrae literae de illo testificari conspiciuntur. Sic Zoroastes Magorum pater ac princeps, omnium rerum naturalium diuinarumque scientiam, viginti annorum solitudine dicitur affecutus, ubi de omni diuinandi atque vaticinandi arte plura conscripsit, ac fecit. Similia operatum esse Orpheum in Thraciae desertis, scripta eius ad Museum declarant. Sic legimus Epimenidem Cretensem, longissimo quodam somno fuisse eruditum. nam annis quinquaginta dormiuisse aiunt: hoc intelligunt, latuisse. Pythagoras quoque similiter decem annis latuisse fertur: atque Heraclitus & Democritus eandem ob causam solitudine delectabantur: quanto magis enim animale vitam relinquimus, & humanam, tanto magis viuimus angelos & Deum, quibus coniuncti, & in meliorem sortem restituti, in omnia possumus, omnibus dominantes. Quamquam liter autem animus noster segregandus sit à vita animali, et ab omni multitudine, atque erigendus, quousque ascendat ad ipsum unum, bonum, verum, pulchrum, per singulos tam cognobilium quam cognitionum gradus, docet Proclus in commentariis super Alcibiadem, ostendens quomodo in primis fugienda sensibilia, ut ad essentiam incorpoream nos transferamus: ubi animarum ordinem, multiplicatum tamen per rationes plurimas, habitudines proportionemque varias, & vincula multa, varietatemque virium multiformem superare oportet, & ad intellectum, & intelligibilia regna contendere: & quanto intervallo haec sint animis meliora, contemplari: porro ipsam etiam intellectualem multitudinem licet unitam & indiuiduam relinquere, atque ad superint intellectualem essentialemque unitatem ab omni multitudine absolutam, ipsiusque boni, et veri fontem pervenire.

Homini
quæ potissi-
mum fugiē-
da.

venire. Simili ratione fugere nos oportet omnem cognitionem multifariam distrahentem atque fallentem, ut veritatem simplicissimam consequamur. Relinquenda igitur multitudo affectuum & sensuum, imaginationū, opinionum, quæ tã in se diversa est, ut alia aliis in quolibet sint contraria, ascendendumq; ad scientias: in quibus licet varia multitudo sit, contrarietatem tamē habet nullam. omnes enim sibi invicem connexæ, & subalternatim vna alteri ministrat atque inservit, usque ad vnam ab omnibus præsuppositam, & nullam ulterius supponentem, ad quam omnes cæteras referre oportet: tamen non est ibi summus cognitionum apex, sed super eam est intellectus purus. Itaque depositis omni compositione, divisione, multiformiq; discursu, ad intellectualem vitam simplicemq; intuitum ascendentes, intelligibilem essentiam præceptionibus indiividuis & simplicibus speculantes, ut ipsam summam animæ existentiam, per quam vnum sumus, & sub qua unitur multitudo nostra, consequamur: atque sic primum vnum, à quo omnibus inest vnio, per ipsum vnum, tanquam essentiæ nostræ florem attingamus: quod tūc demum assequimur, quando omnem multitudinem fugientes, in ipsam unitatem nostram consurgimus, vnumq; efficimur, & uniformiter agimus.

De pœnitentia & eleemosyna. CAP. LVI.

Maxima autem purgationum pars est, voluntaria pœnitentia delictorum. nam (ut ait Seneca in Thyeste) quem pœnitet peccasse, penè est innocens. Hæc enim maximam nobis adfert expiationem, dum molestiam delectamenti opponit, stupidamq; expurgat ex anima leticiam, tribuitque vim quandam peculiarem ad supera reducentem. Est itaque pœnitentia non modò mortificatio vitiorum, sed & animæ spiritale martyrium, quæ gladio spiritus ex omni parte confoditur: gladius autem spiritus, est verbum Dei. Vnde inquit Hieremias propheta, & etiam Paulus ad Ephesios scribens,

Potior purgationum pars quæ sit

Pœnitentiā quid.

Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine. & Psalmista canit, Gladius in labiis ipsorum. Ideo exponendæ sunt cogitationes, & affectus animi, & omnia mala, quæ exeunt de corde & ore nostro, sacerdoti in confessione, ut ipse iuxta verbum Dei ea iudicet, & secundum potestatem illi concessam à Deo, pœnitentia iniuncta mundet, & expurget, dirigatque in bonum. neque verò ullum in religione abolendis piaculis pœnitentia reperitur valentius sacramentum. hinc dii ipsi (teste Ouidio in Ponto)

Sæpe leuant pœnas, creptâq; lumina reddunt,

Quum bene peccati pœnituisse vident.

Eleemosy-
na laus.

Est adhuc aliud expiationis sacramentum, ipsa videlicet eleemosyna: de qua parum, aut nihil me legisse memini apud philosophos: sed docuit nos illam summa veritas, inquiens: Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. & apud Ecclesiasticum legitur: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. & Daniel regem Babylonis docuit, ut eleemosynis redimeret peccata: & Raphael angelus testatur ad Tobiam: Quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit invenire vitam æternam. Hinc Christus ad patrē orare iussit, Dimitte sicut dimittimus, et da sicut damus. de quo dixit alibi: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Idem iudicaturus viuos & mortuos, præ cæteris improperabit damnatis, neglectas eleemosynas, & misericordiæ opera, dum dicet: Esuriui & sitiui, & non dedistis mihi manducare, neq; bibere. & adhuc in alio loco de pauperibus locutus, inquit: Quod vni illorum feceritis, mihi fecistis. Quod mihi etiam sensisse videtur Homerus, ubi introducit iuuenem ad Antinoum procum in hæc verba dicentem: Antinoe non quidem pulchrè cecidisti miserum mendicum, perdet te, si usquam Deus supracœlestis est. nam & dii alienis hospitibus assimilati, in vniuersum exeuntes, ciuitates evertunt, hominū iniurias simul & nefas aspicientes.

De his quæ extrinsecus administrata ad expiationem conducunt. CAP. LVII.

Creditum est, & à sacrorum peritis traditum, expiari etiam animum sacris quibusdam institutis & sacramentis ab extrâ ministratis, vt per sacrificia, per baptismata, per exorcismata, per benedictiones, per consecrationes, per aquæ purificatæ vel benedictæ aspersiones, etiam per quasdam inunctiones, & suffumigationes, non tam ad hoc sacratas, quàm etiam naturaliter hanc vim possidentes. Hoc modo habet in religionibus locum sulphur, ad expiandum suffitu malos dæmones: ouum quoque similiter in purificationibus vsurpari solebat, hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Et veniat quæ lustret anus lectumq; locumq;,

Deferat & tremula sulphur & oua manu.

Scribit etiam Proclus, sacerdotes in purificationibus vti solitos sulphure atq; asphaltò, aut ablutione aquæ marinæ: quoniã purificat sulphur, propter odoris acumen; aqua verò marina, propter igneam portionem. Simili modo purificat herba pentaphyllon, quapropter ob puritatem suam sacerdotes antiqui utebantur ea in purificationibus. Similiter et ramis oliuarum: hæc enim tantæ puritatis esse dicitur, vt ferât oliuã à matretrice plantatã, vel infructuosam perpetuò manere, vel omnino exarescere. Simili modo conferunt expiationi thus, myrrha, verbena valeriana, quæ & herba lucia dicitur, Arabice Fu appellatur: item benedicta, & gariofilata: similiter fel canis nigri suffitũ, in his maximè præstare dicitur, tã ad expiandũ dæmones malos, quàm maleficia, vbicunq; fuerint: similiter pænæ vupæ suffitæ phantasmata pellunt. Mirũ aut, & vix credibile, nisi illud narraret grauis, & nõ contemnendus autor Iosephus, in Hierosolymitana historia, de radice Baaras, à loco iuxta Macheruntẽ Iudææ oppidũ sic nũcupata, hanc ait colore flãmeo, noctu splendorẽ emittere, captu tamen admodũ difficile, vt ca-

Mira de radice Baaras.

Ignis in Si-
cilia.

ptantis manus fallat, oculosque refugiat, neque prius consistat, quam menstruatae mulieris lotio fuerit conspersa: neque tamen hoc modo retenta, sine periculo evellitur, quippe extrahentem praesentanea mors consequitur, nisi eiusdem radicis amuleto fuerit communitus: quo carentes, terram circum circa scarificantes, radicem laqueo vinctam cani alligant, ac repente discedunt: tandem nimio conatu secuturus canis, radicem extrahit, et veluti domini persolvens vices, illico commoritur, nulloque postmodum periculo radix illa à quovis tractari potest: cuius vis in expiationibus praestantissima, ut etiam eos qui à spiritibus vexantur immundis, protinus liberare comperit sit. Materias autem huiusmodi, in spirituales substantias agere, fugando, vel alliciendo, vel mitigando, vel incitando, non secus arbitrantur, atque ignis in Sicilia agit in animas: qui (teste Gulielmo Parisiensi) corpora non laedens, animas intolerabiliter cruciat propinquantium. Ceterum de his partim superius tractatum est.

De adorationibus & votis. CAP. LVIII.

Adorationes quidem, et vota, sacrificia atque oblationes, gradus quidem sunt in sacris ad Deum investigandum: et qui principaliter diuinam provocant voluntatem, atque sacram indissolubilemque ad deos constant animabus communionem. ex orationibus enim quas verbis veris et sacris, sensu et mente proferimus, magnam vim comparamus, quando applicantes illas numini alicui, mouent illud, ut in nos dirigat sermonem suum et responsum, per radium diuinum: quo radio (ut inquit Dionysius) loquitur cum hominibus Deus, sed adeo occulte, ut vix pauci percipiant. Percepit autem sepiissime rex ille, et propheta David, quando inquit: Audiam quid in me loquatur Dominus Deus. Adoratio itaque diutissime continuata, et sepiissime frequentata, perficit intellectum, et animam ad suscipienda diuina lumina efficit ampliore, amorem diuinum accendens, spem fidemque, et mores sacros inferens,

inferens, animam ab omni contrario & adverso expurgat, etiam mala multa repellit, quæ alioquin naturaliter evenirent. Hinc canit Ovidius:

Flectitur iratus voce rogante Deus.

Sæpe Iovem vidi, cum vellet mittere seuæ

Fulmina, thure dato, sustinuisse manum.

- Revertitur autem homo ad Deum per orationes: quò perveniens (inquit Plato in Phædro) sistit equos, & cubiculum symposij intrat, ubi pascitur ambrosia, & potatur nectare. Ideo qui virtutem aliquam possidere cupiunt, orandum illis est, & supplicandum crebrò ad eum qui in se omnem continet virtutem. Melior autem, & optima oratio, quæ non ore profertur, sed quæ silentio sancto, & cogitatione integra Deo offertur, quæq; voce mentis inclamans, verbis intellectualis mundi veneratur præsules Deos. Votum autem est ardens affectus casti animi Deo deditus, qui vouendo, quod bonum videtur, exoptat: hic affectus (ut testantur Iamblichus & Proclus) ita animas Deo coniungit, ut una aliquando Dei atq; animi operatio fiat: Dei videlicet, tanquam artificis, animi verò tanquam instrumenti diuini: hinc per vota nonnunquam fieri miracula morbosq; curari, tempestates auerti, & similia, omnis testatur antiquitas. Hinc legimus, excellentissimos quosq;, & apud omnes nationes sapientissimos viros, Indorum Bragmanas, Persarum magos, Aegyptiorum gymnosophistas, Græcorum Chaldaeorum theologos, qui festa deorum, & abdita mysteria sancere, diuinis votis ac orationibus potissimum incubuisse, ac miranda multa effecisse. Ad voti autem & ad orationis perfectionem (neq; enim sine adoratione votum, nec sine voto usquequaq; perfecta est adoratio) duo potissimum requiruntur: primò videlicet, notio eius quod adorandum, & cui vouendum est, ac qua ratione, quo ordine, quibus mediis sit colendum. sunt enim multiplices Dei cooperatores & instrumenta, videlicet cæli, stellæ, administratorij spiritus, cœlestesque animæ ac heroes, quos veluti

Homo ad Deum quo modo revertatur.

Votum quid.

Ad voti perfectionem duo requiruntur.

ianitores, interpretes, administratores, mediatores primū implorare oportet eum qui pergit ad archetypum Deum, qui solus est terminus extremus adorationis: cetera numina tanquā aditus sunt ad ipsum Deum. Scias itaq; adorationes ac vota ad solum vnum Deum, summū patrem, deorum omnium regem ac Dominū, pura ac pia mente principaliter facienda esse: quādo verò ad inferiores Deos processerint, nisi subdelegatæ sint à summo patre administrationis minimè fit intentio. Itaq; adorationibus ac votis, quando ad inferiora numina diriguntur, Zoroastes & Orpheus suffumigationes, & characteres, & eiusmodi adhiberi licitum putabant: quando verò ad supremi Iouis maiestatem eriguntur, fieri illa minimè debere: quod etiā Hermes & Plato fieri vctant. Vnde Hermes ad Tatium: Hoc (inquit) sacrilegio simile est, cum Deum ores, velle thus, & similia accēdere: aliena enim hæc sunt (vt ait Porphyrius) ab omni pietate. nihil enim materiale inveniri potest, quod immateriali Deo non sit obscœnum: iccirco neq; oratio ei, quæ voce proferatur, convenit: sed nec interior oratio, si animus vicio cōtaminetur. Secundò autem requiritur assimilatio quædam vitæ nostræ ad vitam diuinam, puritate, castitate, sanctimoniāq; proficiscens, cum eius quod optamus licito desiderio: hoc enim summè diuinam captamus beneuolētiam, diuinæq; subiicimur largitioni. nam nisi nos purgato animo digni simus exaudiri, tum ea quæ petimus digna sint fieri, manifestum est Deos precibus nostris minimè adesse: vnde inquit diuinus Plato, Deum nullis precibus aut donis ad iniqua flecti. Nihil igitur à Deo petamus, quod velle nos indecorum est. hoc enim solo plurimos videmus orationibus ac voto frustrari, quia nec ipsi religiosè dispositi sunt, nec desideria & petitiones ipsorum fiunt de his, quæ sunt Deo beneplacita nec sciunt discernere, quo ordine adorandū sit, & per quos mediatores ipse Deus sit adeundus: quorū ignorātia, orationes ac preces nostras sæpius ad nihilū redigit, & vota supplicationibus nostris abnegari facit.

De sacrificiis & oblationibus, eorūque generi-
bus, & modis. CAP. LIX.

Sacrificium autem est oblatio, quæ & sacra fit offeren-
da, & sacrat seu sanctificat offerentem, nisi illum aut ir-
reuerentia, aut aliud quoddam impediat peccatum. Hæc ita-
que sacrificia & oblationes multam nobis præstant fiduciam,
& de familia Dei efficiunt, malæque multa nobis imminen-
tia repellunt: quod quidem Hebræorum doctores præ cæteris
confirmant, inquentes: Per hoc quod animalia nostra macta-
mus, atque res nostras sacrificio dissipamus, imminetia mala
à nobis ad eiusmodi deflecti: tum sicut mortalis hic sacerdos,
in hoc inferiore mundo sacrificat Deo animas animalium ir-
rationabilium, per interitum corporis ab anima: ita Michael
archangelus sublimioris mundi sacerdos, sacrificat animas ho-
minum, idq; per separationem animæ à corpore, non corpo-
ris ab anima, nisi per accidens, sicut contingit in furore, raptu
& extasi, & somnio, similibusque animæ vacationibus, quod
Hebræi vocant mortem osculi. Sacrificia verò, & oblationes
primò ac principaliter ad sumum Deum facienda sunt: quādo
autem ad secunda numina diriguntur, hoc intellige fieri, quem
admodum de oratione & voto dictum est: tum quæcunque ibi
dicta sunt, hic etiam per similitudinem subintelligemus. Sunt
verò sacrificiorum plura genera. nam quoddam dicitur holocaustum,
quando igne hostia consumitur: quoddam immolatio, propter sanguinis effusionem. Præterea quædam dicuntur
sacrificia salutaria, quæ fiunt pro salute obtinenda: quædam
pacifica, pro pace obtinenda: quædam laudes, pro liberatio-
ne à malis, vel largitione bonorum: quædam gratulatoria, pro
ueneratione diuina, & gratiarum actione: quædam etiam fiunt
nec propter honorem Dei, nec ex bona voluntate, quale erat
apud Hebræos sacrificium zelotypiæ, quod solum fiebat cau-
sa detegendi occultū adulterium. Eratq; olim apud gētes sacri-
ficiū expiationis, quo expurgabantur ciuitates, fame aut pesti-

Sacrificio-
rum genera
multa.

Expiationis
sacrificiū

Sacrificio-
rū genera.

lencia, aut alia quavis horrenda calamitate laborantes: cuius ritus erat, disquirere quem in ea ciuitate reperire potuissent hominem turpissimum, illumq; correptum ad locum constitutum deducebant, caesum cum placenta, & ficus siccos manibus gestātem, illumq; septies uirgultis syluestribus uerberatum, lignis syluestribus cōburebant, cineremq; in mare proieciabant. Meminit horum Lycophron & Hipponax. Nec dissimilia multo narrat Philostratus de Appollonio Tianeō, dum pestilentiam Epheso fugaret. Multa præterea sacrificiorum & uictimarum genera erant, sicut Agonalia, Dapsa, Farreationes, Hecatombe, Hostia, Hyacinthia, Armilustra, Ianualia, Lucalia, Lupercalia, Munychia, Nouendinalia, Nictiluca, Palatialia, Pastilaria, Popularia, Proteruia, Scænopegia, Solitorilia, Stata, Rubigalia, Fontanalia, Ormia, Parentalia, Inferiæ, Consualia, Lampteria, Amburbia, Ambarualia, Vinalia, Thya, Holocausta, Orgia, Latialia, Dianetaurica, Bacchanalia, Trieterica, Liberalia, Cocytia, Cerealia, Tesmophoria, Adonia, Theonia, Laurentalia, Opalia, Palilia, Quirinalia, Vertumnalia, Gynæcia, Panathenæa, Quinquatria, Diapalia, Diasia, Horma, Hormea, Nemea, Mytriaca, Palogygia. Erant & horum uictimæ propriæ & diuersæ. nam caper & asinus Bacchi, Cereris porca, Solis equus, Dianæ cerua & canes, Priapi asinus, Isidis anser, Noctis gallus gallinaceus, Fauni capra, Neptuni taurus, Mineruæ capra, Herculis taurus, Saturni puer, Maiæ sus prægnans, Aesculapij gallus. Iam uero & Herculi Gnidio probris & conuijs sacrificabatur. Erant & sacerdotum uarij ordines, Pontifices, Flamines, Archiflamines, Phylades, Salij, Hierophantæ, uariāq; religionum & superstitionum nomina, sacrificia, ceremoniæ, festa, consecrationes, dedicationes, vota, deuotiones, piacula, iusiurandum, hostiæ, litamina, quibus seducta gentilitas, falsis dijs dæmonibusq; sacrificabat. Verum autem sacrificium purgans hominem, & uniens illū Deo, duplex

Verū sacri-
ficiū du-
plex.

plex

plex est: vnum, quod obtulit summus pontifex Christus, in remissionem peccatorum, purificans omnia per sanguinē crucis suae: alterum, quo homo offert seipsum mundū, immaculatū, in hostiā viuētē Deo, sicut Christus summus sacerdos seipsum obtulit, & docuit nos offerēdos simul cū eo sicut ipse oblatus est; dicens de sacramento corporis & sanguinis sui: Hoc facite in meā commemorationem: vt videlicet nos simul mortificatos, per passionē corporis mortalis in spiritu viuificatos simul offeramus. de quo ait Porphyrius: Laboremus vitæ nostræ sanctimoniam pro sacrificio offerre. nemo enim bonus Dei sacerdos esse potest, nisi qui seipsum hostiā producat, propriā animam quasi simulacrū quoddā edificet, & mentem & intellectū in templū cōstituat, in quo diuinā lucē suscipere possit. Externa autē sacrificia (vt ait Heraclitus) medelæ quædā sunt animarū, à summo medico institutæ: possidet enim malus dæmō hominē (quod ait Proclus) quousq; per sacrificia expietur. exquiruntur igitur sacrificia ad Deū, et virtutes cœlestes placādas, & ad expiandū hominem, qui & ipse Dei & mūdi gerit imaginem. Verū Dominus noster IESVS CHRISTVS, verus pontifex, & summus sacerdos, omne sacrificium conclusit in solo pane & vino, tanquam in primaria substantia humani cibi, nullorum animalium, nec aliarum rerum, aut effusi sanguinis immolatione, in quo mundemur, vltē indigentes, qui iam in sanguine illius perfectē mūdati sumus. Erant etiam apud Aegyptios sexcenta sex genera sacrificiorum, tum singulis stellis ac planetis diuinos honores sacraq; sacrificia statuerunt, eo quod essent diuina animalia, intellectualem animam, mentemq; diuinam participantia: vnde ferunt ipsas stellas suppliciter deprecatas, nostras preces exaudire, & cœlestia dona largiri, nō tam naturali quodam pacto, quā libero suo arbitrio. Et hoc est quod dicit Iamblichus, cœlestia corpora, mūdāq; numina, vires quasdā in se diuinas ac superiores: quasdā verō naturales, & inferiores habere, quas quidē Orpheus

Ad placandum deū, necessaria sunt sacrificia.

DCLXVI.
sacrificiorum genera apud Aegyptios.

Stellæ preces exaudiūt, & cœlestia dona largiūtur.

Stellis quo-
modo sacri-
ficauerint
antiqui.

claves appellat ad aperiendum, & claudendum: atque per has fatalibus nos influentiis obligare, per illas verò à fato soluere. Vnde si cui infortunium aliquod immincat à Saturno vel Marte, iubent Magi non protinus ad Iouem vel Venerem, quàm ad eum ipsum confugere Saturnum vel Martem. Sic Apuleiana illa Psyche, ob formæ parilitatem à Venere persecuta, non à Cerere neq; à Iunone, sed ab ipsamet Venere gratiam promereri coacta est. Sacrificabant autem singulis stellis cum illis pertinentibus: soli cum rebus solaribus, & suis animalibus, puta lauro, gallo, cygno, vel tauro: Veneri per animalia sua, vt columbam, vel turturem: & per plantas suas, vt verbenam: sicut canit Vergilius:

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta,
Verbenasq; adole pingues, & mascula thura.

Præterea Magi quodocunq; confectionem aliquam, vel naturalem vel artificialem ad stellam aliquam pertinentem persece- rant, hanc postea religiosius eidem stellæ sacrabant & offere- bant, non tam ab influxu illius opportunè suscepto naturalem virtutem adepturi, quàm etiam per oblationem ipsam religio- sam eandem diuinitus confirmatam, fortiorèque recepturi. oblatio enim cuiuslibet rei, quando Deo aliquo modo ritè of- fertur, non secus ac sacrificium ipsa oblatione, res illa & Deo sanctificatur, & pars eius efficitur. Præterea cœlestibus & æ- thereis diis candidæ hostiæ mactabantur: terrestribus autem & infernis, nigræ: sed terrestribus super aras, infernis verò in foveis: aeris autem, & aqueis volatilia: sed illis alba, istis atra. Denique omnibus diis demonibûsq; præterquam terrestribus & infernis, volatilia immolabantur, illis autem solæ quadru- pedes. simili nanque simile gaudet. Ex his denique quæ cœle- stibus & æthereis immolabātur, solummodo vesci licebat, ex- tremis numini reseruatis, de aliis minimè. Sed hæc omnia Apollinis oraculum his versibus expressit:

Quibus
diis quæ ho-
stiæ macta-
ri solitæ.

Terna quidem diuis cœlestibus hostia, & ipsa

Candi-

Candida mactanda est terna, & terrestribus, atq;
 Atra eadem gaudent. Porro & capiuntur apertis
 Cœlestes aris, foveas cum numina contrà
 Exposcant atro imbutas inferna cruore.

Nec placeat nisi quæ terræ mandetur humata
 Hostia: mel verò nymphæ atq; liquentia vina
 Afferri letantur, & ignem accendier aris,
 Quæ circumvolitant terram sibi numina poscunt,
 Imponiq; atrum corpus, tum thura simulq;
 Iniicier salsas fruges, & dulcia liba.

Hæc facito: verum quibus est data pura profundi,
 His ipsis semper ser sacra in littore, totum
 Proiicito in fluctus animal, cœlestibus autem
 Extremas reddes partes, atq; igne cremabis.
 Quod superest, propone tibi dapibusq; reserua,
 Sudet odoratis crassiq; vaporibus aer.

Hæc in libris Responsorum narrat Porphyrius, cui adsentiunt
 & reliqui: dicunt enim sacrificia hæc media quædam esse na-
 turalia, inter deos & homines: quod asserens Aristoteles in-
 quit, Sacrificare Deo inest homini à natura. Sunt itaque, in-
 quiunt, media, quæ utriusque naturam sapiunt, & diuina ana-
 logicè repræsentant, habentq; cum eo numine cui offeruntur,
 simul & cum iis qui expiantur, symbola quædam convenien-
 tissima, sed adeò occulta, ut vix capere queat humanum in-
 genium, quæ Deus & numina in particulari requirunt pro
 nostra expiatione, quibus placetur virtutes cœlestes, & sese cō-
 tineant ab executione punitionis, quā meretur delicta nostra:
 atq; hæ sunt (quas vocat Orpheus) clauēs, quæ aperiūt portas
 elemētorum atq; cœlorū, ut per illas penetret homo ad super-
 cœlestia, & ad illū descendāt intelligentiæ cœlorū, et dæmones
 elementorum. Homines autem perfecti, & verè religiosi istis
 non egent, sed illi soli, qui (ut ait Trismegistus) in harmoniam
 lapsi, cœlorum & creaturarum serui effecti sunt: qui quia

subiiciuntur coelis, idcirco fauore cœlestis virtutis corroborantur
dos putant, quousque altius evolantes, ab illarum præsidentia
absoluantur, atq; illis sublimiores euadant.

Quas imprecationes & ritus veteres adhibere
solebant sacrificiis & oblationibus.

CAP. LX.

Sacrificiis
verba

Nunc videamus quas imprecationes oblationibus atque
sacrificiis adiungebant: hæc enim dicebat, vel similia,
quicumque offerens, & sacrificans Deo: Ego seruator tuus hæc
tibi offero, & sacrifico, autorem sanctitatis te confiteor, & ad
sanctificandum invoco hanc oblationem, ut infundas sibi vir-
tutem spiritus tui alti ac honorati, ut per eam obtineamus
quod petimus. Cæterum verò sicut res ista præsens oblatione
mea, tua efficitur, ita ut de cætero tibi vivat & moriatur: ita et
ego tuus efficiar, qui per hanc oblationem, & communionem,
per hoc quod ad offerendum, & sacrificandum tibi venio, de
familia & cultoribus tuis me esse profiteor. Præterea in im-
molationibus dicebatur: Sicut istud animal in potestate mea
est ad occidendum si voluero, vel ad saluandum: ita in potesta-
te tua est, ad auferendum per iram tuam, vel ad largiendum per
benevolentiam tuam id quod optamus. Denique ubi pro ex-
piatione, vel evitatione alicuius mali fiebat sacrificium, dice-
batur: Sicut moritur istud animal in manu mea, sic moritur in
me omne vitium, omnis immunditia: vel sic moriatur, & an-
nihiletur tale, vel tale malum, siue incommodum. item: Sicut
effunditur sanguis huius animalis de corpore suo, ita effluat à
me omne vitium, & immunditia. In holocausto dicebatur: Sic-
ut hæc oblatio igne isto præsenti consumitur, ita quod nihil
remaneat ex ea: ita consumatur in me omne malum, seu tale,
vel tale incommodum, quod tunc voluerimus repellere, & e-
vitare. Mos quoque erat inter imprecandum etiam aram i-
psam manibus contingere, ab omnibus his pro quibus tale fie-
bat sacrificium, quique eius participes esse cupiebant: quia litare
sola

sola non potest precatio, nisi is qui precatur, etiam aram manibus tangat. unde apud Virgilium:

Talibus orantem dictis arasq; tenentem

Audiit omnipotens. — Et alibi:

Tango aras, medios ignes, & numina testor.

Quomodo hæc tum ad Deum, tum ad inferiora numina exhibenda sunt. CAP. LXI.

OMnis itaque adoratio, oblatio, siue sacrificatio, deprecatio, invocatio in hac versatur differentia, videlicet quia aut ad solum Deum fit, aut ad inferiora numina, ut angelos, stellas, heroas. In his itaque tales tibi observandæ sunt regulæ, ut quoties soli Deo offerenda est oratio, ad aliquem effectum obtinendum, hoc fiat cum commemoratione alicuius operis, miraculi, sacramenti, vel promissionis, alicubi ex sacris scripturis educta: ut si fiat deprecatio pro destructione inimicorum, commemoretur quemadmodum Deus destruxerit gigantes in diluvio aquarum, & conatus Babel in confusione linguarum, Sodomam & Gomorram in pluvia ignis, exercitum Pharaonis in mari Rubro, & huiusmodi: addendo istis quicquid maledictionis ex psalmis, & hinc inde ex sacris literis colligi potest. Cõsimili oratione deprecaturi cõtra pericula aquarũ, cõmemoremus saluationẽ Noe in diluvio, trãsitum filiorum Israel per medium maris Rubri, & Christum siccis pedibus ambulante super aquas, eundẽq; periclitante saluasse nauiculam, imperasse ventis, & fluctibus, & Petrũ mergente eduxisse ex aquis maris, & huiusmodi. Quòd si pro oraculis, vel somniis petẽdis, siue ad Deũ, siue ad angelos, et heroas oratio necessaria est, iam sese offerũt ex veteri testamẽto innumera loca, ubi Deus cũ hominib. locutus legitur, cũ multis admodum versiculis præsagia et revelationes pollicẽtibus, tũ varia prophetica somnia, Iacob, Ioseph, Pharaonis, Danielis, Nabuchodonosor: tum quicquid in nouo testamento, & vniuersa religione invenitur revelationum, Ioannis, Pauli, sancto-

Incantamē-
torum &
orationum
differentia.

rum Magorum, tum Helenæ, & Constantini, & Caroli : tum recentiorum prophetarum, Methodij, Cyrilli, Ioachim Merlini, Brigittæ, Mechttyldis, Hildegardis, quorum numina piè invocata, sæpe reddunt nos diuinarum revelationum participes. Præterea invocamus etiam sacra Dei nomina, sed ea præcipuè, quæ rei optatæ sunt significatiua, siue illis quoquo modo accommodata : vt pro destructione inimicorum invocamus nomina iræ Dei, vindictæ Dei, timoris Dei, iusticiæ Dei, fortitudinis Dei : ad evitandum verò periculū aliquod, invocamus nomina misericordiæ, defensionis, salutis, bonitatis & similia. Porro postulamus nobis eius, quod optamus desiderij executorem suum angelum aliquem, siue stellam, siue vnum ex heroibus, cui id officij incumbit, ad quem similiter sua dirigatur invocatio, quæ & ipsa fabricanda est, debito numero, pondere & mensura, iuxta regulas traditas, vbi de incantamentis componendis tractauimus. Nihil enim interest, nisi quia incantamenta sunt, quatenus animum nostrum afficiunt, eiusq; passionem disponunt certis numinibus conformes : orationes autem sunt, quatenus alicui numini pro cultu ac veneratione exhibentur, & ex hac eadē radice etiam consecrandi ratio sumi potest, de qua nunc consequenter dicemus.

De consecrationibus, & earum ratione. CAP. LXII.

Consecra-
tionum ef-
ficacia duo
bus perfici-
tur.

Consecratio est, sublimatio experimentorū, per quam in materiam operum nostrorum secundum artis magicæ traditionem ritè & legitime præparatam, animæ spiritalis, proportionem & conformitatem tracta, infunditur, opusq; nostrum per spiritum intellectus viuificatur. Efficacia consecrationum duobus potissimum perficitur, videlicet virtute ipsius personæ cōsecrantis, & virtute ipsius orationis : ritusq; quibus consecratio ministratur, in persona requiritur, vitæ sanctimonia, & sanctificandi potestas : primum natura præstat, & meritum, secundum per initiationem, & dignifica-
tionem

tionem acquiritur, de quibus diximus alibi: deinde oportet quòd ipse consecrans hanc virtutem & potestatem, firma & indubia fide in seipso cognoscat. Quæ autem in oratione requirantur, nunc dicere est intentio. Ipsa est quædam sanctificandi potestas illi diuinitus insita, vt si sit ad hoc ipsum à Deo sic ordinata, quales plerasq; legimus in sacris Bibliæ eloquiis: vel si sit virtute Spiritus sancti ex ordinatione ecclesiæ ad hoc instituta: eiusmodi plures etiam passim extant: aut inest hæc sanctimonia ipsi orationi, non virtute institutionis, sed commemorationis rerum sacrarum, vtputa sacrarum literarum, historiæ, miraculorum, operum, effectuum, gratiarum, promissionum, sacramentorum, & sacramentalium, quæ rei consecranda propriè, vel impropriè, vel per similitudinem aliquã coherere videbuntur: atque huius nunc exempla aliqua dabimus, per quæ facile patebit via ad totã hanc considerationem. Sic in consecratione aquæ commemoratio fit, quoniam Deus collocauerit firmamentum in medio aquarum: quoniam in paradiso terrestri sacrum constituit fontem, ex quo per quatuor sacra flumina irrigatur vniuersus orbis terrarum: quoniam fecit aquas iusticiæ suæ instrumentum in destructione gigantum, per diluuium generale super omnem terram: & in destructione exercitus Pharaonis, in mari Rubro: & quoniam eduxit populum suum siccis pedibus per medium maris Rubri, & per medium Iordanis: & quoniam miraculosè eduxit aquam de petra deserti, & eduxit fontem aquæ viuæ ex dente molari maxillæ asini ad preces Sampsonis: & quoniam posuit aquas instrumentum misericordiæ suæ, atque leuamen salutis in remissionem peccatorum: & quoniam Christus baptizatus in Iordane, mundauit, & sanctificauit aquas, & huiusmodi: invocando insuper diuina nomina ad hæc conformia, vtputa cum Deus ipse vocatur fons viuus, aqua viua, flumen viuus. Similiratione in consecratione ignis, fit commemoratio, quoniam Deus creauit ignem iusticiæ suæ instrumentum in poenã, vin-

Oratio & eius vis.

Aquæ consecratio.

Ignis consecratio.

Olei con-
secratio.

Locorum
cōsecratio.

dictam, & purgationem peccatorum, & iudicaturus mūdum ipsius conflagrationem præcedere iubebit, qui apparuit Mosi in rubo ignis ardentis, qui præcessit filios Israel in columna ignis, qui constituit ignem inextinguibilem conseruandum in tabernaculo fœderis, & eundem extinctū miraculose reaccendit, & sub aquis latentem inextinctum seruabit, & consimilia. Tum se etiam offerunt diuina nomina, vt quia Deus ignis consumens est, & ignis conflans est, & quæ his propria sunt, vt splendor Dei, lux Dei, lumen Dei, & huiusmodi. Sic in consecratione olei commemorantur sacra ad hoc pertinentia, vt apud Exodum de oleo vñctionis, & thymiamate, nomināq; sacra his conformia, quale est nomen CHRISTVS, quod vñctum sonat, & si quid huiusmodi in mysteriis est: & quale illud Apocalypsis de duabus oliuis stillantibus oleum sanctū, in lampades ardentes ante faciem Dei. Sic in consecratione locorum fit commemoratio montis Sinai, tabernaculi fœderis, sancta sanctorum, templi Solomonis, & sanctificationis collis Golgota per mysterium passionis CHRISTI, & agri qui emptus est de precio sanguinis CHRISTI: item montis Tabor, vbi transfiguratio, cœlorūq; ascensus facta sunt, adhibitis sacris nominibus vt loci Dei, throni Dei, cathedræ Dei, tabernaculi Dei, aræ Dei, sedis Dei, habitaculi Dei, & huiusmodi. Similiter in aliarum rerum benedictionibus procedes, inquirendo ex sacris scripturis diuinisq; nominibus & religionis sanctimonia, quæ rei huic quoquo modo congruere videntur. Exempli gratia: Si charta sit vel liber, habes ex mysteriis, quæ cōmemores, tabulas decem præceptorū datas Mosi super monte Sinai, & sanctificationem legis, & prophetarū scripturarūq; per spiritum sanctum promulgatarum: atq; succurrent diuina nomina, testamenti Dei, libri Dei, libri vitæ, scientiæ Dei, sapientiæ Dei, & consimilia. Sic etiam si benedicendus sit gladius, habes quod cōmemores ex secundo Machabæorum: quia Iudæ Machabæo diuinitus missus est gladius, vt cōcideret inimicos

amicos populi Israel, habes & in prophetis verbum, Accipite vobis gladios bis acutos. habes & in euangelis, diuenditis tunicis emendos gladios: habes & in Davidica historia, visum angelum cruentatum, gladium recondentem: & huiusmodi plura in prophetis, & Apocalypsi inuenies, sacræque nomina gladij Dei, virgæ Dei, baculi Dei, vindictæ Dei, & huiusmodi. Et hæc de consecrationibus & benedictionibus realibus exemplificata, sufficiant: ex quibus personales consecrationes benedictionesq; facile deprehenduntur. Sed est adhuc alius cōsecrandi & expiandi ritus, potens, & multæ efficacæ, qui ex generibus superstitionum est, quando videlicet ritus alicuius sacramenti transsumitur ad aliquam rem, quæ consecranda vel expianda intenditur, vtpote ritus baptismi, confirmationis, funeris, & huiusmodi. Sciendum insuper votum, oblationem, sacrificium, vim quandam habere consecrationis, tam realis, quàm personalis quatenus res, vel personæ certis nominibus deuouentur, & offeruntur.

Alius consecrandi, & expiandi ritus.

Quæ dicantur sacra, quæ consecrata: & quomodo hæc se habeant inter nos atq; diuos, ac de sacris temporibus. CAP. LXIII.

Dicuntur autem sacra, quæcunque ab ipsis diis, vel dæmonibus suis adfistentiis sunt sacrata, tanquam (vt ita loquar) à diis ipsis nobis dedicata: hoc modo dicimus sacros dæmones, quia in ipsis Deus habitat, cuius nomen sæpe ferre dicuntur. Vnde legitur in Exodo: Ego mittam angelum meum qui præcedet te, obserues eum, nec contemnendum putes, quia est nomen meum in illo. Sic etiam mysteria sacra dicuntur. Est enim mysterium quod sacratum, & occultam virtutem habet, & gratiam à diis, vel à dæmonibus collatam, vel ab ipso summo Deo dispensatam, quemadmodum sunt sacra nomina, & characteres, de quibus suprà dictum est. Sic crux ipsa sacra & misteriosa, Iesu Christi passione sacrata: hinc etiā orationes & preces quædam sacræ, & mysticæ nuncupantur, quæ non homi-

Sacra.

Mysteriū.

num deuotione, sed diuina reuelatione institutæ sunt, quemadmodum legimus in Euangeliiis, Christum instituisse orationem Dominicam. Simili modo & confectiones quædam sacræ dicuntur, quibus Deus singularem suæ virtutis radium indidit, sicut legimus in Exodo de thymiamate, & oleo vñctionis, & sicut apud nos fons sacer, & sacrum chrisma, & oleum catechumenon, & eiusmodi. Est & aliud sacrorum genus, quo sacra dicimus, quæ ab hominibus Deo dedicata, & consecrata sunt, quemadmodum vota & sacrificia, de quibus supra dictum est. Vnde Vergilius:

At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, diis Italis votum immortale sacrabat.

Et Ouidius in Metamorphoseôn libris canit:

Festa dies aderat, qua cygni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ,
Cuius vt imposuit profecta calentibus aris,
Et diis acceptus penetravit in æthera nidor:

Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.

Simili modo dicuntur sacra simulacra, delubra, idola, statuae, imagines, picturæ ad deorum similitudinem effecta, vel diis ipsis dedicata, quemadmodum canit Orpheus in hymno, ad Lyciam Venerem:

Nostri nanq; duces patriæ diuina tuentes
Oppidulum propter sacrum statuere collosum.

Et Vergilius:

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates.

Hinc diuinus Plato in vndecimo de Legibus, præcepit honorandas esse sacras deorum statuas & imagines, non propter se, sed quia Deos nobis repræsentant, quemadmodum antiqui venerabantur Iouis illud simulacrū, ita interpretati. nā per hoc quod hominis simulacrum gerit, significari quoniam mens est, quæ cuncta ratione seminali producit: sedere autem fingitur, vt stabilis virtus atq; incommutabilis exprimatur: nuda apertaq; habet

Iouis simulacri interpretatio.

bet superiora, quoniam conspicuus est intelligentiis, & superioribus: inferiora uerò teguntur, quoniam occultatur inferioribus creaturis: sceptrū læua tenet, quia in his corporis partibus spiritalissimū uitæ domicilium inuenitur: creator autem intellectus, rex spiritusq; uiuificus mundi est: dextra verò, & aquilam portendit, & victoriam: alterum, quia cæterorū deorum dominus, quemadmodum aliarū auium aquila est: alterū, quia omnia sibi subiecta sunt. Simili modo & nos veneramur figuram agni, quia repræsentat Christum: & figuram columbæ, quia notat Spiritum sanctum: & figuras leonis, bouis, aquilæ, hominis, significātes Euangelistas, & alias similes, quas in reuelationibus prophetarum, in Sacris literis variis locis reperimus expressas. Quin ipse quoq; ad consimiles reuelationes, & somnia conferunt, & Sacre picturæ iccirco dicuntur. Sunt etiam sacri ritus, & sacre obseruationes, quæ fiunt ad venerationem deorū & religionis, quemadmodum sunt gestus deuoti, genuflexiones, capitis apertiones, ablutiones, aquæ benedictæ aspersiones, suffumigationes, exteriores expiationes, item supplicationum processiones: & laudum diuinarum exterior ornatus, vt musicalis resonantia, cereorum & lampadum accensio, signorum & campanarum pulsatio, templorum, altarium & simulacrorum ornatus, in quibus omnibus summus ac speciosissimus cultus ac decor requiritur: quare adhibentur ad hæc quæcunque speciosissima, & pulcherrima, & preciosa, aurum, argentum & lapides preciosi, & eiusmodi: quæ quidem venerationes, & sacra exteriora, sunt tanquam eruditiones & inuitationes ad sacra spiritualia, ad impetranda beneficia deorum, sicut de his testata est Proserpina his versibus:

Quis nam hominum formas æris neglexerit vnquam,
 Aut auri flaua, aut argenti candida dona?
 Quis non miretur, quis non hæc ipsa deorum
 Dixit? —

Dicuntur etiam sacri sacerdotes numinum deorumque ministri, & ipsi sacrati: tum & sacra quaelibet administrantes, resque consecrantes. Vnde Lucanus:

Pontifices sacri, quibus est permissa potestas.

Et Virgilius de Heleno Apollinis sacerdote ait:

Exorat pacem diuum, vittasque resoluit

Sacrati capitis. —

Sunt verò sacra huiusmodi tanquam quaedam pacta inter Deos, & nos sub laude, vel veneratione, vel obedientia exhibita, quibus mediantibus, sæpe virtutem aliquam mirandam obtinemus, ab eo nomine, cui talis veneratio impenditur: sic sunt sacri hymni, & sermones, & exorcismata, & incantationes, & voces, quæ ad deorum laudes, & venerationes sunt composita, & dedicata. Vnde Orpheus in carmine ad astra compositum:

Vocibus ergo sacris iam dæmones invoco puros.

Et ecclesia primitiua utebatur sacris quibusdam incantamentis, contra morbos & tempestates, quæ omnia sub veneratione alicuius numinis, vel pronunciando orantes, vel etiam aliquando scripta appensa, siue alligata deferentes, sæpe virtutem aliquam à tali numine obtinemus, quam homines valde admirantur: hoc modo sunt etiam sacra nomina, figuræ, & characteres, et signacula, quæ cōtemplatiui homines pro arcanis suis votis, pura mente, ad Dei venerationem devouerunt, dedicarunt & consecrarunt: quæ quidem si postea quispiam eadem mentis puritate, qua primitus sunt instituta, pronunciet, mirabilia similiter efficiet, tum etiā quatenus seruetur modus, & regula à primo institutore tradita. nam qui hæc ignorant, operam perdunt, & frustra laborant. Hoc modo non solum verbis barbaris, sed etiam Hebræis, Aegyptiis, Græcis, Latinis, & alterius cuiusque linguae nominibus, Deo deuotis, ac suæ essentiae, vel virtuti, vel operationi attributis ac dedicatis, mira aliquando efficimus. Sic sunt apud Iamblichum nomina,

scilicet

scilicet Osiris, Iſon, Emeph, Ptha, Epies, Amun: sic apud Platonem, & Græcos, ὤν, τὸν ταυτὸν, sic Græci vocant Iouem Mira in nominibus quandoq; vis. *ζῶντα ἀπὸ τῆς ζῆν*, quod est viuere, quia singulis vitam præbet: similiter *δία*, quod signat per, quia per ipsum omnia fiunt: sic *ἀθάνατος*, quod significat immortalem. Sic apud Latinos dicitur Iupiter, quasi iuuans pater, & horum similia, quemadmodum & propria quædam nomina etiam hominibus ad votum tribuuntur, vt Eutychidem, Sossiam, Theophilum, hoc est prosperum, seruitorem, Deo charum. Similiter res quædam materiales concipiunt haud parum sanctitatis, ac virtutis ex consecratione maximè sacerdotali: quemadmodum videmus sigilla illa cerea, quibus inscripta habetur figura agnorum, virtutem accipere per benedictionem Romani pontificis, contra fulgura, & tempestates ne lædant ea gestantes: inspiratur enim diuina virtus in sacratas huiusmodi imagines, & cõtinetur in illis, quasi in sacra quadam litera, quæ Dei habet imaginem. Similẽ virtutẽ accipiunt cerei illi benedicti in festo paschæ, & in festo Purificationis diuæ virginis: similiter campanæ, ex consecratione & benedictione sua accipiunt virtutẽ, vt arceant & cõpescant fulgura & tempestates, ne noceant in locis, vbi sonitus earum eo tempore auditus fuerit. Simili modo sal, & aqua per suas benedictiones, & exorcismata accipiunt virtutẽ expiandi, & effugandi malos dæmones, & sic de similibus. Sunt etiã sacra tempora, apud omnis religionis gētes summa semper veneratione obseruata, quæ aut à diis ipsis sanctificari nobis præcepta, aut à patribus, & maioribus in accepti à diis beneficij commemorationem perpetuamq; gratiarum actionẽ illis dedicata. Sic Hebræi sua sabbatha, sic ethnici suas ferias, sic nos sacrorum nostrorum solēnes dies summa semper celebritate accepimus venerandos. Sunt etiam his contraria tempora, quæ piacularia dicimus, & quos dies atros vocamus, eo quòd illis diebus insignem aliquam cladem calamitatẽve respublica passa esset: cuiusmodi apud Romanos erat ante diem quartum

Tempora
sacra.

Tempora
piacularia

Atri dies.

Dies Aegyptiaci.

nonas sextilis: quia eo die cladem illam vastissimam pugnae Cannensis passi sunt: simili ratione dies omnes postriduani, atri dicti sunt, quibus saepissime ab illis malè dimicatum est. Sic apud Iudaeos dies atri sunt, decimus septimus mensis Iunij, quoniam eo die Mosem confregisse tabulas, Manassem erexisse idolum in sancta sanctorum, murosque Ierusalem ab hostibus dirutos raturum habent. Similiter ater illis dies est nonus Iulij, quia eo die utraque templi destructio perpetrata est. Hac ratione dicti sunt dies Aegyptiaci, olim ab Aegyptijs observati: & quaelibet natio hac ratione similem sibi faustorum infavorumque dierum calculum facile fabricare potest: atque hos sacros religiososque dies Magi non secus quam planetarios dies coelestesque dispositiones observari iubent: quin illos multo efficaciores esse perhibent, maximè ad spirituales divinasque virtutes adsequendas: quia illorum virtus atque influentia, non tam ab elementis corporibusque coelestibus, sed ab intelligibili supercoelesti mundo descendens, communibusque diuorum suffragijs adiuta, nulla coelestium corporum aduersante dispositione frangatur, nec elementorum corruptibili contagione frustretur, modò non desit firma credulitas ac veneratio religiosa: hoc est, cum metu horroreque coniuncta. id enim propriè sonat religio. Hinc dies illi religiosi dicti, quos nefas est violare, quos anxie observamus, nec metuentes ingens aliquod malum, si quid in illis secus factum sit quàm oportet.

De religiosis quibusdam observationibus, ceremonijs, & ritibus suffituum, vñctionum, & similium.

CAP. LXIIII.

TV igitur quicumque in hac facultate operari desideras, in primis pijs precibus obsecra Deum patrem vnum, ut tu quoque sis vnus illius clementia dignus, sis mundus ab intra & ab extra, & in loco mundo, quia scriptum est in Leuitico: Omnis homo qui accesserit ad ea quae consecrata sunt, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Propterea lauare saepius,

ſæpius, & per ſtatutos dies, iuxta numerorū myſteria, induas veſtes mūdās, & abſtineas ab omni immunditia, pollutione & libidine: nolunt enim dij exaudire hominem (vt ait Porphyrius) qui multis diebus ab operatione Venerea ſe nō abſtinuit. Non iungaris mulieri pollutæ, vel menſtruatæ, nec illi qui patitur hæmorroeam: non tangas rem immundam, nec morticiniū. Vnde inquit Porphyrius: Qui mortuū tetigerit, ei ad oracula accedere nō licet: fortè, quia quadā funebris nidoris afſinitate corruptus animus, cōcipiēdis diuinis influxib. redditur ineptus. Lauabis te, & inūges, et fumigabis, & offeras ſacrificia: ſuſcipit enim Deus in odorē ſuauiſſimū, quæ illi fiūt ab homine purificato & diſpoſito, ſimulq; cōſcēdentē cū illa ſuffumigatione orationē, & oblationē, ſuā: ſicut canit Pſalmiſta: Dirigatur Domine ad te oratio mea, ſicut incenſum in cōſpectu tuo. Præterea delectatur in his ſuffumigijs, & odoramentis anima, ipſius Dei proles & imago, ſuſcipiēs illa per nares illas, per quas & ipſa intrauit in hunc corporeum hominem. & per quas (teſtante Iob) aliquando emittuntur ſpiritus viuaciſſimi, qui retineri nequeunt in corde hominis, aut bili, aut labore æſtuātis: vnde à multis odoratus omnium ſenſuum viuacior & ſpiritualior exiſtimatus eſt. Fumigia præterea, ſacrificium & vñctio penetrant omnia: & aperiunt portas elementorum atque cœlorum, vt per illas homo poſſit videre & cognoscere ſecreta creatoris, res cœleſtes, & quæ ſupra cœlos ſunt, & quæ descendunt de cœlis, ſicut ſunt angeli, & ſpiritus ſpeluncarum & profundorum, phantaſmata deſertorum locorum, vt veniant, appareant, compareant, & obediant: faciuntq; pacatos omnes ſpiritus, & attrahunt ſicut magnes ferrum, coniunguntq; cum elementis, & faciunt ſpiritus accipere corpora: plurimum ſiquidē ſpiritale corpus ijs crāſſeſcit, obēſiusq; euadit: etenim vaporibus viuit, & ſuffumigationibus, & libaminū nidorib. Quicquid præterea operaris, fac pleno affectu, ac cordis deſiderio, vt faueat tibi cle-

mentia cœli, cœlestiumq; omnium, quorum fauorem ut magis prosequaris, mirum in modum conferunt adaptatio loci, temporis, professionis, cōsuetudinis, uictus, habitus, exercitij, etiā nominis: in his enim non solum mutatur uis naturæ, sed etiam superatur: multum enim confert locus fortunatus ad fauorem.

Fortunatus
locus ad fa-
uorem con-
fert.

Neque ab re locutus est Deus ad Abraham, ut ueniret ad terram quam monstraret illi: & porrexit Abraham uadens, & proficiscens ad meridiem. Similiter Isaac uenit in Gerarath, ubi seminauit, & collegit centuplum, & effectus est diues ualde. Quis autem sit locus unicuique congruus, ex cuiusque genesi scrutandum erit: quod qui nequiuerit, is obseruet ubi potissimè spiritus suus recreetur, ubi sensus uegetiores sint, ubi corporis sanitas, & robur plus proficiant, ubi negotia melius succedant, ubi plures faueant, ubi infensi succumbant: hanc regionem, hūc locum sciat sibi à Deo superisq; præordinatum, & à cœlis dispositum atque paratum. Hunc ergo locum cole, & pro tempore, & negotio muta: infaustum autem locum semper fugito. Nomina etiam fausta res nostras fortunatiores reddunt: in fausta uerò, infelicitant. Hinc Romani olim in delectu militum conscribendo, cauebant, ne primo militi esset nomen aliqua ex parte infaustum. Et in locandis uectigalibus, & lustrandis colonijs, aut exercitibus, CENSUS bonis nominibus eligebāt. Tum & infaustis nominibus in felicia mutatis, rerum quoq; fortunam in melius mutari crediderunt. Sic Epidamnum, ne in damnum eò nauigantes irent, Dyrrachium uocari instituerunt. Eadem ratione Maleoton, nequid mali adferret, Beneuentū uocauerūt. Lacū uerò Lucrinū, ob nominis felicitatem, omnium felicissimū putauerunt. Horas etiā, & dies pro operibus tuis elige. neq; enim sine causa dixit Saluator: Non ne duodecim sunt horæ diei? & quæ sequuntur.

Tempora
fortunam
præstare
possum.

Tēpora enim rebus nostris certā fortunā præstare posse docuerunt Astrologi, obseruarunt Magi. Omnes deniq; sapientissimi ueteres in hoc cōsentiunt, permaximi interesse quo quidq;

temporis

temporis momento quâve coelestium dispositione in hoc mundo esse suum acceperit, non tam naturale, quàm etiam artificiale. Tantam enim vim habere hoc initij momentum tradiderunt, ut omnem fortunæ cursum inde pēdere & prædici posse, pariq; ratione ex cuiusq; rei fortunæ successibus, illius initium retro scrutari posse, & firmiter crederent, & ipsa experientia teste adseuerarent, quemadmodum Sulla astrologus Caligule cōsulenti de natura certissimā necem appropinquare prædixit. Metheon astrologus, Atheniensibus in Syracusanos expeditionem agitantibus, futuram belli calamitatem prævidit: iisdem nauigaturis in Siciliam, Meson astrologus tempestatem prædixit. Anaxagoras hac temporum scientia, quibus diebus saxum è sole casurum esset, præmonuit, sicut postea factum est ad Aegos Thraciæ flumen. Contrà L. Tarnucius Firmianus ex Romuli gestis atque fortuna, & conceptionem, & natiuitatem illius invenit. Idem urbis Romæ natalem diem adinvenit, ex annotatis illius fortunæ successibus. Sic etiam mundi initium genituramve, ex rerum eventibus compertam fuisse, refert Maternus. Quòd autem tempora in rebus naturalibus plurimum possint, multis exemplis patere potest. Sunt nanque arbores, quæ post solstitium invertunt sua folia, ut populus, ulmus, olea, tilia, alba salix. Et conchylia, & cancri, & ostreae crescente luna augescunt, decrescente macrescunt: & maria suo fluxu atque refluxu, lunæ motus, temporaq; observant. Et Euripus in Eubœa nonne septies mira celeritate defluit, et refluat? Idem tribus diebus vnoquoque mense, videlicet septima, octava, nona luna, stat immotus. Et apud Troglodytas lacus est, qui ter in die fit amarus ac salsus, et rursus dulcis. Iam verò die brumali cum marcent omnia, pulegium aridum florescit. Eodē die aiūt inflatas vesicas disrumpi: salictorum folia & maiorū grana verti, ac circumagi. Et manifestum est, quod ego, et in Italia & Gallia vidi, & sationem eius noui, videlicet nucem quæ per totum annum arida, sub ipsa diui Iohannis vigilia,

& folia, & flores, & maturos fructus produceret. Et totum
 hoc miraculum ex sola temporis observatione in satione illius
 consistit. Quod autem tempora rebus artificialibus aliquas
 mirabiles possint præstare virtutes, ipsi Astrologi in suis Ele-
 ctionum & imaginum libris constanter affirmant. Et hac ra-
 tione legimus apud Plutarchum, simulacrum apud Peleneos
 ea arte fabricatum fuisse, quod quoquò versus spectasset, o-
 mnia terrore, & maxima perturbatione conficiebat, ita quod
 nemo præ timore auderet illud intueri. Et in vita Apollonij
 legimus magos apud Babylonē tecto alligasse quatuor aureas
 alites, quas deorum linguas appellabant, vimq; illis fuisse, ut
 animos multitudinis ad regis amorem obedientiamq; concili-
 arent. In Chio insula Dianæ facies erat in sublimi posita, cu-
 ius vultus introeuntibus tristis, exeuntibus hilaris videbatur.
 Apud Troadem circa simulacrum Mineræ, relicta sacrificia
 non putrescebant. In phano Veneris apud Paphos in area non
 pluebat. Ex tumulo Antæi siquid erutum fuisset, imbres è cœ-
 lo spargebantur, donec quod effusum fuerat, restitueretur. In
 tumulo regis Bibriæ Ponti, laurus extabat, à qua si quid de-
 ceptum in nauim quis intulisset non cessabant illic iurgia, quā-
 diu non fuisset abiectum. In insula Boristhene ædem Achillis nul-
 la avis infestabat. Romæ ædē Herculis in foro Boario, nec mu-
 sca, nec canis intrabat. In Olyntho Thraciæ locus erat, in quē
 si scarabeus incidisset, non poterat exire, sed distorquens se-
 se, immoriebatur. Innumera ferè exempla adferre possem, &
 his multo mirabiliora, quæ arti imaginum, & observatione
 temporū facta fuisse narrat antiquitas. Sed ne quis ista iam pri-
 dem obsoleta minus credat, & pro nugis reputet, recentiora
 quædam, & per hæc tempora adhuc locis nonnullis extantia,
 artificiosa miracula istis addā. Nam arte imaginū effectū dici-
 tur, quod Byzatio serpētes neminē lædāt, graculiq; intra mœ-
 nia non peruolēt: quod Creta noctuā non ferat, quod in agro Ne-
 apolitano cicadæ non audiātur, quod Venetijs publica tonsoriū
 tecta

testa nullum genus muscarum subit, quòd apud Toletum macello publico toto anno non plus vna, & ea quidem insigni albedine cernitur musca. Et nos iam in præcedenti libro narrauimus, & modos & tempora, quorum obseruatione hæc & similia fieri possint. Sermonum præterea atque verborum vires tibi potissimum obseruanda sunt: per hæc enim expanditur anima in substantias inferiores, in lapides, in metalla, in plantas, in animalia, & in omnia naturalia, imprimens illis figuras & passionēs varias, omnibus creaturis vim inferens, aut amore quodam ducens trahensq;. Sic Cato testatur lassatos boues verbis instaurari. Tum verbis atque precibus à Tellure impetrari posse, vt insuetas alat arbores, ipsas etiã arbores similiter exorari, vt trãsmigrēt, & in alieno solo accrescāt. Rapas quoque ampliores fieri, si dum seruntur, obsecrentur, vt sibi, & familiæ, vicinisque benignè conserant. Pauo quoque laudatus, mox pennas explicat: contrà verò, ocymum herbam, cum maioribus maledictis & probris satum sit, eo fructus adferre letiores compertum est. Garus etiam ambusta, & infusa, medetur malis, si tamen interim garus non nominetur. Tum & qui fascino vtuntur, laudando necāt arbores, nocentq; satis atq; pueris. Tantam præterea humanarum execrationū vim esse dicunt, vt etiã malos dæmones abigant, exterminentque. Hac ratione Serapim apud Aegyptios narrat Eusebius symbola edidisse, quibus dæmones expellerentur: docuisse etiã quomodo dæmones assumptis brutorū figuris insidiētur hominibus. In omnib. deniq; Deum præ oculis habe. scriptū est enim in Deuteronomio: Cum quæsieris Dominum Deum tuum, inuenies eum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ. vnde apud Marcum legitur: Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. & apud Matthæum dicitur: si habueritis fidem sicut granum sinapis, nihil impossibile erit vobis. Multum quoque valet oratio iusti assidua. Helias enim (vt ait Iacobus) homo

erat similis nobis, passibilis, & orauit oratione, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & coelum dedit pluuias, & terra dedit fructum suum. Caue autem in orationibus, ne optaueris aliquid vanū, vel quod sit contra diuinam voluntatem: vult autem Deus omnia bona. neque enim vsurpabis nomen Dei tui frustra, quia non erit impunitus, qui sub re vana nomen eius adsumpserit. Facias abstinentiam, & des eleemosynas: quoniam dicente angelo ad Tobiam, Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna. & in libro Iudith legitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu Domini.

Operis totius conclusio. CAP. LXV:

HAec sunt quæ ad magicæ introductionem ex traditione antiquorum, compilatione diuersa in hunc librū coegimus, sermone quidem breui, sed sufficienti his, qui intellecturi sunt. Horum autem quædam cum ordine, quædam sine ordine scripta sunt, quædam per fragmenta tradita sunt, quædam etiam occultata, & investigatione intelligentium relictæ, qui in his quæ scripta sunt acutius speculantes, & perscrutantes, artis magicæ completa documēta simul, & infallibilia experimenta consequi possunt. tradidimus enim hanc artem taliter, vt prudentes, & intelligentes latere non accidat: prauos verò, & incredulos, ad secretorum illorum arcana non admitat, sed in stuporem adductos, sub ignorantia & desperationis umbraculo destitutos relinquat. Vos igitur doctrine & sapientie filij, perquirite in hoc libro, colligendo nostrā dispersam intentionem, quam in diuersis locis proposuimus, et quod occultatum est à nobis in vno loco, manifestum fecimus illud in alio, vt sapientibus vobis patefiat: vobis enim solis scripsimus, quorum animus incorruptus, ad rectum viuēdi ordinem institutus: quorum casta & pudica mens, ac illibata fides Deū timet ac reueretur: quorum manus sunt ab omni scelere & crimine

mine separata, ac mores pudici, sobrij & modesti: vos enim soli servatam vobis doctrinam invenietis, & arcana multis ænigmatibus abscondita, quæ non eliciuntur nisi intelligentiâ abscondita, quam ubi adsecuti fueritis, integra se vobis inexpugnabilis magicæ disciplinæ scientia insinuabit, apparebuntque vobis virtutes illæ, quales olim Hermes, Zoroastes, Apollonius, & cæteri mirabilium operatores consecuti sunt. Vos autem maleuoli calumniatores, prave ignorantie & insipientis nequitie filij, hæc nostra fugite. nam inimica vobis sunt, & posita in præcipitium, ut erretis & incidatis in miseriam. Si quis igitur propter suam incredulitatem, & intellectus inertiam, suum desiderium non obtineat, ignorantie suæ culpam mihi non imputet: nec me errasse, aut falsa ex proposito scripsisse, aut mentitum dicat, sed seipsum accuset, qui scripta nostra non intelligit: obscura enim sunt, variisque obducta mysteriis, in quibus facile multos continget errare, & perdere sensum suum. Nemo ergo irascatur mihi, si veritatem huius scientiæ ænigmatibus intricatam, & variis locis dispersam abscondimus. non enim sapientibus abscondimus, sed pravis et improbis: cùmque tali sermone tradidimus, quem latere insipientem necessario accidet, & ad illius intellectum sapientem facile admittat.

VENERABILI PATRI

SACRAE THEOLOGIAE MAGI-

stro Aurelio ab Aquapendente, Augusti-
niano, Hen. Cor. Agrippa

S. D.

X literis quas ad me à secundo huius men-
sis dedisti, perspexi erga me animi tui can-
dorem P. R. & cognoui te virum cyclicè
doctum, eorumq₃ quæ adhuc in tenebris
delitescent curiosum exploratorem. Gavisus sum illi-
co, atq₃ mihi gratulor, nactum me amicitiam talis viri,
qui cum possem aliquando & genium & ingenium ex-
colere: teq₃ nunc (teste hoc chirographo) inter amicis-
simos recipio. Sed heus tu, qui sunt duces tui quos se-
queris, tu qui audes irremeabilem domum intrare Dæ-
dali, atque tremendi Minois, ire per excubias, & te cō-
mittere Parcis? Qui sunt magistri tui, tu qui versaris cir-
ca immensa, ausus conari vagum stabilem, perfidum af-
fidum, ac deorum omnium fugacissimum reddere vel
ipsa Adrastia constantiorem? Caue ne decipiari ab his
qui fuerunt decepti. Neque enim hic te dirigere poterit
quantacunque librorum lectio, quum non nisi mera æ-
nigmata sonent. O quanta leguntur scripta de inexpu-
gnabili magicæ artis potentia, de prodigiosis astrologo-
rum imaginibus, de monstrifica alchymistarum meta-
morphosi, deq₃ lapide illo benedicto, quo Midæ instar
contacta æra, mox omnia in aurum argentumue per-
mutentur.

mutentur: quæ omnia comperiuntur vana, ficta & falsa, quoties ad literam prædicantur. Atq; tamen traduntur ista, scribunturq; à magnis gravissimisq; philosophis, & sanctis viris, quorum traditiones quis audebit dicere falsas? Quin imò credere impium esset, illos data opera scripsisse mendacia. Alius est ergo sensus quàm literis traditur, isq; variis obductus mysteriis, sed hactenus à nullo magistrorum palàm explicatus: quem nescio si quis sine perito fidèq; magistro sola librorū lectione possit adsequi, nisi fuerit diuino numine illustratus, quod datur paucissimis: ideòq; in vacuum currunt multi, qui hæc secretissima naturæ arcana prosequuntur, ad nudam lectionis seriem referentes animum. Nā in auspicato ingenio, à vero intellectu prolapsi, in falsas imaginationes, exteriorum spirituum vasframentis irretiti, illorum quorum dominari datum est, periculosi serui effecti sunt: & ignorantes semetipsos, abeunt retro post vestigia gregum suorum, quærentes extrahi se quod intus possident. Atque hoc est, quod te nunc scire volo, quia in nobis ipsis est omnium mirabilium effectuum operator, qui quicquid portentosi mathematici, quicquid prodigiosi magi, quicquid inuidentes naturæ persecutores alchymistæ, quicquid demonibus deteriores malefici necromantes promittere audent, ipse nouit discernere & efficere, idq; sine omni crimine, sine Dei offensa, sine religionis iniuria. In nobis inquam est ille mirandorum operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:

Spiritus in nobis qui viget, illa facit.

Verum de his nobis quàm latissimè tecum cōferendum esset, sed coràm. Non enim cōmittuntur hæc literis, nec scribuntur calamo, sed spiritu spiritui, paucis, sacrisq³ verbis infunduntur, idq³ si quando nos ad te venire cōtigerit. Ceterum quos postulas libros, aliqui illorum aliquando fuerunt penes me, sed iam nō sunt: qui verò penes vos circumferuntur libri adolescentiæ meæ, de Oculta philosophia intitulati, horum priores duo in multis deficiunt, tertius totus mancus, nec nisi scriptorum meorum epitome quoddā continet. Sed ego totū opus, fauente Domino, integrū recognitūmq³ aliquādo in lucem dabo, clauē tamē operis solis amicissimis reseruata, quorū te vnum esse nō dubites. Vale felicissime. è Lugduno XXIIII. Septemb. Anno M.D. XXVII.

AD EVNDEM.

EX humanissimis tuis literis (venerande pater) quasi ad speculum animū tuum introspexi totū, illūmq³ amplector totus, volōq³ sic tibi persuasum habeas, te mihi suprà quàm literis demonstrari possis, gratissimum fore, altissimēq³ insidere animo: me verò talē esse, qui ex abundantia cordis hoc scribam, quiq³ eos qui se meæ amicitiae commiserunt, nulla vnquam tempestate soleam deferere. Quare vt tu vota consequaris tua, meis nō minora, ego propediem ad te veniam. Vbi cum coràm dabitur mutuas audire & reddere voces, scio amicitiam nostrā indissolubilem fore, perpetuōq³ duraturam. Iam verò quod ad postulatam Philosophiā attinet, te scire volo, quòd omnium rerum cognoscere opificem

ficem ipsum Deum & in illum tota similitudinis imagine (ceu essentiali quodā contactu, siue vinculo) transire, quò ipse transformeris efficiareq₃ Deus: quemadmodum de Mose ait Dominus, inquiens, Ecce ego constitui te Deum Pharaonis. Hæc est illa vera & summa mirabilium operum occultissima philosophia. Clavis eius, intellectus est: quanto enim altiora intelligimus, tanto sublimiores induimus virtutes, tantoq₃ maiora & facilius & efficacius operamur. Verum intellectus noster carni inclusus corruptibili, nisi viam carnis superaue-rit, fueritq₃ propriam naturam sortitus, diuinis illis virtutibus non poterit vniri (non enim nisi sibi quàm similibus congregiuntur) ac peruidendis illis occultissimis Dei & naturæ secretis, omnino inefficax est, atque hoc opus hic labor est, superas euadere ad auras. Quomodo enim qui in cinere, & mortali puluere seipsum amisit, Deum ipsum inueniet? Quomodo apprehendet spiritualia carni immersus, & sanguini? An videbit Dominum homo, & viuet? Quem fructum adferet granum frumenti, si prius mortuum non fuerit? Mori enim oportet, mori inquam mundo, & carni ac sensibus omnibus, ac toto homini animali, qui velit ad hæc secretorum penetralia ingredi: non quòd corpus separetur ab anima, sed quòd anima relinquat corpus. de qua morte Paulus scribit Colossensibus: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo. Et alibi clarius de seipso ait: Scio hominem, in corpore vel extra corpus, nescio, Deus scit, raptum vsq₃ ad tertium

cœlum, & quæ reliqua sequuntur. Hac inquam preciosa in conspectu Domini morte, mori oportet, quod contingit paucissimis, & fortè non semper. nam pauci quos æquus amavit Iuppiter, aut ardēs euexit ad æthera virtus, diis geniti potuere. Primum qui nō ex carne & sanguine, sed ex Deo nati sunt: proximè, qui naturæ beneficio, ac cœlorū genethliaco dono, ad id dignificati sunt: cæteri meritis nituntur, & arte, de quibus viua vox te certiolem reddet. Verum hoc te admonitum volo, ne circa me decipiaris ac si ego aliquando diuina passus, tibi ista prædicem, aut tale quid mihi arrogare velim, vel concedi posse sperem, qui hætenus humano sanguine sacratus miles, semper ferè aulicus, cum carnis vinculo charissimæ uxori alligatus, omnibûsq; instabilis fortune flatibus expositus, totûsq; à carne, à mundo, à domesticis curis transuersum actus, tam sublimia immortalium deorum dona nō sum adsecutus: sed accipi me volo velut indicem, qui ipse semper præ foribus manens, aliis quod iter intergrediendum sit, ostendit. Cæterum de amore in te meo tu quidem minimè falleris: beneficiis meis quid debeas, non video, quippe qui non contulerim in te quicquam, nisi quòd paratus sum, dum dabitur occasio, conferre omnia. Tu nunc felicissime vale. è Lugduno XIX. Nouemb.

Anno M. D. XXVII.

HENRI

HENRICI COR.

AGRIPPÆ CENSURA, SIVE RE-

tractatio de Magia, ex sua declamatione
de Vanitate scientiarum, & excel-
lencia verbi Dei.

De Magia in genere.

Xigit etiã hic locus, vt de Magia dicamus. nã
& ipsa cum astrologia sic coniuncta atq; co-
gnata est, vt qui magiã sine astrologia pro-
fiteatur, is nihil agat, sed tota aberret via.
Suidas magiam à Maguseis & nomen & ori-
ginem traxisse putat. Communis opinio est nomen esse Persi-
cum, cui astipulantur Porphyrius & Apuleius, & significare
eorum lingua idem quod sacerdotem, sapientem siue philoso-
phum. Magia itaque omnem philosophiam, physicam, & ma-
thematicam complexa, etiam vires religionum illis adiungit.
Hinc & goetiam & theurgiam in se quoque continet. Qua
de causa magiam plerique bifariam diuidunt, in naturalem vi-
delicet, & ceremonialem.

De Magia naturali.

NAturalem magiam non aliud putant, quàm naturaliũ
scientiarum summam potestatem, quam idcirco sum-
mum philosophiæ naturalis apicem, eiũsque absolutissimam
consummationem vocant, & quæ sit actiua portio philoso-
phiæ naturalis, quæ naturalium virtutum adminiculo, ex mu-
tua earũ & opportuna applicatione opera edit, supra omnem
admirationis captum: qua magia Aethiopes maximè, & In-
di vtebantur, vbi herbarum, & lapidum, cæterorũque ad id

spectantium facultas suppetebat. Eius meminisse volunt Hieronymum ad Paulinum, ubi ait Apollonium Tyaneum fuisse magum: seu philosophum, ut Pythagorici. Eius etiam generis fuisse magos, qui Christum natum muneribus invisentes adorauerunt, quos euangeliorum interpretes exponunt Chaldaeorum philosophos: quales fuere Hiarchas apud Bragmanas, Tespion apud Gymnosophistas, Budda apud Babylonios, Numa Pompilius apud Romanos, Zamolxides apud Thracas, Abbaris apud Hyperboreos, Hermes apud Aegyptios, Zoroastes Ormasi filius apud Persas. Nam Indi, & Aethiopes, & Chaldaei, & Persae hac maxime praecellere magia: qua idcirco (ut narrat Plato in Alcibiade) imbuuntur Persarum regum filij, ut ad mundanae Reipub. imaginem, suam & ipsi rempublicam administrare, distribuereq; condiscant: & Cicero in Divinationum libris ait, neminem apud Persas regno potiri, qui prius magiam non didicerit. Magia itaq; naturalis ea est, quae rerum omnium naturalium atq; coelestium vires contemplata, earundemq; sympathiam curiosa indagine scrutata, reconditas ac latentes in natura potestates ita in apertum producit: inferiora superiorum dotibus, tanquam quasdam illecebras sic copulans, per eorum mutuam applicationem ad inuicem, ut exinde stupenda saepe consurgant miracula, non tam arte quam natura, cui se ars ista ministrant exhibet haec operanti. Nam magi, ut naturae accuratissimi exploratores, conducentes ea quae à natura preparata sunt, applicando actiua passiuis, saepissime ante tempus à natura ordinatum effectus producant, quae vulgus putat miracula, cum tamen naturalia opera sint, interveniente sola temporis praeventione: ut si quis in mense Martio rosas producat, & maturas vuas, aut satas fabas, vel petroselinum intra paucas horas excrescere faciat in perfectam plantam, & iis maiora, ut nubes, pluvias, tonitrua, & diuersorum generum animalia, & rerum transmutationes quam plurimas, cuiusmodi multas fecisse

cisse se iactat Rogerius Bachon, pura & naturali magia. Scripserunt de illius operibus Zoroastres, Hermes, Euanthes rex Arabum, Zacharias Babylonius, Ioseph Hebræus, Bo-
cus, Aaron, Zenotenus, Kirannides, Almadal, Thetel, Al-
chindus, Abel, Ptolemæus, Geber, Zahel, Nazabarub,
Tebith, Berith, Salomon, Astaphon, Hipparchus, Alcmaeon,
Apollonius, Triphon, & plerique alij, quorum aliqua ope-
ra adhuc integra, & pleraque fragmenta adhuc extant, &
ad manus meas aliquando pervenerunt. Ex recentiori-
bus verò scripserunt in naturali magia pauci, & illi qui-
dem pauca, ut Albertus, Arnoldus de villa nova, Raimun-
dus Lullius, Bachon, & Apponus, & autor libri ad Al-
fonsum, sub Picatricis nomine editus, qui tamen vnà cum
naturali magia plurimum superstitionis admiscet: quod qui-
dem fecerunt & alij.

De magia mathematica.

Sunt præterea alij naturæ sagacissimi æmulatores, in-
quisitoresq; audacissimi, qui absque naturalibus virtuti-
bus, ex solis Mathematicis disciplinis, adscitis cœlorum in-
fluxibus, sese naturæ operum similia producere posse polli-
centur, ut corpora euntia, vel loquentia, quæ tamen non
habeant virtutes animales: qualis fuit columba Architæ li-
gnea, quæ volabat: & statuæ Mercurij, quæ loquebantur:
& caput æneum ab Alberto Magno fabricatum, quod locu-
tum perhibent. Excelluit in istis Boethius, vir maximi in-
genij, & multiplicis eruditionis: ad quem de istiusmodi scri-
bens Cassiodorus: Tibi (inquit) ardua cognoscere, & mira-
cula monstrare propositum est: tuæ artis ingenio metalla mu-
giunt, Diomedes in aere grauius buccinatur, æneus anguis in-
sibilat, aues simulatæ sunt, & quæ vocem propriam nesciunt
habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere: parua
de illo referimus, cui cœlum imitari phas est. De istis puto

artificiis dictum est, quod apud Platonem legimus, in vndecimo de Legibus: Ars data est mortalibus, qua res posteriores quasdam generarent, non quidem ueritatis & diuinitatis participes, sed simulacra quaedam sibiipsis cognata deducerent: atque eo usque progressi sunt magi homines audacissimi omnia perpetrare, fauente maxime antiquo illo, & ualido serpente scientiarum pollicitatore, ut similes illi tamquam simiae, Deum & naturam emulari conarentur.

De magia venefica.

Est praeterea naturalis magiae species, quam veneficam siue pharmaciam vocant, quae poculis, phyltris, variisque veneficiorum medicamentis perficitur: cuiusmodi Democritus confecisse legitur, quo boni, felices, fortunatique filij gignantur: & aliud quo auium voces rite intelligamus, sicut de Apollonio narrant Philostratus atque Porphyrius. Vergilius etiam de quibusdam herbis Ponticis locutus dixit:

His ego saepe lupum fieri, & se condere syluis

Moerim, saepe animas imis exire sepulchris,

Atque satas aliò vidi traducere messes.

Et Plinius narrat, quendam Demarchum parasitum in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycae humana hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se convertisse: propter quam hominum in lupos immutationem, putat Augustinus Pani Liceo, & Ioui Lycae nomē esse impositum. Narrat idem Augustinus, dum esset in Italia, quasdam foeminas magas, Circes instar, dato viatoribus veneficio in caseo, eos in iumenta vertisse: cumque portassent, quae placuissent onera, rursus in homines restituisse, idque patri cuidam Praestantio tunc accidisse. Sed & ne quis haec putet omnino deliramenta esse, & impossibilia, is recordetur quomodo sacrae literae narrat, Nabuchodonosor regem mutatum in bouem, & septem annis fœno vixisse, tandem Dei misericordia in hominem rediisse: cuius

ius corpus post mortem illius filius Euilmerodat in escam dedit vulturibus, ne quando resurgeret à mortuis, qui iam de bestia redierat in hominem: & eiusmodi plura de magis Pharaonis narrat Exodus. Verum de iis siue magis, siue veneficis loquitur Sapiēs, dū dicit: Exhorruisti illos Deus, quia horribilia opera tibi faciebant per medicamina. Illud præterea vos scire volo, non solum naturalia scrutari hos magos, verumetiam ea quæ naturam comitantur, ac quodammodo exuunt, vt motus, numeros, figuras, sonos, voces, concentus, lumina, & animi affectus atq; verba. Sic Psylli & Marsi convocabant serpentes, alij aliis deprimentes fugabant: sic Orpheus Argonautarum tempestatem hymno compescuit: & Homerus narrat, Vlysi sanguinem verbis restrictum: & in lege duodecim tabularum iis qui messes excantassent, poena constituta est: vt non dubium sit magos etiam solis verbis, & affectibus, aliisq; similibus, non in seipsos modò, sed etiam in res extraneas sæpe mirum aliquem producere effectum: quæ omnia non secus vinum insitam in res alias profundere, illasque ad se trahere, vel abs se repellere, seu alio quovis modo efficere putant, quàm magnes ferrum, & succinum paleas trahunt, siue adamas & allium magnetem ligant: sicq; per hanc rerum gradariam ac concatenatam sibi sympathiam, non solum dona naturalia & coelestia, sed etiam intellectualia & diuina Iamblichus, Proclus atque Synesius, ex magorum sententia, desuper suscipi posse confirmant: quod Proclus in libro de Sacrificio & magia fatetur, scilicet per huiusmodi rerum consensum, magos etiam numina evocare solitos. Ad tãtam enim quidam eorum deuoluti sunt insaniam, vt ex diuersis stellarum constellationibus, per temporum intervalla, & quãdam proportionum ratione ritè obseruatis, constructam imaginem coelitus nutu vitæ intellectusq; spiritum accepturam putent, quò consulentibus illam, respondeat, & occultæ veritatis arcana reuelet. Hinc patet, hanc naturalem magiam nonnunquam in

goetiam theurgiam reclinatam, sæpiſſime malorum dæmonum vaſamentis, erroribꝫq; obretiri.

De goetia & necromantia.

Ceremonialis autē magiæ partes ſunt goetia atq; theurgia. Goetia, immundorum ſpirituum commerciis, induſpicata, nefariæ curioſitatis ritibus, illicitis carminibus, & deprecamentis concinnata, omnium legum placitis eſt exterminata & execrata. Huius generis ſunt, quos necromanticos & maleficos hodie nuncupamus.

Gens inviſa Deis, maculandi callida cœli,
Quas genuit natura mali, qui ſidera mundi,
Iurâq; fixarum poſſunt pervertere rerum.
Nam nunc ſtare polos, & flumina mittere norunt,
Aetherea ſub terras adigunt, montesque revellunt.

Hi ſunt ergo, qui deſunctorum inclamant animas, & illi quos veteres dicebant epodos, qui excantant pucros, & in eloquiũ oraculi eliciunt, & qui dæmones paredros circunferunt, quale quiddam de Socrate legimus: & qui, ut dicitur, ſpiritus paſcunt in vitro: per quos ſe prophetare mentiuntur. Et hi omnes biſariam procedunt. Nam alij dæmones malos virtute quadã maxime diuinorum nominum adiuratos, advocare & cogere ſtudent: quippe cum omnis creatura timet & reueretur nomen illius qui fecit eam, non mirum ſi goetici, & quicq; etiam infideles, Pagani, Iudæi, Saraceni, & cuiuſcunque prophani collegij, ſiue ſectæ homines, diuini nominis invocatione dæmones aſtringant: alij autem nefandiſſimi, deteſtando, & omnibus ignibus plectendo ſcelere, ſe dæmonibus ſubmittentes, illis ſacrificant, & adorant, idololatræ, & viliſſimæ deiectionis rei effecti ſunt: quibus criminibus etſi priores non ſunt obnoxij, tamen manifeſtis periculis ſe exponunt. Nam etiam coacti dæmones invigilant ſemper, quò errantes nos decipiant. Ex horum verò goeticorum anagyri, profluxerunt omnes iſti tenebrarum libri, quos improbatæ lectionis Vlpianus iuriſconſultus

tus appellat, protinusq; corrumpendos esse statuit. Cuiusmodi primus excogitasse dicitur Zabulus quidā illicitis artibus deditus: deinde Barnabas quidam Cyprius, & hodie adhuc confictis titulis circunferuntur libri sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, Abrahamæ, Salomonis: item Pauli, Honorij, Cypriani, Alberti, Thomæ, Hieronymi, & Eboracensis cuiusdam: quorum nugas stultè secuti sunt Alphonsus rex Castiliæ, Robertus Anglicus, Bachon, & Apponus, & pleriq; alij deplorati ingenij homines. Præterea non homines modò, & sanctos, & patriarchas, & angelos Dei tam execrabilium dogmatum fecerunt autores, sed & libros à Raziële, & Raphaele, Adami, & Tobie angelis traditos ostentant: qui libri tamen acutius inspicienti suorum præceptorum canonem, ritum, consuetudinem, verborum & characterum genus, extructionis ordinem, insulam phrasim, apertè sese produnt, non nisi meras nugas ac imposturas continere, ac posterioribus temporibus ab omnis antiquæ magiæ ignaris, perditissimis perditionum artificibus esse conflatos, ex prophanis quibusdam observationibus nostræ religionis ceremoniis permixtis, insitisq; ignotis multis nominibus & signaculis, ut perterreant rudes & simplices, & stupori sint insensatis, & his qui nesciunt bonas literas. Neq; tamen propterea patet has artes fabulas esse. nam nisi reuera essent, atque per illas multa mira ac noxia fierent, non tam arctè de illis statuissent diuinæ & humanæ leges, eas exterminandas esse de terra. Cur autem goetici istis solis malis utantur demonibus, ea ratio est, quia boni angeli difficile comparent, quia Dei iussu expectant, nec nisi mundi corde, & vita sanctis hominibus congregiuntur: mali autem faciles se exhibent ad invocandum, falso fauentes, & diuinitatem mentientes, semper præstò ut astu suo decipiant, ut venerentur, ut adorentur: & quia mulieres secretorum auidiores sunt, ac minus cautæ, atque in superstitionem proclives, faciliusque illuduntur, ideo illis se præbèt faciliores, faciuntq; ingentia prodigia.

cuiusmodi de Circe, de Medea, & de aliis canunt poetæ: testantur Cicero, Plinius, Seneca, Augustinus, & multi alij, tum philosophi, tum catholici doctores, & historici, ipsæ etiā Sacræ literæ. Nam in libris Regum legimus Phytionissam mulierem, quæ erat in Endor, evocasse animam Samuelis prophætæ: licet plerique interpretentur non fuisse animam prophætæ, sed malignum spiritum, qui illius sumpserit imaginem. Tamen Hebræorum magistri dicunt, quod etiam Augustinus ad Simplicianum fieri potuisse non negat, quia fuerit verus spiritus Samuelis, qui ante completum annum à discessu, ex corpore facile evocari potuit, prout docent Goetici. Quinetiam magi, necromantici, illud naturalibus quibusdam viribus ac vinculis fieri posse autumant, sicut nos in libris nostris de Occulta philosophia tractamus. Ideoq; antiqui patres, rerum spiritalium periti, non sine causa ordinaverunt, ut corpora mortuorū sepelirentur in loco sacro, & luminibus sociarentur, aqua benedicta aspergātur, thure & incenso suffumigentur, & expientur orationibus, quousque super terram extiterint. Nam, ut aiunt magistri Hebræorum, omne corpus nostrum, & carnale animal & quicquid in nobis super materia carnis malè disposita innititur, relinquitur in cibum serpenti: & ut ipsi vocant Azazeli, qui est dominus carnis, & sanguinis, & princeps huius mundi, & vocatur in Leuitico princeps desertorum, cui dictum est in Genesi: Terrā comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Et in Isaia: Pulvis panis tuus: hoc est, corpus nostrum creatum ex pulvere terræ, quandiu non fuerit sanctificatum, & transmutatum in melius, ut non amplius serpentis, sed Dei sit effectum, videlicet ex carnali spirituale, iuxta verbum Pauli dicentis: Seminatur quod animale est, & resurget quod spirituale est. Et alibi: Omnes quidem resurgent, sed non omnes immutabuntur, quia multi remansuri sunt in perpetuū cibum serpentis. Hanc itaque turpem & horridam carnis materiam, ac serpentis cibum, morte deponimus, illam aliquan-

do in

do in meliorem sortem, & spirituales transmutatas reassumpturi, quod erit in resurrectione mortuorum. Et iam factum est in his, qui primitias resurrectionis degustarunt, & multi hoc ipsum virtute deifici spiritus in hac vita consecuti sunt, Enoch, & Helias, & Moyses, quorum corpora transmutata in naturam spirituales, non viderunt corruptionem, nec sicut cetera cadauera potestati serpentis relictasunt. Atque hæc est illa disceptatio diaboli cum Michaele de corpore Moysi, cuius meminit in epistola sua Iudas. Sed de Goetia & Necromantia hæc satis.

De Theurgia.

Theurgiam verò plerique putant haud illicitam, quasi hæc bonis angelis, diuinisq; numine regatur: cum sæpius tamen sub Dei & angelorum nominibus malis demonum fallaciis obstringatur: non solum siquidem naturalibus viribus, sed etiam certis ritibus & cæremoniis cœlestes, & per illas diuinas virtutes nobis conciliamus & attrahimus: de quibus multis regulis antiqui Magi editis voluminibus pertractant. Omnium autem cæremoniarum pars maxima, in munditia seruanda consistit: primum quidem animi, deinde etiam corporis, & eorum quæ circa corpus sunt, ut in cute, in vestibus, in habitaculis, in vasis, in utensilibus, oblationibus, hostiis, sacrificiis, quorum munditia ad diuinorum consuetudinem & contuitum disponit, & in sacris summopere efflagitur, iuxta verba Esaiæ: Lauamini, & mundi estote, & auferite malum cogitationum vestrarum. Immunditia verò quia aerem frequenter & hominem inficit, mundissimum illud cœlestium & diuinorum influxum turbat, & mundos Dei spiritus fugat. Verum nonnunquam immundi spiritus, & deceptrices potestates, ut veneretur & adoretur pro diis, etiā hanc munditiā exquirunt. Ideo hic maxima opus est cautela, de quibus latè in libris nostris de Occulta philosophia disseruimus. Verum de hac Theurgia, siue diuinorum magia plura disputas Porphyrius, tandem concludit, Theurgicis

consecrationibus posse quidem animā hominis idoneam reddi ad susceptionem spirituum & angelorum, ad videndos Deos: reditum verò ad Deū hac arte præstari posse, inficiatur omnino. Eius itaq; scholæ sunt, ars Almadel, ars notoria, ars Paulina, ars reuelationum, & eiusmodi superstitionum plura, quæ eo ipso sunt perniciosiora, quo apparent imperitis diuiniora.

De Cabala.

Verum occurrūt hic mihi verba Plinij, qui: Est & alia, inquit, Magices factio, à Moyse etiamnū & Latopæa Iudæis pendēs. quæ verba me de Cabala Iudæorū commonefaciūt, quā in montē Sina à Deo ipso Moyse datā penes Hebræos constās opinio est: ac deinceps per successionū gradus circa literarū monumēta, vsq; in Ezræ tēpora posteriorib. sola viua voce tradita, quemadmodum Pythagorica dogmata olim ab Archippo & Lysiade, qui in Græcia Thebis scholas habuere, tradebantur, in quibus discipuli memoriter doctorū præcepta tenentes, ingenio & memoria pro libris utebātur: sic & Iudæi quidā literas aspernati, in memoria & obseruatione, ac vocali traditione hāc collocarūt: vnde Cabala ab Hebræis, quasi solo auditu vnus ab altero receptio nuncupata est. Ars (vt fertur) peruetusta, nomē aut nō nisi recētib. tēporibus apud Christianos cognitū. Eius verò duplicē tradūt scientiā: vnā de Bresith, quā & Cosmologiā vocāt, videlicet rerū creaturarū naturalium & cœlestium vires explicantē, & legis, Bibliæq; arcana philosophicis rationib. exponētē: quæ profectò hac ratione nihil differt à magia naturali, in qua Salomonē regē præstitisse credimus. Legitur nāq; in sacris Heb. historiis, illū disputare solitū à cedro Libani, vsq; ad hyssopū: itē de iumentis, volucribus reptilibus & piscib. quæ omnia magicas quasdā naturæ vires præ se ferre possunt. Ipse quoq; inter posteriores Moyses Aegyptius, in expositionibus suis super Pentateuchum, et plures Thalmudistæ hāc insecuti sunt. Alterā verò eius scientiā vocāt de Mercaua, quæ est de sublimiorib. diuinarū angelicarūq; virtutum,

virtutū, ac sacrorum nominū et signaculorū contemplationi-
bus quædā quasi symbolica Theologia, in qua literæ, numeri,
figuræ, res, & nomina, & elementorū apices, ac lineæ, puncta
& accētus, nomina sunt profundissimarum rerum, et magno-
rum arcanorum significatiua. Hanc rursus bifariam secant: in
Arithmantiā videlicet, quæ Notariacon vocatur, de angelicis
virtutibus nominibus signaculisq; etiā demonū ac animarum
conditionibus tractans: atq; in Theomantiā, quæ diuinæ maie-
statis mysteria, emanationes, sacræq; nomina, & pētacula scrū-
tatur: quā qui norit, hunc aiunt admirādis pollere virtutibus,
ita quod dum velit, futura omnia præsciat, toti naturæ impe-
ret, in demones & angelos ius habeat, et miracula faciat. Hac
putant Moysen tot signa edidisse, virgā in colubrum, aquas in
sanguinē vertisse: ranas, muscas, pediculos, locustas, bruchos,
ignem cum grandine, vesicās & tabes Aegyptiis immisisse: pri-
mogenitum omne ab homine vsq; ad pecus interemisse: suosq;
deducentem mare aperuisse, fontem de petra, coturnices de cœ-
lo produxisse: aquas amaras dulcorasse: fulgura & nubes per
diem, columnam ignis per noctem, suis prætermisisse, vocem
Dēi viuentis ad populum è cœlis devocasse: arrogantes igne,
murmurantes lepra, percussisse: malè merentes subita strage,
alios terræ hiatu absorptos affecisse, populum cœlesti cibo pa-
uisse: serpentes placasse: venenatos curasse: numerosam turbā
ab infirmitate, vestes eorum à corrosione conseruasse: & ho-
stium victricem reddidisse. hac deniq; miraculorū arte et Iosue
stare solem præcepisse, Heliā ignem in adversarios è cœlo de-
vocasse, puerū mortuum vitæ restituisse: Daniele leonū ora
perstrinxisse: tres pueros in camino æstuantis incendiij carmi-
na lusisse. Porro hac arte astruunt perfidi Iudæi etiam Chri-
stum tam admirāda sæpe fecisse. Salomonem quoq; hanc per-
calluisse, atq; ex ea artem contra demones, eorundemq; vincis-
la & coniurationum modos, ac contra morbos, excantamen-
ta tradidisse, vt autor est Iosephus. Verū ego Deum Moysi,

cæterisq; prophetis multa, quæ contineretur sub cortice verborum legis, prophano vulgo non communicanda mysteria retexuisse, vt non dubito, sic hanc, quam iactant Hebræi Cabalæ artem, quam ego multo labore aliquando scrutatus sum, non nisi meram superstitionis rapsodiam, ac Theurgicam quandam Magiam agnosco: quod si (quod Iudæi iactant) à Deo profecta, ad vitæ perfectionem, ad hominum salutem, ad Dei cultum, ad intelligentiæ veritatem conduceret, profectò spiritus ille veritatis, qui repudiata synagoga uenit nos docere omnem veritatem, hanc vsque in hæc postrema tempora, suam non celasset Ecclesiam: quæ profectò omnia nouit quæ sunt Dei, cuius benedictio, baptismus, cæteraq; salutis sacramenta reuelata & perfecta sunt in omni lingua. Vniuscuiusque enim linguae par est & eadem virtus, modò par sit & eadem pietas: nec est aliud nomen in cœlis, nec in terra, in quo oporteat nos saluos fieri, & in quo operemur virtutem, præter vnum nomen I E S V, in quo recapitulantur & continentur omnia. Hinc Iudæi in diuinis nominibus peritissimi, parum aut nihil post Christum operari possunt, sicut prisca illorum patres. Quod autem experimur, & videmus, huius artis (vt vocant) revolutionibus sæpe miras magnorum mysteriorum à Sacris literis extorqueri sententias, totum hoc nihil aliud est, quàm lusus quidem allegoriarum, quas ociosi homines, in singulis literis & punctis, & numeris occupati, quod hæc lingua & scribendi ritus facile patiuntur, pro eorum arbitrio fingunt atque refingunt: quæ etsi nonnunquam magna sonent mysteria, nihil tamen probare, nec evincere queunt, quin iuxta verba Gregorij, eadem facilitate contemnere liceat, quia asseruntur. Confinxit simili artificio pleraque Rabanus monachus, sed Latinis characteribus & versibus, insertis varijs imaginibus, qui quaque versus lecti, per quælibet superficiei ac imaginum lineamenta sacrum aliquod denunciant mysterium, depictæ illic histo-

rie representativum : quæ etiam ex prophanis literis extorqueri posse nemo ignorat, qui Valeriæ Probæ ex Virgilij carminibus compositas de Christo centones legerit : quæ omnia & eiusmodi, sunt speculationes ociosorum hominum. Quod autem ad miraculorum operationem attinet, neminem vestrum puto tam stolidæ cervicis, qui de iis credat aliquam haberi artem vel scientiam. Est itaque nihil aliud hæc Iudeorum Cabala, quàm perniciosissima quædam superstitio, qua verba, & nomina, & literas, sparsim in scriptura positas pro arbitrio suo colligunt, dividunt, transferunt : & alterum ex altero facientes, soluunt membra veritatis, sermones, inductiones, & parabolas hinc inde ex propriis fictionibus construunt, aptare illis volunt eloquia Dei, infamantes scripturas, & dicentes sua figmenta ex illis constare : calumniantur legem Dei, & per impudenter extortas supputationes dictionum, syllabarum, literarum, numerorum, tentant violentas & blasphemias perfidiæ suæ inferre probationes. Præterea iis nugis inflati, ineffabilia Dei mysteria, & quæ sunt supra scripturam arcana, sese invenire & scire iactant, per quæ etiam prophetare, & virtutes, & miracula sese perficere, sine rubore, magnæque audacia mentiri non erubescunt. Sed accidit illis, quod cani Aesopico, qui pane relicto & in umbram eius inhians, perdidit escam : sic perfidum hoc & duræ cervicis hominum genus, semper in umbris scripturæ occupatum, & circa illas vanitates sua artificiosa : sed superstitiosa Cabala impetum faciens, amittit panem vitæ æternæ, & inanibus nominibus depastum perdit verbum veritatis. Ex hoc Cabalisticæ superstitionis Iudaico fermento prodierunt puto Ophitæ, Gnostici, & Valentiniani hæretici, qui ipsi quoque cum discipulis suis Græcam quandam Cabalam commentati sunt, omnia Christiana fidei mysteria pervertentes, & hæretica prauitate ad Græcas literas, & numeros protrahentes, ex illis construunt corpus, quod

vocant veritatis, docentes, absque illis literarum & numerorum mysteriis non posse in Evangelicis literis inveniri veritatem: quia variae sunt, & alicubi sibi repugnantes, plenaeq; parabolis scriptae, ut videntes non videant, & audientes non audiant, & intelligentes non intelligant, sed cæcis & errantibus iuxta suae cæcitatis & erroris capacitatem propositas: latentem verò sub illis sinceram veritatem solis perfectis, non per scripta, sed per viuae vocis successiuam pronuntiationem esse creditam, atque hanc esse, illam Alphabetariam & Arithmanticam Theologiam, quam Christus secretò manifestavit Apostolis, & quam Paulus se loqui dicit non nisi inter perfectos. Cum enim hæc altissima sint mysteria, ideo nec scripta esse, nec scribi, sed in silentio servari apud sapiētes, in abscondito secum illa custodientes. Sapiens autem apud eos nemo, nisi qui maxima hæreseos monstra fabricare novit.

De præstigiis.

Sed redeamus ad Magiam, cuius particula etiam est præstigiorum artificium, hoc est illusionum, quæ secundum apparentiam tantum fiunt, quibus Magi phantasmata edunt, multaq; miracula circulatoriis fraudibus ludunt, & somnia immittunt, quod non tam Goeticis incantamentis, & imprecationibus, dæmonumq; fallaciis, quàm etiam certis fumigiorum vaporibus, luminibus, phyltris, collyriis, alligationibus & suspensionibus: præterea annulis, imaginibus, speculis, similibusq; magicæ artis pharmaciis, & instrumentis, naturali cœlestiq; virtute perpetratur. Multa & manuum promptæ subtilitate & industriæ fiunt, cuiusmodi ab histrionibus & ioculatoribus quotidie fieri videmus, quos idcirco chirosofos: hoc est, manusapientes appellamus. Extant de hoc artificio libri præstigiorum Hermetis, & quorundam aliorum. Legimus quoque Pafeten quendam præstigiatores refertissimum convivium hospitibus monstrare solitum, idq; cum libuit rursum evanuisse, discumbentibus omnibus fame ac siti elusis. Numam

Pompi-

Pompilium etiam istiusmodi præstigiis vsum legimus. Sed & doctissimum Pythagoram id ridiculum aliquando factitasse, vt quæ collibuisse, sanguine perscriberet in speculo, quo ad pleniluminis Lunæ orbem obverso, stanti à tergo res exaratas in disco Lunæ commonstrasse. Huc spectat etiam, quicquid de hominum transformationibus legitur decantatum à poetis, traditum ab historicis, & à nonnullis Christianis Theologis, insuper à sacris literis adsertum. Sic apparent homines asini, vel equi, vel alia animalia, oculis fasciatis, aut perturbato medio, idque arte naturali. Nonnunquam etiam hæc fiunt à bonis & malis spiritibus, seu ad bonorum preces ab ipso Deo, sicut in sacris literis legimus de Helisæo propheta, obsessus ab exercitu regis vallantis Dothain. Verum puris & apertis à Deo oculis, ista non possunt illudere: sic mulier illa, quæ à vulgo iumentum iudicabatur, Hilarioni non iumentum, sed quod erat, mulier videbatur. Ea igitur, quæ hoc modo secundum apparentiam fiunt, præstigia dicuntur: quæ autem fiunt arte permutantium aut transferentium, vt de Nabuchodonosor: aut messibus ad alios agros traductis, de his diximus superius: verum de hac præstigiorum arte sic ait Iamblichus: Quæ præstigiati seu fascinati imaginantur, præter imaginatiua, nullam habent actionis & essentiae veritatem. Eiusmodi nanque artificij finis est, non facere simpliciter, sed vsque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nullum compareat vestigium. Iam itaq; ex his quæ dicta sunt patet, non aliud esse magiam, quam complexum idololatriæ, astrologiæ, superstitionisq; medicinæ. Iamq; etiam à magis magna hæreticorum caterua in Ecclesia orta est, qui sicut Iamnes & Mambres restiterunt Moysi, sic illi restiterunt Apostolicæ veritati. Horum princeps fuit Simon Samaritanus, qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc artem statua donatus est, cum hac inscriptione, Simoni sancto Deo. Eius blasphemias copiose narrant, Clemens, Eusebius & Irenæus. Ex hoc Simone, tanquam ex hæresum

omniū seminario, per multas successiones monstroſi Ophitæ,
 turpes Gnoſtici, impij Valentiniani, Cerdoniani, Marcioniſtæ,
 Montaniani, & multi alij hæretici prodierunt, propter e-
 ſtum, & inanem gloriam, mentientes adverſus Deum, ut i-
 tem nullam, neque beneficia hominibus præſtantes, ſed deci-
 pientes, & in perniciem, & in errorem mittentes: & qui cre-
 dunt illis, confundentur in iudicio Dei. Verū de Magicis
 ſcripſi ego iuuenis adhuc, libros tres, amplo ſatis volumine,
 quos de Occulta philoſophia nuncupavi, in quibus quicquid
 tunc per curioſam adoleſcentiam erratum eſt, nunc cautior,
 hac palinodia recantatum volo: permultum enim temporis
 & rerum in his vanitatibus olim contriui. Tandem hoc pro-
 feci, quo ſciam quibus rationibus oporteat alios ab hac perni-
 cie dehortari. Quicumque enim non in veritate, nec in virtute
 Dei, ſed in eluſione dæmonum, ſecundum operationem malo-
 rum ſpiritus, diuinare & prophetare præſumunt, & per
 vanitates magicas, exorcismos, incantationes, amatones, ago-
 gima, & cætera opera dæmoniaca, & idololatriæ fraudes e-
 xercentes, præſtigia & phantaſmata oſtendentes mox ceſſan-
 tia, miracula ſeſe operari iactant: omnes hi cum Iamne
 & Mambre, & Simone Mago æternis i-
 gnibus cruciandi deſtina-
 buntur.

OCCULTAE PHILOSOPHIAE
 Henrici Cornelij Agrippæ lib. III.
 Finis.

LIBER

Spiritus aeris diei Saturni subiiciuntur vento Africo. Eorū natura est, seminare discordius, odia, & malas cogitationes, plumbum ad libitum dare, quemlibet interficere, & quodlibet membrum mutilare. Quomodo autem compareant, superiore libro dictum est.

DE ANGELIS HORARVM,
secundum dierum rationem
Tabulæ.

Dies Dominicus.

Horæ diei.	Angeli horarum.
1 Yayn.	Michael.
2 Ianor.	Anael.
3 Nasnia.	Raphael.
4 Salla.	Gabriel.
5 Sadedali.	Cassiel.
6 Thamur.	Sachiel.
7 Ourer.	Samael.
8 Tanic.	Michael.
9 Neron.	Anael.
10 Iayon.	Raphael.
11 Abay.	Gabriel.
12 Natalon.	Cassiel.

Horæ noctis.	Angeli horarum.
1 Beron.	Sachiel.
2 Barol.	Samael.
3 Thanu.	Michael.
4 Athir.	Anael.
5 Maton.	Raphael.
6 Rana.	Gabriel.

7	Netos.	Cassiel.
8	Tafrac.	Sachyel.
9	Sassur.	Samael.
10	Aglo.	Michael.
11	Calerna.	Anael.
12	Salam.	Raphael.

Dies Luna.

Horæ diei.

Angeli horarum.

1	Yayn.	Gabriel.
2	Ianor.	Cassiel.
3	Nasnia.	Sachiel.
4	Salla.	Samael.
5	Sadedali.	Michael.
6	Thamur.	Anael.
7	Ourer.	Raphael.
8	Tanic.	Gabriel.
9	Neron.	Cassiel.
10	Iayon.	Sachiel.
11	Abay.	Samael.
12	Natalon.	Michael.

Horæ noctis.

Angeli horarum.

1	Beron.	Anael.
2	Barol.	Raphael.
3	Thanu.	Gabriel.
4	Athir.	Cassiel.
5	Maphon.	Sachiel.
6	Rana.	Samael.
7	Netos.	Michael.
8	Tafrac.	Anael.
9	Sassur.	Raphael.
10	Aglo.	Gabriel.
11	Calerna.	Cassiel.

12 Salam.

12 Salam.

Sachiel.

Dies Martis.

Horæ diei.

Angeli horarum.

1 Yayn.

Samael.

2 Ianor.

Michael.

3 Nasnia.

Anael.

4 Salla.

Raphael.

5 Sadedali.

Gabriel.

6 Thamur.

Cassiel.

7 Ourer.

Sachiel.

8 Tanic.

Samael.

9 Neron.

Michael.

10 Iayon.

Anael.

11 Abay.

Raphael.

12 Natalon.

Gabriel.

Horæ noctis.

Angeli horarum.

1 Beron.

Cassiel.

2 Barol.

Sachiel.

3 Thanu.

Samael.

4 Athir.

Michael.

5 Mathon.

Anael.

6 Rana.

Raphael.

7 Netas.

Gabriel.

8 Tafrac.

Cassiel.

9 Sassur.

Sachiel.

10 Aglo.

Samahel.

11 Calerna.

Michael.

12 Salam.

Anael.

Dies Mercurij.

Horæ diei.

Angeli horarum.

1 Yayn.

Raphael.

2 Ianor.

Gabriel.

3	Nasnia.	Cassiel.
4	Salla.	Sachyel.
5	Sadedali.	Samael.
6	Thamur.	Michael.
7	Ourer.	Anael.
8	Tanic.	Raphael.
9	Neron.	Gabriel.
10	Iayon.	Cassiel.
11	Abay.	Sachiel.
12	Neron.	Gabriel.

Horæ noctis.

Angeli horarum.

1	Beron.	Michael.
2	Barol.	Anael.
3	Thanu.	Raphael.
4	Athir.	Gabriel.
5	Mathon.	Cassiel.
6	Rana.	Sachiel.
7	Netos.	Samahel.
8	Tafrac.	Michael.
9	Sassur.	Anael.
10	Aglo.	Raphael.
11	Calerna.	Gabriel.
12	Salam.	Cassiel.

Dies Iouis.

Horæ diei.

Angeli horarum.

1	Yayn.	Sachiel.
2	Ianor.	Samael.
3	Nasnia.	Michael.
4	Salla.	Anael.
5	Sadedali.	Raphael.
6	Thamur.	Gabriel.
7	Ourer.	Cassiel.

8 Tanic.

8	Tanic.	Sachiel.
9	Neron.	Samael.
10	Iayon.	Michael.
11	Abay.	Anael.
12	Natalon.	Raphael.

Horæ noctis.

Angeli horarum.

1	Beron.	Gabriel.
2	Barol.	Cassiel.
3	Thanu.	Sachiel.
4	Athir.	Samael.
5	Maton.	Michael.
6	Rana.	Anael.
7	Netos.	Raphael.
8	Tafrac.	Gabriel.
9	Sassur.	Cassiel.
10	Aglo.	Sachiel.
11	Calerna.	Samael.
12	Salam.	Michael.

Dies Veneris.

Horæ diei.

Angeli horarum.

1	Yayn.	Anael.
2	Ianor.	Raphael.
3	Nasnia.	Gabriel.
4	Salla.	Cassiel.
5	Sadedali.	Sachiel.
6	Thamur.	Samael.
7	Ourer.	Michael.
8	Tanic.	Anael.
9	Neron.	Raphael.
10	Iayon.	Gabriel.
11	Abay.	Cassiel.
12	Natalon.	Sachiel.

Horæ noctis.

- 1 Beron.
- 2 Barol.
- 3 Thanu.
- 4 Athir.
- 5 Maton.
- 6 Rana.
- 7 Netos.
- 8 Tafrac.
- 9 Sassur.
- 10 Aglo.
- 11 Calerna.
- 12 Salam.

Angeli horarum.

- Samael.
- Michael.
- Anael.
- Raphael.
- Gabriel.
- Cassiel.
- Sachiel.
- Samael.
- Michael.
- Anael.
- Raphael.
- Gabriel.

Dies Saturni.

Horæ diei.

- 1 Yayn.
- 2 Ianor.
- 3 Nasnia.
- 4 Salla.
- 5 Sadedali.
- 6 Thamur.
- 7 Ourer.
- 8 Tanic.
- 9 Neron.
- 10 Iayon.
- 11 Abay.
- 12 Natalon.

Angeli horarum.

- Cassiel.
- Sachiel.
- Samael.
- Michael.
- Anael.
- Raphael.
- Gabriel.
- Cassiel.
- Sachiel.
- Samael.
- Michael.
- Anael.

Horæ noctis.

- 1 Beron.
- 2 Barol.
- 3 Thanu.
- 4 Athir.

Angeli horarum.

- Raphael.
- Gabriel.
- Cassiel.
- Sachiel.

5	Mathon.	Samael.
6	Rana.	Michael.
7	Netos.	Anael.
8	Tafrac.	Raphael.
9	Sassur.	Gabriel.
10	Aglo.	Cassiel.
11	Calerna.	Sachiel.
12	Salam.	Samael.

Illud autem obiter notandum, primam horam diei, ubilibet gentium & quocunque tempore assignari soli orienti, ubi primum apparet in horizonte oriente: primam autem horam noctis, esse decimam tertiam à prima hora diei, sed de his hactenus.

ELEMENTORVM MAGI-
corum Petri de Abano, Fi-
nis.

C. PLINII SECVN-

DI NATVRALIS HISTORIAE

Libri XXX. Cap. I. & II.

*De origine Magicæ artis, quando, & à quibus
cœperit, & à quibus celebrata fue-
rit. Cap. I.*

MAGICAS vanitates, sæpius quidem ante-
cedentis operis parte, vbicunque causæ lo-
cûsque poscebant, coarguimus, detegemûs
que etiamnum: in paucis tamen digna res
est, de qua plurima dicantur, vel eo ipso,
quòd fraudulentissima artium plurimum in toto ter-
rarum orbe, plurimisque seculis valuit: authoritatem
ei maximam fuisse nemo miretur, quando quidem sola
artium, tres alias imperiosissimas, humanæ mētis com-
plexa, in vnam se rededit. Natam primum è Medicina,
nemo dubitat, ac specie saltitari irrepsisse, velut altio-
rem sanctiorémq;, quàm Medicinam, blandissimis de-
sideratissimisque promissis addidisse vires religionis,
ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus:
atque, vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes Ma-
thematicas, nullo non auido futura, de sese sciendi, at-
que ea è cœlo verissimè peti credente. Ita possessis ho-
minum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigij ado-
leuit, vt hodièque etiam in magna parte gentium præ-
valeat, & in Oriente, regum regibus imperet. Sine du-
bio illic orta in Perside à Zoroastre, vt inter Authores
conuenit: sed vnus hic fuerit, an postea & alius non sa-
tis constat. Eudoxus, qui inter sapientiæ sectas clarissi-
mā vtilissimāque eam intelligi voluit, Zoroastrem
hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuis-
se prodidit. Sic & Aristoteles, Hermippus, qui de tota
ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia
versuum

versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem, à quo institutum diceret, tradidit Azonacem, ipsum verò V. milibus annorum ante Troianum bellum fuisse. Mirum hoc in primis durasse memoriam artémque, tam longo æuo commentariis non intercidentibus, præterea nec claris nec cōtinuis successioneibus, custoditā. Quotus enim quisque auditu saltem cognitos habet, qui soli cognominantur, Apuscorum & Zaratum Medos, Babyloniumq; Marmaridium & Arabem Hippocum, Assyrium verò Zarmocenidam, quorum nulla extant monumenta. Maxime tamen mirum est, in bello Troiano tantum de arte ea silentium fuisse Homero, tantumque operis ex eadem in Vlyssis erroribus, adeò vt totum opus non alivnde constet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe vtiq; & inferorum evocatione hoc solum agi. Nec postea quisquam dixit, quoniam modo venisset Telmessum religiosissimam urbem, quando transisset ad Thesalias vrbes, quarum cognomen diu obtinuit in nostro orbe alienæ gentis. Troianis itaque temporibus Chironis medicinis contenta, & solo Marte fulmināte, minor equidem Achillis populis famā eius in tantum adhiāsisse, vt Menander quoque literarum subtilitati sine æmulo genitus, Thessalam cognominauerit fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium lunā. Orpheæ putarem è propinquo primum intulisse, ad vicinas vsque superstitiones, ad medicinæ profectum si non expers sedes eius tota Thrace Magices fuisset. Primus extat (vt equidem inuenio) commentatus de ea Osthane, Xerxem regem Persarum bello, quod is Græciæ intulit comitatus: ac vel vt semina artis portentosa sparsisse obiter infecto quacunque commeauerat mundo. Diligentiores paulo ante hunc ponunt, Zoroastrem alium Proconnesium. Quod certum est, hic maxime Osthane ad rabiem, nō auiditatem modò scientiæ

eius, Græcorum populos egit. Quanquam animadver-
tam summam literarum claritatem gloriâque ex ea
scientia antiquitûs & pene semper petitam. Certè Py-
thagoras, Empedocles, Democritus, Plato, ad hanc di-
scendam nauigauere, exiliis verius, quàm peregrinatio-
nibus susceptis: hanc reversi prædicauere, hanc in arca-
nis habuere. Democritus Apollonicem, Captidenem,
& Dardanum è Phœnice illustrauit, voluminibus Dar-
dani sepulchrum eius petitis, suis verò ex disciplina eo-
rum editis, quæ recepta ab aliis hominum, atque trans-
iisse per memoriam, æquè ac nihil in vita mirādum est.
In tantum fides istis fâsq; omne deest adeò, vt ij qui cæ-
tera in viro illo probant, hæc eius opera esse inficien-
tur, sed frustra. Hūc enim maximè afflixisse animis eam
dulcedinem constat. Plenumque miraculi & hoc, pari-
ter vtrasque artes effloruisse, Medicinam dico, Magi-
cenq;: eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democri-
to illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bel-
lum, quod gestum est à CCC vrbis nostræ anno. Est
& alia Magices factio, à Mose, & Iamne, & Iotape Iu-
dæis pendens, sed multis milibus annorum post Zo-
roastrem, tanto recentior est Cypria. Non leuem & A-
lexandri Magni temporibus auctoritatem addidit pro-
fessionis secundus Osihanes, comitatu eius exornatus:
planèque quod nemo dubitet, orbem terrarum pera-
grauit. Extant itaque & apud Italas gentes, vestigia e-
ius in duodecim tabulis nostris, aliisque argumentis:
quæ priori volumine exposui DCLVII. demum an-
no Cn. Cornelio Lentulo. P. Licinio Crasso Coss. se-
natusconsultum factum est, ne homo immolaretur: pa-
lâmque in tempus illud sacra prodigiosa celebrata. Gal-
lias utiq; possedit, & quidem ad nostram memoriam.
Namque Tyberij Cæsaris principatus, sustulit Drui-
das eorum & hoc genus vatum, medicorumque. Sed
quid ego hæc commemorem in arte, oceanum quoque
transgressa, & ad naturæ inane peruecta? Britannia
hodiè-

hodićque eam attonitè celebrat tantis cæremoniis, vt dedisse Persis videri possit. Adeo ista toto mundo consensere, quanquam discordi & sibi ignoto. Non satis æstimari potest, quantum Romanis debeat, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat: mandī verò etiam saluberrimum.

DE SPECIEBUS MAGIÆ,

Neronisq; & Magorum detestatio.

Caput II.

VT narrauit Osthānes, species eius plures sunt. Nanque & ex aqua, & sphæris, & ex aere, & stellis, & lucernis, ac peluibus, securibúsq; & multis aliis modis diuina promittit: præterea vmbRARUM, inferiorúmque colloquia. Quæ omnia ætate nostra princeps Nero, vana falsaque comperit: quippe non citharæ, tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi viciis. Primúmque imperare diis concupiuit, nec quicquam generosius voluit: nemo vnquam vlli artiũ validius fauit: ad hæc, non opes illi defuere, non vires, non discendi ingenium, aliæque non patiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero: vti namque inferos potius, & quoscunque de suspicionibus suis deos consulisset, quàm lupanaribus atque prostitutis mandasset inquisitiones eas: nulla profectò sacra, barbari licet ferique ritus, non mitiora, quam cogitationes eius fuissent: sæuius sic nos repleuit vmbRis. Sunt quædam magis perfugia, vel vti lentiginem habentibus non obsequi numina, vt cerni non possint fortè hoc in illo. Nihil membris defuit. nam dies eligere certos liberum erat: pecudes verò, quibus non nisi ater color esset facile, nam hominem immolare, etiam gratissimum.

Titidates venerat, Armeniacum de se triumphum afferens, & ideo provinciis grauis, nauigare noluerat: quoniam expuere in maria, aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam fas non putant: magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis cum initiauerat: non tamen cum regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem valuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras: sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Quærat aliquis, quæ sint mentiti veteres Magi, cum adolescentibus nobis visus Apion Grammaticæ artis, prodiderit cinocephalam herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osirides, diuinam & contra omnia veneficia: sed si ea erueretur, statim eum qui eruisset, mori, Scque evocasse umbras, ad percontandum Homerum, qua patria, quibusque parentibus genitus esset: non tamen ausus profiteri, quid sibi respondisse diceret;

IN

IN C. PLINII SECVN-

DI NATVRALIS HISTORIAE ARGUTISSIMI SCRIPTORIS I. & II. Cap. Lib. XXX.

Commentarius, Magicæ naturalis bre-
uissimum, iuxta ac eruditum
compendium comple-
ctens.

Solent in laudationibus suis Rhetores, & in iudiciis oratores, id de quo agitur, ad contentionem honoris plerumq; revocare, comparationeq; rerum inter se vtentes, vtrobi voluptatis, bonitatis gestorum, virtutisq; & gloriæ maior fructus & spes sit ratiocinari, ac fœlicissime: id tunc se egisse credunt, cum audientium fastidio consulentes, præteritis singulis eorum quæ integra numeratione, vna aut altera sermonis clausura multa collegerint, cogitandaq; audientibus reliquerint, quam à principio dici posse sperabantur: sic nos in hoc Magicæ compendio acturi sumus, quam & semper existimauimus præclaram esse philosophiæ naturalis partem, vt ex sequentibus clarum evadet & notum, scilicet Magicam esse philosophiæ naturalis absolutam consummationem atq; perfectissimam, summamq; scientiam: ob id constituimus hic de ea, cuiusq; generibus paulo accuratius agere.

Reconditoris literaturæ scientissimi, alteram Magicæ partem infamem, ac immundorum spirituum commerciis inauspicatam: alteram non ferè aliud esse, præter philosophiæ naturalis actiuam portionem, monumentis prodiderunt. Priorem non magnopere Magicam, sed Goetiam eruditiores vocant Græci. Hanc incantationibus & carminibus nefariæ curiositatis arte concinnatam efformatamq;, quam & alij Theurgiam nuncupant: differentia tamen quadam, vt illicitis artibus deditos, cuiusmodi excogitasse dicitur Zabulus: alteros

intelligi damnabiles velint, quos & maleficos appellitant. Horum enim Goetiam esse dicunt, de qua componerentur libri, quos improbatæ lectionis Vlpianus Iurisconsultus vocat, protinusque absumendos statuit. Alteros verò laudabiles, quibus Theurgiam deputant, quamvis vtriq; ritibus sint dæmonū fallacibus obstricti, & angelorum nominibus. nam & Porphyrius quandam purgationem animæ per Theurgiam, cunctāter tamen & pudenda quodam modo disputatione promittit, reditum verò ad Deū arte hac præstari cuiquā, inficiatur omnino. Quibusdam verò consecrationibus Theurgicis, quas Teletas vocant, idoneam fieri, atq; aptam ad spirituum susceptionem & angelorum ad vidēdos eos, arbitratur homo ille occæcatus et impius: quæ verò propriè Magia dicitur, perfectæ creditur, & summæ scientiæ potestas: quando Magus lingua Persarum non ferè alius dicatur, quàm interpretes diuinorum, & cultor. Goetiam, de qua paulo superius diximus, omnes aversantur: Magiam verò, de qua hic agimus, sapientissimus quisque, festo plausu excipit, & veneratur, & colit, utq; altior sit sanctiorq; philosophia, ex qua præsignis defluat literarum claritas: Pythagoram enim, Empedoclem, Democritum, Platonem quoq; eam sollicitè conquæsiuisse, nauigatione suscepta, & quidem periculosa, constans est opinio. Huius veluti parentes celebrāt Zamolxidem, quem postea sit imitatus Abbaris Hyperboreus Zoroastrem, non quem vulgaris recipit opinio, sed Oromasij filium Plato certè in Alcibiade apertius testatur, non aliud sibi videri Magiam Zoroastris, quàm diuinorum scientiam atque cultum, qua imbuantur Persarum filij, ut ad mundanæ Reipublicæ imaginem; suam & ipsi Rempublicam condiscant administrare. Propterea M. Tullius in diuinationibus neminem apud Persas scribit potiri maiestate regia, qui Magicam non imbiberit scientiam. Hæc enim naturalium consensum, quam vocamus compassionem siue Sympathiam docet, sicuti paulo amplius agemus. Magiam etiam hanc, Albertus cognomine Magnus,

Magnus, comprobat. Porro hanc Magiæ distinctionem ab Hieronymo significatam, conicere licet, ubi ad Paulinum scribens ait, Apollonium Tyaneum fuisse magum, sicuti vulgus, siue philosophum, ut astruebant Pythagorici. Denique ad adorandum Christum Salvatorem nostrum Magos venisse, testatur Evangelica veritas, quos interpretes Chaldaeorum philosophos scite quidem vocat. Præterea de Goetia in libro de Mysteriis suspicari licet Iamblichum intellexisse, ubi ait: Quæ fascinati imaginamur præter imaginamenta, nullam habent actionis et essentiae veritatem. eiusmodi namque finis magicæ artis est, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum nec mox appareat vestigium. Porro ut de Goetia fusius differamus, hanc ab incantationibus Epoden vocant, quasi dixeris excantationem: quia quæ solet pueros excantare, Epodos fertur. Polybius Epoden et Goetiam coniungit: apud Græcos id esse discerniculi, quod Magiam boni ad bonum demonis evocationem, aliquod esse dicant, cuiusmodi fuerint vaticinia Apollonij Tyanei: Goetiam verò mortuos evocare, excitareque. Appellant et aliam Pharmaciam, ubi pocula dantur ad amorem. Expendendum præterea, Theurgiam et Goetiam et Magiam ab Augustino reiectam, quæ parum differre videntur, si Ciceroni credamus: qui in Divinationibus scribit, in Persis augurari Magos, diuinareque ac congregari in fano commendandi, atque inter se colloquendi causa. Et quod multo gravius est, Sympathiam, in libro de Sacrificio et Magia Proclus, dum hanc rerum naturalium agnationem, hoc est Sympathiam, latissime monstraret, etiam nominum advocatione uti solitos Magos. per huiusmodi consensum rerum tradit. Ex quo liquet, Magiæ alteræ partis artis infamia, quod numinis appellatione prætenta, ad demonum vasaframenta reclinata, impeditissimis et ipsa erroribus obruta, minus perspicaces præcipitaret in interitum, quod luculenter memoriæ mandavit Marsilius Ficinus Platonice doctrinæ consultissimus: sed quia huc di-

vertimus, mysteria Magorum vberius pertractemus.

Hic primò ingenuos lectores oramus, boni consulāt, si quæ miras curiosè retulerimus de Magorum cæremoniis: nihil enim constituimus agere de Magiæ nefariæ doctrina, nisi ad impiorum hominum vecordes sententias pessundandas. illos enim esse plectendos, & vrbe ac patria expellendos exurendosque censemus. Agemus igitur primum de Magia ea, quam esse portionem actiuam naturalis scientiæ diximus: deinde de demonum natura, & Magiæ generibus. Expendendum autem primò, quanam dicantur Platonis annuli, & Homeri cathena quanam sit. Sunt proculdubio annuli apud Platonem, & cathena Homerica, nihil aliud prorsus, quam ordo & series rerum diuinæ deseruiens providentiæ: series inquam numinum, partim quidem invisibilium, partim etiam visibilium, & occulta certè lumina intellectus sunt angelici rationalesque: manifesta verò sunt lumina coelestia. Est autem inter hæc mutuus & quidem mirabilis nexus, quem iurè dixerimus cathenam: sed intellectualis dicetur aurea, & providentiæ: hic autem naturalis & argentea & fatalis, providentiæ prorsum obnoxia, cuius quidem potestate purior anima sequestrari possit (ut nonnulli volunt) à fato, quod à Platoniceis videtur animadversum, nec Magicæ grauitati displicet: hoc enim Hebræorū sancit Astronomia. Expendendum enim hic attentius examinatiúsque, esse in anima nostra (ut placitum video plerisque philosophorum cognitiuas potestates tres, mentem, cogitationem & opinionem: rursum dum se anima æmulam facit naturæ, tria ab ea esse excogitata, scientiam, artem, & experientiam, quæ sint tribus viribus analogæ, menti, scientia: potentia cogitatri-ci, ars: opinioni, experientia. Nam sicuti citra rationem sese promit opinio: ita & experientia subiectarum sibi rerum minus rationes tenet. Ex his enim illa consequuntur, primum Magiam esse quandam, quæ sit (ut docuimus) portio actiua scientiæ naturalis, eamque nihil aliud docere, quam naturalium virtutum

tutum adminiculo ex mutua rerum naturalium & opportuna applicatione, opera facere omnem admirationem, intellectum captumve humanum excedentia. Est enim in rebus naturalibus compassio, ut sic dicam, quam vocamus sympathiam, ad vires occultas manifestorum. Rerum enim periti, per mutuam harum rerum agnitionem, siue, ut sic dixerò, compassionem, omnia in unum conducebant: per repugnantiam vero, contrarietatemve, expellebant: sicuti si sulphure aliquid, aut aspalatho purificassent, aqua marina, quæ habet vim expurgandi, expellebant sulphure, propter odoris acumen, quæ marina, propter igneam, quam habet portionem. Perpendendum præterea, naturale per artem attrahi: diuinum, per naturam. Quod animadvertentes Aegyptij, Magiam naturam vocitarunt: hoc est, ipsam Magiam in alliciendo attrahendoque sibi similia per similia, & convenientia per convenientia: attractus enim huiusmodi per rerum mutuam convenientiam ad se invicem cum inferioribus ad superiora, Græcorum peritissimi sympathiam, ut diximus, appellarunt, sicut cum terra, aqua frigiditate: cum aere, humore: aer cum igne, calore ignis convenit. Sic de principiis rerum, id est: elementis, cum coelo materia non miscetur: ignis cum aqua, nisi per aerem: nec aer cum terra, nisi per aquam. Sic nec miscetur anima corpori, nisi per spiritum: nec intellectus spiritui, nisi per animam. Hæc rerum naturalium cum superioribus combinatio est. Sic videmus cum natura humanum corpus figurare constituerit, hæc ipso præparamento spiritum statim ab universo deducit. Spiritus hic, fomes est, secundum philosophos quosdam, ad animam corpori copulandam: anima fomes est in spiritu. Sic videmus cum quibusdam præparamentis naturalibus & artificialibus, cœlestia quædā dona, inferiora suscipere posse. Rursus nunc in spiritualibus convenit, planta cum brutum, vegetatione: brutum cum homine, sensu: homo cum dæmone, intellectu: hic intentioni, intentio imaginationi: illa sensato,

sensatum sensibus, sensus rebus. Est enim hæc mutua colligantia & continuïtas, vt omnis virtus superior, per singula inferiora, longa & continua serie, radios suos dissipando, vsque ad vltima perveniat. Sic enim inferiora ad superiora mutuo connexa sunt, vt ab eorum capite & principio, prima causa tanquam funiculus quispiam tensus, vsque ad infima procedat: cuius si vnum extremorum tangatur, reliquum subito tremat, tactusque huius ad vsque alterum resonet, & moueat reliquum. Tradunt enim Magi, per inferiora superioribus conformia posse opportunis cœli influxibus, cœlestia dona trahi. Ea est mundi concordia, vt etiam supercœlestia, cœlestibus: & supernaturalia, vt ipsi ferunt, naturalibus trahi possunt atque conspirare: quia vna virtus, opifex & specierum participatio per omnia diffunditur: quæ virtus, sicut ex occultis rationibus manifesta producit, ita magis assumit manifesta occulta, vt attrahat per radios stellarum, per tonos, per res naturales congruas cœlestibus, quibus agemus hic, & mensuræ corporeæ, atque (propè dixerim) diuinæ. Sic legimus, antiquos certis rebus naturalibus diuinum aliquid, & vt ita dicam, mirandum suscipere & agere solitos, ac dæmonas & manes evocare. Redolet enim cœlestem quodammodo maiestatem homo, vnde sese propagatam rationalis naturæ, plurimis ostentat indiciis: futurorum enim præsentionem exequi quorundam potest, eamque superioribus conformem reddere, modò sit, vt decet: vt etiam quæ superiora sunt, inferioribus correspondeant. Ex his eruditiores coniectant, Arabum, Astrologi humanæ speciei proprietatem esse solarem, ob gloriæ & veritatis studium, tum etiam ob staturam erectâ pulchrâque, quin ex humorum subtilitate & spiritus claritate, & præstanti imaginationis perspicuitate: addunt & Mercurialem vim ob strenuum ingenij versatilis motum, & multa id genus, quæ suo dicentur loco. Porro cum homo sit miraculum magnum, animal venerandum, vt Platonici ferunt. Legimus

gimus enim apud Galenum, Hippocratem, & Platonicos, multos humanos animos tanta naturæ maiestate pollere, adeoque supra materiam omnem sese potenter extollere, ut sibiipsis & suo vigori, semoto corpore restitui, potestate intima, mundi membra quælibet valeant agitare, impellere, & utcunque libuerit versare, ac latius cuicunque corpori dominari, tanto potentius proprio, cui mancipata anima mundi parui, hoc est hominis. Quatuor humores versat anima ad libitum, quod patebit, si vitales actus attentius pensiculatiûsq; considerauerimus, necnon fantasie affectus: ubi verò ab hisce vinculis exoluta euolat in amplum, Deo iam plena ipsa anima, humorem maioris animalis, id est quatuor elementa maioris mundi permouet, ut suo soloque affectu (ut quidam astruunt) citat ventos Deo duce, ac cælo nubes inducit sereno, easque cogit in pluuias: posse autem hoc fieri, factumque fuisse theologi Mauri & Arabes testantur. Nam in eam ita pedibus sententiam Maurorum princeps Auicebron, & Arabum item princeps Auicenna: arbitrabantur enim Chaldæorum peritissimi, ab rationali anima id, quo nihil admirabilius aut fingi aut pensiculari potest, quandoque fieri posse, ut radiorum splendore ab ipsa manantium illustratum, diuino more corpus etiam surrigi possit in sublime, ad id maximè conferente, insita radiis lenitate, quod Zoroastri contigisse aiunt. tanta certè nobis est cum cælo affinitas: contingere verò id potissimum ferunt, quando tota in Deum patrem luminum, consurgit anima, ac illinc luce amplissima perfusa rapitur, atque similiter luminosæ claritatis radios transmitti in corpus. Hæc enim est anima, quæ sola mente viuens, ut angelus evadit, ac toto (ut sic dixerim) pectore Deum quodam modo concipit, de qua Magorum princeps cecinit: *Hominum, ait, anima Deum quodammodo contrahit in seipsam, quando nihil retinens mortale, tota diuinis haustibus inebriatur.* Si ergo homo se conformem reddat cœlestibus, cœlestis erit: si caducis, caducus: si spiritui, spiritus, ut Mercurius

ille maximus philosophus, iure dixisse videtur: Generatio, inquit, hominum, ad diuinorum est operum cognitionem, testimoniūq; naturæ: ad imperandum omnibus quæ cœlo teguntur, ad cœlestium discursum suscipiendum, ad potestatem Dei, & naturæ progressus: proculdubio, si hominis dignitatem exactius perpenderis, cœlum ipsum quodammodo esse assertabis. Ecce minori hominis parti ferè inest, quod cœlo est, hoc est, oculus hominis, qui sphaericæ figuræ, instar cœli est: qui lucidus, ac (propè dixerim) diaphanus septem tuniculis, septem planetarum numero, insignitus, circulis distinctus, quatuor humoribus præditus, & id genus multa. his enim collatis, homo verè ac concinniter dictus microcosmus. Sed quorsum hæc? ut certè significemus Magicam eam, quam præclaram dixero partem philosophiæ naturalis, hæc omnia pertractare: hoc est, mutuum rerum naturalium nexum. Et ut paulo maiora canamus, ut hæc multo compertiora, exploratioraq; nobis fiant, subnectamus Plinianum contextum.

„ Quando quidem sola artiū tres alias imperiosissimas, &c. Fatetur enim Plinius Magicam artem, tres imperiosissimas artes in se redigere, quas subticuit, & quænam hæc essent, haudquaquam protulit, sed earum solum numerum: quare veluti Plinianæ lectionis interpretes, iure eas subnectam. Quas enim Plinius imperiosissimas artes nuncupat, Magia amplectitur. Magia profectò plurimæ compos est potestatis, & reconditiaribus mysteriis scatens: profundissimarum enim & abditarum rerum contemplationem, naturam, potētiam, qualitatem, virtutem delitescentem, totiūsq; naturæ cognitionem amplexatur & docet, & quomodo res inter se dissidere videantur, & uti suffragentur sibi, hinc effectus suos agens, vniendo virtutes rerum per applicationes earum adinuicem. Item inferiora, superiorum dotibus, virtutibúsve copulans, insigniens, adornans, illustrans. Hæc enim doctrina, hoc est, Magia, tres sibi asciuit adiutrices affeclāsque artes, quas imperiosissimas

simas vocat hic Plinius, hoc est, physicam, metaphysicam, & astrologiam. Magia igitur consummatio est totius Philosophiæ naturalis, modo cum omnis Philosophia speculatiua diuidi soleat in Physicam, Metaphysicam, & Astrologiam. Sic Magia, quæ est actiue portio naturalis scientiæ, eas continet & in se, & has redegit imperiosissimas artes. Physica enim docet naturam eorum quæ sunt in mundo, aliorumq; causas, loca, effectus, tempora, modos, integritates, partes, sollicitè & tractat, & attentè rimatur quot sunt rerum species, quæ elementa vocentur, & vt ait Poeta:

Quid calor efficiat, quid terra, quid humus & aer,

Quid generent, vnde magni primordia cœli:

Vnde maris fluxus, variisve coloribus iris:

Reddere quid faciat clamosa tonitrua, & vrbes:

Quæ secreta faces noctu, quæ causa cometas

Proferat, & tumidas quæ cæca potentia terras

Concutiat: quæ sunt auri, quæ semina ferri,

Totaq; naturæ vis ingeniosa latentis.

Magia item Metaphysicam amplexatur, quæ nos docet planâ & in tres porrectam dimensiones naturam cognoscere, & rimari, item progressus cœlestium suspicere, & vt ait Poeta:

Ardua quo celeri rapiantur sidera motu,

Quid caligantem modo cogat hebescere lunam:

Quo circa certis dimensum partibus orbem,

Per duodena regat mundi sol aureus astra.

Quæ omnia per Metaphysicâ dignoscuntur. Hinc tempestates dubio prædiscere cœlo Possumus hinc mensisq; diem, tempusq; ferendi. Ferūt item Magi, Magiâ amplecti Astrologiâ, quæ docet, quid mens, quid dæmō, quid anima, quid religio, quæ sacra ritus, phana, fides, obseruationes, quid denique virtus verborum, & quæ miracula, & vt ait Apuleius: Docet nos colligere leges, ius religionum, fas sacrorum. Hæ profectò sunt tres artes quas imperiosissimas vocat Plinius, & quas magia (de naturali

loquor) in se redegit. Magia igitur naturalis nihil est aliud
quàm Physica & Astrologia, quibus collatis, colligi potest,
neminem esse Magum, nisi insigniatur his tribus disciplinis.
Comprehendentes enim Physicam, Metaphysicam, Magi sub-
intelligunt Astrologiam. Nam Physica eruditio, declarat qua-
litates rerum, quæ convulgant ferè omnes proprietates cuius-
cunq; entis. Porro nisi quis fuerit compos Metaphysices, Ma-
giam intelligere non poterit: quia aspectus et figuras stellarum
facile non capiet, nec vnde proprietas occulta & virtus depen-
det. Nullum enim magicum opus ferunt Magi esse, quod non
harum scientiarum adminiculo fulciatur. Cætero haud obfue-
rit annotasse, quod fuerit Lectori voluptificum, & legisse v-
sui. Quasdam enim ferunt rerum naturæ peritissimi, esse res
naturales, quæ dicantur Elementales, vt calefacere, siccare, hu-
meſtare, & id genus, & vocari eas Qualitates primas, Porro
quædã insunt dotes rebus naturalibus vltra qualitates primas,
vt virtus maturās, resoluens, indurās, expellens, retinēs. Insunt
præterea rebus virtutes aliæ, quæ non sunt alicuius elementi,
vt fugere venenum: attrahere ferrum, vt magnes: fugare dæmo-
net, vt adamas. Secundum quosdam, quæ virtus non elemen-
talis est, abditum tamen & delitescentem habet effectum. nam
hæ virtutes, quia multum sunt (si latinitas vti hoc verbo per-
mittat) formales, ideo cum exigua materia plurimum possunt.
Elementalis autem virtus, quia materialis, vt multū agat, mul-
tam poscit materiam. Vocantur autem virtutes hæ, proprie-
tates occultæ, quia causæ earum abditæ ac delitescentes sunt.
Hinc experientiæ indagine sollicitiore quidem, maxima philo-
sophorum pars, earum virtutes rerum adepta est. Hac enim
occultiore vi Strutiocamelus ferrum sine delectu concoquit,
idq; in alimenti substantiam convertitur. Sic echineis piscicu-
lus naues arctat: sic solo visu basiliscus occidit, & id genus mul-
ta quæ parcens verborum ambagibus, omitto. Porro anim-
advertendum Platonicos scriptum reliquisse, omnia inferiora
esse

esse ideæ virtute insignita, ac ab ideis superioribus illustrata. Ideam enim esse finiunt formam supra corpora, animas mentesque vnā simplicem, puram, indiuisibilem, incorpoream, æternam, atque eandem omnium esse naturam. Ponunt enim ideas in ipso quidem bono, & per causæ modum esse, relatiuus quibusdam rationibus. Ponunt præterea in animis mundi per formas, formis absolutiuus: formas inquam invicem differentes ponunt in anima, in mentibus, in natura, tanquā semina quædam infima formarum ab Ideis infusa. Accedit ad hoc, quod sunt tot in anima mundi rationes rerum seminales, quot Ideæ (vt volunt nonnulli Philosophorum) in mente diuina, quibus ipsa sibi asciuit in coelis ultra stellas etiam figuras, impressitq; iis omnibus proprietates miras. Ab his itaque stellis, figuris, proprietatibusque, omnes inferiorum virtutes & proprietates, cum occultæ, tam manifestæ & naturales, dependent, ita vt quælibet species habeat propriam figuram coelestem sibi congruam, vnde possit effluere proprietas & energia mirabilis in operando, qualem suscipiat per rationes animæ mundi seminales, propriam ab Idea suscipiens dotem. Sunt ideæ profectò (vt Platonici placitum video) causæ non solum existendi alicuius speciei, sed etiam cuiusque virtutis, quæ talis inest speciei, colliguntq; situm & figuram coelestium, causam esse rerum, & earum virtutum causas. Individuorum præterea plurimis singulares inesse dotes astruunt: dotes, inquam, tam mirabiles in speciebus, quàm cæteris in rebus, ob coelestium figuram. Omne enim individuum, vbi incipit esse sub determinato horoscopo, aut constellatione coelesti, contrahit in se miram operandi & patiendi vim (sed non necessitatem) etiam præter eam quam habet à sua specie, tum per influxum, tum per obedientiam materiæ generabilium ad animam mundi, quam talem ferunt, qualem obedientiam corporis nostri ad animas nostras. Orpheus ac Democritus, & pleriq; Pythagoricorum, coelestium vires, inferiorumq; naturas

diis plenas dictitarunt : deos autem dixerunt, virtutes diuinas
diffusas rebus, quare etiam animas vocitabant, & ab iis virtu-
tes dependere, memorie mandarunt : quod solius animæ sit,
ab vna materia extendi in res, circa quas ipsa operatur : sicut
homo extendens ad intelligibilia intellectu imaginabilia. Hoc
est enim quod asserebant vnius entis animam egredi & ingre-
di in aliud, & festinare, excitare, impellere, ipsum impedire,
impedire inquam operationes suas: vt adamas est impedimen-
to magneti lapidi, ne ferrum attrahat. Quum verò anima i-
psa, vt ipsi astruunt, primum sit mobile, sponte, inquam, &
per se mobile, corpus verò seu materia per se ad motum inef-
ficax, & ab ipsa anima longè degenerans : ideo ferunt corpus
esse excellentius quodam medio, scilicet quasi si non medio cor-
poris, sed quasi anima, & quasi non anima, sed quasi iam cor-
pus, quo anima connectatur, & item cui iungatur. Medium re-
rum esse aiunt spirituum mundi, quem pleriq; philosophorum
Quintam essentiam vocant: quintam, quia non ex quatuor e-
lemētis, sed quoddam quintum, præter ea substans. talem enim
spiritum necessario requiri, tanquam medium ferunt, quo ani-
mæ cœlestes adsint corpori crassiori, & tunc largiantur dotes
luculentas rebus naturalibus. Hic quidem spiritus talis est fer-
mè, vt ipsi dicunt, qualis in corpore humano noster ipse spiri-
tus. Sicut enim (vt volunt Magi) animæ nostræ vires adhiben-
tur per spiritum nostrum membris: sic virtus animæ mundi per
Quintam essentiam dilatatur per omnia. Nullū enim esse com-
periri potest, quod careat aliqua virtute: plus tamē virtutis iis
infunditur, quæ plurimum habeat spiritus, ac illius plurimum
hauserint: hauritur enim per radios stellarum, quatenus res se
iis reddiderint conformes. Per hunc igitur spiritum omnis oc-
cultæ proprietatis propagatur, seq; miscet tum herbis, metallis,
lapidibus, plantisq;. His itaq; collatis, constat rebus naturali-
bus, abstrusas occultasq; vires inesse: non quidem ab elementa-
li natura, sed cœlitus insitas nostris sensibus. Colligendum præ-
terea

terea hic, vnamquamque rem, ad suum simile & mouere & convertere. Quibus igitur inest rebus qualitatis alicuius vel proprietas, vel excessus, vt calor, frigus, audacia, timor, odium, amor, & affectiones siue perturbationes, huiuscemodi his & inest virtus vel natura insita, vel arte vel casu: vt audacia in meretrice: hæ enim res mouent ad talem qualitatis excessum, aut (propè dixerim) passionem aut virtutem, qualem illis natura tribuit. Sic ignis mouet ad ignem, natura quidem aqua ad aquam, audax ad audaciam, tristis ad moerorem. Palam enim est, cerebrum (vt Medicorum scholæ astruunt) cerebro patrocinari: pulmonem, pulmoni: oculum dextrum, dextro: sinistrum, sinistro: pedem, pedi: ventrem, ventri: & id genus. Et quamvis omnibus rebus insit quædam ingenuina dissidentia: veluti amor, odium: tristitia, hilaritas: virtuti, vitiū: morbo, sanitas. Item cæteris animalibus, vt à nobis ostensum est, conveniunt tamen per eum, quem mutuum diximus, nexum, id est sympathiam. Nam virtus corporis vitio constat: sanitas, egritudine: calidum, frigidum, adeo vt si vnum eorum assumatur, reliquum & pereat necesse sit, vt philosophis quibusdam placet. Hæc enim est cathena Homeri, hi sunt anuli Platonis, hæc est combinatio rerum, hæc consummatio cuiusque entis. Porro vt pergamus altius, ad rem institutam revertentes: expendendum quasdam proprietates inesse rebus vitæ fruētibus: qua abstracta, abstrahitur & tota, & virtus, & proprietas abdita. Constat enim quædam animalia, vitæ non expertia, vim aut in mordendo, aut agendo aut nocendo habere maximam: quæ si ea vacet, nullam potentiam habere. Quæ enim virtutes post mortem remanent, si multum ideæ (vt aiunt Platonici) iis addatur, plus inerit illis virtutis: sic quædam sicca, humectis præstantiora sunt: humecta, aridis. Porro cum ita res se habeat, vt inferiora subsint superioribus, & vt ait Proclus, quodam modo mutuo nexu insint & iungantur, combinatione quidem nō extraria: sic in cœlo terrena dicimus esse

non propriè, sed secundum causam, modòq; cœlesti: sic inferioribus insunt cœlestia, modo terrestri, item & effectu: sic dicimus entia quædam esse solaria, quædam lunaria, & id genus: sic res inferiores recipiunt eos influxus, quos superiora eis enlargiuntur: sic corpus humanum vi eorū illustratur, ei insunt stellarum influxus mutua quadam natura: sic & cætera sensu carentia dicimus quid energiæ haurire ab his: ut, aurum, solare ferunt: argentum, lunare: inter lapides, margaritam, cristallum, carbunculum: hæc verò solaria feruntur. Inter animalia, leo, olor, aquila: inter herbas, heliotropium, laurus, crocus, balsamum, ambra, muscus. Sic Iouialia dicimus, stagnum, hincinthus, berillum: inter herbas, lilium, hioscyamum: inter arbores, quercum, populum, vitem, fagum. Saturnalia sunt, plumbum, magnes lapis, iaspis, mædragora herba, asphodilus. Mercurialia, argentum viuum: inter herbas, pentaphilon, & id genus. Venerea, passeres, columbæ: inter plantas, verbena, viola, politrichon, & id genus multa, quæ nō collibuit fustius subnectere. Cætero, ut ad magos nostros redeam, hi, ubi maleficium alicui inferre destinauere, malefico planeta & rebus ei obnoxii utuntur, hoc est, Saturno, & saturniis: quādo allicere amorem decreuere, Venere, & venereis: quando petitionē, Ioue, Mercurio, Sole: sic mira interdū agunt, rebus ita aptè preparatis, & anima mundi ita inferiora fœcundante. Nam anima mundi per virtutem quam habet ab ideis (ut ferunt Platonici) omnia tam naturalia, quàm artificialia fœcundat, infundendo illis proprietates occultas, & miris plenas. Ad ea autem peragenda, perturbationes, siue (ut sic dixerim) passionēs animi haud paululum conducunt. Sunt enim nihil aliud, quàm motus siue inclinationes provenientes ex apprehensione alicuius rei, vel convenientes, vel dissidentes. Apprehensiones eiusmodi, aliæ sensibiles, aliæ rationales, & aliæ menti congruæ feruntur: & secundum has passionēs siue perturbationes in anima dicuntur, quæ quandoque sensitivam apprehensionem sequuntur,

sequuntur, tunc recipiunt bonum & malum temporale, sub ratione commodi & incommodi. Dicuntur item animales affectiones siue passionēs, cum rationalem apprehensionem sequuntur, tunc bonum & malum respiciunt sub ratione virtutis & vitij, & laudis & vituperij. Rationales siue voluntariæ dicuntur, quæ menti obnoxiam apprehensionem sequuntur, respicientes bonum & malum sub ratione iusti & iniusti, veri & falsi. Subiectum autem animæ, est ipsa vis animæ appetitiua, quæ in concupiscibilem & irascibilem diuiditur. Porro, quando passionēs sensualem (vt sic dixerō) apprehensionem sequuntur, vim regitiuam habent. Porro virtus imaginatiua, potestate gemina, ad passionum diuersitatem, diuersimode transmutat, ac (vt pertrito philosophis verbo, non quidem latino vtar) alterat corpus: corpus, inquam, proprium, transmutatione sensibili, vel deorsum ad extra, vel intra, diuersas producendo qualitates membrīs, ac imprimendo. Sic in gaudio spiritus excelluntur, in timore verò retrahuntur: in verecundia mouentur: sic exuperantiorē gaudio quis moritur: comparī modo profusiorē tristitia, prout hæc perturbationes vehēmentēs ac intensæ fuerint. Hæc enim non solum corpus proprium, sed alienum interdum transmutant, per modum imitationis, virtute scilicet quadam, quam habet similitudo rei, ad transmutandam rem, quam vehēmens imaginatio mouet, sicut in stupore, & dentium congelatione ac eorum stridore aut attritione ferri in ferrum quæ dentibus stuporem ingenerat: sicut oscitatio, ad oscitandum promouet. Habet enim haud paululum effectus huiuscemodi imaginatio. Perturbationes item siue passionēs malis, quæ phantasiarū sequuntur, vehēmenter nedum proprium, sed alienum corpus possunt transcendere, ac illud immutare adeo, vt mirabiles possint produci impressiones in elementis, item rebus extrinsecis, sicq; sanabiles quosdam morbos esse citra medicinæ adminiculum. Inest certē hominū animis virtus quædam delitescens

immutandi, attrahendi, ligandi, potissimum si maximo imaginationis, mentis, voluntatisq; excessu, in id quod vel attrahere, vel immutare, vel ligare, vel impedire cupit. Sic enim (ut volunt Magi) per animi affectiones, tum per rerum certarum rectas adhibitiones coelestium dotibus opportunè appositis, mira agi posse contendunt: sic enim ferunt solarem virtutem fortiore vinculo attrahere, lunarem verò ad seruitutem vel infirmitatem trahere: Saturnalem, calamitatem, tristitiamq;. Arabes item philosophi, animum humanum memoriæ mandarunt vehementissimis affectibus, ad opus aliquod, cui se addicere voluerit coniungi: tunc stellarum animis etiam et intelligentiis, hâcque coniunctione miranda posse agere et operari, quòd tunc in eo sit omnium virtutum apprehensio et potestas: vnde et characterum vires defluant, de quibus paulo post agemus. Animo igitur ita adhibito, ita concinnato, ita stellarum ideis copulato illustratòque, id quod collibuerit ligare, hominem posse referunt: ac ita fieri hominum ligationem: ita allici humorem, vel inferri odium: ita ligationem furum, et quarundam ægritudinum: ita ventorum, tempestatumque. Tanta certè coelestium magnitudo et virtus est, ut non solum res naturales, verum artificiales, quando ritè supereas apponuntur, ut mirificas dotes rebus imprimere possint. Quod et S. Thomas comprobat eo libro, quem de Fato posteris legendum reliquit: Etiam, inquit, vestes et ædificia et quæcunque artis opera, certam à sideribus suscipiunt qualitatem: quum et imprimunt annulis, herbis, lapidibus, sigillis, speculisq;. Coelestium enim radij cunctis inferioribus subito tactu influxu mirabiles imprimunt dotes. Figuræ enim coelestes ad aquarum similitudinem, characteres vel imagines configurantur, iis mirificos effectus contribuunt: hinc imaginum defluxit confabricatio. Ex operibus enim Iouis ad vitæ longitudinem, imaginem conformabant hora Iouis ipso in exaltatione feliciter ascendente, in lapide claro alboq; luteis vestiebatur vestibus;

bus : aquila loco equi vtens, dextra sagittā aut fulmen tenens, tanquam missurum in caput aquilæ. Figurari item solebat nudus, corona insignitus, & manibus quidem iunctis. Hac imagine opes, prolemq; augeri autumabant. Martis imaginem hora ipsius, ipso in secunda Arietis facie, in adamantis lapide, hominem coronatum effingebant : loco equi leone vtentem : dextra ensē strictum tenentem, sinistra verò caput hominis. Hanc imaginem assertabant pollere ad audaciam & victoriā. Veneris autem imago, hora Martis afformabatur, ipsa in Piscibus ascendente : proderat hæc ad consequendam gratiam benevolentiamq; : puella nuda fingeatur, passis quidem criminibus, manu speculum tenens, gestans collo catenam : aderat adolescens, sinistra virgunculam tenens, dextra capillos aptans. Ad faciendam solertiam scientiamq;, Mercurij concinnabatur imago, ipso Geminos ascendente : barbatus adolescens, caduceum gestans effingebatur, caduceo adhærente serpente, dextra gestans sagittam, is aligeris pedibus depictus. Sic ex cæteris planetis imagines afformabant, imagines inquam stellarum vires habentes. Erat & alter fabricandi imagines modus. Nam ubi odium illaturi erant, cæreas aut plumbeas imagines duplices confabricabant, sese diuexantes, ac quodam modo inter se digladiantes : fronti earum apponentes, quæ non subpingere collibuit. Vbi verò amoris conciliandi causa agendum erat, imagines sese amplexantes conformabant, apponētes quædam fronti earum, quæ prætereunda censui. Cæterò vt inceptum exequamur, portio maior mirandarum rerum, numerorum potestate constare magis creditur. Non enim mirari subit, si (ita dicam) in materialibus tot tantæq; dotes & effectus miri sint, si, quæ non sint materialia, sed multo formaliora simplicioraq; plus energię abditæ habeant. Dicuntur enim numeri quodā modo substantiis separatis, & insiti, & permixti maximā & quidem simplicissimā cum ideis in mente (vt ipsi aiūt) diuina commixtionē habentes, à quibus proprietas mira cooriat.

tur. Afferunt enim Magi, omnia quæ sunt atque fiunt, certis numeris constare. Tempus proculdubio motus, item & actio, & quæcunque temporis, actioni, motuiq; subiecta, numero constant. Conventus item atque voces, per numeros eorumque proportionem vim habent, per lineas, perq; puncta constituunt characteres & figuras. Denique omnes generationes mutationesq;, & species naturalium, & eorum quæ supra naturam sunt, certis numeris distingui, Arabes philosophi astruunt: quod animadvertens Pythagoras, numerum inquit esse quo cuncta constarent: distribuitque singulis singulas virtutes, de quibus particulatim agendum est. Platoniorum scholæ animam mundi numeris quodam modo concinnatam asserunt, nullamque iugabilem competentiam posse fieri sine numeris. Inter hosce numeros primum Monas, id est unitas numeratur, non quod sit numerus: putatur enim monas siue unitas, punctum. Nam sicut punctum corpus non est, sed ex se facit corpora. Ita Unitas numerus non dicitur, sed numerorum scaturigo. Monas enim imparis & paris numeri causa est, quia ternarius effici non potest sine monade. est enim monas indiuisibilis, sed facit numeros diuisibiles. multiplicatur enim monas non in partes, sed in seipsam, est principium & finis, & quoddam perfectum: quare Theologi monada Deo optimo maximo competere ferunt, quod finis sit & omnium rerum causa prima. Porro binarius, hoc est Dias, numerus confusionis dicitur illis, numerus, inquam, & infortunij, & immundicie. unde diuus Hieronymus contra Iovinianum inquit quod in secundo die creationis non fuit dictum, Et vidit Deus, &c. Ob id Magi ferunt Deum iussisse omnia animalia immunda ingredi nauem Noes. Est ab aruspibus dictus is numerus infelicissimus: is enim umbrarum siue manium occursacula, & terculamenta larvarum, malorumq; spirituum adferre creditur Magis. Ternarius verò sacer & perfectissimus absolutissimúsq;, non solum philosophis & magis, sed & poetis decantatur,

cantatur, item Theologis. huic enim ad caeremonias mira inest virtus. Est enim impar numerus, paria ideo perfectissima amplectens, quo diuina gaudet, vt ait Homerus ille Mantuanus, maiestas. Pythagorici enim ternario numero in purificationibus utebantur, quod & symbolicè docuit Virgilius, quādo ait:

Idem ter socios pura circumtulit vmbra.

Efficacem enim in ligationibus ac sanctificationibus ab eodem proditur, vt conicere licet verbis eiusdem, vbi fertur:

Terna tibi hoc primum triplici diuersa colore

Lycia circundo: terq; altaria circum

Effigiem duco. —

Et subnectit:

Necte tribus nodis ternos Amarille colores.

Necte tribus nodis, Veneris dic vincula, Necto.

Et de Medea legitur:

Verbāq; ter dixit, placitos facientia somnos,

Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Magi profectò hoc numeri effectū ligabant, soluebant, curabantque morbos. Quaternarius item numerus haud pauculæ potentie his etiam fertur. Sunt enim qui eum cæteris numerorum viribus præferebant. Magi enim vocant ipsum fontem naturæ: quatuor enim gradibus naturam humanam constare eruditiores testantur, quos vocant esse, viuere, sentire, intelligere. Quatuor hi etiam assignant motus: quatuor cœli cardines: quatuor elementa: quatuor triplicitates in cœlo: quatuor qualitates: quatuor anni tempora: quatuor item terminis Mathematicam doctrinam constare illi astruunt, puncto, linea, planicie, profunditate: totam præterea naturam quatuor colligi terminis, substantia, quantitate, qualitate & motu. Maximam itaque vim in mystriis Pythagorici habere ferunt, hinc eos per quaternarium numerum iurare, tanquam summum quoddam, quo fides nitatur, & credulitas firmari possit: hinc Hebræi Dei nomen quatuor literis acceperunt ineffabile: Græcorum item peritissimi, Tetragrammaton vocant, id

est, quatuor literarum. sic Græci, Arabes, Magiq; quatuor literis nomen Dei significant. Porro diuini furoris species esse, & à quatuor defluere, hoc est, Dionysio, Musis, Apolline & Venere. Aegyptij item summum Iouem auribus quaternis depingere solebant: ob id homo qui multa legerit, audiuerit, retinuerit, & fecerit, græcè dici solet Tetraoos. Quinarius numerus constat primo pari, tanquam foemina & masculo. hinc Arithmetici illum quidem patrem, hunc verò matrem vocitare solent, ob id esse multæ energiae autumant. Hic enim vniuersi numeri, i. denarij, iustissima est medietas: propterea Magi vocant numerum connubij. Dicitur item à quibusdam numerus gratiæ & felicitatis, quòd homo qui Noe est appellatus, inuenisse gratiam à Domino dicatur, in numero quinario. In hoc Abrahamus centenarius, ex muliere nonagenaria sterili, filium progenuisse dicitur. Cætero tempore naturæ invocabatur nomen Dei Sadai: in tempore verò legis tetragrammaton, diuinum & ineffabile, cuius loco Hebræi exprimunt Adonai: in tempore gratiæ Pannagrammaton. His collatis constat numerorum vi, multa & quidem miraculosa effici posse, quorum effectus maximè probant philosophi Arabes & Persæ, et qui Cabalistæ dicuntur. Nam ea Magia, quam præclaram philosophiæ naturalis partem dicimus, Cabala est, si attentius cuncta perpenderis. Subsequitur Senarius numerus, certè magis perfectionis nuncupatus. nam in toto numerorum contextu, à monade vsq; ad denarium, solum ipse est perfectus, vt collatione suarum partium idem resultet, nullius egens. Die enim 6. mûdi creationem fuisse absolutâ, testantur sacræ literæ. Sexto enim die vidit Deus cuncta quæ fecerat, &c. Septenarius aut, quantû habeat potentiæ, videre est apud Macrobiû, A. Gellium, Varronem: omitto dies creticos Medicorû scholis decantatos sæpius: omitto diem 7. apud Mosen Sabbatum dici. Apuleius enim hunc diem purificationibus aptum scriptum reliquit, quando ait: Meq; protinus purificandi studio, marino laud-

lauacro trado septies: & Heliseus propheta, vt legitur 4. Regum, ait lepra affecto: Vade te lauare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua. & paulo post: Lauit se septies in Iordane iuxta sermonem prophetae, & mundatus est, etc. Constat item (mirabilius multo dictu) septenariū modò nulla intercesserit foemina, infantem vi (vt puto) numeri septenarij strumas, id est scrofulas, curare solitum, actūq; id fuisse scio ipse certus. Ecce quod tam diu chirurgum fatigauit, quod pharmaco curari non potuit: quod nec ferro caustico consumi, cuique nulla profuit medicina, sola vi numeri septenarij curatum est, persanatumq;. Ecce quod caret sensu, quod vita, quod materia, quod succo, aut qualitate aliqua, plenum tamen vi medica, plenum energia abdita, plenū miris. Iungitur Septenario Octonarius, quem Pythagorici, iusticiae & plenitudinis (vt sic dixerò) vocant numerū, quòd videlicet diuidatur in numeros pares, hoc est, in quatuor: plenitudinis dictus, quòd contextum corporeae soliditatis amplectatur. Nouenarius Musis sacer, & sphaerarū coelestium ordinū peculiaris. Nouem enim dicuntur esse sphaerae mobiles, secundū quas nouem Musae assignantur, vt ait Macrobius: Nouem angelorū ordines, & id genus multa, quae profusioribus verbis parcens, omitto. Denarius vniversus dicitur numerus. ab eo enim non numeratur, nisi per replicationē: vniversos enim implicat numeros. In hoc enim numero Iosue subegisse dicitur triginta vnum reges: Dauid Goliath: Daniel evasisse leonum pericula. Duodenarius nō vacat vi: nam duodecim signa zodiaci dici solent, & id genus multa. Colligitur itaq; cum Hieronymi, tum Origenis, tum Augustini opinione, Hilarij, Basilij Rabaniq;, numeros vim habere non pauculā. Hilarius enim in Psalmos, testatur septuaginta seniores, secundum numerorum significantiam, eos pro eorū energia sic rede gisse. Quantū enim virtutis abditae habeāt huiusce modi numeri, coniiicere licet in herbarum figura, earum folio ad numerū ordinato. nam herba, quam Graeci Pentaphyllon

vocant, id est, quinquefolium: vi enim quinarij numeri venenis adversari, ac dæmones abigere, conferreque expiationi dicitur, cuius folium si vnum bis die sumatur ex vino, febrem quam quidam Ephemeram vocant, persanat: si tria, tertianam: si quatuor, quartanam. Expendendum præterea pensiculatiùs ac attentius figuras ex numeris ortas, numerorum etiam vires, ut ferunt Magi, habere & retinere: ob id vi quinarij Pentagonus miram virtutem in dæmonas habere dicitur. Vi item ternarij numeri, Delta, quæ triquetra est figura, vires habere potentissimas produnt. Sic figuram quadratam Aegyptij omnium coelestium ac Dæmonum consummationem testantur, quia omnium figurarum sit rectissima, continens quatuor angulos rectos: estque prima superficiei descriptio, habens longitudinem & latitudinem. Arabes enim philosophi, crucem coelestium fortitudinem dicebant, quod eorum fortitudo per rectitudinem angulorum & radiorum resultarent, essentque stellæ maximæ fortes, quando in figura cœli, quatuor obtinent cardines. Ruffinus quoque in sacra Historia narrat, crucem ab Aegyptiis sacerdotibus inter sacras literas relatam, cuius vis portendebat salutis spem hominibus, credentibus Christo Salvatori nostro. Cætero ut exequamur Magiæ instituta, Magiæ inquam naturalis: Magi profecto, characteres ex radiis coelestium, dotes luculentas mirasque habere, proprietate quadam occulta ferunt, sibiipsis adherentibus figuris. Quamobrem Astrologi, signorum stellarumque characteres figurant, item & Magi. Habent præterea figuras, secundum stellarum fixarum formas. Sunt item alij Magis characteres, quos prætereo sciens. Afferunt autem Magi hosce characteres, vim ab anima mundi suscipere, ac mundum ipsum anima præditum, in quam eunt & pedibus sententiam, nedum philosophi, verum & Poetæ. quare cecinit Lucanus:

Aere libratum, vacuo qui sustinet orbem,
Membraque naturæ diuersa condita formæ.

Hoc opus immensi constructum corpore mundi:

Aeris atq; ignis, terræ, pelagiq; iacentis

Vis animæ diuina regit, sacroq; meatu

Conspirat Deus, & cuncta ratione gubernat.

Haftenus de Magia naturali.

Plinius hic Magicam artem corriuasse à Medicina refert, quod ita intelligendum: nam frugalitas humana, non in Herbarum, metallorum, lapidum, animalium confisa: voluit & quæ altiora & sanctiora essent, experiri, quo paulo facilius sibi ægritudine affecti mederetur, ob id experta est Magicam artem. Nec intelligendum hic præstigias & vanitates ex Medicina defluxisse, sed potius ex Astrologia.

Cæterò vbi ait Plinius: **TRIPLICI VINCULO**, hoc est, tribus artibus, quas paulo superius diximus, & ait: **IN ORIENTE**. hoc est, tribus artibus: quia Persarum regum filij (vt diximus) ad condiscendum Reipublicæ statum ac Magia imbuebantur. Persas enim in primis Magicam disciplinam percalluisse est in confesso, quod Zoroastres Persa fuerit, qui inibi quod callebat docuit. Porro vbi Plinius: hic tanta annorum millia profert, expendendum: quod Plinius retulit annum apud Gentes quasdam constare tribus mensibus, interdum lunari pro cursu.

Cæterò quod hic Plinius de Circe muliere venefica ait, fascinatrix enim credita est, adeò vt quicquid vellet repellere, allicere, ligare, impedire, evocare: tum manes & umbras, tum tempestates & ventos, posset id agere: & vt ait Apuleius, animas agiles reuerti: pigrum mare incantatione colligari: ventos pacari, atque tempestates. Tanta enim incantationis, id est, carminis vis (vt ferunt Magi) est, & vt ait Lucanus:

Cessauère vices æuum, dilataq; longa

Hæsit nocte dies: legi non paruit æther:

Torpuuit & præceps audito carmine mundus.

Carmine Thessalidum, dura in præcordia flexit.

Putabant enim nefariæ curiositatis studiosi homines, carmine ritè enunciato, hora & tempore opportunè electis, animas posse evocari, tempestates pacari vel allici. Hoc enim genere carminis vsos, impios homines & sanæ mentis expertes constat, vt vel prodesse, vel officerent. carmine enim Lunam deduci posse autumabant: vnde Homerus ille Mantuanus ait:

Carmina vel cælo possunt deducere lunam:

Carminibus Circe, socios mutauit Vlyssis:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis:

Carmine læsa Ceres, sterilem vanescit in herbam.

Efficiunt læsi carmine fontis aquæ.

Illicibus glandes, cantatâq; viribus vna

Discedit, & nullo poma mouente fluunt.

Et Tibullus de Fascinatrice:

Hanc ego, de cælo ducentem sidera vidi,

Fluminis ac rapidi carmine vertit iter.

Hæc cantu funditq; solum, Manesq; sepulchris

Elicit, & tepido deuorat ossa rogo.

Cum lubet, hæc tristi depellit lumina cælo:

Cum lubet, æstiuo convocat orbe niues.

Cum volui, ripis ipsi minantibus, amnes

In fontes rediære suos: concussaq; fisco,

Nubilaq;, ventos abigoq; vocoq;:

Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:

Et syluas moueo: iubeoq; tremiscere montes:

Et mugire solum, Manesq; exire sepulchris.

Cætero Plinius ait: **THESSALAM COGNOMINAVIT.** Thessalas profectò natura infidos ferunt, ob historiam Medæ quam à Iasone conscriptâ, qui & Thessalus erat, Poetæ scribunt: ad quod Plinius allusit. Subnectitq; mox Plinius: **EST ET ALIA MAGICES FACTIO A MOSE.**

SE. Hic Plinius diuiniore doctrinæ expers, inaccurate atque incuriose in diuinum hominem invehitur ac obstreperit, debacchaturq; . Sacratissimas enim Iudæorum leges, Romani idolis mancipati, sunt aversati abominatiq; . pios & religiosos homines. Autumabant enim Iudæorū ceremonias supersticiosas & aniles, ut scitè Augustinus ille noster libro Ciuitatis diuinæ edocuit. Cætero subintellexisse videtur Plinius, miracula à Mose vi virgarū facta, quæ certè diuino afflatu fiebant, non magico. Lectum enim est veteribus memoriis, nonnullis Magorū virgis myricinis in vaticiniis vsos, his miranda actitantes. Legitur enim apud Nicandri interpretē in Theriacis, quod sequitur translatum penè ad verbū: Apollo inquit, Vaticinos sanxit mirifica pronunciare mortalibus futura: propterea hunc fruticem Nicander Mantin, id est, vatem vocitat. Quin & Magi virgula myricina vaticinabantur. Etenim in plerisq; locis virgarū vi, Dion, antiquos fuisse vaticinatos, scriptū reliquit: Apollo inde in Lesbo tenebat manu virgas myricinas: quare Myriceus dictus. Legimus præterea Magos virgas vertisse in dracones, quod & friuolū putandum. Nam corporea materia non subicitur potentiae Dæmonis, quantū ad transmutationem ipsius, ad formam: quod tertio Trinitatis Augustinus prodit: Non est putandum, ait, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire, huic rerum visibilium materiae, sed soli Deo. Porro, etsi Possidonius & Lysimachus, Mosē magum, & quidem oscitanter affirmarint, falso tamen id dixisse constat: quos & scitè & concinniter, & verissimè coarguit Iosephus secundo contra Apionem volumine: item Strabo sextodecimo Geographiæ, Mosē diuinum hominem ostendit fuisse, non factiosum. Porro vbi legitur: **LOTOPEA A IVDÆIS PENDENS.** Iochabela ex Iosepho legendum putarim, quia ita matrem Mosi vocitat: legi & potest Iochabeda, nec non, ut vult Hermo: Iotapata ab vrbe. Porro quam paulo post Plinius magiam Cypriam vocat, Herm. de Chri-

stiana religione Plinius voluisse intelligere suspicatur: argumento quod Apostolus Paulus cum Barnaba, qui & Cyprius fuit, è Iudæa nauigauit in Cyprum, & in eam insulam nomen Christi mundo intulit: vt probabile sit, Sergium Paulum eius insulæ Proconsulem miraculorum multitudine attonitum, aut credidisse prædicanti, aut certè formam eius pertulisse Romanam. vnde religio Cypria vocari cœpit, quam & Plinius Magiam Cypriam vocat hic. Verum nunc Magiam profanam, & Vulcano dignam aggrediamur. Et subdit Plinius: NE HOMO IMMOLARETVR. Quasdam gentes homines immolasse solitas, pluribus constat argumentis. Rhodij enim, homines Saturno immolabant: apud Cypros humanam hostiam Ioui Teucrus immolauit: Galli, quorum hic meminit, Hesium ac Tentatem humano cruore placabant. Vnde Lucanus ait:

E quibus immitis placatur sanguine diro

Tentates, horrensq; feris altaribus Hesus.

In Latio Saturnus hac immolatione colebatur, authore Varone. Diodorus libro quinto de his. Pomponius libro tertio: Lactantius libro primo, capite secundo: Cæsar sexto.

IN CAPVT II. LIBRI XXX. HISTORIAE MVNDI, C.

Plinij Secundi, Commentarius, alteram
Magiæ partem complectens.

Nunc differendum de altera Magiæ specie, quæ spirituum afflatu, ope & doctrina constat. Dæmonum igitur natura dicetur, deinde Magiæ genera monstrabimus. Quæri primum hic potest, possintne naturæ ratione Dæmones Orco evocari, item Manes Vmbraeq; votis hominum ad libitum obsequi. Diuus Augustinus tertio Triadis, id est Trinitatis

Trinitatis asserit, corpoream materiam (vt diximus) Dæmonis potentiæ subiici nequaquam, quantum ad transmutationem ipsius ad formam: ipsa profectò ratio dictare videtur hoc. Nam in compositis ex materia & forma, materia per se non fit, neque item forma: sed totum simul, immò totum transmutatur in totum: ex toto enim aere, fit totus ignis, quando fit aeris in ignem conversio, vt scriptum reliquit Aristoteles libro genarationis. Effectus porrò assimilis est agenti, & in eo saltem præexistit: virtute proinde ex materia & forma conflatum, produci nequit, nisi ab itidem composito. Angelus verò forma est simplex: propterea solus Deus, & non homo hoc præstare potest: fatendum tamen, Dæmonas celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes vel quid aliud earum loco subiicere posse: adde item, quòd absentibus sensibilibus, phantasmata remanent & imaginationes, vt ait Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali, formarum sensibilibum remanentium in virtute phantastica, cum humoribus, in quibus sunt, vt in subiecto: apparent enim aliqua quæ non sunt. Quare in libro de Somno & vigilia, idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principium sensitium, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ: qua ratione possunt dæmones humores mouere interiorum exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa formas aliquas inducere, perinde ac extrinsecus occurrerent non solum dormientibus nobis, sed vigilantibus: vt sic putemus aliqua vel extrinsecus, vel esse, vel fieri: quæ tamen nec sunt, nec fiant: qua ratione immundorum spirituum subtilitas, & fraus infatigabilis, eludens visus spectatorum, quædam deformant, & oculis nostris exhibent. Nam & dæmonum illusionibus seductæ quædam mulieres, se cum Diana nocturnis horis equitare credebant. Potest item & alia ratio adferri, inesse rebus corporeis per omnia elementa, occultas quasdam seminarias rationes, quibus cum data fuerit & temporis & casus opportunitas, prorumpunt in species debitas

suis modis & finibus. Diuinâq; potestate permittente, Dæmonas mira agere fatebimur, evocariq; posse & manes & vmbas. Et vt hæc nobis fiant paulo compertiora, de dæmonum natura & eorum genere differendum. Platonici, qui sollicitius examinatiûsq; Dæmonum naturâ & genera perscrutati sunt, rationalis naturæ tres gradus esse, memoriæ mandarunt: non dignitatis quidem tantum maiestate abiunctos, sed etiam locorum intervallo. Plato enim Diis immortalibus sedem cœlestem attribuit: sed horû alios dici & esse intelligibiles, ab omni materiæ contubernio semotos, quorum parens princepsq; sit is, quem rerum conditorem & opificem veneramus, maiestatis amplitudine sanctum, & humano sermone inenarrabilem, sed vix quidem mente apprehensibilem. Cæteri nō tam dii, quam ministri ab eo dicuntur, visibiles deos, ideas, corpora cœlestia vocat & intelligit. Atque hic gradus utique vnus est, qui est primus: imum verò tenet locum celsæ diuinitatis eximium, homo, eminentissimam ferè cœlestibus comparem naturam ferunt. Medium verò gradū inter hosce extremos ab Lunæ colimitio ad nos vsq; expansum iam habent, quos ab scientiæ magnitudine prisca dæmonas vocarunt. Apuleius nunc Lares, nūc Genios vocat. Hos enim tanquam interpretes quosdam & salutis gerulos putarunt, qui concepta à nobis vota ad Deos deferrent, & illinc ad nos diuina munera. Ad hostem magica excantatio, & præsagiorum species referebantur: quod Plato in Symposio docuit, & Plutarchus eo libello quem de Philosophorum decretis posteris legendū reliquit, minus quidem præcise, cuiusmodi dæmones essent, describens, cum ait: Thales, Pythagoras, Plato, Stoici dæmonas esse sanxerunt substantias animales, sicuti heroas à corporibus semotas animas. Apuleius autem Dæmones ita fingit: Dæmones sunt animalia, ingenio rationabilia, animo passiva, corpore aerea, tēpore æterna: mox adiicit passiuos dici, quoniam obnoxij sint perturbationibus. Vt nos, hosce Romana gētilitas, Medioxumos vocitauit: quod

Diis summis potestate sint minores, & natura hominum maiores. Vocauit & eadem quosdam Semones, qui ab medio aeris, quicquid interpatet ad terram vsq; habent: quos & Martianus Capella semideos esse putat: Heroas quoq; sicut Iamblichus significat: Manes tibi credebant, quasi fuerint humano corpori Manes dicti, quod parentium seminibus manarant. In hac enim Dæmonum distinctione, singulis Planetarum globis, peculiare Dæmones ascribere, veluti, stellas. Item Planetæ illi famulantes dicuntur quidam, in cuius orbe sint, ut in firmamento, stellæ minores, quæ ab illustrioribus gubernantur: inde Saturnales dicuntur dæmones: item Martij, Venerei, Mercuriales, Iouij, Lunares, Solares. Esseq; inter Saturnios, qui præsent aliis in globo eodem Orphicæ doctrinæ peritissimi, terrestres esse dæmones dixerunt: aqueos item, & igneos. Tradunt enim esse, ab summis ad infima, veluti cathenas quasdam extensas. Nam stellarum quælibet dæmones suos tanquam affeclas, certis afficit modis: sed eodem item modo ab dæmonibus (ut aiunt) animæ afficiantur: ab suis ubique suæ. Scholæ enim Platoniorum, providentiam in tria distribuunt: Vniuersalem, minus vniuersalem, & demum particularem. Vniuersalem ad tria referunt: Bonum, intellectum, & animam mundi, quæ omnibus & per omnia provideat: Minus vniuersalem ad sphaerarum animas referunt, stellarumq; particularem verò ad Dæmonas: qui quidem si non omnibus, sed quibusdā gratificentur: quanquā an humanis animis providentiæ particularis, sed ad inferiora. Igitur pro loci ratione nobis non vno modo fomenta adiiciunt: siquidem Dæmones ignei contemplandi (ut aiunt Magi) potentiam excitant: aeri fauent, vitæ actiue: aquei, voluptuosæ: hos enim Plato scribit, à primordio malorum, plurimis voluptatem immiscuisse. Scribit idem, dæmonas omnes esse affectu passiuos: superiores & medios immortales, infimos verò solum esse longæuos. Afferunt præterea alios dæmones esse adventicios & peregrinos, humana interdum

curantes, alios indigenas: dæmones item habere præfecturas; nam alios esse orientales, alios occidentales, alios septentrionales. Platonici septentrionales, malos esse docent, quod & Magi testantur, quod Martij illi sint: propitios autem Iovios, quia meridionales sint. Cætero hæc scisse non obfuerit, corpus ne habeant Dæmones. Psellus Dæmonum naturam non putat esse sine corpore, quando ait: Sunt qui fatentur ab se Dæmones visos cum corporibus. Quin & magnus Basilius, non solū Dæmonibus, sed & puris angelis corpora tribuit, veluti spiritus quosdā tenues & aereos atq; puros. Psellus ea confirmat, quod se senibus offerant: siue interdum fallaciā. Angelicum aut corpus eruditiores, omnis materiæ esse expers, tradūt: Dæmonicum verò quodā modo coniectant materiale, quod sub terram sit intrusum, itaq; pulsātū dolore, & igne admoto exuri. Orphici, Astrologi ferūt, aqueos, aereos, ac terrestres Dæmones non expertos corporis. Augustinus ille Theologiæ sanctioris argutissimus censor, angelos omnes ante lapsum, corpora habuisse aerea, ex puriore superioreq; aeris parte conformata, dixisse videtur: malis verò angelis in lapsu, demutata fuisse corpora, in aeris spissioris qualitatem, vt possent torqueri: verū hoc censendum nostris Theologis relinquo. Porro non parua illud quoq; disceptationis censeri solet, doleāntne Dæmones, ac igne cruciari pulsarive possint: id enim fieri posse, & Theologi confitentur: sed qua id ratione naturali fieri possit, difficile quidem dictu putant Physici: quia Dæmones non solido, nec composito præditi sunt. Ad composita enim ex pluribus videtur sensus pertinere: quoniam autem modo illis dolor infligatur, exactius perpendendum. Astruunt enim nonnulli esse nervos qui sentiant: sed id non nervos, sed spiritus potius dicitur nervo insitus. Nam quod est non compos spiritus, sensus sit expers, est & necessarium: sic spiritale corpus Dæmonum magna ex parte est natura sensibile & absque medio tangit, videt, audit, vt quibusdam placet, actum patitur, & diuisum perinde

perinde ac solida dolet: ea tamen differentia, quòd solida intercisa ac diuisa, nunquam possint persanari planè. Dæmonicum verò corpus coit rursus, recreaturq; modo aeris aut aquæ, incredibili quadam celeritate: interim tamen dolet, dum peragitur dissectio. ea enim est quorundam opinio, quò fit vt ferri aciem (mirum dictu) dicantur formidare: ob id qui Dæmonem moliuntur exagitare, enses, ferrum, tela prætendunt: quod & animadvertisse videtur Homerus ille Mantuanus 6. Aeneidos, quando ait:

— Procul ô procul este prophani,
Conclamat Vates, totòq; absistite luco.

Tuq; inuade viam, vaginâq; eripe ferrum.

Ob id ferunt & Aeneam habuisse ensen consecratum. Porro scribit beatus Thomas, timorem, dolorem, gaudium (quod est contra illorum assertionem) in Dæmonibus esse non posse, vt sunt perturbationes: quoniam sunt hæ appetitus sensitiui propriæ, qui appetitus est virtus in organo corporeo. Vt verò intelliguntur simplices voluntatis actus: sic in Dæmonibus esse posse contendunt. Etenim dolor hoc modo est oblectatio voluntatis, ex eo quod est, vel non est. Multa enim sunt, quæ Dæmones non esse mallent, & e converso: ideoq; cooriri dolorem necesse est, quare iure passiuos dixerimus, sed non ritè corporeos. Hic expendendum, Dæmonem nō vno modo dici, vt scriptum reliquit Proclus. Alius enim ipsa essentia Dæmon est, alius comparatione, habitu alius. Vbique enim, quod præest, ac providet, appellare consueuerunt antiqui Dæmonem: sic Genium vocabant: & apud Orpheum Iupiter Saturnum vocat Dæmonem. Plato sic deos quidem, qui generationem è propinquo disponderent, vocitauit. Habitu enim & Dæmon dici solet animus: qua ratione Dæmon animalis dicitur. Apuleius etiam, quod dignum est scitu, animum humanum in corpore constitutum, Dæmonem nuncupari posse ait. quare ad id alluisse videtur Virgilius, quando ait:

Dij ne hunc ardorem mentibus addunt

Euriale, an sua cuiq; Deus fit dira Cupido.

Bona ergo animi cupido, Deus ab eo dicitur: vnde effluxum est, vt Eudæmones dicant beatos: quorum bonus dæmon, hoc est, animus, virtute est perfectus. Scribit Iamblichus dæmonem proprium nihil aliud esse, quàm intellectum. Hæc subnectenda censui, quò quis persuasum haberet, Dæmon vocabulum, non in malam semper accipi partem. Veniamus nunc ad oracula Magica, quæ etsi vanissima deprehensa, sæpius nihilominus Philosophos veteres & Platonicos, summa illa venerari solitos legimus, cognatósque rationibus roborare: quod Plato cùm in Tymæo, tum in Phædro testatur, tria certè priscos habuisse scientiarum genera animadverto: vnum fabulosum, quod & Historicum vocabant, Poetis attributum. Naturale, quod mysticum est, ab Philosophis susceptum. Ciuile, quod omnibus ciuitatibus inoleuit: hoc genere postremo continebantur oracula atque responsa: quorum tum etiam Astrologiæ, tum Auguriorum ac auspiciorum Dæmonum inventa putarim esse. Quòd si quis miracula nescio quæ obiecerit, scire licet, herbarum potentia, & lapidum virtutibus, non perinde manifestis: multa item perfici posse, quæ nos per inscitiam Dæmonibus, vel cœlo accepta referimus. Colligamus item verissimè hanc Magiam, non citra Dæmonum participatum, tractatam antiquis. nam & scribit Mercurius ex propriis certisque rebus: certo cuidam Dæmoni congruentibus, compositam ritè statuam, confestim per Dæmonem congruum animari: quod & confirmat Augustinus, Ciuitatis diuinæ octauo: & falsa, & mendacia Dæmones dicere loquique solitos, etiam Porphyrius libro Oraculorum hoc testatur: Sciendum, inquit, Deos, (sic enim Dæmones vocat) sæpe mentiri: nam explorata, certaque futurorum perspicientia, non hominibus solum tortuosa, sed & Diis ipsis incertissima nunciant. Cæterò vt ad institutum redeam, obseruatione

uatione dignum in hac magiæ actione, quibus differentiis hæc diuinationo Dæmonibus insita, de mundo, ex mundi signis composita (vt volunt) ablataque hominibus, & concessa Dæmonibus ab Origene & Porphyrio, tandem dispensari dicatur. Dæmones certè qui nuncupantur ætherei, quique aeris incolant suprema, cœlestibus futurum iudiciis (vt Magorum tenet opinio) amplius addicti. Qui autem hæc infima frequentant, dicunturque aquei, non tam cœlestia ad hunc vsum suscipiunt, quàm nostra obseruent, præscientiamque aucupentur aliquam. Medios verò putabant certius ex iis, quæ vtroque eveniant, prædictionum argumenta captare: ac proinde istorum operam in diuinationibus expeti consueuisse in primis, & fuisse præcipuam: vt qui hominibus quandoque præsagiis præstò fuerint, confusanea reperirentur sæpius. Cætero Dæmones mali, vt ferunt Magi, libaminibus, & carniū nidore oblectantur. Siquidem spiritale corpus eorum, crassescere, & obcœsius evadere produnt. Quamobrem Magiæ cultores, in evocationibus Dæmonum suffitu vtuntur: quare vaticinaturis, adhiberi solebant suffitus, quibus Dæmones allici posse testantur. hos enim suffitus, vim tonitrua inducendi, habere putant: vt suffitus factus corde Chamæleonis, in singulis si comburatur, caput item & guttur eiusdem animalis. Fiunt præterea suffumigationes, sub opportunis stellarum influxibus, idola Dæmonum in aere facientes apparere: sic ex croco, pro Solis influxu vmbra: item musco, lauro, ligno aloes, cum cerebro aquilæ, & id genus multa. Superstitiosa profectò, & aliena piis hominibus agunt. Pro Lunæ item influxu accipiebant caput ranæ, & semen papaueris albi. Pro Iouis, semen hiosciami, & summitates pennarum pauonis. Pro Saturni, papaueris nigri semen, radicem mandragoræ, & cerebrum felis. Hoc enim genus Magiæ à fumo, qui Græcè Capnos dicitur, Capnomātia dicta est, & Capno-

mantes, qui ea vtebantur. Non negligendum præterea, quod Porphyrij est, malignorum Dæmonum principes, Serapim & Proserpinam: Sacræ autem literæ Beelzebub, prauitatis primum vocant. Scribit Psellus, Dæmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item & gloriam, victoriam, amorem: cum tamen tradere ex se non possint, quippe quod imperium nullum habeant: ea tamen fortis imaginatio & credulitas, quibus se enixissimè impij homines addicunt, efficiunt vt sub hoc inuolucro, ac prætextu decipiendi appareant Dæmones, futura referentes, & docentes herbas quibus possint ipsi evocari, & earum venefica vi aliis nocere: quæ tantæ potentiae fuisse creditæ sunt à Magis, vt inferiora possint tabescere: item impelli, vel repelli, necti, dissolui. quare cecinit Virgilius.

Has herbas, atq; hæc Ponto ante lecta venena:

His ego sæpe lupum fieri, & secludere sylvas,

Mecum sæpe animas imis exire sepulchris,

Atq; fatas aliò vidi traducere messes.

Idem de Circe, & sociis Vlyssis:

Quos hominum ex facie Dea sæua potentibus herbis

Induerat Circe, in vultus ac terga ferarum.

Et Lucanus, de quibus tum herbis, tum animalibus, de Thesala illa:

Huc quicquid foeta genuit natura sinistro

Miscetur non spuma canum, quibus vnda timori est.

Viscera non lyncis, non diræ nodus hienæ

Defuit, & cerui pasti serpente medulla:

Non puppim retinens, Euro tendente rudentes:

In medijs echineis aquis, oculiq; draconum.

Omitto quæ Apuleius de Pamphile venefica ait: omitto quod Virgilius de veneno, quod Hippomanes fertur: quod item Cato de carmine ait, quo luxata curabat. Nec parum mirandum, quod Magi ferunt: gladium, quo capita damnato-

rum

rum truncantur, mersum vino: id vinum soluere quartanas
 & multa id genus, quæ author noster prodit: sed nunc red-
 eundum ad Plinij contextum. Nanque (ait Plinius) ex aqua.
 Hoc enim magiæ genus Hydromantia fertur, iudicat de fu-
 turis per impressiones aqueas, ac per visiones quæ fue-
 rint in aquis: sicut, teste Varrone, vidit puer quidam in aqua
 Mercurij effigiem, quæ centum quinquaginta versibus, o-
 mnem Mitridatici belli eventum pronunciauit. Diuus Augu-
 stinus, Ciuitatis diuinæ septimo, Numam Pompilium hanc
 Magices factionem docuisse testatur. Fit & alia species, quæ
 peluibus fit, vocitaturque Lecanomantia: quæ verò securibus,
 Axiomantia. Lecanomantia peluibus aqua plenis: quam
 exercuisse summè Assyrij dicuntur. Peluim enim imple-
 bant aqua, cui imponebant argentum, electrum, & lapil-
 los quosdam preciosos: laminasq; imaginibus quibusdam di-
 stinctas, proferentes quædam verba, quæ annectere nolimus.

Est & magiæ genus aliud, quod aere fiebat, voca-
 turque Aeromantia: fiebat per aereas impressiones, in
 quibus apparebant Dæmones. Iungitur huic ea Magia, quæ
 speculis & corporibus splendidioribus fieri solet, in qui-
 bus apparent hominum, siue parentum, siue aliorum for-
 mæ: item castra, ciuitates, & id genus. Fit & herbis alia,
 quæ Bottonomantia dicitur: fit sortibus, quæ Cleromantia: fit
 amphora ventrosa, quæ solet puero inspicere, & vocatur Ga-
 stromantia: fit & alia, quæ punctis in terra aut charta, vo-
 caturque Geomantia, cui omne genus Sortilegij adiungitur.
 Fit Geomantia punctis in terræ puluere, aut arena, item &
 nunc in charta: puncta enim, Geomantiæ studiosi, deducunt
 per figuras: quæ item reducuntur ad figuras cœlestes, ad stel-
 larum septem rationes. Erant etiam apud Romanos sor-
 tes quædam, quæ dicebantur Prænestinæ, tesseriis ligneis af-
 formatae, sculptæq;. Porro Pyromantia sequitur, quæ igneis
 impressionibus fieri solet: cui annectitur Capnomantia, cuius

meminimus paulo superius: fiebant enim fumo, flamma, igne: ut cum in rectum tenderet, aut flexuose, obliqueq; ad quam Magiam alluisse videtur Statius, quando ait:

Vincatur pietas, pone cia altaria virgo,
Quæramus superos, facit illa, facieq; sagaci
Sanguineos flammarum apices, genitumq; per auras
Ignem & clara tu mediæ fastigia lucis.

Est & Necromantia, quæ præstigiis & superstitionibus fit, per quæ manes & subterraneos Dæmones, per mortuorum cadauera & umbras, ut apud Lucanum Erichtho venefica fascinatrixque, quæ mortuum suscitasse dicitur, qui belli Pharsalici eventum Sexto Pompeio prædixit. Necromantia enim erigit cadauera: nec hanc fieri posse putant Magi, citra sanguinem humanum. Alia est, quæ dicitur Scycmantia, quæ fit umbris. Sunt & alia genera Magiæ, ut Auguria, quibus futura captabant, ad volatum aviium foelicium vel infœlicium. Quæ enim aves dicebantur Saturniæ, dirum portendere dicebant, ferales appellantes eas, in quarum albo bubo erat. nam inauspicatissimi augurij dicebatur, ut coniicere licet hoc carmine:

Fœdaq; sic volucris, venturi nuncia luctus
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Cygnus verò avis est Venerea, item & Phœbea, præsagij foeliciissimi. unde carmen id:

Cygnus in auspiciis semper foeliciissimus ales.

Aspice bis senos lætantes in agmine cygnos.

Erat & aliud genus Magiæ, dictum Biteromantia, quod fieret literis, earumque numero: ut si exeas foras, interrogésque primum, qui tibi obuiarit, quo vocetur nomine: si nomen illius incipiat ab aliqua istarum literarum, a e i o u, votis correspondebunt eventus. Fit & quædam alia Magia, quæ umbilici notis agnoscitur, & vocatur Umbilicomantia: hac enim cognoscunt obstetrices, quot infantes puerpera sit habitura, & quot

annis

annis illi victuri sint. His, nescio, iure copulauerim Chiromantiam ac Physionomiam, quod Aristoteles harum meminerit, & ex neotericis authoribus Bartholomæus Cocles Bononiensis, Ioannes item indaginis de Apione, cuius hic meminit Plinius, mentio fit apud Iosephum, de Tiridate & Nerone Suetonius affatim meminit. Haftenus de Magiæ generibus. Hæc sunt quæ ab quibusdam authoribus ac monumentis vetustissimis, nomine & titulo incertis, ac eorum præceptis excerpimus.

C O M M E N T A R I O R V M I N
Plinium, finis.

D E F A S C I N A T I O N I B V S D I -
sputatio elegans, erudita, & lectu
dignissima.

Sed quoniam de fascinatione sermonem fecimus suprâ, de iis est differendum, qui effascinatorem habent oculum, quod & apud Theocritum & Virgilium poetas, apud etiam historicos, philosophos, oratores, nonnihil invenitur memoriæ proditum. Virgilius Marò perpulchrè cecinit:

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

In Africa familias quasdam effascinantium, Isogonus & Nymphodorus tradunt, quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Esse generis eiusdem in Triballis & Illyriis, adiicit Isogonus, qui visu quoq; effascinentur interimantq; quos diutius intueantur iratis præcipuè oculis: quod eorum malum facilius sentire puberes, notabilius esse, quo pupillas binas in oculis singulis habeant. Huius generis & foeminas in Scythia, quæ vocetur Bithiæ, prodit Apollonides. Philarchus in Ponto Tibiorũ genus, multosq; alios eiusdẽ naturæ, quorũ notas tradit in altero oculo geminã pupillã, in altero equi effigiẽ: eosdẽ præterea nõ posse mergi, ne vest qui-

dem degrauatos. Haud dissimile his genus Pharnacum in Aethiopia prodidit Damon, quorum sudor tabem contractis corporibus adferat. Foeminas quidem omnes vbique visu nocere, quæ duplices pupillas habent, Cicero quoque apud nos est author. Solinus meminit quasdam in terra Aphrica familias hominum, voce atque lingua effascinare: quæ si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu optimas, emoriantur repente. Quapropter malè audiunt apud doctos, qui fascinum rideant, & aniles existimant esse nugas: cum & rerum eventa, prorsus famæ suffragentur: non protinus historiis fidem derogare consentaneum est, si vel aucupium causæ, quo potiri nequeamus, nos fugiat. Siquidem innumera ferè sunt omnibus conspicua, quorum ratio non possit iniri. Quare qui scrupulosius in peruestigandis singulorum rationibus versantur, ex omnibus naturæ miracula summovent. Etenim vbi nos causæ ratio deficit, hinc dubitandi manat exordium, hoc est philosophandi. Idcirco Philosophiam modo quodam conantur abolere, qui prodigiosis naturæ miraculis fidem non habent. Sed quod ad effascinationem pertinet, quonam pacto fieri soleat, id ratione: quod verò plerunque fiat, hoc historia petendum est. Per multa id genus posteritatis memoriæ tradita sunt. Plutarchus est author, homines quosdam suo conspectu, pusionibus negotium exhibere, quod videlicet eorum habitus, humoris imbecillitatisq; causa, in peiorem degeneret conditionem. Qui verò solido concretiori; constant corpore, vicium hoc non sentiunt: quanquam incolentes Pontum, Palethebeorum familias referat Philarchus, non infantibus modò, sed & adultis quoque perniciosas esse: quippe cum spiritum earum, vocem & conspectum admittentes, intabescere & corripì morbo cognoscantur: argumento, quòd hanc labem sentiant & hospites & qui frequens cum eis ineunt commercium, illinc emptitia man-

cipia statim abducentes. Neque forsitan minus fuerit mirabile. nam contractus & miscella perquam evidens, iam vicij continent rudimentum. Et quemadmodum cum aquilarum pennis mistæ reliquarum alitum pennæ, absumuntur, neque eam labem sentiunt cum aliis teneris ac mollibus etiam putrescentibus: sic nihil intererit hominis, cuiusdam salubrem esse tactum, alterius verò noxium & molestum haberi, qui nimirum visos iniuria lacessat: sic aucupium causæ, quod difficulter assequimur, fidem vix habebit: atqui iam is vestigium, & semitam invenit causæ, qui ad corporum effluvia perrexerit: quando vox, odor, & emanans spiratio, quidam sunt animalium halitus, & partes sensuum mouentes, cum ab iis occurrantibus afficiuntur: longè magis simile veri fuerit, ab animalium corporibus, ut quæ calore potiantur, quandam auram expirari, præsertim cum motum perinde quasi pulsum aliquem & conturbationem spiritus excitet. A quo corpus perpetim agitatum effluvia quædam eructat, multo maxime oculis espiui perspicuum est: siquidem visus, crebro motui obnoxius, cum spiritu ipsum eiaculante, quandam vim igneam & mirabilem diffundit, ita ut hoc authore permulta & agat & patiatur homo. voluptatibus enim capitur, ac rebus ut sis illectus. Amoris qui quàm maxima & violentissima animi noscitur affectio, visus fundamenta iacit, sic ut amandi facultas hinc profluat & effundatur, velut ad eos proveniens, quos perpulchros & elegantes prospexerit. Ideo quàm maxime demirari quisquam eos posset, ut mea fert opinio, qui & visu hominem consentire, & affici molestia credunt, non item agere & nocere. Etenim mutuus eorum respectus, qui forma & pulchritudine præcellunt, quodque procidit oculis & manat, siue lumen siue profluxio quædam fuerit, amantes tabe conficit, permista dolori voluptate, Glykypikron, quasi dixeris Dulcamarum appellant. Neque tangentibus aut audientibus visu venit adeò animos vulnerari, vel

desideria refricari veluti insipientibus, & iis qui inspiciuntur: etenim talis intestinus ardor distributioque à visu profiscitur. Sed prorsus amorem inexpertos, existimare oportet: quin mirantur medicam Naphtham, ad quam undecunque vel è longinquo visam protinus transilit ignis, quem statim illa concipit: tanta est horum cognatio. Venustæ siquidem formæ spectrum suum, quamvis eminus iaculentur, attamen igniculum in animis animantium succendunt. Atqui remedium regij morbi, memoria repetendum est. Gulgulus vocatur avis, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt. Talem videtur ales sortita naturam, ut alliciat ad se vicium, atque rapiat, ipsumque oculis effusum, tanquam effluuium adsciscat. Gulgulus verò, quem puto Græcè vocari Charadrion, regio morbo laborantem, nec cernit, nec tolerat: sed oculos concludens, genasque committens aversatur: non invidens, ut nonnulli credunt, hominum saluti, sed perinde quasi ictum accipiens vulneretur. Cæterum ut reliquos taceam morbos, lipitudinem concipiunt, qui cum tentatis ea versentur: tam perniciousam vim possidet oculus, ut in alterum eiaculari vibratque vicij rudimentum. Sed cum ex noxis, quibus corpora nostra patent, quædam ab animo prodeunt, ut fascinus, quoniam pacto vicium ad spectatos per visum deleget, iam est differendum. Nemo potest inficiari, quin animus affectus, suum corpus malè habeat. Non vides, ut rei venereæ cogitatio, genitales partes titillet atque surrigat? Nonne canum furores iis certaminibus, quæ cum feris ineunt, visus aciem præstringunt, imò frequenter penitus excæcant? Nunquid avaricia, moeror, æmulatio colores immutant & habitum digerunt? Nec his minus invidia, quam induerit animus, improbitate corpus explet: quam pictores dum pulchrè atque insigniter exprimere conantur, faciem Invidiæ delineant: itaque quoties invidia flagrantes ita truces fixerint oculos, ut vicini & propter astantes animi maleficiū alliciant, perinde quasi

quasi iacula veneno delibuta proruent. Nec enim id velut absurdum abhorret à ratione. Namque videmus canum morsus incandescentium ira, multo molestiores esse. Genituras humanas melius coalescere tradunt, quoties propius amantes applicuerint. Et ut summam loquar, affectiones animi, vires corporis firmant, atque vegetiores reddunt. Quapropter familias hominum, quæ fascinum amoliri traduntur, adversus invidiam pollere, & esse remedio putant, visu scilicet præstigiis abstracto, quo suam aciem innocentius affectis adigat: sed ratio videtur illegitima moneta percuti, quando se pro veris statuamus, quæ complures de fascinatoribus proderunt: id ignorandum profectò non est, quòd vernas, amicos, familiaresque, nonnunquam patres effascinantem habere oculum, arbitrentur: sic ut iis uxores quos sustulerunt liberos, non ostendant, nec sinant diutissimè talibus cerni, quibus omnis faceßit invidiæ suspicio, nec eius vlla subesse labes creditur. Quis herum erga famulos, & parentem in filios livoris insimulabit? Sed quid de iis dicendum, qui ut tradunt, seipsi fascinarunt? Nam id posteritatis memoriæ Poetis mandatum est, cum Eutelidas miser vir, in ambitioso flumine se conspexisset, ipsi sibi hanc fascini perniciem consciuit, ac confestim inevitabilem contraxit noxam.

Eutelidas enim, pulcher alioqui sibi visus, cum sui amore deperiret, in ægritudinem lapsus, pristinum corporis habitum cum venustate perdidit. Sed audenter est adfirmandum, omnes animi affectiones, si permanentes diutius hæserint, improbos habitus creare: qui, quando naturæ robur asciuerint, quavis occasione conciti, identidem inuitos etiam in peculiare & assuetas trahunt affectiones. Si timidos observaueris, inuenies quæ sunt eis salutaria reformidare: iracundos amicissimis fore difficiles: lasciuos & amatores etiam moribundos, à pudicissimis sibi temperare non posse corporibus. Siquidem consuetudo vehementer ad hoc pollet, ut propriam exigat af-

fectionem. Sic enim in errorem prolabi necessum, qui supra modum offensus pateat, & occurrentium iniuriis sit obnoxius. Nec miratu dignum eos, qui pertinacem invidentiæ notam, aut fascinatorem in se crearunt habitum, ad id quod suum est, pro affectionis natura moueri: motos sic, quod apti sunt, non quod volunt, præstare. Vt enim orbis circulari vertigine rotatur, & cylindrus suo more, secundum figuræ discrimen, volutari cogitur: sic inuidiosum affectio invidenter ad omnia mouet. Cæterum eis magis afficere par est, quæ propria sunt, & quorum desiderio tenentur. Sic optimus ille Eutelidas, & quotquot effascinaſſe se non ab re traduntur, illud mihi perpeti videntur. Bonus habitus qui residet in summo, vt Hippocrates est author, tutus non est: corpora ad summum vigorem progressa, non persistunt, sed velut æqua lance librata, in contrarium ruunt: haud difficile summa quæque deturbantur. Itaque quando sibi vberius incrementum vendicarunt, ac melius habentes quàm sperarent sese, conspexint: sic vt cum se mirantur, & corpus explorant, iam mutationi locus est, & habitum in deteriore noxam grassante se possunt effascinare. Quod fieri potius solet defluxionibus aquarum, æquore, vel speculo resilientibus, sicut in ipso videntes respirent, & reciproco iaculatu in suos retorqueantur authores, peculiarisque veneficij tandem luant poenas: & eisdem, quibus cæteros, se fascinis labefactent. Sic infantes plerunque se proprio viciant fascinato, causam tamen huius falso contuentibus eos ascribunt. Vt enim spectrorum, quæ invidentes eiaculantur, nulla potest iniri ratio, quanquam neque sensu prorsus, neque impetu vacent, sed maleficij & effascinationis labe iactantium, resarciuntur ea, quod diutius iis quos fascinare volunt, insiderunt imbuta veneno, corpus & mentem conturbant, & sua vicians sordet: ita putandum est hominem opinione fascinari quodam modo, quod in sermone diuinitus factum, aut mirabili quodam effectu accidisse prædicat. Hæc ad authorem Plutarchum, ne sua

laude

laude defraudemus, referuntur, quæ ex Symposiacorum quinto, quod ad rem facerent, vertimus, quo possemus indoctos Græcè pleniore beneficio demereri. Quapropter & remedia, quæ contra eiusmodi maleficia produntur, subdidimus fascinationibus, adoratione peculiari: occurrebat antiquitas, quibus & frontis corium resistere credidit: & eadem fascinationes repercutiebat sinistra dextræq; clauditis occursum. Palmarum lignum, in pomo osseum, dente limatum, contra fascinationes poliebatur. Satyrion, quæ Orchis cognominatur, & foemina creditur esse, distinguitur internodiis, & ramosiore frutice, radice fascinis utilis. Rutam, fascinationis amuletum, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, refert Dioscorides, salutare amuletum contra fascinationes hominum, quadrupedumque generi.

DE INCANTATIONE ET

Adiuratione, collique suspensione,
Epistola incerti auctoris.

Quæsiisti fili charissime de incantatione, adiuratione, & colli suspensione, si quid possent prodesse, & an invenerim in libris Græcorum hoc, qualiter in Indorum libris est invenire. Cui quæstioni compendiosè in hac Epistola conor respondere. Omnes, inquam, antiqui in hoc videntur esse concordati, corporis complexionem, animæ sequi virtutem: quæ si sit æqualiter temperata, actio quoq; corporis æquè erit perfecta. Unde, quia virtutes animæ in pueris, senibus, & mulieribus, imperfectæ plurimum esse videntur, complexio quoque corporis eorum imperfecta esse comprobatur: & hæc imperfectio similiter habitatoribus intemperatæ regionis contingit, utpote caliditatis Aethiopiæ, & frigiditatis Scythiæ. Cur, inquam, mens humana rem ali-

quam licet naturaliter non iuuantem, si prodesse certificatur ex sola mentis intentione corpus res illa iuuat. Verbi gratia: Si quis incantationem sibi prodesse confidat, qualiscunque sit, eum tamen adiuuat. Si enim, ut diximus, complexio corporis virtutem sequatur animæ, necesse est taliter rem se habere: quod certificatur ex timore, tristitia, læticia, stupore: quibus non solum corpus in colore mutatur, sed etiam in aliis rebus, utpote, ventris solutione, siue constipatione, vel nimia defecatione. Ego autem vidi ista sanitatis diuturnarum passionum fuisse causas, maximè illarum quæ corruptrices sunt mentium: in sanis autem fuere infirmitatis causæ hæc eadem. Vnde Socrates: Incantationis verba sunt decipientia rationabiles animas, aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incussionem, aut secundum desperationem. Indi autem Medicinam confidunt incantatione, sine adiuratione iuuare: Græci verò antiqui Medici dicunt hæc, animam erroneam in perfectionem sui revocare: qua revocata, necesse est corpus revoce-
tur ab ipsa, cum complexionem corporis virtutem animæ constet sequi. Vnde Galenus super libros Hippocratis de Humoribus: Si quis, inquit, dixerit humores corporis mutatos, item mutare et actiones animæ, ut animæ actio mutata, mutet eosdem: non errabit, quod certificatur: quia cui cholericæ complexio dominatur, fit inde iracundus, et e converso, inde sæpe irascentibus et cholera augmentatur. Necesse est ergo complexione animæ, corporis complexionem, et corporis mutare animalem. Idem Galenus: Intellectus et scientia in anima ex complexione augmentatur cholericæ: continentia et studiositas, ex melancholica: deambulatio verò et delectatio, ex complexione sanguineæ. Phlegma nihil adeò iuuat virtutem animæ, nisi in prima gustatorum mutatione. Constat ergo, quia si Medicus animæ complexionem quoquo modo adiuuerit incantatione, adiuratione, siue colli suspensione, corporis quoque complexionem adiutam esse. Si autem his conveniens adiun-
gitur

gitur Medicina, velocior & perfectior consequetur sanitas, cum Medicina corpus, incantatione anima adiuuetur. Quibus coniunctis necesse est sanitatem citius consequi. Item Galenus: Sunt homines læti naturaliter, & delicioſi: qui cum infirmantur, sanos eos subito futuros confirmat Medicus, & Dietam eorum cum exercitiis ad memoriam revocat, quorum spes sanitatis eorum est causa. Sunt & alij contrarij, natura tristes: & unde tristantur, & angustiantur eorum animi, semper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere Medicum, & lætificante intentione, mutare animos eorum, sed non tamen excedere lætificandi modum, ne magnitudine promissionum negligat medicinam. Memini enim quendam nostræ terræ nobilissimum virum iurasse, se esse ligatum, ne cum mulieribus coiret: quem adiuui, falsificando intentionem eius, & hoc magnis ingeniis, sed nunquam tamen potui revocare: propter quod certificare & confirmare incoepi, quod prius ipse intendit, adducens ei librum Cleopatæ, quem fecerat de foeminarum informanda speciositate: legensque locum, ubi dixit, ligatum taliter, sed coruinum accipiat mixtum cum sesameleō, quo vngens totum corpus adiuuatur. Ipse autem hoc audiens, confisus est libri verbis, sicq; fecit: citòq; quum evasit, augmentata est concupiscentia coeundi.

Ego quoque in multis Antiquorum libris legi, suspendens collo suffragari, occulta proprietate, non sua natura. Quod non denego posse fieri, propter confortationem mentis, ut dixi. De quibus, cum multa sint, pauca tibi tangere disposui.

Aristoteles in libro de Lapidibus ait: Suspendens collo smaragdum, aut portans in digito, defenditur à casu epilepsie: unde sæpè mandamus nobilibus, ut collis filiorum suorum suspendant, ne hanc infirmitatem incidant. Item Aristoteles quodlibet genus hyacinthorum, suspendens collo, siue habens in digito: si intret regionem pestiferam, non læditur, sed

potius mentibus hominum honoratur, & à maioribus eius petitiones complentur. Item, sardium, viginti hordei granorum pondus portans in collo, seu in digito, non videbit terribilia siue timorosa in somno. Item, corneolus collo portatus, seu digito, mitigat iram & contentionem: cuius aut color est sicut lotura carnis, sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit, maxime in feminis. Item onyx suspensus collo, vel digito portatus, augmetat in somno terribilia & tristia, & inter homines contumeliosa. In pueri collo suspensus, saliuam oris auget. Galenus: Stercora luporum, ossa comedentium, in ventribus ilia dolentium, vel in collo patientium suspensa, statim dolorem mitigant. Aliquando etiam in collis suspenduntur, & cum fune laneo ligantur, illius scilicet ouis quæ à lupis comesta fuerit, sicq; melius iuuabunt, & fortius: quod filum si non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem Galenus: In vas argentum posuit, cuius quantitas sicut fabæ fuit: & in coxis suspēdit, multumq; profuit: hoc autem dixit in libro de Simplici medicina: in libro autem eius de Medicorum medicina ait, Quia si serpentis viperæ, collum suffocati, cum filo laneo suffocati collo suspenderis, absoluitur à suffocatione sui, & multum valet in apostematibus faucium. Dioscorides ait: Dentes canini ex cane rabioso, cum hominem momorderit, in frustis corij ligati, & armo suspensi, defendunt suspendentem à morsibus canis rabiosi. Idem: In pullis hirundineis paruis, in augmento lunæ acceptis, & primogenitis, si fuerint ventre fissi, duos lapides inuenies, vnum vnius coloris, & alterum diuersi & compositi. Quos si ligaueris in corio vituli, antequam terram tetigerint, & collo siue armis suspenderis, epilepticis valent, & aliquādo persanāt. Idē: Species est telæ araneæ, id est spissæ testæ, & candidæ: quam si armo suspēderis, à quartanis defendit. Quidam Medici suspendunt collis radices herbæ acetosæ, propter scrophulas, & valent. Alij suspendunt radices arnoglossæ, propter easdem, & dissolunt. Item, hioscyamum

lacte

lacte caballino solutum vel temperatum, & corio ceruino impositum, suspensum collo mulieris, concipere non permittit, dum collo inerit. Quidam dicunt, mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, terq; ibi spuentem, non concipere vno anno. Alij, oculi strabonis cerui, radicis sambuci, ligant in horto, & irrigant cum vrina ruffi tauri vespere: manè autem extracta radix, & ligata cum eodem oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus: Lapis corallius multum valet ad passionem stomachi, si super stomachum fuerit suspensus, vel in collo patientis. Dioscorides: Semen croci agrestis, ad scorpionum morsus valet, in manu tritum, vel collo suspensum. Simile facit radix lauri: idem etiam Ireos agit. Alij dicunt, quòd radices Asparagi sicci, super dentes ligatæ, trabunt sine dolore. Item, pedes leporis dextro armo ligati, non permittunt canes latrare: similiter iecur canis facit, nisi eius generis sit, cuius iecur fuerit. Indi dicunt: Stercus elephatinum cum melle mixtum, & in vulua mulieris positum, nunquam permittit concipere: testatur hoc, quia arbori suspensum, fructificare non permittit. Auicenna dixit: Stercus elephatinum cum lacte caballino mixtum, & corio ceruino ligatum, & vmbilico mulieris suspensum, concipere non permittit. Quidam Medici dicunt pedem testudinis dextrum, podagrici dextro iuuare sinistro sinistrum similiter: idem & in manibus. Item, radix Peoniæ collo pueri suspensa, valet Epilepticis: similiter facit Pyrethrum. Idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpimus, vt mens tua Incantationi, Adiurationi, in collo suspensis, non refragetur amplius. Quæ omnia, si ex libris antiquorum extraxerimus, & librum protendimus, atque voluntatem nostram exhibuimus: hæc autem non tentauimus, sed nec etiam neganda sunt mihi: quia si non viderimus Magnetem, ferrum trahentem, non certificamus neque credimus: Similiter plumbum rumpit Adamantem, quod ferrum non facit. Item, lapis qui vocatur Stale

Arabice, nitrum verò latine foco non incenditur. Piscis autem quidam, manu capientis sensum aufert. Quæ omnia, si non à nobis videantur, non creduntur, sed tentata certificantur. Itidem se habent dicta antiquorum: quorum enim actio ex proprietate est, non rationibus, unde sic comprehendi non potest. Rationibus enim tantum comprehenduntur, quæ sensibus subministrantur. Aliquando ergo quædam substantiæ habent proprietatem, ratione incomprehensibilem, propter sui subtilitatem: & sensibus non subministratam, propter altitudinem sui magnam. Vale.

IOHANNIS TRITEMII

ABBATIS SPANHEIMENSIS, VIRI
doctissimi occultiorisque Philosophiæ, atque
Magicarum artium indagatoris solertissi-
mi, in libros suos de Steganogra-
phia, Epistola siue præfatio
apologetica.

ANtiquos philosophos & sapientes artis ac naturæ, si quæ reperissent secreta, ne ad notiā prauorū hominū deuenissent, varijs occultasse modis atq; figuris, multorū opinio est. Moysen quoq; Israelitiæ gentis famosissimum ducem, in descriptione creationis cœli et terræ, ineffabilia mysteriorū secreta, verbis operuisse simplicib. doctiores quique Iudæorū confirmant. Diuus etiā & inter nostros eruditissimus Hieronymus, penè tot in Apocalypsi mysteria latere dicit, quot verba. Græcorū sapiētes prætereo, nō parvæ apud suos reputatio-
nis & gloriæ, qui fabulis cōscribendis operā nauātes: aliud im-
peritis, atq; aliud eruditis hominib. vnius narratiōis serie, pru-
dēti adinuētiōe tradiderūt. Hos ego sapiētiæ studiosissimos
amatores, etsi propter ingenij tarditatem perfectè imitari nō
possum: admirari tamen, & qua possum sedulitate legere &
venerari,

Venerari, pulchrum & gloriosum iudico. Quatenus cum illos magna præ cæteris hominib. proprio studio adinvenisse cōsidero, meipsum quandā violentiā mihi inferens, ad aliquā, vel inter nouissimos imitationē eorū impellā. Nec me prorsus, vt reor, fefellit opinio: quippe qui & multa, quæ antè nesciuerā, per continuum legēdi studiū didici, & cogitationib. meis adiutum ad investigandum secretiora reseraui. Nam etsi non sum tantæ vel eruditionis, vel industriæ, vt me veterum sapiētum, illum occultandi mysteria modum apprehēdisse audeam profiteri: modos tamen quosdam non penitus contemnendos (vt mihi videtur) occultē, & prorsus sine suspitione aliqua, scribendi & occultandi, quodcunque volueris, excogitavi: quos ad instantiam serenissimi Principis, domini Philippi Comitis, Palatini Rheni, Ducisq; Bauariæ, ac Romani imperij principis Electoris, philosophorum sapientissimi Mæcenatis, quo nullus dignior mihi visus est, cui hoc magnum secretum reuelatur, literis commendavi, & in subiectum volumen, non sine ingenti labore reduxi, ne hoc magnum secretum, in aures vulgarium imperitorum, aut prauorum hominum perueniat. Te Lector, quicumque futurus es, rogo memineris, quanta per hanc scientiam mala in Republica fieri, per malos & lubricos possent: si ad multorum noticiam deueniret, adulteria, fornicationes, conspirationes, traditiones, homicidia, latrocinia & infinita mala. Nam sicut bonus & honestus homo voluntatis suæ secretum alteri hanc artem scienti, quotiescunque voluerit pro vtilitate priuata vel communi, securē & absque aliqua suspitione cuiuscunque notificare potest & exprimere: & perversus quisq; lubricus & maliciosus voluptatis suæ personæ, consentanea quantumlibet, turpiter impedimento penitus omni semoto, malum desiderium suum, sine aliqua suspitione poterit intimare. Nec tuta inter coniugatos fides manere iam deinceps posset, dum foemina, quāvis Latini sermonis hætenus inscia, per sancta & pudica

verba cuiuslibet linguae seu ideomatis effecta doctissima, malam & impudicam amatoris sui seu voluntatem, viro licet perferente ac collaudante literas latissime intelligere, suumque desiderium eodem modo securissime quam voluerit, late illi remandare, diserta satis oratione possit. Enimvero, licet haec scientia puerilis videri aliquibus possit: tamen si fuerit publicata, totus Reipublicae ordo turbaretur, fides periret publica: literae, instrumenta scripturae: omnes ipsi denique hominum sermones, in perpetuam suspensionem verterentur. Nemo iam literis quantumcunque bonis, honestis & sanctis amplius crederet: fidem epistolis nullus adhiberet: quoniam, quantumlibet sancta & pudica verba fuerint, semper tamen dolus, fraus & mala deceptio subesse putaretur, fierentque homines ad omnia timidi, & non minus ad mutuos sermones, quoniam ad literas quaslibet suspiciosi. Nec fieri quispiam tam doctus & expertus in hac ipsa scientia unquam poterit, ut non relinquuntur infiniti modi, secretè & occultissime scribendi ad omnia sufficientes, quos ipse nondum apprehendit. Est enim haec scientia chaos infinitae magnitudinis, quod nemo comprehendere potest: quia quantumlibet doctus in hac arte fueris, minus tamen est quod intelligis: quam illud quod nescis. Nam huius scientiae proprietas est, Magistro discipulum semper, modò sit industrius, & velit reddere sine comparatione doctiorem.

STEGANOGRAPHIAE

FINIS.

EX LIBRO IOHAN.

TRITEMII OCTO QVAESTIONVM,

libellus.

De reprobis atque maleficis, Quæstio
quinta.

Quinta serenissimæ celsitudinis tuæ quæstio fuit ista. Quare homines impij, mali & reprobi circa fidem, vt sunt iuæ mulieres quas vulgò maleficas nuncupamus, spiritibus queant imperare malignis, cum viri boni & fidei Christianæ studiosissimi obseruatores, neque bonis spiritibus imperare possint, nec semper malignis.

Ad hanc quæstionem ita me pridem memini respondisse. In omnibus diuinæ maiestatis operibus series & ordo pulchritudinis est inuiolabilis æquitatis, quo singula cōuenienter disposita, in eo quem acceperunt gradu perseuerant. Nam sine ordine proprio libertas arbitrij, quam creator omnium dedit hominibus, nulla impellitur violentia potestatis, quo minus semper maneat in ordine quæ à principio creatiōis suæ homo primus accepit: vnde nemo bonus inter mortales, nisi propriæ cōsilio voluntatis adiutus per gratiā misipientis Dei: & nemo malus, nisi sua sponte gratia destitutus propter obstaculum peccati: voluntatis autem rectitudine bonis spiritibus efficimur similes, si pietatem fidei quam habemus in Christum, sanctis & necessarijs operibus comprobemus. Et sicuti bonæ voluntatis consummatio bonos homines spiritibus pares facit angelicis, ita peruersitas impiorum, eos similes reddit demonibus. vnde mali homines atque peruersi quanto amplius malicia propriæ voluntatis deprauati fuerint, tanto sunt demonibus affectu similiores. Similitudine verò amicitie familiaritas introducitur, ex qua paulatim cōfidentia mutua generatur. Ex cōfidentia minoris in maiorem nascitur imperium, siue sit verum siue astutia simulatum. Prauorum itaq; hominum, si quod imperium esse videtur in dæ-

mones, ex magnitudine prauitatis oritur, quādo videlicet affectus eorū vsq; adeo deprauatur, quod cōcurrentiū sibi dæmonum maliciā voluntate reproba vel superāt vel æquant. Non enim sunt dæmones omnes malicia vel intelligentia pares, sed est alius alio multū & astutior agilitate intelligendi, & deprauata affectione longē deterior. Nā qui labentes ē sedibus altis terræ magis coniuncti cauernas speluncasq; inhabitant cæteris profectō sunt obtusiores, vsq; adeo quod & gladios metunt, & virgas, minisq; moneri videntur territantiū hominum: quēadmodū in his contueri licet, quos energumenos appellamus. Dæmones aut qui magis remoti cōmorantur à terra, & subtilioris sunt naturæ, & rarius conueniunt hominibus: homines verò malicia pleni quanto magis in voluntatis peruersitate profecerint, tanto fiunt similiore dæmonibus, à quibus in familiaritatem admissi, iam deinceps efficiuntur audaces, accipiuntq; super dæmones quorum familiaritate vtuntur, imperiū non violentæ potestatis, sed fictæ simulationis. Dæmones enim vt eos homines quos semel in deditionē acceperunt, voluntarios in eorum prauitate contineant, simulata se dominatione motos libenter se illis subiiciunt, & quod sponte faciūt, quasi compellantur ad obedientiam fingunt. Nemo quippe verum super dæmones imperium consequitur, nisi quem fides in Dominum nostrum IESVM CHRISTVM per sanctitatis meritum fecerit Deo acceptabilem & amicum. Sic enim de verē credentibus in Dominum IESVM Scriptura dicit: Et eis dedit potestatem super omnia dæmonia. Imperant ergo dæmonib. homines mali, quos illis malevolentia similes, similitudo familiares, & familiaritas proprios fecit atque subiectos. Quēadmodū si magno principi (quod fieri sæpē cōtingit) seruorū quisspiā humili natus loco diuturna familiaritate cōiunctus imperare dicatur, à quo totū quod postulauerit sine contradictione assequitur, vt magis ipse dominū regere, quā ab eo regi videatur: iuxta hāc similitudinē homines mali & reprobi

qui

qui à demonib. in eorū admittūtur familiaritatē, & fiūt pro-
tractiore cōfidētia multū audaces, accipiūtq; simulatū in illos,
ne dicā familiare imperiū, quod prauissimæ voluntatis simili-
tudine meruerunt. Vnde quicquid à demonib. sibi ex cōpactō
implicito vel explicito cōcurrentib. expostulauerint, accipiūt:
nisi quoties ordinatiōe diuina prohibiti, præstare nequeūt qđ
petitur. Nec tamen passim reprobis et malis ita cōcurrūt om-
nib. sed illis dūtaxat cū quib. interueniēte cōpactō aliquo fœ-
dera inierūt, vt sunt maleficæ mulieres, quæ homagiū præsti-
tēre diabolo: & invocatores illi demonū. quos vsitato vocabu-
lo necromāticos vulgus nuncupat. Duo sunt genera hominū,
qui demonib. imperare licitè possūt. Primū quidē illorū est ho-
minū, qui meritō sanctitatis Deo dilecti potestātē ab ipso con-
culcandi caput antiqui serpentis acceperūt, qualis in Ecclesia
primitiua fuerūt apostoli, eorumq; sequaces atq; discipuli, de
quib. in sancto Euangelio Dominus loquitur: In nomine meo
dæmonia eijcient, & quia serpentes tollent. Secundū verò ge-
nus eorū est hominū, quibus ratione ordinis in ecclesia Dei cō-
ceditur, vt dæmones de hominū corporib. accepti potestate mi-
nisterij depellāt. Et hoc ministeriū exorcistis ī ecclesia Dei cō-
mittitur, quādo videlicet à pōtifice ordinātur. Rursus sūt duo
genera hominū, qui demonib. imperare cupiūt qđ quā illicitè
præsumāt iniquissimis cōditionib. ostēdūt. Primū genus perni-
ciosissimū est maleficarū: quæ pacta ineūt cū demonib. et pro-
fessione solenni præmissa in ius proprietatis perpetuūq; obse-
quiū demonū alicui semetipsas tradūt. Quāta mala hoc perni-
ciosissimū genus hominū faciat in imperio tuo, nemo est sapiē-
tissime Cæsar qui possit exprimere. Nā Deū in primis fidemq;
Christi, & sacrū baptisma negātes, se mēte & corpore demo-
nib. offerūt, homines & iumēta suis maleficijs infirmāt, ledūt
& occidūt. Nō est morbus quē (pmittēte Deo) nō possint indu-
cere: quia cū se demonib. in obseruatiōe cōpacti fœderis famu-
latrices exhibēt, illorū cōparatione quicquid voluerint audēt.

Vnde non sunt vsspiam tolerandæ, sed potius in loco omni funditus exterminandæ, omnium creatore Deo sic præcipiente: Maleficos non patieris viuere. Maleficarum aliæ carminibus dæmones aduocant, aliæ precationibus & sacrificijs eos alliciunt, reliqua nefandis rebus & cæremonijs eos prouocantes in adiutoriū impietatis suæ trahunt. Mirādum igitur non est, quod maleficæ dæmonibus imperare videntur, quib. impietate peruersæ volūtatis factæ sunt similes, & mutua conuersatione in malum humani generis concordēs. Secundum genus prauorum hominū dæmonibus imperare volentiū illorum est, quos vulgō necromanticos appellamus, qui artes profitentur execrationib. plenas, quib. pollicētur se dæmones in circulū posse conuocare, vel in crystallum siue vas aliud inclusos palam visibiles ostēdere. Hi perniciosissimi homines pleni mendacio & superstitionibus tanta committunt mala, quanta bonus nemo posset excogitare. Nam vt in obsequiū sibi dæmones alliciant, sacrificijs turpissimis plerunq; vtuntur, & expressum cum eis ineunt pactum: multos variosq; libellos circumferunt spurcitijs, impietate, ac mēdacio plenos, veterumq; philosophorum & sapientum nominibus fallaciter inscriptos, quorum exhibitione incautos & curiosos plures decipiunt, & in foueam dæmonum secum trahunt. Promittunt magna & penitus incredibilia, quorum auditione homines in admirationem mendaciter suspendunt. Annulis, pentaculis, imaginibus, exorcismis & coniurationibus, dicunt se dæmones posse coartare malignos, vt in circulo vel in crystallo seu alio receptaculo visibiles appareant, & ad omnia interrogata distinctē respondeāt. Hoc omnes quidē promittunt, sed paucissimi nostris temporibus inueniuntur, quibus maligni spiritus etiam malis per hūc modum obediunt, Deo id iustissima ratione non permittente, ne curiositas hominum ad nouitates prona, cōtempta religione Christi suffragia in necessitate postularet à dæmonibus. Omnes autem quibus maligni spiritus aduocati coniurationibus

necro-

necromanticorū obediunt, in eorū consortiū per pactū explicitum vel implicitū sine dubio transferunt: reliquorū verò maior est numerus, quib. obedire maligni spiritus despiciūt, quāvis in profanis se necromanticorū artibus omni tēpore non vereantur occupare. Et quia nostris maximè tēporibus abundare cœpit iniquitas, & refriguit charitas multorū, isti maledicti ac mendacissimi homines nimīū invaluerūt: & quāvis contemnuntur à demonibus, nihilominus in suis perniciosis dogmatibus perseverātes multos decipiūt. Crede mihi Cæsar quoniā hoc mendacissimū genus hominū sacro imperio tuo valde est perniciosum, & ideo nō minus quā maleficarū scaturigo penitus exterminandū. pollicentur magna, & mentiūtur omnia. Enimvero cūcta quæ in libris eorū promittūtur, vana sunt & mentita: & nihil præstāt credentib. aliud, quā dolos, fraudes & subtilissimas deceptiones. Quod si quādo videntur exhibere promissa, non aliter quā demonum id fieri cooperatione manifestū sit omnibus, à quorū consortio nō minus est fugiendum quā à seuiſsimis inferni cruciatibus. Occurrūt enim plerunq; his necromanticis operationib. dæmones, & ut invocatores suos incepta perfidia pertinaces cōtineāt, eis si possint rogata præstāt: aliquādo verò coniurationib. invocati comparere despiciunt, & nihilominus invocantiū se mentes abduxerunt. Est & aliud genus hominū non minus fatuū quā superstitiosum, illorū videlicet, qui nullum volunt cum dæmonibus habere commerciū, & nihilominus rebus vtuntur in operationibus vanis dæmonibus appropriatis, et ob id penitus illicitis. Putant enim characteribus magnā & occultam inesse virtutē, & ideo varios contra fidem Christi committunt errores: verū quia non est huius temporis eorū recensere vesaniam, propositum nostrū prosequamur. Quare autē boni & iusti homines super dæmones non consequantur imperiū, breuiter est dicendum. Quemadmodū similitudo volūtatum homines malos & impios pares facit esse dæmonib. ita bonos & iustos dissimili-

tudo voluntatū eis reddit omnino contrarios: inter contrarios
verò atq; dissimiles nulla potest esse familiaritas, sed repugnā-
tia potius cōtinua versatur, & odium. Vbi aut nulla reperitur
similitudine volūtātū cōtracta familiaritas, neq; cōfidentia po-
test esse vnius ad aliū, neq; mutuus in operatiōe mirabiliū con-
cursus. Nec tu Cæsar gloriose, homo cū sis, hominū moderator
magnus & princeps quempiā tibi familiarē admittis moribus
tibi omnino contrarium atq; dissimilē, & tuæ volūtati iugiter
reluctantem. Viri aut boni & recti quia prauissimæ voluntati
dæmonum semper obnituntur, nequaquam in eorum possunt
transire consortium, quibus nec volunt nec consentiunt esse fa-
miliares, sed eorum totis viribus refugiunt & detestantur oc-
cursum, & ideo fictum illud de quo dictum est, in eos non asse-
quuntur imperium. Nusquam enim tuta familiaritas, quā vo-
luntatum similitudo nulla præcessit: nec potest inter cōtrarios
esse concordia, nec inter dispares voluntate constat amicitia:
nec tamen omnibus malis & reprobis passim dæmones obe-
diunt, sed illis duntaxat, quibus confœderantur pactis & obse-
quiis, & quos aliter nequeunt habere fideles invocati libenter
occurrunt, licet se compelli mentiantur. Mirandum itaq; non
est optime Cæsar, quod maligni spiritus prauis atq; peruersis
nonnūquam videnter obtemperare hominibus, quos sicut dixi-
mus, & malevolentia similes & pernicies in genus humanum
fecit esse concordēs. Sed procul sit ab omni Christiano, praua
similitudine voluntatis velle imperare dæmonibus: quoniam si
quis in hac vita malignorum spirituum habere cōsortium cœ-
perit, in futuro cū eis sine fine ardebit. Sed quare boni & iusti
homines imperare sanctis Dei angelis nequeunt, in quorum
similitudinē bonæ volūtatis transierūt? Puto, ex prædictis faci-
lè quæstionis huius daretur solutio, si differētia intellectum ad
memoriam reuocetur. Quāuis enim plures in ecclesia Dei sint
homines cōstituti, quorū iusticia multis proficit ad salutē: pau-
cissimi tamen vsq; adeò nostris tēp orib. proficiunt, vt propter
sanctitatis

sanctitatis meritū vel metuēdi sint dæmonib. vel in cōsortium familiaritatis recipiātur ab angelis. Hinc fit quòd homines nostræ tēpestatis neq; malignis spiritib. merito sanctitatis imperant, neq; sanctis angelis familiares esse merētur: si qui verò in illum sanctitatis gradum profecerint, quo miracula faciētes in ecclesia quemadmodū sancti quondā profecerūt, iā potēter & imperare dæmonib. possunt, & familiare beatorū spirituum habere consortium. Certū est enim, quòd sancti & Deo dilecti homines in primitiua Christianorū ecclesia maiora quondam bonorū operatione spiritūū beneficia præstiterē mortalibus, quam prauorū hominū impietas maleficia dæmonū ministerio vnquā inferre potuisset. Multa enim potest mirāda precatibus quisquis Dei cultor verus, similis euaserit angelis sanctis.

De potestate maleficarum, Quæstio sexta.

Sexta invictissimæ maiestatis tuæ quæstio fuit, Vnde potestas hæc tanta maleficis, qua patrare tam multa, varia & miranda possunt etiam in vna hora, qualia vel quanta nullus bonorum facere posset in omni vita sua.

Ad hanc quæstionem si breuiter voluerimus respondere, necessario dicemus, quòd omnis potestas à Domino Deo est, sine quo nihil potest omnis creatura. Dicit enim in sancto Euāgelio Christus: Sine me nihil potestis facere. Vnde manifestū est, quòd omnis potestas faciēdi aliquid hominib. à Domino Deo, & non aliunde conceditur, siue bonum homines, siue malum operentur: hinc sanctissimus præsul Augustinus dicit, Volūtas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierum ac motionū, nihilq; fit in ista totius creaturæ amplissima & immēsa Republica visibiliter, quod nō de interiori, invisibili atq; intelligibili aula summi Imperatoris aut iubeatur, aut pmittatur, secundū ineffabile iusticiā præmiorū atq; poenarū. Vnde nō est dubitandū Cæsar, quòd potestas illa maleficarū, in qua mirādos (cooperatiōe dæmonū) horrēdosq; producūte effectus à Dño deo cōcedatur, cuius volūtati nemo pōt resistere.

Et sine cuius influxu nec manum homo potest mouere. Cōcludunt enim sancti doctores, quod neq; dæmones neq; maleficæ quicquam facere possunt siue hominem ledere siue iumentum, nisi omnipotens Deus velit, consentiat, potestatemq; cōcedat, ut faciant quod iā peruersa voluntate decreuerunt. Nisi Deus consentiat et velit, nihil potest omnis creatura: alioquin si fieri aliquid eo non volente et consentiente posset, sequeretur necessario Deum esse infirmū, qui prohibere non posset, quod fieri inuitus permittere cogeretur. Sed quoniam omnis homo, in quantum creatura est, à Deo depēdet, nihil potest agere sine illius voluntate, à quo et velle habet et posse: quicquid igitur maleficæ faciunt, Deo fit permittente, sine cuius voluntate nihil possunt: quia ut possint quod volunt, nisi Deus concesserit, neq; à se neq; à dæmonibus consequerentur. Omnis itaque potestas à Domino Deo est, in quo et sunt omnia, et mouentur, sicut in prima rerum omniū causa: quoniam à quo libertatem arbitrij accepimus, ab ipso etiā posse quod volumus habemus. Sed cum maleficarum sit multum confusus intellectus, nō arte humana perpetrant mala quæ faciunt, sed cooperatione dæmonum: quos et natura subtiles, ita et experientia longa fecit ad producendum miranda veloces. Non enim causantur mirandi affectus maleficarum ab huiusmodi medijs, quibus videntur ad maleficandum, ut sunt capita mortuorum, bufones, serpentes, characteres, imagines, et his similia, sed ab instituyente hæc signa diabolo: qui cum sit superbissimus, Deo cupit in omnibus videri comparandus. Enimvero quemadmodū omnipotens Deus quædam in Ecclesia sua sacramenta instituit, quæ dignè ministrantibus ipso assistente salutarem designant et producant effectum, ipso qui instituit operante salutem: ita et diabolus qui nihil plus appetit quàm æstimari Deo æqualis, quædam signa tanquā sacramenta instituit, quib. invocatus ab his quib. cōfœderatus pactis operator malignus assistit: et quoties Deus permiserit, quod rogatur malū efficit: si non permiserit

serit ille, nihil omnino facit. Omnium siquidem effectuum necromanticorū & maleficarum operator diabolus est, qui per applicationē mediorum, quæ prius ipse instituit, in materiam subiectam opus producit optatū: aliquando realiter, aliquādo solū apparenter. Mulieres autē maleficæ, quæ iam voluntate deprauata, & consensu in consortiū demonū per pacta transferunt, notas quasdam & signa symbolica ab ipsis recipiunt, quibus aduocati mox dæmones occurrunt. Nihil in his perniciosissimis operationib. demonū fortius, stulta credulitate maleficarum quæ pactis augetur & votis: quoniam quanto vel demonibus vel eorū signis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem assequuntur ipsis cooperantibus operationem. Voluntatis enim maleficarum nimis truculēta deprauatio eas quodā modo cōuertit in furorem, quo mentē præoccupante mox dæmones se furentibus applicāt, & effectū petitionis pactis inuitati & signis, Deo permittente insanientibus præstant: Simile namq; Plato recitauit in libro de furore poetico dicēs: Quemadmodū bacchantes fœminæ mēte non sana, mel & lac ex fluminib. hauriunt, mente autē sanæ haurire nequeunt. id autē efficit eorū animus in consortiū demonis mali extra se raptus. Exploratum habemus, maleficas in fluminibus cōcitis hausisse butyrū tēporibus, quod aliter fieri quā dæmonis ministerio nullatenus potest. Simili modo ī odiū traductæ alicuius vel hominis vel iumenti suspirātes interitū grauissimo agitātur furore, nihil aliud quā vindictā in animo cogitātes: res capiūt ad maleficiū sibi notas & familiares, invocāt dæmones, ostēdunt signa ab illis instituta, simul & characteres: & quod propria virtute perficere nequeūt, illorū ministerio cōsequuntur. Alius verò qui non est demonib. pacto & deditioe subiectus, etiā si res cōuenientes ad maleficiū nouerit, simul & modū operādi: quāuis exhibeat signa, rarò tamē effectū cōsequitur, propterea quòd inter familiares demonū nō habetur. Vsq; adeò quippe diabolus elatus superbia Ecclesiā Christi æmulatur, vt quēadmodum

admodū non ordinatus Christi corpus nō potest cōficere, quātūlibet verba cōsecrationis proferat: sic etiā dæmō, quātūvis invocāti, & signa siue characteres ostēdenti, quem pacta sibi non nouit subiectū, aut nunquā aut rarō cōcurrit. Nā si omnibus se invocantibus sine pactis passim interpositis occurreret, nō tot maleficas sibi proprietatis iure dicatas possideret. Hinc est quōd multi profanis artibus dediti dæmones ad circulū, ad speculū siue ad quælibet alia receptacula horrendis cōiurationibus convocare laborātes nullū cōsequuntur effectū: quoniā aut Dei obstat imperiū, aut diabolus cōtemnit curiosum hominē sibi homagio non dicatū. Tria etenim requirūtur ad maleficiū, sine quibus nullū constat esse perpetrātū: Animo furens, ac deprauata voluntate malefica, cooperatio quoq; familiaris diabolica, & ante omnia permissio diuina. quia si vnū istorum non concurrerit, maleficiū perpetrare non poterit. Nā si Deus non permitteret, nec diabolus quicquā, nec malefica posset. Et si diabolus prauæ mulieris voluntati non occurreret, nullū illa maleficiū perpetraret. Rursum si malefica defuerit, diabolus maleficiū nullatenus cōsummabit. Vtitur enim volūtate furentis maleficæ diabolus tanquā artifex instrumētō ad operandū, sine quo non posset inferre maleficiū. Et sicuti dæmones in potestate acumineq; subtilitatis ab invicē differūt: ita maleficarū potestas nō est in omnibus vna, sed in singulis pro vt dæmonibus concurrūt natura subtiliorib. vel grossiorib. diuersa. Multa enim sunt genera dæmonū, & certis inter se gradib. distant, ratione locorū, in quæ cadentes à principio sunt detrusi. Primum quidē genus dæmonū appellatur igneū, quod circa superiore pervagatur aerē, nec vnquā ante iudicij diē ad inferiora demergitur, sed cōtinuē sub regionib. permanētes lunarib. nullū habēt cum hominib. in terra commerciū. Quōd verō sub luna permaneant, sanctus testatur Augustinus in opere de agone Christiano, sic dicens: Dæmones nō habitāt in coelo, vbi sol & stellæ sunt, sed omnes sub regione lunari versantur. Hinc motus

tus (ut reor) Apuleius dæmonia dixit animalia esse ignita, propterea quod Aristoteles cōfirmavit, in fornacib. ardētib. quædā animalia parua sæpius visa volitasse pēnulis apta, quæ totum æuū suū diuersantur in igne, quoniā cū igne oriūtur, & cū eo extinguuntur, & ad suū vnde venerant locū evanescentes redeunt. Nulla sunt eis cum maleficiis consortia, quoniā cum demorentur in igne, propter subtilitatem suā nō possunt corpus induere grossum siue aereum. Secundum genus aereū dicitur, quod in aere oberrās nobis propinquo cōmoratur. Hi quidem possunt ad inferiora descendere, & assumptis de crassiore aere corporibus, quādoq; visibiles hominib. apparere. Aerea permittente Deo sæpius turbant, tonitrua & tēpestates concitāt, & omnes simul in perniciem humani generis conspirāt: more hominū affectionibus mouentur passionū, superbia maximè et inuidia, tangunturq; perturbationibus cōtinuis: & nec solido vestiuntur corpore, nec vno consistūt loco. Neq; vnā omnes formā habent, sed plurimas, easq; sæpius mutant, secundū varietatem affectionū, quibus vel occurrunt maleficarū carminibus evocati, vel impulsī perturbatione ad nocendū. Habent enim omnino violentum & furiosum moremurbationib. plenum, vnde vehemēter malefacti & perturbati repentinas plurimum machinantur insidias: & dum suas agunt incursiones, partim latēre volunt, partim inferunt violentiā. Maleficæ horum dæmonū cooperatione suffultæ tanto sunt ad maleficandum potentiores, quanto superiorem ex eorū ordine concurrentem fuerint affecutæ. In vita sancti Antonij diuus Athanasius aerem plenū dixit esse dæmonibus, quod Mercurius antea dixerat ter maximus, nullam videlicet mundi partem dæmonū præsentia destitutam. Sanctus quoque præsul Ambrosius dicit: Plenus est mundus sanctarum virtutum, quia plenus est nequitiarum. Vnde Platonici dæmones in aere volantes in modum densissimæ niuis ignitæ, cupientibus tradidere visibiles, si aliquandiu versus cælum sole splendente irreverberatis oculis

continuauerint obtutus. Sed nescio an in aere causetur obie-
 ctum ex consistentia reali, vel certè oculorum motus interclu-
 sus representet imagines falsas, non sine detrimento sensus ta-
 men leui, promissorum cepi experimentum. Tertium verò ge-
 nus demonum terrestrium dicimus, quos prolapsos è cœlo in
 terram pro suis demeritis minimè dubitamus. De his sanctissi-
 mus præsul & martyr Christi Theophorus quondā Ignatius in
 epistola quadā ita scripsit ad Ephesios: nihil melius est quàm
 pacem habere, in qua omne telum evacuatur aereorum simul
 & terrestrium spirituum. Ex his autem demonibus alij versan-
 tur in syluis atq; nemoribus, qui venatoribus ponunt insidias:
 alij verò patulis degunt in campis, qui nocte oberrare faciunt
 itinerantes: nonnulli commorantur in locis abditis atq; cauer-
 nis, reliqui cæteris minus furiosi & perturbati demorari cum
 hominib. in obscuro delectantur. Non vno dicuntur affectu, sed
 vario, quoniā alij sunt aliis minus deprauati, quāquam omnes
 sint malis turbationib. pleni. Ex his quidā solis gaudent illusio-
 nibus territare homines, alij prædictionibus futurorū in admi-
 rationē sui trahere cupiūt audiētes. Nonnulli verò ad hoc sum-
 mo conatu laborāt, vt homines irrationabili furore turbatos,
 aut melancholia furentes terreant, ledant vel occidant: quod
 experientia sæpius factum agnouimus. Hinc sanctus Ioannes
 Chrysostomus in tertio libro de Providētia ad Stagyriū mona-
 chum dicit: Omni actione diabolica potentior est ad nocendū
 mœroris magnitudo: quia demone quoscūq; superat, per mœ-
 rorē superat. Eum si auferas, nihil à demone quisquā ledi po-
 terit. Hoc autem demonum genus rarò est maleficis familiare,
 propter inconstantia affectionum, & leuitatem qua territare
 multos gaudent potius quàm vnius mulierculæ subesse impe-
 rio. Commorantur tamen interdū, vt pollicentur vesanis in vi-
 tro vel in crystallo siue in speculo & carminib. concitati respo-
 sa dant mulieribus: & si quis venturus eis malè dixisset, in via
 prænuñciāt. Et hoc maleficarū genus multū aliquoties differt à
 reliquis:

reliquis: quoniã quod illæ maleficio reddunt infirmum, istæ curare pollicentur: verum quia maleficiũ vt plurimũ repellunt maleficio, earum accessus interdicitur ab Ecclesia omni Christiano. Quartum genus dæmonum nuncupatur aquaticum, quoniã se humorib. immergens circa lacus & fluuios habitat, ira plenum, turbatum, inquietum & fraudulentũ, quod in mari tempestates cõcit, nãuigiaq; demergens in profundũ, multis vitam aufert in aquis. Et isti dæmones quoties assumũt corpus visibile, in sexu frequentius apparent fœmineo: & in masculino rarius videntur, propterea quod in locis versantur humidis, & molliorẽ vitæ ductum sequũtur, nec vile schema facile ceterorũ consuetudine possunt assumere. Vnde Naiadas Neireidasq; aquarum nymphas nõ masculino sexu, sed fœminino dudum nominauit antiquitas. A nostris autem aquaticæ mulieres, id est, wasserfrauen, cõmuni vocabulo dicuntur. Qui verò habitant in locis siccioribus & subaridis, quoties hominib. corporaliter apparent, visibiles in viros se transformant. Diuersarũ quoq; species assumunt bestiarũ, pro vt varijs tãguntur affectionibus. Sãcti autem angeli quoniam affectione nunquam variantur, vniformiter semper apparent in forma virili. Nusquam enim legimus scriptũ, quod bonus spiritus in forma sit visus muliebri aut bestię cuiuscunq; sed semper in specie virili. At verò sæpius visi sunt dæmones circa flumina & fontes in specie mulierũ, aliquãdo chorisantes, aliquãdo capillos more fœminarũ explicãtes: nonnunquã verò cũ hominib. loquentes, & varias ludificationes exercentes. Et hoc genus dæmonũ non cõsuevit cum maleficis habere cõmercium. Quintum genus subterraneum dicitur, quod in speluncis & cauernis, montiumq; remotis concauitatib. demoratur. Et isti dæmones affectione sunt pessimi, eosq; inuadunt maximè, qui puteos & metalla fodiũt, & qui thesauros in terra latètes quærũt, in perniciẽ humani generis paratissimi. Hiatus efficiũt terræ, ventosq; flãmivomos suscitant, & fundamẽta edificiorum concutiunt:

Noctibus aliquando de montibus turmatim egressi mirandas stupēdasq; in cāpis ducūt choreas, & quasi vnius ducis metuentes imperiū, subito euancescunt ad signū, & ad sua diuerticula reuertuntur. Interdū nolarū inter eos auditur sonitus, & se nōnunquā spiritus esse hominum, vita defunctorū mentiūtur. Nihil magis quærunt quā metū hominū, & admirationem. Vnde habemus compertum, quod simplices hominū quosdam nonnūquam in sua latibula montium duxerunt stupenda mirantibus ostendentes spectacula, & quasi beatorum ibi sint mansiones amicos se viuorum mentiūtur. Ex his quoq; demonibus quidam incubones sunt thesaurorū, quos auaricia mortalium abscondit in terram, & ne rursus in vsus perveniāt hominū, eos subducunt, furantur & custodiunt, & quandoq; de loco in locum transponunt. Et hoc genus demonū cum maleficis mulieribus nullum consuevit habere commercium. Sextū verò demonū genus appellatur lucifugum, propterea quod lucem maximè horrent & detestantur: quia nec dieb. vnquā apparent, nec alio modo corpus quā de nocte possunt assumere. Hoc est negocium quod in tenebris perambulat, genus demonū imperscrutabile, ac penitus tenebrosū, passionibusq; frigidis agitatū, maliciosū, inquietū & perturbatū, quod occurrentes homines nocturnis violenter comprimit horis, sepiusq; (Deo permittente) aut flatu quosdam interficit, aut contactu. Maleficis non convenit hoc genus demonum, neq; carminibus arctari potest, quia & lucem fugit, voces hominum simulq; omnem tumultum. Aereum maximè ad maleficia & scēminarū consuevit occurrere, quoniam cæteris est omnibus magis subtile, & audacissimæ temeritatis. Terrestrium quoq; nonnulli maleficis, vt est dictū, subseruiunt, qui tamen inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minimè possūt. Constat igitur manifestè, quod tota potestas maleficarum in qua tam miranda faciunt, demonibus à Domino Deo limitata conceditur: & quando ille non permittit, nihil operantur.

DE PERMISSIONE DIVINA,

Quæstio septima.

SEptima Quæstio serenissimæ maiestatis tuæ, ista fuit,
Quare Deus, cum sit iustus & vindex malorum, tanta
maleficia in perniciem humani generis fieri permittit, quibus
non solum peccatores, sed etiam innocentes multi pereunt gra-
uiter cruciati. Ad hanc quæstionem taliter me dudum coram
maiestate tua cōstitutum meminisse respondi. Optimus Deus,
iustus & rectus, pius & misericors, quicquid permittit, iuste
permittit: quoniam iustus est, & non est apud illum iniquitas,
sed omnia in vero iudicio quæ fiunt aut facit, aut permittit. Cū
ergo quæritur, quare Deus mala fieri permittat: respōdemus,
ideo permittit, quia iustus est. Nū videatur maiestati tuæ o Cæ-
sar, quam dedimus absurda respōsio, quoniam diuinæ bonitati
non præiudicat vllatenus, quod mala fieri iustissima ratione
permittit: potius autem præiudicaret, si mala in præsentī mun-
do fieri non permetteret. Enimvero si nō permetteret fieri ma-
la, iam homo peccare nō posset, esset certè impeccabilis, quod
eius naturæ non conuenit, cui ab initio liberū arbitrium con-
ditor omnium dedit. Homo etenim creatura cum sit, & non
creator, est necessariò tam ad bonū conuertibilis quàm ad ma-
lum, cuius esse dependet à summo creaturarum opifice om-
niam, quemadmodum à causa sui esse omne causatum. Creare
verò soli Deo relictum est, qui est incorruptibilis & sempiter-
nus, corruptibile autē omne necessariò deficit: conseruatur au-
tem bonitate creatoris, quandiu causæ influentiam non amit-
tit. Vnde fieri nec potuit nec decuit, quòd homo ex conditione
sue naturæ crearetur impeccabilis, quo solus gaudet naturali-
ter opifex omnium Deus, qui est incommutabilis & sempiter-
nus. Quoties verò confertur homini vt peccare non posse vi-
deatur, nec libertas arbitrij tollitur, nec possibilitas simplici-
ter aufertur, sed voluntas in bono confirmatur. Et quotiens-
cunque hoc donum confertur creaturæ, munus est gratiæ;

non naturæ. Dicit enim Scriptura: Deus ab initio creauit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Nam propriè loquēdo esse non potest, vt homo mortalis in originali displicentia cōceptus, & liberum habeat arbitrium, & non possit committere peccatum. Dicit enim sanctissimus præsul August. Prima libertas volūtatis erat, posse peccare: nouissima erit in gloria multo magis, non posse peccare. Itaq; si homo peccare non posset, propriæ voluntatis suæ dominium non haberet. Vnde quamvis omnipotēs Deus peccatum non velit, peccare tamen homines & malum facere iustè permittit, quatenus libertate arbitrij permanente, & virtus boni operis meritum, & prauitas voluntaria recipiat, quod fecerit malū. Nemo enim aut bene facit, aut peccat inuitus. Iustè igitur omnipotēs Deus peccare & malū facere homines permittit, quibus à principio libertatem arbitrij concessit. Sunt autē multæ rationes à sanctis doctoribus dudum assignatæ, quare omnipotens maleficia tanta fieri per demonum cooperationem permittat, quarum ordine necessariò breuiter faciemus mentionem. Prima est, vt diuinæ manifestetur excellentia potestatis, qui solus est incōmutabilis, & supra omnem longè positionē. Omnis autem creatura mutabilis ad incōmutabilem creatorem nullā habet comparisonem. Vnde in Numeris legitur: Non est Deus quasi homo vt mētiatur, nec vt filius hominis vt mutetur. In Esaia quoque dicitur: Deus fidelis absq; iniquitate iustus & rectus. In libro etiā Tobie scribitur: Iustus es Domine, & omnia iudicia tua vera sunt, & omnes viæ tuæ misericordia, veritas & iudicium. Et in libro sancti Iob legimus: Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorū restituet eis. Omnis igitur homo qui suā ignorantiam & infirmitatem rectè intelligit, quā sit nihil comparatus ad creatorem suū, patenter agnoscit. Iustè namq; Deus permittit peccare hominem, quo & libertas continueatur arbitrij, & excellentia hominib. innotescat magni Dei.

Secunda

Secunda ratio est, vt imperscrutabilis Dei sapientia innotescat mortalibus, quæ nouit ex nostris malis elicere bonum, cum vnius peccatum alterius facit esse meritum ad virtutis incrementum. Nam si malum fieri non permetteret, quis nostrum intelligeret bonum? Facit enim Deus bonum & ordinat, mala verò non facit, sed ab impiis facta ne inordinate veniant ipse disponit. Neque malicia hominum Dei voluntatem impedit, neque potest homo quicquam quod Deus non permittit.

Tertia verò causa est, quòd omnipotens fieri maleficia permittit, vt manifestet suam clementissimam bonitatem in eos qui peccauerunt & egerunt poenitentiam: quam nullatenus posset ostendere, si creaturam non permetteret peccare. Nam si nullus esset peccator, nec Deus posset esse miserator. Sed quoniam in multis offendimus omnes, ubiq; Deus inuenit quod remittat: ubiq; reus occurrit, in quo suam misericordiam pius conditor ostendat. Vnde sanctus præsul Augustin. Si levis morbus esset, cõtemneretur medicus, nõ quæreretur: si medicus non quæreretur, morbus non finiretur. ideo vbi abundauit peccatum, abundauit & gratia, quæ sola discernit redemptos à perditis, quos in vnũ coaceruat massa perditionis, ab origine ducta creationis. Est ergo misericordia Domini super omnia opera eius.

Quarta verò ratio diuinæ permissionis est, vt iusticia creatoris in eos declaretur, qui peccauerunt, & non egerunt poenitentiam: quoniam si omnes benefacerent, & nemo peccaret, nihil haberet Dei iusticia quod puniret. Vt ergo iusticia locum habeat, diuina permissiõ creatura peccat. Iustus enim est Dominus, qui reddet unicuiq; secundum opera voluntatis suæ.

Quinta ratio est dignitas cõditionis humanæ, quia si Deus non permetteret peccare hominem, brutis videretur deterior, quæ nulla impellente violentia naturæ motib. liberè vtuntur. Nam & si ratione bruta careant, liberum tamen naturæ motum habent, quem sequuntur: in quorum comparatione homo videretur inferioris conditionis, si liberum non haberet arbi-

trium voluntatis. Permisit autem homini Deus voluntatem liberam, cui nec reges imperant, nec principes.

¶ Sexta ratio est, laus meriti constantiae humanae virtutis, quando iustum virum propterea laudamus: quia cum potuisset transgredi, non est transgressus, sed gratia Dei adiuvante in bonae voluntatis constantia permansit.

Septima ratio, quare omnipotens Deus permittat daemones tanta maleficia intercursum maleficarum facere, est, ut illi qui contempta veritate delectantur mendacio, per inuētores mendacii diabolum seducti penitus decipiantur. Dignum est enim ut incantatores atque maleficae, qui salutaria Christi documenta sequi despiciunt, à demonibus decepti omnes ad inferos demergantur in æternum puniendi. Suffragium à demonibus totius humani generis hostibus expetunt, et saluatorem mundi quem solum adorare debuerant contemnunt. Iustum est enim ut is qui veritatem spontanea voluntate deserens, adheret mendacio, in interitum à diabolo precipitetur.

Octava causa est, manifestatio diuinæ potestatis, cuius potentia et virtus est super omnem creaturam. Enimvero cum Deus omnipotens aliquando magna permittit diabolo, et parua quaedam denegat, quā sit infirmus humani generis hostis, et diuinæ maiestati subiectus in omnibus manifestat. Nihil enim à se ipso potest diabolus, sed omnia quæ facit, Deo permittente facit. Causa igitur omnium prima, propter quā omnipotens Deus fieri maleficia permittit, iusticia est, qua libertatē quā creaturæ semel à principio contulit, ordine inuiolabili custodit. Verum quia potestas creaturæ omnis à suo creatore dependentis restricta est et limitata, nec diabolum omne quod vult posse manifestum est, nec hominem voluntate quantumlibet deprauatum. Voluntas quidem est libera, sed potestas certis et necessariis gradibus limitata. Quoniam quidem si daemones possent omne quod volunt, nihil tutum in humanis permaneret, sed labefactarent omnia. Ligatam verò potestatem demonum historia sancti Iob mani-

manifesto demonstrat exemplo, quem non amplius tentare Satan audebat, quàm ei fuerat dispensatione diuina permissum. Nemo enim in præsentì mundo quantumlibet iustus aut fortis dæmonum furori posset resistere, si pro eorum arbitrio libera semper nocendi possent vti potestate. Ante verò Dominicam passionem maiore quàm postea libertate utebantur potestatis, sed Christo mortē pro nobis in ara crucis gustante, valde iam deinceps eorum est imminuta potestas, Salvatore in euāgelio dicente: Nunc princeps mundi eiicietur foras. Etenim Christi humilitas & perseverantia sanctorum audaciam dæmonū valde restrinxerunt, ita quòd incentores malorū rectè nuncupari possunt, impulsores verò minimè. Nec inualesceret contra nos diabolus, nisi vires ex nostris peccatis acciperet. Hinc nos Scriptura admonet, dicens: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Et iterum: Nolite locum dare diabolo. Concludēdo igitur sermonem ad intelligentiam propositæ quæstionis, quare Deus fieri tot maleficia permittat, rationes credo sufficienter manifestas. Nam & si voluntas dæmonum semper sit iniqua, potestas tamen nunquam potest esse iniusta: quoniam quod malè vult, ex proprio habet arbitrio: quod autem malè facere potest, solum habet à Deo. Et hæc quātum ad eos pertinet qui mala faciūt, dicta sunt. Sed quare omnipotens Deus permittit dæmones ledere homines medio maleficarum qui in nomine sanctæ trinitatis baptisati sunt, & fideliter credunt in vnigenitum filium eius Dominum nostrum IESVM CHRISTVM? Nam si malos, peruersos & infideles in corpore & in rebus tantum ledere possent, coercerentur verò ab accessu & læsione bonorum atque fidelium, permissionis iustum rectè videretur esse iudicium: nunc autem frequentius boni & innocentes dæmonum maleficiis infirmantur, & quandoque etiam vita priuantur, vt silentio iacturam rerum temporalium quam sæpe maleficiati patiuntur transeamus, multis venit in scrupulum, cur ista permittat omnipotens, qui nihil permittit iniustè.

Huius propositæ quæstionis non alias quàm à priscis atque catholicis accepi doctoribus, quantum potero breuiter necessarias per ordinem assignabo rationes. Et prima quidem ratio est, probatio fidei Christianorum, & experientia integritatis, vt maleficijs dæmonũ flagellati discant in passionibus carnis, quam fidem & dilectionem ad Deũ habeant in abscondito mentis. In prosperis esse lōganimem non est difficile, sed in aduersis cum humili patientia à Salvatore fidelium præstolari auxiliũ, non molliũ est, sed fortium & verè fidelium Christianorũ. Didicit in sua tribulatione sanctissimus Iob, quãtam in Deũ fidei haberet constantiam, qui antea in trãquillitate custodierat sine tentationis iaculo pietatem. Hinc simul notandum, quòd illi quos dæmonum vel hominum maleficia quomodocunq; fecerunt infirmos, qui pro sanitate recuperanda maleficos & incantatores quoscunque vel accedunt vel consulunt, siue per se siue per alios, contra Dei & ecclesiæ præcepta faciũt, & neq; fidem in Deum habent veram, neq; dilectionem. Sanitatẽ quippe morituræ carnis Deo præferunt, & salutem non à Christo, sed à diabolo & eius ministro quærunt. Malunt enim in nomine diaboli sani, sed insoeliciter viuere, quàm hic pro Christi amore modicum pati, & postea cum eo in perpetuũ gaudere. Qui verò maleficos non accedit, propterea quoniã Deus prohibuit, malens viuere cum obseruantia mandatorum Dei in egestate & ægitudine, quàm contra Deũ in diuitiis & corporis sanitate, ille Deum veraciter diligit, & integritatem Christianæ fidei rectè custodit. Non sunt inter Christianos tolerandi ô sacratissime Cæsar, homines mente corrupti & reprobi circa fidem, qui per maleficia curant maleficiatos, qui furta ministerio dæmonum reuelant & adulteria, qui lapidum aut speculorum inspectione prænũciant futura. Non exaudias illos precor, qui diuinarũ legum ignari, huiusmodi ministros dæmonũ imperio tuo existimant vtilis, propterea quòd maleficio nouerunt maleficia dissoluere: quoniam ista perniciofa curatio corporum,

porum, mortem inducit animarum, & facit homines à Deo creatore omnium recedere, & impiis apostatis demonib. adherere, cum quibus post mortem damnabuntur in æternum.

Secunda ratio, quare omnipotens Deus maleficio lædi permittat innocentes, est augmentum meritorum, vt videlicet probata eorum in tribulatione patientia, coronam gloriæ in cœlo digniorem mereantur. Nam vt sacer inquit August. Homo sibi ignotus est quid ferre possit, quid non possit: aliquando metuit se non posse, quod tamen potest: cum accedit tentatio quasi interrogator quidam, homo inuenitur à se ipso, qui prius latens nesciebat seipsum. Diuus archiapostolus Petrus, antequàm supervenisset ei tentatio, & se latebat & alios quàm esset inconsideratus & infirmus: accessit illa & apparuit infirmitas, quæ latebat. Maxima igitur hominis probatio tentatio est, sacra testante scriptura: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Facilis est in prosperitate patientia, quoniam mentem nulla pulsant aduersa. Multæ autem tribulationes iustorum, sed de omnibus liberabit eos Dominus noster IESVS CHRISTVS.

Tertia diuinæ permissionis ratio, est humilitatis custodia, quatenus homo fidelis & iustus Deum semper timeat, & nunquam de sua fortitudine vel iusticia præsumat. Hinc de reprobis dicit Scriptura: In labore hominũ non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. Misericordis Dei est, quòd homines bonos & iustos interdum permittit aduersitatibus concuti, quos nouit in prosperis nõ posse humiliari. Multos enim tribulatio fecit humiles, quos secunda reddidissent elatos. Deniq; maleficioꝝ timida imaginatio facit bonum hominem timere Deum suum, & eius sedulo invocare auxilium, quo munitus cõtra demonum incursus se possit confidere tutum. Nemo autem superbus & præsumens de viribus suis à maleficiis demonum se tutum

existimet, quoniam quem inflatum superbia Dei protectio deserit, demonum maleficiis procul dubio patescit.

Quarta ratio est, ut bonorum malorumque discretio habeatur. Dicit enim de bonis ac Deo dilectis hominibus Scriptura in Actibus apostolorum: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et sanctus Christi amator Paulus in quadam epistola dicit: Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur. Sapientissimus quoque rex Salomō in Prouerbiis dicit: Quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio cōplacet sibi. Res Christiano nimis gloriosa, pro Dei amore patienter tolerare aduersa, siue à malis hominibus inferantur, siue à demonibus. Datur enim potestas diabolo eiusque ministris ledendi homines bonos & iustos, non in eorum confusionem, sicut petrones existimant, sed in maximam potius, & certam animæ consolationem. Enimvero cum bene viuit homo iustus neminem ledit, neminem offendit, nulli facit iniuriam, Deum suū toto corde diligit, timet & veneratur, omni sollicitudine mādāta eius custodiens, & nihilominus tribulatur à maleficis, siue in corpore, siue in rebus, siue in vtroque verè beatus est, homo ille: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam promisit Deus his qui diligunt eum. Omnis qui rectè viuit in vnitāte fidei catholicæ ecclesiæ Christianorum, & mala in hoc mundo recipiens pro Dei amore patienter tolerat, certum est signum, quòd in Dei gratia saluandus perseuerat. Quocirca de malis & reprobis ita scriptū legimus: Quare impij viuunt, subleuati sunt, confortatiq; diuitiis. Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Manifestum enim damnationis est signum, si hic malè viuas in peccatis & viciis Deo contrarius, & in bonis fortunæ corporisq; sanitate prosperatus.

Quinta ratio, quòd omnipotēs permittit homines bonos & iustos tribulari à malis & reprobis, est, propter mentis omnimodam

modā purgationē. nā sicut Scriptura dicit: Nō est homo iustus in terra qui faciat bonū, & nō peccet. Sed cū Deus nullū peccatū transeat impunitū, ordinat iustis hominib. per misericordiā pro eorū delictis poenas temporales, impiis verò & reprobis per iusticiā æternas. Commutat ergo ex misericordia poenitentib. poenā æternā in temporale, quam vel in hoc mundo patitur necessarium est, vel post mortem in purgatorio. Verum quia purgatorij tormenta sunt horrenda atq; grauissima, misericors Deus poenitētes quos diligit, in hac vita purgare variis modis cōsuevit, per incōmoda diuersarū in corpore et in rebus tribulationū. Prosunt enim maleficia impiorū bonis & iustis hominibus ad medelā, ipsis autē inferentibus ad damnationem.

Sexta ratio est, vt homo per incursum dæmonū maleficatus revocetur ad poenitentiā, & proponat in corde suo necessariā vitæ emendationem. Omnipotēs etenim Deus non subito, cum peccamus immittit vindictā, sed vsq; ad præfinitū tempus nostram expectat emendationē. Si verò poenitentiā agere neglexerimus, venit ad nos vindex malorū, quando nō putamus: & qui nos peccatores in trāquillitate poenitēdo recognoscere cōtempnimus, in tribulatione serò tandem recognoscemus. Hinc sanctus Propheta in persona Dei loquitur, dicēs: Si dereliquerint filij eius legem meā, & in iudiciis meis nō ambulauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorū, & in verberibus peccata eorū, misericordiam autem meam non dispergam ab eis, neq; nocebo in veritate mea.

Septima ratio, quare omnipotens Deus permittit maleficia dæmonum prævalere bonis & innocentibus est, vt amputetur eis nimium licentiosa peccandi occasio. Sunt enim multi pauperes & infirmi Deo placētes, boni et deuoti et humiles, quos inopia & ægritudo corporis in Dei amore conseruant: qui si diuites, honorib;que sublimati essent, citò in profundum vitiorum à sanctitatis proposito defluerent. Non expedit omnibus ad salutem habere cum sanitate honores atq; diuitias, nec

diuturnior vita hominem semper efficit meliorem: propterea omnipotens Deus volens in eos quos elegit misericordiam suam ostendere, permittit bonos, iustos & innocentes variis calamitatibus subiacere. Et aliquando per daemones, aliquando per malos homines, aliquando pro diuersis aliis modis ac mediis aufert ab huiusmodi hominibus diuitias & honores, quibus male praesciuit vsuros, quatenus humilitatem in paupertate et abiectioe custodiant, quam in opulentia & sublimitate positi minimè conseruassent. Permittit etiam saepius multas eos & magnas aegritudines incidere, quibus laeta sanitas carnis maximam intulisset aegritudinem mentis. Deniq; permittit maleficio quosdam ad mortem impelli, vt amputetur eis peccandi licentia, qua fuerant ab vsuri diutius in vita permissi. Hinc de viro iusto dicit Scriptura: Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam eius.

Octaua ratio diuinæ permissionis est, vt homines sacramenta venerentur ecclesiae, quæ magnam habent virtutem contra omnia maleficia malignorum spirituum. Rarò enim maleficiis demonum leditur, qui sacramenta & ritus ecclesiae catholicae debito cum honore veneratur. Et propria maleficarum confessione saepius audiuius, quòd missarum auditio & vsus rerum benedictarum ab ecclesia multum infirment demonum potestates. Neque enim frustra benedicuntur in ecclesia Dei, sed vt sint quæ diuinæ protectionis munimen demonibus ostendant metuenda signacula. De pueris verò & infantibus, qui in Christo renati maleficiis demonum vel hominum quandoque necantur, non dubitamus quin diuina prouidentia hoc fieri permittat eis in salutem, quæ omnia nouit in melius ordinare mortalibus. Saepè tamen contingit infantes maleficiis perire propter delicta parentum.

DIVERSA DIVINATIONUM genera.

P. N. D. L. S. S.

Et primum de geomantia.

G geomantia ἀπὸ τοῦ γῆς καὶ τοῦ μαγείας ab antiquis philosophis non immerito nuncupata est quasi diuinationo ex terra. Huius etenim artis magisterium ex quibusdam punctis non numeratis, casu & fortuito terræ impressis, & per sexdecim lineas versus sinistram deductis, colligitur, quas punctuales lineas. Geomantici authores per paritatis & imparitatis excessum, ad certas (punctis etiam constantes) figuras reducunt: septem planetas, duodecim signa zodiaci caput caudamq; draconis, ipsa quoq; quatuor elementa. In hoc mundo. Inferiori (ut volunt) representantes, eorumq; omnium vim naturam, & potestatem mirabili quodam corporum superiorum influxu, & cælesti irradiatione interveniente præ se ferentes: illisq; figuris tunc Geomantici scriptores nomina suis effectibus idonea imposuerunt, huiusmodi artem Astrologiæ iudicariæ summam, & subtilem eius abreviationem vocitantes: Per quam omnes quæstiones, sibi propositas, adhibito iudicio, resolvunt: & ad omnia quæsitæ ex tempore respondent, proiecta tamen in terram (secundum interrogata) & prius formata ex quærētis: intentione figura. De ea Caldei, Indi & Aegyptij primi scripserunt. Inter recentiores vero Petrus Aponensis dictus de Abano, Gerardus Cremonensis, Ioannes Geber, Bartholomæus Cocles, Christophorus Cataneus, & Nonius Marcellus Sapa. Qui verò nunc ea utuntur non in terram sed in chartam albam, & nitidam, maculis omnino carentem huiusmodi puncta penna, atramento imbuta proiiciunt.

Est etiam alia geomantiæ species quæ ex terræ motibus nunquam futura prænunciat, ut quondam Nicææ accidit cum

multi Episcopi Eudoxio duce, eiusq; factione congregati, nouo iam inchoato concilio, ea quæ per generale concilium decreta fuerant oppugnare tentantes, vehementi & subito terræ motu præventi, statim animaduenterunt negocium ab eis susceptum deo summè displicere, & contra eius volūtatē fieri, qua admonitione percussī omnes re infecta, & derelicta in suam prouinciam (vt Fuctius scribit) redierunt.

Hic autem obiter notandum Deum, quotiescunq; voluit populos & gentes ob admissa scelera castigare, eosq; ad meliorem vitam revocare vehementes terræ motus excitasse, tanquam suæ voluntatis nuncios, & vindictæ præparatæ præcursores, vt his saltem deterriti signis sese ad pœnitentiam cōuerterent. Vt Hierosolymæ accidisse fertur antequam à Tito obsessa, vt Romæ antequam à Carolo Borbonio direpta, & depredata fuisset. Rhodos famosissima Asiæ insula Hierosolymitanis equitibus quondam nobilitata, aliquot mensibus priusquam in Othomanorum potestatem veniret tota contremuit. Corcira insula (quæ nunc corphu) firmissimum totius Christianismi adversus Turcarum rabiem propugnaculum, paulo antequam ab insigni illo pirata cognomine Barbaroussa, expilata & spoliata fuisset, ingētem (vt ab insularis accepi dum illic agerem) terræ motum passa est. Ex terræ etiam exhalationibus præscire possumus, si enim tempus, tempestates vel pluuias futuras, multisq; aliis terræ impressionibus, vt Aristoteles Plinius, Iouianus, Pontanus, causis assignatis docent.

Hydromantia ἀπὸ τῆς ὕδατος non sine causa: omen sortitæ est, idemq; sonat quod ex aqua diuination. fit enim ex aquarum fluxu & refluxu, vt in Sicilia iuxta Messaram ciuitatem inter scillam & caribdim, ex diuersa Maris agitatione, incolæ multa ad eorum utilitatem vel damnum coniiciunt.

Circa Euripum inter Euboiam Insulam (quæ nunc negro-ponte dicitur) & Naupliam urbem, quam nunc ἀναπλιὰς ἢ ποταμίας Græci vulgares vocant) sæpenumero habitatores experien-

perientia idem comperiunt.

Nautæ etiam & nauium gubernatores (quos pedotas nauticum vulgus nuncupat) ex maris dispositione variisq; eius acciditibus tranquillitatem vel procellas imminentes prævident, vti ipse toties etiam cum illis expertus sum in meis navigationibus. Quibus rationibus moti Christiani orientales (maris mediterranei insulas incolentes) mare ipsum tanquam animatum esset quotannis multis cum cæremoniis ecclesiasticis baptizare satagunt.

Dux etiam Venetus suis magnificis nobilibus stipatus, singulis annis magno cum apparatu cum ipso mari spōsalia init. Fit item hydromantia per excrescētias, & depressiones aquarū vt in Nilo Aegypti fluuio, ex cuius incremēto Aegyptij, anni fertilitatem, vel sterilitatem præsagiunt. De quo Pomponius Mela, Strabo, Lucretius & ex neotericis Vadianus & Nonius, Marcellus Sava, multa scitu non indigna, scripserunt.

Nascitur etiam non longè à Moncaluario meo natali solo fonticulus nec tamen perennis, sed certis temporum interual-
lis defluens (Gobetam incolæ vocant) ex cuius fluxu & excrescentia rustici morbos futuros præsagiunt anno illo quo decurrit riuulus ille, sequenti verò anno annonæ charitatem præsentunt.

Ad hanc etiam referuntur apparitiones quæ in aquis fiunt vt nostra tempestate nonnulli asserunt, aliquos esse & reperi-
ri, qui in phiala vitrea vel ampulla aquæ plena varias rerum formas, & spirituum imagines fantasticas ostendere se posse pollicentur. Quod genus diuinationis à Persis deriuatum, & ab Assyriis vsitatum, affirmant scriptores. Numam etiā Pom-
piliū & post hunc Pythagoram philosophorum principē hanc summo in pretio habuisse, eamq; exercuisse ferunt.

Ad hanc hydromantiam referri potest Lecanomantia quæ ἀπό τοῦ λεκανῆος à pelui scilicet aquæ plena nomen habet, qua etiam hac nostra ætate Itali ad furta detegenda sæpiissime vtuntur.

tur peluim siquidem implent aqua, pilulasq; tres (quas ballotas vocant) creta, vel argilla, aqua madefacta ad nucis communis magnitudinem conficiunt, & in meditullio cuiuslibet pilule, nomen chartæ impressum, alicuius scilicet eorum qui furti suspecti sunt includunt, verbi gratia: Ioannes Pitous vel Martinus (addito cognomento) tale quidpiam furatus est, postea vero dictas tres pilulas, in prædictam aquam proiciunt, murmurantes (capite denudato) verba quædam barbara, absurda, & inconcinna, quorum omnium virtute (vt aiunt) vna ex dictis pilulis dissoluitur, & aperitur, apparetq; in ipsius aquæ superficie inscriptum, sicq; vt volunt manifestatur nomen furis & furtum detegitur.

Aeromantia, ἀπὸ τῆς ἀέρος ab aere dicta diuinitio, quod per æreas impressiones futura edoceat vt legitur lib. 2. Machab. cap. 5. paulo ante quam Hierosolymorum ciuitas, Antiochò denuo deprædaretur, per totam urbem quadraginta ferè diebus, visos per aerem discurrentes aurato habitu equites, & quasi cohortes armatas hastatorum, equorumq; ordinibus digestorum agmina, & concursus utrinq; simul, & motus scutorum, & spicula crebra, districtosq; gladios telorum quoq; iactus. Scribit etiam Iosephus lib. 7. cap. 12. belli Iudaici Hierosolymis currus apparuisse in aere per omnes cæli regiones concurrentes exercitus etiam penetrantes nubes ipsas, & circumdantes aliquas ciuitates, quæ omnia nihil aliud prænunciabant, vt postea suo magno damno experti sunt Iudæi, quam urbis & totius regionis destructionem & devastationem.

Ante bella ciuilia per Scillanam & Marianam factione Romæ exorta, apparuerunt per Italiam exercitus in aere inter se decertantes, tanquam præuium bellorum ciuiliū presagium vt passim meminerunt Romanæ historiæ scriptores.

Apud blaincurtiacum bello vacensis prouinciæ pagum (in cuius læto & fertili solo in primis adolescentiæ annis dulciter educatus fui) anno præterito sub Augusti mensis principio,
millesimo

millesimo quingentesimo septuagesimo, visi sunt milites armati equis insidentes, gladiis & hastis instructi in aere fortiter praeliantes. Quod portentum Deus Optimus Maximus bene vertat, & ad meliores eventus sua bonitate revocet & reducat.

Est etiam alia Aeromantie species quæ fit per cæli dispositionem & planetarum aspectus fortunatos vel infortunatos, unde aeris alternæ mutationes assidue proveniunt. Ex quibus multa (secundum Arabum & Ptolomæi doctrinam) quæ ad futurum rerum eventum, attinent colligere licet.

Pyromantia ἀπὸ τῆς πυρὸς ex igne dicitur divinatio, fit enim per impressiones igneas & per visiones in igne. Sic argonautæ in expeditione velleris aurei per ignis & flammæ apparitionem circa Argo nauim, maris tempestatem citò finituram sociis prædixerunt. Valerius Maximus lib. i. cap. 6. narrat Servio Tullo etiam tum puerulo dormienti, circa caput flammam emicuisse quod prodigium Prisci Tarquini regis vxor Tanaquil admirata, Servium serua natum in modum filij educavit, & ad regium fastigium euexit.

Eodem loco idem author scriptum reliquit flammam fœlicis eventus prænuntiam, ex Lucij Martij Ducis duorum exercituum, quos interitus Publij & Cnei Scipionum in Hispania debilitauerat, capite concionantis eluxisse, cuius aspectu pauidi adhuc milites pristinam recuperare fortitudinem admoniti, octo & triginta hostium millibus militib. cæsis, magnoque numero in potestatem reducto, bina castra, punicis opibus referta receperunt.

Non minus fœlix ostentum Alexandro Magno contigisse contra Barbaros dimicanti, medio in conflictu refert Plutarchus in eius vita, quod futuræ victoriæ non mediocrem spem Macedonibus attulit, Barbarorumque animos & vires magnâ ex parte fregit.

Idem tamen author Plutarchus asserit cælestes ignes paulo ante Iul. Cæsaris atrocem interitum apparuisse, signaque non

dubia, eius acceleratæ necis dedisse. De huiusmodi flammis tractat Aristot. lib. 1. Metheo.

Capnomantia ἀπὸ τῆς καπνῆς à fumo diuinitio appellata, quādo scilicet fumus altū petit. vt olim veteres sua sacrificia Deo grata esse iudicabant: cum fumus ex his proveniens recta ad coelum ascenderet. contrarium verò, si terrā versus deprimeretur. Per fumum etiam manifestè apparuit vetus illa inimicitia inter Theoclem et Polinicum Thebanos fratres, adhuc post diem supremum vigere. Dicente Ouidio in Ibim.

Et noua fraterno veniet concordia fumo.

Quam vetus accensa separat ira pyra.

Axinomantia ἀπὸ τῆς ἀξίνης ex Securi vel Ascia diuinitio. Plinius libro trigesimo sexto capite decimo nono de gagate lapide loquens. Hoc (inquit,) dicuntur vt magi, in ea quam vocant Axinomantiam, & peruri negant, si eventurum sit quod aliquis optet.

Botonomantia ἀπὸ τῆς βοτάνης ab herba nominata diuinitio vt Verbena valeriana, pervinca filice lunaria et cæteris huiusmodi, quæ vim incantandi habere dicuntur. Antiqui enim magnam vim herbis tribuebant in suis incantationibus conficiendis, vt Medea denotat apud Ouidium libro septimo Metamorphoseos, & Erictho Emathia Saga apud Lucanum libro sexto: Virgilius etiam in pharmaceutria.

Cleromantia ἀπὸ τῆς κληρῆς à sorte vt Virgilianis & Homericiis sortibus in occurso versiculorum. Etiam sortes à quibusdam impiis hominibus ex Psalmorum versiculis capiuntur. Erant etiam olim Prænestinæ sortes. Hinc Valerius Maximus libro primo capite quarto scribit Luctantium (qui primus bellum Punicum confecit) à senatu prohibitum, sortes fortunæ Prænestinæ audire.

Clidomantia ἀπὸ τῆς κλειδῶς per clauem diuinitio, cum clavis inscripto nomen furis suspecti circundata, & sacris scripturæ libro alligata, digitisq; virgineis sustentata sua (motu proprio)

prio)rotatione, & volubilitate furtum (vt nonnulli existimāt) indicat. Postquam κλειδομαύτης versus quosdam, voce submissa superstitiosq; murmure susurrauit.

Κοσμηνομαύτια ἀπὸ τῆς κοσκίνης per cribrum diuinationio, & κοσμηνομαύτης vates cribro diuinans, vt vult Philippides apud Pollucem. cuius vsque ad nostra tempora invaluit vsus in nostra Gallia, maximè apud Idiotas & Plebeios. Cum enim rem furto ablatam recuperare & furem cognoscere volunt, ad cribrum farinarium vel in ceruiculum setaceum forficibus infixum recurrunt.

Vmbilicomantia diuinationio per vmbilicum qua dignoscunt obstetrices per nodulos vmbilico, & secundis adherentes quot partus puerpera in posterum sit in lucem editura.

Physiognomonica scientia est qua natura hominum ex aspectu corporis iudicatur ἀπὸ τῆς φυσιογνωμόνης. ex facie addiuinare & per naturæ iudicia cognoscere, hinc φυσιογνώμων qui ingenia hominum & sensus ex aspectu corporis iudicat, vt de Zopiro legitur.

Metoposcopia scientia qua hominis ingenium ex fronte diiudicatur hinc μετωπώσκοπος ἀπὸ τῆς μετώπης καὶ ἐπισκόπειν dicitur ille qui ex fronte hominum mores & affectus considerat, indeq; futura auguratur.

Chiromantia scientia qua per manuū lineamēta felicitatem vel infelicitatem præsagiunt Chiromantici, & hominibus futura prædicāt ἀπὸ τῆς χειρός καὶ τῆς μαυρίας, hinc χειρομαύτης καὶ χειρώσκοπος qui ex lineamentorū manus inspectione futura prædicat, hominūmq; mores, & naturam coniicit, qualis fuit Helenus Siracusius qui περὶ χειρομαυρίας librum edidit, quem inscripsit χειροσκοπικὸν δυνάμιμα Chiromanticum auguriū. Suid. Poll. lib. 2. & ex neotericis authoribus Bartholomæus Cocles Bononiensis, Ioannes Indaginis de Apione, & Nonius Marcellus Sapa.

Necromantia ἀπὸ τῆς νεκρῶν ἡμετέρας per mortuos diuinationo quemadmodum legitur primo Reg. cap. 28. de Saule Israelis rege, qui mulierē habentem Pythonem cōsultuit, quæ (Saul ita iubente & requirente) Samuelis vmbra[m] evocavit, respon[s]a q[ue] ab eo accepit.

Erichto Thessala Maga apud Lucanū lib. sexto per respon[s]um militis mortui Sexto Pompeio omnem Pharsalici belli eventum patefecit & aperuit.

Augurium quasi Auigerium, vel Auigarium pro ipsa diuinatione sumitur. Erant autem tria diuinationis genera in auibus. Nam aliæ, volatu, aliæ cantu, futura prædicebāt, & illæ, præpetes, istæ oscines dicebantur. Erat & tertium genus ex illarum pastu, cum pullis gallinaceis ē cauea depromptis esca porrigebatur. Si auidē edebant, bonum omen, sin minus escam negligebant, malum. Augur verò dicitur qui ex volatu, pastu aut cantu auium futura diuinat. ex volatu, vt Ouidius:

— Et à leua mæsta volauit auis.

Virgilius:

Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix.

A pastu, vt de pullis gallinaceis dictum est. A cantu. Virg.

Solaq[ue] culminibus ferali carmine bubo

Visa queri. —

Aruspicina ars diuinandi ex ipsis hostiarum extis
Virg. 4. Aeneid.

Pectoribusq[ue] inhians spirantia consulit exta.

Haruspiciū idem, Haruspex qui harugis id est hostiis inspectis futura prædicit ab hara, in qua concluditur, & seruatur hostia, dicta.

Onomantia ἀπὸ τῆς ὀνομασίας à nomine dicta Diuinationo. fit enim per priorum nominum literas certis numeris per aucthores huiusce artis assignatas, de qua circunfertur liber Italicè conscriptus, de qua etiam scripsit Nonius Marcellus Sapa.

Arithmomantia ἀπὸ τῆς ἀριθμῶν per numeros diuinationo, vt per
Pyth.

Pythagoræ rotam, per pares & impares numeros, quemadmodum circa finem suæ geomantiæ Christophorus Cataneus scriptum reliquit.

Fiebant etiam apud Romanos diuinationes per auspicia, per omina, per prodigia, & per somnia. De quibus omnibus Valerius Maximus lib. primo. cap. quarto, quinto, sexto, & septimo accuratè tractauit. De diuinatione autem per solum somnium Macrobius in somniū Scipionis. Arthemidorus Del-
dianus in suis libris De Somniorum interpretatione, Au-
gustinus Nymphus, Hieronymus Cardanus, &
Nonius Marcellus Sæpe affatim
meminerunt.

F I N I S.

